

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mercredi 1 MARS 1950 Չորեքշաբթի 1 ՄԱՐՏ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6090– Նոր շրջան թիւ 1501

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐ «ՓՐԿԻՉԸ»

Շատ մը տեսակէտներով, Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանոցը կը յիշեցնէ Պէյրութի Ազգ. Բուժարանը, որու հիմնարկութեան մասին կարգ մը տեղեկութիւններ հաղորդած էինք երէկ:

Առաջինը, Ս. Փրկիչ, աւելի քան հարիւր տարեկան, հիւանդանոց մըն է բառին լայն առումով,— յատուկ՝ ամէն տեսակ հիւանդութեանց: Ունի նաեւ անկելանոցի եւ յիմարանոցի բաժիններ:

Լիբանանի Ազգ. Բուժարանը մասնաւորապէս հաստատուած է հիւծախտաւորներու համար, իբրեւ ապաքինարան (սանաթորիոմ): Ուրեմն սխալ պիտի չըլլար կոչել մանրանկար Ս. Փրկիչ:

Քանի մը տեղեկութիւններ եւս, լրացնելու համար պատկերը այս փրկարար հաստատութեան:

Բուժարանին խնամակալութիւնը, որուն գլուխը կը գտնուէին Հայ. Եկեղեցւոյ եւ Հայ Աւետարանական Համայնքին ներկայացուցիչները, 1934 Հոկտեմբերին կը գնէ 34.000 քառ. կանգուն տարածութեամբ հող մը, Պէյրութէն 35 քիլոմեթր հեռու, Ազունիէ գիւղին մէջ, 1100 մեթր բարձրութեամբ: Արժէքը՝ 160 օսմ. ոսկի (հատը 550 լիբ. դահեկան, այն օրուան սակով):

Յոբելենական տեղեկագրին համաձայն, ծախքը հաշուեր էին առ նուազն 12.000 սուր. ոսկի, մինչ իրենք պատրաստ ունէին միայն 2250 ոսկի:

Դիմումներ կը կատարեն ամէն կողմ, միեւնոյն ատեն շինութեան ձեռնարկելով: Հիմերը կը փորուին 1937 Մայիս 24ին, ճարտարապետ մը կը գտնեն անվճար, եւ հաստատութիւնը կը բացուի 1938 Օգոստոս 12ին:

Շնորհիւ բազմազան աջակցութեանց եւ ճարտար, անձնուէր բժիշկներու, հաստատութիւնը հետզհետէ կը դառնայ արդիական բուժարան մը: Ճշմարիտ օրհնութիւն մը ամբողջ Միջին Արեւելքի համար: (Լիբանանի եւ Իրաքի կառավարութիւններն անգամ անկողիններ կը վարձեն):

Բժշկական տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ 1923էն 1947 բուժարանը ընդունած է 1946 հիւանդներ, 973ը առաջին 16 տարիներուն, 973ը ութ տարուան ընթացքին: Նախորդ խեղճուկրակ շէնքին մէջ (Մամըլթէյն) հիւանդներուն 2/3ը մեռած էին, Ազունիէի մէջ՝ 973էն 579 (մեծ մասով անոնք որ բուժարան մտեր էին ծանրագոյն աստիճանին հասնելէ վերջ):

Նոյն ժամանակաշրջանին (1923 — 1947) մեկնած էին 1123 հոգի, մեռած՝ 823, գումար՝ 1946:

Կը կարծենք թէ խմբագրական սիւնակի մը համար բաւական են այս գիտելիքները, ընդհանուր գաղափար մը կազմելու համար Լիբանանի Ազգ. Բուժարանի մասին:

Ահաւասիկ համազգային, գերազանցապէս մարդասիրական հաստատութիւն մը, որով արդարօրէն կրնան հպարտանալ տարագիր բազմութիւնները:

Յոբելենական յանձնախումբին տեղեկագիրը կը պարունակէ շարք մը վկայութիւններ՝ հայ թէ օտար ստորագրութիւններով:

Այդ բոլոր վկայութիւններէն վեր, գո՛րծն է որ կը խօսի, իբրեւ կենդանի պատմութիւն: Իբրեւ խօսուն յիշատակարան մը՝ տեսանելի եւ շօշափելի:

Շինարարութիւն մըն ալ այս: Եւ ի՜նչ դժնդակ պայմաններու մէջ:

Ատեն եղած է որ փակելու մասին մտածեն, յուսահատ՝ նիւթական եւ բարոյական հոգերու տակ:

Բայց ո՛չ: Մարդիկ յիշած են որ այս ժողովուրդը ամէն տեղ ժամ, դպրոց եւ հիւանդանոց պահած է տասնոցներով: Պահած է տարիներ անընդհատ: Գլուխ գլխի եւ ձեռք ձեռքի:

Եւ այժմ եղածն ալ բաւական չեն սեպեր: Ծրագիրներ կ'որոճան երրորդ յարկ մը, նոյնիսկ նոր շէնք մը կառուցանելու: Կը մտածեն հաստատութենէն անջատել լուացարան, խոհանոց եւ ուրիշ բաժիններ: Նաեւ ագարակ մը հաստատել եւ ծառաստանները անտառի վերածել:

Մաս մաս նոր հողեր գնած են եւ այսօր ունին աւելի քան 100.000 քառ. կանգուն տարածութիւն: Ապահոված են լայն աջակցութիւն՝ բոլոր գաղութներէն, թէեւ չունին հաստատուն եկամուտներ (կալուած եւն.):

Դալար մնան շինարար ձեռքերը:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԲԱՌԵՐՈՒ ՍՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ժամանակին ի՜նչ գեղեցիկ ածականներ ունէինք որոնք ոչ միայն իրենց իմաստով պատկերալից կը դարձնէին յարակից գոյականը, այլեւ պարտէզի մը նման կը ծաղկազարդէին ամբողջ նախադասութիւն մը կամ հատուած մը:

Օրինակ.— Զմայլելի, սքանչելի, հոյակապ, շքեղ, տաղանդաւոր, անզուգական, աննման, աննախընթաց ածականները խնամքով եւ ժուժկալ գործածութեամբ մը իմաստ կուտային շատ մը բաներու, ինչպէս գրագէտին, արուեստագէտին, բանաստեղծին, շէնքին, հանդէսին, բարերարին, գիտունին, երգիչին, նկարիչին, եւն. եւն.:

Այդ ածականները հետզհետէ պարպուեցան եւ իրենց իմաստը կորսնցուցին: Մաշեր են կարծես, չարաչար գործածուելով:

Եթէ այժմ հանդէսի մը համար «շքեղ ու աննախընթաց» ըսես, շատ շատ կը հասկնան թաղի մը կամ գիւղի մը սրճարանին մէջ տրուած երեկոյթ:

«Տաղանդաւոր»ը անհետացած է հրապարակէն: Այժմ անոր տեղը գրաւած է «հանճարեղ»ը: Առ նուազն հանճարեղ են այսինչ, կամ այնինչ գրագէտը, բանասէրը, կղերականը:

Կան ալ որ պաշտօնական կոչումներ ունին, «աստուածային» նմանութիւններով կամ ուղղակի «աստուած» են, բառին ամբողջ տարողութեամբը: Եւ եթէ կարելի չըլլայ ընթացիկ դարձնել զայն, բոլորին յատուկ, ուրիշ միջոցներ պակաս չեն:

Գի՜րք մը անցաւ ձեռքս: Ներսէս Շնորհալին կենդանացած էր եւ հրապարակ իջած: Անշուշտ վաղը անոր քովիկը պիտի տեսնենք Խորենացին, Եզնիկն ու Եղիշէն: Սուրբերն ալ անշուշտ իրենց պատուաւոր անուանակիրները ունին հրապարակի վրայ:

Ո՞ւր տեսնուած է այսքան շռայլութիւն: Եթէ Արփակոնի մը հարցնես, պիտի պատասխանէ.

— Ի՜նչ կայ որ, հօ՛ փող չէ որ հաշուես, ածական է, ուզածիդ պէս շարէ, ի՞նչ վնաս, ընդհակառակն լաւ բարեկամներ կը շահիս եւ երբեմն ալ փող...

ՍՕՍԻ

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

Պոլսոյ վերջին թղթարերէն կը տեղեկանանք թէ բոլոր թաղերու մատակարար մարմիններուն (Թաղ. Խորհուրդ) ցանկերը յանձնուած են կուսակալութեան, անմիջապէս վաւերացնելու եւ փոխանցումները կատարելու համար:

Փետրուար 20ին վերջացած է Բանկալթիի կաթոլիկներու Ս. Յակոբ անկելանոց – հիւանդանոցին փոխանցումը: Խվգաֆի Բերայի տեսչութիւնը պաշտօնագրով մը հրաւիրած է հայ կաթոլիկ նորակազմ հոգաբարձութիւնը որպէսզի ներկայ ըլլան հիւանդանոցին յարակից կալուածներուն եւ գոյքերուն փոխանցումի գործողութեան: Միւթէվէլլի Գէորգ Ֆինճանճեան, որ կը դարմանուի նոյն հիւանդանոցին մէջ, յանձնած է բոլոր թուղթերը եւ տետրակները: Հոգաբարձութիւնը ձեռնարկած է Ս. Յակոբի մատուռին հիմնական նորոգութեան:

ԱՐՏԱԿ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆ ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ

Վերջին պահուն ցաւով կ'իմանանք թէ երէկ առտու (Գշ.) յանկարծամահ եղած է Պ. Արտակ Դարբինեան:

Հանգուցեալը, մօտ 70 տարեկան Վանեցի էր, նախկին արմենական եւ յետոյ ռամկավար: Եղած է ուսուցիչ եւ խմբագիր: Թաղումը պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, հինգշաբթի առտու ժամը 10.45ին:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ նոր դահլիճը կազմեց Մոհամմէտ Սաէտ, որ վարչապետ կ'ըլլայ երրորդ անգամ: Արտաքին նախարարն է Հուսէյն Ալա, որ Ուաշինկթընի դեսպանութիւնը կը վարէր 1945էն ի վեր:— Թէհրանէն կը հեռագրեն թէ Պարսից ծոց աքսորուած են 21 ամբաստանեալներ, իբրեւ անդամ ձախակողմեան «Թուդեհ» կուսակցութեան: Աքսորականներուն մէջ կը գտնուին Տոքթ. Քիանուրի, նախկին դասախօս Թէհրանի համալսարանին, Ղասեմի, գրագէտ, որ դատապարտուած է տասը տարի բերդարգելութեան, Տոքթ. Եազտի, դասախօս եւ նախկին նախարար:

Գործադուլներու ծաւալումը

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊԻՏԻ ԱՊԱՀՈՎԷ ԵՐԹԵՒԵԿԸ, ԵԹԷ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆՑ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐՆ ԱԼ ԴԱԴՐԵՑՆԵՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ

Կացութիւնը հետզհետէ կը ծանրանայ ամբողջ երկրին մէջ, իբրեւ հետեւանք բանուորական խլրտումներու: Արհեստակցական Միութիւնները կը շարունակեն գործադուլի բանաձեւեր քուէարկել տալ բանուորներուն: Թերթերը կը գրեն թէ Փարիզի հանրակառքերու եւ մեթրոյի աշխատաւորներուն 90 առ հարիւրը թեր քուէարկած է, առանց ճշդելու գործադուլին տեւողութիւնը: Վերջնական որոշման կը սպասուի այսօր կամ վաղը: Փոխադրութեանց նախարարութիւնը այժմէն միջոցներ ձեռք առած է, ապահովելու համար Փարիզի հաղորդակցութիւնները, եթէ իսկապէս գործադուլ յայտարարուի: Պիտի օգտագործուին անկախ Միութեանց անդամները, որոնք ընդհանրապէս կառավարներ են, եւ մեքենագիտական վարժարաններու աշակերտները, ստորերկրեայ երկաթուղին (մեթրօ) բանեցնելու համար:

Վտանգուած է նաեւ կազի եւ ելեկտրականութեան սպասարկութիւնը: Այս երկու հաստատութեանց աշխատաւորներն ալ քուէարկութիւն կը կատարեն, վերջնական որոշում տալու համար: Բանակցութիւնները ձախողած ըլլալով, արհեստակցական Միութեանց ներկայացուցիչները ժողով պիտի գումարեն այսօր, չորեքշաբթի: Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կ'ուզէ փութացնել գործադուլը: Երեքշաբթի օր գործադուլ յայտարարեցին Մարսէյլի ելեկտրականութեան եւ կազի բանուորները, 24 ժամուան համար:

Առջի օր հինգ հազար բանուորներ եւս աշխատանքը դադրեցուցին մետաղագործական հաստատութեանց մէջ: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, անշարժութեան դատապարտուած են 200 մետաղագործական հաստատութիւններ Փարիզի մէջ, 28 Լիոն, 17 Հիւսիսային Ֆրանսա, 19ը Մարսէյլ: Փարիզեան շրջանի բանուորներուն թիւը կը հաշուեն 131.000 (Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կը հաշուէ 160 — 170.000): Գործատէրերը կը հաւաստեն թէ աշխատանքը վերսկսած է կարգ մը հաստատութեանց մէջ եւ թէ բանուորները չեն ուզեր անձնատուր ըլլալ երկարատեւ գործադուլի:

Մարսէյլի նաւահանգստի բանուորները աշխատանքը դադրեցուցին 24 ժամուան համար: Այս առթիւ հրապարակային ժողով մը գումարելով, պահանջեցին անմիջապէս վերցնել կարգապահական պատիժները, նաւահանգիստէն հեռացնել ապահովութեան պահակները եւ շարունակել պայքարը Հնդկաչինի պատերազմին դէմ: (Կառավարութեան որոշումով, ետ կ'առնուին աշխատանքի տոմսերը, եթէ բանուորները մերժեն բեռցնել Հնդկաչին գացող նաւերը):

Միւս նաւահանգիստներուն մէջ ալ անպակաս են մասնակի գործադուլները: Ռուանի մէջ զինուորներ պարպեցին հոլանտական շոգենաւի մը բերած զինամթերքը:

Շինութեանց եւ հիւսուածեղէնի բանուորները վերջնական որոշում չեն տուած տակաւին: Համայնավարները գործադուլի կոչեր կ'ուղղեն, իսկ գործատէրերը կը ջանան համոզել բանուորները, 8 առ հարիւր յաւելում առաջարկելով:

Մարսէյլի քիմիական հաստատութեանց բանուորներուն հրահանգուեցաւ աշխատանքը դադրեցնել, 24 ժամուան համար, իսկ Փարիզի մէջ բանակցութիւններ կը կատարուին: Այս շարժումին գլուխն ալ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կը գտնուի:

Ծանր դէպք մը Փարիզի մէջ

27 ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԵՑԱՆ

Երկուշաբթի ժամը 18ին ծանր դէպք մը պատահեցաւ Փորթ տը Քլինեանքուռի մօտ, ոստիկանութեան եւ համայնավարներու միջեւ:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, 3 — 400 ցուցարարներ համախմբուած էին զօրանոցին առջեւ, բողոքելու համար զինուորական կարաւանի մը մեկնումին դէմ՝ դէպի Հնդկաչին: 18րդ թաղամասին կեդրոնական պահականոցը անմիջապէս դէպքին վայրը ղրկեց ջոկատ մը պահակներ, որոնց վրայ քիչ վերջը աւելցան ուրիշ ուժեր: Ցուցարարներուն թիւը անդադար կ'աւելնար, եւ ժամը 19ին հասած էր 1500ի:

Շատ չանցած բուռն ընդհարում մը տեղի ունեցաւ: Պատուհաններէն աղիւսներ կը նետուէին ոստիկաններուն վրայ որոնք կը ջանային ցրուել բազմութիւնը: Ժամը 20ին հանդարտութիւնը վերահաստատուեցաւ: Ձերբակալուած էին 21 ցուցարարներ որոնց մէկուն վրայ գտնուեցաւ երկաթէ ձող մը:

Վիրաւորուած էին 27 ոստիկանները, վեցը ծանրապէս: Մէկը հիւանդանոց փոխադրուեցաւ անմիջապէս, վիրաւորուած ըլլալով գլուխէն, երկաթի կտորով մը: Կայանաւորները հարցաքննուելէ վերջ ազատ արձակուեցան, բացի 23 տարեկան երիտասարդէ մը որ դիմադրած էր ոստիկանի մը:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՅԱՆԴՈՒԳՆ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

Տեղեակ էինք, որ Շարաֆխանէ գրաւուած է Նախիջեւանի Թուրք – Թաթարներէն, բայց մեր Արտաշէսը կ'արհամարհէր այդ ուժերը:

Ուրմիոյ Հայերն ալ զէնքի պակասէն կը նեղուէին:

Կարելի չեղաւ համոզել եւ ետ կեցնել յանդուգն, երիտասարդ սպան, ընկեր Ա. Ստեփանեանը իր խիստ վտանգաւոր ծրագրէն:

« Բոլշեւիկ զօրքը նաւերն ալ չչալկե՞ց տարաւ», կ'ըսէր, վստահ որ պիտի կրնայ օգտուիլ նաւերէն եւ զէնք փոխադրել:

Եւ իր անզէն եւ հազիւ եռեսնեակ մը զինուած ձիաւորներով ճամբայ ինկաւ դէպի Շարաֆխանէ:

Ահա թէ ինչպէս կը նկարագրէ Ստեփանեանի օգնականներէն Գ. Շահամիրը.

— «Մեր խումբն աննկատ անցաւ Թասու գիւղէն ու Շարաֆխանէէն քիչ մը հեռու, ձերբակալեցինք երկու զինեալ Թաթարներ (Նախիջեւանցի), որոնք յայտնեցին թէ Շարաֆխանէի պահեստները կը պաշտպանուին հարիւրեակ մը Թաթար – Թուրք զինեալներով եւ քանի մը տասնեակ Ռուսերով:

Պարզուեցաւ նաեւ նաւերու եւ նաւաստիներու հոն գտնուիլը:

Ստեփանեանը ժպտեցաւ, ձեռքերը ջղաձգօրէն իրարու քսեց եւ սկսաւ մանուկի մը պէս ցատկռտել ուրախութենէն: Ապա դէմքը խոժոռեցաւ: Պարզ էր որ վտանգաւոր ծրագիր մը կ'որոճար:

Կէս գիշերէն անց, հասանք Շարաֆխանէի մօտակայ աւերակ քարվանսարանը (Իջեւան), որ պատահաբար հրդեհի կեր դարձած էր:

Պահակներ կը սպասէին մուտքին առջեւ: Ստեփանեան ներս՝ պարտականութիւններ կը ճշդէր եւ անհրաժեշտ հրահանգները կուտար:

Որոշած էր որ՝ լուսաբացին տեղի ունենայ մեր յարձակումը:

Ստուգուած էր թէ զինամթերք փոխադրող բազմաթիւ Թաթարները մէկ օր առաջ Նախիջեւան մեկնած էին եւ հազիւ երկու օրէն կրնային դառնալ:

Ուրեմն մենք գործ ունէինք 150ի չափ զինեալ թշնամիներու հետ, որոնց հարիւրէն աւելին Թաթարներ էին, տեղաւորուած՝ երկու հսկայ շէնքերու մէջ:

Անհրաժեշտ էր լռեցնել պահակները եւ զինաթափ ընել ներսը քնացողները:

— «Դուք միայն լաւ հսկեցէք, պահակներ, զգոյշ եւ պաղարիւն», պատուիրեց Ստեփանեանը:

Խումբ մը պահակներ կը հսկէին փողոցներու անկիւնները: Երկու զինեալներ պիտի փակէին նեղ անցքը, որ կը տանէր դէպի հրապարակը, ուր՝ վրաններու տակ կը քնանային ռուս զինուորներ:

Ամէն մարդ իր տեղը գրաւելէն ետք, Նախիջեւանցի Սերգօն պիտի մօտենար Ա. զօրանոցի պահակին եւ Թուրք – Թաթարերէն խօսելով, յաւիտենական լռութեան պիտի դատապարտէր պահակը:

Զօրանոցի անկիւնը կեցող ընկերը նշան պիտի ընէր Ստեփանեանին, որ իր զինեալ եւ վստահելի տասնեակով պիտի խուժէր զօրանոցը:

Կէս ժամ վերջ, Ստեփանեան մտաւ զօրանոցը, զինաթափեց 75 Թաթարները եւ անոնց զէնքերը մեր անզէններուն տալով, Թաթարները լեցուց դետնայարկ մառանը: Սպառնաց անոնց, որ եթէ աղմկեն, ռումբերով պիտի բնաջնջէ:

Թաթարները սպանդանոցի մէջ գտնուող ոչխարներու նման լուռ էին եւ կ'աղօթէին, կ'աղերսէին մեր պահակներուն, որ խնայուի իրենց կեանքին:

Ակնթարթի մը մէջ, Սերգօն սլացաւ դէպի միւս զօրանոցը: Թաթար պահակը կասկածելով՝ իր սուինը խրած էր Սերգոյի սրունքին մէջ, իսկ Սերգօն ալ իր դաշոյնով կտրած էր Թաթարի կոկորդը:

Երկրորդ զօրանոցն ալ զինաթափելէ վերջ, մենք ուղղուեցանք դէպի ռուսական վրանները:

Ստեփանեանի հուժկու ձայնը եւ սպառնալի յայտարարութիւնները սարսափի մատնեցին քունէն արթնցող ռուս բոլշեւիկները, որոնք բոլորն ալ զինաթափ եղան անտրտունջ, նոյնիսկ իրենց պառկած տեղերէն չշարժելով:

Լոյսը բացուած էր արդէն, երբ Ստեփանեան նաւի հրամանատարին հետ մտաւ զինապահեստը:

Մեր դրսի պահակները իրենց դերը կը կատարէին խղճմտօրէն:

Մնացեալ զինեալներէն մաս մը բաժնուեցան զանազան կէտերու վրայ, վտանգի պահուն դիմադրելու համար, իսկ երկու տասնեակները դուրս բերին Ա. զօրանոցի Թաթարները, բեռնակրութիւն ընելու համար:

Նախիջեւանի շրջանի Հայերը պատուհասող «քաջահամբաւ» մաս մը Թաթարները հարկադրուած էին մեզի բեռնակիր դառնալու: Մեր տըղոց ուրախութիւնն անսահման էր:

Նաւը կը լեցուէր հրացաններով, փամփուշտներով, ձեռնառումբերով, կաշեղէններով, հանդերձեղէններով, շաքարով, խոզի իւղով եւ քարիւղով:

Կէսօրէն ետք, միւս զօրանոցի Թաթարները բեռնակրութեան կանչուեցան եւ երեկոյեան դէմ երբ նաւը կը պատրաստուէր ճամբայ իյնալու, լուր առինք թէ, քանի չափ Թուրք ձիաւորներ կ'երեւան դէպի երկաթուղին տանող դաշտին ճամբուն վրայ:

— Թող գան, անոնց ալ դաս մը տանք ապա մեկնինք, ըսաւ մեր խմբապետներէն մէկը:

Մեր երեք տասնեակները շարժեցան դէպի եկողները:

Շուտով սկսաւ հրացանաձգութիւնը որ հազիւ կէս ժամ տեւեց: Հաւաքումի հրահանգը տրըուեցաւ եւ սկսանք մտնել նաւը:

Այդ միջոցին, նկատեցինք որ զինապահեստներէն մէկուն պատուհաններէն թանձր ծուխի մը գալարները դուրս կը խուժեն:

Նոյն վայրկեանին, մեզի հասաւ փոշոտ ու քրտնաթոր, ռուսական համազգեստով երիտասարդ մը:

Քէօսան էր, Ռուսերուն մէջ եղած երկրորդ Հայը, որ թշնամիին զինամթերքը նուաղեցնելու նախանձախնդրութեամբ, հազիւ ժամանակ ունեցած էր մէկ պահեստը կրակին տալով եւ եկած էր միանալու մեզի:

Ան միացաւ եւ հերոսամարտի ամբողջ տեւողութեանը քաջաբար կռուեցաւ, ամէնէն յանդուգն ձեռնարկներուն մասնակցեցաւ եւ նահատակուեցաւ Սայրն – Կալայի մէջ»:

Յաջորդ առաւօտ նաւը հասած էր Խան Թախտ, Սալմաստի նաւահանգիստը, եթէ կարելի է նաւահանգիստ համարել:

ԱԶԳԻՆ

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

«Կիկերոն» եւ Բ. աշխարհամարտը

Անգարայի գերմանական դեսպանատան նախկին կցորդը, Լ. Մոյցիշ վերջերս գիրք մը հրատարակեց որ ոստիկանական վէպէ մը աւելի հետաքրքրութեամբ կը կարդացուի, եւ որ կը պատմէ լրտեսական գործունէութեան դրուագ մը: Գիրքը կը կոչուի «Der Fall Cicero» (Կիկերոնի Պարագան):

Պատմութեան իսկական հերոսը ուրեմն, «Կիկերոն» կոչուած Ալպանացի մըն է, որուն հայրը որսորդական արշաւանքի մը ընթացքին, արկածով սպաննուած էր Անգլիացիի մը կողմէ: Իբրեւ հետեւանք այս դէպքին, Կիկերոն խոր ատելութիւն կը տածէր Անգլիացիներուն հանդէպ:

Ցայտնի չէ թէ ինչպէս, Կիկերոն կը յաջողի Անգարայի անգլիական դեսպան Սըր Հիւ Նաչպըլ-Հիւկըսընի ծառայութեան մէջ մտնել:

Գիտենք միայն, որ մութ գիշեր մը, Կիկերոն կ'ուղղուի դէպի գերմանական դեսպանատան կցորդ Հէռ Լ. Մոյցիշի վիլլան, եւ կը յայտնէ անոր, թէ կրնայ շատ կարեւոր, եւ Գերմանիան մօտէն հետաքրքրող տեղեկութիւններ հաղորդել, իբրեւ առաջին վճար՝ կը պահանջէ 20.000 սթերլին. իսկ հետագային տեղի ունենալիք իւրաքանչիւր տեսակցութեան համար՝ 15.000 սթերլին: Իբրեւ իր դիրքին ու անձին արժէքը գիտցող մարդ, Կիկերոն երեք օր պայմանաժամ կուտայ դեսպանատան կցորդէն՝ այս առաջարկը ընդունելու կամ մերժելու համար:

Մոյցիշ հարցը կը պարզէ Ֆոն Փափէնի, որ իր կարգին կը հեռագրէ Պերլին՝ Ռիպէնթրոփին: Պատասխանը շուտով կը հասնի.— «Ընդունեցէք»:

Քանի մը օր ետքը, Կիկերոն նորէն կ'ուղղուի դէպի դեսպանատան կցորդին վիլլան, կը յանձնէ «Լայքա» լուսանկարչական գործիքի երկու ժապաւէն, եւ փոխարէնը կը ստանայ՝ 20.000 սթերլին թղթադրամ: Ոստիկանական վէպերու աւանդութենէն չշեղելու համար, Մոյցիշ կը բանտարկէ Կիկերոնն ու իր 20.000ը, մինչ քովի մութ սենեակին մէջ լուսանկարներուն պատրաստութիւնը տեղի կ'ունենայ: Կը հասկցուի, որ բրիտանական կառավարութեան կողմէ Անգարայի անգլիական դեսպանին ուղարկուած շատ կարեւոր եւ Գերմանները մօտէն շահագրգռող հրահանգներու լուսանկարներն են:

Կիկերոն ու Մոյցիշ բազմաթիւ նման հանդիպումներ կ'ունենան, որոնցմէ մէկուն ընթացքին Ալպանացին կը պարզէ իր գործելակերպին գաղտնիքը.— Անգլիական դեսպանը, կը պատմէ ան, անքնութենէ կը տառապի, գիշերը կարենալ հանգստանալու համար, քնաբեր դեղեր կ'առնէ. իսկ սպասաւորը այդ առիթէն օգտուելով, տիրոջը տաբատին գրպանէն բանալիները «փոխ կ'առնէ», կը մտնէ յարակից սենեակը, կը բանայ գաղտնի պահարանը (որ իրեն համար գաղտնիք չունի), կը լուսանկարէ փաստաթուղթերը, եւ յաջորդ օրը՝ բարեկամական այցելութիւն մը կուտայ գերմանական կցորդին:

Կիկերոնին « Լայքա » ժապաւէնը սպառած ըլլալով, Գերմանիայէն նոր ծրար կ'ուղարկեն իրեն, ինչպէս նաեւ լաւագոյն լուսանկարչական գործիք մը:

Ի վերջոյ Անգլիացիները կը կասկածին, գաղտնի պահարանին կղպանքը կը փոխեն. բայց անօգուտ, որովհետեւ Կիկերոն դրան ետեւէն մօտիկ կ'ընէ, եւ բանալիին ծակէն կը դիտէ:

Միւս կողմէ, գերմանական դեսպանատան մէջ, Մոյցիշ նոր մեքենագրուհի մը կ'ունենայ, որ Կիկերոնը տեսնելէ եւ անոր պատմութիւնը լսելէն վերջ՝ կ'անհետանայ, կը պարզուի, որ մեքենագրուհին անգլիական լրտես մըն էր:

Մոյցիշ, իբրեւ կասկածելի (մեքենագրուհիին պատճառով), Պերլին կը կանչուի, բայց նախամեծար կը համարէ, ինքն ալ իր կարգին, հետքը կորսնցնել:

Պատկերը ամբողջացնելու համար, Կիկերոն, իբրեւ խոհեմ մարդ, առանց հետք ձգելու կ'անյայտանայ:

Պատմութեան վախճանը պարզապէս զաւեշտ մըն է:

— Գերման կառավարութիւնը 300.000 թըղթադրամ սթերլինի հսկայ գումարը վճարած կ'ըլլայ Կիկերոնին, առանց սակայն անոր հաղորդած տեղեկութիւններէն օգտուելու, որովհետեւ Ռիպէնթրոփ միշտ ալ կասկած յայտնած էր անոնց ճշգրտութեան մասին:

Կիկերոն՝ իր կեանքին իսկ գնով, վրէժը լուծած կ'ըլլայ Անգլիացիներէն:

— Ֆրանց Ֆոն Փափէն ու իր կցորդը հազիւ կ'ազատին դիւանագիտական «սքանտալ» մը յարուցանելէ, որովհետեւ չէզոք պետութեան մը սահմաններուն մէջ երեւան հանուած լրտեսական ամէն գործողութիւն կը պատժուի՝ վտարումով:

Միայն Ֆոն Ռիպէնթրոփը հոգ չըներ, որովհետեւ Կիկերոնին վճարուած 300.000 թղթադրամները... կեղծ էին:

ՇԱՔԻ

Մշակութային կեանքը Թեհրանի մէջ

Հ. Համազասպ Ոսկեանի զեկուցումէն կը քաղենք հետեւեալ լրացուցիչ տեղեկութիւնները.—

Ժամանակ մը վարժարաններուն մէջ հայկական նոր ուղղագրութիւնը ներմուծուած էր, սակայն այսօր ամենուրեք աշակերտութիւնը հին ուղղագրութեամբ կը կարդայ ու կը գրէ.

Թեհրան օժտուած է ընթերցարաններով եւ մատենադարաններով: Հայկական կամ Ազգային ակումբը ժամադրավայրն է նաեւ մշակոյթի եւ գիտութեան հետամուտ անձերու: Ունի ամէն տեսակ յարմարութիւններ եւ դիւրութիւններ: Կը գտնէք սրահներ համերգի եւ դասախօսութեան, ներկայացումի եւ ընթերցանութեան, սենեակներ խաղի և զուարճութեան ընկերական հանդիպումի են.:

Մշակոյթի եւ ազգային պահպանումի ազդակ են եւ զարկ կուտան զանազան միութիւններ, ընկերակցութիւններ, կուսակցութիւններ.— Դաշնակցական, ռամկավար, հնչակեան են.:

Հայ Երիտասարդաց Մշակութային Միութիւնը հիմնուած 1944ին, կը հաւաքէ երիտասարդները եւ պատանիները փրկելով փողոցի վտանգներէ: Զարկ կուտայ հայեցի դաստիարակութեան եւ կրթական մակարդակի բարձրացման: Կ'ուզէ մշակել անոնց գեղարուեստական խմորումները: Հինգ մշակութային միութիւններ միացած են կազմելու այս Երիտասարդաց միութիւնը որոնք հետեւեալներն են Լոյս եւ Միտք, Արշալոյս, Րաֆֆի, Շանթ եւ Կայծ: Այս նոր միութիւնը օժտուած է զանազան ճիւղերով գրական, գեղարուեստական, երաժշտական թատերական եւ մարզական: Միութիւնը ունի 300 անդամ-անդամուհի:

Հայաստանեան Մշակութային Միութիւն, որուն նպատակն է ժողովուրդին ծանօթացնել Հայաստանի մշակոյթի արգասիքները:

Հայ համալսարանականներու ընդհ. միութիւն ստեղծուած է 1943ին եւ ունի 150 անդամ անդամուհի: Նպատակն է ստեղծել համալսարանի ուսանողներու եւ շրջանաւարտներու միջեւ համագործակցութեան ոգի եւ սերտ մտերմութիւն, նըպաստել անոնց մասնագիտական եւ ընդհանուր զարգացման: Այս ընծայած է «Գիտութիւն եւ Արուեստ» գիրքը 1946ին: Ջանացած է նիւթապէս օգնել չքաւորներուն:

Կան նաեւ ուրիշ միութիւններ.— Թատերասիրաց, Աղքատախնամ, Եկեղեցասէր Կանանց,

Թէհրանի Հայ կանանց, Բարեգործական ընկ. Հ. Բ. Ը. Մ., Միտք եւ Արուեստ, Հայ կին Միու – թիւններ եւայլն :

Իրանի մէջ երբեմն լոյս տեսած են « Աստղ Արեւելեան» եւ «Շաւիղ» թերթերը, իսկ ներկայիս կը հրատարակուին հետեւեալ պարբերաթերթերը եւ թերթերը:—

Լոյս, (գրական գեղարուեստական ամսագիր, խմբ. Ց. Թադէոսեան, Տ. Պօղոսեան եւ Հ. Գրի – գորեան) :

Ալիք ազգային, գրական քաղաքական օրա – թերթ, արտօնատէր Տոքթ. Վարդան Յովհաննէսեան, խմբագիր Տաճատ Պօղոսեան: Երկար տարիներէ ի վեր կը հրատարակուի եւ այսօր Պարսկահայուն միակ օրաթերթն է: Ունի բացառիկ հա – րուստ պրակ մը Հ. Հայաստանի անկախութեան 30ամեակին առթիւ:

Ցախաւել 1943—44 երգիծաթերթ, խմբ. վարած է Բաղէն Միրզայեան :

Արփի գրական գեղարուեստական ամսագիր, 72 էջ: Խմբագիր Ց. Թադէոսեան :

Արմենուհի, գրական, պատմագրական եւ արուեստի ամսօրեայ հանդէս 1949 օգոստոսէն ի վեր: 16 էջ: Խմբագիրն է Անդրէ Տէր Օհանեան:

Լուսաբեր, հրատարակութիւն համանուն ընկերութեան 1949 Ապրիլէն ի վեր, մանկական, պատանեկան պարբերաթերթ: 32 էջ :

Ջահ, կրօնական թերթիկ հայ կաթողիկէ հասարակութեան 1944—45, խմբ. Տ. Մ. Վ. Բո – լատեան :

Նոր էջ ուրկէ միայն երեք պրակ լոյս տե – սած է:

Առաւօտ Նոր Ջուղայի մէջ, եւ հակաֆաշիստ շաբաթաթերթը, հրատարակուած Թաւրիզի մէջ:

Տպարաններն են «Գարուն», «Փարոս», «Անիւ», Վերածնունդ», «Մոտերն»:

«Աղբիւր Ժողովածոյի» մէջ կան մանուկնե – րու համար գրութիւններ, հին եւ նոր գրողներու, նաեւ թարգմանութիւններ :

Յաջորդով՝ տարիներու ընթացքին հրատա – րակուած գիրքերու ցանկը :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Անգարայի Ազգ. ժողովի Փետրուար 16ի նիստին մէջ, արտաքին նախարարը, Նէճմէտտին Սատաք հետեւեալ յայտարարութիւնը րրաւ միջազ – գային կացութեան մասին.

— « Խաղաղութեան յոյսերը ոչ թէ աւելցած, այլ պակսած են չափազանց, եւ քաղաքական հորիզոնը այս տարի աւելի ամպոտ է: Մանաւանդ Թուրքիա շրջապատուած է բազմաթիւ վտանգներով: Համայնավարութիւնը անվերջկը զարգանայ, եւ փոխանակ սահմանափակուելու իր շրջանակին մէջ, բոնի միջոցներու կը դիմէ, ուրիշները վարակելու համար:

Մակի վերջին վիճաբանութիւններէն յայտնի եղաւ որ ինչ խորունկ անդունդ մը բացուած է կողմերու միջեւ, եւ կարելի չէ հաշտեցնել զա – նոնք: Զէր բաւեր Գերմանիոյ հետեւանքով, Եւրոպայի մէջ գոյացած վտանգը, այս անգամ աւելցաւ ասիական վտանգը:

Խնդիր է գիտնալ թէ այս կացութիւնը ինչի պիտի յանգի: Խաղաղութեան եւ կատարեալ հա – մաձայնութեան մը կարելիութիւնը չենք տեսներ դժբախտաբար: Այսօրուան զէնքերով պատերազմը զարհուրելի աղէտ մը դարձած է եւ եթէ օր մը պատերազմ ծագի, Եւրոպա եւ Ասիա քարուքանդ պիտի ըլլան, ոչ յաղթողը ոչ ալ պարտեալը պի – տի կրնան օգտուիլ արդիւնքէն: Քաղաքակրթութեան հետքն անգամ պիտի չմնայ: Ահա թէ ինչու նախագահ Թրումըն պէտք տեսաւ դիմել ամերիկեան ազգին խղճմտանքին, եւ անոր արտօնութիւնը ստանալէ վերջ հրահանգ տուաւ շինել աթո – մէն շատ աւելի կործանարար զէնք մը, ջրածնային ռումբը:

Ներկայիս մեծ կարեւորութիւն ստացած է թուրքեւամերիկեան գործակցութիւնը որ կը ձգտի պահպանել խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը Եւրոպայի մէկ մարզին մէջ: Գիտէք թէ Ամերիկա միակողմանի դաշինքներ չի կնքեր, այլ բազմակողմանի համաձայնութիւններ: Միայն թէ կուսակից է շրջանային համաձայնութիւններու այսինքն թէ կարգ մը պետութիւններ իրենց աշ – խարհագրական դիրքին բերումով՝ կրնան զին – ուորական դաշինքներ կնքել իրենց միջեւ: Եւ երբ յարձակում մը գործուի, մէկը միւսին կ'օգնէ ինքնաբերաբար: Ամերիկեան կառավարութիւնը կ'օգնէ այսպիսի համաձայնութիւններ ստորագրող պետութիւններու եւ կըդիւրացնէ անոնց գործը : Ներկայ պայմաններուն տակ եւ աշխարհագրա – կան տեսակէտով Թուրքիոյ առջեւ դժուարու – թիւններ ցցուած են, այսպիսի համաձայնութիւն մը կնքելու համար:

Իսկ մենք տեւական յարաբերութեան մէջ ենք ամերիկեան կառավարութեան հետ, որ մասնա – ւոր կարեւորութիւն կ'ընծայէ Թուրքիոյ ապահովութեան, ազատութեան եւ գերիշխանութեան: Պէտք է համբերատարութեամբ քալենք այս ճամբէն, եւ բնաւ չլքենք մեր դատը»:

Յետոյ խօսեցաւ Ֆուաթ Քէօփրիւլիւ, որ ծանրացաւ համայնավարական վտանգին վրայ եւ արթնութեան հրաւիրեց ազգն ու պետութիւնը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԺԻՐ ԵՒ ՇԷՆ ԳԱՂՈՒԹ ՄԸ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Պատերազմէն առաջ, այս թերթին թղթակիցները տարեգլուխի առթիւ կը ներկայացնէին իրենց ապրած գաղութներու պատկերը :

Ներկայիս շատ քիչեր կան որ կը կատարեն նոյն պարտականութիւնը: Տեսակ մը թմրութիւն եւ անհոգութիւն կը տիրէ ամէն ճակատի վրայ: Փոխուած են բարքերը: Շատերու համար ժամերով պարապ վէճ մը աւելի արժէք ունի քան փոքրիկ թղթակցութիւն մը գրել հայ թերթի մը, վառ պահելով հայկական ոգին այս օտար ափերու վրայ :

Պիտի փորձեմ ամփոփել մեր գաղութին ներկայ պատկերը: Վիէնը միշտ ալ եղած է հայկա – կան տաք վառարան մը իր բազմապիսի ազգօգուտ կազմակերպութիւններով եւ կատարած գործե – րով :

Մեր քաղաքի Հայերու թիւը ներկայիս մօտ 1500 է, բաղդատմամբ ծնունդներուն, մահերու թիւը շատ վար է: 15 — 20 տարի առաջուան եր – կու երեք հոգիէ բաղկացած ընտանիքները այսօր 5—6 հոգիի են վերածուած հոս ծնած զաւակնե – րով :

Շատեր հոս ծնած եւ ամուսնացած զաւակներ ունին: Մինչեւ այսօր մատի վրայ կը համրուին օտարներու հետ կնքուած ամուսնութիւնները: Ունինք 2 մարզ. միութիւններ U.G.A. եւ U. S. A. ո – րոնց շուրջն է համախմբուած երիտասարդութիւնը: Երկուքն ալ միշտ վերելքի մէջ են իրենց մարզական խաղերով :

Քաղաքական կազմակերպութիւններէն հրա – պարակի վրայ իրապէս կը գործէ միայն Հ. Յ.Դ. կոմիտէն, իբրեւ արթուն պահակ: Հ. Յ. Դ.ի Նոր Սերունդը նոյնպէս ունի իր մասնաճիւղը, խումբ մը վառվռուն երիտասարդներով, որոնք ատենէ մը ի վեր կը հետեւէին ծրագրուած դասախօսու – թեանց: Գլխաւոր դասախօսն է Հ. Կ. Տէրմոյեան որ սիրով յանձն առած է այս աշխատանքը: Դժբաղդաբար, շատ մը ծնողներ չեն օգտուիր պատեհութենէն եւ թոյլ կուտան որ իրենց զաւակները յաճախեն այլ վայրեր :

Բացի դասախօսութիւններէն Նոր Սերունդը պարբերաբար հրապարակ կուգայ ուրիշ ձեռ – նարկներով: Վերջերս իր նախաձեռնութեամբ տօնուեցաւ Փետրուար 18ը, որ թէ նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս մեծ քաջալերանք մը եղաւ իրենց համար :

Գործօն կազմակերպութիւններէն մէկն ալ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղն է, իր 40 սանուհինե – րով եւ քանի մը տասնեակ անդամուհիներով : Գաղութիս գիտակից տարրերը լայնօրէն կը քա – ջալերեն իր բոլոր ձեռնարկները: Տարեվերջի իր երկու յաջորդական ձեռնարկներէն գոյացաւ մօտ 50 հազար Ֆրանքի զուտ հասոյթ մը:

Կապոյտ Խաչը այս տարի ունի երեք դպրոց – ներ առանձին թաղամասերու մէջ, մասնաւոր պատրաստուած ուսուցիչով, ուր կը յաճախեն աւելի քան 120 մանչեր եւ աղջիկներ, 8—20 տարե – կան: Դասաւանդութիւնները կը կատարուին շա – բաթը երկու անգամ, երեկոները, բոլորովին ձրի: Տարեկան հարիւր հազար Ֆրանքի ծախք մը ունի Կապոյտ Խաչը իր դպրոցներուն համար :

Հ. Մ. Ը. Մ.ը նոյնպէս մեր գաղութին ամէնէն հին կազմակերպութիւններէն մէկն է, հիմ – նուած 1925ին: Իր շուրջ համախմբուած են հին ու նոր անդամներ, կը գործեն անխոնջ, առանց մազի չափ շեղելու իրենց հիմնական նպատակէն: Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը միակը եղաւ, եւ երբեք չքշուեցաւ հիւսիսէն եւ հարաւէն եկած հովերէն, իր ուղիղ կեցուածքովպատռեց շատ մը կեղծարարներու դիմակները :

Բանուորական կեանքը նոյնպէս լաւ է, բաղդատմամբ ներկայ տնտեսական տագնապին: Շաբաթական 40 ժամ կը բանին, գրեթէ բոլոր գոր – ծարանները: Ժամական վճարումներն են 60—80 Ֆրանք: Աւելի շատ ազդուած են մանր արհեստաւորները, մասնաւորապէս դերձակները եւ կօշկակարները:

Շրջուն առեւտրականները նոյնպէս մեծ տագնապ մը կ'անցընեն ներկայիս: Ունինք բազմաթիւ առեւտրականներ, նպարավաճառներ, հանդերձավաճառներ, դերձակներ, կօշկակարներ, սափրիչ–

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ (16)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Գ.

Դիմադրութեան ոչ մի նշան չէր երեւում : Բայց փաշան չէր հաւատում այդ հնազանդու – թեան, զգուշութիւնը հարկադրում էր նրան ենթադրել թէ պատրաստւում է մի ապստամբու – թիւն: Առաջին պայմանն էր՝ մի երկաթէ ձեռք ուղարկել այնտեղ, մի ձեռք, որ կարողանար ճնշել, խեղդել ամէն մի ապստամբական միտք:

Այդպիսի մի մարդ կար նրա բանակում եւ կոչւում էր Սուլէյման – Բէկ: Փաշան նրան յանձնեց Վարանդայի կառավարութիւնը: Բէկը մի զօրաբաժինի գլուխն անցած՝ մեծ հանդէսով մտաւ Վարանդա եւ բնակութիւն հաստատեց Աւետարանոց գիւղում, ուղիղ Մելիք – Հիւսէյինի տան դիմաց :

Բայց յաղթողների բոլոր այդ ցոյցերը յուզմունք չառաջացրին: Ժողովուրդը անտարբեր էր, արդէն հաշտուել էր նոր դրութեան հետ: Նա տեսնում էր որ ժամանակները փոխուեցին: Բարձրից, Մելիքների տներից, շարժում չէ սկսւում, իսկ թէ ի՞նչպէս եղաւ որ այնքան յամառ դիմա – դրութիւնից յետոյ Ղարաբաղը յանկարծ քնեց ու համաձայնութիւն տուեց,— դա մի հանելուկ էր, որ ոչ ոք չէր էլ փորձում լուծել: Եւ մինչդեռ դուրսը այդպէս հանդարտ էր ու անշշուկ, ահա ինչ տեղի ունեցաւ Աւետարանոցի ապարանքում:

Աննա — խաթունը դեռ արտասունք էր թա – փում Մելիք – Հիւսէյինի դատարկ մնացած սենեակում, երբ լուր հասաւ թէ Թուրքաց մի մեծ զօրաբաժին է գալիս Գանձակից եւ ուղղակի դի – մում է դէպի Աւետարանոց: Սարսափելի վշտի մէջ Մելիքի այրին մի հատ մխիթարութիւն էր գտնում — վառ պահել հանգուցեալի յիշատակը, սրբութեամբ կատարել նրա վերջին կտակը: Անտանելի էր իրականութիւնը սգի մէջ թաղուած այրիին համար, նա կը խեղդուէր, եթէ չհասկնար որ ինքը պիտի շարունակէ մեռածի գործը : Սիրտը շրջապատող սեւերի մէջ գտել էր մի հաւատ, որին երկրպագում էր մոլեռանդութեամբ: Նա սիրում էր ընդունել, որ գերեզմանը Մելիք – Հիւսէյինի համար լոկ մի կայարան էր, ուր նա պիտի կերպարանափոխուէր: Այդտեղից նա անցել է մի աշխարհի, որ շատ մօտ է Վարանդային, եւ ահա այդ աշխարհից նայում է, դիտում թէ ինչպէս են կատարւում իր խրատները: Աննա – խաթունը սրտով տեսնում էր նրան, զգում էր որ նա երբեք, նոյնիսկ մի ժամ էլ աչքաթող չէ անում իր տունը, իր երկիրը, ուստի տանջւում էր իրան որ կարո – ղանայ ճշգութեամբ կատարել նրա ասածները: Այդպէս միայն կարելի էր գրաւել թանկագին մեռելի սիրտը եւ կապել նրան այս տան հետ :

Եւ ահա չարագուշակ լուր — գալիս են Թուրքերը: Մելիքի այրին մոռացաւ իր արտասունք – ները, իսկոյն մարդ ուղարկեց իր եղբօր եաեւից, իսկ ինքը մի ամբողջ գիշեր կեղեքում էր իր ուղեղը այն հրայրին հարցով թէ ինչ պէտք է անել :

Որքան եւ սրտոտ լինէր Դիզակի Մելիքի քոյրը, բայց իբրեւ կին մարդ՝ կռուի գործերի մասին հասկացողութիւն չունէր: Եւ երբ եկաւ Մելիք Աւանը, տանջուած ղունատուած քոյրը վազեց նրա առջեւ, մի ակնթարթում պատմեց թէ իրողու – թիւնը եւ թէ իրան տանջող մտքերը :

Դիզակի տէրը սառնասիրտ, ծանր մտածող մարդ էր: Բայց այս անգամ իր քրոջ աչքին անհոգի եւ անգութ մի մարդ երեւաց, երբ հանգիստ լսեց այդ խօսքերը եւ իր դէմքին վրայ ոչինչ փոփոխութիւն ցոյց չտուեց: Աննա – խաթունը վշ – տի, արտասունքների լեզուով էր խօսում, Վա – րանդան անուանեց որբերի երկիր: Սգաւորը ու – զում էր, որ ամբողջ աշխարհը տեղից վեր կենայ եւ միայն սգաւորի ցաւը ողբայ: Բայց Մելիք Աւանը ոչ զարմացաւ, ոչ վիշտ յայտնեց, այլ բոլորովին պարզ եւ անխռով ձայնով պատասխա – նեց .

— Դա շատ բնական է... Անխելք կը լինէր Մուսթաֆա փաշան, եթէ ձեռքից թողնէր այս յարմար միջոցը:

— Աւան, հառաչեց քոյրը :

Մելիքը նորից կրկնեց իր ասածները :

— Ինչո՞ւ չես ասում ամէնքին որ գնան, ջաւրը թափուեն:

= Թող թափուեն... Ես ոչ ոքի ձեռքից չեմ բռնի :

Այդ պատասխանը յուսահատական էր այրիին համար եւ նա այլեւս ասելու խօսք չգտաւ :

Այն ժամանակ Մելիք Աւանը շարունակեց.

Լեօ

ներ, անհատ արհեստաւորներ եւ շրջուն վաճառորդներ, նաեւ սրճարաններ: Այժմ խաղաղ է գաղութը: Չկան նախկին տնաւեր վէճերն ու դաւերը: Անոնք որ երկու տարի առաջ ներգաղթը կը ջատագովէին եւ Հայաստանասիրութիւն կը քարոզէին, այսօր սեփական տուներ կը գնեն, քանի մը հարիւր հազարներ վճարելով :

Ոչ քահանայ ունինք, ոչ ալ եկեղեցի: Հանդիսաւոր օրերուն Լիոնէն կը հրաւիրուին քահանաները: Ունինք կաթոլիկ եւ բողոքական հովիւներ որոնք կը կատարեն կրօնական ծէսերը, համաձայն իրենց դաւանանքին եւ մեծապէս օգտակար կ'ըլլան գաղութին :

Մեծ թիւ մը կը կազմեն այն երիտասարդները որոնք զանազան գիտելիքներ սորված են տեղական դպրոցներուն մէջ, մասնաւորապէս մեքենագիտութիւն: Դժբախտաբար շատ քիչեր են որ գործ կը գտնեն համաձայն իրենց արհեստին: Եթէ ազատ եւ անկախ հայրենիք մը ունենայինք, ինչ հրաշքներ պիտի գործէր այս սերունդը իր ներկայ մասնագիտութիւններով եւ մտքի ազատ թըռիչքներով :

ԻՐԱՁԵԿ

Թերթերը կը գրեն թէ չաբաթ եւ կիրակի օր տպագիր թռուցիկներ ցրուած էին, որպէսզի ժողովուրդը արգիլէ զինուորներուն մեկնումը դէպի Հնդկաչին :

Համայնավար պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ», 3 — 4000 հաշուելով ցուցարարներուն թիւը, կ'ըսէ թէ բոլորն ալ կը պահանջէին դադրեցնել Հնդկաչինի պատերազմը :

★ Նոյն թերթը կը շարունակէ ամբաստանել «խռովարար տը Կոլը թէ քաղաքացիական պատերազմ կը պատրաստէ, գաղտնի ճամբորդութիւններ կատարելով եւ ժողովներ գումարելով մասնաւոր կալուածներու, դղեակներու մէջ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը թագաւորին ներկայանալով, պարզեց դահլիճին կացութիւնը, նոր ընտրութիւններէն վերջ: Միայն մէկ աթոռ թափուր կը մնայ, 625ի վրայ: Վերջին հաշիւներու համաձայն, աշխատաւորական կառավարութեան մեծամասնութիւնը պիտի ըլլայ միայն եօթը ձայն: Ալեւս անխուսափելի կը համարուի նոր ընտրութիւնը, մինչեւ աշուն (շատեր կ'ըսեն՝ երեք ամիսէն, Յունիսին): Անգլիոյ Արհեստակցական Միութեանց համագումարն ալ կը պահանջէ նոր ընտրութիւններ կատարել կարելի եղածին չափ շուտ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ իր հպատակներուն արգիլեց Պուլկարիա երթալ: Այն 60—70 Ամերիկացիները որ Պուլկարիա կը գտնուին, պիտի չկրնան վերադառնալ,, եթէ մեկնին:— Սոֆիայի ամերիկեան դեսպանը Փարիզ հասնելով, յայտարարեց թէ դիւանագիտական յարաբերութեանց խզումը «փրկարար ազդեցութիւն» պիտի ունենայ: Տակաւին բանտարկուած կը մնան դեսպանատան երկու պաշտօնեաները :

ՎԵՑ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐ երեք միլիոն ֆրանք թռցուցին Փարիզի Ապահովութեան Տեսչութեան պաշտօնատունէն 100—150 մեթր անդին, առեւանգելով Երկրագործական Դրամատան երեք հաշուակալներուն վրայ, երբ դուրս կ'ելլէին Թռէտի Լիոնէի մասնաճիւղէն : Իւրաքանչիւրը մէկ միլիոն ֆրանք կը փոխադրէր, շաբաթական վճարումներու համար :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բչ.) — Սթերլին 980 (915), տոլար 349.20 (383), զուից. ֆրանք 81.15 (87.50), Նափոլէոն 3880, զուից. ոսկի 3670, սթերլին 4430, տոլար (20) 18.160, ձոյլ ոսկի 519.000 ֆր.:

ՄԱՐՇԸԼԻ ծրագրին Փարիզի վարիչը, Պէրի Պինկըմ, զեկուցում տալով Մ. Նահանգներու ծերակոյտին առջեւ, ազդարարեց թէ Ֆրանսա պարտաւոր է արմատական փոփոխութիւններ կատարել իր առեւտրական սովորութեանց մէջ: Մասնաւորապէս բողոքեց մաքսապաշտպան դրութեան դէմ, պահանջելով ազատ մրցակցութիւն :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ համար զէնք եւ ռազմամթերք խնդրեց Ֆրանսա, ցուցակ մը ներկայացնելով Փարիզի ամերիկեան դեսպանատան : Միեւնոյն ատեն տնտեսական օգնութիւն կը սպասէ, կասեցնելու համար համայնավարութեան տարածումը Հարաւային – արեւելեան Ասիոյ մէջ :

ՀԱԶԱՐԱՒՈՐ «ԱՆՎՍՏԱՀԵԼԻՆԵՐ» կ'աքսորուին Սոֆիայէն, համաձայն վերջին տեղեկութեանց: Անցեալ տարի ալ այսպիսի տեղափոխութիւններ կատարուեցան :

ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ եղաւ Քազապլանքայի (Մարոք) «միւէզզին»ը, երբ «էզան» կը կարդար մինարէին կատարէն, ուր բարձրացած էր 80 աստիճան սանդուղէն :

ՎԱՐՁՈՒ Է

Cannesի մէջ յարկարաժին մը, երկու սենեակ եւ խոհանոց, Յունիս, Յուլիս, Օգոստոս ամիսներու համար: Մանրամասնութեանց համար դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան :

19րդ տարեկան ցերեկոյթ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանին

կիրակի 5 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 14.30ին, Centre Marcelin Berthelot, 28bis rue St. Dominique, Paris (7), métro Invalides:

Մասնակցութեամբ Հայ Արենոյշներուն, ֆըրանսական սկաուտական միութեանց, եւ Փարիզի օտար սկաուտական խումբերուն:

Սկաուտական ներկայացումներ Արիներուն եւ Արենոյշներուն կողմէ: Հայկական երգեր եւ պարեր: Կը ներկայացուի նաեւ հայերէն՝ Մօլիէռի «ՆԱԽԱՆՁՈՏ ՊԱՐՊՈՒՅԷՆ», կատակերգութիւն 1 արար: Տոմսերու գիները՝ 300, 200, 150 ֆրանք:

Կդ. ԽՆԴՐՈՒԻ ՃՇԴԱՊԱՀ ԸԼԼԱԼ:

ԱՅՍՕՐ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՐԵԿՈՅ ԺԱՄԸ 9ԻՆ

Թաւջութակահար

ՆԱՀԱՊԵՏ ԱԼԱԼԷՄՃԵԱՆԻ

Նուագահանդէսը

Ecole Normale de Musiqueի մէջ, 78 rue Cardinet

Կ'ընկերակցի ՏԻԿԻՆ Ա. ԱԼԱԼԷՄՃԵԱՆ:

Յայտագիր — Bach, Haendel, Brahms, Saint – Saens, Jean Rivier, Ravel, Cassado:

ՏԻԿԻՆ Է. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբը 3350 ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբին :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15— 24, Salle Voltaireի մէջ, rue Voltaire, Ալֆորվիլ: Orchestre RAMON GARDAZ

Գեղարուեստական բաժին: Զաւեշտ, անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ:

Métro Charenton Ecolesէն օթօպիւս 103, իջնել rue de l'Union: Մուտք 150 ֆրանք

ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, ի պատիւ իր դասախօսներուն, կիրակի 12 Մարտ, ժամը 3—8, 19a, rue Caumartin: Սիրով կը հրաւիրուին ծնողներն ու Նոր Սերունդի բարեկամները :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ցաւով կ'իմանանք մահը Պ. ԶԱՐԵՀ ՔՐԻՍՏՈՍՏՐՕՖի: Թաղումը պիտի կատարուի չորեքշաբթի ժամը 11ին, 10 rue Stephane Mallarmé, Փարիզ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի վարչութիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, Տէր եւ Տիկին Վարդան Փափազեանի երախային՝ Շաքէի մկրտութեան առթիւ.— Տէր եւ Տիկին Վարդան Փափազեանէ հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Գաղիկ Շալճեանէ հազար, Տէր եւ Տիկին Աքճէեանէ (կնքահայր) 1500, Տէր եւ Տիկ. Փափազեան եղբայրներէ 2000, Տէր եւ Տիկին Վարդերէսեանէ, Ոմն, Տէր եւ Տիկ. Միհր. Խաչատուրեանէ, Տէր եւ Տիկին Շամիրեանէ հազարական, Տէր եւ Տիկին Պետիկեանէ 1100, Պ. Նշան Նազգաշեանէ, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Գէորգեանէ, Տէր եւ Տիկին Վահան Հազարեանէ, Տէր եւ Տիկին Թէրզիեանէ, Տէր եւ Տիկին Թիւթէլեանէ 500ական, Տէր եւ Տիկին Վարժապետեանէ 600, Պ. Գրիգոր Ժամկոչեանէ, Տէր եւ Տիկին Գուրգէն Խանճեանէ, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Գասպարեանէ 500ական ֆրանք: Գումար 15 հազար 500 ֆրանք :

★ Պարահանդէսի վիճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւերը.—674 թիւը Սեղան մը, 581, 426, 675 (ձեռագործներ): Դիմել Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութեան :

ԹԱՏԵՐԱՍԷՐԱՀ

Մ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ – Գ. ԱԼԻՄՇԱՀ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Ս. Մուրատեան վարժարանի աշակերտներէն, Կիրակի 12 Մարտ, ժամը ճիշդ 15.30ին:

1.— ԹԷՈԴՈՐ ՍԱԼՀՈՒՆԻ ողբերգութիւն 4 արար, ազգային պատմական դրուագ Ս. Գ. Լուսաւորչի դարուն :

3.— LE COLIS DE M. DOMINIQUE comédie en un acte:

3.— ԵՐԳԻ ԴԱՍԸ, երգախառն զաւեշտ մէկ արար :

4.— ԿԸԼԿԸԼ ՄԱՐԳԱՐ, զաւեշտ մէկ արար:

Տոմսերը կանխաւ ապահովել, Մուրատեան վարժարան, 26 rue Troyon, Sevres (S. et O.):

ՓԱՐԻԶԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Յառաջիկայ Ապրիլին, երբ կը լրանայ ՅԱՌԱՋի վերհրատարակման 5րդ շրջանը, թերթ պիտի չստանան այն բաժանորդները, որոնք չենվճարած իրենց 5րդ տարուան բաժնեգինը :

Մեր Mandat - chèqueի քարդերով իւրաքանչիւրին տեղեկացուցած ենք իրենց պարտքը :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս չաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Խրիմեան սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՊԱՆԵԼՕ – ՔԱՇԱՆի Արծիւ ենթակոմիտէն իր բոլոր ընկերները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 69 rue d'Arcueil, Պանեօ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30–ին, սովորական հաւաքատեղին: (Շար. Նախորդ ժողովի): Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 8ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Պոմոնի (Մարսէյլ) Թաղ. խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ Գեր. Հայր ՅՈՎՍԷՓ ԴԱՒԻԹ, հայերէն պիտի բանախօսէ Պոմոնի եկեղեցւոյ սրահին մէջ, յառաջիկայ 5 Մարտ, կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, նիւթ ունենալով «Մեր նախնեաց կրօնական եւ ազգային պատմութիւնը»: Շարժանկարով պիտի ցուցադրէ (լուսանկարչական գունաւոր հիանալի պատկերներով՝ Ֆապիոլայի ֆիլմը, projection fixeով) : Մուտքը ազատ է:

THEATRE IENA

21 h. Mercredi 1 Mars 950

ALAIN NOY, MALKA RIBOWSKA

dans JUNGLES

Essai dramatique en 3 tableaux de J.J.Varoujean et R. Durran avec Pierre Lucas Varoujean:

Եկէք տեսէք բեմադիր Վարուժան Ուզունեան իր ֆրանսական խմբով, Չորեքշաբթի երեկոյ, Մարտ 1ին : Տոմսերը կը վաճառուին Պ. Պ. Պարսամեանի եւ Բալուեանի մօտ: Այժմէն ապահովեցէք :

Պ. ՊԵՐՆԱՐ ՎԱՀԷ

Իրաւագէտ խորհրդական

Փարիզի իրաւագիտական համալսարանէն եւ նախկին աշակերտ Institut de Criminologieի եւ ընկերային գիտութեանց բարձրագոյն վարժարանին, մասնագէտ եւ խորհրդատու տուրքերու եւ դատական ամէն կարգի, գործերու, կը խնդրէ իր յարգելի յաճախորդներէն որ նկատի ունենան իր հասցէի փոփոխութիւնը եւ խորհրդակցութեանց ժամերը.—

Գրասենեակ 12 rue Grange Batelière, Paris (9), բակին խորը աջ կողմը Ա. յարկ, հեռաձայն Pro. 33-97, ժամը 5էն 7 եւ ժամադրութեամբ :

Բնակարանը, Villa l'Ermitage 14 Bld. Carnot, Bourg la Reine (S.), հեռաձայն Robinson 07-34:

Առտուները ժամը 9էն առաջ եւ ժամադրութեամբ :

Յ. Գ.— Գրաւոր տեղեկութիւններ խնդրածատեն ղրկել 200 ֆրանքի mandat մը :

YAVROU

23 rue Senac, Marseille

ՀԻՄՆՈՒԱԾ 1880 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

Կը յայտարարէ յարգոյ հասարակութեան թէ, ըստ առաջնոյն կրնան գտնել Ֆրանսայի ամէն նպարավաճառներու մօտ իր ծանօթ ՀԱՄԵՂ ԵՒ ՀՈՏԱՒԷՏ խսկական՝

Thé Yavrouի (Ceylan)

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Ստիպողաբար գործաւորուհիներ ձեռքով broderieի կամ boutonnieresի համար:

Դիմել ամէն օր.— Société Lyda, 21 rue des Petits Carreaux, métro Sentier:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամիս · 800 ֆր ·, Տար · 1600, արտ · 2500 ֆր ·
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր · C.C.P.Paris 1678–63
Jeudi 2 MARS 1950 Հինգշաբթի 2 ՄԱՐՏ
26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6091–Նոր շրջան թիւ 1502
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՀԱՄԱՁԱՅՆԻԼ ԿԱՄ ԿՈՐԾԱՆԻԼ»

Բարձրաստիճան կղերական մըն է որ կը գործածէ այս բացատրութիւնը, խորապէս ազդուած՝ միջազգային կացութեան ծանրացումէն եւ մանաւանդ հիւլէական զինարշաւէն, որ խելագարութեան հասած է արդէն:

Մեծն Բրիտանիոյ երկրորդ գլխաւոր հովուապետը, Եորքի Արքեպիսկոպոսը յօդուած մը հրատարակելով իր թեմական թերթին մէջ, թախանձագին կը խնդրէ «անմիջական փորձ մը» կատարել, համաձայնելու համար Խ. Միութեան հետ, ջրածին ռումբի մասին:

Քանի մը հատուածներ.

— «Բացարձակապէս դիւային են հիւլէական զէնքերը: Նոյն իսկ անոնց գործածութեան մասին մտածելը կ'ապացուցանէ թէ որքան խոր անկումներ կրնայ ունենալ մարդկային բնութիւնը:

«Մենք մեզ կը խաբենք, եթէ կ'երեւակայենք թէ անոնց քանդելու ահաւոր ուժը պիտի արգիլէ գործածութիւնը: Ատելութիւնը ամէն ծայրայեղութեան կրնայ առաջնորդել ազգ մը, իր թշնամին աւերել – սրբելու կիրքին մէջ:

«Բայց թերեւս ատելութենէն շատ աւելի վտանգաւոր է երկիւղը: Ազգ մը, վախնալով որ թշնամի ազգ մը պիտի ուզէ նախապէս գործածել զայն, կրնայ ինք գործածել, այն յոյսով թէ պիտի փրկուի կործանումէ:

Հետեւաբար, եթէ այս ռումբերը պիտի շինուին, ատելութիւնը եւ վախը ապահովաբար պիտի մղեն գործածելու զանոնք, եւ քանի մը ժամէն մեր գիտցած քաղաքակրթութիւնը պիտի վերածուի աւերակներու»:

Այս քաոմնելի հեռանկարը պարզելէ վերջ, անկլիքան արքեպիսկոպոսը երեք միջոցներ կ'առաջարկէ, չարը խափանելու համար.—

Առաջին.— *Նոր փորձ մը կատարել [illegible]ձայնելու համար Խ. Միութեան հետ: Ճի[illegible], ան մինչեւ այսօր խափանեց համաձայնութեան փորձերը, բայց առիկա բաւական չէ մերժելու բանակցութեանց վերսկսումը: Եթէ Մ. Նահանգները չեն կրնար, թող Մեծն Բրիտանիան ստանձնէ նախաձեռնութիւնը:*

Երկրորդ.— *Եթէ Խ. Միութիւնը մերժէ գոհացուցիչ համաձայնութեան մը յանգիլ, խաղաղասէր եւ ժողովրդավար ազգերը պէտք է հանդիսաւոր դաշինք մը կնքեն իրենց միջեւ, յանձն առնելով իրենց կարելին փորձել որեւէ ազգի դէմ որ կը գործածէ այդ ռումբերը:*

Երրորդ.— *Ազգերը պէտք է յայտարարեն թէ երբեք, ոչ անհատապէս, ոչ ալ հաւաքաբար, առաջինը պիտի չըլլան, հիւլէական ռումբը գործածելու համար:*

Բոլոր պարագաներուն մէջ, «բանակցութիւնները պէտք է սկսին անմիջապէս: Զգձգելու ժամանակ չունինք»:

Այս հանդիսաւոր կոչին օրն իսկ, դարձեալ Անգլիացի մը, աշխարհահռչակ փիլիսոփայ – գիտուն Պէրթրընտ Րըսէլ, որ Ամերիկա կը գտնուի այժմ, յօդուած մը հրատարակելով «Միացեալ Ազգեր» հանդէսին մէջ, կը յայտարարէր թէ «անկարելի է» համաձայնիլ Մոսկուայի հետ:

Ինք «պատերազմէն աւելի մեծ վտանգ մը» կը տեսնէ.— «Խորհրդային իշխանութեան տարածումը ամբողջ աշխարհի վրայ»:

Բայց ի՞նչպէս խուսափիլ պատերազմի մը վտանգէն.— «Աւելի զօրաւոր ըլլալ քան Խ. Միութիւնը, մինչեւ որ կացութիւնը բոլորովին փոխուի»:

Անգլիացի գիտնականը երեք պարագաներ կը նախատեսէ, այդպիսի փոփոխութեան մը համար. 1.— Ժառանգական վէճ մը՝ Ստալինի մահէն վերջ. 2.— Թիթոյականութեան տարածումը (ըմբոստութիւն Մոսկուայի դէմ). 3.— Ներքին խլրտումներ Խ. Միութեան մէջ:

Իր կարծիքով, եթէ կարելի ըլլայ պատերազմէն խուսափիլ տասը տարի, այլեւս վախ չկայ:

Անհրաժեշտ էր լայնօրէն ծանօթացնել այս երկու տեսակէտները եւ դեռ ուրիշ կարծիքներ, ապացուցանելու համար թէ ո՛րքան շփոթութեան մատնուած են ամէնէն հասուն միտքերն իսկ, խաղաղութիւնը, բուն բառով՝ մարդկութիւնը փրկելու համար:

Ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ կարմիր գիծէն անդին, այս ճակատին վրայ: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԳԱՂՈՒԹ ԿԱՅ, ԳԱՂՈՒԹ ԱԼ ԿԱՅ

Կարծես բաժնուած են դերերը իւրաքանչիւր գաղութի համար: Ամէն մէկը իր նուիրական եւ գործնական պաշտօնը կը կատարէ մեր ցիրուցան ժողովուրդին արտասահմանեան կեանքին մէջ:

Ծանրութիւնը կ'իյնայ երկու կարեւոր շրջաններու վրայ, տարբեր տեսակէտներով եւ տարբեր դերերով: Առաջինը Սուրիա – Լիբանանն է որ կը կատարէ երբեմնի Պոլսոյ դերը, իբրեւ ազգային մշակոյթի կեդրոն: Հոն է արդէն մեր խոշորագոյն թիւը, 150 — 180 հազար, բարեկամ ժողովուրդի մը եւ բարեացակամ պետութեան մը հովանաւորութեան տակ:

Ազգային վարժարաններու ցանցը, զոյգ ճեմարանները, կաթողիկոսարանը եւ դպրեվանքը, մարզական ու երիտասարդական բազմանդամ միութիւնները, մամուլը, Ազգ. Բուժարանն եւ կոյրերու ապաստանարանը, հաստատութիւններ են որոնք գոյն եւ դիմագիծ կուտան գաղութին, բարձրացնելով իր վարկը իբրեւ ժողովուրդ:

Երբ աչօք բացօք կը տեսնես այդ բոլորը, երբ կը կարդաս հոնկէ եկած որեւէ հաստատութեան կատարած դերը մատնանշող գրութիւն մը, երբ քու մարզիկներդ տեղին վրայ, կամ զանազան երկիրներու մէջ Հայուն անունը կը պանծացնեն, հպարտութիւն եւ խանդաղատանք կը զգաս այդ երբեմնի ցնցումներով ծածկուած բազմութիւններուն հանդէպ: Բազմութիւններ որոնք մազապուրծ ազատեցան հարեւան դժոխքէն:

Երկրորդը Ամերիկան է որուն կ'արժէ առանձին անդրադառնալ: Դժուար է խօսիլ Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ կամ Յունաստանի մասին:

Եգիպտոսն ու Ֆրանսան մէկ գիծի վրայ չենք կրնար դնել անշուշտ: Առաջինը թիւով աղքատ է, իսկ երկրորդը կարծեմ սրտով: ՍՕՍԻ

ԱՆԳԼԻՈՅ *վարչապետը Թագաւորին ներկայացուց նոր դահլիճին կազմը, որ մեծ տարբերութիւն մը չի ներկայացներ նախորդին վրայ: Միայն քանի մը նախարարներ տեղափոխուած են:— Երեքշաբթի օր հրդեհ մը ծագեցաւ Երեսփ. Ժողովին գետնայարկէն, առանց մեծ վնաս մը պատճառելու: Հրշէջները կրակը մարեցին տասը վայրկեանէն: Երեսփ. Ժողովին շէնքը* 110 *տարուան հնութիւն ունի:*

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ *դէմ քրիստոնէական ճակատ մը կազմելու համար, Վատիկան հրահանգ մը հրատարակեց, որով կ'արտօնէ որ կաթոլիկները մասնակցին ոչ – կաթոլիկներու ժողովներուն, «պաշտպանելու համար բնական իրաւունքները եւ կրօնի սկզբունքները Աստուծոյ թշնամիներուն դէմ»: Կը թոյլատրուի նաեւ որ Տէրունական աղօթքը արտասանեն ոչ-կաթոլիկներու հետ (բողոքական եւն.):*

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ *նախագահը ճառ մը խօսելով կուսակցական ժողովին մէջ, ազդարարեց թէ «Թիթոյականութեան փորձեր կատարուած են երկրին մէջ: Այս առթիւ սաստեր ուղղեց: Յետոյ խստօրէն քննադատեց արեւմտեան պետութիւնները, պնդելով թէ պատերազմ կը պատրաստեն Խ. Միութեան դէմ, Ատլանտեանի դաշինքին միջոցաւ.— Կուսակցութենէն արտաքսուեցաւ պաշտօնաթերթին խմբագրապետը, Վիլէմ Նովի, որ միեւնոյն ատեն երեսփոխան էր:*

ԵՐԿՈՒ ԶՕՐԱՎԱՐՆԵՐՈՒ *հարցին առթիւ, քննիչ յանձնաժողովը մամուլին հաղորդեց Հնդկաչինի գործակալին՝ Հօանկ Վան Քոյի հաշիւները, որոնց մէջ շատ մը Ֆրանսացի ականաւոր անձերու եւ լրագրողներու անունները կ'երեւան, իբրեւ գումարներ ստացած, ճաշի հրաւիրուած եւն.: — Ուրբաթ օր պիտի լսուի այս գործակալը: Զօր. Ռըվէռ երկրորդ անգամ դէմ դիմաց հանուելով Նախկին Նախարար Քոսթ – Ֆլօրէի հետ, ամբաստանեց զայն թէ դաւեր լարած է իրեն դէմ եւ թէ իր դրասենեակէն դուրս ելած են զինուորական գաղտնիքները եւն.:*

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ *կառավարութիւնը սաստ մը ուղղեց կաթոլիկ կղերին դէմ, ամբաստանելով թէ կ'անսաստէ պետական օրէնքներուն, հալածանքի լուրեր կը յերիւրէ միտքերը շփոթեցնելու համար, կը պահէ նախկին վարչական կազմակերպութիւնը Լեհաստանի կցուած գերմանական նահանգներուն մէջ, անխնայ կը պատժէ այն քահանաները որոնք կը գործակցին կառավարութեան եւն.:*

Բանուորական խլրտումներ եւ ուրիշ լուրեր

Ի՞ՆՉ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ՁԵՌՔ ԱՌԱԾ Է ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Վերջին տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ կառավարութիւնը լուրջ միջոցներ ձեռք առած է, ապահովելու համար կազը, ելեկտրականութիւնը եւ հաղորդակցութիւնները, եթէ ընդհանուր գործադուլ յայտարարուի այդ հաստատութեանց բանուորներուն կողմէ:

Այսպէս, երեք հազար բեռնակառքեր եւ ինքնաշարժներ պիտի տրամադրուին, Փարիզի ամէնէն բանուկ ճամբաներուն վրայ, եթէ մեթրօն եւ հանրակառքերը չբանին: Ելեկտրական հաստատութեանց մէջ ալ մասնագէտներ եւ զինուորներ պիտի տեղաւորուին:

Թերթերը կը գրեն թէ փոխադրութեանց աշխատաւորներուն 80 *առ հարիւրը քուէ տուած են ընդհ. գործադուլի, անսահման ժամանակով: Այսօր, հինգշաբթի, պատուիրակութիւն մը պիտի ներկայանայ հանրօգուտ շինութեանց նախարարին, բանակցելու համար: Եթէ համաձայնութիւն չգոյանայ, գործադուլը կրնայ յայտարարուիլ ուրբաթ կամ շաբաթ:*

Հրատարակուած լուրերու համաձայն, փոխադրութեանց 34.000 *պաշտօնեաներէն* 30*ը միայն ամսական* 18 *հազար ֆրանքէն պակաս կը ստանան: Աշխատավարձքի միջինն է տարեկան* 453.000 *ֆրանք, մարդ գլուխ, յետոյ* 55 *հազար ֆրանք՝ հանգստեան կոչուած ատեն: Աշխատավարձքի ընդհ. գումարն է* 16 *միլիառ* 600 *միլիոն ֆրանք, այսինքն ելեւմուտքին* 60 *առ հարիւրը:*

Օրլիի օդակայանին պաշտօնեաներն ալ մեծ մասով համաձայն են ընդհ. գործադուլի:

Ելեկտրականութեան եւ կազի վարչութիւնը 4.9 % *ֆրանքի ընդհ. յաւելում առաջարկած է բոլորին համար: Ընկերային Ապահովութեան վարչութիւնը* 16*ի դէմ* 18 *ձայնով որոշեց վճարել ամսական երեք հազար ֆրանքի բացառիկ պարգեւը: Աշխատանքի նախարարը մերժեց վաւերացնել այս որոշումը: Վարչութեան նախագահը, որ հակառակ էր յաւելման, ստիպուեցաւ հրաժարիլ:*

★ *Վերջին տեղեկութեանց համաձայն մետաղագործական բանուորներու գործադուլը թուլցած է Փարիզի մէջ, բայց դեռ կը շահի Մարսէյլի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ: «Իւմանիթէ»* 180 *հազար կը հաշուէ Փարիզի բանթողներուն թիւը* (215 *գործարան*), 22 *հազար Լիոնի մէջ: Նոյն աղբիւրին համաձայն* 35 *գործարաններ դադրեցուցած են աշխատանքը Մարսէյլի մէջ: Լա Սիոթայի նաւագործարանին մէջ ալ խլրտումներ ծագած ըլլալով, քաղաքապետութիւնը հաշտարար միջոցներ կը փորձէ:*

Մետաղագործական հաստատութեանց վարիչները հինգ առ հարիւր յաւելում առաջարկած են Կրընոպլի, Ամիէնի, Շամպէռիի եւ Թուրի մէջ, եօթը առ հարիւր Քլէրմոն – Ֆէռանի, երեք առ հարիւր Մոնլիւսոնի մէջ:

★ *Բանուորական խլրտումներէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով կաթոլիկ Եկեղեցին ալ միջամտութիւն մը կը փորձէ: Փարիզի արքեպիսկոպոսը յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որով անհրաժեշտ կը գտնէ կարգ մը յաւելումներ, միեւնոյն ատեն համբերութիւն եւ հանդարտութիւն պատուիրելով:*

★ *Կառավարութիւնը առջի օրուան նիստին մէջ քննեց աշխատավարձքի խնդիրը, որոշեց վեց առ հարիւրէն վեր յաւելում չընդունիլ ազգայնացուած հաստատութեանց մէջ: Այս հիման վրայ պիտի ճշդուին միւս վճարումները:*

Պաշտօնաթերթը հրատարակեց այն օրէնքը որուն համաձայն հաշտարար յանձնախումբեր պիտի կազմուին, կարգադրելու համար գործատէրերու եւ բանուորներու միջեւ ծագած վէճերը:

★ *Ազգ. Ժողովին դատական յանձնախումբը* 13*ի դէմ (համայնավար)* 23 *ձայնով որոշեց խըստացնել պատժական օրէնքին* 76*րդ յօդուածը, որ պատիժներ կը սահմանէ դաւաճանութեան դէմ: Համայնավարները բուռն պայքար կը մղեն նոր օրէնքներուն դէմ:*

★ *Երեքշաբթի օր ռումբ մը պայթեցաւ Նիսի մէջ, Նաւարատան մը եւ համայնավար կուսակցութեան կեդրոնին միջեւ, ջարդուփշուր ընելով բոլոր ապակիները՝* 50 *մեթր տարածութեան մը վրայ: Ոչ ոք վնասուեցաւ:*

Նոյն օրը ռումբ մըն ալ պայթեցաւ Մանթ, սինէմայի մը մէջ ուր ժողով պիտի գումարէր Ֆրանս – Խ. Միութիւն ընկերակցութիւնը: Սինէմային դուռները խորտակուեցան:

★ *Մարսէյլի թերթերուն գինը* 10 *ֆրանքի բարձրացաւ Մարտ* 1*էն սկսեալ:*

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՍԱԿԱՐԱՆ. (Գ.չ.) — Սթերլին 980 (900), *տոլար* 349.40 (382), *զուիցր. ֆրանք* 81.25 (88), *պելժ. ֆրանք* 6.99 (7.40), *Նափոլէոն* 3870, *զուիցր. ոսկի* 3660, *սթերլին* 4430, *տոլար* (20) 18.120, *ձոյլ ոսկի* 518 *հազար ֆրանք:*

«ԱՆՋԱՏԵԱԼՆԵՐՈՒ» ՄԱՍԻՆ

Քանի մը օր առաջ ստացանք «Հայաստան – եայց Եկեղեցը» ամսաթերթի Դեկտեմբերի թիւը, ուր հրատարակուած էր ամերիկահայ գաղութի մասի Առաջնորդ Տիրան եպ. Ներսոյեանի ուղերձը՝ ուղղուած իր գլխաւորած հատուածի վերջին Երեսփ. Ժողովին:

Այդ ուղերձին մէջ Ներսոյեան անգամ մը եւս արծարծած է ամերիկահայ պառակտեալ թեմի միասնականութիւնը վերականգնելու հարցը. յիշած է Վեհափառ Հայրապետին այդ առթիւ ուղարկած «վեհրմատ կոնդակները». իրեն եւ Երեսփ. Ժողովին «պատկառ հնազանդութեամբ» կոնդակներով տրուած հրահանգներուն ընդառաջելը: Ներսոյեան ցաւով գիտել տուած է որ մինչեւ այսօր չէ գործադրուած «սրտերու մէջ առաջ եկած վէրքը», որ կրնայ «ժամանակի անցումով աւելի խորանալ եւ անբուժելի դառնալ»: Յիշած է նաեւ «նախկին երկու քահանաներու», բայց «այժմ աշխարհական անձերու» խնդիրը, որուն «տնօրինութիւնը ձգուած է Վեհ. Հայրապետին»: Ի վերջոյ ակնկալութիւն մը.— անջատեալ հատուածը իր ժողովուրդով եւ եկեղեցով գայ միանայ «օրինաւոր եկեղեցիին»:

Կար ատեն մը, երբ միասնականութեան հարցը, որուն ամէնէն աւելի մենք ջերմապէս բաղձացող եղած ենք, թուղ կը հասէր, անխտիր, մեր հակառակորդները: Իրենց մամուլի էջերէն անոնք բազմաթիւ անգամներ կրկնած են, որ «Հակահայաստանեան խմբակը դուրս պէտք է մնայ եկեղեցիէն»: Անոնք ամէն միջոցի դիմած են, որ Գարեգին Արք. Յովսէփեանը, այժմու գահակալը Կիլիկիոյ Աթոռին, չյաջողի իր միասնականութեան ջանքերուն մէջ: Էջմիածնէն յատկապէս հոս եկած այդ նպատակով, ան երկու անգամ լուրջ փորձ կատարեց վերցնելու պառակտումը, բայց երկու անգամին ալ, ԻՐԵՆՆԵՐԷՆ ԻՍԿ ՀԱՐԱՀԱՐ ՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ, զոր չքաշուեցաւ հրապարակով խոստովանելու:

1945 Ապրիլին երբ Էջմիածնի մէջ գումարուեցաւ Եկեղեցական Համագումար, յատուկ դըրութեամբ մը «բաժանեալ հատուածի» Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը դիմեց անոր, խնդրելով վերականգնել Ամերիկահայ թեմի միասնականութիւնը: Պէտք եղաւ ճիշդ մէկ տարի սպասել՝ մինչեւ 1946 Ապրիլը, երբ վերջապէս ստացուեցաւ կատարուած դիմումի պատասխանը — Կաթողիկոսի կոնդակը, որով կոչ կ'ըլլար վերականգնելու միութիւնը: Այդ օրերուն նորէն վայնասուն մը՝ «Հակահայաստանեան ղանցառելի խմբակի մասին», որ «արժանի չէր օրինաւոր եկեղեցիի միութը ստանալու»: Ու նաեւ արշաւանք մը Ներսոյեանի դէմ, որ համարձակած էր բանակցութեան մտնելու «անջատեալներուն հետ»: Ներսոյեան ստիպուեցաւ հրաժարիլ իր ԼԻԱԶՕՐԻ հանգամանքէն, Կաթողիկոսին կողմէ իրեն տըրուած վերին դատաւորի պաշտօնը փոխանցելով իր գլխաւորած Ազգ. Կեդր. Վարչութեան եւ Երեսփ. Ժողովին:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ալ յաջորդաբար ղրկեց՝ իրար հակասող կոնդակներ: Օր մը միութեան համար սրտագին կոչ անջատեալներուն: Ուրիշ անգամ «հոգւով անհարազատ տարրերուն» եւ «սակաւաթիւ խմբակին» ցոյց տրուեցաւ օտարադաւանութեան ճամբան: Դարձեալ կոչ մը՝ եկեղեցիէն անջատեալ «պատկառելի հատուածին»՝ համոզելու զայն թէ՝ «զուգութիւնն է մայր բարեաց, անզուգութիւն՝ ծնող չարեաց»: Այսինքն՝ մէկ ենք, ըլլանք զոյգ՝ դառնալու համար «մայր բարեաց»:

Այսօր ալ միասնականութեան ջերմապէս կողմնակից ըլլալով հանդերձ, մենք չենք հասկնար թէ ինչո՞ւ ամէն գոյնի մեր հակառակորդները երէկ իրենց քունը կը փախցնէին, երբ խօսք կամ ձեռնարկ կ'ըլլար միութեան մասին, իսկ այսօր նորէն քուներնին փախցուցած, սկսած են ուրիշ արշաւանք մը՝ «ոչ – օրինաւորէն» «օրինաւոր եկեղեցիի» դիրկը առաջնորդելու համար մեզ: Մենք չենք փորձեր հարցումին պատասխանը տալ: Ատիկա թող փորձեն մեր հակառակորդները:

Տո՛ւր ինձ քո ձեռքդ, եղբայր եմ քեզ բառերը տակաւին մինչեւ այսօր ալ կը պնդեն որ մենք անջատեալներ ենք: Միթէ՞ ասիկա պատմութեան բացարձակ խեղաթիւրում մը չէ: Անխիղճ մարդիկ միայն կրնան այսպիսի պնդումներ ընել: 1933 Սեպտեմբեր 3ին Նիւ Եորքի Մայր եկեղեցիի սրահին մէջ գումարուած օրինաւոր Երեսփ. Ժողովէն անջատուածները եւ Մարթինիք պանդոկը փոխադրուողները մենք չէինք, այլ անոնք, որոնք տարիներէ ի վեր կուրծք կը ծեծեն կարգ–կանոնի եւ օրինաւորութեան մասին:

Եւ դարձեալ, Ամենայն Հայոց Հայրապետ, հանգուցեալ Խորէն Կաթ. Մուրատ – Բէգեանը մեզ չէր որ ուղղեց այն նշանաւոր նամակը (1933 Նոյեմբեր 24 Թ.), որով Մարթինիքի մէջ գումարուած ժողովի քանի մը թերացումները ներկայացուելէ ետք, առաջարկ կ'ըլլար որքան կարելի է շուտ նախկին օրակարգով նոր ժողով գումարելու: Բուն անջատեալները սակայն կարեւորութիւն չտուին Հայրապետի հրահանգին, որ ստորագրուեցաւ անձնական կիրքերու եւ մանր հաշիւներու:

Այսօր մեզ միասնականութեան թշնամի համարողները պէտք է գիտնան, որ իրենց կողմէ յանիրաւի «անջատեալ» կոչուածներն էին, որ միմիայն Հայ – Եկեղեցիի շահերէն առաջնորդուելով, 1947 Թուին ինքզինքնին ենթարկեցին ինք – նալուծման: Բայց նոյնիսկ այս փաստը բաւական չեղաւ համոզելու զիրենք՝ փութացնելու համար միութեան գործը արդար հիմերու վրայ:

Էջմիածնէն մինչեւ Նիւ Եորք մեր հակառակորդները այնքան անգութ եղան, որ չուզեցին վերականգնել կարգը նոյնիսկ երկու հայ քահանաներու, որոնք զոհերն էին աղաղակող անարդարութեան մը: Ինչպէս երէկ, այսօր ալ, Էջմիածնի եւ Ներսոյեանի համար աւելի արժէք ունին իրենց անբարոյական ընթացքով հանրային խղճմտանքը փոթորկող Գուսանները, քան անոնք որոնց ամբողջ մեղքը եղած էր դասալիք չըլլալ եւ մինչեւ վերջին շունչ եկեղեցիին ծառայել:

Եկած է ժամանակը, որ մեր հակառակորդները չզբաղին այլեւս անջատեալներով: Թող գիտնան, որ վերջինները աւելի ամուր կառչած են Հայ. Եկեղեցիին եւ անոր գլուխը կանգնած Էջմիածնին, քան իրենք, որ կը խօսին օրէնքի եւ հեղինակութեան մասին, բայց միշտ ոտքի տակ կ'առնեն օրէնք, հեղինակութիւն եւ նուիրապետութիւն: Շատոնց կեղծիքը դիմակազերծ եղած է:

(Խմբագրական «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»ի)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Խ. Միութիւնը եւ Պալքանները

Մարաջախտ Թիթոյի զինուորական հրամանատարներէն մէկը վերջերս կ'ազդարարէր Եուկոսլաւիոյ բանակի սպաներուն թէ Խ. Միութիւնը կրնայ յարձակիլ Պելկրատի վրայ:

Մնաց որ, անցեալ Նոյեմբերին Կոմինֆորմը կը հրաւիրէր Եւրոպայի բոլոր համայնավարները համախմբել իրենց ուժերը Պելկրատի կառավարութեան դէմ:

Ինչպէս գիտել կու տան լրագիրներ, Կոմինֆորմը կ'ուզէ հաշուեյարդարի ենթարկել Եուկոսլաւիոյ ներկայ կարգուսարքը, վասնզի Թիթոյի յամառ դիմադրութիւնը Խ. Միութեան դէմ՝ կը վտանգէ Կրեմլինի տիրապետութիւնը աշխարհի միւս համայնավար կուսակցութեանց վրայ:

Եուկոսլաւիոյ սպայակոյտի պետը, զօր. Քոչա Փոփովիչ «ոչ միայն հաւանական, այլեւ բոլորովին կարելի» կը նկատէ ռուսական յարձակում մը:

Թէեւ տակաւին որոշ նշաններ չկան, սակայն սովետական ձմեռնային համախմբումներ կ'երեւան Ռումանիոյ մէջ, որ քառասուն մղոն է Եուկոսլաւիոյ խոցելի հիւսիսային արեւելեան սահմանագլուխէն: Կան նաեւ ուրիշ զօրամասեր կեդր. Հունգարիոյ մէջ:

Չորս սովետական երկիրներ կը շրջապատեն Եուկոսլաւիան – Հունգարիա, Ռումանիա, Պուլկարիա եւ Ալպանիա:

Հունգարիոյ եւ Ռումանիոյ մէջ Եուկոսլաւիոյ ազգ. համայնավարութիւնը տակաւին սպառնալիք մը չի համարուիր տեղական սովետական իշխանութեան համար:

Բայքի դատավարութենէն եւ կախաղանէն ի վեր, Հունգարիոյ համայնավար կուսակցութեան մէջ խռովութեան որեւէ արտաքին նշան չերեւար: Թէեւ հասարակ տեղիք մըն է դարձած տեղեկագրերու մէջ թէ «թիթոյական» ստուարաթիւ թեւ մը կայ կուսակցութեան մէջ:

Պուքրէշի մէջ Խ. Միութիւնը իր ձեռքին տակ ունի բոլորովին հլու ռումանական համայնավար կուսակցութիւն մը: Եուկոսլաւները բացէ ի բաց կը հեղնեն Ռումանիոյ համայնավարները: Թիթօ վերջերս գիտել կու տար թէ Պուքրէշի մէջ Քաղաք. Բիւրօն, որ մեծ մասով Պեսարապիացիներէ եւ Ուքրայնացիներէ կազմուած է, «չի խորհիր մինչեւ իսկ ինքն իրեն համար»:

Պուլկարիոյ եւ Ալպանիոյ մէջ, կացութիւնը հիմնովին տարբեր է եւ նուազ նպաստաւոր Կրեմլինի համար: Քաղաքական շրջանակներու մէջ այն կարծիքը կը տիրէ թէ սովետական ազդեցութիւնը Պուլկարիոյ եւ Ալպանիոյ կառավարութեանց վրայ՝ կրնայ լրջօրէն վտանգուիլ, մեծ մասով իբրեւ հետեւանք Թիթոյի անխախտ յարատեւութեան:

Պուլկարիոյ մէջ, նշաններ կան որ Սոֆիայի համայնավարները մեծ մասով հակա – ռուս են եւ բաւարար թիւով վարիչներ ունին, Կրեմլինի մըտահոգութիւն պատճառելու աստիճան:

Կէօրկի Տիմիթրով, Պուլկարիոյ վարչապետը, որ անցեալ Յուլիսին մեռաւ Մոսկուայի մէջ կը պաշտպանէր Թիթօն Կոմինֆորմի դէմ: 1948ի սկիզբը Տիմիթրով բազմաթիւ անգամներ հանրային թէ կուսակցական հաւաքոյթներու մէջ ի նըպաստ Եուկոսլաւիոյ յայտարարութիւններ ըրած է: Այդ միջոցին Տիմիթրով գիտէր թէ Կոմինֆորմը շուտով պիտի դատապարտէր Եուկոսլաւիան, եւ սովետական ճակատին միւս վարիչները արդէն սկսեր էին խուսափիլ Մարաջախտ Թիթոյէն, իբրեւ պատուհաս:

Տիմիթրով յիսուն տարի վարեց Մարքսականները Պուլկարիոյ մէջ, եւ տիրական դիրք ունէր: Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ մինչեւ այսօր ալ իր ազդեցութիւնը կը տեւէ Պուլարիոյ համայնավարներուն մէջ:

Վասիլ Քոլարով, որ յաջորդեց Տիմիթրովի, առիթով մը խոստովանած է թէ ինք եւ Տիմիթրով եւ շատեր իրենց ընկերներէն չպաշտպանեցին Թիթօն, որովհետեւ չէին կարծեր թէ ան կրնար դիմանալ Խ. Միութեան դէմ:

Քոլարով որ մեռաւ Յունուար 23ին, պուլկար համայնավարներուն մէջ աւելի մեծ թիւով հետեւորդներ ունէր քան իր յաջորդը, Չերվենքով (ներկայ վարչապետը), որ 49 տարեկան է, կուսակցութեան քարտուղարը, եւ սովետական քաղաքականութեան գլխաւոր գործադիրը Պուլկարիոյ մէջ: Լուրջ դիտողներ կը հաւատան թէ այնպիսի կացութիւն մը յառաջ եկած է Պուլկարիոյ մէջ որ, Կրեմլէն ստիպուած է ահուսարսափ տարածել Չեկայի միջոցաւ:

Պուլկարիա երկիր մըն է ուր ամանդութեան կարգ անցած են քաղաքական ծայրայեղութիւնները:

Երկրին հարաւարեւմտեան մասին մէջ կը գտնուին Փեթրիչ նահանգին լեռները՝ ուրկէ Մակեդոնական Ներքին Յեղափոխական կազմակերպութիւնը կրցաւ տասնըհինգ տարի նեղել կառավարութիւնը, առաջին եւ երկրորդ աշխարհամարտներու միջեւ: Մասնագէտներու կարծիքով, հարկ պիտի ըլլայ զինուորական մեծ ուժեր գործածել, եթէ հրոսակային կռիւ ծագի:

Հարաւ արեւմտեան Պուլկարիան հասարակաց սահմանագլուխ մը ունի Եուկոսլաւիոյ հետ, ըլլայ Թիթոյի օգնութեամբը կամ ոչ, հակառուս պուլկար համայնավարներ կրնան քաջալերուիլ Թիթոյի վարչաձեւին տեւականութենէն, խլրտումներ յարուցանելու համար: Այդ պարագային Ալպանիոյ մէջ ալ բոլշեւիկեան ազդեցութիւնը կրնայ վտանգուիլ:

Ալպանիան բացի օդային եւ ծովային ճամբաներէ, բոլորովին կտրուած է Սովետ խմբակէն: Կ'ըսուի թէ Թիթօ կրնայ ի հարկին խափանել օդային թռիչքները Եուկոսլաւիոյ վրայէն դէպի Ալպանիա, որ Ռուսերու գլխաւոր դիծն է ներկայիս: Ասոր չափ կարեւոր է այն պարագան որ Ալպանական համայնավար կուսակցութիւնը կազմակերպուած է հին եուկոսլաւ կուսակցութեան վրայ եւ անկէ կը հովանաւորուէր երկրորդ աշխարհամարտին: Թիթօ մեծ ազդեցութիւն ունի տակաւին Թիրանայի մէջ, իսկ Եուկոսլաւիա շատ մը համակիրներ՝ ալպանական համայնավարներուն մէջ:

Հարց է թէ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը ինչ դիրք պիտի բռնէ Ալպանիոյ մէջ պետական հարուածի մը պարագային:

Չինաստանի դէպքերը առժամապէս ստուեր կը ձգեն ըմբոստ Պալքաններուն վրայ: Սակայն իրա[...]ղնդեն թէ օտարերկրեայ ուժեր կը [...]լքաններու մէջ եւ կրնան վնասել սովետական Միութեան ուժին ամբողջ Հարաւարեւելեան Եւրոպայի տարածութեան վրայ:

Թ. Ա. Թ.

Գաղութէ գաղութ

ՀԱԼԷՊԻ «Քառէն Եփփէ» ճեմարանի Տիկնանց օժանդակ եւ Ս. Օ. Խաչի քաղաքին մասնաճիւղը կազմակերպած է ճեմարանին բարեկամներու համար հանդիպում մը Յունուար 8ին, Ազգ. ճեմարանի նորաշէն սրահին մէջ: Հանդէսին բացումը կատարած է Զարեհ եպիսկ., ճեմարանին պատմականը ընելով եւ ուրախութիւն յայտնելով որ «Ճեմարանի Բարեկամներու» երրորդ հանդիպումը կը կատարուի ճեմարանի սեփական սրահին մէջ: Խօսած է ճեմարանի խնամակալութեան ատենադպիր Պ. Ս. Ինճէեան որ շեշտած է հայ բարձրագոյն վարժարանի մը անհրաժեշտութիւնը Սուրիոյ նման հոծ գաղութի մը մէջ: Սուրիոյ Ս. Օ. Խաչը հոգացած էր ճեմարանի սրահի շինութեան ամբողջ ծախքը, 3000 ոսկի: Իր փակման խօսքին մէջ, առաջնորդը յայտնած է թէ Ճեմարանի Բարեկամներու» հանդիպումները տեղի պիտի ունենան յաճախ, կենդանի կապ պահելու համար հաստատութեան եւ հանրութեան միջեւ:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

Մինչեւ ե՞րբ

1945ին քանի մը երիտասարդներ հիմը դրին, Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մէջ, Նախկին Ռազմիկ–ներու Միութեան մասնաճիւղի մը :

Բանակին մէջ կրակի եւ արեան, փչաթելե–րուն ետեւ տառապանքի ու զրկանքի մէջ եղբայ–րացած, այդ նուիրական սրտակցութիւնը շարու–նակելու սիրով ու մտահոգութեամբ մօտեցանք ի–րարու: Մեր առաջին ժողովը եղաւ փոթորկալի: Օրուան յայտնի «ապետներ»ը իրենց նախագա–հին հետ եկած էին նորածիլ Միութիւնը «Ազգ. Ճակատ»ի ազդեցութեան տակ առնելու: Նախա–գահը իր տեսակէտները յայտնելէ վերջ, երբ բո–լորը դէմ արտայայտուեցան, բարկացած, փրը–փրած ժաճէքը հանելով, սոթթուեցաւ եւ ասպա–րէզ կարդաց բոլորին, հայհոյանքներով ...

Հակառակ ստեղծուած թունալի մթնոլորտին, երկու օր ետք կազմուեցաւ Միութիւնը: Քանի մը ամսուան ընթացքին անդամներու թիւը 40 — 45ի հասած էր: Օրուան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի որոշումով յարաբերութիւն հաստատեց Թաղին U N. C.ի մասնաճիւղին հետ: Ասկէ անկախ գրեց Փարիզի Հայ Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու Միութեան երկու երեք նամակներ, որոնք անպա–տասխանի մնացած ըլլալով, երեք հոգի ներկայա–ցանք վարչութեան ժողովին : Ամենապատասխա – նատուն (նախագահ) մեր հարցումներուն պա – տասխանելով ըսաւ.— « Փարիզի շրջանին մէջ մասնաճիւղերու պէտքը չունինք »:

Ահա այս ժողովէն վերջ մեր յարաբերութիւնը պաղեցաւ եւ «ամէն ռազմիկ ազատօրէն կրնայ մասնակցիլ իր նախընտրած միութեան » բանա – ձեւը անցաւ ընդհ. ժողովին մէջ:

Այս կենսունակ շրջանը իր միջոցներով կազ – մակերպեց երկու թատերական ներկայացումով պարահանդէս, գինեձօն, ժողովներ: Երկու տար–ուան ընթացքին ստեղծուեցաւ ընկերական տաք մթնոլորտ, եղբայրական յարաբերութիւն: Խը – լուրդները հանդիսատ չէին: Մարսած չէին առաջին ժողովին մէջ իրենց խայտառակութիւնը, քննա – դատութիւն, տեղի անտեղի խօսքեր, զրպարտու – թիւններ: Վերջապէս նախկին վարչութիւնը դա – նելով այս անվայել ընթացքէն, որոշեց հաւաքա–բար հրաժարիլ : Հակառակ ընկերներու վերընտ–րութեան ցանկութեան՝ վարչութիւնը չընդունեց եւ սիրով տուաւ տեղը «հակառակորդ»ներուն :

Ահա աւելի քան երկու տարի է մեր «յաղթա[illegible]կան» վարչութիւնը ոչ հանդէս, ոչ հաւաքոյթ, ոչ ալ ժողովի կանչած ունի, 1949 Նոյեմբեր 27ին կարգ մը ընկերներ նամակով մը ընդհ. ժողով պահանջեցինք, ցարդ անոր ալ պատասխան չկայ:

Նախկին վարչութիւնը յանձնեց գումար մը եւ աւելի քան 60 չիչ գինի (դրամ թէ գինի 17.000 ֆրանքի մօտ արժէքով): Ընդհ. ժողովը որոշած էր շրջանիս նահատակ ընկերներու մասունքները փոխադրել եւ դամբանի զետեղման գործածել : Զենք գիտեր այդ գումարը պակա՞ծ է թէ աւել–ցած :

Այս կամայական ու քայքայիչ գործունէու – թիւնը մինչեւ ե՞րբ պիտի տեւէ: Փափաքելի է օր առաջ վերակենդանացնել այս երիտասարդ միու–թիւնը, չփոխադրել Փարիզի վէճերը մեր շրջանին մէջ: Ամէն ռազմիկի սրբազան պարտականութիւ–նըն է գուրգուրալ իր Միութեան վրայ:

Յ. ՀԻՍԱՑԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

ԵՐԵՒԱՆԻ «ՍՏ. ՇԱՀՈՒՄԵԱՆ» աղջկանց բաժնի մէջ կ'ուսանին մօտ հազար աշակերտու – հիներ: Դպրոցը ունի մեծ եւ արեւոտ 25 դասա – րաններ, քիմիաբանութեան և բնագիտութեան կա–հաւորուած աշխատանոցներ, գրադարան տասը հազար գիրքերով. ընդարձակ դահլիճ ուր տեղի կ'ունենան ընդհ. ժողովներ եւ դպրոցական հան – դէսներ: Այս դպրոցին մարմնամարզական դահ – լիճը քաղաքին ամէնէն լաւերէն է:

Դպրոցը ունի ծառազարդ պարտէզ եւ լայն ծառուղիներ: Հոն կայ նաեւ փորձադաշտը, ուր աշակերտները կ'աճեցնեն զանազան բոյսեր: Ունին պատանի միչուրինականներու խմբակը զոր կը վարեն փորձուած մանկավարժներ :

Բնագիտութեան դասերուն կը ցուցադրուին աշակերտներու աճեցուցած բանջարեղէններն ու բոյսերը: Պատանի միչուրինականներու խմբակի իւրաքանչիւր անդամ ունի իր ծաղկամանը, զոր ինք կը խնամէ: Ամառը կը հանեն ծաղկամանէն բոյսերը եւ կը դնեն հողին մէջ: Պատանի միչու – րինականները կը կատարեն զբօսապտոյտներ, կը հաւաքեն նիւթեր իրենց փորձերու եւ դիտողու – թիւններու համար:

Դպրոցին մէջ կ'աշխատին հայ եւ ռուս գրա – կանութեան, Հայրենի երկրի ուսումնասիրութեան խմբակներ: Ունին նաեւ երգեցիկ խումբ, ինչպէս եւ մարմնամարզական եւ այլ խմբակներ:

Աշակերտները առաջնորդութեամբ իրենց ու–սուցիչին կ'այցելեն օրինակ ապակիի գործարանը, կ'երթան Կարմիր Բերդի հնագիտական պեղում – ները դիտելու: Մանուկները կը տանին նաեւ պատմական վայրերը ինչպէս Գեղարդ, Էջմիածին:

Փոքրիկ աղջկան մը ուսէն կախուած է սպի–տակ պայուսակ մը վրան կարմիր խաչ կարուած : Անիկա իր դասարանի առողջապահութեան հրս – կիչն է :

Այս դպրոցի արական թէ իգական նախկին սաներէն շատեր ճարտարապետներ, բժիշկներ, մանկավարժներ, նկարիչներ, գրողներ են:

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — Երուխանի (Երուանդ Սրմաքէշխանլեան) «Ամիրային աղջիկը» վէպը լոյս տեսած է մաքուր տպագրութեամբ, գինն է 15 ռուպլի: Հրատարակուած է Խ. Հայաս–տանի քարտէսը եւ անմիջապէս սպառած : Նոյն – պէս լոյս տեսած են հին եւ նոր հեղինակներու տասնեակ մը գիրքեր որոնք արագօրէն սպառե – լու վրայ են :

ՆՈՐ ԲԱՅԱԶԻՏԻ մէջ կը գործեն կարգ մը խմբակներ, գրական, բնագիտական, ռուսերէն լեզուի ուսումնասիրութեան, աշխարհագրութեան եւայլն: Ընթերցողներուն թիւը կը հասնի հազա – րի: Գիւղական գրադարաններուն օգնելու համար կազմակերպուած է շրջիկ գրադարան, որ ղըր – կուած է Արծուաքար, Սարուխան, Նորա Դուզ եւ Բատիկեան գիւղերը:

« ՍԹԱԼԻՆԸ ՍՈՎԵՏԱՀԱՅ ՊՈԵԶԻԱՅԻ ՄԷՋ» ժողովածուն լոյս տեսած է Հայպետհրատի կող – մէ, տպագրուած են Աւ. Իսահակեանի, Ն. Զար–եանի, Գ. Սարեանի, Յովհ. Շիրազի, Սարմէնի, Ս. Վահունիի, Վ. Դաւթեանի եւ ուրիշներու բա–նաստեղծութիւնները: Ժողովածուն կազմած են Ս. Աստրեան եւ Ս. Հայրեան :

«ԱՆՀՊԱՏԱԿ»ՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

Հպատակութիւն չունեցողներու հարցը քըն – նութեան ենթարկուեցաւ Փետրուար 16ին ՄԱԿի տնտեսական եւ ընկերային խորհուրդի «անհպա – տակութեան յանձնախումբ»ի կողմէ: Յանձնա – խումբը կազմուած է 13 ազգերու ներկայացու – ցիչներէն: Միջոցներ առաջարկուեցան բարելա – ւելու միջազգային վիճակը գաղթականներու եւ անհպատակ ազգերու: Առաջարկուեցաւ նոյնիսկ ջնջել անհպատակութիւնը:Այսյանձնախումբը պի–տի չարունակէ միջազգային պայմանագրով մը, Նանսէնեան գրասենեակի գործը: ՄԱԿի ընդհ. քարտուղար Պ. Թրիկվի Լի, 40 յօդուածներէ բաղկացած Ծրագիր – Յուշագիր մը պատրաստած է որ կը շօշափէ նաեւ Հայերու պարագան :

Յանձնախումբը պիտի գործէ եօթը շաբաթ, կատարելով հետեւեալ աշխատանքները .—

ա) Պիտի պատրաստէ յուշագիր մը, իբրեւ հիմք միջազգային պայմանագրի մը:

բ) Պիտի պատրաստէ յուշագիր մը, առաջար–կելով ջնջել անհպատակութիւնը :

գ) Ուրիշ յուշագիր մը՝ գործնական միջոց – ներ առաջարկելով :

Պ. Թրիկվիլիին պատրաստած յուշագրին՝ թիւ E/AC 32/2ի մէջ յիշուած է Հայոց պարագան եւս:

Յանձնախումբին կ'անդամակցին. — Պելժիա, Քանատա, Տանըմարքա, Իսրայէլ, Լեհաստան, Անգլիա, Խ. Միութիւն, Վէնէզուէլա :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Քուպայի մեր աշխատակիցը, ընկեր Ս. Գ. Նիկոլեան, դժբախտութիւնն ունե – ցած է կորսնցնելու իր մայրը, Սեւակ, Փետր.9ին: Ողբացեալ մայրիկը 85 տարեկան էր, ծնած էր Շիկի եւ ամուսնացած Գէորգ Նիկոլեանի հետ, Արմութաղ: 1915ի ջարդերուն հերոսական քաջու–թեամբ երկու անգամ դիմագրաւած է թրքական բանտերու ահաւոր չարիքը, տեղն մը Արաբկիրի, եւքն ալ Տիվրիկի մէջ, իր «ըմբոստ» որդին պա–հած ըլլալու յանցանքով,, առանց որեւէ բան խոստովանելու: Մեր ցաւակցութիւնները :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական դու – մարումը տեղի ունեցաւ սովորականին պէս այս երկուշաբթի օր : Պ. Պ. Զարոյեան խօսեցաւ Համաստեղի եւ գիւղի գրականութեան մասին : Կարծիքներու փոխանակութեան ընթացքին Պ. Մ. Պարսամեան ընդդիմախօսեց օրուան զեկուցանո – ղին:

Յառաջիկայ երկուշաբթի կը խօսի Պ. Խաչա–տրեան հայկական ճարտարապետութեան մասին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (17)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Գ.

— Լացը, արտասուքը ոչինչ չեն շինի... Ու–զում ես որ քեզ չուտեն, պիտի խելօք լինես. իսկ խելօք կը լինես միայն այն ժամանակ, երբ կը հասկանաս թէ ինչ է թշնամին :

Նա բացատրեց որ ամբողջ Ղարաբաղը ահա – գին կորուստ ունեցաւ: Ոչինչ անել չէ կարելի : Թշնամին եկել է եւ պիտի գայ, ուրիշ կերպ չէ կարող լինել :

— Կարո՞ղ ես կանգնեցնել հեղեղը, որ գալիս է սարից եւ որի առաջ կանգնեցրած պատ չկայ : Մեր պատը պատռուել է, եւ մենք ոչինչ չենք կա–րող անել :

— Բայց ինչ կը լինի մեր օրը :

— Զգիտեմ, դուցէ եւ շատ վատ: Պէտք է նո–րից պատ շինել :

Թշնամու դէմ կռւում են դրսում. այնտեղ կրակ են կտրում, մեռնում են որ չթողնեն բըշ–նամուն մօտենալ տանը: Բայց ի՞նչ կարելի է ա – նել, երբ նա արդէն մտել է տուն եւ նստել է օ – ճախի կողքին :

Եւ նա բոլորովին հերքեց դիմադրելու միտ – քը: Առանց ցաւակցութեան, առանց խղճահար – ուելու ասաց որ ժողովուրդը պիտի տանջուի: Ուրիշ ճար չկայ, ամէն մէկը պիտի հասկնայ որ վատ փորձը աւելի աղիտալի կը լինի, որ մեծ զգուշութիւն է հարկաւոր: Օրը օրին նման չէ, լինում է փոթորկալից օր, լինում է եւ պարզ ու գեղեցիկ օր:

Պէտք է սպասել որ մեզ համար էլ կուգայ լաւ օր, վաղ կը լինի դա թէ ուշ —միայն Աստուած գիտէ :

Եւ երբ նա հեռացաւ Աւետարանոցից, Մելիքի կինը զգաց որ ինքը եւ իր որբացած տունը բոլո – րովին ճղակտուր են դարձած, ուժասպառ են եւ անօգնական: Այո, թէթեւ բան չէր Մելիք Հիւ – սէյնի ժառանգութիւնը ...

Օրեր, շաբաթներ անցան: Երկնքի տակ տեղի ունեցան շատ փոփոխութիւններ: Փորձանքների ժամանակն էր, նրանք լոյս էին ընկնում ամէն օր եւ ոչ ոք գիտէր թէ ինչ կը լինի միւս օրը :

Մելիքի տունն էլ շատ հարուածներ ստացաւ, նրան արհամարհեցին, անպատուեցին: Բայց Մե–լիքի կինը, այնու ամենայնիւ, ջուրը ընկնել եւ խեղդուել չուզեց, ինչպէս ուզում էր դժբախտու–թեան առաջին րոպէներում: Օր օրի վրայ նա սո–վորեց գնալ ճակատագրի հետ, տեսել եւ լռել, սովորեց ընդունիլ հարուածները եւ պահել նրանց իր սրտի մէջ...

Դ.

Եւ սովորեցնողը Սիւլէյման Բէկն էր:

Մուսթաֆա փաշայի բանակում դա յայտնի էր իբրեւ ճշմարիտ, կրակոտ Մուսլիման եւ իբ – րեւ վերին աստիճան յաջողակ կռուող :

Նա կրում էր իր մէջ մի հաւատափոխի բոլոր արժանաւորութիւնները :

Սիրիայի ծովափեայ մի գիւղում էին մնացել նրա ծնողները, որոնք քրիստոնեաներ էին: Անչա–փահաս պատանի էր երբ խլուեց հայրական տա – նից, որովհետեւ գիւղը եկած մի Թուրք պէյ հենց որ տեսաւ նրան, իսկոյն վճռեց որ մեղք է, եթէ չուն կեավուրները այսպիսի տղային կեավուր պա–հեն :

Փոքրահասակ գերին մեծացաւ Ստամպուլի մի նեղ փողոցում ապրող Իւլէմայի տանը եւ այ–նուհետեւ ուղարկուեց զօրանոց, մարդ փոխա – նորդին եւ Ալլահի շուքին ծառայելու համար: Նա յանդուգն, անվախ մի զինուոր էր, ինչպէս սար–սափելի Ենիչէրիները, մանկութիւնից խալամա – ցրած այդ քրիստոնեաները: Բայց Սիւլէյմանը ա–ռանց ձիու ապրել չէր կարող, ուստի մտաւ հե – ծելազօրքի մէջ :

Առաջին տարին ծագեց Ենիչէրիների սովո – րական ապստամբութիւններից մէկը: Նա միացաւ ապստամբներին եւ գտնւում էր առաջին շարքե – րում, որոնք խորտակեցին Սուլթանի պալատի դռները եւ պահանջեցին որ իսկոյն իրենց յանձ – նուի մեծ վէզիրի գլուխը: Այդ պահանջը կատար–ուեց, բայց ապստամբութեան գլխաւորները դա–հիճի ձեռքը մատնուեցին: Դրանց մէջ էր եւ Սիւ – լէյմանը, այնքան յանդուգն էր նա, որ նոյնիսկ մտել էր Սուլթանի կանանոցը ուր եւ կալանա – ւորուել էր: Բայց այդ կատաղի գլուխը չկտր – ուեց, ծերունի Իւլէմայն, որ չէր մոռացել իր հո – գեզաւակին, բախշիշով ազատեց նրան եւ փախ – ցրեց մայրաքաղաքից :

ԱՕ

Գիներու կճատում Խ. Միութեան մէջ

ՌՈՒԲԼԻՆ ԿԸ ԲԱՐՁՐԱՆԱՅ, ՈՍԿԵԴՐԱՄԻ ՎՐԱՅ ՀԻՄՆՈՒԵԼՈՎ

Երեքշաբթի օր երկու պաշտօնական զեկոյցներ հրատարակուեցան Մոսկուայի մէջ, Սթալինի եւ Մալենքովի ստորագրութեամբ։ Առաջին զեկոյցը կը զեղչէ ուտեստի եւ գործուած ապրանքներու գինները, 10 — 49 առ հարիւր համեմատութեամբ։ Երկրորդը րուբլին ոսկեդրամի վրայ հիմնուելով, կը սահմանէ փոխանակութեան նոր սակերը ։

Քանի մը օրինակներ․— եզան միսին գինը կը զեղչուի 24 %, ձուկը՝ 10 – 30 առ հարիւր, ալիւրը՝ 25 առ հարիւր, գետնախնձորը՝ 10 առ հարիւր, կարագը՝ 30 առ հարիւր, պանիրը՝ 20 առ հարիւր, հաւկիթը՝ 15 առ հարիւր, սեւ խաւիարը՝ 30 առ հարիւր, շոքոլան՝ քսան առ հարիւր, Կովկասի քոնեակը՝ 25 առ հարիւր, գարեջուրը՝ 30 առ հարիւր, Ղրիմի գինին՝ 49 առ հարիւր, թէյը՝ տասը առ հարիւր, հացը՝ 25.9 առ հարիւր, աղը՝ 40 առ հարիւր ։

Ուրիշ զեղչեր — բամպակ՝ 15 առ հարիւր, բուրդ՝ 12 առ հարիւր, մետաքս՝ քսան առ հարիւր, պատրաստ-հագուստ՝ տասը առ հարիւր, գուլպայ՝ 25 առ հարիւր, կօշիկ՝ 15 առ հարիւր ։ Կը զեղչուին նաեւ գոհարեղէններու, անուշահոտութեանց, խաղալիկներու, առտնին իրերու, շինանիւթերու եւն. գինները ։

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ մեծ ուրախութիւն պատճառեցին այս ընդհանուր զեղչերը։ 1947էն ի վեր երրորդ անգամն է որ կը զեղչուին գինները։ Խորհրդային թերթերը կը բացատրեն թէ 110.000 միլիոն րուբլի պիտի խնայուի ապրուստի գիներուն վրայ, շնորհիւ այս զեղչերուն ։

★ Երկրորդ զեկոյցը կ'ըսէ․— Մարտ մէկէն սկսեալ, րուբլիին փոխանակութեան սակը պիտի ճշդուի ոչ թէ տոլարին վրայ, այլ պիտի վերահաստատուի աւելի հաստատուն հիման մը վրայ, աւելցնելով ոսկիի պարունակութիւնը (0.222168 կրամ զուտ ոսկի)։

Այսպէս, ամերիկեան տոլարը պիտի արժէ չորս րուբլի, փոխանակ 5.30ի, սթերլինը՝ 11 ր. 20 կոպէկ, փոխանակ 14.84ի։ Այս հիման վրայ պիտի վերաքննուին միւս օտար դրամներուն փոխանակութեան սակերը։ Եթէ ուրիշ փոփոխութիւններ կատարուին օտար դրամներու ոսկիի պարունակութեան կամ փոխանակութեան սակերուն մէջ, Խ. Միութեան Պետական Դրամատունը նորէն պիտի քննէ խնդիրը ։

Զեկոյցը կ'աւելցնէ թէ դիւանագիտական սակը, որով մէկ տոլարը 8 րուբլի կը հաշուէին, այսուհետեւ պիտի հաշուեն 6, իսկ Յուլիս մէկէն վերջ պիտի ջնջուի դիւանագիտական սակը ։

★ Ապրանքներու զեղչը կը վերաբերի 234 տեսակ արտադրութեանց, հացէն մինչեւ դաշնակը։ Կրճատումները 8 առ հարիւրէն պակաս եւ 50 առ հարիւրէն աւելի պիտի չըլլան, ինչպէս կը հետեւի հրատարակուած լուսաբանութիւններէն ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ իւրանիոմ կը հանեն եւ Ռուսաստան կը ղրկեն Չոդեփինդ, արեւելեան Գերմանիոյ մէջ, համաձայն անգլեւսաքսոն աղբիւրներու։ Այս բանուորները կը գործեն 17 հազար խորհրդային զինուորներու եւ պահակներու հսկողութեան տակ։

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ գերման տեղակալ Ֆորլանտէր, Շէօչ-Միխէլի զինուորական բանտին մէջ, այն ամբաստանութեամբ թէ հայրենասէրներ չարչարած եւ գնդակահարած է Վիէնի եւ Փուաթիէի շրջանին մէջ։ Ամբաստանեալը միշտ կ'ուրանար, մեղքը ձգելով իր գերադասին վրայ որ փախած է։— Լիոնի Կեսթափոյին անդամներէն 13 ամբաստանեալներու 11ին համար մահապատիժ պահանջեց կառավարութեան ներկայացուցիչը ։

ԱՒԱԶԱԿԱՅԻՆ յարձակումները կը շարունակուին ամէն օր։ Լանկոի մէջ զինեալ աւազակ մը զգետնելով թղթատարական պաշտօնեան, պատռեց 42 պարկեր եւ հինգ միլիոն ֆրանք թռցուց։ Նոյնօրը չորս հոգի Շանքէոյի մէջ (Սէն է Ուազ) նամակատուն մտնելով, 720.000 ֆրանք յափշտակեցին զէն ի ձեռին ։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ազգայնական դիկտատորը, Զանկ Քայ Շէք, յայտարարեց թէ պիտի ստանձնէ հանրապետութեան նախագահութիւնը, շարունակելու համար պատերազմը համայնավար իշխանութեան դէմ։ (Տասներեք ամիսէ ի վեր քաշուած էր գործօն կեանքէ)։

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՏԱԿԱՆ ատեանը սկսաւ քննել Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն բողոքագիրները՝ Պուլկարիոյ, Հունգարիոյ եւ Ռումանիոյ դէմ, որոնք կ'ամբաստանուին թէ բռնաբարած են մարդկային իրաւունքները, հակառակ հաշտութեան դաշնագիրներու տրամադրութեանց ։ Խնդիրը կապ ունի վերջին դատավարութեանց հետ եւ մեծ հետաքրքրութիւն կը շարժէ ։

ՓԱՐԻԶԻ ոստիկանական վերատեսչութեան 150ամեակը տօնուեցաւ անցեալ օր։

19րդ տարեկան ցերեկոյթ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանին

Կիրակի 5 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 14.30ին, Centre Marcelin Berthelot, 28bis rue St. Dominique, Paris (7), métro Invalides։

Մասնակցութեամբ Հայ Արենոյշներուն, ֆրանսական սկաուտական միութեանց, եւ Փարիզի օտար սկաուտական խումբերուն։

Սկաուտական ներկայացումներ Արիներուն եւ Արենոյշներուն կողմէ։ Հայկական երգեր եւ պարեր։ Կը ներկայացուի նաեւ հայերէն՝ Մօլիէռի «ՆԱԽԱՆՁՈՏ ՊԱՐՊՈՒՑԷՆ», կատակերգութիւն 1 արար։ Տոմսերու գինները՝ 300, 200, 150 ֆրանք։

Կը ԽՆԴՐՈՒԻ ՃՇԴԱՊԱՀ ԸԼԼԱԼ։

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15— 24, Salle Voltaireի մէջ, rue Voltaire, Ալֆորվիլ։ Orchestre RAMON GARDAZ

Գեղարուեստական բաժին։ Զաւեշտ, անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ։

Métro Charenton Ecolesէն օթօպիւս 103, իջնել rue de l'Union։ Մուտք 150 ֆրանք

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի ախոյենական մրցումները այս կիրակի Ա. եւ պահեստի Chatouի դէմ, Chatouի դաշտին վրայ։ Ժամադրութիւն ժամը 12, Փորթ տ'Իթալի, ժամը 12.30ին մէթրօ Մէրի տ'Իվրի։

Կատէնները Azur Sportի դէմ, մինիմները Քլամարի դէմ ժամը 14.30ին, Քլամարի դաշտին վրայ ։

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ ՄԱՐՏ 20ԻՆ

Ֆլօրէալ սինէմային մէջ

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ

Շանթ Թատերախումբին կողմէ։ Մանրամասնութիւնները շուտով ։

FOIRE INTERNATIONALE DE LYON
ՕՏԱՐՆԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Լիոնի յառաջիկայ միջազգային Տօնավաճառին

Լիոնի Միջազգային Տօնավաճառը որ տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 15էն 24, կարեւոր թիւով օտարներու մասնակցութիւնը ապահոված է այս անգամ եւս ։

Համաձայն Տօնավաճառին հիմնական սկզբունքին, որ է կատարելապէս հաւասար գծի վրայ դնել բոլոր ցուցադրողները, օտար մասնակցողները մեծ մասով պիտի դասաւորուին իրենց արհեստակցական խումբին մէջ, Ֆրանսացի պաշտօնակիցներու հետ։ Մասնակցող գլխաւոր երկիրներն են․— ԳԵՐՄԱՆԻԱ, ՊԵԼՃԻԱ, ՏԱՆԸՄԱՐՔԱ, Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ, ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻԱ, ՀՈԼԱՆՏԱ, ԻՏԱԼԻԱ, ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ, ՍԱՐ, ՇՈՒԷՏ, ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ եւ ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻԱ ։

Երեք երկիրներ, Նորվեկիա, Շուէտ եւ Զուիցերիա պաշտօնական տեղեկատու գրասենեակներ պիտի հաստատեն ի պէտս այն ֆրանսացի գործարանատէրներուն եւ առեւտրականներուն որ կը շահագրգռուին իրենց հրապարակով ։

Վերջապէս, կարգ մը երկիրներ կազմակերպած են հաւաքական մասնակցութիւններ ։

Իտալիոյ արտաքին առեւտուրի հաստատութիւնը համախմբած է կարգ մը առեւտրական տուներ որոնք պիտի գրաւեն Hall 12bisի ամենամեծ մասը ։

Plan Marshallի եւրոպական սպասարկութիւնները ամբողջութեամբ վարձած են Hall 21bisը։

Հոլանտայի հանդերձեղէնի ճարտարագործութեանց արտածման գրասենեակը, երկու տեղեր գրաւած է, մէկը Groupe 20ին մէջ (այրերու յատուկ զգեստներ), միւսը Groupe 22ին մէջ (կիներու զգեստներ)։

Չեխոսլովաքիոյ հիւսուածեղէնի ճարտարագործութեան պաշտօնատունը գրաւած է 200 քմ. տարածութեամբ սրահ մը, Տօնավաճառի պալատին Գ. յարկը ։

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme - (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ․— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Խրիմեան սրահը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՎԱՆՎԸՍ – ՔԱՇԱՆԻ Արծիւ ենթակոմիտէն իր բոլոր ընկերները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 69 rue d'Arcueil, Պանեէօ ։

ՓԱՐԻԶ․— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9։

ՓԱՐԻԶ․— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ (Շար. նախորդ ժողովի)։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ԼԻՈՆ․— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 9ին, դպրոցին սրահը, 76 rue Rabelais։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ ։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ հերթական հաւաքոյթը՝ ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Քաֆէ Ռիշան։ Կը խօսի Սր. ՇԱՔԷ ՏԷՐ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ ։ Նիւթը՝ Ռումանացի գրագէտ Կէորկիուի «25րդ ժամը»։

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՏԻԿԻՆ ԵՒՓԻՄԷ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ մահուան առթիւ, Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի վարչութեան անդամուհիները 1500 ֆրանք կը նուիրեն իրենց մասնաճիւղին, փոխան ծաղկեպսակի ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Բ. Ը. Մ. Երիտասարդաց Միութիւնը իր տարեկան շքեղ պարահանդէսը կու տայ Splendid Hôtelի սրահներուն մէջ, այս շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս ։ Ճոխ յայտագիր, հաճելի անակնկալներ։ Ընտիր պիւֆէ ։

Սակաւաթիւ օրինակներ կան միայն

ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

ԲՈԼՇԵՒԻԶՄԸ եւ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ (Թռուցիկ ակնարկ)։ Գին 1000 ֆր.։ Գաւառի համար 1100 ֆրանք։

Գ. ԼԱԶԵԱՆԻ ԴԷՄՔԵՐ ՀԱՅ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԷՆ։ Գին 800 ֆրանք։ Գաւառի համար 900 ֆրանք։ Դիմել «ՅԱՌԱՋ»ի վարչութեան ։

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Հայկական հաստատութիւն մը

SOCATEX ձեզի պիտի հայթայթէ ինչ որ կ'ուզէք ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Doublure — Toiles — Mercerie եւն. դերձակի **toile**ի մասնագիտութիւն — բուրդ — ապահովուած Décaties et irretrecissables — marque **ELEPHANT**

Բաց է ամէն օր։ Հեռաձայնով լուր տուէք, անձամբ կը յանձնենք տուներուն ։

Առաքում գաւառները ։

10 Rue N. D. de Lorette, Paris (9) TEL. Tru. 37-92
Métro N. D. de Lorette, St. Georges Autobus No.
Le Peletier — Cadet 26, 43, 49, 32, 74,67

իջնել Carrefour Chateaudun
5 վայրկեան միայն Gare de l'Est, du Nord եւ St. Lazareէն։

ԾԱԽՈՒ ՑԱՐԿԱԲԱԺԻՆ

15րդ թաղամասին մէջ ծախու է լուսաւոր, արեւոտ գեղեցիկ յարկաբաժին մը։ ՊԱՐԱՊ եւ ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ։ Կը բաղկանայ չորս սենեակներէ, խոհանոց, բաղնիք եւ տէկպարա։ Տեղեկանալ թերթիս վարչութենէն ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Սախպողաբար գործաւորուհիներ ձեռքով broderieի կամ boutonnieresի համար։

Դիմել ամէն օր․— **Société Lyda**, 21 rue des Petits Careaux, métro Sentier։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Foudé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63

Vendredi 3 MARS 1950 Ուրբաթ 3 ՄԱՐՏ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6092–Նոր շրջան թիւ 1503

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԸ ՄՕՏԵՆԱ՞Ն ԹԷ ԿԸ ՀԵՌԱՆԱՆ

Հեռագիրը յուսատու տեղեկութիւն մը եւս կը հաղորդէր երէկ: Նոր ծրագիր մը՝ փարատելու համար հիւլէական մղձաւանջը:

Ծերակուտական Մըք Մահոն, Մ. Նահանգներու Խորհրդարանի Հիւլէական Յանձնաժողովին նախագահը, ճառ մը խօսելով ծերակոյտին առջեւ, առաջարկած է բանակցիլ Ատլանտեանի դաշնակիցներուն հետ, նոր ձեռնարկ մը կատարելու եւ «հիւլէական խաղաղութիւն» հաստատելու համար Խ. Միութեան հետ:

Իր թելադրութեան համաձայն, Ատլանտեանի դաշինքին Խորհուրդը ժողով գումարելով, խաղաղութեան ծրագիր մը պիտի մշակէ:

— «Ջրածին զէնքերու հսկողութեան մասնագիտական կէտերը քննելէ, մեր զինակիցներուն հետ խորհրդակցելէ եւ խաղաղութեան կլիմայ մը ստեղծելէ վերջ, հասած պիտի ըլլայ խօսակցութեանց օրը: Այն ատեն, վստահ՝ ինքն իր վրայ եւ միայն մէկ նպատակի ձգտելով, ազատ աշխարհը պատրաստ պիտի ըլլայ մօտենալու Կրեմլինի»:

Քայլ մը եւս յառաջ երթալով, ծերակուտական Մըք Մահոն կ'առաջարկէ Միացեալ Ազգերու յառաջիկայ ընդհ. ժողովը գումարել Մոսկուայի մէջ, յատկապէս լուծելու համար հիւլէական զինարշաւի խնդիրը: Պայմանաւ որ վիճաբանութիւնները անթելով հաղորդուին ի սփիւռս աշխարհի, եւ մասնաւորապէս Լենինկրատէն Վլատիվոսթոք:

— «Եթէ խորհրդային վարիչները թոյլ տան որ իսկապէս համաշխարհային ժողով մը տեղի ունենայ իրենց մայրաքաղաքին՝ Մոսկուայի մէջ, այն ատեն կրնանք բարեբաստիկ արդիւնքներ սպասել խօսակցութիւններէն: Եթէ չհամարձակին հիւրընկալել ընդհ. ժողովը, ամբողջ ազատ աշխարհը պիտի հասկնայ այդպիսի մերժումի մը իմաստը»:

Ծերակուտականին ճառը հազիւ հրատարակուած, Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, Պ. Թրիկվէ Լի իր սրտագին հաւանութիւնը յայտնեց:

Նոյն օրը — չորեքշաբթի — ճառ մը կը խօսէր Ազգաժողովին նախագահը, զօր. Քարլոս Ռոմուլօ, ողբալով թէ «կացմակերպութիւնը կիսովին ջլատուած է այսօր իսկ», իբրեւ հետեւանք Խ. Միութեան եւ արեւմտեան պետութեանց միջեւ ծագած պաղ պատերազմին:

— «Եթէ հիւլէական զինարշաւը շարունակուի, առաջին զոհերէն մէկը Ազգաժողովը պիտի ըլլայ: ՄԱԿը ստեղծուեցաւ պատերազմի պատուհասէն փրկելու համար ներկայ եւ ապագայ սերունդները... Մինչեւ որ մեծ պետութիւնները չգործակցին խաղաղութիւնը պահպանելու համար, խաղաղութիւն պիտի չվայելենք»:

Անշուշտ ձայն մը պիտի լսուի ուշ–կանուխ, այս հրապարակային կոչերուն առթիւ: Մանաւանդ որ, Մոսկուան ուղղակի կը քաջալերէ «խաղաղութեան կուսակիցներու» պայքարը, աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ:

Սպասելով աւետաբեր լուրի մը, արձանագրենք նորութիւն մը որ արժանի է լուրջ խորհրդածութեան:

Մոսկուայէն հասած տեղեկութեանց համաձայն, խորհրդային կառավարութիւնը որոշած է երեսուն թերթեր եւս անմատչելի դարձնել օտար դիւանագէտներուն եւ թղթակիցներուն:

Այս թերթերուն մէջ կը գտնուի այն պաշտօնական տեղեկատուն որ կը պարունակէ Գերագոյն Խորհուրդի Նախագահութեան կողմէ հրատարակուած հրամանագիրները: Ուրեմն օտարները այլեւս ուղղակի լուր պիտի չունենան հրատարակուած օրէնքներէն:

Սահմանափակուած թերթերուն մէջ կը գտնուին բնագիտութեան, քիմիագիտութեան, մեքենագիտութեան եւն. նուիրուած հրատարակութիւններ, ինչպէս եւ զանազան հանրապետութեանց լրագիրները: Մինչեւ 1950 յունուար 1 օտարները կրնային օրինակ մը ստանալ մնացեալ 15 հանրապետութեանց մայրաքաղաքներու թերթէն: Իսկ այժմ չեն կրնար բաժանորդ գրուիլ, օրինակ, Թիւրքմէնիստանի Հանրապետութեան թերթին:

Կը մօտենա՞ն թէ կը հեռանան, նոր կղպանքներ հաստատելով:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵԹԷ ՉԸԼԼԱՐ ԱՄԵՐԻԿԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Խօսքը Հիւսիսայինի մասին է: Միւսը, իր 30—40 հազար բազմութեամբ ու բաժնուած երեք խոշոր երկիրներու, Պրազիլիա, Արժանթին եւ Ուրուկուէյ եւ համեմատաբար աւելի նոր քան Հիւսիսայինը, չի կրնար կատարել այն նախախնամական դերը զոր ստանձնած է միւսը:

Ուրիշ ազգերու մէջ ընդհանրապէս հարուստ, ունեւոր դասն է որ կ'աջակցի հանրային ձեռնարկներու, իսկ մեր մէջ՝ առաւելապէս ժողովուրդը, գլխագիր Ժողովուրդը որ յաճախ իր բերնէն կը կտրէ դպրոց կամ հիւանդանոց պահելու համար:

Հարուստը — բացառութիւններ կան անշուշտ— կը նախընտրէ եկեղեցի չինել, հաշիւը մաքրելով Աստուծոյ եւ իր խղճմտանքին հետ:

Եթէ այսօր Մ. Նահանգներու մեր պատուական ազգակիցները առասպելական գումարներ կը տրամադրեն ամէն հանրային ձեռնարկի եւ լիաբուռն կը նուիրեն Ճեմարանի, Բուժարանի, Դպրեվանքի, կամ դպրոցներու, անշուշտ պատճառը այն է որ աշխատաւոր բազմութիւններ են, ժողովուրդի զաւակներ, քիչ – շատ դրամի տէր եղած:

Ի՜նչ անանուն նուիրատուներ կան անոնց մէջ, որոնք հետամուտ չեն եկեղեցիի մը պատին վրայ իրենց անունը արձանագրելու քանի մը հազար սթերլինի փոխարէն, բայց երբեք անպատասխան չեն թողուր դիմում մը, երբ կուգայ Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանոցէն կամ Ազունիէի Ազգ. Բուժարանէն:

Ահա մեր երկրորդ մեծ գաղութին ստանձնած պարտականութիւնը, որ նուազ կարեւոր չէ, թէ ազգային, թէ մշակութային տեսակէտով:

Անթիլիասի դպրեվանքը եթէ տպարան, մատենադարան կամ ինքնաշարժ ունի, մեծ մասով Ամերիկայի կը պարտի:

Ամերիկայի շնորհիւ է որ Պէյրութի Ճեմարանը կ'ընդարձակուի: Ամերիկայի մեր հայրենակիցներն են որ անոր տրամադրութեան տակ դրին 127 հազար տոլար: Սուրիոյ կամ Իրաքի մէջ ամէնէն հեռաւոր գիւղը եթէ ունի իր դպրոցը, Հ. Օ. Մ.ը կը հասնի օգնութեան իր հազարաւոր տոլարներով:

Ազունիէի Բուժարանին ելմտացոյցն ալ ցոյց կուտայ որ միայն վերջին քանի մը տարիներուն մէջ մօտ հարիւր հազար ոսկի (տասը միլիոն ֆր.) ստացած է Ամերիկայի մեր եղբայրներէն:

ՍՕՍԻ

ՄԱՀ ՆԿԱՐԻՉ ՍԱՐԳԻՍ ԵՐԿԱՅՆԵԱՆԻ

«Հայրենիք»էն ցաւով կ'իմանանք թէ Փետր. 7ին մեռած է ծանօթ նկարիչ Սարգիս Երկայնեան (Ուզունեան, Տրապիզոնցի):

Ողբացեալ նկարիչը, միեւնոյն ատեն գրող եւ թարգմանիչ, տարիներով աշխատակցած է Պոլսոյ «Ազատամարտ»ին, «Ճակատամարտ»ին, Ամերիկայի «Հայրենիք»ին եւ ուրիշ թերթերու: Անցեալ տարի հայերէնի թարգմանեց ժաք տը Մորկանի «Հայ ժողովուրդի պատմութիւնը», իսկ վերջերս սկսած էր թարգմանել Ռընէ Կռուսէի Հայոց պատմութիւնը: Դեռ կը խօսինք իր մասին:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՎԱՆՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Առջի օր պատիւ ունեցանք մեր խմբագրատան մէջ ընդունելու այցելութիւնը Սերովբէ վարդապետ Մանուկեանի, ընկերակցութեամբ իրաւագէտ Պ. Շ. Սեւյոնքեանի:

Վարդապետը, որ տեսուչն է Երուսաղէմի Ժառանգաւորաց վարժարանին, վերջերս Ժընեւ կը գտնուէր Տիրան եպիսկ.ի հետ, մօտէն հետեւելու համար Ազգաժողովի խնամակալութեան խորհուրդին աշխատանքներուն:

Ինչպէս յայտնի է, այս Խորհուրդը կը զբաղի Երուսաղէմի միջազգայնացման ծրագրով, որուն բոլորովին հակառակ են թէ Յորդանան եւ թէ Իսրայէլ: Հայ ներկայացուցիչները անհրաժեշտ լուսաբանութիւնները հաղորդելով հանդերձ,ստիպուած են սպասել դէպքերու ընթացքին:

Այս այցելութեան առթիւ անգամ մը եւս հաստատեցինք թէ անմիջական օգնութեան կը կարօտին Ս. Յակոբեանց վանքն ապաստանած 3000 հայրենակիցներ: Ասոնց աւելի քան 2500ը նպաստով կ'ապրին, կորսնցուցած ըլլալով գործ եւ գոյք: Տրամադրելի գումարները սպառած են եւ անհրաժեշտ կը համարուի ձեռնարկ մը կատարել Փարիզի մէջ եւ այլուր, գոնէ օրապահիկ մը ճարելու համար դժբախտ պատսպարեալներուն: Մեծ թիւ մը չեն կազմեր անոնք որ յաջողած են Յորդանան, Լիբանան կամ Սուրիա գաղթել:

Նիւթական անձկութեան գլխաւոր պատճառներէն մէկն ալ այն է որ վանքին հասութաբեր կալուածները կը գտնուին Իսրայէլի շրջանին մէջ, եւ առ այժմ դժուար է օգտուիլ:

Հակառակ բոլոր դժուարութեանց, կը շարունակուի Ժառանգաւորաց վարժարանը, ինչպէս եւ ազգ. դպրոցը, որ ունի 500 աշակերտ: Պատրիարքի ընտրութիւնը յետաձգուած է, մինչեւ որ պարզուի կացութիւնը:

Գործադուլի շարժումը կը ծաւալի

ՄԵԹՐՈՅԻ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՈՐՈՇՈՒՄԸ՝ ԿԻՐԱԿԻ. — ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԿԱԶԸ ՊԻՏԻ ԴԱԴՐԻ՞Ն ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ՕՐ:

Մետաղագործական հաստատութեանց բոլոր բանուորները ընդհ. գործադուլի հրահանգ ստացան, իբրեւ հետեւանք գործատէրերու ժխտական դիրքին: Այս վերջինները աւելորդ կը գտնեն որեւէ նոր բանակցութիւն, ցորչափ բանուորները կը մերժեն իրենց առաջարկած յաւելումը, 5 %:

Երէկուան թերթերը 250.000 կը հաշուէին մետաղագործ բանուորներու թիւը (կէսը՝ փարիզեան շրջանէն): Գործադուլի հրահանգ տալով հանդերձ, Արհեստակցական Միութիւնները նամակ մը գրելով գործատէրերուն, կ'առաջարկեն վերաքննել 5 % յաւելումի խնդիրը: Գործատէրերը նախապէս մերժած էին ամսական 3000 ֆրանքի յաւելումը:

Փարիզի մեթրոյի եւ հանրակառքերու աշխատաւորները քուէարկեցին գործադուլի բանաձեւը, 80 առ հարիւր համեմատութեամբ: Վերջնական որոշումը պիտի տրուի կիրակի օր: Ինչպէս գրած էինք երէկ, բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած են, ապահովելու համար քաղաքացիներու փոխադրութիւնը, եթէ ընդհ. գործադուլ յայտարարուի: (Փարիզի փապուղին եւ հանրակառքերը աւելի քան երկու միլիոն քաղաքացիներ կը փոխադրեն ամէն օր):

Կազի եւ ելեկտրականութեան աշխատաւորներն ալ կը սպառնան ընդհ. գործադուլ յայտարարել երկուշաբթի օր: Առ այժմ բանակցութիւնները կը շարունակուին կառավարութեան հետ, որ տրամադիր է 5 — 6 % յաւելում արտօնելու:

Նպաստընկալ թատրոններու աշխատաւորներն ալ (Օփերա, Օփերա– Քոմիք, Քոմէտի Ֆրանսէզ եւ Շայեօ) տագնապի մատնուած են: Մեքենավարները եւ ելեկտրագէտները կ'ուզեն աշխատանքը դադրեցնել այսօր իսկ (ուրբաթ), իրենց ետեւէն քաշելով միւս պաշտօնեաները եւ արուեստագէտները: Թերթերը կը գրեն թէ պահանջուած յաւելումները 270 միլիոն ֆրանքի նոր ծախք մը կը ներկայացնեն:

Գործադուլները կը բազմապատկուին գաւառի մէջ: Հիւսիսային Ֆրանսայի շատ մը քաղաքներուն մէջ օրերէ ի վեր չեն բանիր մետաղագործական հաստատութիւնները: Առջի օր քսան հազար կը հաշուէին Լիոնի մետաղագործ բանուորները Սէնթ Էթիէն–Ֆիւմինի–Ֆէրմինի քիմիական եւ մետաղագործական հաստատութեանց բանուորներն ալ քուէարկութիւն կը կատարեն, ընդհ. գործադուլ յայտարարելու համար: Մարսէյլի եւ Լա Սիոթայի մէջ տասը հազար բանուոր կը հաշուեն 23.000ի վրայ:

ՆՈՐ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ ԿԸ ՍՊԱՍՈՒԻՆ ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ՇԱԲԹՈՒ

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, կացութիւնը աւելի պիտի ծանրանայ յառաջիկայ շաբթու, երբ Շէրպուռ կը հասնին ամերիկեան զինամթերքի առաջին բեռները: Բուն թուականը չէ ճշդուած: Կառավարութիւնը բացառիկ միջոցներ ձեռք առած է, նկատելով որ համայնավարները պիտի փորձեն խափանել նաւերու պարպումը:

Ոստիկանութիւնը կը կարծէ թէ նաւահանգիստը պիտի մտնեն յատկապէս մարզուած «քոմանտօ»ներ, որոնք մասնակցած են հանքագործներու գործադուլին (1948): Թերթերը կը գրեն թէ համայնավարական ազդեցութիւնը զօրաւոր է նաւահանգիստներուն մէջ, վասնզի յետպատերազմեան օրէնքի մը համաձայն, բանուորները կը վարձուին կամ կ'արձակուին արհեստակցական Միութեանց եւ ոչ թէ պաշտօնական իշխանութեանց ներկայացուցիչներուն կողմէ: Շատ մը նաւահանգիստներու մէջ, Արհեստ. Միութեան ներկայացուցիչները անդամ են համայնավար կուսակցութեան:

Քարափի բանուորներուն (տոքըր) Միութիւ–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐԷՆ ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ՇՈՒՐՋ

Որչափ շատ խօսուի եւ գրուի ազգապահպանման կենսական խնդրին շուրջ, դարձեալ քիչ է: Պէտք է միշտ ամենալայն կերպով ուսումնասիրուի այդ հարցը, որովհետեւ այդտեղ է որ երեւան պիտի գայ մեր ազգին վերջնագոյն բեկորներուն ազատման աշխատանքը: Բայց խօսիլն ու գրելը աւելորդ են, եթէ «ձայն բարբառոյ յանապատի» պիտի մնան: Անհրաժեշտ է որ գործը միանայ խօսքին եւ գրչին: Այդ գործը յառաջ կրնայ գալ երբ զատուին եղած թելադրութիւնները եւ առնուին ամէնէն աւելի բանաւորները եւ իրականալիները:

Հարկ է կազմակերպուած, հիմնական աշխատանք որ ունենայ համազգային բնոյթ:

Մենք չենք տեսնէր մեր վերջին երկու յօդուածներուն մէջ այդ արմատական կազմակերպութեան մասին :

«Հայրենիք»ի Յունուար 29ի խմբագրականին մէջ կը կարդանք.

— « Գրելը, խօսիլը, ցաւը ներկայացնելը անհրաժեշտ են, բայց կարեւորը ցաւը դարմանելու մասին ձեռք առնուելիք գործնական միջոցն է···:

··· Առիթը եկած ըլլալով մեր նորէն կը կրկնենք մեր այս միտքը··· զոր ըրինք մեր կարգ մը խմբագրականներու մէջ (9 Սեպտ. 1949): Այնտեղ ըսինք որ, մեր առջեւ դրուած գործը շատ մեծ է եւ պէտք է ստեղծուի անով զբաղող յատուկ կազմակերպութիւն մը»:

« Որ առաջ արդէն գոյութիւն ունեցող կազմակերպութիւն մը պէտք է նախաձեռնարկը ըլլայ այդ գործին: Անցեալ անգամ Հայ Օգնութեան Միութեան անունը տուինք: Եթէ աւելի արագ շարժի ուրիշ կազմակերպութիւն մը, ասպարէզը բաց է, մենք պէտք է ուրախութեամբ ընդ առաջ երթանք անոր···»: *Եւ կը վերջացնէ.—*

« Գոնէ այժմ երբ դիմացը կը գտնուինք վտանգին, պիտի չըլլա՞նք պատրաստ գործի անցնելու ···»:

Ահա ոչ միայն արտայայտութիւն, այլեւ գիտակից խօսքեր: Կը մնայ գիտնալ թէ ո՞րն է այն հաստատութիւնը որ կրնայ ձեռնարկել այդ կազմակերպութեան, հեղինակութիւն ունենալ, ապահովել անոր գործունէութիւնը, եւ համազգային հաւանութիւն յառաջ բերել :

Վերջին երկու յօդուածներուս մէջ, փափաք *յայտնած էի ունենալ գոնէ տասը երկրորդական վարժարաններ: Կարելի՞ է — ի՞նչ միջոցով — ո՞ւր է դրամը: Այդ հարցն ալ տուած էի: Զե՞նք տեսներ որ ծաղկոց մը բանալու համար իսկ զանազան կազմակերպութիւններ մեծ դժուարութիւններու կը հանդիպին ու կը ստիպուին լքել նոյնիսկ այդքան սահմանափակ գործի մը իրագործումը : Եւ ցնորանք մը չէ՞ տասը վարժարանի մասին խօսիլ:*

Միեւնոյն ատեն ուրախութիւն մը կը զգանք երբ կը կարդանք «Յառաջ»ի 25 Փետր.ի խմբագրականը, «Գոյամարտ»ի Փետրուար 2 թիւէն քաղուածքով մը, Իրաքի մէջ ճեմարան մը բանալու մասին: Գոյամարտ կը յիշէր Բժ. Աստարճեանի առաջարկը ուր նախահաշիւ մը ցոյց կը տրուի եւ եկամուտի կողմը առաւելակշիռ հանգամանքով, (7500 տինար ծախքի դէմ 12.000 տինարի մուտքով եւ նոյնիսկ հիմնադրամ մը ստեղծելու մտքով) կարելի կը նկատէ Իրաքի մէջ բարձրագոյն ճեմարանի մը հաստատումը:

Յառաջ *կը գրէ այս առթիւ.*

— « Այս անգամ բաղձանք մը չէ որ կը լսենք, այլ գործնական առաջարկ մը, թուաբանական հաշիւներով»: *Ու կ'աւելցնէ.*

— « Յաջողութեան գլխաւոր պայմանը այն է որ նախ ՀԱՒԱՆԱԲԱՐ (*ստոր. Թ. Գ.*) ըմբռնենք պահանջին կարեւորութիւնը ··· Եթէ իւրաքանչիւր հոծ գաղութ իր ուժերը չափէ այնպէս, ինչպէս ըրած են Պաղտատի մէջ, ճամբուն կէսը կտրուած կ'ըլլայ»:

Ուրեմն նախ առաջարկին կիրարկումը ուրիշ գաղութներու մէջ անոր «հաւաքաբար» ըմբռնումին մէջ է, երկրորդ՝ «իւրաքանչիւր գաղութի» կողմէ « իր ուժերը չափել»ուն մէջ:

Արդ, կը հարցնենք, այդպիսի աշխատանք մը իսկ կարելի՞ է, եւ ի՞նչ արգելքներ կան իր կիրարկումին դէմ:

Նախ, չենք գիտեր ճշդօրէն մեր գաղութներու Հայերու թիւը : (Օրինակ, Փարիզ իր շրջակայքով 40, 50, 60.000 հայութիւն ունի՞ թէ միայն երեսուն հազար: Մենք վաթսուն հազար կը կարծէինք, խմբագրութիւնը սրբագրած եւ կէսի վերածած է):

Իրաք պզտիկ երկիր մըն է: Հոն վեր ի վերոյ գիտեն թէ քանի՞ հոգի, որքա՞ն կրնայ տալ, իսկ հոս պարագան տարբեր է, եթէ չհաշուենք մաս մը հարուստներու վրայ: Եւ պէտք չէ հաշուել միայն անոնց վրայ, բուն ժողովրդական դասը ո՞րքանով եւ ի՞նչպէս կրնայ մասնակցիլ այդպէս հաւաքաբար *կատարուած աշխատանքի մը:*

Նախ անհրաժեշտ է վիճակագրութիւն մը որ ցուցնէ ոչ միայն Փարիզի կամ Ֆրանսայի Հայերու իսկական թիւը եւ անունները, այլեւ ներկայացնէ, գոնէ Սփիւռքի մեծ կեդրոններու մէջ, Թաղամասերու մարդահամարը. — Քանի՞ Հայ կայ, ո՞րչափը ամուսնացած է, ո՞րչափը ամուրի, իւրաքանչիւրը ի՞նչ դիրք ունի, ի՞նչ տուրք կը վճարէ, ամուսնացածները քանի՞ զաւակ ունին, ի՞նչ դպրոցներ կը յաճախեն այդ զաւակները, ի՞նչ է ծնողքներուն մտաւորական վիճակը, որքանը անոնցմէ օտարախօս է, ե՞րբ եկած են անոնք:Ի՞նչ համեմատութիւն կը ներկայացնեն կաթոլիկներն ու բողոքականները եւն.:

Որչափ լիակատար պատկեր մը չունենանք, ամէն առաջարկ կը մնայ անհետեւանք, պարզ բաղձանք :

Ուրիշ խնդիր մը.—

Ֆրանսահայ պատանին կը յաճախէ տեղական վարժարաններ: Արդ, եթէ ունենանք մեր ձեռքին մէջ փաստացի վիճակագրութիւն մը, կրնանք գիտնալ թէ այսինչ թաղամասը բնակող ընտանիքներու զաւակներէն քանիներ կը յաճախեն պետական վարժարաններ, որո՞նք են այդ վարժարանները: Արդիւնքին համեմատ կարելի է համախմբել զանազան թաղամասերու կամ դրացի թաղամասերու հայ աշակերտները միեւնոյն վարժարանին մէջ: Թերեւս իւրաքանչիւր միջնակարգ վարժարանի կամ լիսէի մէջ կ'ունենանք 50—60 հայ աշակերտ եւ աղջիկներու բաժնին մէջ այդքան աշակերտուհի: Այդ պարագային կարելի է ուղղակի դիմել կառավարութեան եւ խնդրել որ հայերէնի դասընթացք մը հաստատուի անոնց համար :

Եթէ ունենանք ընդհանուր վիճակագրութիւն մը, կարելի է միջոց ալ ստեղծել նաեւ բարձրագոյն հայկական վարժարանի մը բացման համար: Այդ կարգի վիճակագրութիւն մը պատրաստելու վրայ է կաթուղիկէ, հասարակութեան հոգեւոր հովիւը, Հ. Ղեւոնդ Վ. Քիլէրճեան: Ինչո՞ւ հաւաքական աշխատանք մը չկատարուի : Ո՞վ պիտի ընէ, եկեղեցական Ընկերակցութի՞ւնը թէ Հոգաբարձութիւնը, կաթող. Նուիրա՞կը թէ քահանաները: (Այս վերջինները ծուխերու հետ ունեցած իրենց յարաբերութեամբ մեծապէս կրնային դիւրացնել աշխատանքը): Դժբախտաբար չկայ իշխանութիւն մը որ ձեւակերպէ եւ վարէ այս գործը :

Թ. ԳԱԹՆԻԿ

Մոսկուայի պայքարը Արեւմուտքի դէմ

ԽՄԲ.— Հատուած մը՝ Մոսկուայի ամերիկեան նախորդ դեսպանին՝ Պետըլ Սմիթի գիրքէն, որ մեծ աղմուկ հանեց.—

Խ. Միութեան արտաքին քաղաքականութիւնը եւ միջազգային համայնավարութեան նպատակակէտերը այնքան սերտօրէն միացած են իրարու, որ կարելի չէ զանոնք բաժնել իրարմէ: Միջազգային համայնավարութեան հայրենիքը Խ. Միութիւնն է եւ պետութեան նիւթական միջոցներով է, որ կ'ապրի համայնավարութիւնը: Ան միշտ յեցած է Քրեմլինի բարոյական ու ելմտական աջակցութեան վրայ եւ երբ թոյլատու է երկրի մը աշխարհագրական դիրքը եւ հոն գոյութիւն չունի Արեւմուտքի ազդեցութիւնը, Մոսկուայի կառավարութեան նիւթական գերակշռութիւնը ուղղակի հրապարակ կ'իջնէ եւ կամ կը սպառնայ:

Քարլ Մարքսի տեսութեան լենին-ստալինեան մեկնաբանութենէն եւ ռուսական դարաւոր դրամատիրութենէն յառաջ եկած է խառնուրդ մը, որուն «Ստալինականութիւն» անունը կը տրուի եւ որ Մարքսի յղացած համայնավարութիւնը չէ :

Որպէսզի Ամերիկացին գաղափար մը ունենայ կատարուած քարոզութեան աստիճանին մասին, պէտք է անդրադառնալ, որ պետութեան հակակշռին ենթակայ են տեղեկատուութեան բոլոր միջոցները,— թերթեր, գիրքեր, պարբերականներ, ձայնասփիւռ, թատրոն, շարժանկար, պարախումբ եւ շատ չանցած նաեւ «թէլէվիզիոն»ը, որ արդէն սկսած է գործել Մոսկուայի եւ Լենինկրատի մէջ: Կառավարութիւնը կը դիմէ բոլոր այս միջոցներուն՝ ստեղծելու կամ փոխելու համար հանրային կարծիքը երկրին մէջ եւ երկրէն դուրս:

Քրեմլինի կողմէ՝ օտար երկիրներու համայնավար կուսակցութիւնները նկատուած են պայքարի առաջին դիրքերը ընդդէմ միւս քաղաքական վարդապետութիւններուն: Միայն այս չէ իրենցմէ պահանջուածը:

1925ին Ստալին կ'ըսէր.— «Բոլոր համայնավարներուն գլխաւոր պարտականութիւնն է օգնել Խ. Միութեան »:

Ոչ – սովետական համայնավարները օրինապահօրէն հնազանդեցան այդ հրահանգին :

Կատարուած ներքին եւ արտաքին քարոզչութեան մէջ Հիւս. Ամերիկան կը ներկայացուի իբրեւ երկիր մը, որ կը ձգտի աշխարհի տիրապետութեան, իսկ միւս կողմէն՝ ներքնապէս պառակտուած եւ անկարող ուժ մըն է: Անոր տնտեսական դրութիւնը խախտելու վրայ է, անգործութիւնը կ'աւելնայ, ընկերային վէճերը կը խորանան եւ իրական կռիւի մը բնոյթը կը ստանան, հարուստները աւելի հարուստ կը դառնան, մինչդեռ աղքատները աւելի կ'աղքատանան: Խորհրդարանի նախագահը եւ անդամները յետադիմականներ են, չեն վայելեր ժողովուրդին վստահութիւնը: Կը չահագործուի ժողովուրդը եւ կ'ուզէ ապրիլ Սովետական Միութեան նման ժողովրդավար երկրի մը մէջ:

Դժբախտութիւնը այն է, որ այս տեսակէտն խաբուողը միայն Խ. Միութեան ժողովուրդը չէ: Կարելի է ըսել, որ այն երկվեցեակ մը մարդիկը, որոնք կը վարեն Քրեմլինի քաղաքականութիւնը, երբեմն իրենք ալ կը հմայուին իրենց իսկ քարոզութենէն եւ կը գինովնան իրենց պատրաստած զօրաւոր խմիչքէն :

« Իզվեստիա» թերթը Հիւս. Ամերիկայի եւ Մեծն Բրիտանիոյ հասցէին գրգռիչ եւ վիրաւորական յօդուածներ կը գրէ միշտ: Իսկ «Վեզիթէնքայա Կազէթա» թերթի մէկ կարճ յօդուածին մէջ ամերիկեան եւ անգլիական «քաղքենի բարոյականը» կ'որակուի «մարդակեր» , « դաւադիր», « ոճրային », «խաբեբայ», «տմարդի», «անասնական», «կեղծուպատիր», «վարձկան» , «սուտ», «ախտաւոր» եւ «գէշ ազդեցութեան տակ կազմալուծուած»:

Այսպէս, սովետական քարոզութիւնը տեւականօրէն կ'ամբաստանէ միւս պետութիւնները այն մեղքերուն համար, զորս Խ. Միութիւնը ինք կը գործէ կամ նպատակ ունի յառաջիկային գործելու :

Անոր հիմնական ծրագիրն է՝ «պրոլետարական դիկտատորութիւն ամրապնդել երկրի մը մէջ, հոն հաստատել խարիսխ մը, բոլոր միւս երկիրներու աշխարհակալութիւնը կործանելու համար»:

Մոսկուայի մէջ կատարուած քարոզութիւնը արտասահմանի համար այնքան մտահոգիչ չէ, որքան Խ.Միութեան ներքին կեանքին մէջ կատարուած քարոզութիւնը, որ կը ձգտի անհետացնել այն համակրանքը ,որ պատերազմի տարիներուն ստեղծուեցաւ Հիւս. Ամերիկայի հանդէպ եւ այն հիացումը, զոր երկար ատենէ ի վեր ռուս ժողովուրդը կը տածէր Ամերիկայի գիտական եւ ճարտարարուեստական յառաջդիմութիւններուն հանդէպ: Մամուլին եւ ձայնասփիւռի քարոզութեան վրայ աւելցաւ թատրոնը՝ վարկաբեկելու Ամերիկան: Նոյնիսկ մանկական թերթերը լայն տեղ կու տան հակաամերիկեան յօդուածներու եւ պատկերներու: Այդ թերթերը կը գրեն, թէ վերջին պատերազմին Ամերիկա աւելի քիչ զոհ տուաւ քան կուտայ ինքնաշարժի արկածներուն՝ խաղաղութեան ատեն :

Թրումընի վարդապետութեան մասին ահա Մոսկուայի մեկնութիւնը .

— « Հիւս. Ամերիկա զէնքով եւ դրամով պիտի օգնէ յետադիմականներուն, ֆաշականներուն , որոնք կ'ատեն իրենց ժողովուրդը, բայց պատրաստ են իրենց երկիրը դնելու Ամերիկայի հակակշիռին տակ: Այս խաղին համար անմիջապէս գտնուեցան երկու երկիրներ. Յունաստան եւ Թուրքիա. ի վերջոյ երկուքն ալ անցան ամերիկեան տիրապետութեան տակ: Ամերիկացիները հոն կը կառուցանեն զինուորական կայաններ, ամերիկեան դրամատէրները կը գնեն ինչ որ իրենց համար շահաւէտ է: Ասոր համար ալ յոյն եւ թուրք յետաշրջականներ անհրաժեշտ զէնք ու դրամ կը ստանան կռուելու համար իրենց իսկ ժողովուրդին դէմ: Բայց այս երկու երկիրները փոքր են, եւ ամերիկեան դրամատէրները կը ծրագրեն ամբողջ Եւրոպան, գոնէ Արեւմտեան Եւրոպան, նոյն դիրքին մէջ դնել: Կարելի չէ այդ երկիրներուն առաջարկել, որ Յունաստանի ու Թուրքիոյ նման դառնան գաղթավայրեր, ահա թէ ինչու ծագում առաւ Մարշըլի ծրագիրը, որ կ'առաջադրէ օգնել եւրոպական երկիրներուն, վերահաստատելու համար պատերազմէն քանդուած անոնց տնտեսութիւնը: Բայց շուտով պարզուեցաւ, որ այդ ծրագրին նպատակն էր Եւրոպան ենթարկել ամերիկեան դրամագլուխի ազդեցութեան :

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ բանակին սպարապետ պիտի նշանակուի ռուս մարեշալ մը, Իվան Կոնիյեւ, ինչպէս կը հաղորդեն իրազեկ աղբիւրէ :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ երեսփ. ընտրութիւններ պիտի կատարէ այս կիրակի: Քուէարկուներու թիւը կը հաշուեն երկու միլիոն: Զորս հազար թեկնածուներ ներկայացած են 250 աթոռի համար, իբրեւ ներկայացուցիչները 140 քաղաքական կուսակցութեանց: Համայնավարները օրէնքէ դուրս հռչակուած են :

Գաղութէ գաղութ

Հ. Օ. Մ.Ի ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

Հայ Օգն. Միութեան (Կ. Խաչ) հիմնադրութեան 40ամեակի տօնակատարութիւնը կը կատարուի Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ, մարտ եւ ապրիլ ամիսներուն ընթացքին: Քառասուն տարի իր ժողովուրդին ծառայած այս բացառիկ կազմակերպութիւնը մեծ շուքով պիտի տօնէ իր «Օր»ը, ոչ թէ փառաբանելու այլ ներկայացնելու անհրաժեշտութիւնը իր գործին:

Մարդասիրականէն վերջ ՀՕՄի երկրորդ մեծ ձեռնարկն է ծանօթ կրթական գործը: Կազմակերպութիւնը միշտ բարեխղճօրէն կատարած է իր վրայ դրուած պարտականութիւնը: Դպրոցներու համար կազմած է ուսման ծրագիր – կանոնագիրներ, օգնած է դասագրքերու հրատարակութեան, գումարած է ուսուցչական ժողովներ, ունեցած է փորձնական դասեր, հրատարակած է ուսման մեթոտներու մասին մասնաւոր գրքոյկներ, ունեցած է այցելու կրթական տեսուչներ, գումարած է ծնողական ժողովներ:

Ներկայիս իր առաջին գործը պիտի ըլլայ կազմել կրթական մարմին մը, հիմնել հիմնադրամ մը անմիջապէս 20—25 հազար տոլարով: Այս հիմնադրամը պիտի արտադրեն ՀՕՄը, Հ.Յ.Դ.ը, Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը, Հ. Ե. Դ.ը իրենց գանձերէն տրամադրելով 5000ական տոլար:

Երբ կրթական մարմինը ունենայ դրամը, կրնայ անմիջապէս գործի սկսիլ:

Ներկայիս ՀՕՄը ունի 25 դպրոցներ: Մասնաճիւղերը իրենց սակերէն 25 առ հարիւրը կը յատկացնեն կրթական գործին, մնացեալ ծախքը կը գոյացնեն ձեռնարկներու հասոյթներէն:

1500 հայ տարագիրներ մտած են արդէն Մ. Նահանգները, 500 տարագիր եւս պիտի երթան: Այս գործը գլուխ ելած է շնորհիւ Ճորճ Մարտիկեանի, Սուրէն Սարոյեանի եւ Հայ Օգն. Միութեան: Տարագիրները հոն հասնելէ վերջ ՀՕՄը մեծ ու գնահատելի գործ կատարած է: «Պնակ մը կերակուր»ը ՀՕՄի տարեկան ձեռնարկն է:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— «Հայրենիք»էն ցաւով կ'իմանանք թէ Նիւ Եորքի մէջ մեռած է վաստակաւոր ընկեր մը, Մկրտիչ Միքայէլեան (Պարտիզակցի):

«ԷՋՄԻԱԾԻՆ» ամսաթերթին մէջ կը կարդանք թէ Երեւանի Ս. Զօրավար եկեղեցին վերաբացուած է եւ օծումը կատարուած կաթողիկոսին յանձնարարութեամբ Սահակ Ծ. վրդ.ի կողմէ: Այսպէս Երեւան կ'ունենայ վեց եկեղեցի:

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ կուսակիցներու Զուիցերիոյ մասնաճիւղը ժընեւ հրաւիրած էր Արհեստակցական Միութեանց համաշխարհային դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Պ. Լուի Սայեան (Ֆրանսացի): Զուիցերիոյ կառավարութիւնը մերժեց անցագիր տալ:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

«ՊԱՐԱՍՐԱՀ»Ի ԽՆԴԻՐԸ

«Յառաջ»ի Փետրուար 8ի համարին մէջ իբրեւ պատասխան գրուած խմբագրականէն դատելով՝ կը կարծեմ թէ սխալ հասկցուած եմ: Թոյլ տուէք պարզել միտքս:

Նոր սերունդ ըսելով կը հասկնամ կազմակերպուած եւ ոչ կազմակերպուած գաղթահայ երիտասարդութիւնն ընդհանրապէս: Անոնց իւրաքանչիւրը արժանի է գուրգուրանքի, առանց դաւանանքի խտրութեան: Առածը կ'ըսէ.— «Ոտնովն ուտենք անոտն արդէն մերն է»:

Իբրեւ Մայր Միութիւն կազմուած ունինք արդէն իմ առաջարկած՝ պարի երկսեռ միութիւնը՝ անոր ծոցէն ծնունդ առնելով, անոր անբաժան մաս պիտի կազմէ եւ ոչ թէ անջատ:

Հետեւաբար «եղածն ալ կորսնցնելու» ձեր վախը անտեղի չէ՞ արդեօք: Ընդհակառակն կազմուած միութիւնը ալ աւելի բազմանդամ պիտի դառնայ ըստ իս:

«Պարը ե՞րբ դուրս ձգուած է որեւէ միութեան ծրագրէն», կը հարցնէք: Դուրս ձգուած չէ, բայց տեղի կ'ունենայ տարուան մէջ հազիւ 4 — 5 անգամ, իսկ մնացեալ 360 օրուան ընթացքին երիտասարդը խելօքիկ մը պիտի նստի՞, իր պարապոյ ժամերուն, ինչո՞վ պիտի զբաղի: Պարզ է որ երգի, նուագի կանչերուն ու պարերու ծարաւի՝ փնտռելու պիտի ելլէ զանոնք: Այդ պարագային — շատ ճիշդ էք — անճարակն անգամ գոց պիտի գտնայ ոչ միայն պարասրահներու (օտար), այլ եւ ուրիշ տուներու անուններ եւ հասցէներ, ու անոնց մէջ վայելելիք գինարբուքէն, գրկախառնումէն, զեղխ մթնոլորտէն վարակուելով, պարկեշտն անգամ անպարկեշտ պիտի դառնայ:

Այս վտանգին պիտի չկրնանք դիմադրաւել, ցորչափ չունինք միջոց մը հայկական ցանկապատէն ներս պահելու մեր երիտասարդութիւնը:

Իսկ այդ միջոցը,— կը կրկնեմ — հայկական պարասրահը պիտի ըլլայ, որու համար «ի՞նչ առաւելութիւն ունի», կը հարցնէք:

Երբ այդ պարասրահը մայր միութեան սեփականութիւնն է, եւ երբ պիտի կառավարուի միութեան ծրագիր – կանոնագրով, հոն անդամը ինքնին կարգի կը մտնէ դաստիարակիչ հսկողութեան տակ, որովհետեւ հոն, գտած ու վայելած կ'ըլլայ իր փնտռածն — օրական երկու ժամ պար, մէկ ժամ գրել կարդալ, ժամուկէսէն քիչ աւելի պատմութեան ու ուսմունքի համար: Շաբթուան վեց օրը, շարունակելով այս ընթացքը, անգամ երիտասարդներ գոհացում պիտի ստանան, այլեւս La musique! la musique! անճոռնի կանչեր պիտի չարձակեն եւ ինչ որ կարեւորագոյնն է, օտար պարասրահներէն, փոխէողի սեղաններէն, ամենագլուելին — սա ցոփուհիներու դիրկէն ալ ազատուած պիտի գտնենք մեր ծաղիկները:

Ահա պարասրահով մեր ունենալիք առաւելութիւնը:

Մի վախնաք, մեր երանելիները (երիտասարդներ) «քաջ Վարդանի Թոռ» ըլլալը գիտնալէ զատ, պիտի յիշեն նաեւ իրենց պապուն պապը...:

Կ'ուզեմ հաւատացնել ձեզ որ պարն ու «ճազ»ը ընդունած եմ միայն իբրեւ միջոց երիտասարդութիւնը աւելի դիւրաւ համախմբելու և ոչ թէ իբրեւ հիմնական ուղղութիւն, որու մասին արդէն ծրագիր ունի մեր Նոր Սերունդ – Միութիւնը:

Սիրելի Շ., Դաշնակցութիւնը դէպի ներս իր ճամբաները, դուռ եւ երդիք աւելի լայն բացեր է, ուր խումբ առ խումբ ներս կը մտնեն նորեկներ, խտացնելով շարքերը: Իսկ յօնք ու աչք աւելի դրաւիչ ու փայլուն դարձած չե՞ն միթէ...: Մտահոգուելու կարիք չկայ ուրեմն:

Առաջարկիս գործնական ըլլալը կամ ոչ, ընթերցողը թող վկայէ: Տ.Մ.

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹԸ

Այս կիրակի, 5 Մարտ, 19րդ անգամ ըլլալով 1928էն ի վեր, Հայ Արիները պիտի տան իրենց տարեկան ցերեկոյթը: Բոլոր անոնք որ ներկայ եղած են տարեկան հանդէսներու, գիտեն թէ որքան հաճելի ժամանց մըն է Արիներու եւ Արենոյշներու ցերեկոյթը:

Այս տարի ալ հանդէսը կազմակերպուած է Փարիզի շրջանին Արիներուն եւ Արենոյշներուն կողմէ: Պիտի մասնակցին Ֆրանսական սկաուտական կազմակերպութիւնները, ինչպէս նաեւ Փարիզի օտար սկաուտական խումբերը:

Յայտագիրը կը բաղկանայ, սկաուտական ներկայացումներէ (բանակումի կեանքը), գայլիկներու խաղերէն, իսկ Արենոյշները պատրաստած են հայկական պարեր, պզտիկ զաւեշտներ, եւ արտասանութիւններ եւ երգեր, բոլորն ալ հայերէն:

Սկաուտները պիտի ներկայացնեն նաեւ Մոլիէռի «Նախանձոտ պարպուլէ»ն կատակերգութիւնը, հայերէն: Մոգական լապտերով պիտի ներկայացուին անցեալ ամառուան բանակումներէն զանազան տեսարաններ, ինչպէս եւ երէց սկաուտներու մասնակցութեան նկարները, Նորվեկիոյ միջազգային ճամբարէն:

Անշուշտ փարիզահայ գաղութը պիտի փութայ բազմութեամբ ներկայ ըլլալ ցերեկոյթին, համոզուելու համար թէ հակառակ ներկայ դժուար պայմաններուն Հայ Արիներու Միութիւնը կը շարունակէ իր գործունէութիւնը, իր անդամներու մէջ վառ պահելով հայկական ոգին եւ տարուէ տարի յառաջդիմելով: ՀԱՅ ԱՐԻ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԽՄԲ.— Երաժշտապետ Պ. Ն. Սերգոյեան կը խնդրէ հրատարակել հետեւեալ բողոքը, որ ուղղուած է կազմակերպիչ միութեան դէմ.—

Երջանկայիշատակ եւ յաւէտ ողբացեալ Կոմիտաս վարդապետի ծննդեան 80ամեակին առթիւ Փետրուար 26ի կիրակի օրուան Sorbonneի մէջ կատարուած հանդէսի ընթացքին գործուած կարգ մը անարդարութիւններուն համար իմ եւ Փարիզի Հայաստանեայց եկեղեցւոյ Կոմիտաս երգչախումբի անդամներուն ցաւը կը յայտնեմ ներկայիս:

Բոլորին կողմէ նկատողութեան առնուած է որ բեմը Տիկին Բուդաղեանի անհատական քմահաճոյքին ենթարկուած էր:

Հանդիսականներուն որոտընդոստ ծափերուն տակ խմբերգներուն կրկնուիլը ամէն գնով չթոյ–

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (18՝

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Դ.

Մի քանի տարի նա թաղնուեց Ալբանիայի լեռներում, ուր մի մեծ աւազակային խմբի անդամ էր, ապա անցաւ յունական կղզիները, բայց այդտեղ էլ նրա արկածախնդիր հոգին բաւականութիւն չստացաւ: Նա գնաց Եգիպտոս, այնտեղից անցաւ Դամասկոս եւ նորից մտաւ զօրքերի շարքը:

Կարճ միջոցում լաւ անուն հանեց Սիրիայի անապատներում եւ Քրտստանի լեռներում կատարած արշաւանքների ժամանակ:

Պատմութիւնների առարկայ դարձան նրա արկածները, քաջագործութիւնները, մանաւանդ այն անգթութիւնը, որ նա ցոյց էր տալիս թշնամիներին կոտորելու ժամանակ: Նա ստացաւ հարիւրապետի աստիճան եւ ուղարկուեց Պէյրութ: Այդտեղ, իր հայրենի երկրում, նա ցոյց տուեց իր նախկին ազգակիցներին, Քրիստոնեայ Սիրիացիներին, թէ ինչ բան է խալամացած քրիստոնեան: Տանջուողները այն աստիճան սաստիկ հառաչանքներ արձակեցին, որ Սուլէյման Բէկը ետ կանչուեց: Այժմ սկսուել էին պարսկական պատերազմները՝ բաց անելով նրա արկածախնդրութիւնների համար լայն ասպարէզ: Յաղթական զօրքերի հետ նա հասաւ Ատրպատականի, ուր Մուսթաֆա փաշան ճանկեց նրան եւ պահեց իր մօտ:

Ահա թէ ինչ անցեալ ունէր այն մարդը որին յանձնուած էր Վարանդան:

Իր նոր պաշտօնը նա սկսեց շատ բարեյաջող հանգամանքների մէջ: Դեռ չէր տեսել իրան յանձնած սիրուն երկրի բոլոր կողմերը, երբ տեղի ունեցան մի քանի դէպքեր, կարծես դրանց սարքողները այն հրեշտակներն էին, որոնց երկրպագում էր Բէկը եւ որոնց հովանաւորութիւնն էր խնդրում իր աղօթքների մէջ...

Սիւնիքի սարերում թափառում էր գիլանցի Քրտերի Սիւննի ցեղը, որի սիրած արհեստը, ի հարկէ, աւազակութիւնն էր:

Թուրք – պարսկական պատերազմների ժամանակ առաջ էր քաշուել իսլամական ուղղափառութեան հարցը, կռւում էին ոչ միայն երկու ազգերը, այլեւ մահմետական երկու աղանդները — Սիւննի եւ Շիա: Յաղթանակը Սիւննիներին էր պատկանում, եւ Ջիլանցիները, որոնք Պարսից տիրապետութեան ժամանակ բաւականանում էին աւազակութեան համեստ չափերով, այժմ, Օսմանեան տիրապետութիւնը երկրի ամէն կողմերում հաստատուելուց յետոյ, երես առան: Նրանք այս անգամ էլ մեծ քանակութեամբ յարձակուեցին Վարանդայի արեւմտեան մասի հայ գիւղերի վրայ եւ ասպատակեցին:

Վարանդան վաղուց սովորել էր այդ բռնութիւններին: Նրա արեւելեան մասը Արաքսի հովտում ապրող Թափառականների սահմանակից էր, այդտեղ էլ անպակաս էին յանկարծակի աւարառութիւնները:

Մելիքները չկարողացան արմատախիլ անել ժողովրդական այդ մեծ ցաւը, միակ միջոցը, որ գործադրում էին ասպատակների դէմ, անձնապաշտպանութիւնն էր: «Ակն ընդական» — ահա այն օրէնքը, որ միակ հասկանալին էր վայրենութեան, բռնութիւնների այս աշխարհում:

Եւ երկար ժամանակ այդ օրէնքը այնպէս արմատացել էր ժողովրդի մէջ, որ երբ տեղի էր ունենում որեւէ ասպատակութիւն, իսկոյն գիւղերը ինքնաբերաբար չսպասելով հրաւէրների, ձիաւոր եւ հետեւակ խմբեր էին հանում իրանց միջից, ուղարկում էին ասպատակների ետեւից, որպէսզի պատժէն նրանց եւ ետ խլեն կողոպուտը:

Այս անգամ Ջիլանցիների յանդգնութիւնը անօրինակ էր:

Քիչ էր մնում, որ նրանք հասնէին Աւետարանոցի սահմանը եւ այս անգամ Հայերն էլ սովորականից շատ էին գրգռուած: Ասպատակութեան լուրի հետ միաժամանակ Աւետարանոց հասաւ եւ այն լուրը, թէ Մելիքենց Մանասը բազմաթիւ գիւղացիների գլուխ անցած՝ թռել է ասպատակների ետեւից: Սուլէյման Բէկն էլ իսկոյն թռաւ Հայերի ետեւից, տանելով իր հետ ձիաւորների մի խումբ, որը ինքն անձամբ կազմել էր Գանձակի բանակում գտնուող Քրտերից, Ջէյրէկներից եւ Ջէրքէզներից: Դա այն խումբն էր, որ հէնց առաջին օրից ահ էր տարածել Աւետարանոցի վրայ: Սարսափելի էր մանաւանդ այն, որ Սուլէյման – Բէկը այդ բաշի–բօզուկների կամքին չէր դիպչում եւ պահպանում էր նրանց ինչպէս իր աչքի թեբը:

լարել, բայց թոյլատրել միայնակներու (solo) եւ պարի բազմաթիւ կրկնութիւնները անարդար կը նկատենք եւ մանաւանդ նախատրենք Կոմիտաս երգչախումբին ուղղուած :

Այդ նախատրնքէն վերջ Կոմիտաս երգչախումբը իր ծայրագոյն պատիւն ընծայեց ուղղակի Կոմիտաս վարդապետին (որուն միշտ արժանի է Ան) մնալով միշտ բեմին վրայ եւ մանաւանդ շարունակելով երգել :

Անկէ վար, խաղրուած էր Տիկին Բուդաղեանէն եւ մասնաւանդ երկուստեք համաձայնուած, հանդէսի վերաչաւորութեան կոչ մը ուղղելու ներկայ ժողովուրդին, որպէսզի երկսեռ երիտասարդութիւնը իր սանակցութիւնը բերէ Կոմիտաս երգչախումբին: Այդ ալ արգիլուեցաւ վերջին պահուն, ցաւալի յիշատակ մըն ալ աւելցնելով մեր վրայ :

Այդ յայտարարութիւնը ազգային հանդամանք ունէր պարզապէս եւ երբեք անձնական եւ մէկ վայրկեան ալ չէր տեւեր :

Առանց այդ կասկաւ համաձայնութեան Փարիզի եկեղեցւոյ պատ. հոգաբարձութեան միջոցներ չէին պակսեր թոյլցրկսեր ցրուելու այդ նըպատակին համար :— Նշաա Սորգայեան

նը ունի 30.000 անդամներ: Առջի օր իրենց մէկ բանբերը կը յայտարարէր թէ «պիտի պայքարին բոլոր միջոցներով», խափանելու համար Սաները - կայէն հասած զրասաթերքին պարպումը:

Առաջին բեռներուն համար Ստրպուրը ընտրուած է անոր համար որ համայնավարները մեծ թիւ մը չեն կազմեր քարափի բանուորներուն մէջ եւ շատերը անգործ են ամիսներէ ի վեր: Յետոյ, նաւայնս զօրանոց մը կը գտնուի քարափին մօտ: Կ'ենթադրուի որ համայնավարները պիտի փորձեն զրասաթերքին դէպի ներս փոխադրութիւնը խափանել, եթէ չկարենան արգիլել պարպումը: Կառախումբերու պաշտօնեաներուն մէջ ալ շատեր պատրաստուած են այս պայքարին համար, որ կը մղուի միջազգային գետնի վրայ, յանուն խաղաղութեան :

Լրտեսը դատապարտուեցաւ

Քլաուզ Ֆուքս, գերմանածին գիտնականը որ հիւլէական գաղտնիքներ յայտնած էր Խ. Միութեան, 1942էն 1949, դատուելով Լոնտոնի մէջ, դատապարտուեցաւ առաւելագոյն պատիժին,— 14 տարի բանտարկութեան: Ամբաստանեալը ամէն բան խոստովանած էր ձերբակալութենէն առաջ ալ, այնպէս որ դատավարութիւնը հազիւ 90 վայրկեան տեւեց: Դատարանին նախագահը յայտարարեց ամբաստանեալին.

— «Դուք անդարմանելի վնասներ պատճառեցիք թէ այս երկրին եւ թէ Մ. Նահանգներուն, մղում տալու համար ձեր քաղաքական դաւանանքին: Դուք վտանգեցիք ապաստանի իրաւունքը: Այժմ կրնա՞նք ապաստան տալ այնպիսի քաղաքական փախստականներու որոնք կրնան հետեւորդներն ըլլալ այս նենգաւոր դաւանանքին եւ ծպտուիլ, խածնելու համար այն ձեռքը որ կը կերակրէ զիրենք »:

Ընդհ. դատախազը, Սըր Հարթլի Շօքրոս, որ Անգլիոյ ներկայացուցիչն էր Նիւրընպէրկի դատավարութեան ատեն, բացատրեց թէ ամբաստանեալին արարքը «իրագիտական դաս մըն է, գաղափար կազմելու համար արդի համայնավարութեան մասին»: Յետոյ մանրամասնօրէն թուեց Ֆուքսի լրտեսական գործունէութիւնը 1943ին Անգլիոյ մէջ, 1943 Դեկտ. 31էն 1944 Օգոստոս մէկ Նիւ Եորքի մէջ, 1945ին Պոսթընի մէջ, 1947ին դարձեալ Անգլիոյ մէջ :

Ամբաստանեալը շնորհակալութիւն յայտնեց « արդար դատավարութեան » համար, նաեւ իր փաստաբանին եւ բանտի վարչութեան, եւ յայտարարեց թէ «ուրիշ ոճիրներ ալ գործած է»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԿՈՒ ԶՕՐԱՎԱՐՆԵՐՈՒ հարցին քննութեան առթիւ, լսուեցաւ հարիւրապետ Ժիռարտօ, անդամ Ֆրանսայի լրտեսական եւ հակալրտեսական կազմակերպութեան: Ըստ. թէ յարձակում կրած է իր գրասենեակին մէջ, որովհետեւ «շատ բան գիտէ», թէ «քաւութեան նոխազ մըն է», թէ փախստական Փէյէ աւելի զօրաւոր էր քան զօր. Ռըվէռ: «Դուն մի խառնուիր այս գործին, ըսեր է իրեն Փէյէ, շատ մը քաղաքական դէմքեր կան այս գործին մէջ, չէքեր բաժնուած են, դուն ստորադաս պաշտօնեայ մըն ես, բան չես հասկնար» եղեր:

ԶՕՐ. ՎԷԿԱՆ իր նոր գիրքը ստորագրելով զբաղած էր գրատան մը մէջ, երբ հարիւր հակառակորդներ յարձակում գործելով ջարդուփշուր ըրին ապակիները եւ փճացուցին շատ մը գիրքեր: Աթոռներ եւ գիրքեր նետուեցան աջ ու ձախ: Ցուցարարները փախան, երբ ոստիկանութիւնը օգնութեան հասաւ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ մեծ խանդավառութիւն պատճառեց գիներու զեղչը: Ահագին բազմութիւն խռնուած է խանութներու առջեւ, օգտուելու համար գիներու կրճատումէն:— Ուաշինկթընի մէջ քարոզչական հնարք մը կը նկատեն ռուբլիի սակին բարձրացումը, ազդելու համար արբանեակ երկիրներուն վրայ: Միւս կողմէ վիճելի կը գտնեն յայտարարուած զեղչերուն արժէքը, դիտել տալով թէ գիները հարիւր առ հարիւր բարձրացած էին 1948ին:

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը մերժեց ամերիկեան ընկերութեանց առաջարկը՝ Թուրքիոյ քարիւղին շահագործման մասին: Ամերիկացիները 12.5 առ հարիւր բաժին կը խոստանան Թուրքիոյ, պահանջելով քարիւղի բոլոր հանքերուն մենաշնորհը: Իրենց հաշուով, Թուրքիա 200 միլիոն ոսկի պիտի շահի, եթէ ընդունի 12.5 առ հարիւրի պայմանը :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 29 Ապրիլ Շաբաթ երեկոյ

ՍԱԼ ՄԱԶԸՆՕ

Նուագահանդէս ԼԵՒՈՆ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆԻ :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Mlle. Andrée PERLOT

ՀՐԱԺԵՇՏ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

Ամուսնացած

23 Փետրուար 1950 Villefranche s/Mer

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Խրիմեան սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՊԱՆԵԷՍ — ԴԱՇՆԱԿԻ Արծիւ ենթակոմիտէն իր բոլոր ընկերները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 69 rue d'Arcueil, Պանեէօ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եղիպտացի կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30-ին, Սօսիէթէ Սավանթ: (Շար. նախորդ ժողովի): Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ հերթական հաւաքոյթը՝ ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Քաֆէ Ռէժան: Կը խօսի Սր. ՇԱՔԷ ՏԷՐ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ: Նիւթը՝ Ռումանացի գրագէտ Կէորկիուի «25րդ ժամը»:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 3.30ին, Տիկին Գազազեանի բնակարանը, 6 rue St. Sulpice: Կարեւոր օրակարգ :

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Պօմոնի (Մարսէյլ) Թաղ. խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ Գեր. Հայր ՅՈՎՍԷՓ ԴԱՐՈՒԹ, հայերէն պիտի բանախօսէ Պօմոնի եկեղեցւոյ սրահին մէջ, յառաջիկայ 5 Մարտ, կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, նիւթ ունենալով «Մեր նախնեաց կրօնական եւ ազգային պատմութիւնը»: Շարժանկարով պիտի ցուցադրէ (լուսանկարչական գունաւոր հիանալի պատկերներով՝ Ֆապիօլայի ֆիլմը, projection fixeով) : Մուտքը ազատ է:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Բ. Ը. Մ. Երիտասարդաց Միութիւնը իր տարեկան շքեղ պարահանդէսը կուտայ Splendid Hôtelի սրահներուն մէջ, այս շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս : Ճոխ յայտագիր, հաճելի անակնկալներ: Ընտիր պիւֆէ :

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 փր., Տար. 1600, արտ. 2500 փր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 փր. C.C.P.Paris 1678-63

Samedi 4 MARS 1950 Շաբաթ 4 ՄԱՐՏ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6093–Նոր շրջան թիւ 1504

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԵՏՐԱԹԱՓ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Անգամ մը եւս նոյն վրդովիչ հարցականը,— Կը մօտենա՞նք թէ կը հեռանանք: Հարցում մը որ կապ ունի խաղաղութեան, բուն բառով՝ աշխարհի ճակատագրին հետ:

Ամէնէն հմուտ կամ յանդուգն դիւանագէտն ալ չի համարձակիր բացորոշապէս պատասխանել այս հարցումին:

Բոլոր ժողովուրդները, մեծ թէ փոքր, անհամբեր կը սպասեն որ անյապաղ փարատի Մեծերուն միջեւ դիզուած մշուշը: Կը մաղթեն որ անոնք միացեալ ճակատ կազմեն, ի խնդիր խաղաղութեան: Ինչպէս կազմեցին պատերազմի ընթացքին, յաղթանակը շահելու համար:

Դժբախտաբար մթնոլորտը ոչ միայն չի պայծառանար, այլեւ աւելի կը թանձրանայ: Եւ անջրպետը կը խորանայ երէկուան յաղթականներուն միջեւ:

Ամիսներէ ի վեր, իւրաքանչիւր նոր դէպք դուռ կը բանայ դառն խորհրդածութեանց, փոխանակ լաւատեսութիւն ներշնչելու:

Իսկ ամէնէն վրդովիչ երողութիւնը այն է որ, մինչ ազդին ազատօրէն կը խօսին ամէն բանի մասին, անդին լեզուները կապուած են փետրաթափ «ազատութեամբ»:

Արեւմուտքի մէջ ոչ միայն թերթերը, այլեւ պատասխանատու անձեր չեն ծածկեր իրենց մտածումները, տեսակէտները: Բացէ ի բաց կը խօսին նոյնիսկ սպառազինութեանց, չնդալից դիւտերու եւ պատրաստութեանց մասին:

Կարմիր գիծէն անդին — խորհուրդ խորին: Կամ չնդալից նշանախօսքեր, ամբոխին կեր ճարելու համար: Եւ կամ անվերջ «մաքրագործումներ», լրտեսութեան եւ դաւաճանութեան պատմութիւններ, որոնք իրարու կը նմանին սրտառուչ միօրինակութեամբ: Ասանց երկրի, ազգի կամ դաւանանքի խորութեան:

Ահաւասիկ վերջին արարը,— «Թիթոյականութեան» համաճարակ՝ Չեխոսլովաքիոյ համայնավար կուսակցութեան մէջ:

Կեդր. Կոմիտէն է որ կ՚ամբաստանէ հրապարակաւ.—

1.— Պաշտօնաթերթին խմբագրապետը, Վիլեմ Նովի, «իբրեւ գործակալ ծառայած է արեւմտեան աշխարհակալներուն, պետական գաղտնիքներ հաղորդելով անոնց»:

2.— Խումբ մը «դաւաճաններ» միացած են Թիթոյի պաշտօնեաներուն, ծառայելով անգլեւամերիկեան աշխարհակալներուն:

3.— Վարչապետին դիւանապետը, Միլան Ռայման, անձնասպան եղած է, երբ կը հարցաքննուէր:

4.— Արտաքին առեւտուրի նախարարութենէն խումբ մը պատասխանատու պաշտօնատարներ կը խանգարեն Խ. Միութեան եւ արեւելեան ժողովրդապետութեանց հետ կատարուած առեւտուրը, որպէսզի Չեխոսլովաքիան կախում ունենայ արեւմուտքէն:

Որ եւ է տարբերութիւն կը տեսնէ՞ք այս ամբաստանութեանց եւ այն մեղադրանքներուն միջեւ որ տեղի ունեցան Հունգարիոյ, Պուլկարիոյ կամ Ռումանիոյ մէջ, անցեալ տարի: «Ցայտնութիւններ» եւ պատմութիւններ որոնք իրարու կը յաջորդեն իբրեւ թատերական տեսարաններ, Խ. Միութեան մէջ ալ: Կեդրոնէն մինչեւ ծայրագաւառ:

Դժբախտաբար այս պայմաններուն մէջ է որ պայքար կը մղուի խաղաղութեան համար, առաջնորդութեամբ Մոսկուայի: («Խաղաղութեան կուսակիցներու» յառաջիկայ համագումարը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 15ին, դարձեալ Փարիզ):

Ի՞նչ կասկած որ այս պայքարը կրնար որոշ յաջողութիւն ապահովել, եթէ մղուէր բոլոր ճակատներուն վրայ: Պատերազմի բոլոր հրձիգներուն դէմ, փոխանակ Արեւելքը ախոյեան, Արեւմուտքը թշնամի ներկայացնելու:

Եւ խաղաղութիւնը իսկապէս ապահովուած կ՚ըլլար, եթէ բոլոր ժողովուրդները տէր դառնային իրենց ճակատագրին: Եթէ ստանային ինքնորոշման իրաւունք, փոխանակ փետրաթափ, չղթայակապ ազատութեան մը:

Եւ երեւակայել որ Եւրոպայի կէսէն աւելին լուր անգամ չունի միւս կէսէն...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍ ԱԼ ՄԵՐ ԳԱՂՈՒԹԸ

Հոս ալ կը հաշուենք 65—70 հազարի հասնող գաղութ մը: Կեդրոնացած գրեթէ հաւասար չափով երեք շրջաններու մէջ, — Փարիզ, Կեդր. Ֆրանսա եւ Մարսէյլ:

Համեմատաբար այս գաղութն ալ ոչ միայն ինքնարաւ է, այլ ի վիճակի ձեռք երկարելու իր հքաւոր եւ համեստ եղբայրներուն, ըլլայ Յունաստան, կամ Սուրիա, Լիբանան: Մեր թերթը պարբերաբար կը մատնանշէ անմիջական անհրաժեշտութիւններ, մանաւանդ կրթական պահանջներ:

Հոն, մարդիկ չորս փայտի կտոր իրարու քով կը բերեն, մոմլաթ մը կը քաշեն վրան, դպրոց կը շինեն, հարիւրաւոր մանուկներու մայրենի լեզուն սորվեցնելու համար:

Հոս կը խնդան այդ կարգի մտահոգութիւններու վրայ: Ի՞նչ կ՚արժեն անոնք, շքեղ հարսնիքներու նկարագրութեանց քով: Երբ օրերով բերնէ բերան կը շրջին ափերով ցանուած 1000նոցներուն, լեռնակուտակ ծաղկեփունջերուն, բուռ բուռ անդամանդներու պատմութիւնները:

Լսեցի՞ք որ Ֆրանսահայ հարուստ մը մէկ հատիկ սան որդեգրէ Քարէն Եփփէ ճեմարանին համար: Կամ անկողին մը նուիրէ Ազունիէի Ազգ. Բուժարանին: Կամ ձեռք մը քարտէս, բնագիտական գործիքներ ղրկէ Սուրիա-Լիբանանի անճար դպրոցներուն:

Եւ եթէ գտնէք մէկը որ յիշեցնէ այդ անուններ, իրենց աչքերը խոշոր խոշոր բացած՝ պիտի հարցնեն թէ ի՛նչ բան են անոնք, քանի որ չեն նմանիր ոչ կարի մեծ տուներու ցուցափեղկերուն, ոչ ալ նոր բացուած «պուաթ»ի մը ռէքլամին:

Չեմ ուրանար զանազան առիթներով կատարուած հանգանակութիւնները, մանաւանդ ներգաղթի մեծադումար ձեռնարկը: Գիտեմ որ ազգ. տուն մըն ալ գնուեցաւ, ինչպէս եւ Հանգստեան Տուն մը:

Եւ սակայն, շատ աւելին կը սպասուէր մեր գաղութէն, հաւաքաբար թէ անհատապէս, քանի որ ամէնէն բախտաւորն է, Ամերիկայէն վերջ:

Երեսուն տարին բաւական չէ՞, քիչ մը աւելի հեռուն նայելու համար:

ՍՕՍԻ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԹԵՄ. ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՆՈՐԷՆ ԿԸ ՅԵՏԱՁԳՈՒԻՆ

Գահիրէի «Էլ Ահրամ» թերթը (24 Փետր.) կը գրէ թէ Եգիպտոսի Հայոց թեմական ընտրութիւնները, որ պիտի կատարուէին Փետրուարին, վեց ամիս եւս յետաձգուած են, Ներքին Նախարարութեան կարգադրութեամբ, «Հանրային ապահովութեան նկատումներով»:

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Փարիզի մեթրոյի եւ հանրակառքերու ընդհ. գործադուլը պիտի սկսի երկուշաբթի օր, եթէ վերջին պահուն համաձայնութիւն մը չգոյանայ փոխադրութեանց նախարարին հետ: Աշխատաւորներուն 82 առ հարիւրը համաձայն են գործադուլին: Երկրորդ անգամ է որ կը յետաձգուի այս գործադուլը:

Փարիզեան շրջանի մետաղագործական հաստատութեանց բանուորներէն 11.000 հոգի վերսկսան աշխատանքը: Գործադուլը կը շարունակեն 135.000 բանուորներ: Նոր գործադուլներ կը սպասուին գաւառի մէջ: Աշխատանքը դադրեցուցած են Հիւսիսային նահանգի պողպատի ճարտարագործութեան բանուորներէն քսան հազարը, 19.000 հոգի Լիոնի մէջ, եւ հազարաւորներ՝ ուրիշ քաղաքներու մէջ: Ստորին Հռենոսի (Պա — Ռէն) նահանգին մետաղագործական բանուորները գործադուլի որոշում տուին 83 առ հարիւր համեմատութեամբ: Սէն Նաղէռի մէջ ալ 18.000 բանուորներ համաձայն կ՚երեւան գործադուլի:

Դժգոհութեան ցոյցեր կը կատարեն նաեւ հանքային բանուորները: Մտահոգութիւն կը պատճառեն երկաթուղիներու, ելեկտրականութեան եւ կազի աշխատաւորները:

Թրումըն կը մերժէ Մոսկուա երթալ

ԱՆՁԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՊԻՏԻ ԽՕՍԱՆԱ՞Յ

Մ. Նահանգներու նախագահը աւելի վճռական լեզու մը գործածեց հինգշաբթի օր, երբ լրաբանութիւններ կը հաղորդէր միջազգային կացութեան մասին, լրագրական ասուլիսի մը առթիւ: Ըսաւ թէ «երբեք Մոսկուա պիտի չերթայ ցորչափ նախագահ է», բայց պիտի գործակցի որ եւ է ձեռնարկի, պահպանելու համար խաղաղութիւնը: Ինք համաձայն է որեւէ ծրագրի որ կը ձգտի խաղաղութիւնը ապահովել Ազգաժողովին միջոցաւ: Եւ միշտ պատրաստ է բանակցութիւններ կատարելու Ուաշինկթընի մէջ:

Նախագահը մերժեց խօսիլ ծերակուտական Մըք Մահոնի այն ծրագրի մասին որ կ՚առաջարկէր Մոսկուայի մէջ գումարել ՄԱԿի յաջորդ ընդհ. ժողովը: Կրկնեց թէ ինք Մոսկուա պիտի չերթայ ցորչափ նախագահ է, բայց հակառակ չէ որեւէ ձեռնարկի որ կրնայ նպաստել խաղաղութեան: Յետոյ ժպտելով ըսաւ թէ կը յուսայ Մոսկուա այցելել իբրեւ զբօսաշրջիկ, երբ իր պաշտօնը վերջացնէ: Այս առթիւ հերքեց այն լուրերը թէ Մ. Նահանգներու ազգ. պաշտպանութիւնը տկարացած է: Ինք շատ լաւ կը գտնէ կացութիւնը:

★ Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Պ. Էչիսըն, արտաքին նախարարը միջոցներ կը խորհի աւելի զօրացնելու համար պաղ կամ անզէն պատերազմը: Միեւնոյն ատեն կը խորհի զեղչել մաքսատուրքերը եւ ուրիշ միջոցներ ձեռք առնել, քաջալերելու համար առեւտուրը արեւմտեան Եւրոպայի հետ:

★ Լաւատեղեակ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն արտաքին նախարարները ժողով պիտի գումարեն յառաջիկայ ապրիլին, Լոնտոնի կամ Փարիզի մէջ, ներդաշնակելու համար իրենց քաղաքականութիւնը հարաւային — արեւելեան Ասիոյ մէջ: Օրակարգի միւս գլխաւոր խնդիրը պիտի ըլլայ գերմանական հարցը, որ հետզհետէ հրատապ հանգամանք կը ստանայ: Կարգ մը շրջանակներու մէջ անհրաժեշտ կը գտնեն աւելի մեծ անկախութիւն տալ գերմանական կառավարութեան: Ֆրանսայի համար ամէնէն կարեւորը ապահովութեան խնդիրն է:

Լաւատեսներ կը յուսան թէ այս խորհրդակցութեան շնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ նոր բանակցութիւններ կատարել Խ. Միութեան հետ:

Մինչ այս մինչ այն, բանակցութիւնները կը շարունակուին Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ, տնտեսական եւ զինուորական օգնութիւն հասցնելու համար Հնդկաչինի: Ֆրանսա 15 միլիոն տոլարի վարկ մը խնդրած է:

Ֆրանսայի վերազինումը կը սկսի

Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Փլեվէն Եչ. օր մանրամասնութիւններ հաղորդեց Ազգ. ժողովի զինուորական յանձնախումբին առջեւ, Մ. Նահանգներէն գալիք զինամթերքի մասին: Ըսաւ թէ առաջին առթիւ պիտի ստանան թնդանօթներ, ամէն տեսակ կառքեր, հրասայլեր, սաւառնակներ եւն.: Մեծ բաժին մը սահմանուած չէ հետեւակազօրքին:

Նախարարը բացատրեց թէ զինամթերքի տեսակները իրենք ընտրած են եւ ոչ թէ Մ. Նահանգները: Օրինակ, հրասայլերը աւելի կատարելագործուած տեսակէն պիտի ըլլան քան անոնք որ կը գործածուէին պատերազմը վերջացած ատեն:

Ֆրանսայի զինամթերքի բաժինը աւելի քան կէսը պիտի կազմէ մէկ միլիառ տոլարի գումարին որ սահմանուած է Ատլանտեանի զինակիցներուն: Պ. Փլեվէն վճռապէս հերքեց այն լուրերը թէ աւելորդ եւ անպէտ զէնքեր պիտի ղրկուին:

Համայնավար երեսփոխան մը հարցուց թէ ո՛ր օր եւ ո՛ր նաւահանգիստը պիտի հասնին զինամթերքի առաջին բեռները: Նախարարը մերժեց պատասխանել այս հարցումին, եւ խնդիրը փակեց, ըսելով թէ կարգ մը նաւահանգիստներ իրարու հետ կը մրցին, բեռները ընդունելու համար: Եւ նորէն յիշեցուց թէ Ատլանտեանի դաշինքին նպատակը պատերազմ պատրաստել չէ, այլ հաւաքական ապահովութիւն ձեռք բերել:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ՊԱՅՔԱՐԸ ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ ԴԷՄ

Համայնավար կուսակցութիւնը առջի օր նոր կոչ մը ուղղեց Ֆրանսայի բանուորներուն, որպէսզի խափանեն Ամերիկայէն հասած զինամթերքին պարպումը եւ փոխադրութիւնը: Cahiers du Communisme, որ կը հրատարակուի կուսակցութեան կեդր. կոմիտէին կողմէ, կը պատուիրէ բոլոր անդամներուն, Մարսէլ Թիւյոնի խմբագրականով.

— «Անհրաժեշտ է միանալ եւ գործի մղել բոլոր ժողովրդավար եւ հայրենասէր դանդուածները: Այս գործը մասնաւորապէս կարեւոր է այն պահուն երբ մեծ քանակութեամբ ամերիկեան զի-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ

1948 Նոյեմբերի ածուխի գործադուլէն ի վեր, կը գրէ ամերիկեան թերթի մը աշխատակիցը Ֆրանսա լուրջ տագնապ մը անցուց այս շաբթու: Ոչ միայն գործադուլ յայտարարեցին Փարիզի շրջանի մետաղագործական հաստատութիւնները, սկսելով Ռընոյէն, այլեւ շարժումը ծաւալեցաւ ուրիշ ասպարէզներու մէջ, մինչեւ գաւառ:

Թէեւ համայնավարներն էին որ փութացուցին ինքնաշարժի գործադուլը, սակայն շարժումին հակառակ չեն միւս արհեստակցական Միութիւնները:

Բանթողներու մեծ մասին համար քաղաքական հանդամանք չունին այս գործադուլները: Արհեստակցական միութիւնները աւելի բարձր աշխատավարձ կը պահանջեն բանուորներուն համար: Այս խլրտումները հետեւանք են Ազգ. Ժողովին վերջերս քուէարկած օրէնքին, որուն համաձայն վերահաստատուեցան պատերազմէն ի վեր ջնջուած հաւաքական պայմանագիրները: Ֆրանսայի բանուորները ձանձրացած էին քաղաքական գործադուլներէն եւ ահա առիթ մըն էր անիկա զուտ տնտեսական գործադուլի համար:

Համայնավարներուն համար ոչ-քաղաքական գործադուլ չկայ: Լենին կը գրէր թէ՝ «համայնավարները կը վարեն բանուոր դասակարգին պայքարը, ոչ միայն աշխատանքի լաւագոյն պայմաններով ծախելու համար աշխատանքի ուժը, այլեւ ընկերային դրութիւնը ջնջելու համար»:

Ներկայ խլրտումներու ընթացքին համայնավարներու ենթակայ արհեստակցական միութիւնները երկար չսպասեցին, հաւաքական սակարկութեան տաղտկալի ձեւակերպութեանց: Առաջին առթիւ 5 առ հարիւր առաջարկուեցաւ, բայց անոնք անբաւարար համարելով, գործադուլ յայտարարեցին:

Եթէ գործատէրերը աւելին առաջարկած ըլլային, ոչ-համայնավար արհեստակցական միութիւնները կրնային ընդունիլ եւ բաժնուիլ համայնավարներէն, որոնք տրամադիր չեն որեւէ առաջարկ ընդունելու: Մինչդեռ հիմա համայնավարները իրենք զիրենք պաշտպան կը ներկայացնեն, բանուորին, որ անբաւական կը նկատէ վճարումը:

Համայնավար կուսակցութիւնը կը փորձէ վարկ շահիլ, այս ծաւալուն տնտեսական գործադուլին խառնելով յայտնապէս քաղաքական գործադուլներ, ֆրանսական նաւահանգիստներուն մէջ, խափանելու համար ռազմամթերքի առաքումը դէպի Հնդկաչին: Նաեւ նախափորձ մըն է այս, այն գործողութեան համար զոր պիտի կատարեն, երբ հասնի Ատլանտեանի դաշինքով տրամադրուած զինամթերքը՝ Ամերիկայէն:

Միեւնոյն ատեն, համայնավարները ցոյցեր կը կազմակերպեն երկրին զանազան կողմերը: Նիսի մէջ բանուորները ծովը նետեցին V2ի կազմած մը որ Հիւս. Ափրիկէ պիտի ղրկուէր: Կրընոպլի մէջ տապալեցին կառք մը որ հին դրութեամբ թնդանօթներ կը փոխադրէր: Թարպի մէջ յարձակեցան կարգ մը հանրակառքերու վրայ, որոնց ճամբորդները ժողովասրահ մը կ՚երթային, լսելու համար զօր. տը Կոլին ճառը:

Այս առթիւ քաղաքական մարտակոչ մը հրապարակ նետուած է այն մեղադրանքով թէ զօր. տը Կոլ պետական հարուած մը կը ծրագրէ եւ դիկտատուրա պիտի հաստատէ աջակցութեամբ վարչապետ Ժորժ Պիտոյի: Կ՚ըսուի նաեւ թէ այդ դաւադրութեան ետին կը գտնուին Ամերիկացիները: Եթէ համայնավարները կարենան ոտքի հանել Ֆրանսացի ժողովուրդը աջակողմեան դաւի մը «վտանգին» դէմ, պիտի կրնան իրենց սեփական «կանխարգել» հարուածը սարքել:

Կարգ մը Ֆրանսացի քաղաքագէտներ համոզուած են թէ Մոսկուա Ֆրանսան է որ ընտրած է իբրեւ նշանակէտ, 1950ի համար: Եթէ ճիշդ է, խնդիրը կապ ունի Հնդկաչինի հետ, որ բանալին է հարաւարեւելեան Ասիոյ տիրապետութեան:

Կարելի է ուրիշ ուղղութեամբ ալ մեկնել անոնց ռազմավարութիւնը: Եթէ ուզենք աւելի հեռուն նայիլ, Արեւմտեան Եւրոպան առաջնակարգ նշանակութիւն ունի Ռուսերուն համար, իսկ գաղթային շրջանները՝ երկրորդական կարեւորութիւն: Ուրիշ խօսքով, հարաւ-արեւելեան Ասիոյ վրայ յարձակումը կարելի է համարել իբրեւ կողմնակի յարձակում մը՝ Արեւմուտքի ճարտարարուեստական միջնաբերդին վրայ:

Այս տեսակէտը կը յայտնէր Ստալին, երբ կը գրէր քսանըհինգ տարի առաջ «Լենինականութեան հիմերը» գրքին մէջ համաշխարհային յեղափոխութեան ռազմավարութեան մասին:

Յեղափոխութեան երրորդ շրջանին նպատակակէտն է, կ՚ըսէր, «ամրապնդել բանուորական դիկտատուրան մէկ երկրի մէջ, զայն իբրեւ խարիսխ գործածելով, տապալելու համար աշխատակալութիւնը բոլոր երկիրներուն մէջ... Յեղափոխութեան գլխաւոր ուժերն են.— Բանուորական դիկտատուրան մէկ երկրի մէջ, յեղափոխական շարժումը բոլոր երկիրներուն մէջ: Գլխաւոր պահեստներն են — կէս-պրոլետարական եւ փոքր գիւղացիական զանգուածները բարգաւաճ երկիրներու մէջ, ազատագրական շարժումը գաղթավայրերու եւ հպատակ երկիրներու մէջ... Ուժերու դասաւորման ծրագիրը.— բանուորական յեղափոխութեան զինակցութիւնը ազատագրական շարժման հետ, գաղթավայրերու եւ հպատակ երկիրներու մէջ»:

Այս է պատճառը որ, շատեր կը կարծեն թէ Ֆրանսայի ներկայ խլրտումները սահմանուած չեն խափանելու Հնդկաչինի պատերազմը, այլ այս վերջինը միջոց մըն է հեռացնելու համար Ֆրանսայի գլխաւոր ուժերը բուն ռազմադաշտէն, ուր կռիւի բռնուած են խորհրդային պահեստներուն — Հնդկաչինի ազատագրական շարժումին հետ:

Ամէն պարագայի մէջ, բացորոշ է որ համայնավարները կ՚ուզեն շահագործել տնտեսական պահանջները, սաստկացնելու համար պայքարը Ատլանտեանի դաշինքին եւ Մարշըլի ծրագրին, ուրիշ խօսքով՝ Արեւմուտքի դէմ, ի նպաստ Խ. Միութեան:

Թ. Ա. Թ.

Լեւոն Կերտան եւ Դաշնակցութիւնը

ԽՄԲ.— Ընկեր Կոպեռնիկ Թանտրճեան «Հայրենիք»ի մէջ խոր գնահատանքով կը պարզէ Լեւոն Կերտանի նկարագիրը, «Մարդը եւ մտաւորականը», մօտէն ծանօթացած եւ գործած ըլլալով հանգուցեալին հետ:

Հատուածը այդ գրութենէն.—

..1946ին մօտէն ծանօթացայ Տիթրոյթի մէջ, ուր հրաւիրուած էր բանախօսելու ներգաղթի հրապարակային ժողովին:

Այդ օրերուն դէպի Հայաստան ներգաղթի գործունէութիւնը կ՚ապրէր իր արեւոտ շրջանը: Բոլորս, առանց կուսակցական եւ յարանուանական խտրութեան, ոչ միայն տեսականօրէն ջատագով էինք ներգաղթին, այլեւ թեւերը սօթթած՝ լծուած էինք աշխատանքի, տեսնելով անոր մէջ Հայկ. Դատի լուծման մօտաւոր ապագայի բանալին: Հայ մամուլը կրակոտ յօդուածներով կը ձգտէր մէկզմէկ գերազանցել: Հայաստանի կառավարութեան ու անոր աշխարհահայեացքին ընդդիմադիր Դաշնակցական թերթեր «Դէպի Ժողովարահները» վերտառութեամբ յուզիչ եւ խանդավառ առաջնորդողներ կը գրէին: Աւա՜ղ, երկար չտեւեցին այդ յուսադրիչ օրերը, էն առաջ արթնցան խաղին եւ դաւին անմիջական ենթակայ գաղութները՝ Սուրիա, Լիբանան, Պարսկաստան եւ այլուր: Անոնք մինչեւ հիմա կը քաշեն հետեւանքները... կարմիր Սաղայէլի դաւին հետեւանքները...

Այդ օրերուն, 1946ի աշնան, Տիթրոյթի հայութիւնը ամիսներ տեւող ծրագրեալ եւ միակամ աշխատանքով պատրաստուած էր ու սարքած հոյակապ հրապարակային ժողով մը, ուր պիտի խօսէին ամէն հոսանքի պատկանող ատենախօսներ՝ ծովածաւալ հայ հասարակութեան:

Այդ հանգանակութեան մասնակցեցան աննախընթաց թիւով Հայեր: Հաւաքուեցաւ մինչեւ այդ նմանը չտեսնուած գումար մը — 123.000 տոլար: Անօրինակ խանդավառութիւն եւ հաւաքական գոհունակութիւն:

Պէտք է ըսել որ հանդուցեալ Լեւոն Կերտանի հետ հրաւիրուած էր նաեւ խօսելու ամերիկահայ բանաստեղծ Սիտալ, որ նոր էր վերադարձած Երեւանի Հայ Գրողներու Համագումարէն եւ եկած էր իր թափթփած լեզուով աւետելու «Խորհրդային Հայաստանի արեւածագը»՝ զայն գրի առնելէ եւ գրքի վերածելէ առաջ... Սիտալ բանաստեղծ է, եւ սակայն շատ անշնորհք ատենախօս:

Այդ օրը Լեւոն Կերտան նպատակին նուիրուած հոյակապ ճառ մը կարդաց, բիւրեղեայ գրութիւն մը՝ գրական գրչի արտադրոյթ ե՛ւ իր հայերէնով եւ իր խորքով: Երբ շնորհաւորեցի, զինքը իր ճառի բովանդակութեան եւ լեզուին համար, յայտնեց թէ հայերէնը իրը չէ, իր հայերէնը շատ էր տկար, հայերէն դպրոց չէր տեսած, իր կրթութիւնը ստացած էր Ֆրանսերէնով ու մեծ մարդոց սովոր, անկեղծ ու անվարան խոստովանութեամբ աւելցուց.— Ճառը ինք էր գրած Ֆրանսերէն եւ զայն հայերէնի էր վերածած Պ. Գրիգոր Կիրակոսեան:

... Ժողովի կիրակին ու անոր յաջորդող երկուշաբթին միասին եղանք: Այդ երկու օրերը բաւական էին ինծի՝ ապաւորուելու համար անկէ եւ յարգելու համար զինքը իբրեւ պարկեշտ ու նկարագրի տէր մարդ եւ գնահատելու զայն իբր բարձր մտաւորական:

Ներգաղթի հրապարակային ժողովի երեկոյեան՝ ժողովի, ինչպէս նաեւ Բարեգործականի տեղական մասնաճիւղի ատենապետ՝ Պ. Օննիկ Թապիպեան իր բնակարանին մէջ ճաշկերոյթ մըն էր սարքած ի պատիւ օրուան հիւրերուն եւ յանձնախումբի յիսունէ աւելի անդամներուն:

Կային ներկայացուցիչներ բոլոր հոսանքներու:

Սեղանի վրայ խօսք բացուեցաւ Հայաստանի մասին: Սիոն եպիսկոպոս ու յետոյ Սիտալ, որոնք նոր էին վերադարձած Երեւանէ, մէկը Էջմիածնի համագումարէն, միւսը՝ գրական համագումարէն, ըսելիքներ ունէին — միօրինակ ու առաւելապէս միակողմանի գնահատական:

Կարգը եկաւ Լեւոն Կերտանին: Ան այցելած էր, անցնող տասը տարուան ընթացքին, երկու անգամ խորհրդային երկիրները եւ այդ առիթով ալ Հայաստան, եթէ չեմ սխալիր վերջինը՝ 1937ին: Գացած էր Մոսկուա, ֆրանսական ամենամեծ պարբերաթերթին՝ Ռըվիւ տէ Տէօ Մօնտի համար, երեք ուսումնասիրուած յօդուածներ պատրաստելու եւ այդ առիթով ալ այցելած Երեւան, հանդիպումներ ունենալու պետական վարիչներու եւ հասարակական դէմքերու հետ:

Պ. Կերտան զարմանքով պատմեց հետեւեալը, բառ առ բառ իր բերնէն.

—«Երեւան երթալէ առաջ ես կը նկատէի Դաշնակցութիւնը իբր իր քաղաքական դերը աւարտած եւ պատմութեան անցած մէկ կուսակցութիւն: Արտասահմանի մեր շրջանակներուն մէջ մենք այնքան հաշուի չէինք առներ զայն: Երեւան հասնելէ, պետական մարդոց հետ տեսնուելէ վերջ միայն, զարմանքով հասկցայ թէ ի՛նչ ուժ կը ներկայացնէ ան: Ամէն մարդ Դաշնակցութեան մասին կը հարցնէր, Դաշնակցութիւն կը հոլովէր: Հայկական այլ հոսանքներու մասին ոչ մէկ հարցում»:

Կերտանի այս յստակ խօսքերը կը հնչէին ընդնակարանի մը մէջ, ուր կային միայն մատի վրայ համրուող Դաշնակցականներ, որոնց անծանօթ էր ան: Ներկաներու մեծամասնութիւնը կը պատկանէր Դաշնակցութեան ընդդիմադիր հոսանքին յառաջդիմականներ, ապետներ եւ կամ առնուազն Դաշնակցութեան հանդէպ անտարբեր ու անտրամադիր Բարեգործականներ:

Պարկեշտ ու անաչառ մարդը առաջին շառաչուն ապտակը կուտար իր սեղանակից, օրուան բանախօս եւ «Հայաստանի Արեւածագ»ի պատգամաբեր Սիտալին:

Կերտան հոդ կանգ չառաւ սակայն. շարունակեց՝ ըսելով.

—«Գալով արտասահմանի կուսակցութեանց, չխտակն ըսելով իմ կարծիքով ռամկավար ըսուածը իր գործքով ու կեանքով անիմանալի, գոյութենէ զուրկ էութիւն մըն է, ու դառնալով Սիտալին՝ «Խաթրրդ չմնայ, Պ. Սիտալ, Հայաստանի կառավարութիւնը արտասահմանի մէջ ներկայացուած է աննշան եւ երկրորդական մարդոցմով»:

Յետոյ ուղղելով իր խօսքը բոլորին՝ ըսաւ.

—«Ես յաճախ չեմ բաժնած Դաշնակցութեան տեսակէտները. քննադատած ալ եմ Դաշնակցականները, եւ սակայն պէտք է խոստովանիլ որ անոնք իրական կազմակերպութիւն, ուժ կը ներկայացնեն, ունին արժէքաւոր մտաւորականներ եւ գործիչներ, որոնցմէ ես ինքս օգտուած եմ իմ Փարիզ գտնուած միջոցիս»:

Այստեղ զանց կ՚առնեմ իր յիշած անունները, չվիրաւորելու համար ենթականերու համեստութիւնը:

Կատարեալ լռութիւն մը տիրեց սեղանին վրայ եւ սրահին մէջ՝ Կերտանի այս խարտոցող խօսքերէն յետոյ: Քիչ վերջ Յառաջդիմական իմբակը թողուց հաւաքոյթը՝ Սիտալին հետ առանձին ըլլալու պատրուակին տակ:

Կ. ԹԱՆՏՐՃԵԱՆ

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ՀԱՅ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ տըպագրութեան յանձնուած է Հայկական Հանրապետութեան Գիտութեանց Ակադեմիայի պատմութեան բաժնին կողմէ: Կը պարունակէ շուրջ քառասուն պրակ, երաժշտութեան պատմութեան սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը: Հոն զետեղած են երաժշտագէտ Տիգրանեանի, Սպենդիարեանի ստեղծագործութիւնները, եւ Արշակ Տօնիկեանի գրուածքը, «Լենինի եւ Ստալինի կերպարները հայ երաժշտութեան մէջ»: Միւս հատուածներուն մէջ, հայ երաժշտութեան մասին եղած դիտողութիւնները ցոյց կուտան բոլոր կնճռոտ հարցերու լուծումը՝ երաժշտութեան մասին:

ԳԻՏԱԿԱՆ ՍՅՈՒԼԻՍ

Արդիական օդանաւերը...

Հելլենական աւանդութիւն մը կ՚ըսէ թէ առաջին թռչող մարդիկը եղած են Կրետէի նշանաւոր լաբիւրինթոսին ճարտարապետ Դետաղոսն ու իր որդին՝ Իկարեսը, որոնք բանտարկուած էին այդ լաբիւրինթոսին մէջ, Մինոս թագաւորին հրամանով: Փետուրէ թեւեր հաստատած իրենց ուսերուն վրայ, անոնք թռան ու ազատեցան բանտէն. սակայն Իկարէս չատ մօտեցած ըլլալով արեւուն՝ անոր ջերմութենէն թեւերուն մոմը հալեցաւ ու ան քաւեց իր անխոհեմութիւնը, ծովը իյնալով ...:

Այդ անծանօթ ժամանակներէն վերջ պատմութիւնը կ՚արձանագրէ Ֆրանսացի Մոնկոլֆիէ եղբայրներուն օդային թռիչքը, իրենց հնարած օդապարիկով, երբ 1783ին ի ներկայութեան ակեպտիկ, հետաքրքիր բազմութեան մը օդը կը բարձրանային անթափանց կտաւէ շինուած խոշոր գունդի մը միջոցաւ որուն պարունակած օդը նախապէս տաքցուցած էին: Գործնական առաջին քայլը նետուած էր արդէն: Կը մնար զայն կատարելագործել: Այնուհետեւ երկար է շարքը օդային վերելքի ստեղծանական յառաջդիմութեան համապատասխան շինութիւններուն:

Առաջին մեծ պատերազմէն առաջ Մանշը կտրելու առաջին յանդուգն փորձը կը կատարէր դարձեալ Ֆրանսացի մը՝ Պլէրիօ: Իսկ պատերազմը եկաւ յեղաշրջելու օդանաւային ճարտարապետութիւնը եւ օդանաւը դարձաւ պատերազմական կասկածելի զէնք մը որ նպաստեց բանակներու յաղթանակներուն: Օդանաւային ճարտարարուեստը օդանաւին տուաւ նորագոյն ձեւեր ու զայն օժտեց արագութեան, տոկունութեան ու թեթեւութեան առաւելութիւններով:

Այժմ, արդիական օդանաւին համար սահման չկայ: Ան կրնայ երկրագունտին շրջանը կատարել, ծառայել մարդկութեան յառաջդիմութեան՝ զանազան հետազօտութեանց մէջ, խուզարկելով կոյս անտառներ, անծայրածիր անապատներ, բարձրաբերձ լեռներ, բեւեռային ձիւնապատ տարածութիւններ, օդային բարձր խաւեր, ու ովկիանոսներ: Ան եթէ իր արտաքին երեւոյթէն մաս մը կը պահէ 1914ի նախատիպարներէն, սակայն ներքին կառուցուածքի ուրիշ մանրամասնութեանց մէջ բաղդատութեան ոչ մէկ եզր: Օրինակ, շարժիչ ուժը արտադրող մեքենան ունի չատ բարդ կառուցուածք մը: Օդանաւի մը արագութեան յաւելումը առաւելապէս կախում ունենալով ուժի արտադրիչ մեքենային գլանաձեւ խողովակներու թուական առաւելութենէն, այս վերջիններուն յաւելումը եւս կապուած է կարգ մը դժուարին հարցերու լուծման հետ:

Մինչեւ այժմ օդանաւը իր թռիչքները կը պարտէր նաւերէ փոխ առնուած պտուտակային թեւերու փոթորկումին, որոնց շնորհիւ թօներու ծանրութեամբ խոշոր զանգուածներ դիմադրելով օդի ճնշումին ու երկրի ձգողական ուժին՝ կը թռչէին դիւրութեամբ: Ահա քանի մը տարիէ ի վեր զանազան երկիրներու օդային ճարտարագէտները եւ մասնաւորապէս Անգլիացիները եւ Ամերիկացիները սկսած են կառուցանել օդանաւեր առանց պտուտակային թեւերու: Այս տիպար օդանաւերը կը թռչին պարզապէս հեղուկ, կազային եւ այլ նիւթերու հակազդեցութեամբ ստացուած կազերուն ուժգնօրէն մեքենային դէպի դուրս մղումով, (à réaction): Առաջիններուն վրայ ունին կարգ մը առաւելութիւններ՝ արագութեան, վերելքի եւ վառելանիւթի խնայողութիւն: Իրենց արագութիւնը այլեւս չէ սահմանափակուած եւ կրնան կաղին արագութեան մօտենալ: Արդէն փորձուած են այս կարգի օդանաւեր, որոնց արագութիւնը կը մօտենայ ձայնի արագութեան: Այսուհանդերձ պէտք է ըսել որ ժամական 900 քիլոմեթրէն աւելի արագ թռչող օդանաւերու շինութիւնը կը պահանջէ 200 — 300 մասնագէտներու գործակցութիւնը, կարենալ լուծելու համար ձեւերու եւ շինութեան եղանակներու չատ բարդ հարցեր:

Հակառակ վերջերս պատահած յաճախադէպ օդային դժբախտ արկածներուն, օդանաւը կը ներկայանայ մարդկային հանճարին եւ ճարտարութեան հոյակապ նմոյշներէն մին:

... ԵՒ ՀՐԹԻՌՆԵՐԸ

Ամերիկացիք Գերմանիան գրաւելով, հոն գտան շինուած կամ կիսաւարտ V2 տիպարի հրթիռներ, որոնք Ամերիկա փոխադրուեցան ու ենթարկուեցան երկար ամիսներու յատուկ քննութեան ու փորձարկութեան:

Փորձառական այդ շրջանէն վերջ անոնք յեղաշրջեցին նաեւ այդ մասնագիտութիւնը:

Վերջերս ամերիկեան բանակը կատարելագործեց նոր հրթիռ մը, «Wac Caporal»ը, որ յատկացուեցաւ զանազան փորձերու: Իսկ ծովային բանակը իր կարգին կատարելագործեց «Neptune»ը: Առաջինը 300 քիլօ կը կշռէ, իսկ երկրորդը՝ 4300 քիլօ: Մինչդեռ V2ն կը կշռէր 13.000 քիլօ: Նէփթունը թէեւ պաշտօնապէս օդային վերին խաւերու հետազօտութեանց յատկացուած է, սակայն կրնայ զինուորական նպատակներու ծառայել: Կրնայ 380 քիլոմեթր դէպի երկինք բարձրանալ, առաւելութիւն մը V2ի վրայ որուն բարձրութեան աստիճանը 130 քիլոմեթր էր իսկ Ամերիկացիները զայն կատարելագործելով յաջողեցան մինչեւ 180 քիլոմեթր բարձրութեան հասցնել:

Ամերիկացիները այսքանով չեն գոհանար եւ Գերմանացիներու նման կը փորձեն նոյն առաւելութիւններով աւելի ծանր հրթիռներ ցնենալ, աւելի աւերիչ յատկութիւններով ...

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՆՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ քսան միլիոն տոլարի նոր փոխառութիւն մը ստացաւ Մ. Նահանգներու Արտածման դրամատունէն, վճարելի՝ եօթը տարիէն:

ՉԸՐՉԻԼ, մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Թագաւորին հետ, քաղաքական կացութեան մասին: Ամէն միջոց ձեռք առնուած էր, տեսակցութիւնը գաղտնի պահելու համար:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ «ՕՐ»Ը

ՇԱՎԻԼ.— Այս անգամ, մեր շրջանի Կապոյտ Խաչի տիկիններն էին որ լեցուցած էին քաղաքապետարանի սրահը, իրենց աւանդական «Օր»ը տօնելու համար:

Սիրելի «Յառաջ», անձնապէս ծանօթ ըլլալով բոլորին ալ ընտանեկան կեանքին եւ զբաղումներուն եւ մօտէն տեսնելով իրենց հանրային աշխատանքը եւ մանաւանդ գուրգուրանքը իրենց կազմակերպութեան հանդէպ, չեմ կրնար չյայտնել իմ հրացումս ու յարգանքս այս աշխատաւոր ու աղդասէր տիկիններուս: Անոնք օրերով, թողած իրենց անհատական գործերը, իրենց կարի մեքենաները, պատրաստութիւններ կը տեսնեն, որպէսզի իրենց «Օր»ը ըլլայ, վայելուչ, հաճելի եւ արդիւնաւոր: Ձե՞ որ չքաւորն ու հիւանդը, հայ մանուկն ու կարօտ ուսանողը իրենց այս ձեռնարկներով է որ պիտի նպաստաւորուին:

Ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը ստանձնած էր գեղարուեստական բաժինը: Ի բացակայութեան քանի մը երէց անդամ անդամուհիներու — կամքէ անկախ պատճառներով — «Նոր Սերունդ»ին կրտսերները շնորհիւ իրենց ուսուցիչ Պ. Մեսումենցի ջանքերուն, ճերմակերես դուրս ելան իրենց պարտականութեան մէջէն: Փարիզի միւս շրջաններէն ալ եկած էին Նոր Սերնդականներ, բաժնելու համար Շավիլի իրենց ընկերներուն աշխատանքը: Եւ այսպէս երգերու բաժինը գոհացուց բոլոր հանդիսականները:

Մեր կրտսերներէն Մառի Սարգիսեան իր երգով, Մառի Փափազեան, Զեփիւռ Պետեան եւ Յարութիւն Մկրտիչեան իրենց արտասանութիւններով, մասնակցեցան հանդէսին: Իսկ երգի գլխաւոր բաժինը տեղի ունեցաւ ուշ ատեն, պարերու միջնարարին: Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղէն Աւետիս Քիւփէլեան երգեց Վ. Սրուանձտեանցի «Գարնան օրեր», Մեսումենցի «Ուղտապանի երգը» եւ Ղարաբաղի Մելիքներէն «Հիմա եկէք»: Աստղիկ Քէօսէեան երգեց «Պլպուլի երգը» Սայեաթ Նովայի, եւ «Ձմեռն անցաւ» Ա. Մանուկեանի: Սուրէն Անդրէասեան, «Գարնան մի օր» Մեսումենցի եւ «Սեւ աչեր» իսկ Գրիգոր Տէր Պաղտասարեան մէկ սպաներէն երգ:

Շավիլի Նոր Սերունդէն վեց աղջիկներ երկուքը մեծերէն, Աստղիկ Քէօսէեան եւ Հայկանոյշ Պարտաքճեան եւ չորսը կրտսերներէն, Նոյեմի Շմաւոնեան, Սիւզան Աթանեան, Շաքէ Կիւլեան եւ Մառի Սարգիսեան բաւական յաջող կերպով ներկայացուցին, Սիպիլի եւ Ալփասլանի «Մագնիսը», երկու արար:

Գիտեմ նեղուեցար, սիրելի «Յառաջ» որ քիչ մը երկար եղաւ, սակայն մեզի համար որքան շուտ անցաւ այն օրը, երբ յանկարծ իմացանք որ կէս գիշեր եղեր է: Այնքան հաճելի էր, մթնոլորտը ուրախ եւ ընտանեկան, այնքան ժպտուն եւ համակրելի էին մեր Խաչուհիները որ բարոյապէս թէ նիւթապէս յաջողած էին իրենց ձեռնարկին մէջ: Իրենց ձեռքերով պատրաստուած ուտելիքներէն փոքր մը բան չմնաց: Յարատեւութիւն եւ յաջողութիւն:

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (19)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Դ.

Մի օր անցած՝ Վարանդայի լեռներում դանդաղ կերպով սկսեց տարածուել մի անսովոր պատմութիւն: Սիւլէյման Բէկը հրամայել էր իր ձիաւորներին յարձակուել Հայերի վրայ, որոնք վերադառնում էին արշաւանքից՝ յետ խլած ապրանքների հետ:

Հայերը չշկլուեցին, երբ տեսան որ երկրի կառավարիչը ասպատակների կողմն է, եւ փախան: Բայց մի փոքրիկ խումբ Մելիքենց Մանասի առաջնորդութեամբ, դառուեց փախչողներից եւ ընդհարուեց Բէկի մարդկանց հետ: Բախումն չատ սաստիկ էր: Բայց վերջը երկու կողմերն էլ, ծանր կորուստ կրելով, ետ քաշուեցին: Բէկի մարդկանցից սպանուել եւ վիրաւորուել էին տասն եւ հինգ մարդ: Կողոպուտի մեծ մասը դարձեալ մնաց Ջիլանցիների ձեռքում:

Բէկը դժգոհ վերադարձաւ Աւետարանոց: Այդտեղ կանչեց գիւղի ծերունիներին, կայծակի պէս թափեց նրանց գլխին եւ պահանջեց որ գիւղը իրան յանձնէ Մանասին ու նրա խումբը: Եղելութիւնը նա ձեւակերպեց այսպէս:

Վարանդան ապստամբում է փադիշահի դէմ, համարձակւում է սպանել նրա զինուորներին, ուստի պիտի կրէ իր արժանի պատիժը: Այդ գործի մէջ ամենանշանաւոր հանգամանքն այն էր, որ Մանասը երկար տարիներ ապրել էր Մելիք-Հիւսէյնի տանը, այդ տան անդամներից մէկն էր դառել, եւ հենց այդ պատճառով էլ կոչւում էր Մելիքենց Մանաս: Նշանակում էր, որ Մելիքի տունն է ապստամբութեան գլուխը կանգնել:

Գիւղի տանուտէրը Բէկի կողմից գնաց Աննախաթունի մօտ եւ պահանջեց որ «աւազակը»— այդպէս էր նա անուանում Մանասին — յանձնուի Բէկին, հակառակ դէպքում... Մնացածը չէր ասել Բէկը, բայց աւելցրել էր, որ ինքը գիտէ թէ ինչ կ՚անէ հակառակ դէպքում:

Մելիքի այրին դեռ չէր կարողացել մի բան հասկանալ, դեռ դէպքերը նրան այս վճռից այն վճռին էին տանում: Եւ յանկարծ — նրա ամբողջ տունը դէմ առ դէմ կանգնած էր աղէտի դիմաց: Առաջին միտքը, որ շարժուեց նրա գլխում տխուր պատգամը լսելուց յետոյ, պաշտպանուելն էր, պինդ ամրանալ:

Զգուշութիւնները ձեռք առնուեցին, շրջապարիսպը ամուր էր, պէտք էր հսկել, պինդ կողպել ամէն ծակ ու ծուկ: Բայց դա, ի հարկէ, մի թըշուառ մխիթարութիւն էր, որով թաղնւում էր մի բարակ տերեւի ետեւում, բայց միթէ՞ որսորդն էլ այնքան խեղճ էր, որ կանգնէր այս արգելքի առաջ: Երկար կը լինէր Աննա-խաթունի տանջանքը, եթէ նրան անծանօթ մնար մի զգացմունք: Դա բոլոր սարուկների բնազդն է, որ սովորեցնում է մեղմացնել բռնութիւնը նրա սիրած անբարոյական միջոցներով: Եւ Մելիքի կինը — որտեղից որտեղ — փաթաթուեց այդ մտքին մի եռանդով, որ միայն զոհերին է յատուկ: Նա ինքն էլ մարդ ուղարկեց Բէկի մօտ, հրաժարուեց Մանասից, ասաց որ ինքը չէ էլ ուզում ճանաչել այդ աւազակին, իրան բէկին է մնում բռնել աւազակին, խաղաղացնել երկիրը: Իսկ Մելիքի տունը խորասուզուած է սուգերի մէջ, անպաշտպան է, չգիտէ թէ ինչ է կատարւում դրսում:

Նրա համար բաւական են իր սեփական ցաւերը:

Մնացածը լրացրեց կեղծիքը: Կեղծիք — դա ծանր ու անտանելի ցաւ է շիտակ եւ անարատ բնաւորութիւնների համար: Բայց բռնութիւնը եւ նրա զոհերը չէին ապրի միմեանց կողքին, եթէ երկուստեք չիմանային խաբել միմեանց: Շինծու բարեացակամութիւն, ծիծաղ՝ իբրեւ դիմակ արտասուքները ծածկելու համար — այդպէս են նրանք հաշտւում միմեանց հետ: Մելիքի այրին գիտէր, որ գերեզմանի խորքից իրան է նայում մի քաջ, յանդուգն մարդ: Բայց ի՞նչ արած: Ուժը յաղթում է, կոտրում է:

Մի քանի օրուայ մէջ այրին խեղդեց իր սիրտը եւ սկսեց նոյնիսկ ընծաներով շահել բորբոքուած Մուսլիմանի սիրտը: Գոնէ այս տեսակ գործերով նա ցոյց էր տալիս, որ Մելիքի տունը երբեք ընդդէմ չէ որ ամբողջ այս աշխարհը փադիշահին պատկանէ...

Մելիք — Աւանը կատարեալ հաւանութիւն տուեց իր քրոջ արածներին: Նա ինքն էլ մէջ ընկաւ, հանդստացրեց Բէկին, եւ ապա լուրջ կերպով ասաց.

նամթերք կը բեռցնեն մեր նաւահանգիստները փոխադրելու համար»:

Խմբագրականը կրկնելով Մոռիս Թորէզի խօսքերը, կը թելադրէ ամերիկեան առաքումներուն դէմ տարածել այն պայքարը որ կը մղուի, խափանելու համար զինամթերքի փոխադրութիւնը դէպի Հնդկաչին: Այս առթիւ կը յիշէ թէ քարափի բանուորները ինչպէս ուշացուցին շատ մը նաւերու մեկնումը, մերժելով բեռցնել զանոնք: Եւ կը յիշէ վնասարարութեան շարք մը «յաջող ձեռնարկներ»: Ի վերջոյ կը յայտարարէ.

— «Զմոռնանք որ մեր կուսակցութիւնը գլուխն անցած է խաղաղութեան պայքարին, արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, ռազմագիտական եւ քաղաքական պատճառներով»:

★ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը միայն վերջին պահուն պիտի ծանուցանէ զինաբարձ նաւերուն ժամանումը, նկատի առնելով համայնավարական միջամտութիւնը:

Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ գլխաւոր նաւահանգիստը Շէրպուրը պիտի ըլլայ, որովհետեւ քարափի բանուորները ստուար մեծամասնութեամբ որոշած են պարպել նաւերը: Կարգ մը նաւահանգիստներու մէջ համայնավարները զօրաւոր ըլլալով, բանուորները մերժեցին բեռցնել Հնդկաչին երթալիք նաւերը եւ հարկ եղաւ զինուորներ գործածել:

★ Լիլի ընկերվարական թերթը, «Նոռ – Մաթէն», կը գրէ թէ եօթը կարեւոր համայնավարներ դուրս ձգուած են կուսակցութենէն, իբրեւ հետեւանք Թորէզի կողմէ կատարուած մաքրագործումի մը: Նոյն աղբիւրին համաձայն, երկուքը երեսփոխաններ են: Բոլորն ալ կը մեղադրուին իբրեւ թիթոյական: Թերթը համագումար 27 կը հաշուէ պատժուած անդամներուն թիւը:

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ ԿԸ ԶԻՆԱԿՑԻ՞Ն

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ Թուրքեւիտալական բարեկամութեան դաշնագիր մը կրնայ ստորագրուիլ յառաջիկայ քանի մը ամիսներու ընթացքին, իբրեւ մէկ մասը հակաբոլշեւիկ ճակատի մը, Միջերկրականի մէջ: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Հռոմ պիտի երթայ Թուրքիոյ արտաքին նախարարը, Նէճմէտտին Սատակ, դաշինքը ստորագրելու համար:

Ցունաստան արդէն դաշնագիրներ ստորագրած է Թուրքիոյ, Իտալիոյ եւ Լիբանանի հետ, այնպէս որ Աթէնքի մէջ նշանակալից կը գտնեն Թուրքեւիտալական դաշինք մը, նկատի առնելով Թուրքիոյ փոխադարձ շահերը արաբական երկիրներուն հետ:

ԱՇՈՏ ՖՐԷՆԿԵԱՆ ԿՈՂՈՊՏՈՒԱԾ

Սպառաղէն յարձակումներ ըիրարու կը յաջորդեն ամէն օր, մեծագումար կողոպուտներով:

Հինգշաբթի օր, ծանօթ առեւտրականը, Պ. Աշոտ Ֆրէնկեան, որ կը բնակի Պուլվառ Սիւչէ, դուրս ելած էր կնոջը հետ, տունը ձգելով սենեկապանուհին, Տիկին Կուլյեն Թան, 30 տարեկան: Ժամը 16.30ին, 28 տարեկան երիտասարդ մը յարկաբաժինին դուռը կը զարնէ եւ հազիւ ներս մտած, ատրճանակը գրպանէն հանելով կինը դէպի խոհանոց կը քշէ, եւ կը յայտարարէ.

— Շուտ ըրէ, տասը հազար Ֆրանքի պէտք ունիմ:

Սենեկապանուհին կը բացատրէ թէ չունի եւ չի գիտեր թէ Պ. Ֆրէնկեան ո՛ւր կը պահէ իր դրամները: Ասոր վրայ, երիտասարդը միշտ զէնը ի ձեռին կինը կը քշէ սենեակէ սենեակ եւ դարակները բանալով, կը յափշտակէ դրամ, գոհարեղէն, ոսկի եւայլն, բայց չի յաջողիր բանալ փոքր դրամարկղ մը, եւ վերջապէս կը փախչի:

Տեղական թերթերը այս տեղեկութիւնները հաղորդելով, 800.000էն մէկ միլիոն Ֆրանք կը հաշուեն գողցուած գոհարեղէնները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը խնդրեց Անգլիայէն եւ Մ. Նահանգներէն փակել Պուքրէշի դեսպանութեանց տեղեկատու գրասենեակները:

ԵՐԿՈՒ ԶՕՐԱՎԱՐՆԵՐՈՒ հարցին առթիւ ծանրակշիռ յայտարարութիւններ ըրաւ հակալրտեսական սպասարկութեան վարիչը, գնդ. Ֆուրքօ, քննիչ յանձնաժողովին առջեւ: Իր վկայութեան համաձայն, երկու նախկին նախարարներ, Ժիւլ Մոք եւ Ռամատիէ համաձայն էին «խնդիրը փակելու»: Յանձնաժողովին ընկերվարական անդամներէն Պ. Տէփռէօ նեղացուցիչ հարցումներ ուղղեց այս առթիւ: Քննութիւնները կը շարունակուին:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ համայնավար կուսակցութիւնը պաշտօնապէս կը հաստատէ թէ թիթոյական խլրտումներ տեղի ունեցած են կուսակցութեան մէջ, թէ կեդր. կոմիտէի օրկանին՝ «Ռուտէ Փրավօ» թերթին խմբագրապետը գործած է իբրեւ գործակալ արեւմտեան պետութեանց եւ գաղտնիքներ յայտնած է, թէ վարչապետութեան կարեւոր պաշտօնեաներէն մէկը անձնասպան եղած է եւն.:

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ Լէոնէ կես –

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15—24, Salle Voltaireի մէջ, rue Voltaire, Ալֆորվիլ: Orchestre RAMON GARDAZ

Գեղարուեստական բաժին: Զաւեշտ, անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ:

Métro Charenton Ecolesէն օթօպիւս 103, իջնել rue de l'Union: Մուտք 150 Ֆրանք

19րդ տարեկան ցերեկոյթ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանին

Կիրակի 5 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 14.30ին, Centre Marcelin Berthelot, 28bis rue St. Dominique, Paris (7), métro Invalides:

Մասնակցութեամբ Հայ Արենոյշներուն, ֆրանսական սկաուտական միութեանց, եւ Փարիզի օտար սկաուտական խումբերուն:

Սկաուտական ներկայացումներ Արիներուն եւ Արենոյշներուն կողմէ: Հայկական երգեր եւ պարեր: Կը ներկայացուի նաեւ հայերէն՝ Մօլիէռի «ՆԱԽԱՆՁՈՏ ԿԱՂՎԻՈՐԸ», կատակերգութիւն 1 արար: Տոմսերու գիները՝ 300, 200, 150 Ֆրանք:

Կդ. ԽՆԴՐՈՒԻ ՃՇԴԱՊԱՀ ԸԼԼԱԼ:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի ախոյենական մրցումները այս կիրակի Ա. եւ պահեստի Chatouի դէմ, Chatouի դաշտին վրայ: Ժամադրութիւն ժամը 12, Փորթ տ'Իթալի, ժամը 12.30ին մէթրօ Մէրի տ'Իսի:

Քատէտները Azur Sportի դէմ, մինիմները Քլամառի դէմ ժամը 14.30ին, Քլամարի դաշտին վրայ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Մարսէյլի Քրիստափոր ենթակոմիտէի վարչութիւնը յանուն բոլոր ընկերներու իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Յ. Եաղճեանի, իր աղջկան՝ Իոզէթի ինքնաշարժի արկածին առթիւ եւ արագ ապաքինում կը մաղթէ փոքրիկ օրիորդին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Պ. Գ. Գարակէօզեանի մահուան առթիւ, Լիոնէն Տիկին Ա. Սէյրատարեան, փոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆրանք կը նուիրէ Մուրատ Ռաֆայէլեան վարժարանին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՔԱՐՈԶ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Երուսաղէմի Ժառանգաւորաց վարժարանին տեսուչ Սերովբէ վրդ. Մանուկեան այս կիրակի պիտի քարոզէ Առնուվիլի Վարդայ Ս. Խաչ եկեղեցիին մէջ:

ԹԱՏԵՐԱՍՐԱՀ
Մ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ – Գ. ԱԼԷՄՇԱՀ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Ս. Մուրատեան վարժարանի աշակերտներէն, Կիրակի 12 Մարտ, ժամը ճիշդ 15.30ին:

1.— ԹԷՈԴՈՐ ՍԱԼՀՈՒՆԻ ողբերգութիւն 4 արար, աղգային պատմական դրուագ Ս. Գ. Լուսաւորչի դարուն:

3.— LE COLIS DE M. DOMINIQUE comédie en un acte:

3.— ԵՐԳԻ ԴԱՍԸ, երգախառն զաւեշտ մէկ արար:

4.— ԿՂԿՂԼ ՄԱՐԳԱՐ, զաւեշտ մէկ արար:

Տոմսերը կանխաւ ապահովել, Մուրատեան վարժարան, 26 rue Troyon, Sevres (S. et O.):

Թափոյի անդամներէն ութը, չորս հոգի ալ՝ հինգէն քսան տարի բանտարկութեան: Մէկ հոգի անպարտ արձակուեցաւ:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ միջազգայնացման ծրագիրը քուէարկուեցաւ խնամակալութեան խորհուրդին կողմէ, հակառակ յետաձգման առաջարկին: Քուէարկուած բանաձեւին համաձայն, Երուսաղէմի քաղաքապետութիւնը եւ «շրջակայ գիւղերն ու քաղաքները» պիտի դրուին Ազգաժողովին վարչութեան տակ:

ՓԱՐԻԶԻ խորհրդային դեսպանը, Պ. Պոկոմոլով, ուրիշ պաշտօնի կոչուած ըլլալով, իրեն պիտի յաջորդէ Պրիւսէլի դեսպանը, Պ. Փավլով, ինչպէս կը հաղորդէ Ֆրանսական գործակալութիւնը:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme – (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին Խրիմեան սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, Սօսիէթէ Սավանթ: (Շար. նախորդ ժողովի): Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 3.30ին, Տիկին Գազազեանի բնակարանը, 6 rue St. Sulpice: Կարեւոր օրակարգ:

ԱՐԵՐՍՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս երկուշաբթի երեկոյ քաֆէ Րէժանի սրահը: Պ. Խաչատրեան կը խօսի հայկական ճարտարապետութեան մասին, նկարներու ցուցադրութեամբ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը կը պատրաստուի տօնել Վասպուրականի ազատագրական շարժման ու իր յաղթական հերոսամարտի 35րդ տարեդարձը, 14 Մայիս Կիրակի: Կը խնդրուի նկատ ունենալ թուականը:

ՊԱՍԵՏԷՍ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրը կը տօնուի Մարտ 12ի կիրակին:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ Տիկնանց վարժարանի տարեկան պարահանդէսը՝ Ապրիլ 23ին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

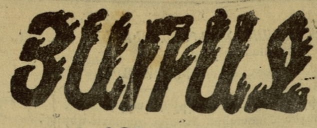
Հ. Բ. Ը. Մ. Երիտասարդաց Միութիւնը իր տարեկան շքեղ պարահանդէսը կուտայ Splendid Hôtelի սրահներուն մէջ, այս շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս: Ճոխ յայտագիր, հաճելի անակնկալներ: Ընտիր պիւֆէ:

MARQUE DÉPOSÉE

Ալֆորվիլէն Պ. Դուրթեան կը խնդրէ confection ընողներէ որ չընդօրինակեն ԻՐ մօտելները: «Մարք տէփօզէ» ըլլալով, թերացողները կրնան դժուարութեանց հանդիպիլ:

ԾԱԽՈՒ ՅԱՐԿԱԲԱԺԻՆ

15րդ թաղամասին մէջ ծախու է լուսաւոր, արեւոտ գեղեցիկ յարկաբաժին մը: ՊԱՐԱՊ եւ ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ՏՐԱՄԱԴՐԵԼԻ: Կը բաղկանայ չորս սենեակներէ, խոհանոց, բաղնիք եւ տէպարա: Տեղեկանալ թերթիս վարչութենէն:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս· 800 ֆր·, Տար· 1600, արտ· 2500 ֆր·

Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր· C.C.P.Paris 1678–63

Dimanche 5 MARS 1950 Կիրակի 5 ՄԱՐՏ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6094–Նոր շրջան թիւ 1505

Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՉ ԻՍԿ ՄԱՀԱՁԴ ՄԸ...

Ի՞նչ տառապանք է հայրենիք ունենալ եւ չգիտնալ թէ ո՛վ ինչ եղած է։ Ի՞նչ եղած են այն բազմաթիւ գրող – քրոջները, տարեց թէ երիտասարդ, որոնց անունները չեն լսուիր տարիներէ ի վեր ...

Ամէնէն ծանօթները հաշուելով, կրնայինք առնուազն 150 անուններ շարել անհետացածներու կամ «նստած»ներու, ինչպէս կ՚ըսեն Երեւանի մէջ։

Շատերը կոտորուեցան տեղն ու տեղը, 1936–38ի ընդհանուր «մաքրագործումներու» ընթացքին։ Ցետին անտարբերն ալ գոց գիտէ անոնց անունները,— Աղասի Խանջեան, Սահակ Տէր Գաբրիէլեան, Ակսէլ Բակունց (երիտասարդ գրագէտ), Ն· Ստեփանեան, Դ· Տէր Սիմոնեան, Ալազան (երկուքն ալ ծանօթ Փարիզի մէջ) եւն·։

Բոլոր աղբիւրներն ալ կը հաստատեն թէ նոյնպէս աքսորուած, սպաննուած կամ անհետ կորսուած են Հայաստանի խորհրդային իշխանութեան միւս հիմնադիրներն ու վարիչները,— Լուկաշին (Ս· Սրապիոնեան), Ա· Յովհաննէսեան, Համբարձումեան, Արմ· Երզնկեան, Արսէն Եսայեան, Գր· Վարդանեան (Հօկի նախագահը), Հ· Կոստանեան եւ ուրիշ բազմաթիւ դէմքեր :

Դեռ վերջերս կարդացինք թէ ի՛նչ դժնդակ պարագաներու մէջ մեռած է տարաբախտ ծերունին, Յովհ· Քաջազնունի, Սիպերիոյ սառնամանիքներուն մէջ :

Լուր ունի՞ք Զապէլ Եսայեանի, Վահան Թոթովենցի, Մ· Ջանանի, Մ· Արմէնի,, Սիմոն Յակոբեանի (ան որ ուսանողներ կ՚որսար Վիէննայի մէջ, 1921ին, Երեւան առաջնորդելու համար), Գ· Մահարիի, Վանանդեցիի, Սուրխաթեանի, եւ դեռ տասնեակներով մտաւորականներու մասին։

Վերջին պատերազմին գերիներէն անոնք որ արտասահման մնացած են, պարբերաբար կը նկարագրեն այդ օրերու սարսափները, յիշելով բազմաթիւ զոհերու անունները։

Անո՛նք էին որ հաստատեցին Եղիշէ Չարենցի եւ ուրիշ կարգ մը ականաւոր դէմքերու մահուան պարագաները :

Բայց, կը թուի թէ անոնք ալ չունին բոլշեւիկեան ապրիլ 11/24ի զոհերուն լրիւ ցանկը։ Եւ կամ, դեռ ամէն բան թուղթին չեն յանձնած։

Մնաց որ, շատերը դերի բռնուած են ռուսեւգերման պատերազմի առաջին տարիներուն, 1941–42ին։ Ուրեմն, տեղեկութիւն չունին 1939—40էն մինչեւ այսօր կատարուած բանտարկութեանց, աքսորներու, սպանութեանց զոհերու մասին :

Կրնաք վստահ ըլլալ թէ այս ողբերգութեանց մասին շատ աւելի բան գիտեն անոնք որ «սովետական»ին բարիքները կը տարփողեն օրն ի բուն, բայց չեն համարձակիր բերան բանալ՝ անպարտելի չարիքներու, եղերական դէպքերու, թրքավարի խժդժութեանց մասին։

Աւելի քան 20 տարի ընդդիմանալէ, հեգնելէ, խանգարելէ վերջ, անոնք ի վերջոյ վարժուեցան տօնել Ապրիլ 11/24ի տարեդարձը :

Բայց, չորուցամաք մահազդի մը, երկու տաք խօսքի անգամ արժանի չեն տեսներ ծրագրեալ անճիտումներու անհամար զոհերը։

Ոչ կը հարցնեն, ոչ ալ կը պատասխանեն : (Ինչպէս Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ մէջ մատնուած աքսորականներու մասին)։

Ռազմադերի մը, Նայիրի, պարզելով զանազան բարբարոսութիւններ, մօտ 150 կը հաշուէ «Հայ գիտական աշխատողների հունձը», Ա· Խանջեանի սպանութենէն վերջ (Ասպարէզ, 27 Յունուար 1950)։

— « Անհետ կորան պրոֆ· Խաչատրեանը, պատմաբան Աթարբէկեանը, համալսարանի դասախօսներից Բոխեանը, Խաչատրեանը, Բադիկեանը, պրոֆ· Ղամբարեանը, պրոֆ· Ռոտինեանը, Քալանթարը, Յակոբ Զօրեանը, հայ բժշկութեան ականաւոր դէմքերից Միրզաւագեանը, Քէչէկը, Միրզախանեանը, Սաղեանը, Կամսարականը եւ այսպիսի տասնեակ արժէքաւոր եւ անզուգական դէմքեր »։

Դեռ քանի՞ տարի պէտք է սպասել, իմանալու համար այս ահաւոր ողբերգութեան զոհերուն ամբողջական ցանկը։ Գոնէ անուն – մականուն եւ «անհետացման» թուականները։

Շ·

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ վերջին նիստին մէջ քննուեցաւ Թորոսեանի՝ «Մերոնց հետ» բանաստեղծութիւններու անդրանիկ ժողովածուն :

Քանի մը բանաստեղծութիւններ արժանացան գովասանքի, ինչպէս՝ «Գորի», «Հերոսի հետ», «Կոլխոզում» եւ այլ գործեր :

Վիճաբանութեանց մասնակցողները նշեցին նաեւ շարք մը թերութիւններ, անհրաժեշտ համարելով անոնց բարձումը։ Երիտ· Գրողներու բանաստեղծներու բաժինը (պօէտների սեկցիան) առաջարկեց Թորոսեանին, սրբագրել գրքին մէջ մատնանշուած սխալները, յետոյ յանձնել հրատարակութեան :

ԿԻՐՈՎԱԿԱՆԻ պետ· թատրոնը ձեռնարկեց ռուս թատերագիր Կոռնեյչուկի՝ «Մակար Կուդրիանով» թատերախաղին բեմադրութեան։ Գլխաւոր հերոսը բանուոր մըն է, իսկ նիւթը՝ ժամանակակից ընկերվարական արդիւնաբերութեան առօրեան, իր հերոսներով ու դասալիքներով :

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻ 32րդ տարեդարձին առթիւ հանդիսաւոր նիստեր եւ երեկոյթներ տեղի ունեցան Հայաստանի բոլոր վայրերուն մէջ։ Կուսակցական քարոզիչները համապատասխան զեկուցումներ կարդացին։ Ժողովներուն մէջ արտայայտուեցան՝ հայրենական մեծ պատերազմի հերոսներն ու մարտիկները։ Քաղաքներուն մէջ կազմակերպուեցան ցուցահանդէսներ։

ՆՈՐ ԱՅԳԻՆԵՐ·— Որոշուած է այս տարի տնկել՝ Վեդի, Կոտայք, Ախտա, եւ այլ շրջաններուն մէջ 200 հեկտար խաղողի նոր այգիներ, եւ 200 հեկտար միչուրինեան այգիներ : Իջեւան, Միկոյեան, Շամշադին եւ այլ շրջաններու մէջ 300 հեկտար ընկոյզ, նուռ, սերկեւիլ, պիստակ եւ ուրիշ տունկեր :

ԴԱՀՈՒԿԱՅԻՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ·— Նոր Բայազէտի շրջանին մէջ վերջերս կազմակերպուած էին դահուկային արշաւներ (սքի)։ Կը մասնակցէին քանի մը կոլխոզներու դահուկաւորները։ Տասը քիլոմեթր տարածութեան վրայ առաջին տեղը շահեցաւ Նոր Բայազիտի խումբը, 45 վայրկեանէն անցնելով որոշուած տարածութիւնը։ Երկրորդ տեղը շահեցան Կարմիր գիւղի կոլխոզնիկները՝ (55 վայրկեան), իսկ երրորդ տեղը՝ Բադիկեան գիւղի կոլխոզնիկները :

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱ ՄԵԿՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Կաթող· պատուիրակը հետեւեալ պաշտօնագիրը ստացած է Հարաւ· Ամերիկահայոց կաթող· պատուիրակ Գարեգին արք·է·—

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍ, 28 Փետրուար·— Անպատեհութեանց եւ դժուարութեանց տեղի չտալու կանխահոգութեամբ, կը խնդրենք Ձեր Սրբազնութենէն ազդարարել հրապարակով ձեր հօտին որ Հարաւ· Ամերիկա ընդհանրապէս եւ Արժանթին մասնաւորապէս գալ եւ բնակութիւն հաստատել ուզողներ կանխաւ ձեռք բերեն մուտհեյի վկայական աչքի վարակիչ հիւանդութենէ (Թրաքոմա) զերծ եղած ըլլալու։ Հակառակ պարագային Ախոյնորդարանս որեւէ միջամտութիւն չի կրնար ընել ամէն անոնց համար որոնց վերադարձուիլը կ՚որոշուի օրէնքով :

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ· ԳՈՐԾԵՐԸ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ՚իմանանք թէ կուսակալը Փետրուար 25ին վաւերացուցած է ամէնէն կարեւոր թաղին՝ Բերայի (Պէյօղլու) նորընտիր թաղ· խորհուրդը։ Փոխանցումը սկսած է Փետրուար 27ին, մեծ գոհունակութիւն պատճառելով։

★ Հայ Հռոմէականներու Ս· Յակոբ հիւանդանոցին փոխանցման առթիւ, նորընտիր հոգաբարձութիւնը հացկերոյթ մը տուած է ի պատիւ Պոլսոյ կուսակալին :

★ Ս· Ղեւոնդեանց տօնին առթիւ, Տիարպաքըրի Ս· Կիրակոս եկեղեցին լեցուեր է հոծ բազմութեամբ։ Այս առթիւ պսակուեր է ամոլ մը՝ Լճէ գիւղէն, մկրտուեր են պատանիներ եւ մանուկներ, նաեւ 30 տարեկան երիտասարդ մը, կոչուելով Արմենակ :

Անմախոնբոաց միջադէպ մը Ազգ. ժողովին մէջ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ԿԸ ԳՐԱՒԵՆ ԲԵՄԸ

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՀԱԿՆԵՐ ԴՈՒՐՍ ԿԸ ՀԱՆԵՆ 70 ԸՄԲՈՍՏՆԵՐ

Ուրբաթ օր աննախընթաց խռովութիւն մը ծագեցաւ Ազգ· ժողովին մէջ, տեւելով մինչեւ կէս գիշեր։ Նախագահը հարկադրուեցաւ օգնութեան կանչել 150 հանրապետական պահակներ, դուրս հանելու համար 70 համայնավար երեսփոխաններ որոնք ըմբոստացած էին դիւանին դէմ : Հարուածներ փոխանակուեցան այս գործողութեան ընթացքին եւ հագուստներ պատռուեցան։ Այս բոլորը անոր համար որ՝ համայնավար երեսփոխան մը, Ժեռառ Տիւփռա, կը մերժէր հպատակիլ առժամեայ վտարման որոշումին։ Դիմադրութիւնը շարունակուեցաւ ժամը 6.10էն մինչեւ 10.15, երբ միջամտեցին պահակները, կանոնական երեք կոչերը ուղղելէ վերջ :

Տեղական թերթերը սիւնակներով մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն այս անկարգութեանց մասին, որոնք մեծ յուզում պատճառած են ամբողջ երկրին մէջ։ Կ՚ամփոփենք հիմնական մասերը ·—

Ուրբաթ օրուան նիստին մէջ, համայնավարները ամէն միջոց փորձեցին, որպէսզի չքննուի այն օրինագիծը որ ծանր պատիժներ կը տնօրինէ վնասարարութեան համար (սապոթաժ)։ Օրինագիծը 5 — 10 տարի բանտարկութիւն կը նախատեսէ անոնց համար որ կը խափանեն ազգ· պաշտպանութեան ձեռնարկները (շինութիւն եւ փոխադրութիւն զինամթերքի եւն·)։

Առտուան նիստին մէջ, համայնավարները ի զուր փորձեցին արգիլել քանի մը քուէարկութիւններ՝ զանազան հարցերու մասին։ Կէս օրէն վերջ, վճռական փորձ մը կատարեցին, խափանելու համար ընկերային Ապահովութեան վերաբերեալ օրինագիծ մը։ Յատկապէս ընտրուած խումբ մը ուզեց բռնի գրաւել բեմը· բայց բարապանները արգիլեցին : Երկու համայնավար երեսփոխաններ, Միւսմօ եւ Տիւփռա բեմ ցատկելով տեղաւորուեցան։ Նախագահը, Պ· Ռոքլոռ, նիստը դադրեցուց, մինչ վտանգի ազդանշանը կը տրուէր չչակներով։ Կռիւը սկսած էր : Բռունցքներ կը փոխանակուէին սրահին եւ նրբանցքներուն մէջ :

ՆԱԽԿԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ ՄԸ ՎԻՐԱՒՈՐ

Բռունցքներ կը փոխանակուէին աջ ու ձախ։ Նախկին նախարար տը Մանթօն, որ նախագահն է ժողովրդական խմբակցութեան (M. R. P.), գետին փռուեցաւ չորս համայնավարներու կողմէ։ Երբ ոտքի ելաւ, դէմքը արիւնոտ էր։ Քիչ անդին ուրիշ երեսփոխան մը եւս, Կի Փըթի նոյնպէս խոշտանգուեցաւ։ Երկու վիրաւորները նախնական դարմաններն ստացան անմիջապէս։ Ժողովրդական երեսփոխան մը, Ֆառին ապտակուեցաւ ուժգնօրէն։ Քիթէն արիւն կը հոսէր եւ փողկապը փրթած էր։ Ապտակուեցաւ նաեւ Պ· Քաթուառ, կնոջ մը կողմէ :

Աննկարագրելի էր ժխորը։ Թերթերը կը գրեն թէ այնպիսի լուտանքներ կ՚արձակուէին որ անկարելի է գրի առնել :

Նախագահը ի զուր կը հրամայէր որ բեմէն իջնէ համայնավար երեսփոխանը, Տիւփռա։ Կէս օրէն վերջ ժամը 16.45ին, նախագահական աթոռը բազմեցաւ Պ· Էռիօ, որ անմիջապէս հրաւիրեց ըմբոստ երեսփոխանը՝ վար իջնել բեմէն :

Տիւփռա·— Կը մերժեմ վար իջնել։ Կանոնագիրը բռնաբարուած է։ Կ՚ուզեմ պարզել մեր տեսակէտը :

Այդ միջոցին ներս մտաւ Պ· Տը Մանթօն, որուն վէրքերը կապեր էին դարմանատան մէջ : Երեսփոխանները ծափահարեցին յոտնկայս, բացի համայնավարներէն :

Նախագահը նորէն հրաւիրեց Տիւփռան որ վար իջնէ։ Համայնավար երեսփոխանը կը կրկնէր թէ կանոնագիրը բռնաբարուած է։ Նախագահը այս անգամ ժողովին դիմեց, հաստատելով միջադէպին ծանրութիւնը։ Համայնավարները անդադար կ՚աղմկէին : Ժխորը վերսկսաւ : «Շէքա՛ռ» (չէքառ, չէքով դրամ ստացող), կ՚աղաղակէին համայնավարները։ Նախագահը ի զուր կը փորձէր խօսքը շարունակել։ Ցանկարծ կանացի ձայն մը լսուեցաւ,— «Փտածներու նախագահ»։ Նախագահը կը պահէր իր հանդարտութիւնը, միշտ յիշեցնելով կանոնագիրը :

— Բանտարկեցէ՛ք «չէքառ»ները, կ՚աղաղակէին ծայրագոյն ձախակողմէն :

Վերջապէս Պ· Էռիօ յաջողեցաւ խօսիլ, յայտարարելով թէ դիւանը որոշած է առժամապէս վտարել Տիւփռան, որ բռնի գրաւած էր բեմը : Միեւնոյն ատեն հաղորդուած է ընդհ· դատախազին թէ օրինազանցութիւն մը գործուած է երեսփ· ժողովի շէնքին մէջ եւ պատգամաւորներ խոշտանգուած, վիրաւորուած են :

([illegible] կարդալ Գ· էջ)

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԸ

Ըսել, թէ հայկական կոտորածներուն բուն պատասխանատուն հայկ. յեղափոխութիւնն է կամ յեղափոխականներն են, ոչ միայն կը նշանակէ ուրանալ մեր Պատմութեան արդարութիւնը, ոչ միայն կը նշանակէ արդարացնել դահիճը եւ դատապարտել զոհը, այլեւ կը նշանակէ առիթ տալ թշնամիին, որ այդ կպչունութիւնը իբրեւ փաստ [illegible] գործածէ՝ մեր «յանցանք»ը խոստովանելով — ...ը մեր իսկ բերնին քաղելով։

Աշխարհի բոլոր յեղափոխութիւնները պատ...ի մը արդիւնքն են միայն։ Պատճառ չեն, արդիւնք են։

Յեղափոխութեան զգացումը ջնջելու ամէնէն կարճ եւ ապահով բնական ճամբան է ջնջել, վերցնել զայն ծնող պատճառները։

Որքան ատեն որ գոյութիւն ունին այս պատճառները, գոյութիւն պիտի ունենայ նաեւ յեղափոխութեան զգացումը։

Զգացումը, բայց ոչ արարքը։ Որովհետեւ կարելի է խեղդել արարքը, բայց կարելի չէ խեղդել զգացումը։

Ժողովուրդները արիւն կը թափեն ոչ պատառ հացի, ոչ պնակ մը ոսպապուրի համար։

Ժողովուրդները արիւն կը թափեն միայն ազատ ապրելու եւ ազատ մեռնելու համար։

Այս է թերեւս այն մեծ պատճառը, որ կը ծնէ ու կը զարգացնէ յեղափոխութիւնը։

Հոն, ուր մարդիկ կը սորվին ըսել, «Եթէ այնպէս պիտի ապրինք, լաւ է որ չապրինք», հոն կայ է մի՛շտ յեղափոխութիւնը։ Այսինքն ազատ ապրելու զգացումին գերազանցութիւնը անազատ ապրելու զգացումին վրայ։

Եւ անոնք, որ կ՚ուզեն «ապրիլ», երբեք չեն մտածեր, որ կրնան նաեւ «մեռնիլ», վասնզի նախապէս արդէն հաշտուած են մեռնելու գաղափարին հետ։

Վիկտոր Հիւկօ կը պատմէ, թէ 1832ի յեղափոխութեան ատեն, երբ Սէն – Մէրիի պատնէշին պաշտպանները հաց եւ ուտելիք պահանջեցին իրենց պետէն, այս վերջինը պատասխանեց անոնց.— «Ի՞նչ հարկ ուտելու, ժամը երեքն է հիմա, ժամը չորսին պիտի մեռնինք»։

Ֆրանսացին կը յարգէ ու կը մեծարէ յիշատակը իր այս անանուն հերոսներուն, որոնք հաց կ՚ուզէին դիմանալու եւ կռուելու համար։

Հայ յեղափոխականները ոչ իսկ կտոր մը հաց ուզեցին իրենց պետերէն։ Անոնց համար ժամը երեքն էր միշտ եւ պատրաստ էին մեռնելու ժամը չորսին։ Ու մենք հիմա ամէն ինչ կ՚ընենք անոնց յիշատակը ոչ թէ յարգելու եւ մեծարելու, այլ մոռնալու եւ ուրանալու համար։

Սակայն «ամբոխային տրամաբանութիւն»ը պէտք է գիտնայ զգաստանալ։

Ահա նորէն մեր աչքին առջեւն է Հայաստանի [illegible] քննիչին՝ Սրուանձտեանց եպիսկոպոսի մեծարժէք ու թանկագին վկայութիւններով [illegible] գործը — «Թորոս Աղբար»։ Մենք այս վկայաթուղթը ընտրեցինք իբրեւ աղբիւր ոչ թէ անոր համար, որ ան միակն է իր տեսակին մէջ, այլ անոր համար, որ զայն գրի առնողը կուսակցական գործիչ մը չէ, այլ Հայ. Եկեղեցիի վարդապետ մը։

Քաջարի եկեղեցականը, հայաբնակ նահանգներու մէջ իր քննապտոյտի ընթացքին, կը հանդիպի նաեւ Զարսանճաք։ Առաջնորդարանին մէջ իրեն կը ներկայանան ազգային ժողովականներ, երեւելիներ եւ տեղեկութիւններ կուտան իրենց դժբախտ վիճակին մասին։

— « Մեր խնդիրը յարուցանելէն առաջ աւելի քիչ կը կրէինք, կ'ըսէին այժմ, տասնապատիկ ծանրացած է մեր դատն ու զրկանքը։ Մեր կնիկները և աղջիկները մերը չեն, ժմլաքի տուրքը մենք կուտանք՝ կալուածը աղային է, հողային տուրքը մենք կուտանք՝ հողն աղային է, եզն ու քրտինքը մեր՝ արդիւնքն աղային է։ Աշխարհիս երեսը թռչունն ու մրջիւնն իրենց բոյն մը ունին, Զարսանճագցի ժողովուրդը տուն ու հող չունի···։ Ալ մեր ինչո՞ւն համար է Պատրիարք, ինչո՞ւ առաջնորդ, ինչո՞ւ համար եկեր ես դու հոս···» («Թորոս Աղբար», մասն Բ. տպ. Պոլիս, 1884, էջ 127 – 128)։

Կը թուի մեզի, թէ այս «ինչու»ներուն մէջէն կը լսուի յեղափոխութեան ձայնը։ Կը թուի նաեւ, թէ «այս դէպքէն» առաջ ստեղծուած դաժան պայմաններուն մէջ ապրող Հայը լաւապէս ըմբռնած էր, թէ անօգուտ, հետեւաբար աւելորդ էր ամէն բողոք, քանի որ զայն լսող ականջներ չկային, քանի որ չկային նաեւ զայն լսելի դարձնող բազուկներ։

Հրաշք է, որ այս կացութեան մէջ մեր հայերն ու նախահայրերը կրցեր են ոչ միայն ապրիլ ու տեւել, այլեւ դէչ աղէկ պահել իրենց ազգութիւնը, կրօնքը, լեզուն, դպրոցը։

Ահա թէ ուր պէտք է փնտռել պատճառներէն մէկը, Թերեւս գլխաւորը, այն տխուր պատկերին, որ հայ դպրոցը կը ներկայացնէր աւելի եօթանասուն ութսուն տարի առաջ եւ որուն անդրադարձած էինք մեր նախանցեալ շաբաթ օրուան խմբագրականով։

Տեղ – տեղ նոյնիսկ պատահեցաւ աւելի վատթար բան մը, սկսաւ նահանջել Հայուն աննուաճ ոգին։ Նահանջեցին ոչ միայն լեզուն ու դպրոցը, այլ եւ ազգութիւնն ու կրօնքը։ Տկարները, անոնք որ կը դողային իրենց արտին ու այգիին, իրենց տան ու կայքին վրայ եւ յեղափոխութիւնը կը նըկատէին կոտորածներու պատճառ, անոնք փրկեցին իրենց մարմինը, բայց կորսնցուցին իրենց հոգին։ Կորսնցուցին իրենց Աստուածը։ Թուրքէն եկած էին եւ Թուրքին վերադարձան։

Այս փաստն իսկ ցոյց կուտայ, թէ Հայ յեղափոխութիւնը պատճառ մը չէր, արդիւնք մըն էր։ Կարմիր ու սպիտակ ջարդը, ամբողջ ցեղ մը անհետելու արիւնոտ քաղաքականութիւնն էր, որ ստեղծած էր յեղափոխութիւնը։ Եւ ստեղծած էր աւելի ուշ, քան պէտք էր։

Կրկնենք անգամ մը եւս, ի յուշ բոլոր կամակոր ու կամաւոր կոյրերուն,— Հայ Յեղափոխութիւնը անհրաժեշտ եւ բնական հետեւանքն էր թուրք Հերովդէսներու այս ձենգ ու դաւադիր քաղաքականութեան։

Քիչ կը մնայ, որ ժենոյաւոր հայ հրապարակագիրներ արդարացնեն այս քաղաքականութիւնը՝ անոր զոհերը մեղադրելով իբրեւ «անուղղայ արկածախնդիր»ներ։

Դարձեալ Վանեցի յեղափոխական վարդապետն է, որ կը վկայադրէ.

— « Քաղաքիս (Սեբաստիա) Թուրքաց մոլեռանդութիւնը եւ անհերքողութիւնն այնչափ է, որ կրնան հայ մը ձիէն վար առնել, շուկայի եւ փողոցներու մէջ անտեղի պատճառով մը,— կամ ի՞նչ պէտք է պատճառ, միթէ հայ լինելն բաւական պատճառ չէ՞, — կը քաշեն կը գանակոծեն։ Եթէ Թուրք մը բան գնած է Հայէն մը, իրաւունք չունի Հայն ստակ պահանջելու, եթէ վճարէ Թուրքը՝ շնորհ մ'է, եթէ ոչ՝ իւր իրաւունքն է» (անդ, մասն Ա., էջ 162)։

Հօգիով առողջները կռուեցան ու ապրեցան, ապառողջները ուրացան ազգ ու կրօնք եւ ընդմիշտ կորսուեցան իրենք իրենց ու մեզի համար. ըսինք արդէն, Թուրքէն եկած էին եւ Թուրքին վերադարձան։

Սրուանձտեանց եպիսկոպոս կը յիշատակէ այդ ապառողջներուն պարագան եւ կուտայ բաւական երկար ցանկ մը «տաճկացեալ»ներու։ Ահա քանի մը քաղուածքներ այդ ցանկէն.

1.— «Կաշոյի (Ակնի շրջան) բնակիչքը իբր հարիւր տարի առաջ տաճկացեալ Հայք են, կ'ըսէին, եւ ամէն մարդ գիտէ, թէ տակաւին Թաղեր եւ տոհմեր կան հայ անունով»։

2.— «Կան եւ քանի մը գիւղորայք, որոց բընակչաց համար նոյնպէս կ'աւանդեն, թէ տաճկացեալ Հայք են եւ իրենց բարբառոյն մէջ հայերէն բառ շատ գործ կ'ածեն»։

3.— «··· Գեղը (Արաբկիրի շրջան) որ վերեւն է, քարերուն մէջէն կ'երեւի. ասոր ալ բնակիչքը տաճկացեալ Հայք են եղած»։

4.— « Եւ ահա Աշոտկայ գեղ, դիրքը սիրուն եւ շէնքերը վայելուչ. բնակիչքը տաճկացած Հայք են եղած »։

5.— «Այդ գեղերու (Զմշկածագ) Հայոց համար գրուած է արդէն, թէ տաճկացած են ժամանակաւ»։

Եւ այլն։

Բոլոր այս «տաճկացած Հայք»ը յեղափոխութեան զոհերը չէին, քանի որ «այս դէպք»էն առաջ արդէն «տաճկացեալ» էին։

Անոնք զոհերն էին ոչ – յեղափոխութեան, այսինքն յեղափոխութեան բացակայութեան, եւ անոնց թիւով աւելի շատ էին, քան յեղափոխական շարժումին զոհերը յիսուն տարուան ընթացքին։

(Խմբագրական «ՅՈՒՍԱԲԵՐ»էն)

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԼԵՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Օգնական զինուորս

Իմ օգնական զինուորս, Ճիովաննի Լարէզէն, քսանեւհինգ տարեկան երիտասարդ մըն էր, սակաւախօս եւ բարեկիրթ, վերջին ծայր յանդուգն՝ վտանգի պահերուն։ Կատարեալ լեռնական մըն էր, ճակատը այրած եւ մազերը սառեսանելի հովէ մը շարունակ շարժման մէջ։ Եթէ մուրճը իջեցնէիք անոր դնդերներուն վրայ՝ յուսախաբ չէիք մնար. ձեր շուրջ կայծեր կը ցատկէին անպայման։

Լարէզէի ամէնէն ուշագրաւ յատկութիւններէն մէկն իր դաշնաւոր ձայնն էր, մերթ փաղաքուշ եւ մերթ մորկային։ Լեռնցի այդ տղան գիտէր կառավարել իր ձայնը, զայն փափկացնել եւ խռովել, ըստ իմաստի եւ զգացման ելեւէջներուն, իր ունկնդիրներուն մէջ արթնցնելով գեղեցկագիտական յուզականութիւնը, որ ամենաբարձր յատկանիշն է ամէն արուեստի եւ ամէն իմացական կատարելութեան։

Գիշեր ժամանակ, երբ հսկիչ սպան եւ պահակները, փաթթուած ոչխարի մորթէ վերարկուներու մէջ դանդաղօրէն կ'երթեւեկէին սառնամանիքին մէջ՝ Լարէզէն կը նստէր ձիւնէ քարայրին առջեւ, աչքերը կը սեւեռէր դէպի երկինք ու կը սկսէր երգել։ Զինուորները, դիւթուած անոր ձայնին հմայքէն՝ հետզհետէ կը բոլորուէին անոր շուրջ ու մեներգը կը վերածուէր խմբերգի։ Վերջին ծայր յուզիչ էր տեսնել թէ ինչպէս լեռնցի այդ տղաքը իրենց երգը ինքնաբերաբար կը վերածէին քառաձայնի, եւ թէ ինչպէս ձայնի եւ յուզման յարաբերութիւնները սպաներուն երեւակայութեան մէջ կը յօրինէին կախարդական աշխարհներու երազներն ու խաբկանքը։

Անոնց նախընտրածները Ալպեան զինուորներու կեանքին, զոհողութեանց եւ չարքաշ մարտնչումներուն նուիրուած աւանդական երգերն էին, որոնց քառեակներուն մէջ անընդհատ կը հոլովուէին Կրափփայի, Փիաւէի եւ Պասսանոյի անունները։ Պարզ բառերով եւ աւելի պարզ բացատրութիւններով ձեւաւորուած քնքուշ բանաստեղծութիւններ, որոնց մէջ տիրապետող տարրը սիրտն էր, իր կիրքերով եւ իր ազնուութիւններով։ Լարէզէի ձայնը, կը տիրապետէր խմբերգին վրայ, ինչպէս թեւատարած բազէ մը։

Ալպեան զինուորներու երգերը միշտ անսովոր ազդեցութիւն մը գործած էին վրաս։ Անտարակոյս, գիս յուզողն ու յափշտակողը նախ միջավայրն էր, լեռներու եւ անդնդախոր լռութեանց միջավայրը, որոնց վրայ ձմեռը տարածած էր իր նրբահիւս սփռոցները, եւ որոնց վրայ անդադար կ'ողբար ու կը պաղատէր անտիրական քամին, իր առջեւէն քշելով ուրուականներ եւ դեւեր։ Ապա, իմ այնքան սիրած Ալպեան զինուորները, որոնց հետ մտերմութիւնս աւելի խոր էր քան ուրիշ որեւէ սպայի։ Շատերուն նամակները ես էի որ կը շարադրէի, ու դարձեալ ոմանք իմ գրչիս միջոցաւ էր որ կը խօսէին իրենց նշանածներուն հետ, որոնց համար կը ջանայի գտնել ամէնէն պարզ եւ ամէնէն զուարթ բառերը։ Կը սիրէի զանոնք իրենց երիտասարդութեան եւ անվեհեր քաջութեան համար, տղաք՝ որոնք երբեք թշնամիին չէին ցուցուցած իրենց կռնակը, որոնք կը շարունակէին կռուիլ հեզակամ եւ լուռ, երբ այնքան սակաւ էր ուտեստը, ռազմամթերքը հաշուուած, մինչ անողորմ ցուրտը սկսած էր աւերներ գործել անոնցմէ շատերուն պողպատէ մարմնին վրայ։

Երբ կ'երգէին՝ կը մոռնային ցաւն ու զրկանքը, ու տարուած իրենց ցեղային արուեստի անզուգական բնազդէն՝ հետզհետէ կը խանդավառուէին, իրենց մէջ եւ իրենցմէ դուրս ստեղծելով այլափոխութեան եւ կեանքի այնպիսի ջերմ եւ բարախուն մթնոլորտ մը՝ որուն ի տես անկարելի էր չյեցուիլ հիացումով եւ խանդաղատանքով։

Երկար տարիներ ապրելով անոնց հետ՝ հետզհետէ իմ մէջ սկսաւ արմատանալ արուեստի եւ կեանքի հանդէպ ըմբռնումի, նոր եղանակ մը, որուն խորքը կը կազմէր իրական աշխարհի գերազանցութեան համոզումն ու զգացումը երեւակայականին վրայ։ Մտաւորական աշխարհի բոլոր ճամբաները գիս կը տանէին դէպի իրականին ու շօշափելին։ Իմ պատանութեան մշուշները հետզհետէ կը սկսէին փարատիլ, կը զգայի թէ իմ խօսքս աւելի դիւրին կը ծաղկէր շրթներուս վրայ, թէ ես մասնիկն էի այն հրաշափառ եւ կենդանի բնութեան՝ որ գիս առած իր մայրագորով բա–

Խ · ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

(Երիտասարդներ)

ԳԻՇԵՐԱՎԱՐ

Գիշերը այնքան թովիչ է վարը,
Պայծառ աստղերն են երբ ժպտում վերից,
Անգամ փխրուն է թւում լեռ քարը,
Ուզում ես կարել անվերջ ու նորից ···

Մերթ ունկ եմ դնում ես ջրի երգին,
Մերթ ծաղրկներն են զով յուրց ավում,
Էութեամբ ամբողջ տրուած հասերգին՝
Շուրջս ամէն բան երգիչ է թւում։

Շնչում եմ ծաղկանց բուրմունքը շռայլ,
Բաբախանում է կուրծքս ու իջնում էլի,
Լսում եմ հովի երգերը զուլալ,
Այնքա՛ն հմայուս, այնքա՛ն սիրելի։

Եւ ինձ թւում է, թէ սիրածս է այն
Եկել, թաքնել ծաղկունքի ծովում,
Ու երգում է պարզ, երգում մեղմաձայն,
Իր վսրտ երգով իմ սիրտը թովում։

Հրճուանքից սիրտս ուրախ բաբախում,
Ու լեռնաստում է խինդը կրծքիս տակ,
Շուրջս մեր կանաչ արտերն են ծփում
Զմրուխտեայ ծով է եւ չկա՛յ ցամաք···

ՀՐԱԶԴԱՆ

զուկներուն վրայ՝ կ'առաջնորդէր դէպի արուեստի տաճարները ։

Այսպէս է որ ես հետզհետէ հեռացայ կաշկանդուած եւ սահմանաւորուած բանաստեղծութենէն, ընդգրկելու համար վազող եւ երգող ջուրերուն նման ազատաշունչ արձակը, որուն մէջ կարելի է յառաջ մղել յոգնատանջ սիրտը ապերասան երիվարի մը նման, որուն մէջ կարելի է լայնօրէն բանալ մտքին բոլոր առագաստները բոլոր հովերուն դէմ, գինովնալ եւ հրճուիլ արիւնին մէջէն ձինածաղիկներու նման փթթող ոգեշունչ բառերով ։

Մինչեւ հիմա իմ մէջ կը հնչէ օգնական զինուորիս, Լարէզէի ձայնը, ու դարձեալ կը մտաբերեմ թէ ինչպէս չեռնցի այդ տղան գիտէր այնքան նրբին արուեստով, չափի եւ կշռոյթի զգացումով երգել Ալպեան զինուորներուն կեանքին եւ քաջագործութեանց նուիրուած երգերը։ Անուսբակոյս, ազնուական սիրտ մըն էր եւ անբասիր նկարագիր մը։

Երբ, տարիներ վերջ տեսայ Լարէզէն իր արհեստանոցին մէջ՝ ողջագուրուեցանք երկու հարազատ եղբայրներու պէս ։ Կանգնած իրարու դէմ՝ յիշեցինք մեր անցեալը, ու հիացումով լեցուեցայ անոր հանդէպ, երբ զգացի թէ մնացեր էր նոյն պարզ եւ անսեթեւեթ տղան, որ պատկառանքով եւ յարգանքով կը խօսէր իր երբեմնի «signor tenente»ին հետ, գլուխը նետած քիչ մը ետ, ճակատը այրած եւ մազերը անտեսանելի հովէ մը շարունակ շարժման մէջ։

Երբ բաժնուեցանք՝ աչքերս թրջած էին։

Միլան ԱՄԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Կոմիտասին ծննդեան տարին

ԽՄԲ.— Կիրակի օր ցերեկոյթ մը տեղի ունեցաւ Սորպոնի Ամփիթատրոնին մէջ, տօնելու համար Կոմիտաս վարդապետի ծննդեան 80ամեակը։ Այս առթիւ կը հրատարակենք մեր աշխատակցին խորհրդածութիւնները՝ գեղարուեստական բաժնին մասին.—

... Ուշագրաւ էր օրուան բանախօսներէն Պ. Օննիկ Պէրպէրեանի հետեւեալ բնորոշումը.

— «Հայկական երգը օտար տիրապետութեան տակ ստիպուած էր երկար ատեն ինքն իր մէջ կծկուիլ, իր տեղը տալով յաճախ օտար արուեստի մը եւ կը գտնուէր բոլորովին կորսուելու վտանգին մէջ։

Սակայն նախախնամութիւնը կը հսկէր, եւ դրաւ զայն վարդապետին ձեռքերուն մէջ։ Իսկ եթէ ան հանճարեղ մէկը եղած չըլլար, ապահովաբար անգամ մըն ալ պիտի կորսուէր ։

«Առաջուընէ ընտրուած բռնազբօսիկ ներդաշնակութիւն մը չէ որ կիրարկեց ան, այլ գտաւ անկէ բխող ինքնատիպ ձեւը։ Շնորհիւ ներդաշնակային հնարքներու, ան ոչ միայն փրկեց մեր երգը կորուստէ, այլ եւ տուաւ անոր գեղեցկագոյն ձեւը։ Ստեղծեց հայ երգին բազմերգութեան կեանքը, պահպանելով անոր մէջ մեր նախնեաց ոգին»։

Ձեռնհաս անձի մը կողմէ արտայայտուած այս կարծիքը անշուշտ մեծապէս պիտի նպաստէ ապահովելու համար թերահաւատներ որոնք Վարդապետը կրնան նկատել դեռ առմօնիի մէջ տկար երգահաւաք մը։

Այո, Կոմիտաս վարդապետ եղաւ բազմակողմանի ու հանճարեղ վարպետ մը որուն գործերուն մէջ ամէնինչ գիտ է, ամէն ինչ խորազգայնութեան մը եւ նրբին ճաշակի մը գոյութիւնը կը մատնէ։ Արուեստագէտ մը բառին ամենալայն առումով։ Մէկը որուն ձեռքին մէջ մեր ժող. երգը զտուելով իր նախնական բնոյթէն հասաւ արուեստի այնպիսի կատարելութեան մը որ ան այլեւս իր տեղը ունի ազնուագոյն փօքլօրներու կարգին։

Յայտագրին վրայ վարդապետին գործերուն յատկացուած մասը բովանդակութեամբ ճոխ՝ կը բաղկանար երեք մասերէ։

Անոր խմբերգները մեզի ներկայացնելու դերը վիճակած էր «Կոմիտաս» երգչախումբին, ղեկավարութեամբ Պ. Ն. Սերգոյեանի, իսկ մեներգներուն համար իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերին այդ օրը, յաջորդաբար, Տիկին Մ. Մեյիքեան, Օր. Ա. Առաքելեան, Օր. Ի. Պիւլպիւլեան։ Վարդապետին դաշնակի համար գրած ժողովրդական պարերու շարք մը նուագեցին Օր. Տ. Զառափեան եւ Պ. Րաֆֆի Պետրոսեան։

Կոմիտաս վարդապետի անձնական գործերէն զատ յայտագրին վրայ կային նաեւ չորս ուրիշ երգեր, որոնք թէեւ անոր կողմէ հաւաքուած՝ սակայն այս առթիւ դաշնաւորուած էին Օր. Գ. Ղազարոսեանի կողմէ։ Այդ երգերը մեզի ներկայացուց Տիկին Ա. Ալպան ։

Արտասովոր երեւոյթ մը սակայն եկաւ այդ օրը պահ մը խռովել մեզ ։

Յարգանքի արտայայտութեան այդպիսի առիթով մը, երգչուհի մը (ինչ տիտղոսով ալ ներկայացուի հանրութեան) ո՞րքան իրաւունք ունի իրեն վստահուած երգերուն վրայ աւելցնել ինքնատեղծ, այլանդակ դարձուածքներու ելեւէջներ որոնք ոչ մէկ կապ ունին բնագրին հետ։

Մեր ժողովրդական գոհարներէն «Կռունկ»ը եւ իբր ազգային երգ ընդունուած «Հայաստան»ը, ինչպէս լսուեցաւ, Վարդապետին ձեռքին մէջ արդէն ստացած են ոճաւորման այնպիսի գեղեցիկ ձեւ մը որոնցմէ ոչ մէկ նօթ կարելի է փոխել առանց խորտակելու անոնց ամբողջ հմայքը։ Անոնք ոչ ալ տախտակամածին ոտքի ուժեղ հարուածներու պէտք ունին, աւելի ազդելու համար ունկնդիրներուն վրայ ։

Ժողովրդականութիւն շահելու փափաքը բնական կը գտնենք, բայց արուեստին ընծայած միջոցներով, ոչ անոնցմէ դուրս, եւ պատշաճու–

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

... ԱՌԹԻՒ

Սորպոնի սրահ, Փարիզ... Փետր.— Կոմիտաս վարդապետ, իր ծննդեան ութսունամեակը կը տօնէր անցած կիրակի ։

Հայ ժողովուրդը հրաւիրած էր Սորպոնի ընդարձակ սրահը։

Խուռներամ բազմութիւն մը պատասխանած էր իր հրաւէրին։ Սրահն ու պատշգամները գրաւուած էին, նոր սերունդի ստուար բացակայութիւնովը սեւակխտուած ...

Ամբողջ երգացանկը հիւսուած էր Կոմիտասեան հանճարի գործերով։

Մեր ոսկեձայն երգիչ – երգչուհիները Կոմիտասի փառքը երգեցին։ Վերակենդանացուցին զայն բեմին վրայ ։

Խմբերգները մեզ փոխադրեցին Պոլսոյ Կոմիտասեան երանելի օրերուն։

Բեմ հրաւիրուած էին Հայաստանի «կալերգ»ը իր գոմշուկներով ու «եար ջան»երով։ Լուսնակն ու չինականը։ «Կռունկ»ն եւ «Հով արէք»ը։ Հայ մշակը իր քրտինքով, հայ աղջիկները իրենց եաբրգերով արձագանգ կուտային այս օտար երկրի բեմին վրայ։

Սորպոնի սրահը, հայացած էր այդ օր։

Վարդապետը, իր նկարին շրջանակին ծիրէն, կը դիտէր, կ'ունկնդրէր այս բոլորին։ Հայ ժողովուրդը Կոմիտասին եւ Կոմիտասը հայ ժողովուրդին հետ միախառնուած ։

Այս հանդէսը, վայել էր Վարդապետ Կոմիտասին մինչեւ հոն, ուր սկսաւ մենապարը նուրբ եւ տաղանդաւոր պարուհիի մը կողմէ՝ ի պատիւ Վարդապետ Կոմիտասին՝ անոր նկարին առջեւ։ Խոտոր կը համեմատէր այդ պարը, անոր կրօնաւորի հանդամանքին հետ, որքան ալ հառաջդիմական ակնոցով դիտենք զայն ։

Կարելի էր, վարդապետին պարերգներէն մին կարճ եւ վայել խմբապարով մը ներկայացնել հոն։

Կոմիտաս նախ կրօնաւոր մըն էր եւ այդ կրօնաւորի սքեմով փակեց իր աչքերը ։ Խ. Հայաստանի մէջ, կրնան անդիտութեան տալ անոր այդ հանդամանքը։ Բայց հո՞ս ...

Այդ մենապարը չփոթութիւն պատճառեց նաեւ, կաթող. պատուիրակին քովիկը նստող երիտասարդ վարդապետին, որ վեղարը գլխին, ստիպուեցաւ թաթիկները սքեմէն դուրս հանելով՝ մասնակցիլ ծափերուն ... Սրբազանը, եպիսկոպոսի վայել իր լրջութենէն չշեղեցաւ՝ պահելով իր ձեռքերուն հանդարտութիւնը ։

Երգչախումբը, մոռացութեան տուած էր Վարդապետին դաշնաւորած եկեղեցական երգերը։ Կարելի չէ՞ր օրինակ «Ով զարմանալի»ով կամ «Գետ մի զարհուրիր»ով մը ճոխացնել երգացանկը։ Միթէ նուա՞զ փօքլոր են այս վերջինները։

Արդեօք, մասնաւոր ծրագրո՞վ մը կազմուած էր այդ օրուան յայտագիրը,—անտեսել կրօնաւոր վարդապետ Կոմիտասը եւ բեմ հանել աշխարհական Կոմիտաս մը, յետ մահու սքեմաթող ընելու համար զինքը... բարեբախտաբար, Արտաւազդ արք. բեմ եկաւ՝ ուղղելու ղեկը՝ իր կարճ «Հուսկ բանք»ովը ։

Մեր հանդէսներուն մէջ, ոտքերով գետինը խփել եւ պիսերով երգիչները բեմ գալու ստիպելը չափազանցութեան հասնելու վրայ է։ Պէտք է երկաթէ վարագոյրով մը չէզոքացնել այդ ախտը։ Ազատագրել երգիչները այդ անհամ բռնակալութենէն։

Չեմ կարծեր, որ ծանօթ հառաջդիմականութիւնը վտանգուի այս քանի մը «յետադիմական» դիտողութիւններով ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (20)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Դ.

— Այսուհետեւ դժուար չէ, Աննա, սովորում ես ...

Իսկ դէպքերը շարունակում էին իրանց աղետալի ընթացքը։ Շուտով Ատրպատականից լուր եկաւ, որ Պարսկաստանում էլ յայտնուել է մի նշանաւոր աւազակ, որ երեւելի քաջագործութիւններ է անում։ Դա Նադրին էր, որին ապագայում վիճակուած էր նստել Իրանի գահի վրայ։ Բայց այժմ այդ անունը — Նադիր — մի դրօշակ էր, որի շուրջը խմբւում էին Պարսկաստանի բոլոր պատերազմող ուժերը։

Նադիրը ոչ միայն կողոպտում էր, այլեւ մեծ յաջողութեամբ կանոնաւոր կռիւ էր մղում Թուրք զօրքերի հետ։

Մուստաֆա փաշան, հաղորդելով այս տեղեկութիւնը Սիւլէյման Բէկին, յանձնարարում էր նրան զգոյշ լինել, մանաւանդ աչքից չթողնել Դիզակն ու Վարանդան։ «Երբեք չպիտի մոռանաս — գրում էր փաշան — որ կեավուրների համակրութիւնը անիծուած Շիաների կողմն է, մենք այդ շների համար ժամանակաւոր տէրեր ենք։ Վարանդան ու Դիզակը այնքան մօտ են Արաքսին, որ հեշտութեամբ կարող են ձեռք մեկնել Պարսիկ աւազակապետին»։

Դրանք խօսքեր էին որոնք աւելի կրակեցին Վարանդայի կառավարիչին։ Բայց փաշայից աւելի՝ Բէկին դրդում էր Մանասը, որ հաստատուել էր ծմակներում եւ այլեւս չէր ուզում վերադառնալ իր խաղաղ պարապմունքներին։ Նադրի եւ Մանասի աւազակութիւնների մէջ Սիւլէյման Բէկը գտնում էր եթէ ոչ ուղղակի կապ, գոնէ նմանութիւն ։

Այստեղ էլ մի բուռն Հայերն էին տանջում Թուրքերին, որովհետեւ կատարելապէս անմատչելի էին Քիրսի լեռնային կիրճերում եւ մութ անտառներում։ Նրանք չէին փախչում, չէին թագնըւում, այլ ամենայանդուգն կռիւներ էին վարում, այնպէս որ Սիւլէյման Բէկը մի քանի անգամ ջարդուած տեսաւ այն զօրաբաժինները, որոնց ինքն էր ուղարկում աւազակների դէմ ։

Իսկ մի անգամ ինքը անձամբ տարաւ զինուորներին ։

Նա նոր չպիտի սովորէր յանդուգն արշաւանքները ։

Զինուորները մագլցում էին սեպացած ժայռերի վրայ, իջնում էին մութ անդունդները։ Բայց եւ այդպէս, ոչինչ յաջողութիւն։ Գլխիկոր վերադարձան Աւետարանոց ։

Այդ օրը համբերութեան բաժակը բոլորովին լեցուել էր, Բէկը թողեց լեռներն ու ժայռերը եւ իր ամբողջ կատաղութիւնը դարձրեց Վարանդայի ժողովրդի դէմ։ Անմեղ մարդիկ չկային այդ երկրում։ Ամէնքը մեղաւոր էին ոչ միայն այդ պատճառով, որ այդպիսի յանդուգն աւազակներ են հանում իրենց միջից, այլեւ այն պատճառով, որ նրանց էր այս գեղեցիկ, առատ աշխարհը ։

Ամէնից առաջ հալածանքների ենթարկուեցին Մանասի ընկերակիցների ծնողներն ու մօտիկ ազգականները, բայց շուտով նոյն դառնութիւնները ճաշակեցին եւ այնպիսիները, որոնք չէին էլ ճանաչում աւազակներին։ Ամէն տեղ տարածուեց այրող կրակը, չմնաց այնպիսի մի խուլ անկիւն, ուր չզգար մորմոք։ Բէկը թռչում էր գիւղից գիւղ, որպէսզի ապշեցնէ ամէնքին իր ահարկու ուժով։ Օսմանեան զինուորը դարձաւ երկրի լիազօր տէր, ոչ ոք չէր համարձակւում գանգատ բարձրացնել, որովհետեւ գանգատիլ առանց վկայի, նշանակում էր վիզը գցել օղակի մէջ, իսկ մուսուլմանի դէմ վկայել կարող էր միմիայն մուսուլմանը ։

Կարծես բաւական չէին Օսմանեան զինուորները, եւ ահա նրանց գործին մասնակցելու համար Սիւնեաց երկրից հրաւիրեցին Զիլանիի Քրդերը։ Նրանցից կազմուել էին ձիաւոր խմբեր, որոնք որպէս թէ ծառայում էին փադիշահին։ Այդ վայրենիները երեւում էին ամէն տեղ, մարախի պէս տարածուել էին գիւղերում, ծծում էին բնակիչներին։ Առատ աւարի լուրը քաշում, բերում էր նոր եւ նոր խմբեր, որոնք փոխարինում էին կշտացածներին ։

Բայց տնտեսական հարստահարութիւնը դեռ թշուառութեան ծայր չէ, մարդը սովորում է ապրել մուրացիկի նման եւ շատ գոհ է լինում, եթէ գոնէ այդպէս կարողանայ հանգստութիւն գտնել ։ Այդ երջանկութիւնից էլ զրկուած էր Վարանդան ։

ԱԾ

թեան սահմաններուն մէջ միայն :

Ուրիշ երկու արուեստագիտուհիներ, երգահան դաշնակահարուհի Օր. Դ. Կալարուսեան եւ Օր. Ն. Փիշմիշեան ներկայացուցին նաեւ Վարդապետին գիւղական եղանակներուն վրայ եւ ի յիշատակ իրեն, իրենց հեղինակած կտորները, առաջինը «սախերգանք» մը, իսկ երկրորդը «հագներգութիւն» մը:

Գալով պարուհի Օր. Ռ. Յովհաննէսեանի, ընկերակցութեամբ իր հօր Պ. Գարեգինի (թառ), անկեղծ ըլլալու համար ըսենք որ ասոնց երեւումը մեր հանդէսներուն մէջ հաճոյքով ողջունած ենք միշտ: Եւ սակայն կը խորհինք թէ եկեղեցականի մը ի յիշատակ յարգանքի արտայայտութեան հետ կապ չունէին ոչ պարը, ոչ ալ Պ. Տրվալեանի ժաստչն երգեցողութիւնը: Պէտք նախընտրէինք որ աւելի լայն տեղ մը տրուած ըլլար Կարդապետին գործերուն :

Գ. ՔԷՐԷՍԹԷՃԵԱՆ

ԺԽՈՐԸ ԱՒԵԼԻ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՑ

Համայնավար երեսփոխանները վերսկսան աղմկել, ձեռքով ոտքով զարնել գրասեղաններուն: Նախագահին ձայնը չէր լսուեր: Տիւփռա սկսաւ ճառ մը խօսիլ.

— « Ես այս բեմը բարձրացած եմ ոչ թէ ինքզինքս պաշտպանելու, այլ ամբաստանութիւն մը ուղղելու համար այն հրթլէրական եւ փաշական օրէնքներուն դէմ զորս կը պատրաստէք ...

Ճառին մէջ կը յուզուէին ամէն տեսակ խնդիրներ,— ամերիկեան աշխարհակալութիւն, չէք ստացողներ, նաւահանգիստներու գործադուլ եւայլն:

— « Ինչպէս որ ժողովուրդին դիմադրութիւնը խորտակեց Հիթլէրի պատերազմական մեքենան, այնպէս ալ պիտի խորտակէ ձեր ճնշումի մեքենան »:

Երբ ճառախօսը կը ժողվէր իր թուղթերը, ուրիշ համայնավար երեսփոխան մը, կառօտի խօսք ուղղեց: Աջակողմէն կը պոռային.— « Կը բաւէ, կը բաւէ, շատ երկար տեւեց»:

Տիւփռա փոխանակ վար իջնելու, սկսաւ կարդալ Հնդկաչինի գաղտնի գործակալին՝ Վան Քոյի հաշիւները, ուր շատ մը կարեւոր դէմքերու անունները կ'երեւան : Այս առթիւ կը յիշէր գիւղական երեսփոխանի մը, Անթիէի անունը: Այս վերջինը Քամպոոնի խօսքը արտասանելով, աւելի ճոխացուց եւ կրկնեց հինգ անգամ :

Ըմբոստ երեսփոխանը միշտ կը մերժէր բեմէն իջնել: Ճարահատ՝ նախագահը դադրեցուց նիստը: Շչակները նորէն կը սուլէին: Նախագահը յիշեց թէ 1947ին ալ համայնավար երեսփոխան մը՝ Պ. Բալէ գրաւած էր բեմը եւ իջաւ միայն յաջորդ առտու արշալոյսին:

Ժամը 19.30ին, հանրապետական պահակնեբու հրամանատարը, զօր. Մարքան ներս մտնելով, երկու անգամ հրաւիրեց Տիւփռան որ վար իջնէ: Այս վերջինը գրպանէն հանեց եռագոյն երիզը եւ ըսաւ.— «Ես այստեղ եմ աշխատաւորներու կամքով »:

Զօրավարը դուրս ելաւ, նորէն ներս մտաւ, եւ երրորդ անգամ կրկնեց հրաւէրը, միշտ մերժողական պատասխան ստանալով: Ասկէ վերջն էր որ ներս մտան հանրապետական պահակները դուրս հանելու համար ըմբոստները: Գործողութիւնը սկսաւ ժամը 22ին: Համայնավարները անլուր նախատինքներ կ'արձակէին: Կիները դիրք բռնած էին առաջին շարքերուն վրայ: Թերթ մը կը գրէ թէ քանի մը կիներ պառկեցան գետինը, եւ հարկ եղաւ մինչեւ դուրս քշել զանոնք, բռնի: Ըմբոստները նոր փորձ մը կատարեցին բեմը գրաւելու համար: Պահակները յաջողեցան մաս-մաս դուրս հանել ըմբոստները: Կարասիներ խորտակուած, գրասեղաններ տապալած էին:

Ժամը 23.30ին, երբ նիստը վերսկսաւ, նախարարներուն նստարանները շրջուած, սեղաններ խորտակուած էին: Երբ Էռիօ երեւցաւ, համայնավարներ ծանր լուտանքներ արձակեցին: Իրենց ներկայացուցիչը, Միւսմօ, երկարապատում ճառ մը սկսաւ, բայց ամէն բան վերջացած էր արդէն: Իրեն դէմ ալ առժամեայ արտաքսումի վճիռ տրուեցաւ: Ժողովը շարունակուեցա մինչեւ առտու:

Կէս գիշերէն վերջ վարչապետը երեւալով, յայտարարեց թէ «կառավարութիւնը պիտի ապահովէ բարեկարգութիւնը եւ ազգային պաշտպանութիւնը »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ դադրեցնելու համար, հաշտարար յանձնաժողովը երկուշաբթի օր պիտի քննէ մետաղագործական բանուորներուն խնդիրը: Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը գործադուլ յայտարարեց նաւահանգիստներու մէջ, 24 ժամուան համար, իբրեւ ազդարարութիւն: — Սէնի նահանգին պետական պաշտօնեաները գործադուլի համաձայն են 70 առ հարիւր համեմատութեամբ: Աշխատանքը դադրեցաւ Քլէրմոն Ֆէռանի գործարաններուն մէջ: Օդանաւային աշխատաւորներն ալ գործադուլ յայտարարեցին: Տեղ – տեղ աշխատանքը վերսկսած է :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ԿԱՅՍԵՐ, Պաօ – Տայի 14 տարեկան տղան, իշխան Պաօ Լօնկ, որ դպրոց կ'երթայ Մասլաքի մէջ, (Պիրէնեան շրջան), ոստիկանական պաշտպանութեան տակ առնուեցաւ: Թերթերը կը գրեն թէ դաւ մը սարքուած էր, տղան առեւանգելու եւ իբրեւ պատանդ պահելու համար:

ՍԱՐԻ ԱԾԽԱՀԱՆՔԵՐԸ 50 տարի շահագործելու իրաւունք ստացաւ Ֆրանսա, Մարտ 3ին կնքուած պայմանագրով մը: Այս շրջանին գերմանախօս ժողովուրդը կը հաշուէ մէկ միլիոն, իսկ հանքածուխի տարեկան արտադրութիւնը՝ 14 միլիոն թոն: Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը ստիպողական նիստի մը հրաւիրեց նախարարները, բողոքելու համար այս կարգադրութեան դէմ :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ մերժեց ամերիկեան ծանուցագիր մը, հերքելով այն մեղադրանքը թէ 37 ամերիկեան հպատակներ վար դրուած են: Այս առթիւ կ'ամբաստանէ Մ. Նահանգները թէ հազարաւոր խորհրդային քաղաքացիներ վար դրած են Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ մէջ, իբրեւ տեղափոխեալ (D. P.): Կը յիշէ նաեւ թէ Ամերիկայի մէջ վար դրուած են Հայաստան գացած Հայու մը՝ Զօլաքեանի երեք տղաքը :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ մերժեցին անցագիր տալ խաղաղութեան կուսակիցներու պատուիրակութեան մը, որուն մէջ կը գտնուէին Քէնթրպրիի «կարմիր» աւագերէցը, սպանիացի նկարիչ Փիքասօ եւայլն :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15— 24, Salle Voltaireի մէջ, rue Voltaire, Ալֆորվիլ: Orchestre RAMON GARDAZ

Գեղարուեստական բաժին: Ջաւէշտ, անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ:

Métro Charenton Ecolesէն օթօպիւս 103, իջնել rue de l'Union: Մուտք 150 ֆրանք

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի ախոյենական մրցումները այս կիրակի Ա. եւ պահեստի Chatouի դէմ, Chatouի դաշտին վրայ: Ժամադրութիւն ժամը 12, Փորթ տ'Իթալի, ժամը 12.30ին մէթրօ Մէրի տ'Իսի:

Քատէնները Azur Sportի դէմ, մինիմները Քլամառի դէմ ժամը 14.30ին, Քլամարի դաշտին վրայ :

ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, ի պատիւ իր դասախօսներուն, կիրակի 12 Մարտ, ժամը 3—8, 19a, rue Caumartin: Սիրով կը հրաւիրուին ծնողներն ու Նոր Սերունդի բարեկամները :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի նպաստ Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի, 11 Մարտ շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Patronageի սրահը, 32 rue Danton, Kremlin Bicêtre:

Ղեկավարութեամբ Զ. ՂԱՐԻՊԵԱՆի եւ մասնակցութեամբ «ԱԴԱՄԵԱՆ» թատերախումբի քանի մը դերասաններուն :

Մուտքը 100 — 150 ֆրանք :

Իջնել Փորթ տ'Իթալի :

Օր. ՄԱՐԹԱ ԺԱՆԻՆ
Պ. ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՇԻՇԼԵԱՆ
Ամուսնացած

Rosny-sous-Bois 2 Մարտ, 1950

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 3.30ին, Տիկին Գազազեանի բնակարանը, 6 rue St. Sulpice: Կարեւոր օրակարգ :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս երկուշաբթի երեկոյ քաֆէ Րէժանի սրահը: Պ. Խաչատրեան կը խօսի հայկական ճարտարապետութեան մասին, նկարներու ցուցադրութեամբ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրը կը տօնուի Մարտ 12ի կիրակին:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ Տիկնանց վարժարանի տարեկան պարահանդէսը՝ Ապրիլ 23ին:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՊՈՄՈՆԻ ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ԽՈՒՄԲԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, Մարտ 11ին, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, դպրոցին սրահը:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mardi 7 MARS 1950 Երեքշաբթի 7 ՄԱՐՏ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6095–Նոր շրջան թիւ 1506

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Ընդհանուր գործադուլ Փարիզի մէջ

ՓԱՊՈՒՂԻՆ (ՄԵԹՐՕ) ԵՒ ՀԱՆՐԱԿԱՌՔԵՐԸ ՁԵՆ ԲԱՆԻՐ ԲՇ. ԱՌՏՈՒԸՆԷ Ի ՎԵՐ.— ԱՀՌԵԼԻ ԽՃՈՂՈՒՄ ԿԱՅԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ.— ՈՐՔԱՆ ՊԻՏԻ ՏԵՒԷ.— ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԿԸ ԾԱՒԱԼԻ ՆԱԵՒ ԳԱՒԱՌԻ ՄԷՋ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, երկուշաբթի առտու գործադուլ յայտարարեցին Փարիզի մեթրոյին եւ հանրակառքերու աշխատաւորները, որոնք թեր քուէարկած էին 82 առ հարիւր, անցեալ շաբթու:

Շաբաթ եւ կիրակի բանակցութիւնները շարունակուեցան կառավարութեան ներկայացուցիչներուն հետ, բայց կարելի չեղաւ համաձայնիլ: Կիրակի գիշեր արհեստակցական միութիւնները հրապարակային ժողով մը գումարեցին մասնակցութեամբ 8000 աշխատաւորներու, եւ որոշուեցաւ գործադուլ յայտարարել, առանց պայմանաժամ որոշելու: Վերջին պահուն փոխադրութեանց վարչութիւնը 5 առ հարիւր յաւելում առաջարկեց, բայց մերժուեցաւ: Բանուորական Ուժի եւ Քրիստոնեայ աշխատաւորներու Միութեանց ներկայացուցիչները հաւանեցան գործադուլը յետաձգել մինչեւ չորեքշաբթի, բայց Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը մերժեց: Եւ գործադուլ յայտարարուեցաւ կէս գիշերէն ետք, երբ կը վերջանար մեթրոյի երթեւեկը:

Աննկարագրելի էր խճողումը կայարաններու մէջ, երկուշաբթի առտու կանուխ: Կառավարութիւնը երեք հազար կառքեր տրամադրած էր, մարդ գլուխ 30 ֆրանք վճարումով, զինուորներու հսկողութեան տակ, բայց անկարելի էր գոհացնել բոլորը: «Թաքսի» գտնելն ալ բախտի խնդիր էր:

Փոխադրութեանց աշխատաւորները ոչ միայն բացառիկ պարգեւ եւ յաւելում կը պահանջեն, այլեւ բարուքում՝ հանգստեան թոշակի պայմաններու: (Աշխատաւորներուն թիւը կը հաշուեն 32 հազար):

Թերթերը կը գրեն թէ հրապարակային ժողովին մէջ միայն 20 հոգի հակառակ էին գործադուլին:

Ուրիշ գործադուլներ ալ կը սպասուին: Ելեկտրականութեան եւ կազի աշխատաւորները գործադուլին համաձայն են 75 առ հարիւր: Բանակցութիւնները կը շարունակուին կառավարութեան հետ եւ եթէ միջին ճամբայ մը չգտնուի, գործադուլը անխուսափելի կը համարուի Դշ. կամ Եշ.էն առաջ:

Հիւսիսային շրջանի հիւսուածեղէնի գործարանները, որոնք մասամբ անգործութեան դատապարտուած են օրերէ ի վեր, կրնան ամբողջովին փակուիլ այսօր-վաղը:

Մետաղագործական բանուորներուն գործադուլը կը շարունակուի Փարիզի թէ գաւառի մէջ: Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, բանթողներուն թիւը հասած է 300.000ի (ընդհ. թիւը, կը հաշուեն 1.500.000):

Թերթերը հետեւեալ թիւերը կը հաղորդեն բանթողներու մասին.— 135 հազար հոգի Փարիզի մէջ, 75 հազար Լիլ-Ռուպէ, 12 հազար Մարսէյլ, քսան հազար Լիոն, 18 հազար Պելֆոռ, 7000 Լուառի, տասը հազար Մոզէլի շրջանին մէջ:

Փարիզի օդանաւային աշխատաւորներն ալ գործադուլ յայտարարած ըլլալով, օտար ընկերութիւններ իրենց պաշտօնեաները ղրկած են, ապահովելու համար հաղորդակցութիւնները Փարիզի եւ օտար երկիրներու միջեւ:

Առջի օր գործադուլ յայտարարուած էր նաւահանգիստներու մէջ, 24 ժամուան համար: Մարսէյլի քարափներու բանուորներուն վարիչները կը պահանջեն ընդհ. գործադուլ յայտարարել առանց ժամանակ որոշելու, որպէսզի կարենան խափանել զինամթերքի փոխադրութիւնը դէպի Հնդկաչին:

Փարիզի շինութեանց բանուորներէն 13 հազար հոգի աշխատանքները դադրեցուցած էին անցեալ շաբթու: Մարսէյլի մէջ իրենց արհեստակիցները որոշեցին գործադուլ յայտարարել առանց պայմանաժամ սահմանելու:

Փարիզի դեղարաններու աշխատաւորներն ալ գործադուլ կը պահանջեն 70 առ հարիւր համեմատութեամբ:

Երկաթուղիներու վարչութիւնը համաձայնու-

ԵՐԵՒԱՆԸ Է ԽՕՍՈՒՄ

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻՆ մէջ այս տարի պիտի կառուցուին շարք մը տիպար շէնքեր: Նախնական աշխատանքները սկսած են արդէն: Շէնքերը պիտի շինուին քաղաքի տարբեր մասերուն մէջ եւ առաւելապէս պիտի տրամադրուին բանուորներու: Առաջին յարկերը պիտի օգտագործուին իբրեւ կործակցական խանութներ: Բակերուն մէջ պարտէզներ պիտի շինուին:

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ կաճառը վերջերս հանդիսաւորապէս կատարեց 185 շրջանաւարտներու արձակման արարողութիւնը: Հանդէսին կը մասնակցէին կառավարութեան եւ կուսակցութեան բարձրագոյն մարմիններու ներկայացուցիչները, արուեստի գործիչներ եւ հիւրեր: Այս առթիւ հողագործութեան նախարարը ճառ մը խօսելով յաջողութիւն մաղթեց շրջանաւարտներուն, որոնք անմիջապէս պիտի մեկնին շրջանները, աշխատանքի: Խօսեցան նաեւ շրջանաւարտները, խոստանալով իրենց ամբողջ գիտելիքն ու կարողութիւնները տրամադրել «յօգուտ մեր սոցիալիստական փւղատնտեսութեան»:

ՍԹԱԼԻՆԵԱՆ պողոտան պիտի երկարաձգուի կէս քիլոմեթր եւ միացուի Ցաղթանակի կամարին: Պողոտային վրայ պիտի կառուցուին նոր շէնքեր, որոնց հողային աշխատանքները սկսած են արդէն: Կառուցման աշխատանքներն պիտի աւարտին Ս. Հայաստանի 30ամեակի օրը:

ՍԵՒԱՆԻ շրջանի կեդրոնին մէջ կազմակերպուած են համահայաստանեան կոլխոզի վարիչներու եւ բրիգադիրներու (խմբավար) դասընթացքներ, որոնց կը մասնակցին աւելի քան 500 կոլխոզնիկներ: Ուսանողներուն կ՚աւանդեն շարք մը գործնական գիտելիքներ:

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ՍՈՎԵՏԻ (Խորհուրդ) ընտրութեանց օժանդակելու համար, Լենինականի երգի եւ պարի ժողովրդական խումբը հանդէսներ կը կազմակերպէ բանուորական կեդրոններու մէջ:

ՄԱՀ ԸՆԿԵՐ ԱՐՏՕ ԱՏՈՄԵԱՆԻ

Խորին ցաւով կը ծանուցանենք մահը ընկեր Արտաւազդ (Արտօ) Ատոմեանի, որ բժշկական ծանր գործողութեան մը ենթարկուած էր վերջերս:

Ողբացեալ ընկերը, 54 տարեկան, 1919-20ին եղած է օգնական Երեւանի ոստիկանութեան վերատեսուչի: Մասնակցած է Ղարաքիլիսէի կռիւներուն, իսկ կովկասեան ճակատին վրայ եղած է թիկնապահ Զօր. Սիլիկեանի: Հայաստանի խորհրդայնացումէն վերջ անցաւ Պոլիս, յետոյ Պուլկարիա եւ Ռումանիա: Երկրորդ աշխարհամարտէն վերջ հաստատուած էր Փարիզ, եւ կը զբաղէր իր գործերով, երբ անողոք հիւանդութիւնը անժամանակ կերպով զգետնեց զինքը:

թիւն մը կնքեց ոչ-համայնավար սենտիքաներուն հետ: Վարչութիւնը դատի քաշեց Աշխատանքի Դաշնակցութեան պատկանող միութեան դիւանը, ամբաստանելով թէ անուանարկիչ թռուցիկներ ցրուած է:

150.000 — 250 ՀԱԶԱՐ ԳԵՐՄԱՆՆԵՐ եւս արտաքսելու ձեռնարկած է լեհական կառավարութիւնը: Դաշնակիցները ուժգնօրէն բողոքեցին այս որոշման դէմ, ապօրէն գտնելով զայն, մանաւանդ որ տեղ չկայ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը բողոքեց Սարի մասին կնքուած համաձայնութեան դէմ, որով Ֆրանսա այդ շրջանին ածխահանքերու մենաշնորհը կը ստանայ 50 տարուան համար: Վարչապետը յայտարարեց թէ «կացութիւնը փոխուած է այժմ, վտանգելով միացեալ Եւրոպայի կազմակերպումը»: Ընկերվարական պետը, Շումախըր ըսաւ թէ նոր Ալզաս Լոռէն մը պիտի ստեղծուի այս համաձայնութեամբ:

ՕԴԱՆԱՒԻ ՄԸ ՎԱՐ ՆԵՏՈՒԵՑԱՒ սերպ տաւագիր մը, Փարիզ — Ցիւրիխ ճամբուն վրայ, հազար մեթր բարձրութենէ մը: Անգլիայէն վտարուած ըլլալով, Պելկրատ պիտի փոխադրուէր:

ԿԵՂԾ ՀԱԶԱՐՆՈՑՆԵՐ երեւան հանուած են Սէնթ Էթիէնի մէջ, Պանք տը Ֆրանսի թուղթերու վրայ տպուած: Դրամատան մասնաճիւղը 200 հազար ֆրանքի կեղծ թղթադրամ ստացած էր: Երեք հոգի ձերբակալուեցան:

Վարչապետին կոչը

Բանուորական խլրտումներու եւ ազգ. ժողովին մէջ ծագած միջադէպերուն առթիւ, Պ. Պիտօ ձայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ կիրակի օր, լուսաբանելով կարգ մը խնդիրներ: Զօրավարներու հարցին առթիւ, ըսաւ թէ անհրաժեշտ գործողութիւնը պիտի կատարուի, երբ քննիչ յանձնաժողովը լրացնէ իր աշխատանքը: Ցաւ յայտնեց որ այս խնդիրն ալ կ՚օգտագործուի «խռովարար նպատակներու համար»: Եւ շարունակեց.— «Ողջմտութիւնը պէտք է հակազդէ այս խառնաշփոթութեան ուր սուտը իրաւէն չեն զանազաներ: Քննութեան առթիւ յիշուած անուն մը վտանգուած չէ, ոչ ալ յարձակման ենթակայ մարդ մը՝ յանցաւոր: Պէտք չունիմ մատնանշելու այս շփոթութեան դրդիչները: Անոնք կը պատկանին դպրոցի մը որ նշանաւոր հանդիսացաւ վերջին տարիներու ընթացքին, Եւրոպայի որոշ մէկ մասին մէջ սարքուած հռչակաւոր դատերով»:

Անցնելով Ազգ. ժողովին մէջ քննուած օրինագծին (վնասարարութեան դէմ), վարչապետը ձաղկեց ազգային պաշտպանութեան դէմ մղուած պայքարը: Ապա շօշափեց աշխատավարձքի խնդիրը եւ ըսաւ թէ կառավարութիւնը համաձայն է բարւոքելու աշխատաւորներու վիճակը: Յետոյ ակնարկելով «տարօրինակ գործադուլներուն», ըսաւ թէ կառավարութիւնը անձնատուր պիտի չըլլայ արկածախնդրութեան: Շուտով պիտի գործադրուին հաշտութեան եւ իրաւարարութեան բոլոր միջոցները բանուորական վէճերու առթիւ: Կառավարութիւնը ոչ վհատած է, ոչ ալ վարանոտ՝ ազգին համար կատարած ճիգին մէջ»:

Նորէն բուռն վէճեր Ազգ. ժողովին մէջ

Ուրբաթ օրուան ծանր անկարգութիւններէն վերջ, երբ հանրապետական պահակներ Ազգ. ժողովէն դուրս հանեցին երկու համայնավար երեսփոխաններ, վիճաբանութիւնները շարունակուեցան նոյն սաստկութեամբ, շաբաթ եւ կիրակի օրն ի բուն:

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ համայնավարները ամէն միջոց ձեռք առած էին, խափանելու համար կառավարութեան առաջարկած օրինագիծը՝ վնասարարութեան դէմ: Ոչ միայն անդադար կ՚աղմկէին, գրասեղաններուն կը զարնէին, լուտանքներ կ՚արձակէին.— փոխադարձաբար լսելով բուռն պատասխաններ — այլեւ անվերջ բանաձեւեր, փոփոխութիւններ կ՚առաջարկէին: Պարբերաբար կրակին վրայ իւղ կը լեցնէին երեսփոխանները:

Կիրակի կէսօրէն վերջ մթնոլորտը այնքան տաքցած էր որ, նախկին նախարար Քոսթ Ֆլոռէ ջղագրգռուելով պոռաց Եռոյի համայնավար երեսփոխանին՝ Պ. Կռոյի.

— Լռեցէ՛ք, դուք պարզապէս քրէական դատապարտեալ մըն էք:

Համայնավար երեսփոխանը տեղէն ցատկեց, խոյանալու համար ժողովրդական (M. R. P.) երեսփոխաններու նստարանին վրայ: Փոթորիկը պայթած էր: Աջակողմը կազմ եւ պատրաստ կը սպասէր, յոտնկայս, իսկ Պ. Քոսթ-Ֆլոռէ, նոյնպէս ոտքի վրայ եւ բռունցքը սեղմած, կը պատրաստուէր հարուած դիմագրաւելու: Բարապաններն ալ դիրք բռնած էին: Հարկ եղաւ երկու ժամ դադրեցնել նիստը, նոր ընդհարումէ մը խուսափելու համար:

Նիստը վերաբացուած ատեն, նախագահը ցաւ յայտնեց Պ. Քոսթ-Ֆլոռէի արտասանած բառին համար:

★ Շաբաթ օր եւս ծանր միջադէպեր պատահեցան, երբ դատական նախարարը, Պ. Ռընէ Մայէր, կը պաշտպանէր նոր օրինագիծը: Առտուն կանուխէն երկու համայնավար երեսփոխաններ ճառեր խօսեցան զանազան խնդիրներու մասին, միեւնոյն ատեն անարգելով կառավարութիւնը: Համայնավարներու առաջնորդը, Ժաք Տիւքլօ նստած տեղէն «ոստիկաններու (ֆլիք) կառավարութիւնը» կոչեց օրուան իշխանութիւնը: Զափաւոր երեսփոխան մը պատասխանեց.

— Դուք վախկոտ մըն էք: Ձեզ չտեսանք երբ հանրապետական պահակները ներս կը մտնէին...

Տիւքլօ.— Երկու հարիւր ոստիկան չէն ղրկեր, ժողովուրդին ընտրեալները արտաքսելու համար:

Իրիկուան դէմ, երբ նախագահութիւնը կը վարէր Պ. Պուքսոմ, Տիւքլօ, որ փրփրած էր, «ստախօս եւ ապուշ» կոչեց զայն:

Պուքսոմ.— Եթէ ես ապուշ եմ, դո՞ւք ինչ էք...

Տիւքլօ.— Նախագահը կարճամիտ մարդ է եւ անպարկեշտ...

Ձայն մը.— Հիմա կը հասկցնեմ քեզի, Ժա՛ք...

Պ. Քոսթ-Ֆլոռէ (նախկին նախարար) անհամբերութեան նշաններ կը ցուցնէր:

Տիւքլօ.— Կ՚ուզէք ընդունիլ տալ ձեր աղտոտ օրէնքը, չունէր:

([illegible] շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԳԵՐ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Դեռ չի մարել Առաջնորդի եօթանասնամեա - կին չուայլուած փառաբանական խրախճանքի արձագանգը: Մոսկուայի պաշտօնաթերթերը շարունակում են սխնակներ զրաղեցնել աշխարհի բոլոր անկիւններից ստացուած շնորհաւորական հեռագիրների թւումով: Եւ ահա կրկին «յուզումնալից օրեր է ապրում խորհրդային մեծ հայրենիքը»: Մարտ 12ին տեղի պիտի ունենան Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհրդի ընտրութիւնները:

Քարոզիչների միլիոնաւոր բանակը անդադրում լուսաբանում է «աշխարհի ամենաժողովրդավար Ստալինեան սահմանադրութիւնը, նրա նով խորհ. մարդուն շնորհուած, դրամատիրական երկրներում չերազուելիք անգամ իրաւունքների անսահմանութիւնը եւ վերջին չորս տարիների՝ 10 փետրուար 1946 թւին ընտրուած Գերագոյն Խորհրդի տեւողութեան ընթացքում կատարուած նուաճումների հսկայութիւնը կեանքի բոլոր մարզերում»:

Քարոզիչներն ամէն տեղ են — դպրոցում, զօրանոցում, գործարանում, կոլխոզում, պետական հիմնարկութիւնների մէջ, նաւի ու սաւառնակի վրայ ու մանաւանդ մասնաւոր բնակարաններում: Այս տարի առանձնապէս քաջալերւում է «ընտրական զրոյցը» ընտանեկան շրջանակում, թէկուզ մինչեւ կէս գիշեր:

Կիեւ քաղաքում «սահմանադրական» քարոզիչների թիւը հասնում է 25 հազարի, Նովոսիբերսկ 12.000, Կալինինի շրջանում՝ 40.000, Նովգորոտի՝ 18 հազար եւայլն: Սիբիրի սառուցեալ դաշտերում ու անտառներում մուշտակի համար վայրի գազանների որսորդներն իսկ աչքաթող չեն եղած: Քարոզիչները դահուկներով (սկի) մինչեւ հազար քիլոմեթր սուրում են այստեղ այնտեղ փնտռելու եւ հասկացնելու նրանց ինչու, ինչպէս եւ ում ձայն տալու պարտականութիւնը:

Ոչ ոք անմասն չի ուզում մնալ քարոզչական աշխատանքից ընտրութիւնների առթիւ: Ուսուցիչներ, դերասաններ, ճարտարագէտներ, գրողներ, աշուղներ, երաժշտագէտներ, ուսանողներ, բանուորներ, ճառով, համերգով, ցուցահանդէսով, ռատիօ - խօսքով, յատուկ լրագրներով եւ այլ միջոցներով, հազար ու մէկերերորդ անգամ կրկնում են «Հայր մեր»ը ամենահանճարեղ մարդու, յառաջադէմ մարդկութեան առաջնորդի, մեծ կառուցանողի — Ստալինի մասին:

«Շնորհիւ նրա է, որ, ընկերներ,
Աւելի դիւրին է դարձել ապրիլը,
Աւելի զուարթ է դարձել մեր կեանքը»:

Այս յանկերգով են սկսում քարոզիչները եւ ապա անցնում գովեսցուք եւ փառաբանեսցուքին:

Պատգամաւորական թեկնածուներ ներկայացնելու անհամար հաւաքոյթներում, միշտ եւ ամենուրեք, նախ դրուել է Իոսիֆ Վիսարիոնովիչ Ստալինի, ապա Քաղաք. Բիւրոյի անդամների եւ վերջը միայն տեղական գործիչներից որեւէ մէկի թեկնածութիւնը:

Քաղաք. Բիւրոյի անդամների անունները յիշատակելիս անխախտօրէն պահւում է նոյն նուիրապետական կարգը — Ստալին, Մոլոտով, Մալենկով, Բերիա, Վորոշիլով, երբեմն Միկոյեան, յետոյ Կագանովիչ, երբեմն էլ ընդհակառակն, ապա Բուլգանին, Խրուշչեւ եւայլն:

Թեկնածուների արդէն վերջնականապէս որոշուած ցանկում մենք տեսնում ենք զօրավար Բաղրամեանին (թեկնածու Լատւիայի հանրապետութեան մէջ), Խ. Միութեան փոխ - վարչապետ Յովհ. Թեւոսեանին (Ուկրայինայի Նիկոպոլ քաղաքում), Խ. Միութեան ներքին գործոց նախարարի օգնական Ստեփան Մամուլեանին (Աբխազիայում): Բուն Վրաստան եւ Ադրբէյճան, որոնք ունին հոծ հայկական փոքրամասնութիւն, 12—13 առ հարիւր, ոչ մի հայանուն թեկնածու: Լեռնային Ղարաբաղում Միութեան Խորհրդի պատգամաւորութեան համար թեկնածու է Ադրբէյջանի պետական ապահովութեան (հին իմաստով - Չեկա) նախարար ռուս Եմիլիանովը:

Խ. Հայաստանում թեկնածու են կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Գրիգոր Արութինովը, Գիտութեանց Ակադեմիայի նախագահ Վիկտոր Համբարձումեանը, Պօղոսով Յարութիւն՝ կոմկուսի քարտուղար Լենինականում, Սահակ Կարապետեան՝ վարչապետ, Մարտիրոս Սարեան, նախագահ հայ նկարիչների միութեան, Յարութիւնեան Արամայիս՝ քարտուղար Լենինական քաղաքի կոմկուսի, Միքայէլեան Սուրէն՝ կրթական նախարար, Մարգարեան, Արմէեան, Գրիգորեան — կուսակցական գործիչներ, Գուլակեան՝ «Սունդուկեան» թատրոնի վարիչ, Ներսէսեան Ստեփան՝ Երեւանի համալսարանի պատմութեան ամբիոնի ուսուցչապետ, Ղարիբեան Ռեբեկա՝ կոլխոզի նախագահուհի՝ վերին Խաթունարխ գիւղում, Բուխիկեան Կորիւն, Ալէքեան Գեղամ, Աղաջանեան Եղիշէ, Գրիգորեան Յակոբ, Վարդանեան Եղիշէ եւայլն:

Խ. Հայաստանում թեկնածու է մի ռուս տիկին, Լիխաչովա Եւդոկիա՝ բանուորուհի Լենինականի հիւսուածեղէնի գործարանում եւ մի Թրքուհի՝ Կադիմովա Սեդա Րիզաեւնա պատասխանատու խմբագիր, «Սովետ Էրմենիստան» թերթի:

Թեկնածու են նաեւ գիւղատնտեսութեան նախարար Ղազարեան Ենովք եւ պետական ապահովութեան նախարար Կորխմազեան Սարգիս:

Եթէ ինձ հարցնէիք, թէ աշխարհի մէջ վեցերորդում ինչ նպատակի է ձգտում սահմանադրական ու ընտրական այս խրախճանքը, տնտեսական վատնում աշխատանքի ու տքնութեան, ես չէի կարող պատասխանել: Մօտ 1200 թեկնածուները գրեթէ ամբողջովին ուղղափառ համայնավարներ են ու պիտի ընտրուեն միաձայն: Տարեկան մէկ երկու անգամ երեք չորս օրով պիտի համախմբուեն Կրեմլի պալատում, օրհներգներ պիտի երգեն Առաջնորդին ու ցրուեն: Արժէ՞, որ լեռը երկունքի ցաւերով տանջուի այս ձեւակերպութեան համար: Գերագոյն խորհուրդ — ահագնադղորդ անուն, դատարկ կարասի: Գերագոյն կոչածդ ի՞նչ իրական դեր ունի խորհրդային պետութիւնը վարելու մէջ: Եւ ոչ մի: Նա նոյնքան ժողովրդական ներկայացուցչական իշխանութիւն է, որքան դատարանի գրագիրը դատաւոր է:

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Ի՞նչ կ'ուզէ Քիւրտ ազգը

ԽՄԲ.— Երեք տարիէ ի վեր Քրտական Տեղեկատու մը կը հրատարակուի Փարիզի մէջ, ֆրանսերէն եւ անգլերէն լեզուներով, խմբագրութեամբ Տոքթ. Քեամրան Պետրխանի: Վերջին թիւին (1950 Յունուար) կը թարգմանենք ստորեւ տեսակցութիւնը՝ զոր Պետրխան պէյ ունեցած է ամերիկացի լրագրողի մը՝ Պ. Էտկըր Էնսըլ Մաուըրըրի հետ, (վերապատելով մեր ստացածը).—

Ամերիկացին.— Ի՞նչ կ'ուզէ քիւրտ ազգը:

Քեամրան պէյ.— Մշակութային ինքնավարութիւն, ոչ աւելի, ոչ պակաս: Մենք կ'ուզենք քրտական դպրոցներ, քրտական գիրքեր եւ թերթեր, մեր սեփական պաշտօնեաները, արդիական բարեփոխումներ:

— Թուրքերը, Իրանցիները, եւ Իրաքցիները ինչո՞ւ կը մերժեն ձեզի տալ այդ բաները:

— Անոնք կ'ըսեն թէ մինչեւ որ չլուծուինք կամ չբնաջնջուինք, ի վերջոյ կատարեալ անկախութիւն պիտի պահանջենք:

— Թերեւս իրաւունք ունի՞ն:

— Ո՛չ: Ժամանակները այլեւս յարմար չեն փոքր ազգերու համար: Մեր ուզածը պատուաւոր տեղ մըն է ազատ դաշնակցութեան մը մէջ: Ութ միլիոն Քիւրտեր աւելի պակաս բան պիտի չընդունին:

— Այդպիսի դաշնակցութիւն մը հնարաւո՞ր է Միջին Արեւելքի մէջ:

— Ինչո՞ւ չէ: Եթէ Թուրքերը յիսուն տարի առաջ ընդունած ըլլային իրենց շատ մը հպատակներուն դաշնակցութիւնը, տակաւին պահած պիտի ըլլային իրենց ընդարձակ կայսրութիւնը — բարիք մը ամբողջ շրջանին համար: Ատոր փոխարէն, պետութիւնները մեզ երեք մասերու բաժնեցին — չորս միլիոն Քիւրտ Թուրքիոյ մէջ, երկուքուկէս միլիոն Իրանի մէջ, եւ աւելի քան մէկ միլիոն Իրաքի մէջ: Մենք ամէն տեղ կը հալածուինք եւ մինչեւ իսկ կը ջարդուինք: Քառասունըինը երիտասարդ քիւրտ ազգային վարիչներէն, որոնք 1918ին սկսան մեր ազատագրութեան պայքարը, ճիշդ վեց հոգի ողջ մնացած են:

— Դուք Քիւրտերդ յաճախ պայքարած էք եւ յաղթած:

— Ճիշդ է: 1945ին երբ 30.000 Իրաքցիներ յարձակեցան բրիտանացի զօրավարի մը հրամանատարութեամբ, հինգ հազար Քիւրտեր Մոլլա Մուսթաֆայի առաջնորդութեամբ պարտութեան մատնեցին զանոնք: Եթէ բրիտանական օդային ուժը չըլլար, Պաղտատը գրաւած կ'ըլլայինք: 1945—46ին, լման մէկ տարի Ղազի Մուհամմէտ ինքնավար Քրտական Հանրապետութիւն մը պահեց Իրանի մէջ: Իրանցիները խաբեցին զայն եւ կախեցին Մահապատի հրապարակին վրայ: Սակայն քրտական ազգայնականութիւնը չի կրնար կախուիլ: Եթէ ապստամբինք այսօր, ի՞նչ պիտի ըլլան ձեր ամերիկեան գեղեցիկ ծրագիրները, որոնք կը ձգտին զօրացնել Թուրքիան եւ Իրանը:

— Ի՞նչ բան կ'արգիլէ ձեզ ապստամբելու:

— Ամերիկան: Մենք չենք վախնար, սակայն չենք կրնար կռուիլ Ամերիկացիի դէմ: Եթէ ապստամբինք, մեզ պիտի կոչէք համայնավարներ կամ ռուսասէրներ: Մենք ոչ մէկն ենք: Այսուհանդերձ, եթէ նոր աշխարհամարտ մը ծագի, դժուար պիտի ըլլայ մեր երիտասարդութիւնը ետ կեցնել ապստամբելէ: Դուք մեզի ազատութիւն խոստացաք Վէրսայլի մէջ: Ամերիկեան կառավարութիւնը կը բողոքէ թէ Պուլկարիա, Ռումանիա եւ Հունգարիա կը ժխտեն մարդկային իրաւունքները: Ինչո՞ւ չեն բողոքեր Թուրքիոյ եւ միւսներուն դէմ, որպէսզի Քիւրտերը մարդկային իրաւունքներ ստանան, համաձայն Ազգաժողովի դաշինքին 73 եւ 74 յօդուածներուն: Ատոր փոխարէն, դուք կ'օգնէք Թուրքերուն եւ միւսներուն, որոնք կը հարստահարեն մեզ:

— Այդպէս կ'ընենք պարզապէս փրկելու համար աշխարհը ուրիշ հարստահարութենէ մը որ աւելի գէշ պիտի ըլլայ:

— Գիտեմ: Երբ կը խօսիմ պարզ Ամերիկացիներու հետ, որոնք նոյնիսկ չեն գիտեր թէ ո՛ւր կը գտնուի Քիւրտիստանը, կը կարեկցին: Երբ կը խօսիմ ձեր կարգ մը պաշտօնեաներուն հետ, մարդկային իրաւունքներու մասին, ոմանք կը ծիծաղին: «Կը հաւատա՞ք մարդկային իրաւունքներու», ըսաւ մէկը: Ես կը հաւատամ — կը հաւատամ թէ Աստուծոյ կայծը կայ ամէն մարդու սրտին մէջ:

— Դուք այս բոլորը կը գրէ՞ք ձեր թերթերուն մէջ:

— Արտասահմանի մէջ, այո: Բայց Քիւրտիստանի մէջ լրագիր հանելու արտօնութիւն չունինք: Մենք դպրոցներ չունինք եւ անգրագէտ մնացինք: Քիւրտերուն հազիւ տասը առ հարիւրը կրնայ կարդալ եւ գրել: Սակայն ունինք հրաշալի գրականութիւն մը, բանաստեղծութիւն եւ ժողովրդական բանահիւսութիւն (ֆոլքլոր): Ինչ որ կը զգանք, կ'երգենք: Մեր կիները երգեր կը յօրինեն եւ աշուղները գիւղէ գիւղ կը տանին զանոնք: Մեր ազգային պայքարի ամէն մէկ քայլը երգով կ'արտայայտուի: Մինչեւ իսկ Ամերիկայի մասին երգեր ունինք:

— Մեզի համար ի՞նչ կ'ըսեն:

— Պիտի չհաւնիք:

— Ըսէք, հոգ չէ:

— Լաւ, ահա թէ ինչ կ'երգեն.—«Ո՛վ Ամերիկացիներ, մենք Քիւրտերս արիական ցեղին կը պատկանինք ինչպէս դուք: Ինչո՞ւ կ'օգնէք օտարական Թուրքերուն եւ կը թողուք որ հարստահարեն ձեր եղբայր արիականները:

— Կը հասկնամ խնդիրը: Բայց այսօր դժուար պիտի ըլլայ համոզել շատ մը Ամերիկացիներ թէ մեր արտաքին գլխացաւէն զատ, քիւրտ ժողովուրդը ազատագրելու նոր հոգն ալ ստանձնելու ենք:

— Գիտեմ: Ուստի, երբ պատերազմ ծագի կամ Միջին Արեւելքը բռնկի, ինչպէս որ պիտի ըլլայ եթէ ներկայ կառավարութիւնները հիմակուան պէս շարունակեն, Քիւրտերս հարկադրուած ենք կամ դերի մնալ կամ օգնել Ռուսերուն եւ Համայնավարներուն՝ ըմբոստանալով: Երկուքն ալ չենք ուզեր: Ուրեմն, ի՞նչ պէտք է ընէ քիւրտ ազգը:

Գաղութէ գաղութ

ՀԱՅԵՐԸ ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ՄԷՋ

Քալիֆորնիոյ երեք գլխաւոր քաղաքներուն մէջ (Ֆրեզնօ, Սան Ֆրանսիսքօ եւ Լոս Անճելըս) հոծ թիւով մը կը գտնուին հայերը: Անոնց մեծ կեդրոնացած է Ֆրեզնօյի մէջ, որ [illegible] է այդ [illegible] քաղաքին: [illegible] մինչեւ 32.000 կը հաշուին այս քաղաքին հայերու թիւը:

Ֆրեզնօյի մէջ [illegible] հայկական ընկերակցութիւնը: [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] եւ [illegible] եւն: Ֆրեզնօ ունի հայկական [illegible] Հայ. [illegible] մը, Ս. Երրորդութիւն, [illegible] վրայ: Ֆրեզնօյի մէջ ամէն տեղ կը տեսնես հայկական դէմքեր: Ունի երկու հայկական ռատիօ - ժամ, [illegible] Սարոյեանի [illegible] տակ: Մեր նպատակն է [illegible] լաւ հայեր եւ ամերիկեան լաւ քաղաքացիներ, [illegible] հայկական [illegible]:

[illegible] կ'աշխատի ռատիօ - ժամուն շուրջ [illegible], երգիչ, նուագող, [illegible], [illegible] ժողովուրդը տալու համար [illegible] յայտագիրներ: [illegible] քաղաքային պաշտօնեաներ եւ [illegible]: [illegible] խօսած են [illegible] քաղաքապետը, եւ շրջանի երեսփոխանը, Ս. Ե. [illegible]: Այսպիսով հանդիպումներ [illegible] փոխադարձ ծանօթացման եւ հայ - ամերիկեան յարաբերութիւններու բարելաւման: Հայկական ռատիօ - ժամը պիտի տայ կենսագրականներ եւ հայ ականաւոր դէմքերու կեանքի դրուագները: Վերջերս հեռարձակուած են ուղերձներ Մխիթար Աբբահօր եւ Սրիմեան Հայրիկի մասին: Ամէնը պիտի ծանուցանէ երկու լեզուներով, առեւտրականը, արուեստագէտը, արհեստաւորը ու գործի մարդը՝ քաջալերելու համար՝ Հայուն առեւտուրը Հայուն հետ: Գործակցութիւն յառաջ բերելու Հայերու մէջ, որ

կընայ բարերար անդրադարձում ունենալ տնտե-սական [illegible] վրայ :

★

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ առաջն. տեղապահ Կարապետ Ա. Քհնյ. [illegible]

ՃԱՆԻԿ ՍԱԼՈՄԵԱՆՑ (Ճարճուանդ) յայտնի [illegible] թեան «բարոր կարողութիւնները եւ ստացուած բացառիկ [illegible]» համար: [illegible] կոյտին բազմաթիւ բարձրաստիճան զինուորա-կաններու եւ քաղաքային պաշտօնէութեան կա-տարած է պատուանշանին եւ յիշատակութեան յանձնումը: Նալբանդեանի տրուած յիշատակները կ՚ըսէ ի մէջ այլոց.— «Իր գերազանց կարողու-թիւններն ու անձնուէր հաւատարմութիւնը գլխա-ւոր ազդակ հանդիսացան մեր (ռազմական) նպա-տակներու իրագործման մէջ, եւ եղան ներշնչման աղբիւր՝ իր գործակիցներուն»: 1946ին ալ Նալ-բանդեան ստացած է պատիւ եւ յիշատակութիւն: Նալբանդեան ծնած է Մուսա Տաղի մէջ (Անտիոք): Իր նախնական կրթութիւնը ստացած է Այնթապի Սթենական վարժարանին եւ Ամերիկեան Քոլէճին մէջ: Կանուխէն գացած է Ամերիկա եւ բարձրա-գոյն ուսումը առած Հարվըրտ եւ Քոլոմպիա հա-մալսարաններուն մէջ: Երկար տարիներ պաշտօ-նավարած է ճարտարարուեստական մեծ հիմնար-կութիւններու մէջ իբրեւ քիմիագէտ – հետազօտիչ եւ վարիչ: 1923ին ամուսնացած է Վարդուհի Բա-լանթարի հետ: Գրած է նաեւ քանի մը գիրքեր՝ Թուրանականութեան մասին, Զարեւանդ անունով (մէկը ռուսերէնի թարգմանուած):

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՎԱՅԵԼՔ ՄԸ

Անցեալ չորեքշաբթի երեկոյ Ecole Normale de Musiqueի սրահը, լեցուած էր ամբողջապէս ընտիր հասարակութեամբ մը, որ եկած էր լսելու Պ. Նա-հապետ Ալալէմճեանի թաւջութակը: Բազմութեան մէջ կը նշմարուէին հայ եւ օտար արուեստագէտ-ներ ու արուեստասէրներ:

Շատ անգամ փութացեր ենք ծափահարել մեր արուեստի ուխտաւորները եւ յաճախ յուսախաբ ենք եղած, տեսնելով ուռուցիկ «ռէքլամ»ներու տակ միջակութիւններ կամ չռայլ ածականներով բեռնաւորուած խնքնագոհներ:

Բարեբախտաբար չորս հարիւրի հասնող հան-դիսականները, որոնց երկիւղած լռութեամբ մը ունկնդրեցին Haendelի, Bachի, Brahmsի սոնատ-ները եւ ուրիշ դժուարին կտորներ, ջերմապէս գնահատեցին թէ Պ. Ալալէմճեանի արուեստագէտի ճաշակն ու արժէքը եւ թէ այս նուագահանդէսին բացառիկ յաջողութիւնը:

Տիկին Ա. Ալալէմճեան, որ իր արուեստագէտ ամուսնոյն կ՚ընկերանար դաշնակով, արդարացուց իր երաժշտապետ հօր՝ Պ. Միւհէնտիսեանի բծա-խնդրութիւնը ու յոյսերը:

Վստահ ենք թէ Պ. Ալալէմճեան իր վարժ դաստակով, արուեստի անսեթեւեթ այլ խոր ըմբռ-նումով եւ խառնուածքով, պիտի ունենայ նոր յա-ջողութիւններ, ճշմարիտ վայելք մը պարգեւե-լով իր ունկնդիր հասարակութեան:

Արուեստասէր

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ ՄՈՒՐԱՏԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՏԷՍԻՆ.— Փարիզէն վերջ մեր գաղութն ալ իր յարգանքի տուրքը մատոյց Սեբաստացի Մուրա-տի յիշատակին, իր մահուան տարեդարձին առ-թիւ: Սեբաստիոյ Հայր. Միութեան կը պատրաստէր հանդէսին կազմակերպումը:

Հակառակ սաստիկ անձրեւին, Փետրուար 25ի շաբաթ գիշեր, Հ. Յ. Դ. ծանօթ սրահը լեցուած էր բազմութեամբ: Իրենց բարոյական աջակցութիւ-նը բերած էին զանազան կազմակերպութիւններ ու միութիւններ: Լաւ զարդարուած բեմը [illegible] բարձրագոյն դասարաններու աշա-կերտութեան մասնակցութեամբ ու ղեկավարու-թեամբ ուսուցչուհի Օրիորդ Տ. Փափազեանի:

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ աշակեր-տական երգչական խումբը «Տէր, կեցո դու զհայս» օրհներգով: Սրուան նախագահը, Օրիորդ Փափազ-եան յուզիչ ու պատկերալից կերպով ոգեկոչեց յիշատակը այն անթիւ հերոսներուն որոնք ինկան ազատագրութեան փշոտ ճանապարհին վրայ: Մուրատները նմանցուց լուսաղէմի փողփողուն հորիզոնին որ արշալոյսը կ՚աւետէ: «Յորչափ Մու-րատներու յիշատակը վառ կը մնայ մեր մէջ, մենք կ՚ապրինք ու կը տոկանք»:

Ետքը հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել Մուրատի յիշատակը:

Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր: Աշակեր-տական խումբը մէջ ընդ մէջ երկձայն երգեց «Մայր Արաքսի», «Զինուած պատրաստուած», «Գնա պլպուլ», «Արեւ ելաւ», խլելով ջերմ ծա-փեր: Յաջող արտասանութիւններ ըրին Արամ Գրիգորեան, Աշխէն Համբարձումեան, Ժանէթ Ասատուրեան, Մարի – Լուիզ Առաքելեան: Պ. Սերոբ Խորանեան կարդաց Մուրատի յիշատակին նուիրուած գրուածք մը: Մեներգեցին Օր. Էմմա Մարկոսեան, Բարունակ Պառաւեան, Պ. Պօղոս Թաշճեան եւ Օր. Ա. Տէրտէրեան: Այս վերջինը Լիոնէն մասնաւորապէս հրաւիրուած՝ ջերմ մթ-նոլորտ մը ստեղծեց թրթռուն ձայնով, բուռն ծա-փերու մէջ:

Առաջին բանախօսը ընկեր Միսաք Միրզէ, կը բացակայէր կամքէ անկախ պատճառներով: Բեմ հրաւիրուեցաւ Պ. Մ. Գույումճեան որ մանրա-մասնօրէն ներկայացուց Մուրատի անձնաւորու-թիւնը, բեղուն ու արկածալից հերոսական կեան-քը ու իր նկարագրի յատկանշական կողմերը: Յիշեց զանազան դրուագներ, Կովտուն գիւղէն մինչեւ Պոլիս, Սասուն, Կովկաս, նետուած՝ յե-ղափոխութեան կրակին մէջ: Պարզեց նաեւ իր ար-գիւնաւոր գործունէութիւնը կրթական եւ հան-րային գետնի վրայ:

Վերջին անգամ զինքը կը գտնենք Բագուի հե-րոսամարտին մէջ, ուր կ՚իյնայ, փրկելու համար քաղաքին հայութիւնը:

Ներկայացուեցաւ կենդանի պատկեր մը «Պարզիր աղբիւր» Օր. Է. Մարկոսեանի մեներ-գով: Նոյնպէս «Պարտիզպան Գառնիկ աղա»: Հանդէսէն վերջ սկսաւ ընտանեկան խնջոյքը, տե-ւելով մինչեւ առտու:

Գովելի է Սեբաստիոյ Միութեան այս ձեռ-նարկը, որու հասոյթը միութեան կողմէ յատ-կացուեցաւ մեր դպրոցին:

Կեցցեն Սեբաստացիները: Գ. Պ.

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Կիրակի, 26 Փետրուար առտուան ժամը տա-սին Stade Olierի մեր դաշտին վրայ Հ. Մ. Մ.ի կրտսերները ճակատեցան Préfecture de Policeի կրտսերներուն դէմ:

Հաճոյք էր տեսնել մեր տղոց խաղը, կարգա-պահ, օրինաւոր ու ճարպիկ: Առաջին իսկ վայր-կեանին, իրենց միահամուռ ու ներդաշնակ փա-սերով յառաջխաղացումը, զարմանք պատճառեց հակառակորդին ղեկավարներուն: Իրարու ետեւէ իրենց նշանակած կէտերը կազմալուծեցին ֆրան-սական խումբին յարձակողական եւ պաշտպանո-ղական գիծերը: Նշանակելի էին Յ. Հայրապեան, Արա Զէնկինեան, Մօրուքեան եղբարք եւ Վարդ-գէս: Մեր տղաքը իրենց յարձակողական եւ պաշտ-պանողական խաղարկութեամբ գնդակի ռազմա-վարներ են դարձած: Առանց իրենց տեղերէն շար-ժելու, գնդակին հետ կը յառաջանային խաղին պահանջին համապատասխան: Հ. Մ. Մ.ի կրտ-սերները յաղթեցին 12—2:

Ժամը 12.30ին օթօքարը կը սուրար դէպի Feucherolles, փոթորիկէն բռնուած նաւու մը նման կը ճեղքէ ձիւնախառն օդը, որ հայրենի ցուրտն ու ձիւնամրրիկը կը յիշեցնէր: Մեր մարզիկները աւելի ոգեւորուած կ՚երգէին: Քիչ վերջ արեւը իր անուշ ծիծաղով կրկին գրգռեց երիտասարդներուն եռանդը:

Մեր տղաքը ազգային դրօշի գոյներով հագ-ուած դաշտ իջնելով, դարձեալ ձիւնախառն փո-թորիկին մէջ փաթթուած կը մաքառին: Առաջին կէտը ձախ ծայր փոքրիկն Պօղոսն կը տեղաւորէ: Խաղի ամբողջ ընթացքին մերթ արեւ մերթ ձիւն ու կարկուտ, սակայն առանց թուլութեան խաղը շարունակուեցաւ եւ մեր պահեստին յաղթեց Ֆէօ-շըրօլի 3—2:

Ահա մեր առաջինը: Ամէն մարզիկի դէմքին կարելի էր գուշակել յաղթանակի վճռականութիւ-նը: Յարձակողականը արագ եւ յանդուգն եղաւ: Հակառակորդը պահ մը ընկրկեցաւ, սակայն շուտ ինքզինքը գտաւ, օդը նոյն թափով կը

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

—

Դ.

Նրա երկնքի տակ յաճախ լսւում էին հեծե-ծանքներ, դրանք դուրս էին գալիս անպատուած կանանց եւ աղջիկների կրծքից:

Ոչինչ չէր մնում, կրօն, եկեղեցի, ընտանե-կան պատիւ,— ամէն ինչ անարգուած էր, ոտի տակ տուած: Այդպէս էր ուզում Սիւլէյման Բէկը, այդքանը հարկաւոր էր նրան որ ոչնչացնէ այդ հարուստ երկրի նիւթական անկախութիւնը, կոտ-րէ նրա հպարտ մէջքը եւ պատրաստէ սարսափ-ների մի միջավայր, ուր անհնազանդութեան, հակառակութեան ամէն մի միտք պիտի ոչնչա-նար: Եւ նա, կարծես, հասնում էր այդ նպատա-կին: Տարի չանցած՝ Վարանդան անապատի տեսք էր ստացել: Գիւղերը աննկատելի կերպով դա-տարկւում էին. մարդիկ փախչում էին այդ դը-ժոխքից:

Դրանք թոյլերն էին եւ չուտ յուսահատուող-ները:

Մնում էր ժողովրդի այն մասը, որ յօժար է տանջուել իր քաղցր հողի վրայ: Նա նստած էր եւ զարմանալի օրինակներ էր ցոյց տալիս: Նա դիմանում էր, ամէն ինչ տեսնում էր, բայց գթու-թիւն հայցել, սողալ տանջողի ոտների տակ [illegible]-տէր: Լեռնցին պահուել էր այդ տեսակ մարդ-կանց մէջ: Սիւլէյման–Բէկը կարծում էր թէ եր-կաթի ձեռքերի մէջ ճզմուող ժողովուրդը վերջ ի վերջոյ կը յուսահատի եւ կը գայ սարերը, ինքն իր ձեռքով կը բռնէ աւազակներին, նա այդպէս էլ պահանջում էր, խոստանալով պարգեւներ, հովա-նաւորութիւն:

Ոչ ոք, սակայն, չշարժուեց իր տեղից: Ընդ-հակառակն, ժողովուրդը իր տառապանքների մէջ մխիթարութիւն էր գտնում, երբ մի – մի լսում էր թէ ինչպէս Մանասը պատժում է երկրի արնա-խում թշնամիներին: Հոգ չէր, եթէ նրա սպանած մի մարդու փոխարէն տուժում էին տասնեակ ան-մեղներ: Վրէժը, որքան եւ թոյլ լինէր ու աննշան, զովացնում էր տապակւող սրտերը:

Միմիեանց դէմ կանգնած էին երկու ախոյ-եաններ, մէկը ուժեղ, կատաղի եւ գիշատիչ, միւսը արդէն պլլոկուած, վիզը ճնկած եւ անգութ հարուածներից չչլուած:

Վերջինս, խեղճը, չչնջալով պատմում էր թէ ինչպէս աշխարհը դեռ բոլորովին չէ փճացել, որովհետեւ դեռ կարելի է հարիւր հարուածին պատասխանել գոնէ մի հարուածով:

Մանասի գործերը մի – մի աՀագին քաջու-թիւն էին համարւում. ժողովուրդը առասպելա-կան սիրուն գոյներով էր զարդարում իր հերո-սին:

Այսքան արհաւիրքների մէջ միայն Մելիքի տունն էր անփորձ մնում: Աւետարանոցի ամենա-բարձր տեղում կանգնած այդ աՀագին շինութիւ-նը, կարծես, աշխատում էր կուչ գալ, աննկա-տելի մնալ, մոռացնել տալ իր գոյութիւնը: Եւ ի-րաւ, Բէկը բոլորովին աչքաթող էր արել նրան...

Ե.

Հէնց այդ հանգամանքն էր, որ խօսակցու-թեան առարկայ էր դարձել երկու կանանց մէջ Վարդավառից երկու օր անց, կէսօրից յետոյ: Ամառնային օրուան այն ժամն էր, երբ ամէն ինչ թուլացած անշարժացնում է արեգակի այրող ճառագայթների տակ, երբ ճանճն անգամ տզզոց չէ հանում:

Երեւի տօթը չէր, որ հարկադրում էր երկու կանանց խօսել կամացուկ, համարեա չչնջալով: Տօթը մնացել էր սենեակներում, իսկ նրանց այդ տեղից դուրս էր հանել այն շուքը, որ ամէն օր այդ պահին արձակում էր Մելիքի տունը իր հիւ-սիսային կողքին կպած մի ցածրիկ կտուրի վրայ: Երբեմն հիւսիսից մի մեղմ քամի էր հոսում այդ հովանոցին, եւ մենաւոր խօսակիցները խորին բա-ւականութեամբ ծծում էին նրա զովութիւնը:

Ոչինչ չէր արգիլում նրանց մեղմ զրոյցը: Տան հաստ ու ամուր շրջապարիսպը խնամքով առանձ-նացնում էր նրանց դրսի աշխարհից, նոյնիսկ հիւսիսային մեծ դռների մօտ, շուքում պառկած աՀագին շունը դէպի նրանց էր դարձրել իր կիսա-խուփ աչքերը եւ կարծես հասկացնում էր որ ինքն էլ իր միջոցներն է գործադրում, որպէս զի այդ խօսակցութիւնը հանգիստ եւ անընդհատ լինի:

Խօսողներից մէկը խոշոր կազմուածքի տէր մի կին էր: Վայելուչ զգեստը, ազնիւ ձեւերը ա-ռաջին անգամից թելադրում էին տեսնողին, որ դա Աննա – խաթունն է:

ԼԷՕ

չարունակէր, մերթ աննշմարելի կը դառնային ըմպաղացողները, ձիւնով ու կարկուտով խառն փոթորիկին մէջ երկուստեք սեղմ եւ կը ճակատէին յախուռն ու անհաշտ: Վերջին քառորդ ժամուն Հ. Մ. Մ. աւելի վճռական դարձաւ ու յաղթեց 4—3:

Յ. ԴԻՏՈՂ

Քոսբ Ֆլոռէ.— Միայն դուք էք որ կը հաջէք ...

Երբ դատական նախարարը կը խօսէր, համայնավարները կը պոռային — «Ռոչիլտ, Ռոչիլտ» (ըսել կ'ուզէին թէ Պ. Մայէր անոր գործակալը եղած է): Մթնոլորտը նորէն պղտորեցաւ եւ անլուր նախատինքներ փոխանակուեցան: Համայնավար երեսփոխան մը պոռաց թէ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը՝ Փլեվէն հեռաձայնի ընկերութեան մը ներկայացուցիչը եղած է 1939ին:

Փլեվէն.— Գիտէ՞ք թէ ինչ գործով կը զբաղէր Քարլ Մարքսը,— կերպաս կը ծախէր:

Գիշերը շարունակուեցան նոյն տեսարանները, ծեծի սպառնալիքներով:

Վիճաբանութիւնները շարունակուեցան աւելի քան 50 ժամ:

Երբ կարելի եղաւ քննել բուն օրինագիծը, ընկերվարականները առաջարկեցին մեղմացնել զայն: (Համայնավարները աւելի քան քսան բանաձեւեր առաջարկած էին, օրինագիծը խափանելու համար:

Ի՞ՆՉ ՊԱՏԻԺՆԵՐ ԿԸ ՆԱԽԱՏԵՍՈՒԻՆ

Մեծամասնութեան եւ ընկերվարական խմբակցութեան միջեւ գոյացած համաձայնութեամբ, օրինագիծը փոխան մահապատիժի, 5էն տասը տարի խցարգելութիւն կը տրամադրէ ոեւէ մէկուն, ֆրանսացի թէ օտար, որ, խաղաղութեան ատեն.—

1.— Կամաւորապէս թերի գործ կը կատարէ զինամթերքի շինութեան մէջ, երբ այդ թերակատարումը բաւական չէ արկած մը յառաջ բերելու:

2.— Կամաւորապէս վնաս կը պատճառէ կամ կը փճացնէ ազգ. պաշտպանութեան սահմանուած նիւթեր եւ կազմածներ:

3.— Բռնութեամբ կը խանգարէ այդ նիւթին փոխադրութիւնը:

4.— Գիտակցօրէն կը մասնակցի խորտակելու բանակին կամ ազգին բարոյական կորովը, ազգ. պաշտպանութեան վնասելու առաջադրութեամբ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՔԱ ՔՈԼԱ, ամերիկեան ըմպելին, լրջօրէն կը զբաղեցնէ Ֆրանսական կառավարութիւնը եւ հանրային կարծիքը: Ամերիկացիները կը սպառնան Ֆրանսական գինի չգնել, եթէ արգիլուի այս ըմպելին: Մինչ այս մինչ այն, դատ բացուեցաւ ֆրանսական ընկերութեան մը դէմ, այն ամբաստանութեամբ թէ «սպիտ ֆոսֆորիք» խառներ է իր ծախած քոքա— քոլային:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ երեսփ. ընտրութիւնները կատարուեցան կիրակի օր: Թեկնածու ներկայացած էին 2862 հոգի, 250 աթոռի համար, յանուն 26 կուսակցութեանց: Համայնավարները օրէնքէ դուրս հռչակուած էին:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ հանքագործներու գործադուլը վերջացաւ, մեծ մտահոգութենէ փրկելով կառավարութիւնը:

Տիկին Արուսեակ Ա. Ատոմեան եւ իր զաւակները՝ Մարիա եւ Սիրան, Այրի Տիկին Մարիա Ատոմեան (Հայաստան), Տիկին Պարզամուհի եւ Մարգար Մարգարեան (Հայաստան), Տիկին Նուարդ եւ Գէորգ Գէորգեան (Հայաստան), Տիկ. Զապէլ եւ զաւակը՝ Տատեան (Ռումանիա), ինչպէս նաեւ բարեկամները սրտի անհուն կսկիծով կը ծանուցանեն դառնակսկիծ մահը

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՏՈՄԵԱՆԻ (Հ. Հ. սպայ)

որ տեղի ունեցաւ Մարտ 4ին, 54 տարեկան հասակին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի չորեքշաբթի, Մարտ 8, ժամը 2.30ին Մոնմորանսիի իր բնակարանը, 16bis R. Lucien Perquel, Մոնմորանսի:

Երկաթուղի Gare du Nordէն 13.59, իջնել Անկէն լէ Պէն:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 29 Ապրիլ Շաբաթ երեկոյ
ՍԱԼ ՄԱԶԸՆՕ
Նուագահանդէս ԼԵՒՈՆ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆԻ:
Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ալֆորվիլի Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ը այս տարի Զատկին կը կազմակերպէ «Ե. Պապիկեան» բաժակի մրցումները մասնակցութեամբ Լիոն — Տէսինի, Վիէնի եւ Մարսիլիոյ Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբերու:

ՓԱՐԻԶԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Յառաջիկայ Ապրիլին, երբ կը լրանայ ՅԱՌԱՋի վերհրատարակման 5րդ շրջանը, թերթ պիտի չստանան այն բաժանորդները, որոնք չենվճարած իրենց 5րդ տարուան բաժնեգինը:

Մեր Mandat - chèqueի քարդերով իւրաքանչիւրին տեղեկացուցած ենք իրենց պարտքը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի նպաստ Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի, 11 Մարտ շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Patronageի սրահը, 32 rue Danton, Kremlin Bicètre:

Ղեկավարութեամբ Զ. ՂԱՐԻՊԵԱՆԻ եւ մասնակցութեամբ «ԱԴԱՄԵԱՆ» Թատերախումբի քանի մը դերասաններուն:

Կը ներկայացուի «ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ»

Մուտքը 100 — 150 ֆրանք:

Իջնել Փորթ տ'Իթալի:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Անգարացի Բեբրոն տուտուին տղան, Անդրանիկ Աճէմեան, որուն համար կ'ըսուի թէ Ֆրանսա կը գտնուի: Տեղեկացնել Տիկին Բերուզ Սագայեանի, Chez Tosmadjian, Lotissement Commandeur St. Antoine, Մարսէյլ:

ՓԱՐԻԶԻ ՈՒՍ. ՏԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ վիճակախաղը տեղի ունեցաւ Փետրուար 21ին: Շահած են հետեւեալ թիւերը.— 344 (թէլէվիզիօն գործիք մը), 254 (ռատիօ մը), 346 (ռատիօ մը), 600, 748 եւ 603 մէկական շիշ անուշահոտութիւն:

ԹԱՏԵՐԱՍՐԱՀ
Մ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ – Գ. ԱԼԷՄՇԱՀ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Ս. Մուրատեան վարժարանի աշակերտներէն, կիրակի 12 Մարտ, ժամը ճիշդ 15.30ին:

1.— ԹԷՈԴՈՐ ՍԱԼՀՈՒՆԻ ողբերգութիւն 4 արար, ազգային պատմական դրուագ Ս. Գ. Լուսաւորչի դարուն:

3.— LE COLIS DE M. DOMINIQUE comédie en un acte:

3.— ԵՐԳԻ ԴԱՍԸ, երգախառն զաւեշտ մէկ արար:

4.— ԿԸԼԿԸԼ ՄԱՐԳԱՐ, զաւեշտ մէկ արար: Տոմսերը կանխաւ ապահովել, Մուրատեան վարժարան, 26 rue Troyon, Sevres (S. et O.):

ԾԻԾԱՂԻ ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ԵՐԵԿՈՅ

Théâtre de la Potinière 7 rue Louis le Grand (Opéra)
Հինգշաբթի գիշեր, 9 Մարտ ժամը 9ին:
ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

Բախտին անիւը

Կատակերգութիւն 3 արար: Փարիզահայ դերասաններու ընտիր խումբով մը, Տէր եւ Տիկին Լաթիֆեան, Վ. Ալթունեան, Տիկին Ազնաւորեան, Օր. Էլիզ, հեղինակը եւ Ս. Մախսուտեան:

Մուտքը 500 եւ 250 ֆրանք:

Երաժշտագէտ Պ. Ն. Սերգոյեանի

կողմէ երգուած 8 եկեղեցական երգերու երգապնակները հրապարակ ելած են եւ կը ծախուին Պարսամեան գրատունը, 46 rue Richer, Paris (9):

Կամ հեղինակին՝ Պ. ՍԵՐԳՈՅԵԱՆԻ մօտ, 27 rue Victor Hugo, Rosny s/Bois:

Մեր հոգեզմայլ շարականները պէտք է լըսուին նաեւ հայ տունէն ներս եւ անոնցմով լեցուին մեր նոր սերունդի պատանիներուն հոգին: Յարգելի երաժշտագէտի ձեռնարկը լաւագոյն առիթն է այդ նպատակին հասնելու:

Ահա եւ երգերը.—

1.— ՈՒՐԱԽ ԼԵՐ (հարսանեկան եւ ԴԱՐՁ ԱՆՁՆ ԻՄ (յուղարկի): 2.— ՅԱՐԵՒԵԼԻՑ ԵՒ ԵԿԵՂԵՑԻՔ, ԱՆԵՂԱՆԵԼԻ: 3.— ՃԱՆԱՊԱՐՀ, ԴՈՒՌՆ ԿԵՆԱՑ: 4.— ՃԱՆԱՊԱՐՀ (յորդորակ), ԴՈՒՌՆ ԿԵՆԱՑ (յորդորակ): Վերջին երեքը Արեւագալի մեղեդիներ են:

Օր. ԷԼԻԶ ԱԼԱԿԷՕԶԵԱՆ
Պ. ՎԱՀԱՆ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ
Նշանուած

5 Մարտ, 1950 Փարիզ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս երեքշաբթի ժամը 3.30ին, Տիկին Գազազեանի բնակարանը, 6 rue St. Sulpice: Կարեւ-

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի նորընտիր վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները այս կիրակի ժամը 15ին, 45 rue de la Défense, Իսի լէ Մուլինօ: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը՝ այս ուրբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 8.30ին, 78 rue Rabelais: Նիւթը «Փետրուար 18»: Կը դասախօսէ ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ: Կը հրաւիրուին սանուհիները, ընկերները եւ համակիրները:

ԱՆԻԷՌԻ «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

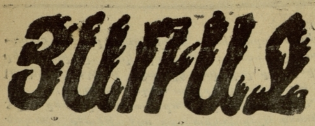
ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ Տիկնանց վարժարանի տարեկան պարահանդէսը՝ Ապրիլ 23ին:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՊՈՄՈՆԻ ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ԽՈՒՄԲԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, Մարտ 11ին, Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, դպրոցին սրահը:
Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme – (13)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mercredi 8 MARS 1950 Չորեքշաբթի 8 ՄԱՐՏ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6096–Նոր շրջան թիւ 1507

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Փիզօ վստահութեան խուէ պահանջեց բացառիկ օրէնքին առթիւ

ՆՈՐԷՆ ՅՈՒԶՈՒՄՆԱԼԻՑ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ ԵՒ ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՆԻՍՏ

Վնասարարութեան օրինագծին վիճաբանութեան առթիւ, նորէն յուզումնալից տեսարաններ պարզուեցան Ազգ. Ժողովին մէջ, երկուշաբթի օր: Համայնավարները շարունակեցին ընդդիմախօսել եւ ուրիշ դժուարութիւններ յարուցանել, խափանելու համար օրինագծին քուէարկումը: Վերջին պահուն վարչապետը վստահութեան քուէ պահանջեց, եւ վիճաբանութիւնները ինքնին դադրեցան, նիստը յետաձգուած ըլլալով: Վստահութեան խնդիրը պիտի քննուէր երեքշաբթիէն չորեքշաբթի լուսնալու գիշերը, ժամը 12ին, որովհետեւ պայման է որ Ժողովը «խորհրդածելու» ժամանակ ունենայ, երբ վստահութեան խնդիր կը յարուցուի:

Վարչապետին միջամտութիւնը տեղի ունեցաւ փոթորկալի պահու մը, երբ համայնավարները գերագոյն փորձ մը կը կատարէին, օրինագիծը ջուրը ձգելու համար:

Կառավարութեան ներկայացուցիչները երկու որոշ նպատակներ կը վերագրեն համայնավարներուն այս կատաղի պայքարին: Առաջին՝ խափանել օրինագծին քուէարկումը, երկրորդ՝ վարկաբեկել կառավարութիւնը եւ խորհրդարանը:

★ Երկուշաբթի օրուան նիստին մէջ, համայնավար երեսփոխան Ռընէ Լան ճառ մը խօսիլ սկսաւ ժամը 3ին եւ շարունակեց մինչեւ 9, այսինքն լման վեց ժամ: Թերթերը կը գրեն թէ կը խօսէր ամէն բանի մասին: «Աւելի դիւրին է ըսել թէ ի՛նչ բանի մասին չխօսեցաւ,— երկաթ, կա՛ կարասի, ճակնդեղ, վերաշինութիւն, Լենին, հողագործութիւն, պատերազմի աղէտեալներ, ազրուստի աժանութիւնը Խ. Միութեան մէջ» եւն.:

Ուրիշ համայնավար երեսփոխան մըն ալ բեմը գրաւեց բաւական ատեն: Կառավարութեան կուսակիցները եւ ուրիշ չափաւոր երեսփոխաններ ալ միշտ կ՚ընդմիջէին:

Այս ճառերէն առաջ, նորէն բուռն տեսարաններ պարզուեցան, փոխադարձ լուտանքներով: Համայնավարները երբեմն «Մարսէյյէզ» կ՚երգէին, երբեմն հեգնական կանչեր կ՚արձակէին, պատկերազարդ բացատրութիւններով,— «շէ-fun», փտածներ, դաւաճաններ, կեղտոտ արարածներ»:

Առտուան ժամը 10 էր, երբ վարչապետը վստահութեան քուէ պահանջեց, եւ նախագահը յետաձգեց նիստը:

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը վստահութեան քուէ պիտի ստանայ ստուար մեծամասնութեամբ, քանի որ խնդիրը կապ ունի երկրին պաշտպանութեան հետ:

Ի՞նչ վիճակի մէջ են գործադուլները

ԵՐԹԵՒԵԿԸ ՀԵՏԶՀԵՏԷ ԿԸ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒԻ

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, մեթրոյի եւ հանրակառքերու գործադուլը հետզհետէ կը կորսնցնէ իր սուր հանգամանքը, շնորհիւ ձեռք առնուած միջոցներուն: Միւս կողմէ, բազմաթիւ աշխատաւորներ կը շարունակեն բանիլ: Երկուշաբթի կէս օրէն վերջ, բանիլ սկսան մեթրոյի 14 գիծերէն ութը եւ 1900 հանրակառքերէն հարիւրը, կրճատեալ սպասարկութեամբ: Երէկ աւելի բարուոքած էր կացութիւնը, եւ ուրիշ գիծեր ալ վերահաստատուեցան: Կառավարութեան կողմէ տրամադրուած հազարաւոր կառքեր աւելի կը դիւրացնեն երթեւեկը, թեթեւցնելով աննկարագրելի խճողումը: Անշուշտ բախտաւոր են անոնք որ սեփական ինքնաշարժ կամ հեծելանիւ ունին:

Ոչ-համայնավար Միութիւնները կը շարունակեն բանակցիլ կառավարութեան հետ, համաձայնութեան մը յանգելու համար: Կը յուսան միջին ելք մը գտնել այսօր, չորեքշաբթի, այլապէս իրենք ալ պիտի միանան գործադուլին: Փոխադրութեան բանուորներուն գրեթէ կէսը անդամ է ոչ-համայնավար սէնտիքաներու:

★ Օդանաւային գործադուլը կը ծաւալի: Խլրտումները կը շարունակուին ամէն տեղ, գլխաւոր ճարտարագործութեանց մէջ: Հանրակառքերու երթեւեկը 24 ժամ դադրեցաւ Մարսէյլի, Լիոնի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ: Միեւնոյն ատեն քուէարկութիւն կը կատարուի, գործադուլը շարունակելու համար: Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ 200.000 կառավարներ, օդանաւային եւ ծովային պաշտօնեաներ դադրեցուցած են աշխատանքը, ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Երեք հարիւր հազարէն աւելի կը հաշուեն մետաղագործական հաստատութեանց բանուորներուն թիւը: Այսօր-վաղը կը սպասուի ելեկտրակա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ԹՈՒՆԱՒՈՐԵՆ

Վերջին աշխարհամարտէն ի վեր, միջազգային մամուլը բազմապատկած է իր ճիգերը եւ հնարքները, թէեւ տալու համար լրագրական ճիւղի մը,— enquêtes:

Շրջուն թղթակիցներ կ՚երթեւեկեն աշխարհի ամէնէն հեռաւոր, անծանօթ կամ խորհրդաւոր երկիրները, պրպտումներ կատարելու համար:

Մասնաւոր խմբագիրներ, աշխատակիցներ, մինչեւ անգամ գրագէտներ կ՚ուղարկուին Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մեծ կեդրոնները, բացառիկ պարագաներու մէջ: Այս կամ այն դէպքը ուսումնասիրելու պաշտօնով:

Փոխառութիւններ կը կատարուին թերթէ թերթ, առանց ազգի խտրութեան: Իրենց վերապահելով ամէն իրաւունք: Արգիլելով նոյն իսկ մասնակի արտատպումը կամ թարգմանութիւնը:

Եւ վերջապէս յուշեր, տպաւորութիւններ, դրուագներ՝ ականաւոր դէմքերու կեանքէն: Կամ շնդալից յայտնութիւններ Խ. Միութեան եւ ուրիշ «դռնփակ» երկիրներու մասին:

Նախարարներ, դեսպաններ, զօրավարներ ալ անսպառ նիւթ կը ճարեն քաղքենի մամուլին, երբ քաշուած կ՚ըլլան գործօն կեանքէ:

Այստեղ, Փարիզի մէջ, բազմաթիւ թերթեր եւ պարբերականներ ճարտարուեստի մը վերածեր են լրագրութեան այս ճիւղը: Իրարու հետ կը մրցին լուրջն ու ժողովրդականը: Աջն ու ձախը:

Յաճախ քանի մը «պրպտումներ» միեւնոյն ատեն կ՚երեւան նոյն թերթին մէջ, դղրդագին խորագիրներով: Մասնաւոր թռուցիկներ ալ նախապէս կը ծանուցանեն, միշտ կը յիշեցնեն զարմանալի հրատարակութիւններ: Հին կամ նոր, քաղաքական կամ աշխարհիկ:

Այս օրերս Պրպտումներու շարք մը կը հրատարակէ ժողովրդական օրաթերթ մը, Le Parisien Libéré, Պարսկաստանի մասին:

Շարքը շարունակելի է տակաւին եւ կը պարունակէ շահեկան տեղեկութիւններ, որոնց ամփոփումը պիտի կատարենք առանձին: Անշուշտ մաղելով:

Այսօր կ՚ուզէինք արձանագրել չափազանց վրդովիչ պարագայ մը, որ անգամ մը եւս կ՚ապացուցանէ «եւրոպական» կոչուած լրագրութեան յետամնացութիւնը:

Փարիզեան թերթին թղթակիցը հետեւեալ նախադասութիւնը դրած է իր չորրորդ նամակին գլուխը, իբրեւ խորագիր.— «Հազարումէկ գիշերներու երկիրը դարձած է հազարումէկ գրոյցներու երկիրը»:

Առաջին ակնարկով իսկ, պիտի տեսնէք որ ինքն ալ անձնատուր եղած է այդ հազարումէկ գրոյցներուն:

Այսպէս, իր տեղեկութեանց համաձայն, «գաղտնի գործակալներ կը վխտան Իրանի մէջ» եւ «իւրաքանչիւր մեծ պետութիւն, Ռուսաստան Անգլիա, Ամերիկա բազմածախս ցանց մը կը պահէ որուն թելերը կը տարածուին ամբողջ երկրին վրայ»:

Անշուշտ սուր պայքար մըն ալ կը մղուի այս գաղտնի գործակալներուն միջեւ, տեղի տալով խորհրդաւոր սպանութեանց կամ կասկածելի խլրտումներու:

Այս յայտնութենէն վերջ, որ գաղտնիք մը չէ, Պ. Թղթակիցը, Ժան Լարթեկի, յանկարծ կը խրի խաւարակուռ պատմութեան մը մէջ.

— «Սովետներն են որ ամէնէն շատ գործակալներ ունին Իրանի մէջ: Արդարեւ, բոլոր Հայերը, Քաղդէացիները, այն օրէն ի վեր որ Ռուսերը «Հայաստանի անկախ հարապետութիւն» մը ստեղծեցին, իրենք զիրենք աւելի կամ նուազ կը համարեն սովետական հպատակներ, եւ, Իրանի մէջ բնակելով հանդերձ, հաւատարմօրէն կը ծառայեն Կրեմլինի պետերուն»:

Շատ աւելի «շահեկան» է թղթակցութեան մնացեալ մասը, ուր թղթակիցը 300.000 հաշուելով Իրանի Հայերուն թիւը, կը գրէ թէ Սովետները «Հայերու մէջէն ընտրած են իրենց գործակալներուն մեծ մասը»:

Անհրաժեշտ է նոյնութեամբ թարգմանել այդ մասն ալ, որ յստակապէս կը ծառայէ միտքերը թունաւորելու: Գիտակցաբար կամ անգիտակցաբար:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՃԱՌԵՐ ՈՐ ՄԻԼԻՈՆ Կ՚ԱՐԺԵՆ

Երեք օրէ ի վեր տակնուվրայ եղած է Փարիզը, իբրեւ հետեւանք փոխադրութեանց աշխատաւորներու գործադուլին:

Բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած են ձեռնհաս իշխանութեան կողմէ:

Զինուորական եւ մասնաւոր կառքեր կը փոխադրեն պետական պաշտօնեաները: Ուրիշ կառքեր կը բանին որոշ գիծերու վրայ: Փապուղին (մեթրօ) եւ 80—100 հանրակառքեր ալ սպասարկութիւնը կը շարունակեն հեռաւոր գիծերու վրայ:

Եւ սակայն... Ահռելի խճողում՝ գետնին տակ, ապակիները կոտրտելու կամ խեղդուելու աստիճան: Բողոքներ եւ ընդհարումներ:

Այսօր-վաղն ալ կը սպասուի որ կազի եւ ելեկտրականութեան բանուորները դադրեցնեն աշխատանքը:

Այս գործադուլներուն դիմաց, ո՛րքան սրտառուչ պատկեր մը կը ներկայացնէ Ազգ. Ժողովը:

Ուրբաթ օրէն ի վեր, Ժողովը կը բանի գիշեր ցերեկ:

Հրատարակուած հաշիւներուն համաձայն, արդէն 63 ժամ նիստ գումարած են, եւ պիտի վերսկսին, այսօր, կէս գիշերին (երեքշաբթիէն չորեքշաբթի լուսնալու գիշերը):

Մինչ բերանները կը բանին — յաճախ ալ բռունցքներն ու կոտրած-թափած գրասեղաններ— պետական սնտուկն է որ... կը պարպուի:

«Ֆիկառօ»ն մանրամասն հաշիւ մը հրատարակած էր երէկ, ապացուցանելու համար թէ միլիոն կ՚արժեն գիշերային նիստերը: Այսինքն՝ ճառերը:

Գիշեր ցերեկ ճառ՝ փոխադարձ լուտանքներով: Երկու ժամ, երեք ժամ, հինգ ժամ (ինչպէս երկուշաբթի գիշեր):

Հրատարակուած հաշիւներուն համաձայն, յաւելուածական նիստ մը 800.000 ֆրանք կ՚արժէ մինչեւ կէս գիշեր, իսկ 1.500.000 ֆրանք՝ կէս գիշերէն վերջ:

Կ՚արժէ քիչ մը աւելի մանրամասնել:

ՎԱՀԷ

ՆԱԽՈՐԴ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՄԱՀԸ

Ալպէր Լըպրէօն, հանրապետութեան նախորդ նախագահը, մեռաւ առջի օր, թոքատապի մը հետեւանքով: Եօթանասունինը տարեկան էր: Ընտրուած էր 1932ին, յաջորդելով Փոլ Տումէրի, որ սպաննուեցաւ խելագարի մը կողմէ: Իր օրով 16 տեսակ տագնապներ ծագեցան: 1934ին՝ Սթավիցքիի գայթակղութիւնը: Յետոյ՝ Եուկոսլաւիոյ Աղեքսանդր թագաւորին եւ նախարար Պառթուի սպանութիւնը Մարսէյլի մէջ: 1936ին Ժողովրդական Ճակատի կազմութիւնը՝ շարք մը գործադուլներով:

Լըպրէօն վերընտրուեցաւ 1939ին, եւ պաշտօնավարեց մինչեւ 1940, իր տեղը տալով Փեթէնի:

Գերմանները ձերբակալեցին զինքը 1943ին, արգելափակելով Պավարիոյ մէջ: Իրեն հետ էին արեւմտեան Գերմանիոյ ներկայ մարզպանը՝ Ֆրանսուա Փոնսէ, եւ նախկին վարչապետ մը, Փոլ Ռէյնօ: Երկու ամիս վերջը Փարիզ փոխադրուեցաւ, առողջութիւնը խանգարուած ըլլալով:

Հանգուցեալը համեստ մարդ մըն էր, չափաւոր հակումներով: Ազատագրութենէն վերջ, խստօրէն քննադատուեցաւ իբրեւ պատասխանատու Ֆրանսայի պարտութեան, թէեւ հանրապետութեան նախագահները լայն իրաւասութիւններ չունին: Բոլորովին մեկուսացած էր հրաժարումէն ի վեր: Մասնակցած էր 1914ի պատերազմին, դեր-գնդապետի աստիճանին բարձրանալով:

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ Յունաց պատրիարքը, Աթենակարոս արք. եկեղեցիէն դուրս ելած ատեն, յարձակում կրած է Հաճի Նորկի անուն ծերուկէ մը: Նորկի ճարտարապետի մեթրի մը ծայրը «ժիլէթ» ածելի մը անցընելով, փորձեր է կտրել պատրիարքին մօրուքը եւ դէմքը: Ժամկոչները կրցեր են անմիջապէս կաշկանդել յարձակողը, որ անհաւասարակշիռ կը համարուի: Պատրիարքը ներած ըլլալով, մարդը ազատ արձակեր են:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

Սովետական Միութեան եւ Թուրքիոյ միջեւ ջիղերու պատերազմը կը շարունակուի։ Թէեւ վերջերս երկուստեք նոր դեսպաններ նշանակեցին Մոսկուայի եւ Անգարայի մէջ, բայց ձայնասփիւռի ու մամուլի պայքարը կը շարունակուի, եւ հին ու նոր խնդիրներ կ'արծարծուին ։

Մոսկուայի Թուրք դեսպանատան մամուլի նախկին կցորդ Մէհմուտ Թէգէլ սկսած է իր յուշերը հրատարակել Պոլսոյ «Վաթան» օրաթերթին մէջ։

Ռուսաստանի մասին յայտնած կարծիքները առ հասարակ բացասական են, եւ ուրիշ կերպ ալ սպասելի չէր։

Բայց հետաքրքրական են իր յուշերը Թուրքիոյ վերաբերմամբ Սովետներու ունեցած հողային պահանջներուն շուրջ։ Մէհմուտ Թէգէլ կը գրէ («Վաթան» 1950 Յունուար 22)։

— «Սովետներու արտաքին գործերու նախարար Մոլոթով, 1945 Յուլիս 10ին եւ 18ին, երկու անգամ, Մոսկուայի մեր դեսպան Սէլիմ Սարփերէն պահանջած էր Կարսի եւ Արտահանի վերադարձը եւ Նեղուցներու միասնական պաշտպանութիւնը ։ Մեր կողմէ կտրուկ կերպով մերժումի հետեւանքով, Սովետներուն հետ մեր յարաբերութիւնները լարուած վիճակ մը ստացած էին։ Կովկասի մէջ, Սեւ Ծովի եզերքները, ռուսական կեդրոնացումներու եւ մեծ թիւով ցամաքահանումի յատուկ նաւերու ու օդային ուժերու պատրաստութեան մասին բազմաթիւ լուրեր կը լսէինք։ Եթէ այս լուրերուն նայէինք, Սովետները վայրկեանէ վայրկեան մեր վրայ յարձակում գործելու էին։ Այս լուրերէն շատերը Ռուսերը իրենք կը հնարէին դիտմամբ եւ մեր ականջին կը հասցնէին։

«Գերմանիոյ դէմ մղուած պատերազմէն յաղթական ելած էր Խ. Միութիւնը, որուն բոլոր ուժերը զօրաշարժի ենթարկուած էին։ Իր դաշնակիցներն էին Ամերիկա ու Մ. Բրիտանիա։ Ճափոնի պատերազմը ամէնէն դժուար փուլին մէջ մտած էր։ Մեծն Բրիտանիա եւ Ամերիկա մեզի իմացուցած էին, թէ որեւէ կերպով պիտի չկրնային մեզի օգնել ու յանձնարարած էին համաձայնութեան գալ Ռուսերուն հետ։ Բառին բուն նշանակութեամբ մինակ մնացած էինք ռուս մեծ արջին դէմ»։

Թուրք լրագրողը կը պատմէ, թէ դեսպան Սէլիմ Սարփերէն ստացած հրահանգին վրայ, կը ջանար Ռուսերուն մէջ խառնուելով իրական կացութիւնը իմանալ։ Օր մը, ամերիկեան «պառ»ին մէջ զրոյցի կը բռնուի համայնավար վարիչներէն մէկուն հետ։ Այս վերջինը, իմանալով իր խօսակցին Թուրք ըլլալը, կ'ըսէ.

— «Էհ, ե՞րբ պիտի պատերազմինք ։

— «Երբ որ կը փափաքիք... Մենք չորս հարիւր տարիէ ի վեր ձեզի հետ կը պատերազմինք։ դեռ չորս հարիւր տարի ալ կրնանք պատերազմիլ... Դուք ամէն ազգէ աւելի կը ճանչնաք մեզ ։

— «Դուք՝ Թուրքերդ՝ շատ արի մարդիկ էք։ Մենք ձեզի հանդէպ միայն յարգանք ունինք ։ Ռուս ժողովուրդը ափ մը Հայերու սիրոյն երբեք պատերազմ պիտի չընէ։ Ասիկա նոյնիսկ մեր միտքէն չանցնիր։ Կ'ուզենք, որ դուք ալ հասկնաք ասիկա։

— «Այդ ձեր գիտնալիք գործն է։ Քիչ առաջ ալ ըսի, դուք յարձակում ըրէք եւ մենք պատրաստ ենք։ Մենք պատերազմէն վախցող եւ փախչող ազգ մը չենք, ընդհակառակն, կը սիրենք պատերազմիլ, մենք պատերազմներու մէջ թրծուած ենք...։

— «Ես կատակ ըրի։ Երբեք նման խնդիր մը գոյութիւն չունի։ Ընդհակառակն, մենք ձեզի հետ կ'ուզենք բարեկամ ըլլալ ու հին բարեկամութիւնը վերակենդանացնել։ Միայն մէկ պարագայ պիտի մատնանշեմ։ Մեզ թիմած էք Սեւ ծովի մէջ, թոյլ չէք տար Նեղուցներէն ազատ երթեւեկը, ասիկա ուղիղ ընթա՞ցք մըն է»։

Ուրիշներ ալ այս խօսակցութիւնը կը լսէին, եւ Թուրք լրագրողը կը բացատրէ, թէ Մոնթրէօյի դաշինքով Ռուսաստան բոլորովին ազատ կերպով կ'երթեւեկէ Նեղուցներէն եւ թէ ոչ ոք իրեն արգելք հանդիսացած էր։ Թուրք լրագրողը կ'աւելցնէ.

— «Մենք ձեզի քսան տարուան բարեկամութեան ուխտ մը առաջարկեցինք։ Բայց Մոլոթով, չենք գիտեր ինչու, նման դաշինք մը կնքելու համար կանխիկ եւ պահանջեց Կարսը եւ Արտահանը եւ բացէն ալ կայան ուզեց Նեղուցներու մէջ ։

— «Մենք կատարելապէս վստահութիւն ունինք Մոլոթովի վրայ։ Մոլոթով չի կրնար այդ տեսակ սխալ մը գործել ...։

— «Ինչո՞ւ չէք ընդունիր, որ Մոլոթով ալ իբրեւ մարդ սխալ մը կրնայ գործել։ Եւ այդ սխալը սրբագրել դժուար չէ ...։

— «Ես ալ այս երեկոյ պիտի ստուգեմ այս խնդիրը։ Երբեք հաւանական չեմ գտներ, որ Մոլոթով այս տեսակ սխալ մը գործէ։ Վաղը երեկոյ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐԸ

ՃշգրուՏՈՒՄ

Թէ՛ երգահանդէսի յայտագիրներու եւ թէ՛ լրագիրներու մէջ, յաճախ տեսած եմ սխալ գրութեան ձեւեր՝ այսինչ կամ այսինչ երգի բառերուն, հետեւաբար նաեւ անոնց փրասներու թարգմանութիւններուն ։

Անցեալ առաջ մատնացոյց ըրած «Հո՛վ արէք» եւ «Քէլէ, քէլէ» ձեւերը բարեբախտաբար նկատի առնուեցան եւ գործածուեցան ։

Կոմիտաս Վարդապետը մահէն առաջ տպագրուած իր երգատետրերուն մէջ բազում սխալ արտագրութիւններ կան։ Ծանօթագրութիւնը շատ աւելի հրատարակուած գործ մը կատարած պիտի ըլլար՝ եթէ տպագրութեան յանձնելէ առաջ երգերուն խօսքերը ացուցած ըլլար գաւառաբարբառներուն հասու անձերու քովէն ։

Փետրուար 26ի կիրակին, Սորպոնի մէջ տրուած Կոմիտասեան երգահանդէսին առիթով, «Յառաջ»ը յիշած էր ութ երգեր, որոնք անգամ մըն ալ զիս կը մղեն ընելու հետեւեալ ճշգրտումները.—

Այս ճշգրտումներէն եթէ ըրած եմ անկէ առաջ, եւ այսօր ալ կ'ընեմ, նպատակս մէկ բան է.— Արդէնը նոր սերունդին տանք ուղիղ ձեւը։ Արդէնը խաբակար ու երգիչ, յայտագիր կազմող ու խմբագիր կամ լրաբեր, վերջապէս ամէնքը, տան ուղիղ ձեւը։ Անոնց վրայէն ալ՝ Փրանսերէնի վերածողները ուղիղ թարգմանեն։ Իմ նպատակը խօսքել չէ՛։

Յիշուած ութ երգերն են.— Կուժն առայ, Արեւը կայնէ կէսօր, Սաղեր ջան, Էսօր ուրբաթ է, Փելէր ցոլէր, Հո՛վ արէք, Քէլէ, քէլէ եւ Արեւ Թրվռով էլաւ ։

Արդ, առոնցմէ սխալ գրուածներն են.—

1.— «Արեւը կայնէ», Հով գրելը սխալ է։ Պէտք է գրել «կայնե»՝ եով։ Զի «կայներ է» ձեւին սղեալն է։ Այսինքն՝ ր եւ է տառերն ինկած են, ժողովրդի հնչումովը։ Գրականօրէն պիտի ըսենք՝ Արեւը կայներ է կէսօր (= Արեւը կէսօրուան զենիթին վրայ է)։ «Կայնէ»՝ էով եթէ գրուի՝ կը նշանակէ կեցի՛ր, կա՛նգ առ։ Իսկ այն ատեն՝ հարկ կ'ըլլար ըսել կոչականով ու հրամայականով (արեւ՝ առանց Ը յօդի)՝ «Արե՛ւ, կայնէ՛, կէսօրին», որ սխալ է եւ ժողովուրդն ինքը՝ արեւը կեցնելու անմիտ գաղափարը չի՛ կրնար դնել իր բառին մէջ։ Ուրեմն ճշդենք՝ ու գրենք, ըսենք, երգենք «Արեւը կայնե կէսօր», կայնել բայը կայնե ձեւով, ինչպէս եթէ ըսէինք կայներ է,— le soleil est au zénith, արեւը բարձրակէտին վրայ է, ճիշդ կէսօր է ։

2.— «Փելէր, ցոլէր»ին մէջ՝ Եով «քելէր» գրելը սխալ է։ Զի բայն է՝ քալէր, կը քալէր։ Եւ գրական ա, այ՝ կը սղուին գաւառականին մէջ՝ կ'ըլլան է, երբեք Ե։ Օրինակ, հայր՝ հէր, մայր՝ մէր, ծայր՝ ծէր, վայրի՝ վէրի (անվայրի՝ անվէրվէրի, վէրի – ուխտ), մայրի՝ մէրի, գայլ՝ գէլ, եւայլն։ Ուրեմն «քելէր» = քալէր, կը քալէր, թող քալէր.— Քէլէ՛ր, ցոլէ՛ր, իմ եարը (= իմ սիրականը՝ կը քալէ՛ր, քալելով մէկտեղ կը ցոլա՛ր՝ արեւի տակը)։ Ինչպէս որ վեր յիշուած երգերուն մէջ՝ այսօրը սղուած ձեւով եղած է էսօր.— է՛ս օր (ը) ուրբաթ ու պա՛ս է, սը՛րտիկս արծը՛թէ թաս է, եւայլն։

3.— «Քելէ՛ քելէ՛»ին մէջ՝ նոյնպէս, առաջին վանկը Եով գրել՝ սխալ է։ Պէտք է գրել «քէլէ»՝ էով եւ երկրորդ էն հրամայականի շեշտով։ Զի կը նշանակէ «քալէ՛, քալէ՛».— Քէլէ՛, քէլէ՛, քէլէ-քէլէ-քէդ մեռնիմ. (քալէ, քալէ, քալուածքիդ մեռնիմ, քայլերուդ, քալելու ձեւիդ մեռնիմ)։

4.— «Արեւ Թրվռով էլաւ»ին մէջ՝ Րն պէտք է գրել Ռ, որովհետեւ «Թըռվռալ» բային՝ «Թըռվռալով» ձեւն է։ «Թրվռալ» կամ «Թի՛րիլ» ձեւեր չունինք մեր լեզուին մէջ, այլ՝ թռիլ, թռվռալ կամ թռուռալ (վերջինս անգամ ճիշդ չէ)։

Վերջացնելով ըսեմ որ՝ ես չեմ կարծեր թէ Կոմիտաս Վարդապետ՝ իր ողջութեանը տպած երգերուն մէջ՝ վերիններուն նման ուղղագրական սխալներ ունեցած ըլլայ։ Որովհետեւ ինքը մտած ելած է գաւառական բարբառներով խօսող ու երգող ժողովուրդին մէջ եւ իր ականջովը լսած, գրանցումը հարազատօրէն կատարած ու Մանուկ Աբեղեանի հետ ալ՝ բարբառային մասերն ուսումնասիրած է, Կովկասի մէջ ։

ԶԻԹՈՒՆԻ

Յ. Գ.— Եթէ մինչեւ հիմա տպուած ըլլար իմ «Հայ Ժողովրդական Երգեր» անունով բացատրական երկասիրութիւնը, ի՛նչքան մեծ ծառայութիւն պիտի մատուցանէր ։

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁ ՀԱՅԵՐ որոնք Հայաստանի գիտական ասպարէզին մէջ կ'աշխատին եւ կը ստեղծագործեն.—

Մկրտիչ Տէր Կարապետեան թղթակից անդամ ընտրուեցաւ Գիտութեանց Ակադեմիայի։ Ներկայիս կը վարէ գիւղատնտեսութեան նախարարութեան անասնապահութեան կաճառի բնալուծարանի աշխատանքները ։

Պօղոս Սվաճեան ընդունուելով Գիտութեանց Ակադեմիայի կենդանաբանութեան կաճառը, պիտի կրնայ պաշտպանել իր թեկնածութեան ճառը, «գիւղատնտեսութեան եւ անասնապահութեանց յամաքային վնասատու խլունջները եւ պայքարը անոնց դէմ» նիւթով։ Կաճառը հայրենադարձ գիտնականին տրամադրած է լաւ կահաւորուած աշխատանոց։ Հայաստանի կարգ մը գիտնականներու հետ մասնակցած է Մոսկուայի հէլմինտոլոգներու (մարդու մարմնոյն մէջ ճճիներու յառաջ բերած հիւանդութեանց բժիշկ) համամիութենական համագումարի աշխատանքներուն ։

Միքայէլ Բաբբիկեան աշխատելով Ակադեմիայի գրականութեան կաճառին մէջ, երկու տարուան մէջ գրած է քանի մը աշխատութիւն ։

Պրոֆ. Ռուբէն Աբրահամեան աւարտեց «Պահլաւերէն – պարսկերէն – հայերէն – ռուսերէն – անգլերէն» բառարանը եւ տպագրութեան յանձնեց ։

Սեպուհ Թումեան՝ փրոֆ. Քրիստափոր Պետրոսեանի ղեկավարութեամբ Երեւանի «Օրթօփեդիայի եւ վերականգնողական» վիրաբուժական գիտահետազօտական կաճառին մէջ զբաղեցաւ գիտական հետազօտութեամբ, եւ արժանացած մասնագէտներու գնահատման։ Թումեան կ'աշխատի ռեսպուբլիկական տուբերկուլոզային դիսպանսերին մէջ (Հանրապետութեան հիւծախտային բուժարան) իբրեւ վիրաբոյժ ։

Յակոբ Սուրեան կը հետեւի բժշկութեան։ Հայրենադարձները կը հետեւին լեզուագիտութեան, փիլիսոփայութեան, տնտեսագիտութեան եւ այլ գիտութեանց։ Գասպար Գասպարեան որուն աւարտաճառին նիւթն է Ուիլեըմ Սարոյեան։ Յակոբ Թրեանց կ'աշխատի Ակադեմիայի տնտեսագիտութեան բաժնին մէջ։ Կը սորվի նաեւ ռուսերէն լեզուն։ Պերճ Մեսրոպեան պետական համալսարանի անգլերէնի դասախօս է։ Կը պատրաստէ անգլերէն – հայերէն բառարան, որ պիտի պարունակէ վաթսուն հազար բառ։ Այս բառարանին վրայ կ'աշխատի նաեւ Յակոբ Աղայեան ։

Ստեփան Զորաննեան կ'աշխատի Ակադեմիայի լեզուի կաճառին մէջ իբրեւ արաբագէտ։ Կ'աշխատի միջնադարեան հայ գրականութեան մէջ եղած արաբերէն բառերուն, բացատրութիւններուն վրայ, կը կազմէ մասնաւոր բառացուցակներ։ Սեմագիտութեան մէջ ընդունուեցաւ իբրեւ Ակադեմիայի թեկնածու ։

ՍՈՖԻԱՅԷՆ հասած տեղեկութեանց համաձայն, ամէն օր Պուլկարիա կը հասնին սովետ զինուորներ քաղաքային տարազով եւ կը տեղաւորուին յունական եւ եուկոսլաւ սահմանագլուխներուն վրայ։ Վառնայի մօտ (այժմ Սթալին) սովետները զէնքի եւ հրասայլի կարեւոր մթերք մը կ'ամբարեն, եւ մեծ օդակայան մը կը շինեն ։ Արդէն հարիւրի չափ օդանաւեր ունին Պուլկարիոյ մէջ եւ քանի մը ամիսէն հազարի պիտի հասնի թիւը։ Կը կարծուի թէ այս պատրաստութիւնները կը տեսնուին յառաջիկայ գարնան Մակեդոնացիներու դէմ հրոսակային կռիւներ սկսելու համար։ Մոսկուա այսպէսով կը յուսայ «Մեծ Մակեդոնիա» մը ստեղծել, Թիթոյի վարչաձեւը տապալելու համար, որպէսզի անոր յաջորդող կառավարութիւնը դէպի Քլակրնֆուրթ եւ Թրիէսթէ ուղղուի ։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ԿՐՆԱՆՔ ՓՐԿԵԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Նոր Սերունդի փրկութեան համար Սփիւռքի մամուլին մէջ լոյս տեսած բոլոր առաջարկները առանց բացառութեան մէկ եզրակացութեան եկան, — հայ պատանին եւ երիտասարդը կապել հայ լեզուին եւ մշակոյթին, որուն համար պէտք է ճեմարաններ եւ երկրորդական վարժարաններ բանալ իւրաքանչիւր գաղութի մէջ :

Ուրեմն յատակագիծը պատրաստ է, կը մնայ նիւթականը, ձեւ եւ մարմին տալու համար: Այդ ալ մեծ զոհողութիւն մը չի պահանջեր:

Եթէ իսկապէս անկեղծ են արտայայտուած մտքերը — ինչ որ չեմ կասկածիր — այնքան ալ դժուար չէ դրամ ճարել:

Ես պիտի խօսիմ իբրեւ օրինակ — միայն Մարսէյլի մասին: Ունինք 30.000 մեր գաղութին մէջ: Զեղչենք 25.000ը իբրեւ աղքատ, անհոգ, «ինչո՞ւս է պէտք» եւն.: Կը մնայ հինգ հազար: Եթէ իւրաքանչիւրը օրական մէկ սուրճի դրամ զոհէ, քան ֆրանք, օրական կ՚ընէ հարիւր հազար, ամիսը երեք միլիոն ֆրանք :

Ես կը կարծեմ թէ շատ դժուար բան մը չէ այս գործը գլուխ հանել Մարսէյլի համար: Ունինք կուսակցական կազմակերպութիւններ, Կարմիր Խաչ, Կապոյտ Խաչ, ունինք Բարեգործականի մ. ճիւղ, Մշ. Միութիւն, Հայրենակցականներ՝ ուզածիդ չափ, ունինք Նոր Սերունդ, Ֆր. Երիտ. Միութիւն, Հայ Արի, Հայ Արենուշ, Հ. Մ. Ը. Մ. տեսակներով: Վերջապէս գրագէտներ, ուսուցիչներ, բարձրաստիճան կղերականներ, ի՞նչ գիտնամ: Բացէք այս բոլոր միութեանց եւ կազմակերպութեանց ծրագիր կանոնագիրները, անպայման պիտի գտնէք յօդուած մը.— Ոգի ի բոին աշխատիլ, նոր սերունդը հայ պահելու համար: Ուրեմն կը մնայ քով քովի գալ, բոլոր խայտաբղէտ պատմուճանները մէկդի դնել, պահելով միայն եւ միայն սրտցաւ Հայու պատմուճանը: Գլուխ գլխի, սիրտ սրտի, ձեռք ձեռքի տանք, մէջտեղ բերենք այդ գումարը: Հաւատացէք որ երեք չորս ամիս վերջ Մարսէյլ կ՚ունենայ իր միջնակարգ վարժարանը :

Իսկ եթէ, այսքան նուիրական գործ մը գլուխ հանելու համար պիտի չզոհենք մեր Եսն ու քսակը, ի՞նչ կ՚արժէ թուղթի վրայ եւ բեմերէն «մեռանք կորանք» պոռալը:

Եթէ սուրճ մը չենք զոհեր նոր սերունդին փրկութեան համար, ալ ի՞նչ կեցեր գլուխ կը պատռենք :

Վերոյիշեալ Միութիւնները քով քովի բերելու պարտականութիւնը կ՚իյնայ մեր երեք յարանուանութեանց կրօնական պետերուն վրայ: Թող նախաձեռնարկ ըլլան եւ պարտադրեն մեզ, նայինք ո՞ր քարսիրտ Հայն է որ դէմ պիտի երթայ: Եթէ նոյնիսկ ձախողին, գէթ խղճի բեռէ մը ազատած կ՚ըլլան: Կը սպասենք :

Գ. ՏԵՐԻԿԵԱՆ

★

ՀԱՅՈՒՀԻՆ ԽԱՂԱՄՈ՞Լ

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍ (Արժանթին).— Զկրցայ զսպել խորին վրդովումս, կարդալով Լիբանանի մեր քոյրերուն մեղադրանքը աասուլխի մը առթիւ.— թէ «խաղամոլ են» հայ կիները:

Անշուշտ առաքինութիւն մըն է ինքնաքննադատութիւնը: Կը նշանակէ տրամադրութիւն՝ թերութիւնները սրբագրելու, բարոյապէս եւ մտաւորապէս բարձրանալու :

Սակայն, ինչո՞ւ խրիլ չափազանցութեան մէջ, ընդհանրացնելով քանի մը բացառիկ եւ դժբախտ պարագաներ: Չկա՞ն աքոլամոլ կիներ ալ: Ուրեմն պիտի հետեւցնենք թէ ալքոլամո՞լ են մեր կիները: Ծուլութի՞ւն: Ինչո՞ւ չէ. նաեւ բարոյական սայթաքումներ: Բայց հայ կնոջ ընդհանուր մեղքե՞րն են ատոնք :

Ես ալ տեսած եմ կիներ որոնք մոլութեան հասցուցած են թղթախաղը: Տեսած եւ պժգանքով հեռացած եմ: Բայց երբեք միտքէս չէ անցած իբրեւ համաճարակ ներկայացնել այդ պատահական հիւանդութիւնը :

Եթէ հանդիպեցաք խաղամոլ Հայուհիներու, սիրելի քոյրեր, լաւ կ՚ընէք որ, փոխանակ սեղանի առջեւ նստած ջուր ծեծելու, գթութեան քոյրերու ձեր հանդամանքով մօտենաք այդ տխպարներուն, եւ ձեր բարոյական սպեղանիով փորձէք բուժել զանոնք : Յաջողեցա՞ք, շատ ապրիք, իսկ եթէ ոչ, սրբեցէք ձեր ցանկերէն անոնց անունները: Մի տարուիք անիրաւաբար նուաստացնելու հայ կնոջ անունը:

Հայ կինը խաղամոլ չի կրնար ըլլալ :

ԱՏՐԻՆԷ

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

24 ՆՈՐ ԸՆԿԵՐՆԵՐ միացած են Ուստըրի կոմիտէին (Մ. Նահանգներ), կնքահայրութեամբ ընկեր Յ. Տէր Յովհաննէսեանի :

ԸՆԿԵՐ ՄԿՐՏԻՉ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ, որուն մահը ծանուցած էինք անցեալ շաբթու, ընիկ պարտիզակցի էր, ծնած 1888ին: (Մօրեղբայրը՝ Ալէմշահ եղբայրներու):

Նախնական կրթութիւնը ստացած հայրենի Պարտիզակի Ամերիկեան Վարժարանին մէջ: Ամերիկա գացած է երիտասարդ տարիքէն համաշխարհային Ա. պատերազմէն առաջ եւ հաստատուած էր Նիւ Եորք: Ամերիկայի մէջ միացած էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերուն եւ մինչեւ իր կեանքին վերջ եղաւ նուիրուած գործօն Դաշնակցական: Ընկեր Մ. Միքայէլեան բազմաթիւ անգամներ ընտրուած է անդամ իր պատկանած կոմիտէի վարչութեան եւ Նիւ Եորքի շրջանային գործադիր մարմնոյն : Այս տարի կը վարէր Հ. Յ. Դ. Նիւ Եորքի Ըփ Թաունի Կոմիտէի ատենապետութիւնը: Դամբանականը խօսած է ընկեր Վարդգէս Ահարոնեան :

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Ֆիլատելֆիայի մէջ (Մ. Նահանգներ) յանկարծամահ եղած է ընկեր Մարտիրոս Քիլլտճեան (Արաբկիրցի), որ եղած է քաղաքի Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի հիմնադիր ընկերներէն:

ՍՈՒՐԻՈՅ ՆՈՐ ՆԱՒԱՀԱՆԳԻՍՏԸ

Դամասկոսէն կը հեռագրեն թէ 8 միլիոն տոլար դրամագլուխով ընկերութիւն մը կազմուած է, ընդարձակելու համար Լաթաքիէի նաւահանգիստը, Միջերկրականի վրայ :

Վարչապետին հաւաստիքներուն համաձայն, նոր նաւահանգիստը պիտի լրանայ 1953ին, բռնելով Պէյրութի տեղը: Սուրիա 6 միլիոն տոլարի փոխառութիւն մը ստացած ըլլալով Սէուտի Արաբիայէն, պիտի յատկացնէ այս ձեռնարկին, ինչպէս եւ ճամբաներու շինութեան, Լաթաքիէն կապելով ուրիշ սուրիական քաղաքներու: Սէուտի Արաբիա Սուրիոյ պիտի տրամադրէ նաեւ այն մեքենաները որ գործածուեցան Ճիտտէի նաւահանգստին շինութեան համար:

Սուրիոյ կառավարութիւնը յանձն կ՚առնէ ճարել ծրագրին գործադրութեան ծախքին մէկ երրորդը, բաժնեգրութեամբ: Մնացեալը պիտի ճարուի ժողովուրդէն: Ընկերութիւնը մենաշնորհ պիտի ստանայ յիսուն տարուան համար: Յետոյ շինութիւնները պիտի դառնան պետական սեփականութիւն :

Լաթաքիէ, որ Հալէպէն երեք ժամ է ինքնաշարժով, Սուրիոյ առեւտրական կեդրոնը պիտի դառնայ նաւահանգստին շինութեամբ: Մասնագէտներու կարծիքով, շատ աւելի մեծ դիւրութիւններ կ՚ընծայէ Ճէզիրէի հարուստ շրջանէն եւ Եփրատի հովտին ցորենի եւ հողագործական արտադրութեանց փոխադրութեան համար : Ոչ միայն քաղաքը պիտի վերակենդանանայ, այլեւ ամբողջ երկիրը նոր շունչ մը պիտի ստանայ:

Ընթերցողները գիտեն անշուշտ որ Լաթաքիէի մէջ ալ (Լաւոդիկէ) հայկական գաղութ մը հաստատուած է, մեծ մասով արհեստաւորներ եւ բանուորներ: Ունին եկեղեցի եւ դպրոց եւ զանազան Միութիւններ,— Հ. Մ. Ը. Մ., Կ. Խաչ եւն:

★ Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ դրամական գործառնութիւնները մէկ երրորդ համեմատութեամբ պակսած են, Սթերլինի արժեզրկումէն ի վեր: Այժմ օրական գործառնութիւնները կը հասնին 40 հազար տոլարի՝ ամերիկեան, 30 հազար սթերլինի՝ անգլիական, 10 միլիոն ֆրանքի՝ ֆրանսական դրամի վրայ: Արժեզրկումէն ի վեր (1949 Սեպտ.) գործառնութեանց գումարն էր 10 հազար տոլար, 575 հազար սթերլին եւ 40—50 միլիոն ֆրանք: 1948էն ի վեր Սուրիա եւ Լիբանան որեւէ սահմանափակում չեն հաստատեր դրամական գործառնութեանց վրայ :

ԻՏԱԼԻՈՅ քարափի բանուորներու տրուած հրամանը, ամերիկեան զինամթերքը չպարպելու մասին՝ քանի մր նաւահանգիստներու մէջ միայն գործադրուեցաւ: Ի հարկին զինուորներ պիտի կատարեն բանուորներու գործը: Ֆրանսայի քաղաքական գործադուլները աննշմար չանցան Իտալիոյ մէջ: Վարչապետը եւ իր ներքին նախարարութիւնը կը նախընտրեն զգուշական միջոցները, փոխանակ բռնի ուժին :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ուստըրի մէջ մեռած է Յարութիւն Թօրիկեան, Զմշկածագի Միատուն գիւղէն: Հանգուցեալը 3200 տոլար կտակած է տեղւոյն Նորակառոյց Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (22)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Դ.

Բայց կար եւ մի պերճախօս վկայ, որ այդ մասին ոչինչ կասկած չէր թողնում, դա դառն վիշտն էր, որ տարածուած էր նրա ամբողջ դէմքի վրայ եւ հաղորդում էր լեռնային պարթեւ կազմուածքի խոշոր դիմագծերին մի ցաւեցնող, կարեկցութիւն շարժող արտայայտութիւն :

Եւ այդ մարմնացած վիշտը այնպիսի լրջութեամբ էր զբաղուած իր խօսակիցի հետ, որ կարծես եկել էր բոլէն, երբ պիտի վճռուէր ամբողջ տան, նոյնիսկ ամբողջ գաւառի վիճակը :

Միւսը ամբողջովին սեւերի մէջ էր, մի գոյն, որ կրօնաւորների սեփականութիւնն է: Եւ իրաւ, նակոյս էր, մէկը այն կոյսերից, որոնց բնակութեան եւ մշտական աղօթքների տեղը Աւետարանոցի կուսանոցն էր, մի փոքրիկ եկեղեցի, որ շինուած էր ժայռի վրայ, Մելիքի տան հարաւային կողմում :

Տարիքով այդ կոյսը շատ մեծ էր Մելիքի կնոջից : Նրա սեւ գլխաշորի տակից երեւում էին ձիւնի պէս սպիտակ մազերը: Նրան կոչում էին Հեղինէ :

Վանական կեանքը երկար տարիների ընթացքում չտկել ու հարթել էր նրա փոքրիկ ու գունատ դէմքը, որի վրայ կեանքի բոլոր հանգամանքների մէջ անշարժ էր մնում հեզ եւ անխռով բարեպաշտութեան կնիքը: Այդ դէմքը ամէն տեղ լուռ ու մունջ քարոզում էր խունկի եւ պաղատանքի աշխարհի իմաստութիւնները — սեփական անձի նուաստացում, հլու հնազանդութիւն ճակատագրի կամքին եւ սառն անտարբերութիւն դէպի աշխարհային զուարճութիւնները: Այդ էր պատճառը որ նա բոլոր վշտահարների սփոփիչն էր, բոլոր փշրուած սրտերի յուսատուն :

Բայց միայն տարիներն ու պաշտօնը չէին նրան այդքան հեղինակութիւն տալիս: Նա էլ ազնուական ծագում ունէր. Վարանդայի Մելիքների տոհմից էր, եւ Մելիք – Հիւսէյնի կինը նրա մէջ տեսնում էր նաեւ այդ տոհմի աւագ ներկայացուցիչներից մէկին :

Նեղն ընկած տղամարդիկն էին դիմում նրան սառն, բայց հանգստացնող խորհուրդներին, ո՞ւր մնաց մի կին, որի վրայ ծանրացած էին այնքան հոգեր :

Աննա – խաթունը ամէն օր տեսնում էր նրան իր մօտ, ականջ էր դնում նրա ասածներին եւ մխիթարութիւն էր գտնում: Բայց այս անգամ խօսակցութիւնը ուրիշ կերպարանք ունէր եւ Հեղինէն, կարծես մոռացել էր իր գրքերը, որոնցից այնքան սիրում էր վկայութիւններ, ամբողջ պատմութիւններ բերել :

— Ոչ, մեծ անզգուշութիւն էր, արտասանեց նա, սառն, նոյնիսկ անողորմ խստութեամբ :

Նա նորից վերադառնում էր այն առարկային, որ այդ օրը բաւական յուզել էր երկուսին: Աննա խաթունը նորից սկսեց պաշտպանուել: Նա վախում էր այդ դառն վճռից, ուզում էր որ հերքուած լինի Հեղինէի այն միտքը թէ ինքը կարող է սխալ կերպով կարգադրել իր տան գործերը :

— Ես երեխայ չեմ, ասաց նա, հեւոյհեւալ տաքանալով:—

Գայիանէն ես, ի հարկէ, բաց չէի թողնի, եթէ այդ բէկը այն օրը մեր գիւղում լինէր: Աստուած ողորմութիւն արաւ իմ խեղճ որբին: Շաբաթներով Գայիանէն սպասում էր Վարդավառին: Իսկ վերջին շաբաթը... դու լաւ չես տեսնել նրան, ուստի չես հաւատայ, եթէ ասեմ որ գիշերները արթուն էր մնում եւ աղօթքներ էր կարդում... Նա, որ մինչեւ այժմ չէ իմացել թէ ինչ է անքնութիւնը: Նա համարեա ծոմ էր պահում, — Կուսական մի ուխտ... Եւ այդ բոլորը այն յուսով թէ երկինքը ցոյց կուտայ նրա բախտը : Քանի անգամ — խեղճ երեխայ — իմ վզին փաթաթուեց, համոզում էր, որ այս տարի չարգիլեմ Հարսնաղբիւրի ձորը գնալ: Անցեալ տարի սգաւոր էինք, իսկ հիմա՞ :

Այրին խորը հառաչեց, այդ հարցին միջանկեալ պատասխան տուեց թէ սուգը միշտ կայ, եւ ապա շարունակեց առաջուայ եղանակով.

— Իմ սիրտը տակն ու վրայ էր դառնում... Ոչ, ես, ոչ դու եւ ոչ մի ուրիշը այս տան մէջ մինչեւ այսօր չենք համարձակուել խօսիլ նրա մօտ թէ ինչ վտանգ է սպառնում մի սիրուն եղնիկին, որ ընկնում է գազանների աշխարհը: Ի հարկէ, նա պիտի իմանար, որ եղնիկը ինքն է, իսկ գազանները մեր այժմեան տէրերն են ... Դա կը լինէր մի անգութ հարուած, որ կը փշրէր նրա սիրտը :

ՆԵՕ

նութեան եւ կայի բանուորներուն վերջնական ո – րոշման : Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը գործա – դուլի հրաւիրած է հիւսային շրջանի հիւսուա – ծեղէնի գործարաններուն բանուորները : Թերթե – րը կը գրեն թէ միւս արհեստակցական միութիւն – ներն ալ համաձայն են այս գործադուլին եւ բոլոր գործարանները պիտի փակուին , «հաշտութեան ա – մէն միջոց սպառած ըլլալով» :

Մետաղագործական հաստատութեանց մէջ նուազագոյն ամսական կը պահանջեն քսան հա – զար ֆրանք , մինչ գործատէրերը կը բացատրեն թէ կարելի չէ 16 հազարէն աւելի տալ , առանց արտադրութեան գիները բարձրացնելու :

Փարիզի շինութեանց բանուորներէն 13 հա – զար հոգի կը շարունակեն գործադուլը : Շարժու – մը տարածուած է նաեւ գաւառի մէջ :

★ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած է , անշարժութեան մատնե – լու համար նաւահանգիստներու բանուորները , որպէսզի չպարպուի Ամերիկայէն հասած զինա – մթերքը : Մասնաւոր ներկայացուցիչներ ղըր – կուած են Ատլանտեանի նաւահանգիստները , խորհրդակցելու համար տեղական վարչութեանց հետ : Առաջին անգամ պիտի այցելեն Շէրպուր , նկատելով որ քարափի բանուորները մեծամաս – նութեամբ որոշած են պարպել նաւերը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ Լոնտոն մեկնեցաւ երէկ , երեքշաբթի : Անգլիոյ Թագաւո – րին հիւր պիտի ըլլայ երեք օր : Արտակարգ պատ – րաստութիւններ տեսնուած են Լոնտոնի մէջ , պատուելու համար նախագահը :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ փոխ – վարչապետը , Փի – ժատ ճառ մը խօսելով 15 հազար ունկնդիրներու առջեւ , յայտարարեց թէ կարելին կը փորձեն խաղաղութիւնը պահպանելու համար : Պիտի շա – րունակեն զօրացնել եւ արդիացնել բանակը , որ – պէսզի ազգը կարենայ պաշտպանուիլ ոեւէ մէկուն դէմ : Այս առթիւ «սատախօսներու եւ զրպարտիչ – ներու խմբակ» անուանեց Կոմինֆորմը :

ՍՈՖԻԱՅԻ մէջ դատի քաշուեցան հինգ հո – գի , այն ամբաստանութեամբ թէ լրտեսութիւն կը կատարէին ի հաշիւ Մ . Նահանգներուն : Գլխաւոր ամբաստանեալը , Միխայիլ Շիփքով , հարցաքն – նուած է 32 ժամ անընդհատ , խոստովանելու հա – մար :

ՖԻՆԼԱՆՏԱՅԻ երեսփ . ընտրութեանց մէջ մե – ծամասնութիւն շահած է զօր . Փլաաթիրասի ազգ . յառաջդիմական հոսանքը , որ չափաւոր ձախա – կողմեան կը համարուի : Ստացած է 355 հազար քուէ (23.67 %) : 1946ի ընտրութեանց մէջ արքա – յական հոսանքը (Ցալտարիս) շահած էր քուէնե – րու 60 առ հարիւրը :

ԱՆԳԼԻՈՅ ազգ . պաշտպանութեան համար 1950—51ին պիտի ծախսուի 781 միլիոն ստերլին , այսինքն 20.960.000 աւելի , բաղդատելով նախորդ շրջանին հետ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Վաթընշթէտ քա – ղաքին մէջ , հազար գերման բանուորներ պաշա – րելով գործարաններու քանդումի բրիտանական յանձնաժողովին կեդրոնը , տապալեցին տասը կառքեր եւ կրակի տուին շէնքը : Անգլիացիները զինուոր ղրկեցին , ամբոխները ցրուելու համար :

ԼԵՀԱՍՏԱՆ որոշեց գրաւել եկեղեցական հո – ղերը եւ կալուածները :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ երեք աւազ ղատաւորներէն Ապտէլ Ալվանի սպաննուեցաւ Բշ . օր :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ամերիկեան ինը ներկա – յացուցիչները ժողով գումարեցին Գահիրէի մէջ , մասնակցութեամբ Ուաշինկթընէն հասած պաշ – տօնատարներու :

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ բացման առ – թիւ , Թագաւորը շատ չափաւոր դահաճառ մը խօսեցաւ : Պահպանողականները ճակատ յարդա – րած են արդէն , նեղը դնելու համար աշխատաւո – րական դահլիճը , որ հազիւ եօթը ձայնի մեծա – մասնութիւն մը ունի : Ազգայնացումներու շրջանը փակուած կը համարուի առ այժմ :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻ Մանուկներու պաշտպանու – թեան յանձնախումբէն հեռացան Խ . Միութեան , Լեհաստանի եւ Չեխոսլովաքիոյ պատուիրակները , բողոքելով ազգայնական Չինաստանի պատուի – րակներու ներկայութեան դէմ :

ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ . Ե . Դ . Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ , ի պատիւ իր դա – սախօսներուն , կիրակի 12 Մարտ , ժամը 3—8 , 19a, rue Caumartin : Սիրով կը հրաւիրուին ծնող – ներն ու Նոր Սերունդի բարեկամները :

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի նպաստ Փարիզի Հ . Մ . Մ .ի , 11 Մարտ շա – բաթ երեկոյ ժամը 8.30ին , Patronageի սրահը , 32 rue Danton , Kremlin Bicètre :

Ղեկավարութեամբ Զ . ՂԱՐԻՊԵԱՆԻ եւ մաս – նակցութեամբ «ԱԴԱՄԵԱՆ» թատերախումբի քա – նի մը դերասաններուն :

Կը ներկայացուի «ՔԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ»

Մուտքը 100 — 150 ֆրանք :

Իջնել Փորթ տ'Իթալի :

ԹԱՏԵՐԱՍՐԱՀ
Մ . ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ – Գ . ԱԼԷՄՇԱՀ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Ս . Մուրատեան վարժարա – նի աշակերտներէն , կիրակի 12 Մարտ , ժամը ճիշդ 15 ·30ին :

1.— ԹԷՈԴՈՐ ՍԱԼՀՈՒՆԻ ողբերգութիւն 4 ա – րար , ազգային պատմական դրուագ Ս . Գ . Լու – սաւորչի դարուն :

3.— LE COLIS DE M. DOMINIQUE comédie en un acte :

3.— ԵՐԳԻ ԴԱՍԸ , երգախառն զաւեշտ մէկ արար :

4.— ԿԸԼԿԸԼ ՄԱՐԳԱՐ , զաւեշտ մէկ արար :

Տոմսերը կանխաւ ապահովել , Մուրատեան վարժարան , 26 rue Troyon , Sevres (S. et O.) :

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է , գործադուլներու պատճա – ռով , «Բախտին անիւը» թատերախաղին ներկա – յացումը , որ տեղի պիտի ունենայ Մարտ 23ին , Փոթինիէռի Թատրոնին մէջ :

Տոմսերը ի զօրու են :

Հ . Ե . Դ . ՓԱՐԻԶԻ Եգիպտացի կոմիտէն խո – րին ցաւով կը ծանուցանէ իր ընկերոջ՝ ԱՐՏԱ – ԽԱԶԴ ԱՏՈՄԵԱՆի ղառնաղէտ մահը , իր խորին վշտակցութիւնը յայտնելով այրի Տիկին Ատոմ – եանի եւ զաւակներուն :

Հ . Ե . Դ . ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆի մէջ , այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ 11 : Գեղարուեստական ճոխ բաժին , (երգ , նուագ , արտասանութիւն , պար) :

Պիտի ներկայացուի «ՊԱՇՏՕՆՍ ԽՈՒՄԲԱԼ է» :

Նաեւ պարահանդէս : Կը մասնակցին Նոր Սե – րունդի անդամները : Երգչախումբ ղեկավարու – թեամբ Պ . ՄԵՍՈՒՄԵՆՑԻ : Արեւելեան նուագ , ճոխ պիւֆէ , մատչելի գիներով :

69 rue d'Arcueil, Bagneux, salle Wodeg:

Հաղորդակցութեան միջոցներ .— métro Bag – neux , autobus 188 «Porte d'Orléans»էն , իջնել Պան – եէօ , Marcel Bonet :

ՊԵՏ . ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ Փարիզի վարչութիւնը վերջերս խորհրդակցական ժողով մը գումարե – լով , որոշած է բազմացնել անդամներու թիւը , եւ այժմէն զբաղիլ գիւղագնացութեան կարօտ մա – նուկներու օդափոխութեան կազմակերպութեամբ . — Նախկին որբուհի մը մայր երեք անչափահաս զաւակներու , կորսնցուցած է իր ձախ ոտքը : Կ . Խաչը կը խնդրէ նուէրներ ղրկել , գնելու համար արուեստական ոտք մը որ կ'արժէ 30.000 ֆրանք :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ .— Հ . Ե . Դ . Նոր Սերունդի «Ահա – րոնեան» խումբի ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին , սովորական հաւաքատեղին : Հայերէնի դա – սընթացք ժամը 8—9 :

ԼԻՈՆ .— Հ . Ե . Դ . Նոր Սերունդի դասախօ – սութիւնը՝ այս ուրբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 8.30ին , 78 rue Rabelais : Նիւթը «Փետրուար 18» : Կը դա – սախօսէ ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ : Կը հրաւիրուին սանուհիները , ընկերները եւ համակիրները :

ԱՆԻԷՌԻ «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին սովորական հա – ւաքատեղին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր . Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի նորընտիր վարչութիւնը ժո – ղովի կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները այս կի – րակի ժամը 15ին , 45 rue de la Défense , Իսի լէ Մուլինօ : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ · 800 ֆր·, Տար· 1600, արտ· 2500 ֆր·
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր· C.C.P.Paris 1678-63
JEUDI 9 MARS 1950 Հինգշաբթի 9 ՄԱՐՏ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6097–Նոր շրջան թիւ 1508 Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊՂՏՈՐ Է ԱՂԲԻՒՐԸ

Ուրեմն իմացանք թէ Սովետները գաղտնի գործակալներ կը հաւաքեն մասնաւորապէս Հայերէն: Կարդանք փարիզեան թերթին բառերով.

— « Հայերը աւելի քան 300·000 են Իրանի մէջ, մեծ մասով ուղղափառ։Աշխատասէր են, քաջ եւ ուշիմ: Հին նախանձախնդրութիւն մը, որ աւելի շատ կրօնական հանգամանք ունի, զիրենք դէմ դիմաց կը դնէ Պարսիկներուն հետ: Հայերը չեն սիրեր անոնց մեղկութիւնը եւ խորշանքը զինուորական ասպարէզէն: Իրանցիներն ալ կը մեղադրեն իրենց անջատողական ոգին, հպարտութիւնը եւ յաճախ փորձի կ'ենթարկեն :

Այս Հայերու մէջէն է որ Սովետները հաւաքած են իրենց գործակալներուն մեծ մասը: Մանր խանութպաններ, մանր արհեստաւորներ, բժիշկներ, դեղագործներ,— այս մարդիկը տեւականօրէն շփում ունին ժողովուրդին հետ, կրնան դիւրաւ տեղեկութիւններ քաղել, զրոյցներ տարածել, հսկել կարգ մը անձերու վրայ եւ երբեմն ալ ուղղակի գործի ձեռնարկել »:

«Փարիզիէն Լիպէռէ»ի թղթակիցը նոյն «պատիւը» կ'ընծայէ նաեւ Քաղդէացիներուն (անշուշտ ըսել կ'ուզէ Ասորիներ).

— « Քաղդէացիները, վերջին մնացուկները Քաղդէաստանի հին եկեղեցւոյ, թէրեւս Հայերէն աւելի կրօնական խոր ատելութիւն մը կը տածեն բոլոր Իսլամներուն դէմ: Անոնք խիստ յաճախ ենթակայ են Սովետներուն, հլու հնազանդ»:

Դեռ կան «մուհաճիր»ները — գաղթական — եւ ձախակողմեան Թուտեհ կուսակցութեան անդամները, իբրեւ խորհրդային գործակալներ: Բայց կանգ առնենք այստեղ, վերլուծելու համար ամբաստանութեան հայկական մասը :

Հազուադէպ է որ եւրոպական թերթերու թղթակիցներ ծիծաղելի կամ անճոռնի սխալներ չգործեն , արեւելեան ժողովուրդներու մասին խօսած ատեն :

Կան որ ակամայ կը սայթաքին, զարմանազան տեղեկութիւններ քաղելով առաջին հանդիպողէն: Այս ու այն անցորդէն կամ «պէյ»էն, ինչպէս Թուրքիոյ մէջ:

Ընդհանրապէս անտեղեակ՝ աշխարհագրութեան եւ պատմութեան, այս կարգի թղթակիցները գրի կ'առնեն եւ կը տպեն ինչ որ լսեն: Երբեք չեն յոգնիր քննելու, ստուգելու, ցորենն ու որոմը զատելու համար:

Կան ուրիշներ ալ, որոնք նենգամտօրէն կը խեղաթիւրեն, սուտ – իրաւ իրար կը խառնեն, որոշ նպատակի մը, քաղաքականութեան մը ծառայելու համար:

Մեր միտքէն չանցնիր չարամտութիւն վերագրել Պ· Ժան Լարթեկի :

Մինչեւ հիմա հրատարակուած նամակներէն կ'երեւայ որ փարիզեան թերթին թղթակիցը որոշ աշխատանքներ, պրպտումներ կատարած է, իր նիւթը մշակելու, իրականութեան պատկերը տալու համար, կարելի ճշդութեամբ :

Եւ սակայն, շատ մը կէտեր չեն համապատասխաներ իրականութեան: Թերեւս թղթակիցը ժամանակ չէ ունեցած աւելի խորանալու, եւ կամ պղտոր աղբիւրներու հանդիպած է :

Այսպէս, 300·000 Հայեր չկան Պարսկաստանի մէջ: (Մօտաւոր թիւն է հարիւր հազար):

Երկրորդ, բոլորովին սխալ է թէ բոլոր Հայերը՝ «այն օրէն ի վեր որ Ռուսերը «Հայաստանի անկախ հանրապետութիւն մը» ստեղծեցին (եւ Քաղդէացիները) , իրենք զիրենք աւելի կամ նուազ կը համարեն սովետական հպատակներ, եւ , Իրանի մէջ բնակելով հանդերձ, հաւատարմօրէն կը ծառայեն Կրեմլինի պետերուն»:

Ինչպէս կ'երեւայ, Պ· Լարթեկի, որ հարկ դատած է չակերտել «Հայաստանի անկախ հանրապետութիւն»ը, չի գիտեր թէ Հայերը արդէն ստեղծեր էին հայրենիքի կորիզ մը, երբ Ռուսերը եկան վերագրաւեցին :

Միւս կողմէ, չարաչար կը սխալի, կարծելով թէ Պարսկաստանի — կամ ուրիշ որեւէ երկրի — Հայերը «հաւատարմօրէն կը ծառայեն Կրեմլինի պետերուն »:

Փորձենք առանձին քննել այս խնդիրը , որ միշտ ալ տեղի կուտայ թիւրիմացութեանց :

Շ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵԹԷ ՄԵՆՔ ԱԼ ...

« Ֆիկարօ» հետեւեալ ձեւով կը հաշուէ Ֆրանսայի Ազգ· Ժողովին գիշերային նիստերուն ծախքերը .—

Մինչեւ կէս գիշեր ժողովին պաշտօնէութիւնը — 350 բարապան եւ գործակատար — կը ստանայ իր ամսաթոշակին 1/30ը: Կէս գիշերէն վերջ՝ 2/30ը:

Մէկ ժամուան լոյսը եւ ջերմութիւնը կ'արժեն 12 հազար ֆրանք:

Փապուղին (մեթրօ) կը դադրի կէս գիշերին: Ուստի անհրաժեշտ է հանրակառքի մասնաւոր սպասարկութիւն մը հաստատել, իրենց բնակարանները փոխադրելու համար երեսփոխաններ , պաշտօնեաներ եւ լրագրողներ: Ծախքը 60·000 ֆրանք :

Անշուշտ պաշտօնեաները անօթի պիտի չմնան մինչեւ կէս գիշեր: Երբեմն մինչեւ առտու :

Վեր – վար հաշուելով , յաւելուածական նիստ մը կ'արժէ 800 հազար ֆրանք՝ մինչեւ կէս գիշեր, 1·500·000 ֆրանք՝ մինչեւ առտու :

Մնացեալը կրնաք դատել, հետեւելով նիստերուն: Արդէն տասը միլիոն կը հաշուեն վերջին շաբթուան ծախքերը :

Անցեալ տարի 150 յաւելուածական նիստեր արժած էին 170 միլիոն ֆրանք:

Բարեբախտաբար հայկական ժողովները ձրի են: Շատերն ալ քանի մը տարին անգամ մը կը գումարուին :

Այլապէս... Եթէ միայն ճառերը հաշուէինք, հարկ պիտի ըլլար փոխառութիւններ կնքել կամ վիճակախաղ սարքել, յաւելուածական ծախքերը հոգալու համար :

Մանաւանդ եթէ օրակարգի խնդիրները համեմուած ըլլան «սովետական» կամ դաւանաբանական խնդիրներով :

Դատեցէք մեր հանդէսներէն, բանախօսութիւններէն, ասուլիսներէն:

Պատահա՞ծ է որ վերջանան պայմանաւորուած ժամուն:

Մինչեւ որ սրահին տէրը լոյսերը չմարէ կամ սակարկուած վարձքին վրայ քանի մը հազարի յաւելում չպահանջէ, կա՛մ բերանները անդադար կը բանին, կամ ոտքերը :

ՎԱՀԷ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Հանրապետութեան Նախագահը եւ Տիկին Օրիոլ արտակարգ պատիւներով ընդունուեցան Լոնտոնի մէջ, որ ամբողջովին դրօշազարդուած էր: Անհամար բազմութիւն մը կը ծափահարէր Ֆրանսայի ընկերվարական Նախագահը, որուն կ'ընկերանար արտաքին նախարարը, Պ· Ռոպէռ Շուման: 1939էն իվեր առաջին անգամ էր որ նախագահ մը կ'այցելէր Անգլիոյ վեհապետին:

Թագաւորը եւ Թագուհին, վարչապետը, արտաքին նախարարը եւ ուրիշ երեւելիներ հիւրերը դիմաւորեցին Վիքթորիա կայարանին մէջ:Ժամանումէն անմիջապէս վերջը, Պ· Ռոպէռ Շուման տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ· Պեւինի հետ, մէկ ժամ տեւողութեամբ :

Նախագահը եւ իր հետեւորդները Տովըր հասած ատեն, բրիտանական զրահաւոր մը (42.000 թոն) ողջունեց թնդանօթի 21 հարուածներով: Հիւրերը երբ կ'անցնէին Լոնտոնի պողոտաներէն, երեք տարբեր զինուորական նուագախումբեր « Մարսէյեէզ»ը կը հնչեցնէին, «Կեցցէ Ֆրանսա» աղաղակներու մէջ:

Անգլիոյ Թագաւորը «Բաղանեաց պատուանշանը» նուիրեց Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահին, որուն ի պատիւ փառաւոր սեղան մը սարքուած էր արքայական պալատին մէջ :

Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս այցելութեան :

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ 14 հոգի մեռան Էսկիշէհիրի մէջ, ողողումներու հետեւանքով: Անպատսպար կը մնան 40–50·000 բնակիչներ: Հազար տուներ քանդուած են հեղեղէն: Քաղաքին բոլոր ցած թաղերը ողողուած են: Զոհերուն թիւը վերջնապէս ճշդուած չէ տակաւին: Վրդովիչ լուրեր կը հասնին նաեւ շրջակայ գիւղերէն եւ Անատոլուի միւս մասերէն: (Էսկիշէհիր Թուրքիոյ վեցերորդ կարեւոր քաղաքն է):

Ընդհանուր գործադուլ կազի եւ ելեկտրականութեան աշխատաւորներու

(ԿԷՍ ԳԻՇԵՐԷՆ ՎԵՐՋ, ԵՒ Տ· ԱՌՏՈՒ)

Կազի եւ ելեկտրականութեան աշխատաւորները աջի օր ժողով գումարելով, որոշեցին ընդհ· գործադուլ յայտարարել չորեքշաբթի կէս գիշերէն սկսեալ, այսինքն այս առտու, հինգշաբթի:

Թերթերը գիտել կուտան թէ՝ մինչ փոխադրութեանց գործադուլին չէին մասնակցեր ոչ-համայնավար սենտիքաները, բոլորն ալ համաձայն են կազի եւ ելեկտրականութեան գործադուլին: Որոշումն ալ միացեալ ժողովի մը մէջ տրուեցաւ :

Աւելորդ է ըսել թէ որքան անտանելի դժուարութեանց պիտի մատնուի ժողովուրդը, այս նոր գործադուլին հետեւանքով: Մանաւանդ որ, տակաւին վերջացած չէ փոխադրութեանց գործադուլը, թէեւ փապուղին (մեթրօ) սկսաւ 60 առ հարիւր բանիլ բոլոր գիծերուն վրայ, կրճատեալ սպասարկութեամբ, իսկ հանրակառքերը՝ աւելի նուազ: Լոյս պիտի չունենանք, տանտիրուհիները անելի պիտի մատնուին՝ կերակուր եփելու համար: (Թերեւս թերթերն ալ չհրատարակուին):

Կառավարութիւնը որոշած է օգտագործել բանակին եւ նաւատորմին մասնագէտները, կազ եւ ելեկտրականութիւն հայթայթելու համար : Բայց այս միջոցը հազիւ կը բաւէ անմիջական պէտքերուն:

★ Փոխադրութեանց ոչ – համայնավար արհեստակցական միութիւնները յաջողեցան համաձայնութիւն մը կնքել իրենց հանգստեան թոշակի եւ ուրիշ կարգ մը խնդիրներու մասին , եւ այժմ կը բանակցին աշխատավարձքի յաւելման խնդիրն ալ կարգադրելու համար :

★ Ոստիկանութիւնը առջի օր պարպեց բանթողներու քառասուն խմբակներ՝ Օրլիի օդակայանին մէջ, ուր գործադուլ յայտարարուած է: Ցետաձգուած են թռիչքները՝ հեռաւոր երկիրներու համար:

Մետաղագործական հաստատութեանց բանթողներուն թիւը 300·000էն աւելի չէ, համաձայն պաշտօնական տեղեկութեանց: Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը 500·000 կը հաշուէ բանթողներուն թիւը: Ռընոյի վարչութիւնը կոչ մը ուղղեց բանուորներուն, որպէսզի վերսկսին աշխատանքը : Լաւատեսներ կը կարծեն թէ կարելի պիտի ըլլայ ելք մը գտնել, քանի որ օրէնքով նախատեսուած «հաշտարար յանձնաժողովը» գործի ձեռնարկած է արդէն :

Կացութիւնը խառնակ է հիւսիսային շրջանի կերպասի գործարաններուն մէջ, ուր ընդհանուր գործադուլ սարքած են երեք Արհեստակցական Միութիւնները: Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, բանուորներուն 75 առ հարիւրը կը հետեւի տրուած հրամանին :

Ջեռնհաս իշխանութիւնը կը կարծէ թէ երկար պիտի չտեւեն գործադուլները, նկատելով որ Արհեստակցական Միութիւնները ընդհանրապէս պառակտուած են, եւ նիւթական լայն միջոցներ չունին, օգնելու համար բանթողներուն: Արդէն իսկ հանգանակութիւններ կը կատարուին:

★ Կազի եւ ելեկտրականութեան կեդր·վարչութիւնները յայտարարեցին թէ «չեն կրնար կատարել որեւէ յաւելում որ բաց մը պիտի գոյացնէ կամ պիտի բարձրացնէ գիները»: Սենտիքաներու ներկայացուցիչները պատասխանեցին թէ բանուորներուն 85 առ հարիւրը համաձայն են ընդհ· եւ անսահման գործադուլի: Ելեկտրական հոսանքը պիտի չարունակուի այն հաստատութեանց համար որ նախապատուութիւն կը վայելեն (հիւանդանոց, դարմանատուն, մեթրօ, ռատիօ եւն): Փողոցներու լուսաւորումը պիտի սկսի կէս գիշերէն վերջ:

Այս գործադուլին առթիւ կը յանձնարարուի ուշադրութիւն ընել կազի գործիքներուն, արկածներէ խուսափելու համար :

★ Երեքշաբթի օր, երբ մեթրօն բանիլ սկսաւ, շատ մը գիծերու վրայ ոչ տոմսակ ծախող կար, ոչ ալ հարցնող: Այնպէս որ հազարաւոր քաղաքացիներ ձրի ճամբորդեցին :

Մասնաւոր կառքերը (օթօքար) այնքան շատցած են որ յաճախորդ կը փնտռեն բարձրաձայն: Առաջին օրը կարելի եղած է 35 հազար հոգի փոխադրել, այս կառքերուն միջոցաւ :

★ Երեքշաբթի օր միջադէպ մը պատահեցաւ Ֆորտի գործարանին մէջ (Փուասի): Ութ հարիւր պաշտօնեաներ ընդհարեցան բանթողներուն հետ, որոնք թոյլ չէին տար ներս մտնել: Ապահովութեան պահակները միջամտեցին: Վեց հոգի ձերբակալուեցան, քարեր նետած ըլլալով պահակներուն վրայ :

★ Ազգ· պաշտպանութեան նախարարութիւնը գաղտնի կը պահէ այն նաւահանգիստը ուր ցա–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՍՄԿՈՅԻ ՆՈՐ ԴԱՒԸ

Պարսկա – Թրքական սահմանի վրայ բնակող քիւրտ Աւտոյի ցեղի պետ Սմկօն, որ քանիցս գործակցած էր Թուրք եւ ռուս բանակներուն եւ միշտ ալ դաւաճանած էր մէկուն կամ միւսին, դարձեալ գործի ձեռնարկած էր:

Սահմանամերձ հայ, պարսիկ և ասորի գիւղացիները ենթակայ էին մշտական յարձակումներու, սպանութեանց եւ կողոպուտի:

Եւ իր այդ յարձակումներ կը կատարէր այնպիսի խորամանկ ու նենգամիտ ձեւով մը, որ փոխադարձ կասկած կը ստեղծէր հինաւուրց դրացի, քրիստոնեաներու եւ մահմետականներու մէջ:

Սմկօն ուժեղ կապեր ունենալով հանդերձ Թուրք գործակալներու հետ, միաժամանակ կը հրաւիրէր հայ եւ ասորի վարիչները բարեկամական եւ ոչ յարձակման դաշինք մը կնքելու:

Մեր զինուորական մարմնի մէկ նիստը քննութեան ենթարկեց Սմկոյի այդ առաջարկը:

Ակներեւ էր, որ նոր եւ վտանգաւոր խաղ մը պատրաստուած է մեզի համար:

Ի վերջոյ, որոշուեցաւ Սմկօն հրաւիրել Մահլամ հայաբնակ գիւղը:

Գիւղին կարեւոր կէտերուն վրայ դիրքեր որոշուեցան, որպէսզի, եթէ Սմկօն փորձէ վնասակար ելոյթ ունենալ, մենք զինքը ծուղակի մէջ ձգենք եւ ոչնչացնենք:

Իսկ եթէ հակառակ իր անցեալի խաբեբայութեանց, ան անկեղծ բարեկամութեան եւ գործակցութեան ոգի ցոյց տայ, ջանանք օգտագործել եւ օգտուիլ իր մօտ երկու հազար զինեալ ձիաւորներու ուժէն:

Փետրուարի 24ին — (1918) Սմկօն Քէօհնաշահար (հին քաղաք) հիւր եկած էր:

Իբրեւ քրտերէն գիտցողներ, Ջիրոյի հետ Քէօհնաշահար ղրկուեցանք, յայտնելու իրեն, որ՝ իր առաջարկը կ՚ընդունինք եւ կ՚ուզենք զինքը պատուասիրել Մահլամ գիւղի մէջ, Սարգիս Պաղտասարեանի բնակարանը:

Շատ սիրալիր ընդունեց մեզ եւ հրաւիրեց իր քովը նստելու:

Սկսաւ պատմել իր կռիւները, թուեց իր «ղոլամ»ներու քաջագործութիւնները, համոզեցուցիչ եւ սպառնական շեշտ մը դնելով իր խօսքերուն մէջ: Զվարանեցաւ վայրենի անուանելու Ջիլօ – Ասորիները: Հարցուց Արամ փաշայի, Կոստիի եւ Ներսէս Մելիքթանգեանի մասին:

Ի վերջոյ, յայտնեց թէ՝ Մահլամ գիւղը անյարմար է իբրեւ տեսակցութեան վայր, լաւ է նախապատուութիւն տալ Քէօհնաշահարին:

Այդ միջոցին, իր սեւ ու պճլտուն աչքերը փայլեցան եւ հարցական նայուածք մը դամելով մեր աչքերուն, ուզեց հասկնալ թէ ինչ տպաւորութիւն կը գործեն իր խօսքերը:

Ծաշեցինք միասին, ճարկիլէ ապսպրեց ու կանչեց իր երկու ամենալաւ երգիչները (տայն – պէժ) որ ի պատիւ հիւրերու երգեն:

Անոնց մէկը, Մզտէն ձեռքը ականջին դրած սկսաւ հանրածանօթ «Հէտի Պաժօ» (կամաց գնա, կամաց քշէ) երգը, որմէ քանի մը տող միայն կը բաւէ գաղափար մը կազմելու մեր աննման Սամսոն խանի համբաւին մասին.—

Այս կռիւը ուրիշ կռուի չի նմանիր,
Այս կռիւը փէտայիներու հետ է,
Գնդակը կարկուտի պէս կը թափի,
Ամէն կողմ դիակներով լեցուած է,
Գացէ՛ք, լուր տարէք սգաւոր մօրըս,
Սամսոն խանի գնդակէն ես վիրաւոր եմ,
Սամսոնը խան ու փաշա է, թագաւոր է,
Սամսոնը անվեհեր կռուող է, քաջ ղեկավար
Ան որ ուզէ մեր ցեղը կը բնաջնջէ,
Ան՝ խան ու խաւանին կը հրամայէ,
Ռուս հիւպատոսը կը սաստէ:
Ես Սամսոնի գնդակէն վիրաւորուեցայ
Վէրքս խոր է, կը կըսկըծայ,
Կամա՛ց քշեցէք ձիերը, ես վիրաւոր եմ»:

Ապա փոխն ի փոխ երկու երգիչները երգեցին՝ Նիկոլ – Դումանի, Մշոյի, Խանասորի եւ ուրիշ երգերը:

Մեկնումի պահուն, մեզի ընկերացաւ մինչեւ փողոցի դուռը, անգամ մըն ալ ուշի ուշով զննեց մեզ եւ աւելցուց.— «Բարեւեցէք Սամսոն խանին, ըսէք թող չհաւատայ Պարսիկներուն եւ Ասորիներուն:

Փետրուար 27ին, Քէօհնաշահար հրաւիրուեցանք Սմկոյի կողմէ: Նախորդ որոշումը անտեսելով, հարկադրուած էինք ընթացք տալ նոր առաջարկին, մանաւանդ որ լսեցինք թէ Ասորիներն ալ հրաւիրուած են եւ որոշած են երթալ:

Երեսուն ձիաւորներ յատկացուեցան Սմկոյի այցելող մեր պատուիրակութեան: Խումբին մէջն էին Ջիրօն, Եփրեմ խանի քաջ յիսնապետներէն Սալվարենց Սահակը, Մահլամցի Աւետիք, Ջիրօն, Ցօնօն, Գեղամ Թադէոսեան եւ ուրիշներ, բոլորն ալ փորձուած հայդուկներ, տասնապետ կամ յիսնապետ:

Զինուած էին մօսիններով, տասնոցներով, փոքրիկ գնդացիրներով եւ ձեռնառումբերով:

Քրտերու շարժումները հետազօտելու եւ ժամը ժամին լուր տալու պարտականութիւնն ստանձնած էին Քէօհնաշահարի մեր ընկերները: Խոսրովայ գիւղէն անցած ատեն լսեցինք որ Ասորոց պատրիարք Մար – Շիմօնը Ուրմիայէն վերադարձած է, իր հետ բերելով երկու լեռնային թընդանօթներ:

Այս լուրը հասած էր նաեւ Սմկոյին, որ աճապարանքով մեկնած էր Քէօհնաշահարէն, դէպի իր բերդագիւղը (Ծարի – Գալէ):

Սաւրա գիւղին մէջ, տեսանք Քէօհնաշահարցի Հայ մը որ Սմկոյէն նամակ մը բերած էր Սամսոնին: «Կամքէս անկախ պատճառներով, հարկադրուեցայ Ծարի–Գալէ վերադառնալ, ներողութիւն կը խնդրեմ, քանի մը օրէն կը յայտնեմ մեր տեսակցութեան օրն ու վայրը», կը գրէր Սմկօն:

Մարտ 1ին, ասորի վարիչներէն Շմուէլ խանը հարիւր «յիպիլ» հրացաններ տարած էր յանձնելու Սմկոյին եւ բարեկամական կապեր հաստատելու փորձեր ըրած:

Մարտ երեքին, Սմկոյի հրաւէրով՝ Մար–Շիմօնը մեկնած էր Քէօհնաշահար, քիւրտ – ասորական դաշինք մը կնքելու նպատակով: Լուրը զարմանք եւ մտահոգութիւն պատճառեց բոլոր Հայերուն:

Մար – Շիմօնը անջատ բանակցութիւն վարելու գացեր էր, առանց մեր զինուորական մարմնին լուր տալու, թէեւ՝ որոշուած էր որ՝ հայ – ասորական ներկայացուցիչներէ բաղկացած պատուիրակութիւնը պիտի տեսակցէր Սմկոյի հետ:

Ուրմիոյ, դէպքերէն խանդավառուած՝ Մար – Շիմօնը եւ իր գործակիցները այլեւս անպարտելի կը համարէին իրենք զիրենք, ջանալով իրենց կամքը պարտադրել ո՛չ միայն Քրտերուն, այլեւս մեզի:

Ինչպէս վերջէն պարզուեցաւ, Սմկօն խիստ սիրալիր ընդունելութիւն ընծայած էր Մար – Շիմօնին:

Նախապէս իր ձիաւորները յարմար դիրքերու մէջ տեղաւորելէ զատ, պաշարել տուած էր այն շէնքը ուր՝ կը հիւրասիրուէր Մար – Շիմօնը:

Մեկնումի պահուն, երբ՝ Մար – Շիմօնը կը պատրաստուէր կառք նստելու, քիւրտ ու Թուրք դաւադիրներու հրացաններու գնդակներու տեղատարափին տակ կ՚իյնան Մար – Շիմօն եւ իր հարիւրէ աւելի քաջ ձիաւորները:

Այդ մեծ կորուստը շշմեցուց Ասորիները եւ ոգեւորեց թշնամի տարրերը, որոնք սկսան աւելի քան սպառնական դառնալ: Մենք եւս անել եւ սարսափելի կացութեան մը մատնուած էինք:

Խուճապն սկսաւ: Զանազան գիւղերէ Հաֆթուան – Ղալասար եւ Խոսրովա, Փայաջուկ գիւղերու մէջ կը կեդրոնանային Հայեր եւ Ասորիներ, իրենց հետ բերելով, ինչ որ կարելի էր փոխադրել չալակով կամ թեթեւ փոխադրական միջոցներով:

Կը փախչէին լեղապատառ, յաց ու ճիչով:

Կը կարծուէր թէ՝ Մար – Շիմոնի սպանութեամբ կորսուած է փրկութեան ամէն յոյս:

Եթէ Սմկօն այդ օր յարձակում գործէր, հաւանաբար պիտի կրնար բնաջնջել յուսահատութեան մատնուած Ասորիները:

Կէս գիշերին՝ Հայաբնակ բոլոր գիւղերու եւ շրջաններու մէջ պատրաստ էին մեր դիրքերը:

Մինչեւ լոյս հսկեցինք ու հետեւեցանք Քէօհնաշահարի մէջն ու շուրջը կատարուած շարժումներուն:

Կռիւն անխուսափելի էր, յարձակումը որ կողմէ ալ կատարուէր:

Գիշերը խաղաղ անցաւ:

ԱԶԳԻՆ

Սեւանայ լիճը

ԽՄԲ.— Ամփոփուած ֆրանսական գիտական թերթէ մը, Atomes.—

Ընդհանրապէս լճի մը կարգաւորման նպատակը հոսող եւ պահեստի ջուրերուն լաւ օգտագործումն է: Սակայն Սեւանայ լճին մասին եղած ծրագիրը, ջուր ապահովել է, գոլորշիացումի առաջքն առնելով:

Սեւանայ լիճը կը գտնուի 1916 մեթր բարձրութեան վրայ եւ ունի 1416 քռ. քիլոմեթր տարածութիւն:

Երկու սանդուղներ, որոնք կը կազմեն ջուրի յատակը, լիճը կը բաժնեն երկու մասի: Այս երկու մասերը յաջորդաբար ունին 1034 եւ 384 քռ. քիլ. մակերես, 24 եւ 13 քիլոմեթր միջին լայնք եւ հարիւր եւ 50 մեթր նուազագոյն խորութիւն:

Լիճը միջին հաշուով 58.5 միլիառ խորանարդ մեթր ջուր ունի: Տարեկան իր մէջ թափուող քսան գետակներէն կը ստանայ 770 միլիոն խորանարդ մեթր ջուր, իսկ ուղղակի (անձրեւ, ձիւն) անոր մէջ կը թափէ 550 միլիոն խորանարդ մեթր ջուր:

Անոր միակ արտահոսող գետի Զանգուի միջոցով 50 միլիոն խոր. մեթր ջուր դուրս կուգայ, իսկ ծծման միջոցով լիճը կը կորսնցնէ վաթսուն միլիոն խորանարդ մեթր ջուր, բայց անոր ամէնէն մեծ կորուստը 1210 միլիոն խոր. մեթր ջուրը գոլորշիացման միջոցով տեղի կ՚ունենայ:

Սեւանի կարգաւորման գլխաւոր նպատակն է այդ ջուրը վերստանալ եւ օգտագործել, որովհետեւ ջուրը ամէն տարի կը կորսուի:

Լիճի ջուրը իր բարձրադիր դիրքի շնորհիւ, ջրելեկտրականութեան տեսակէտէն, ունի շատ արժէքաւոր ուժ եւ շրջապատի անջրդի տարածութիւնները ոռոգելու համար անգին աղբիւր է:

Գոլորշիացումը արգիլելու համար պէտք է գիտնալ գոլորշիացող ջուրի ճիշդ քանակը:

Լիճին ջրաբաշխական հաշուեկշիռը կը կատարուի երեք մեթոտով.—

Ա.— Ամէնէն պարզն է գետերու միջոցով եւ ուղղակի լճի մակերեսը թափուող ջուրի քանակը չափել: Յետոյ ջուրի ընդհանուր քանակէն հանել այն ջուրերը որոնք կը կորսուին ծծման միջոցով: Այս մեթոտին ամենավերջին կէտը ծծուող ջուրերը չափելն է: Լճին ջրերկրաբանական (hydro-géologique) հիմնական ուսումնասիրութիւնը պարզեց, որ լճին յատակին մեծ մասը կազմուած է անթափանցելի շերտերէ, եւ ջուրերը որոնք կը ծծուին լճի հիւսիսային մասերուն մէջ — ուր կը գտնուին համեմատաբար թափանցելի մասերը,— կարեւոր քանակ մը չեն կազմեր:

Սեւանայ լիճի ջուրերէն կազմուած աղբիւրներու ուսումնասիրութիւնը մէջտեղ հանեց ծծման միջոցով կորսուող ջուրերու ծաւալը:

Բ.— Ջերմութեան հաշուեկշիռն է երկրորդ մեթոտը, որ աւելի բարդ է: Նախ կը չափուի տաքութեան այն քանակը որ լիճը կը ստանայ արեւի ճառագայթումէն, ապա այն քանակը որ լիճը կը կորսնցնէ իր մակերեսի ճառագայթումով եւ վերջապէս նկատի ունենալով՝ լճի գետերու միջոցով յառաջացուցած ջերմութեան փոփոխութիւնները, կարելի եղած է հաշուել ջերմութեան այն քանակը, որ պատճառ կը դառնայ ջուրի գոլորշիացման եւ այդ թիւէն գտնել գոլորշիացող ջուրի ծաւալը:

Գ.— Լիճի մակերեսը հաստատուած գոլորշիացումը չափող կայաններու միջոցով կատարուած ստուգումները:

Այս երեք մեթոտները գործադրելով ստացուած են իրարու նմանող արդիւնքներ:

Հաշուած են որ ջուրը մէկ տարուան մէջ շոգիանալով կը կորսնցնէ 1210 միլիոն խորանարդ մեթր ջուր: Ուրիշ խօսքով ստացուած ամէն 13 խորանարդ մեթր ջուրէն 12 խորանարդ մեթր կը կորսուի շոգիացումով:

Լիճի շոգիացման չափը գտնելէ վերջ, որոշուած է պակսեցնել, լճի մակերեսը պզտիկցնելով, ինչ որ կարելի է լճի մակարդակը իջեցնելով: Ծրագրուած է լճի մակարդակը 55 մեթր իջեցնել, որով մեծ Սեւանը (լճին առաջին աստիճանը) բոլորովին կը չորնայ: Ասով լճի մակերեսը 1416 քառակուսի քքիլ. կը պակսի երկու հարիւր քառ. քիլոմեթր: Որով ջրաբաշխական հետեւեալ հաշուեկշիռը կ՚ունենայ.—

50 միլիոն խորանարդ մեթր ջուր մէկ տարուան մէջ: Ստացուած ջուր օժանդակ գետերէն 810, ուղղակի լճի մակերեսը թափուած ջուր (ձիւն անձրեւ) 100, գումար 910

Շոգիացում 210

Օգտագործելի ջուր 700

Այսպէսով մէկ տարուան մէջ յիսուն միլիոն խորանարդ մեթր ջուրի տեղ կարելի է 700 միլիոն խորանարդ մեթր ջուր ստանալ: Ուրեմն լճի կարգաւորումով 650 միլիոն խորանարդ մեթր օգտագործելի ջուր կը ստեղծուի:

Բայց նախքան այս ծրագրին վերջնական գործադրութիւնը, աչքի առջեւ պէտք է ունենալ կարգ մը կարեւոր խնդիրներ:

— Լիճի մակարդակը 55 մեթր իջեցնելու գործնական հաւանականութիւնը:

— Լիճի մեծ մասին չորցնելու անդրադարձումը շրջապատող մասերու կլիմայի վրայ, մանաւորապէս անձրեւելու տեսակէտէն:

— Լիճի մակարդակն իջեցնելու անդրադարձումը յարակից աղբիւրներու վրայ:

— Լիճի կարգաւորման անդրադարձումը ձկնաբանութեան, ինչպէս նաեւ լճի նաւարկութեան վրայ:

Այս կէտերը ուսումնասիրելէ վերջ, սկսած են ծրագրի իրականացման ուսումնասիրութեան:

Սեւանայ լճի ճարտարագէտները չորս հիմնական նպատակ ունին.—

Ա) Ոռոգել այն հողերը, որոնք չեն կրնար ոռոգուիլ առանց շոգիացող ջուրերու օգտագործման:

Բ) Արդէն գոյութիւն ունեցող ոռոգումը կա–

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ ՆԻՍ

Մասնաւոր յանձնաժողով մը կազմուած է Պոսթընի մէջ, բարեզարգելու համար «Հայաստան Քէմփ»ը: Այս առթիւ հրատարակուած կոչէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

«Հայաստան Քէմփ» երիտասարդութեան յատկացուած բաժինը պիտի բարեզարգուի եւ պիտի տրամադրուի երիտասարդութեան :

Պիտի կառուցուին տնակներ, մարզարան, տուն, դասարաններ եւայլն, «քէմփ»ը դարձնելու համար երիտասարդութեան ամառնային ժամանցի եւ դաստիարակութեան կեդրոնատեղի: Հոն, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէին, Հ. Օ. Միութեան Կեդր. Վարչութեան եւ Հ. Ե. Դաշնակցութեան Կեդր. Վարչութեան կողմէ կազմուած մասնաւոր մարմինի մը եւ ձեռնհաս ու մասնագէտ անձերու հսկողութեան տակ, երիտասարդութիւնը, Ամերիկայի բոլոր կողմերէն եկած, ոչ միայն ամառնային իր արձակուրդը պիտի անցրնէ «քէմփ»ին զով ու առողջ միջավայրին մէջ, այլեւ պիտի զբաղի իր նախասիրած մարզանքով :

Ասկէ զատ, ամէն ջանք պիտի թափուի ազգային ու ընկերական առողջ մթնոլորտ ստեղծելու համար, «քէմփ»ը դարձնելով ազգային մշակոյթի կեդրոն, ուր մարզանքին, պտոյտին եւ մաքուր ժամանցին հետ, հայ երիտասարդն ու երիտասարդուհին պիտի սորվին, օրուան որոշ ժամերուն, հայ գեղեցիկ լեզուն եւ սքանչելի պատմութիւնը:

« Քէմփէյնր », որ բացուած է, կը ձգտի այս նպատակին: Ամերիկահայ երիտասարդութեան ազգային դաստիարակութեան կենսական մեծ գործին մէջ՝ առաջին եւ կարեւոր քայլ մըն է ան, զոր պէտք է առնել, որքան կարելի է շուտ:

Այս նպատակը իրագործելու համար, Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէն, Հ. Օ. Մ. Կեդր. Վարչութիւնը եւ Հ. Ե. Դ. Կեդր. Վարչութիւնը կազմած են կեդրոնական խառն մարմին մը, ընդհանուր գործը վարելու համար :

«Քէմփէյնր» պէտք է աւարտի մինչեւ Մարտ 15: Կարճ է ժամանակը, բայց խոր՝ մեր հաւատքը մեր ընկերներուն եւ գաղափարակիցներուն, ինչպէս նաեւ երիտասարդ միութեան բարեկամներուն հանդէպ :

... Կոչ կ'ընենք բոլոր հայրենասէր Հայերուն, աջակցիլ այս կարեւոր ձեռնարկին, պատուով գլուխ հանելու համար զայն: Թող զգայ երիտասարդութիւնը, որ իր հետն ենք պատրաստ՝ նոր զոհարերութիւններու, բաւական է որ հայորդին ու աղջիկները տիրեն ու խօսին հայերէնը, սերտեն Հայոց Պատմութիւնը եւ հպարտ զգան, որ Հայ ծնած են :

նոնուորել :

Գ) Ջուրը օգտագործել, ելեկտրականութիւն ստանալու համար :

Դ) Հիմնական օգտագործումը 55 մեթր ամբարուած ջուրի, որ կը ներկայացնէ աւելի քան 50 միլիառ խորանարդ մեթր ջուր: Այս ջուրը պիտի օգտագործուի 53 տարուան ընթացքին, ուրկէ վերջ ջուրի հոսանքը կը հասնի իր մնայուն աստիճանին եւ լիճին մակերեսը կայուն կը դառնայ :

Ջրելեկտրական կարգ մը կայաններ կը հայթայթեն այնքան ուժ որ գիւղատնտեսական Հայաստանը փոխուի արդիւնաբերական երկրի մը :

Անոնց առաջինը որ պիտի կոչուի յիճի կայան, պիտի բլլայ ստորերկրեայ կայան: Պիտի հաստատուի հարիւր մեթր խորութեամբ եւ պիտի գործէ ջրի հոսանքի տարբեր ուժգնութեամբ՝ սկիզբը 60 մեթր եւ յետոյ, երբ լիճի մակերեսը վերջնապէս կը կայունանայ, քանի մը մեթր բարձրութիւն ունեցող ջրվէժի աջակցութեամբ : Վերոյիշեալ կայանները որուն ջրանիւները կը փոխուին, եթէ լիճի մակարդակը պէտք ունենայ, արդէն վերջանալու վրայ է եւ կը սկսի 1950ին: Քանաքեռի կայանը արդէն սկսած է գործել: Ուրիշ կայաններու կառուցումը շինուելու վրայ է, եւ երբ ծրագրուած ուժ կայանները սկսին, անոնց արտադրած ուժը Դնիէպրոգէսէն աւելի կ'ըլլայ :

Միւս կողմէ, 200.000 հէկտար անջրդի հողերու ոռոգումը կարելիութիւն կուտայ մէկ միլիոն բնակիչ տեղաւորել ...

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂԱՌԻՆ

Հ. Յ. Դ. ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (յապաղած).— Սէնթ Անթուանի Հ. Յ. Դ. ընկեր Կարօ Ենթակոմիտէի ներկայացումը տեղի ունեցաւ 25 Փետրուար, շաբաթ իրիկուն, Պ. Մարտիկեանի ծանօթ սրահին մէջ, որ լեցուած էր ընկերներով, համակիրներով եւ բարեկամներով, հակառակ տեղատարափ անձրեւին եւ ցուրտին: Երգչախումբը երգեց « Մշակ բանուոր », եւ «Մենք անկեղծ զինուոր»: Բեմին ճակատը կը ծածանէր Հ. Յ. Դ. զինանշանը: Կը նախագահէր ընկեր Ա. Շտոյեան: Գեղարուեստական բաժնին մէջ Պ. Ա. Վարոնեան զգացումով արտասանեց «Մայր Հայաստանը», ընկեր Գ. Մանուկեան եւ Ա. Մանուկեան երգեցին «Տըլէեաման» ջերմ ծափերու մէջ: Ընկեր Ա. Դաշնակեան ուղերձ մը կարդաց, դրուագներ յիշելով Դաշնակցութեան կեանքէն եւ պարզելով անոր հայրենասիրական գործունէութիւնը: Այս առթիւ հրաւիրեց որ ամէն Հայ իր զաւակը ղրկէ Նոր Սերունդի շարքերը, թրծուելու համար իբրեւ ընտիր քաղաքացի:

Յետոյ սկսաւ ներկայացումը, «Սասնոյ դիւցազներգութիւնը»: Դերակատարները բոլորն ալ յաջող էին իրենց դերերուն մէջ, եւ մեծ մասով անդամ Նոր Սերունդին: Շնորհիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, երէկ հայերէն չգիտցող նոր սերունդը այսօր թատերախաղ կը ներկայացնէ: Մայր Հայաստանի դերը կատարեց Օրիորդ Վ. Մարգարեան մեծ յաջողութեամբ: Այդ պահուն Պ. Անուշաւան Յարութիւնեան լուսարձակով եւ եռագոյն լոյսերով կը ցոլացնէր Մայր Հայաստանը: Ընկեր Կարօ Ենթակոմիտէն իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ մեր բարեկամին, որ ջանք չէր խնայած, բոլոր ծախքերը ստանձնելով: Սասնոյ հերոս Արուշի կնոջ դերը կատարեց Վ. Փիլիկեան, նոյնպէս մեծ յաջողութեամբ :

Հանդէսէն վերջ սկսան հայկական եւ եւրոպական պարերը, տեւելով մինչեւ լոյս, առաջնորդութեամբ Պօլվար Օտոյի Նոր Սերունդի «Գիւլխանդանեան» խումբի նուագախումբին : Հանդիսականները ուրախ տպաւորութեամբ մեկնեցան սրահէն:

Կեցցէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, կեցցէ անոր ծոցէն ծնած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը, որոնք միշտ վառ կը պահեն հայրենիքի եւ ազատութեան ոգին, ներկայացումներով, դասախօսութիւններով եւ զանազան երեկոյթներով : Գ. Մ.

Գաղութէ գաղութ

«ՔԱՌԷՆ ԵՓՓԷ» ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Հալէպի Քառէն Եփփէ Ազգ. Ճեմարանի Բարեկամներու Տիկնանց Միութիւնը ձեռնարկած է գրադարան մը հաստատելու: Այս առթիւ կոչ կ'ուղղէ, հայ մամուլին, հայրենակցական եւ մշակութային միութեանց՝ գիրք, թերթ, հանդէս եւ օտար գիտական թէ գրական հրատարակութիւններ նուիրել գրադարանին :

Մասնաւորաբար մանկավարժական, գրական, գիտական եւ պատմական հրատարակութիւններ կոչուած են մեծ չափով նպաստելու ուսանողութեան ընդհ. զարգացման կրթական եւ վարչական զանազան ծրագիրներու հետ: Ճեմարանի Բարեկամներու Տիկ. Միութիւնը առաջադրած է ուսանողական բոյնի մը վերածել ճեմարանը, ու ամէն կարելիութիւն ընծայել որպէսզի հայ երկսեռ ուսանողութիւնը առիթը ունենայ հաղորդ մնալու մեր կեանքի բոլոր շարժումներուն :

Անշուշտ արտասահմանի մեր հայրենակիցները պիտի աջակցին գրքեր եւ հրատարակութիւններ նուիրել Ճեմարանին եւ օտար հրատարակութեանց բաժանորդ գրել զայն :

Ճեմարանի հասցէն.— Collège Karen Eppé, B. P. No. 280, Alep (Syrie):

★

ԹԷՀՐԱՆԻ մէջ երիտասարդ եւ խոստմնալից մարզիկ՝ Գրիշ Շահումեան Յունուար 6ին «Դոչարխէսավարան» մարզական ակումբի կազմակերպած հեծանիւի մրցման երկրորդն է հանդիսացած 28 մրցակիցներու մէջ: Առաջին հանդիսացողը՝ Պարսիկ մը՝ 39 քիլոմեթրը կտրած է մէկ ժամ, 19 րոպէ եւ 40 երկվայրկեանէն, իսկ Գրիշ Շահումեան նոյն տարածութիւնը կտրած է մէկ ժամ 21 րոպէ եւ 55 երկվայրկեանէն :Գրիշ կ'անդամակցի Հ. Ե. Մ. Միութեան «Արարատ» մարզական ակումբին :

ԿԱԼԿԱԹԱՅԻ (Հնդկաստան) « Սթէյթմէն » թերթը կ'ազդէ թէ հայկական Ճեմարանի խումբը տարեկան մրցման մէջ շահած է առաջին մրցանակը : Այս չորրորդ տարին է որ Հայկ. Ճեմարանը կը շահի մրցանակը: Խմբավարն է Մալքըմ (Մելքոն) Սուքիասր: Խաղին արդիւնքն է 6—0:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Պոլսոյ մէջ մեռած է բժ. Արմենակ Թէօլէօլեան: Կ'աշխատէր միշտ անձնուիրութեամբ մանաւանդ Բերայի Աղքատախնամին համար: Մեռած գտեր են իր սենեակին մէջ, բոլորովին մինակ: Լրագիրները բերող ցրուիչը կասկածելով՝ բանալ տուած է սենեակին դուռը եւ անկենդան գտած տարաբախտ բժիշկը, որ ազգականն է «Արեւելք»ի խմբագիր ընկեր Մ. Թէօլէօլեանի :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (23)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Դ.

Ես եմ ճանաչում թէ ինչ սիրտ է դա: Կիսատ—պռատ ակնարկներ, վախ եւ զգուշութիւն քարոզող շշուկներ — ահա ինչ կար մեր ձեռքում : Բայց երեխան մի որոշ բան չէր հասկանում այդ բոլորից... դժուար, նոյնիսկ անհնարին բան է, որ մի անմեղ ու միամիտ արարած հասկանայ եւ հաւատայ թէ աշխարհում այսքան դաժան, այսքան զարհուրելի մտքեր կան... Նա ուզում էր Վարդավառ գնալ, եւ ո՞վ կարող էր արգիլել որ նա իմանայ իր բախտը, մանաւանդ այն օրից, երբ նրան էլ յայտնի դարձաւ, որ Խաչենցին մեր փեսան է: Ես խոստացայ թոյլ տալ, եւ ի՞նչ հրաշք :

Ուրբաթ երեկոյեան Բէկը գնաց Ամարաս, տանելով իր հետ մարդակեր ձիաւորին, դրանցից մի հատ էլ չէր մնացել Աւետարանոցում: Դու գիտե՞ս թէ ինչու նա այնպիսի պատրաստութեամբ գնաց ...

— Գիտեմ, պատասխանեց Հեղինէն.— Այսօր սարսափելի լուրեր հասան Սօս գիւղից, Բէկը խեղդում է ամբողջ ժողովուրդը: Եւ այդքան դժբախտութիւնը իմ աղջկայ պատճառով :

— Այո, բայց մեղադրել ժողովուրդը՝ անգթութիւն կը լինէր: Նա դիմացել էր ամէն տեսակ ցաւերի, բայց չկարողացաւ տանել, երբ օրը ցերեկով մի զինուոր դուրս քաշեց մի աղջկան իր հօր տանից... Ինչ եւ իցէ, կիրակին լուսացաւ: Դեռ արեգակը չկար, դեռ լուսաստղը բոլորովին չէր անհետացել երկնքում, իսկ Գայիանէն պատրաստ էր: Հագել էր ամէնալաւ շորերը,զարդարուել էր, տեսնէիր նրան, կ'ասէիր թէ մի աղջիկ է դա, որ պատրաստուած է պսակի գնալու ... Ես մայր եմ, բայց դու էլ կ'ասէիր՝ թող գնա : Նա չէր խօսում, նա պարտաւոր էր անխօս գնալ աղբիւրի մօտ, անխօս հաւաքել առաւօտեան ցօղը եւ ածել բախտի սափորի մէջ: Ես օգուտ քաղեցի այդ անխօսութիւնից եւ մարդ ուղարկեցի տանուտէրի մօտ, երբ նրանից լուր ստացայ թէ Բէկը դեռ չէ վերադարձել, Մէհրիին նշան արի, որ կարող է գալ Գայիանէի հետ: Իսկ ինքս ամբողջ օրը հսկում էի այստեղ: Թշուառը շուտ է հնարներ գտնում, ես գիտէի թէ ինչ պիտի անեմ, եթէ յանկարծ մեզ տանջողը գար. . Եւ փառք Աստուծոյ, նա չեկաւ, այսօր էլ դեռ չկայ: Կէսօրից յետոյ ես Ջալալին ուղարկեցի դէպի Հարսնաղբիւր, իսկ երեկոյեան, երբ ամէնքը տանն էին, ես մտածում էի եւ ասում, որքան զզուելի է խեղճ մարդը... Նապաստակը վախկոտ է, բայց գոնէ հանգիստ քնում է, երբ թշնամին չկայ: Իսկ մենք դողում ենք ամէն ժամանակ, որովհետեւ կասկածները օձերի նման կուտակուած են մեր մէջ: Ո՞վ գիտէ, գուցէ Օսմանցիներից ոչ մէկն էլ վատ միտք չունի մեր մասին... բայց մենք բաւական չենք համարում մեր հաստ պատերն ու փականքները :

Միթէ՞ այսքանն էլ բաւական չէր արդարանալու համար: Աննա՝ — խաթունը այս հարցն էր տալիս, նայելով իր դատաւորի աչքերին: Բայց ալզեարդ կոյսը գլխով բացասական նշան արաւ: Նա, այնու ամենայնիւ չէր հաւատում :

— Փորձանքը ոչ օր է ճանաչում, ոչ գիշեր, պատասխանեց նա իր սովորական հեգնութեամբ. — փորձանքը գալիս է ամէն ժամ, բայց մանաւանդ այն ժամանակ, երբ դու նրան չես սպասում: Բէկը գնացել էր, ասում ես: Շատ լաւ: Իսկ Մանասը:

Եթէ բէկն իմանայ, որ նա էլ եղել է այնտեղ..

— Ոչինչ չի իմանայ, ասաց այրին եւ ձեռքով մի շարժում գործեց, որ ցոյց էր տալիս թէ այդ կողմից ինքն ապահով է:— Մանասը եղել է իրիկնապահին եւ ոչ ոք նրան չէ տեսել :

— Տեսել են այնքան աղջիկները :

— Նրանք ծպտուն չեն հանի :

— Աստուած տայ: Բայց մի մոռանար թէ ինչ ժամանակներում ենք ապրում: Նեղը ծնւում է, այժմ թուփն էլ, խոտն էլ, քարն էլ լրտեսում են: Մի բերանը չէ կարողանում գաղտնիք պահել, ի՞նչպէս կը պահեն տասը, քսան բերաններ... Ես գիտեմ, որ այժմ ամբողջ գիւղը պատմում է թէ ինչպէս եկաւ Մելիքենց Մանասը, ինչեր ասաց...

Դա բոլորովին ուրիշ հանգամանք էր, Աննախաթունը չէր էլ մտածել թէ կարող է այդպիսի բան պատահել:

Նա շփոթուեց, պատասխան գտնել չկարողացաւ: Այո, Բէկը խնայել չր գիտեր, երբ գործը վերաբերում էր Մանասին :

մաք պիտի հանուին Ամերիկայէն հասած զէնքերը (օդանաւ, Թնդանօթ, հրասայլ եւ այլն)։ Կը հաստատեն Թէ Շէրպուռը չէ այդ նաւահանգիստը ։

Նորէն ժխոր Ազգ. ժողովին մէջ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՇԱՀԵՑԱՒ ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷՆ

Ազգ. ժողովը վերաբացուեցաւ երեքշաբթիէն չորեքշաբթի լուսնալու գիշերը։ Օրակարգի գըլխաւոր խնդիրն էր կառավարութեան պահանջած վստահութեան քուէն, բայց կարելի չեղաւ քըննել, ուրիշ խնդիր մը մէջտեղ դրուած ըլլալով։

Պ. Էտմոն Միշլէ, երկու զօրավարներու հարցին առթիւ կազմուած յանձնաժողովին նախագահը, կը գանգատէր Թէ համայնավար մամուլը գաղտնիքներ եւ «անարժէք» վկայութիւններ կը հրատարակէ։ Այս առթիւ ըսաւ Թէ յանձնախումբին 12 անդամները կը դատապարտեն այդ մամուլին ընթացքը, բացի միակ համայնավար անդամէն՝ Քրիկէլ Վալռիմոնէ։ Այս առթիւ մասնաւորապէս յիշեց այն ցանկը, ուր ականաւոր դէմքերու անուններ կ'երեւային, իբրեւ կաշառուած։ Եւ բացագանչեց.

— «Կը յայտարարեմ յանուն յանձնաժողովին Թէ գարշելի է պայքարի այս եղանակը, որ կ'ինայ դատարաններու իրաւասութեան տակ։ Այդ ցանկին վրայ գտնուած ըլլալը չարատաւորեր ոեւէ մէկուն պատիւը»։

— Շէֆառ, շէֆառ, կը պոռային կարմիրները։

Ժխորը սկսած էր արդէն, երբ բեմ բարձրացաւ Քրիկէլ-Վալռիմոն։ Նախագահը ի զուր հանդարտութեան կոչեր կ'ուղղէր։ Համայնավար երեսփոխանը լուտանքներ կը տեղար աջ ու ձախ, ինչպէս կը գրեն տեղական Թերթերը։ «Մոսկուա գացէք», կ'աղաղակէին զանազան նստարաններէ։ Համայնավար երեսփոխանը շարունակելով իր ճառը, մեղադրեց Թէ կառավարութիւնը չուզեր որ խնդիրը լուսաբանուի, Թէ շատ մը Թուղթեր չեն հաղորդուած յանձնաժողովին, Թէ կ'ուզեն խեղդել գործը եւն.։

Մինչ նախագահը, Էռիօ, ցաւ կը յայտնէր պարզուած տեսարանին առթիւ, ուրիշ համայնավար երեսփոխան մը, Սիթեռն խօսք առնելով, սկսաւ քննադատել նախորդ նիստին ատենագրութիւնը։ Այս առթիւ սլաքներ կ'արձակէր կարգ մը երեսփոխաններու դէմ։ Օրինակ, նախկին նախարար Քոսթ-Ֆլոռէի համար ըսաւ Թէ «վատօրէն փախաւ ժողովասրահէն»։ Պ. Ֆլոռէ ուսերը կը Թօթուէր։ Ճառախօսը բեմէն վար իջնելու միտք չունէր։ Նախագահը սպառնաց գործադրել կանոնագրին մէկ յօդուածը։ Պ. Սիթեռն միշտ կը մընար բեմին վրայ։

— Կինեօ'լ, պոռացին աջակողմէն։

Առտուան ժամը 2.20ին համայնավար երեսփոխանը վար իջեւ բեմէն, յայտարարելով Թէ պայքարը պիտի շարունակուի «եղեռնական օրէնքներուն դէմ»։

Դադար մը վերջ, նիստը վերսկսաւ առտուան ժամը 3.15ին եւ շարունակուեցաւ մինչեւ լոյս։ Կառավարութիւնը վստահութիւն շահեցաւ 186ի դէմ 393 ձայնով, վնասարարութեան դէմ առաջարկուած օրինագծին առթիւ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ քարկոծուեցան արեւմտեան Գերմանիոյ Պրունշվիք քաղաքին մօտ, «Հերման Կէօրինկ» գործարանին մէջ, «Հայլ Հիթլէր» աղաղակներով։ Գերման բանուորներ էին յարձակողները, որոնք կը բողոքէին պողպատի գործարանին քանդումին դէմ, որ տեղի կ'ունենայ 500 անգլիացի զինուորներու հսկողութեան տակ։ Տասներկու ցուցարարներ ձերբակալուեցան։ Բրիտանական մարզպանը ազդարարեց Թէ քանդումը պիտի շարունակուի։ Քանդող գերման բանուորները գիշերը միայն դուրս կրնան ելլել եւ օրուան ճաշը գաղտնի կը ստանան։

ՄԱՔՍԱՑԻՆ համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ միջեւ, զարկ տալու համար երկու երկիրներուն առեւտրական գործառնութեանց։

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ հանրապետութեան առաջին նախագահին՝ Մասարիքի ծննդեան 100ամեակը տօնուեցաւ Մարտ 7ին։ Վարչապետը եւ կարգ մը կառավարական պաշտօնատարներ ծաղկեպըսակներ դրին գերեզմանին վրայ, բայց արտակարգ ցոյցեր չկատարուեցան։ Ոչ մէկ պաշտօնատան մէջ կ'երեւար ազատարար նախագահին պատկերը։ Չեխական Թերթ մը կը գրէ Թէ Մասարիք երբեք ընկերվարական չէր։ Եօթը ամերիկեան ուսանողներ վտարուեցան Փրակայէն։

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ամերիկեան դեսպանաժողովը, որ կը շարունակուի Գահիրէի մէջ, պիտի քննէ նաեւ 752.000 արաբ տարագիրներու խնդիրը։ Թերթերը կը գրեն Թէ միեւնոյն ատեն միջոցներ պիտի ծրագրէ, պայքարելու համար համայնավարութեան դէմ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Գչ.) — Սթեռլին 980 (900), տոլար 349.20 (384), զուից. ֆրանք 81.25 (88.25), նափոլէոն 3850, զուից. ոսկի 3650, սթեռլին 4470, տոլար (20) 18.040, ձոյլ ոսկի 519 հազար ֆրանք։

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Պոմոնի Քրիստափոր խումբին, մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան։

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, հանրածանօթ դպրոց-սրահին մէջ (Եկեղեցւոյ կից)։

Ընտրուած գեղարուեստական բաժին

Երգ, խմբերգ եւ արտասանութիւն, Պոմոնի «Քրիստափոր» խումբի ընկեր-ընկերուհիներէ, հայկական պար, Լա Սիոթայի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի խումբին կողմէ։

Կենդանի պատկեր.— Եռագոյնի յանձնումը հայ հերոսներու։ Պիտի նուագէ Պ. Լեւոն Ղեւոնդեան, ընկերակցութեամբ Օր. Անէթ Ժիւլիէնի։ «Քրիստափոր»ի Թատերասէրները կը ներկայացնեն «ԵՕԹԱՆԱՍՈՒՆՆՈՑ ՓԵՍԱՑՈՒՆ»։

Հայկական եւ եւրոպական պարեր, կէս գիշերէն մինչեւ լոյս, մասնակցութեամբ Սէն Լուի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» նուագախումբի։

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ՊԱՆԵԷՕ-ՔԱՇԱՆի մէջ, այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ 11։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին, (երգ, նուագ, արտասանութիւն, պար)։

Պիտի ներկայացուի «ՊԱՇՏՕՆՍ ԽՌՄԲԱԼ Է»։

Նաեւ պարահանդէս։ Կը մասնակցին Նոր Սերունդի անդամները։ Երգչախումբ ղեկավարութեամբ Պ. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑի։ Արեւելեան նուագ, ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով։

69 rue d'Arcueil, Bagneux, salle Wodeg:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— métro Bagneux, autobus 188 «Porte d'Orléans»էն, իջնել Պանեէօ, Marcel Bonet:

ԹԱՏԵՐԱՍՐԱՀ Մ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ - Գ. ԱԼԷՄՇԱՀ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Ս. Մուրատեան վարժարանի աշակերտներէն, կիրակի 12 Մարտ, ժամը ճիշդ 15.30ին։

1.— ԹԷՈԴՈՐ ՍԱԼՀՈՒՆԻ ողբերգութիւն 4 արար, ազգային պատմական դրուագ Ս. Գ. Լուսաւորչի դարուն։

3.— LE COLIS DE M. DOMINIQUE comédie en un acte:

3.— ԵՐԳԻ ԴԱՍԸ, երգախառն զաւեշտ մէկ արար։

4.— ԿԸԼԿԸԼ ՄԱՐԳԱՐ, զաւեշտ մէկ արար։

Տոմսերը կանխաւ ապահովել, Մուրատեան վարժարան, 26 rue Troyon, Sevres (S. et O.):

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի նպաստ Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի, 11 Մարտ շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Patronageի սրահը, 32 rue Danton, Kremlin Bicètre:

Ղեկավարութեամբ Զ. ՂԱՐԻՊԵԱՆԻ եւ մասնակցութեամբ «ԱԴԱՄԵԱՆ» Թատերախումբի քանի մը դերասաններուն։

Կը ներկայացուի «ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ»

Մուտքը 100 — 150 ֆրանք։

Իջնել Փորթ տ'Իթալի։

ՑԵՏԱԶԳՈՒԱԾ Է, գործադուլներու պատճառով, «Բախտին անիւը» Թատերախաղին ներկայացումը, որ տեղի պիտի ունենայ Մարտ 23ին, Փօթինիէռի Թատրոնին մէջ։

Տոմսերը ի զօրու են։

ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, ի պատիւ իր դասախօսներուն, կիրակի 12 Մարտ, ժամը 3—8, 19a, rue Caumartin: Սիրով կը հրաւիրուին ծնողներն ու Նոր Սերունդի բարեկամները։

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme - (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Ց. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Հ. Օհանջանեան ակումբը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9։

ԼԻՈՆ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը՝ այս ուրբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 8.30ին, 78 rue Rabelais: Նիւթը «Փետրուար 18»։ Կը դասախօսէ ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ։ Կը հրաւիրուին սանուհիները, ընկերները եւ համակիրները։

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի նորընտիր վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները այս կիրակի ժամը 15ին, 45 rue de la Défense, Իսի լէ Մուլինօ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Միջմասնաճիւղային ժողովը այս շաբաթ ժամը 3.30ին, Սոսիէթէ Սավանթ։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ հերթական հաւաքոյթը՝ ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Քաֆէ Ռէժան։ Կը խօսի Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Հ. Ց. Դ. դերքը Խ. Հայաստանի հանդէպ»։

Տարեկան պարահանդէս ցերեկոյթ

Կազմակերպուած ՀՕՒՐՐՍ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ կողմէ, կիրակի 2 Ապրիլ, ժամը 15.30էն 23.30։

SALON DE L'HÔTEL DES DEUX MONDESի մէջ, 22 Ավընիւ տը լ'Օփէռա, մէթրօ Փիրամիտ կամ Օփէռա։

Ճոխ պիւֆէ, գեղարուեստական բաժին։

Նուագախումբ՝ JAMES ERIKSSON:

Տոմսերը ապահովել նախկին սաներէն։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի Հ. Մ. Մ. La Clodoի դէմ, Լա Ֆլօտոյի դաշտին վրայ, rue Pasteur St. Cloud (S. et O.)։ Ժամադրութիւն Փորթ Իթալի ժամը 12.15, մեթրօ Մէռի տ'Իսի ժամը 12.30։ Եղանակի ամենակարեւոր մրցումն է։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Vendredi 10 MARS 1950 Ուրբաթ 10 ՄԱՐՏ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6098–Նոր շրջան թիւ 1509

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Ոտնով-ձեռնով կռուներ Ազգ. ժողովին մէջ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՕՐԷՆՔԸ ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԵՑԱՒ.— ԱՆԼՈՒՐ ՆԱԽԱՏԻՆՔՆԵՐ.— «ՍՏԱԽՕՍ, ԴԱՒԱՃԱՆ, ՖԱՇԱԿԱՆ».— ԿԻՆԵՐՈՒ ՄԱԶԵՐԸ ԿԸ ՔԱՇԵՆ.— ՇԱՊԻԿՆԵՐ ԿԸ ՊԱՏՌԵՆ.— ՍԵՂԱՆՆԵՐ ՋԱՐԴՈՒՓՇՈՒՐ.— ՈՒԹ ՀՈԳԻ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԱԾ

Տեղական թերթերու նկարագրութիւններէն կը հետեւի թէ Ազգ. ժողովը կատարեալ ռազմադաշտի մը վերածուած էր երեքշաբթիէն չորեքշաբթի լուսնալու գիշերը, երբ քուէարկուեցաւ կառավարութեան առաջարկած օրինագիծը՝ վնասարարութեան դէմ, 186ի դէմ 393 ձայնով:

Ինչպէս գրած էինք երէկ, չորեքշաբթի առտու մինչեւ ժամը 2.20 բեմին վրայ մնաց համայնավար երեսփոխան մը, Սեթեռն, որ երկար ճառ մը խօսելով, ազդարարեց թէ պայքարը պիտի շարունակուի ներսը թէ դուրսը, «եղեռնական օրէնքներուն դէմ»:

Զորս ժամէ ի վեր կը շարունակուէր վիճաբանութիւնը, նախորդ նիստի ատենագրութեան մասին, որ վերջապէս քուէարկուեցաւ 141ի դէմ 307 ձայնով: Համայնավարները բողոքեցին, զանազան առարկութիւններով: Նախագահը, Պ. Էրիօ, միջամտեց, երբ ժխորը կը սաստկանար: Խօսքը ուղղուած էր համայնավարներուն:

— Բաց խօսինք: Դուք կը յաւակնիք ազգային շահերը պաշտպանել այստեղ: Բազմաթիւ վկայութիւններ ստացած եմ եւ կը յայտարարեմ թէ ֆրանսացի ժողովուրդը ...

Տիկին Վ. Քութիւռիէ (համայնավար).— Պատերազմ չուզեր:

Նախագահը.— Բարեհաճեցէք փոխել տիտը, Տիկին: Ֆրանսացի ժողովուրդը խորապէս զանուած է այն լուտանքներէն որ կը փոխանակուին այստեղ, շարունակաբար: Ճիշդ չէ թէ ֆրանսացի աշխատաւորները կը սիրեն նախատինքները եւ աղտոտ խօսքերը (բուռն ծափեր): Անոնք կ'ուզեն որ իրենց ներկայացուցիչները մաքուր լեզու մը գործածեն: Միւս կողմէ, հանրային կարծիքը ջղագրգռուած է վիճաբանութեանց երկարաձգումէն: Ան կը դատապարտէ ձեր խափանարար ընթացքը: Ցանուն ժողովուրդին կը յայտարարեմ ձեզի.— «Թոյլ պիտի չտանք որ սպաննէք ոչ Ֆրանսան, ոչ ալ Հանրապետութիւնը:

Չափաւոր հոսանքները խանդավառօրէն կը ծափահարէին այս խօսքերը, երբ համայնավար երեսփոխան մը, Փեռոն, դիտել տուաւ նախագահին.

— Մի կարծէք թէ ձեր հեղինակութիւնը կը բաւէ երաշխաւորելու ժողովուրդին դէմ պատրաստուած դաւին օրինականութիւնը:

Յետոյ յարձակեցաւ կառավարութեան վրայ, «որուն ներկայացուցիչներն են Պանք Լազառ՝ ելեւմտական նախարարութեան, Պանք Րոչիլտ՝ դատականին մէջ» (բուռն բողոքներ): Համայնավար երեսփոխանը սկսաւ պատմութիւններ պատմել Վիշիէն: Աջակողմէն պոռացին — «Յիշեցէք Պիյուի նամակը՝ ուղղուած Փեթէնի»:

Պիյու, համայնավար եւ նախկին նախարար, ոտքի ելաւ, բացատրութիւններ տալու համար, սակայն աղմուկը սաստկացած էր արդէն եւ լուտանքներ կը տեղային ամէն կողմէ.

— Դաւաճաններ: Ստախօսնե՛ր: Կեղտոտ արարածներ: Ֆաշականներ ...

Համայնավարները ամէնէն պատկերազարդ ածականները կը գործածէին, մանաւանդ կիները «մասնաւորապէս պերճախօս էին», ինչպէս կը գրէ Ֆիկառօ: Այդ պահուն ընկերվարական երեսփոխան մը, Լը Պայ, անարգեց համայնավար մը, Սիթեռն: Այս վերջինը տեղէն ցատկելով պոռաց.

— Ի՞նչ կ'ըսես, վախկոտ արարած, որ սպաննել տուիր ընկերներդ:

Բռունցքները ցցուած էին արդէն: Ընկերվարական երեսփոխանը խոյացաւ իր հակառակորդին վրայ եւ փորձեց օձիքէն բռնել: Բարապանները միջամտեցին: Բայց անօգուտ:

ԵՐԿՈՒ ՀԱՐԻՒՐ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐ ԻՐԱՐ ԽԱՌՆՈՒԱԾ

Մէկ ակնթարթի մէջ, երկու հարիւրէ աւելի երեսփոխաններ իրար խառնուեցան եւ սկսան կռուիլ: Բարապանները ի զուր կը փորձէին իրարմէ բաժնել: Տեսարանը աննկարագրելի էր մասնաւորապէս ամպիոնին առջեւ: Բոլոր խմբակցութիւններէն իրարու օգնութեան կը հասնէին: Կիները սուր ճիչեր կ'արձակէին: Երկու կիներ յարձակեցան ընկերվարական կնոջ մը վրայ, որ բանալիներ ձեռքը բռնած՝ արիաբար պաշտպանեց ինքզինքը. Նախկին նախարար Թոմա (ընկերվարական) յարձակողները ետ կը մղէր ոտքերովը:

Աջակողմեան երեսփոխաններ ալ իրարու օգնութիւն կը հասնէին: Այս ամբողջ իրարանցումին մէջ չարաչար կը տանջուէին խեղճ բարապաններ: Մէկուն լանջապանը թռաւ: Ուրիշ մը երկուքի ծալլուեցաւ բեմին առջեւ, ուժգին հարուած մը ստացած ըլլալով ստամոքսին վրայ: Քարտուղար-սղագիրները ապաստան կը փնտռէին շուա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ԿԱՐՕՏՆ Է ՈՐ...

Ըսինք թէ Le Parisien Libéréի թղթակիցը չարաչար կը սխալի, կարծելով որ Պարսկաստանի — կամ ուրիշ ոեւէ երկրի — Հայերը «հաւատարմօրէն կը ծառայեն Կրեմլինի պետերուն»:

Բոլորովին անհիմն է եւ անտեղի, նաեւ, կրօնական հակամարտութիւն, մանաւանդ «անջատողական ոգի» վերագրել Իրանի Հայերուն:

Ամէնէն առաջ Պարսիկները իրենք պիտի խնդան այս «յայտնութեան» վրայ, որ ապահովաբար ներշնչուած է չարամիտի մը կողմէ, պղտորելու համար մթնոլորտը:

Պարսկաստանի ժողովուրդը եւ կառավարութիւնը երբեք պէտք չունին փորձելու Հայերու հաւատարմութիւնը, որ հաստատուած է բազմաթիւ փաստերով:

Ամէնէն տագնապալի պահերուն իսկ, Հայեր չէ՞ին որ նոյնիսկ արիւն թափեցին: Ոչ միայն երկիրը փրկելու, այլեւ սահմանադրական կարգեր հաստատելու համար:

Դեռ վերջերս, պարսիկ մտաւորականներ կը փառաբանէին Եփրեմի կատարած դերը՝ դարաւոր Իրանի բարելաւման, արդիացման համար:

Գալով կրօնական հակամարտութեան, դարերը շատոնց սրբած են այդ նախապաշարումը, որ պատմութեան կը պատկանի:

Զարժեր զբաղիլ միւս փսփսուքներով:

Քննենք հիմնական խնդիրը,—

« Բոլոր Հայերը իրենք զիրենք աւելի կամ նուազ կը համարեն սովետական հպատակներ, եւ, Իրանի մէջ բնակելով հանդերձ, հաւատարմօրէն կը ծառայեն Կրեմլինի պետերուն»: (Նոյն ակնարկը՝ Քաղդէացի - Ասորիներու մասին):

Լրջօրէն հաւատալով իր ըսածին, փարիզեան թերթին թղթակիցը կ'եզրակացնէ թէ «այս Հայերու մէջէն է որ Սովետները հաւաքած են իրենց գործակալներուն մեծ մասը»:

Զարաչար կը սխալի երկու պարագաներուն մէջ ալ, ինչպէս ըսինք արդէն:

Պահ մը ենթադրենք թէ քանի մը հայանուն տիպարներ — թափթփուքներ — ալ կը գտնուին խորհրդային գործակալներու ցանկին վրայ, ուրիշներու հետ:

Լրջութի՞ւն է, արդարութի՞ւն է այլափոխել այսպիսի պատահականութիւն մը, եւ յայտարարել ի լուր աշխարհի.— «Հայերը Իրանի մէջ բնակելով հանդերձ, հաւատարմօրէն կը ծառայեն Կրեմլինի պետերուն»: Կամ թէ «սովետական հպատակներ կը համարեն իրենք զիրենք»:

Հայերը ամէնէն առաջ իրենք հայրենիքն է որ կը տեսնեն սահմանէն անդին, Պարսկաստան բնակին թէ Չինաստան:

Հայրենիքի կարօտն է որ կը վառէ իրենց հոգին, ամէն տեղ: Ի՛նչ տեսակէտ ալ ունենան անոր վարչական կարգուսարքի մասին:

Պարսկաստան անմիջական սահմանակից ըլլալով Խ. Հայաստանի, իրանահայ գաղութը շատ աւելի լաւ գիտէ իր հայրենիքի չարն ու բարին: Եւ անձկութեամբ կը սպասէ անոր ամբողջացման, վերջնական ազատութեան:

Բոլորովին զանցառելի քանակութիւն մը կը կազմեն «սովետասէր» կամ «սովետական» համարուած Հայերը ինչպէս ուրիշ գաղութներու, նոյնպէս Պարսկաստանի մէջ:

Այդ նորընծաներն իսկ, հեռաւոր կապ անգամ չունին Կրեմլինի պետերուն հետ:

Անոնք պարզապէս ջուր կը ծեծեն արտասահմանի ազատ պողոտաներուն վրայ, շահագործելով տարագիր բազմութեանց հայրենասիրութիւնը:

Մենք չենք սպասեր որ օտարալեզու թերթեր լիովին ըմբռնեն մեր ներքին կեանքին գաղտնիքներն ու տագնապները:

Բայց, իրաւունք ունինք պահանջելու որ չվիրաւորեն բազմիցս յուսախաբ եւ ցիրուցան ժողովուրդի մը դիւրազգածութիւնը եւ արժանապատուութիւնը, անտեղի եւ վնասակար վերագրումներով:

Քիչ մը ճշմարտութիւն եւ արդարութիւն:

Իսկ ներքին ճակատի վրայ՝ արթնութիւն եւ լրջութիւն, տեղի չտալու համար զանազան թիւրիմացութեանց:

Ամբոխավարութիւններ կան որոնք տուն կը քանդեն:

Շ.

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ՄԱՀ ԵՐԳԱՀԱՆ ԱՐՄԷՆ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆԻ

Պուքրէշի «Հայաստանեան Ճակատ»էն (5 Մարտ) կ'իմանանք թէ Փետրուար 10ին մեռած է վաստակաւոր նուագայարդար - երգահան Արմէն Տիգրանի Տիգրանեան:

Ստորեւ նոյնութեամբ կ'արտատպենք այս առթիւ հրատարակուած պաշտօնական մահազդը, որ Եւրոպա հասած կ'ըլլայ մէկ ամիսէն, (փոխած ենք միայն ուղղագրութիւնը).—

Հայկական ՍՍՌ Սովետը եւ Հայաստանի Կ (բ) Պ կենտրոնական կոմիտէն խոր վշտով յայտնում են աւագագոյն կոմպոզիտոր, Հայկական ՍՍՌ եւ վրացական ՍՍՌ արուեստի վաստակաւոր գործիչ Արմէն Տիգրանի Տիգրանեանի մահը, որը տեղի ունեցաւ Թբիլիսի քաղաքում, 1950 թ. Փետրուարի 10ին, եւ ցաւակցութիւն են յայտնում հանգուցեալի ընտանիքին:

★

ԵՐԳԱՀԱՆ ԱԼ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ աւարտած է «Կոնցերտ ձայնի համար» իր նոր ստեղծագործութիւնը՝ գրուած բանաստեղծ Սարմէնի բնագրին վրայ: Այս գործը բաղկացած է երեք մասէ եւ աչքի կը զարնէ իր վառ մեղեդիով եւ լաւատեսութեամբ: Յարութիւնեանի այս գործը ունկնդրուած եւ քննութենէ անցած է Հայաստանի խորհրդային երգահաններու Միութեան ստեղծագործական բաժնին մէջ եւ արժանանալով հաւանութեան, յանձնուած է գործադրութեան:

ԵՐԵՒԱՆԻ կենդանաբանական այգիին մէջ կան 150 տեսակէ աւելի 600 կենդանիներ, թռչուններ, գազաններ:

Այգիին մէջ, որ կը գրաւէ 50 հեկտա՛ր տարածութիւն, կ'ապրին բեւեռային եղջերուներ եւ արջեր, հնդկական փիղ, աւստրալիական ջայլամներ, ափրիկեան յովազներ, Հայաստանի վայրի ոչխարներ, այծեր, կզաքիս, ջրշուն, զանազան թռչուններ եւայլն:

Վերջերս այգին ստացած է յովազներ հարաւային Ափրիկէէն, ժագուարներ, կոնդորներ, կապիկներ Ամերիկայէն ու Աւստրալիայէն:

ՊԱՆԻՐԻ ՆՈՐ ԳՈՐԾԱՐԱՆ մը պիտի շինուի Հայաստանի մսեղէնի եւ կաթնեղէնի նախարարութեան կողմէ, Միկոյեան շրջանի կեդրոնին մէջ: Գործարանը որ շահագործման պիտի յանձնուի այս տարի, պիտի արտադրէ քանի մը տեսակ ընտիր պանիր:

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ ՀԻՒՍՈՒԱԾԵՂԷՆԻ գործարանը յունուարին արտադրած է քսան հազար մեթր կերպաս աւելի, ծրագրէն դուրս:

ՁՄԵՌՆԱՅԻՆ ՄԱՐՄՆԱԿՐԹԱՆՔԻ կեդրոններէն մէկն է Ծաղկաձորը ուր մարզուած են հարիւրէ աւելի ուսանողներ: Կարճ ժամանակի մէջ ուսանողները վարժուած են լեռ բարձրանալու եւ իջնելու «գութանաձեւ» եւ «կիսագութանաձեւ» արգելակման արհեստին:

ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ նախագահը, Վիքթոր Համբարձումեան, Սթալինեան առաջին մրցանակը ստացաւ (50 հազար րուբլի), քսան նոր համաստեղութիւններ գտած ըլլալով: (277 մրցանակներ տրուած են 1285 գիտնականներու):

100.000 ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐ ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ՄԷՋ

Պոլսէն կը հեռագրեն թէ աւելի քան հարիւր հազար հոգի ամէն հաղորդակցութենէ զրկուած են Էսկիշէհիրի մէջ, իբրեւ հետեւանք աննախընթաց ողողումներու: Մինչեւ հիմա երեւան հանուած են քսան դիակներ, բայց կը կարծուի թէ շատ աւելի մեծ է զոհերուն թիւը: Երկու հազար հինգ հարիւր տուներ ամբողջովին քանդուած են հեղեղներէն, իսկ երկու հազար ալ փլչելու վտանգին տակ են: Տասնըհինգ հազար աղէտեալներ կը պատսպարուին մզկիթներու, դպրոցներու եւ զօրանոցներու մէջ:

Էսկիշէհիր քաղաքին եւ շրջակայ գիւղերուն 3/4ը պաշարուած են հեղեղներէն: Ականատեսներ զարհուրելի մանրամասնութիւններ կը հաղորդեն ընդհանուր արհաւիրքի եւ թշուառութեան մասին:

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հեռագրեն թէ Սուրիոյ կառավարութիւնը առաջարկեց Լիբանանի՝ կամ ամբողջական մաքսային համաձայնութիւն մը կնքել, կամ բաժնուիլ: Պայմանաժամ տրուած է մինչեւ Մարտ 20:

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ՍՏՈՄԵԱՆ

(1896 — 1950)

Շաբաթներէ ի վեր, «Յառաջ»ի աղօտ լոյսով մը կ'ուզէինք յուսադրել մեզ եւ մանաւանդ, մեր դժբախտ սիրելի Արտօն :

Զուր փորձ, դժբախտաբար :

— Չէ, մէջքս կոտրուեցաւ այս անգամ ...

Համոզուած էր, որ այս անգամ, այլեւս անկարող էր դիմանալ այն դաժան հիւանդութեան, որու հանդէպ տակաւին մարդկային միտքը կը մնայ անճրկած :

Իր կեանքին մէջ, որեւէ հիւանդութեան դէմ պաշտպանուելու հոգ չունեցող իր միտքը՝ խռովւած էր այլեւս մահուան իրականութեան առջեւ :

Եւ կ'ուզէր այլեւս չապրիլ :

Օրեր եւ շաբաթներ տեւեց իր այն ահաւոր տառապանքը :

Մահը իր դաժան դէմքը ցոյց տուաւ իր յաղթանակէն երկար օրեր վերջ միայն :

Ան մահը ապրեցաւ, իր մահէն առաջ ...

Դեռ երիտասարդ էր մեր Արտօն, հազիւ 55ը թեւակոխած :

Կեանքի բեմը մտաւ առաջին համաշխարհային պատերազմին : Իբրեւ ռուսահպատակ (Նոր Բայազիտցի) պատերազմի դաշտը կ'իյնար ենթասպայի աստիճանով :

Կովկասեան ճակատի փլուզումէն առաջ, կը ծառայէր իբրեւ համհարզ զօր. Սիլիկեանի՝ 1918ի ճակատագրական օրերուն հայկական բանակի հրամանատարին :

Միշտ իբրեւ սպայ, Արտօն մասնակցած է մեր ազատագրական պայքարներուն, Թրքահայաստանէն մինչեւ Կովկաս :

Ռազմիկի խստամբեր խառնուածքին հետ, իր ընկերականութեամբ եւ զոհաբերութեամբ, միշտ ունեցաւ ընկերական ջերմ շրջանակ :

1919ին, Հ. Հանրապետութեան շրջանին էր սակայն, որ Արտօն երեւան պէտք էր բերէր իր իրական արժանիքները :

Նորաստեղծ հայրենիքը պետականօրէն կազմակերպելու համար, պէտք ունէր ամէն ասպարէզի աշխատաւորներուն : Մանաւանդ, բարեխիղճ, անկաշառ եւ զոհաբերութեան ընդունակ, հաւատարիմ աշխատաւորներուն :

Բանակի սպայութեան չափ, անհրաժեշտ էր քաղաքային ոստիկանականութեան սպայութիւնը : Մայրաքաղաքի անդորրութիւնն եւ բարեկարգութիւնը ապահովելու համար մանաւանդ, դժուար էր միշտ գտնել համապատասխան անձերը :

Այս շրջանին էր ահա, որ երիտասարդ Արտօն կը նշանակուի օգնական Երեւանի ոստիկանական տեսուչին՝ Սեթօ Զալալեանի :

Իր այս նոր պատասխանատու պաշտօնին մէջ, Արտօն կատարելապէս արդարացուց իր վրայ դրուած յոյսերը : Մեծ եղաւ իր դերը մանաւանդ 1920ի մայիսեան հակապետական ցոյցերու օրերուն : Ապահովութեան եւ կարգապահութեան պաշտօնատարի իր առաւելութիւններուն հետ, ան յայտնաբերեց նաեւ Դաշնակցական զինուորի նկարագիրը :

Կուսակցական շրջանակն ու կեանքը այլեւս խոր դրոշմ դրին իր նկարագրին վրայ :

Ան դարձաւ մոլեռանդ Դաշնակցական մը, հաւատարիմ պայքարող մը, մեր հայրենիքի անկախութեան :

1920 Դեկտեմբեր 2ի խորհրդայնացումէն վերջ, բազմաթիւ գործիչներու հետ Արտօն ալ ճարահատ հեռացաւ հայրենիքէն :

Վերջին երեսուն տարիներուն, կեանքը միշտ չժպտեցաւ իրեն : Պոլսէն Պուլկարիա փոխադրուելով, ան հարկադրուած էր նոր ասպարէզ փնտռել :

Առեւտուրը, որ պիտի ըլլար իր նոր ասպարէզը, յաջողեցաւ Ռումանիոյ մէջ միայն, ուր փոխադրուած էր Պուլկարիայէն :

Գոհ էր եւ երջանիկ, որ այլեւս ապահոված էր իր ընտանիքը :

Վերջին պատերազմը սակայն, իր ահաւոր ցնցումներովը հարկադրեց զինք անգամ մը եւս բռնել գաղթականի մռայլ ճամբան :

Այս ազատ եւ հիւրընկալ երկրին մէջ էր, որ փորձեց, վերջին մէկ քանի տարիներու ընթացքին, վերականգնել իր խորտակուած տնտեսութիւնը :

Ճակատագիրը սակայն, եղաւ անողոք այս անգամ :

Այսօր երբ կը խորհիմ այս անդառնալի կորուստին վրայ՝ աւելի բիւրեղացած կը տեսնեմ իր հոգեկան առաւելութիւնները :

Ըլլալով Դաշնակցական հաւատարիմ եւ համեստ աշխատաւոր մը, Արտօն եղաւ միշտ օրինակելի ընկեր մը : Կարգապահ եւ խստապահանջ իր նկարագիրը չէր հանդուրժեր որեւէ անհոգութեան՝ մեր ներքին կեանքին մէջ :

Արտակարգօրէն աւանդապահ՝ ան բացառիկ ուշադիր եւ յարգալից վերաբերմունք կը յայտնէր կուսակցական աշխատանքի եւ գործողներու հանդէպ :

Ընկերասիրութիւնն ու զոհաբերութիւնը, ներքին անզուսպ պահանջ մըն էր իրեն համար :

Անխախտ հաւատաւոր մը մնաց Դաշնակցութեան աւանդութիւններուն եւ իր վերջնական յաղթանակին :

Բայց Արտօն, ընտանիքի հայր էր նաեւ : Իր սէրն ու գուրգուրանքը, յաճախ չէր ենթարկուեր որեւէ սահմանաւորումի : Կեանքի այնքան դառն փորձութիւններէն վերջ, ան կարծես կը սոսկար, որ պիտի չկրնար ստեղծել իր ուզած հնարաւորութիւնները :

Կ'երազէր ընտանիքի նիւթական ապահովութիւնը ստեղծել : Եւ ճիշդ, այս ձգտումն էր, որ տենդ դարձած իր մէջ, կ'արգիլէր մտածել իր առողջութեան մասին :

Ափսոս, որ չտոկաց :

Եւ մեռաւ, խորտակուած իր երազներուն հետ :

Ս. Թ.

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ի՞նչպէս պիտի օգնեն յետամնաց երկիրներու

Ինչպէս կը յիշուի, Միացեալ Ազգերու եւ Մ. Նահանգներու ընթացիկ ծրագիրներէն մէկն է բարուոքել վիճակը այնպիսի երկիրներու որոնք ետ մնացած են տնտեսապէս : Անհրաժեշտ է սորվեցնել անոնց, օրինակ, նոր միջոցներ՝ հունտը աճեցնելու, պայքարիլ հիւանդութեանց դէմ, լաւագոյնս օգտագործել ջուրը եւ հողը : Ուրեմն՝ «արհեստագիտական աջակցութիւն» :

Երբ այս ծրագիրները կը կազմուէին, աշխարհի յետամնաց ազգերը շողշողուն յոյսեր կը տածէին թէ ամերիկեան տոլարները պիտի թափին իրենց երկիրներուն մէջ, նոր գործարաններ եւ երկաթուղիներ շինելու, հանքերը շահագործելու, ճամբաներ շինելու համար եւայլն : Մ. Նահանգները աշխատեցան փարատել այս ցնորքները, ըսելով՝ թէ երկիր մը չի կրնար բարգաւաճ դառնալ մէկ օրէն միւսը, թէ ճամբան երկար է եւ դժուար, հետեւապէս համբերատար եւ արթուն նախաձեռնութեան պէտք ունին նպաստընկալ երկիրները : Անոնք որ շատ մեծ օժանդակութիւն կը յուսային, ունեցան շատ մեծ ալ յուսախաբութիւն : Ոմանք մինչեւ իսկ քննադատեցին Թրումընի «յանդուգն նոր ծրագիրը» :

Ներկայիս Միացեալ Ազգերը տեղեկագիր մը ունին իրենց ձեռքը, Միջին Արեւելքի յետամնաց ժողովուրդներուն մասին, պատրաստուած՝ ամերիկեան յանձնախումբի մը կողմէ : Այս տեղեկագրին մէջ կը շեշտուի թէ անոնք նախքան մեծ չափով օգնութիւն ստանալը, պէտք է որ թօթափեն իրենց հեղգութիւնը, վերակառուցանեն յետամնաց ընկերային կարգուսարքը, ցոյց տան թէ գիտեն օգտուիլ փոքր չափով եղած օգնութենէն :

Առնելով Միջին Արեւելքը իբրեւ մասնաւոր շրջան մը, էական տարրերը չարմազէ անցնելէ վերջ, այն եզրակացութեան եկան թէ այդ շրջանը այսօր հաստատուն հիմք չունի մեծ ծրագիրներու համար :

Տեղեկագիրը կը պարզէր երկու տեսակ տագնապներ.— Հինը եւ նորը : Հինը թշուառութիւնն է, հիւանդութիւնը, անբարեբեր հողը, ձմրան հեղեղը եւ ամրան երաշտը : Նոր տագնապը, Պաղեստինեան պատերազմի հետեւանքով՝ ինը հարիւր հազար գաղթականներու թշուառութիւնն է : Անոնք ոչ կրնան Իսրայէլ վերադառնալ, ոչ ալ ապրուստ ճարել Իսրայէլի շուրջը, արաբական հողերու վրայ :

Գաղթականներու օգնելու հարցին մէջ, Միացեալ Ազգերը կը մտածեն թէ ողորմութենէ աւելի ուրիշ օգտակարութիւն կրնան ունենալ : Պ. Քլէփ, ամերիկացի հեղինակաւոր անձնաւորութիւնը եւ իր պատուիրակութիւնը կը մտածեն թէ այս գաղթականներուն կարելի է օգտակար ըլլալ, գործ ճարելով եւ անոնց դրամական վիճակը բարուոքելով եւ Յորդանանի, Տիգրիսի եւ Եփրատի ռողոգումները ծրագրելով, ինչ որ պիտի բարձրացնէ կենցաղի մակարդակը :

Իբրեւ ստիպողական պահանջ, Քլէփի պատուիրակութիւնը 18 ամիսներու համար, 55 միլիոն տոլարի ծրագիր մը ներկայացուց Ազգաժողովին, որ անմիջապէս ընդունեց : Այս ժամանակաշրջանին մէջ, նպաստը աստիճանաբար պիտի դադրէր եւ գաղթականները պիտի ձեռնարկէին պզտիկ օգտակար գործերու : Պատուիրակութեան յոյսերը չիրականացան : Մեծ ձեռնարկներու համար, ոչ շրջանը, ոչ ծրագիրները, ոչ ժողովուրդը, ոչ ալ կառավարութիւնները պատրաստ էին : Աճապարել՝ կը նշանակէ զուր յոյսեր սնուցանել եւ ի դերեւ հանել առողջ տնտեսական բարգաւաճումը :

Պատուիրակութիւնը գոհ չէր Եգիպտոսի, Իրաքի, Յորդանանի, Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ կատարուած ուսումնասիրութեանց արդիւնքէն : Եւ լռելեայն հարցուց թէ ինչ պէտք էր տնտեսական զարգացման համար, պատասխանը պարզ էր, — դրամագլուխ, գործածութեան եղանակը եւ նախաձեռնութիւն :

Դրամագլուխը.— Միջին Արեւելքի երկիրներուն մէջ, ազգային եկամուտը եւ խնայողութիւնները բաւական չեն տնտեսական զարգացման համար :

Բացի Իսրայէլէն, այս երկիրներուն հարստութիւնը, ուրկէ կառավարութիւնները պզտիկ եկամուտ կ'ապահովեն,— կեդրոնացած է քանի մը անհատներու ձեռքին մէջ : Անոնք տրամադիր չեն փոխ տալու իրենց դրամը տնտեսական երկարատեւ ծրագիրներու համար, որոնք համեմատաբար փոքր շահ մը կ'ապահովեն :

Յորչափ մասնաւոր փոխառութեամբ կարելի է մինչեւ 30 առ հարիւր տոկոս ստանալ, անոնք չեն հրապուրուիր հանրային ձեռնարկներու փոքր շահէն : Ասկէ զատ անոնք իրենց կառավարութիւնները հաստատուն եւ խոհեմ աւանդապահներ չեն նկատեր :

Յանձնախումբը կ'եզրակացնէ թէ երբ որոշ երկրի հարուստը չի տար իր սեփական հայրենիքին համար, դժուար թէ դրամագլուխ ճարուի դուրսէն : Միւս կողմէ, եթէ նոյնիսկ մեծ գումարներ տրամադրուին, գետերու վերաբերեալ խոշոր ձեռնարկներու կարելի չէ սկսիլ, քաղաքական պատճառներով : Ամէնէն առաջ անհրաժեշտ է համաձայնութիւն այն երկիրներուն միջեւ ուրկէ կ'անցնին գետերը, եւ որովհետեւ հաշտութիւն չկայ Իսրայէլի եւ Արաբներուն միջեւ, այդպիսի համաձայնութիւն մը հաւանական չէ առ այժմ :

Ընկերային եւ տնտեսական կարգուսարքը Միջին Արեւելքի մէջ ընդհանրապէս յատկանշական է լայն հողատիրութեամբ եւ անգրագիտութեամբ : Մեծ խրամատ մը կայ հարուստին կենցաղին եւ աղքատին միջեւ, եւ միջին դասակարգին որ Արեւմտեան ընկերութեանց մէջ, ծանօթ է իբրեւ արհեստագէտ, նախաձեռնող եւ հանրային վարիչ ...

Միջին Արեւելքի ժողովուրդներուն կարողութիւնները ժամանակին հետ կրնան իրականանալ, երիտասարդները եւ կիները համալսարաններ եւ արհեստագիտական դպրոցներ ղրկելով, աւելի յառաջադէմ երկիրներու մէջ :

Գալով նախաձեռնութեան, կարեւորը սկսիլն է պզտիկ չափով, հեղգութեան սովորութիւնը փոխելու համար :

Յանձնախումբին տեղեկագիրը անյաղթելի կը գտնէ ներկայ արգելքները լայն ծրագիրներու համար : Սակայն միեւնոյն ատեն անհրաժեշտ կը սեպէ աշխատանք ճարել Միջին Արեւելքի անգործներուն, ըլլան անոնք գաղթական կամ արդէն անգործ : Ուստի կը յանձնարարէ չորս ծրագիրներ գործադրել անմիջապէս Սուրիոյ, Լիբանանի, Յորդանանի եւ արաբական Պաղեստինի համար, տեսնելու թէ Միջին Արեւելքի ժողովուրդը եւ կառավարութիւնները ինչ կրնան տալ, մեծ գործերու սկսելէ առաջ :

Թ. Ա. Թ.

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

JUNGLES

Անցեալ Զորեքշաբթի, 1 Մարտ, հաճոյքը ունեցանք ներկայ ըլլալու ֆրանսերէն թատերգութեան մը զոր գրած էր Ժ. Ժ. Վարուժան (Վարուժան Յ. Ուզունեան) Ռ. Տիւրանի հետ :

Եթէ լսած էինք արդէն Վարուժանի մասին՝ իբրեւ դերասան, առաջին առիթն էր որ մեզի տրուեցաւ գնահատելու նաեւ իր թատերագիրի տաղանդը եւ բեմադրիչի արուեստը :

Դժուար է սակայն ներկայացնել թատերգութեան նիւթը : Թատերական փորձ մը (էսէ տրամաթիք), երեք տեսիլք, զանազան տեսիլքներ, ուր հեղինակները մեզ կը փոխադրեն կեանքէն անդին, երազէն անդին, մինչեւ մահն իսկ :

Երկու ընկերներ մեկնած են փնտռելու համար գանձ մը, որ իրենց համար զօրութեան խորհրդանիշն է : Այս եղած է միայն պատրուակ մը մէջտեղ բերելու համար երկու տարբեր նկարագիրներու հակամարտութիւնը :

Հեղինակները ուզած են միայն ծառայել էֆէ տրամաթիքի, առանց որոշ տեսութեան մը (թէզ) : կարելի է ըսել որ մասամբ, եթէ ոչ ամբողջովին, յաջողած են իրենց ձգտումին մէջ :

Այդ յաջողութեան գլխաւոր օժանդակը եղած է բեմադրութիւնը, զուսպ,, մերկ, depouillé, որուն համար Ժան Էրկան եւ հեղինակները գործածած են իրենց տաղանդին եւ ճաշակին լաւագոյնը :

«Փորձ»ի մը (էսէ) նիւթը պատմել, բսինք արդէն, դժուար եւ ապերախտ գործ է, եթէ ոչ անկարելի է : Նկատելի էր, սակայն, որ տիալօկը, չկրցաւ պէտք եղածին չափ արտայայտել հեղինակներուն նպատակը : Եթէ նիւթը կէս իրական, եւ կէս բնազանցական աշխարհներու մէջ չտկա —

րանար խօսակցութեան սովորականութենէն, այն ատեն հեղինակները պիտի կարենային լիովին առանալ իրենց էֆէ տրամաթիքը: Ընդունինք սակայն որ մեզի տրուածը արդէն գոհացուց հասարակութիւնը: Գոհացուց մանաւանդ նկատի առնելով որ այս առաջին թատերախաղին հեղինակները մէջտեղ բերած էին խոստմնալից նորութիւններ, յոյս ներշնչելով իրենց թատերական ապագային մասին:

Խաղին յաջողութեան նպաստեց անթերի խաղարկութիւն մը, ուր Ալէն Մօի, Վարուժան, Միւլքա Րիպովսքա եւ ուրիշներ ցոյց տուին գնահատելի արժանիքներ, խաղալով ոգեւորութեամբ, բնական, եւ միշտ մնալով իրենց դերին սահմաններուն մէջ:

Կ'իմանամ թէ Թէաթրը տը լ'Իւմիւրը գնած է արդէն հեղինակի իրաւունքները, ինչ որ դիւրութիւն պիտի ընծայէ աւելի լայն հասարակութեան մը՝ գնահատելու երիտասարդ հայրենակիցի մը առաջին քայլերը:

★

ՆԿԱՐԻՉ ՓԻԷՌ ՆՈՃԵԱՆ

«Ալլապրոժ» թերթէն հաճոյքով կը քաղենք կարգ մը տեղեկութիւններ երիտասարդ հայ նկարիչի մը մասին:

Քսաներկու տարեկան, Նողեան (իսկական անունով Իւվէզեան) զաւակն է Մարաշցի հայ ընտանիքի մը որ Վիէն կը բնակի: Իբրեւ բանուոր, օրուան 8 ժամը գործարանի մը մէջ անցրնելով հանդերձ, Նողեան ժամանակ գտած է նուիրուելու արուեստին:

«Ալլապրոժ»ի Թղթակիցը նկարագրելով զայն, կ'ըսէ.— «Տարօրինակ ձեւով կը նմանի Աստուածաշունչի այն հերոսներուն զորս կը նկարէ սիրով եւ համոզումով: Սեւուկ մօրուք մը կը շըրջանակէ իր անուշ դիմագիծը, գրեթէ ցաւագին, ամէն պարագայի մէջ շատ զգայուն»:

Երիտասարդ նկարիչը մէկ տարի աշխատած է խոշոր գործի մը վրայ (երեք մեթր չորս): Ընդհանրապէս կրօնական են իր ստեղծագործութիւնները, ինքն իսկ ըլլալով խորապէս հաւատացեալ: Յառաջիկայ ապրիլին պիտի մասնակցի Լիոնի «Արուեստ եւ Խաղաղութիւն» ցուցահանդէսին, որ կը գտնուի Մաթիսի, Փիքասոյի եւ Լէոն Մուսինաքի նման հեղինակութիւններու հովանաւորութեան տակ:

Կը նկարէ 17 տարեկանէն ի վեր, ներշնչուելով — առանց ընդօրինակելու — Աստուածաշունչէն: Ազդուած է Ռաֆայէլէն եւ Վինչիէն, որոնց ներշնչումին կը խառնէ պուտ մը տպաւորապաշտութիւն, ինչպէս կ բացատրէ«Ալլապրոժ»ի աշխատակիցը, եզրակացնելով.— «Նողեան կը նկարէ տաղանդով մը որ պիտի հասուննայ տարիներու հետ»: Իր սրբծր կը ծառայէ ամենաթանկագին բարիքին, խաղաղութեան:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՕԳՏԱԿԱՐՆ ՈՒ ԱՆՕԳՈՒՏԸ

ՆԻՍ.— Ժամանակին Ազգ. Միութիւն մը կազմուեցաւ մեր քաղաքին մէջ, եկեղեցական, կրթական եւ Աղքատախնամի գործերով զբաղելու համար եւ կառավարութենէն ալ վաւերացուեցաւ:

Վերջերս Նիսի մատուռին Հոգաբարձութիւնը հրաժարած ըլլալով, ընդհ. ժողով մը գումարուեցաւ, լսելու համար Հոգաբարձութեան զեկուցումը եւ հաշուետուութիւնը: Փոխանակ ատոր, օրակարգէն դուրս խնդիրներով զբաղեցաւ եւ վերջին պահուն Ազգ. Միութեան վարչութիւն մը ընտրեց, որուն որչափ օրինաւոր ըլլալը ուրիշները թող ըսեն...:

Վարչութեան անդամները, իրենց առաջին ժողովին մէջ, որոշեցին հանգանակութեան ձեռնարկել, որ Միջինքէն վերջ մատուռը իւղաներկեն հարիւր հազար ֆրանք ծախսելով: Բայց հիմա, առանց հանգանակութեան ձեռնարկելու կ'ուզեն ներկել, իրենց յոյսը դնելով հրաժարեալ հոգաբարձութեան պահեստի դրամին վրայ: Թէեւ մատուռին դրամը մատուռին վրայ ծախսել կ'ուզեն, բայց հարիւր հազար ֆրանքի ծախք մը, եթէ դրամ ունենան իսկ, վարչութիւնը չէ որ պիտի որոշէ, այլ ընդհ. ժողովը:

Իշխան Արղութեանի յուղարկաւորութեան առթիւ Նիսի Հոգաբարձութիւնը Մարսիլիա դիմեց, որ տասը հազար ֆրանք տրամադրեց մեզի: Այս օրերս Մարսիլիոյ դպրոց-եկեղեցիին, ուր 400 տղաք կը յաճախեն — շէնքին գնման համար մեզի դիմեցին եւ ես մատուռին կողմէ տասը հազար ֆրանք տրամադրեցի: Ներկայ Ազգ. Միութեան վարչութեան անդամներէն ոմանք ինծ դիտողութիւն կ'ընեն այս եղբայրական օգնութեան համար: Մինչ իրենք...

Պատերազմէն վերջ Նիսի մատուռին անկանոնութիւնները տեսնելով, թաղեցիները ինծ դիմեցին, որպէսզի զեղծումներուն առաջքը առնեմ: Ձմերժեցի: Հոգաբարձութիւն մը կազմեցի եւ քանի մը տարուան շրջանին նորոգութեան ամէն ծախք հանելէ վերջ 270000 ֆրանքի մօտ գումար մը պահեստի ունեցանք:

Ես շնորհակալութեան չեմ սպասեր, միայն կը խնդրեմ հրապարակաւ պատկանեալ իշխանութենէն, որ Նիսի հայութեան հետ համախորհուրդ, որոշում մը տան, թէ, մօտս ունեցած դրամը որո՞ւ պէտք է յանձնեմ, քանի որ հրաժարած եմ:

Իմ շրջանիս գոյացած գումարը հայ եկեղեցիին կը պատկանի, հետեւաբար չեմ կրնար յանձնել նորակազմ Ազգ. Միութեան:

Նիսի մատուռը տարին երեք օրեր (Զատիկ, Ծնունդ եւ Աստուածածին) Հայու երեսը կը տեսնէ: Կիրակի օրերը 4—5 կիներ հազիւ կ'երթան: Կ'արժէ՞ հարիւր հազար ֆրանքի խոշոր ծախք մը ընել, փառքի եւ պայծառութեան համար:

Հրաժարած հոգաբարձութիւնը մատուռին կից դպրոց մը շինել կ'ուզէր, բայց մէկ միլիոնը կարելի չեղաւ հաւաքել: Կը հարցնեմ — կ'արժէ՞ Նիսի մէջ դպրոց մը շինել թէ ոչ: Արդէն մատուռին տակը երեք սենեակով յարկ մը ունինք, դպրոցական ինչքերով: Եթէ ծնողքները հոգածու են որ իրենց պզտիկները հայերէն սորվին, կրնան հինգշաբթի օրերը հոն ղրկել, ոչ թէ 7, այլ 40 տղաք, որոնց լիուլի կը բաւէ:

Ուրեմն ինչո՞ւ նոր դպրոց, ինչո՞ւ իւղաներկել, ինչո՞ւ անօգուտ ծախքեր: Աւելի լաւ չէ՞ որ անհրաժեշտ պէտքի մը յատկացնենք մեր դրամը: Ես կ'առաջարկեմ այդ գումարը յատկացնել Սուրիոյ մէջ գիւղական դպրոցի մը շինութեան: Հոն հայ տղաքը դպրոցական շրջան կը բոլորեն խեղճուկրակ շէնքերու մէջ: Եւ կամ Պուլվառ Օտտոյի (Մարսէյլ) մէջ գնուած դպրոց եկեղեցւոյ պարտքին յատկացնենք, վերադարձնելու պայմանով: Իմ մտածումս է որ կը յայտնեմ «Յառաջ»ի միջոցաւ: Հայ եկեղեցիին դրամը հայ տղոց օգտին գործածենք, եւ ոչ թէ վատնենք անօգուտ պայծառութեան համար: Եթէ կ'ուզեն անպատճառ ներկել եկեղեցին, կրնան հանգանակութիւն մը բանալ:

Ս. ԵՐԱՄԵԱՆ

Գանձապետ հրաժարեալ Հոգաբարձութեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԻԷՆ, (Յառաջ).— Շատ նպաստաւոր օդով, ինչպէս նաեւ չոր ու ցամաք գետնի մը վրայ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը, իր սեփական դաշտին վրայ, եղանակի ախոյենական վերջին մրցումը կատարեց այս կիրակի 5 Մարտ, Saint Symphorien sur Coiseի համապատասխան խումբին դէմ:

Մրցումը չսկսած, որոշ անձկութիւն մը կը տիրէր ներկաներուն մէջ: Մեր մարզիկներուն մտահոգութիւնն ալ արդար էր: Կամ կը կորսնցնէին ամբողջ տարուան վաստակը՝ եւ կամ պարտութեան մատնելով ներկայացած խումբը, ուրիշ աւելի մեծ հակառակորդ մը՝ Franchevilleը, դասաւորումի երկրորդ բացմոցէն տեղահան ընելով՝ կը գրաւէին անոր տեղը...

Այդպէս ալ եղաւ: Մրցումը սկսաւ անստոյգ մթնոլորտի մէջ: Լարուած ուշադրութեամբ հակառակորդ կողմերը իրար ուսումնասիրեցին եւ ապա կրակոտ «փաս»երով, ինչպէս նաեւ վտանգաւոր վայրէջքներով եւ նոյնքան կատաղի յարձակումներով շատ անդամներ երկու բերդապահներուն տաժանելի աշխատանք պատճառեցին: Մասնաւորապէս Հ. Մ. Ը. Մ.ի բերդապահը Ց. Իւվէզեան վճռական կեցուածքով մը ի դերեւ հանեց հակառակորդին կրկնակի յարձակումները եւ խաղերը: Մրցումին 20րդ վայրկեանին ամբողջ դաշտը մէկէն թնդաց: Արտոյի մէկ ուժեղ եւ չեշտակի հարուածին վրայ Հ. Մ. Ը. Մ. արձանագրեց առաջին նշանակէտը:

Այս յաջողութենէն վերջ, մէկ անդամէն անստուգութեան մշուշը փարատեցաւ, մերինները յաջորդաբար եւ շատ դիւրին կերպով նշանակեցին հինգ կէտ եւս եւ այսպէս մրցումը վերջացաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթանակով 6—1:

Հակառակորդը միայն վերջին պահուն կրցած էր մէկ կէտ արձանագրել:

Ուրեմն, այս յաղթանակով մեր տղաքը կը գրաւեն երկրորդ տեղը ընդհանուր դասաւորումին մէջ, եւ հպարտութեամբ կը բարձրանան առաջին դասակարգը (première serie), գալիք եղանակին մրցելու համար աւելի բարձր խումբերուն դէմ:

Վստահութեամբ կարելի է յիշեցնել որ Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը 1927էն ի վեր, Ա. դասակարգը բարձրանալու հնարաւորութիւն չէր ունեցած: Մեծ եւ նախանձելի այս արդիւնքը՝ լաւագոյն վարձատրութիւնն է թափուած աշխատանքներուն:

★ Սիրելի «Յառաջ», թոյլ տուր ինծի արձանագրելու այս նեղ սիւնակներուդ մէջ որ Հ. Մ. Ը. Մ.ի քաջարի բերդապահը Ցարութիւն Իւվէզեան, հազիւ 22 տարեկան, ինչպէս նաեւ բազմանդամ եւ համեստ ընտանիքի մը զաւակ, արհեստով պարզ բանուոր մը, ունի նկարիչի բարձր յատկութիւններ: Անցեալ տարի Օգոստոսի ընթացքին, քաղաքիս մէջ կազմակերպուած նկարիչներու ցուցահանդէսին, ինքն ալ մասնակցեցաւ քանի մը գեղեցիկ նկարներով եւ ջերմապէս գնահատուեցաւ:

Սկզբնական շրջանին — 17 տարեկանին, երբ տակաւին աշակերտ էր Վիէնի Թր. Կապոյտ Խաչի Սահակ Մեսրոպ դպրոցին, ներշնչուելով՝ նկարած է Գրերու Գիւտին մեծ հեղինակներուն պաշտելի դիմագծերը եւ զանոնք նուիրած իր յաճախած եւ սիրած դպրոցին: Մենք եւս գնահատելով իր արուեստը կը մաղթենք աւելի մեծ յաջողութիւններ: (ԽՄԲ.— Տես «Միտք եւ Արուեստ»ի բաժինը:

★ Կ'իմանամ թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը մտադրած է Զատկէն առաջ, թատերական մեծ ներկայացում մը կազմակերպել, ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն մը, որուն դերակատարները ամէնքն ալ Հ. Մ. Ը. Մ.ական մարզիկներ են... Ահա նորութիւն մը մեր Ֆրանսաբնակ հայ մարզիկներուն համար:

ՏԷՐՄ. 1950

Ա.— Կ'ըսեն թէ աւելորդապաշտ ես, ճի՞շդ է:
Բ.— Երբեք, եւ ոչ մէկ կարեւորութիւն կու տամ աւելորդապաշտութեան:
Ա.— Օրինակ, չե՞ս վախնար 13 թիւէն:
Բ.— Ամենեւին:
Ա.— Լաւ, ուրեմն ինծի 13 ոսկի փոխ տուր:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (2)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Ե.

Տիրող ծանր լռութեան մէջ Հեղինէն, նորից պացուցած համարելով իր մեղադրանքը, էլի կրկնեց:

— Սխալ բան էր... դու չպիտի ուղարկէիր:

— Սխալ չկար... յանկարծ մի բուռն շեշտով արտասանեց Մելիքի այրին, եւ նրա տխուր աչքերի մէջ ցոլաց ինքնապաշտպանութեան եռանդ:

Նա ոչ մի զիջում չէր ուզում անել այդ կէտի մէջ թէ ինքն իր տանը դժբախտութեան կարող է նպաստել նոյնիսկ անգիտակցաբար:

— Ի՞նչ սխալ է, շարունակեց նա: Թող իմանայ, թող կատաղէ: Գիտե՞ս ես ինչ կ'ասեմ: Մանասը եկել էր մեր աղջիկներին պահպանելու, որովհետեւ Վարանդայում ոչ մի կին, ոչ մի աղջիկ ապահով չէ Քրտերի, Թուրքերի եւ հազար ու մի ուրիշ տեսակ շների ձեռքից: Ահա ինչ կ'ասեմ:

Կինը պարտութիւն չգիտէ, երբ պաշտպանում է իր պատիւը: Մելիքի այրին մի անթարթում բոլորովին այլակերպուեց. Նրա աչքերը կրակոտ էին եւ յաղթութիւն էին քարոզում: Բայց նա մոռացել էր թէ երբ է խօսում եւ ում մասին:

Հեղինէն շտապեց վերականգնել իրական ճըշմարտութիւնը եւ ասաց.

— Այո, ո՞վ չգիտէ, որ այդպէս է: Դու կ'ասես անօրէնին, չէ՞: Բայց նա քեզ չի հարցնի, որովհետեւ անօրէն է...

Մանասը պաշտպանում է մեզ զանազան շներից. իսկ դրանցից մէկն էլ ինքն է, Բէկը, ուրեմն այն, ինչ որ պաշտպանութիւն է մեզ համար, յանցանք է նրա աչքում: Շներին, գայլերին եւ ուրիշ պատառողներին ատելի է պաշտպանութեան միտքը, նրանք մի բան գիտեն — ով խլում է նրանց պատառը, յանցաւոր է եւ պիտի գզգզուի:

Բայց այդ առարկութիւնը աւելի եւս բորբոքեց Աննա-խաթունին: Ինչո՞ւ է այդպէս: Ինչո՞ւ պիտի պատառը չը բողոքէ իրան կլանող բերանի դէմ:

— Եւ վերջապէս, այս ի՞նչ ցաւ է, բացականչեց նա, մոռանալով որ խօսակցութիւնը ամբողջ ժամանակ ցած ձայնով է կատարւում:— Ամբողջ գիւղը այնպէս չէ վախում, ինչպէս մենք. բոլոր նորահարսերն ու աղջիկները դուրս գնացին, իսկ մենք — մենք այդ իրաւունքն էլ չունինք...

— Միթէ՞ զարմանում ես եւ կարծում ես...

Ընդհատեց Հեղինէն եւ իր ծանր հայեացքով մի քանի անգամ չափեց իր խօսակիցին, հասկացնելու թէ ինքը չէր սպասում այդքան միամտութիւն մի կնոջից, որին մի ամբողջ երկիր է յանձնուած:

— Միթէ՞ զարմանում ես եւ կարծում ես թէ ուրիշ կերպ կարող էր լինել: Վարանդայում հազար աղջիկներ կան, որոնք միմիեանց նման են, բայց Մելիքի աղջիկը մի հատ է եւ ոչ ոքի նման չէ

բած։ Ամբողջ գրասեղաններ տապալած էին։Կռիւը կը շարունակուէր 15 վայրկեանէ ի վեր, կառավարական նստարանէն հազիւ մէկ մեթր հեռու։ Վարչապետը ըսած էր — «Մեր պարտականութիւնն է չշարժիլ»։ Ոչ ոք դպաւ նախարարներուն։

Ազգայնական երեսփոխան մը, Մոնտան, համայնավարի մը ոտքէն բռնած կը քաշէր եւ կօշիկը ձեռքը մնաց։ Դարձեալ աջակողմեան Միւթէր ուժգին հարուած մը զարկաւ համայնավար Արթոյի կզակին։ Ժողովրդ. երեսփոխանի մը՝ Օր. Ֆրանսին Լը Ժէօնի հագուստները պատառ պատառ եղան, երբ գրասեղաններուն վրայէն ցատկելով կը փորձէր համայնավարներուն վրայ յարձակիլ։

Կիրքերը հանդարտեցան, երբ հանրապետական պահակները երեւցան եւ սրահը պարպուեցաւ։ Հանդարտութիւնը վերահաստատուած էր առտուան ժամը 5·40ին։ Վարչապետը բեմ բարձրանալով, բացատրեց թէ ինչու վստահութեան քուէ կը պահանջէն։ Ըսաւ թէ խնդիրը կապ ունի ոչ թէ դահլիճին գոյութեան, այլ երկրին ապահովութեան հետ։ Մեծամասնութիւնը ջերմապէս ծափահարելով, որոշեց պայքը փակցնել ճառը։ Այնուհետեւ քուէարկուեցաւ բացառիկ օրինագիծը, որ այժմ կը քննուի Հանրապետութեան Խորհուրդին կողմէ։

Թերթերը կը գրեն թէ համայնավարները նոր եւ աւելի բուռն պայքարի մը կը պատրաստուին, Ամերիկայի զինուորական օգնութեան հարցին եւ զինամթերքի ժամանման առթիւ։

Գործադուլներու ալիքը

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՐՏԱԻՈՐԻՉ ԾԱՌԱՅՈՒԹԵԱՆ ՀՐԱՒԻՐԵՑ ԿԱԶԻ ԵՒ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐԸ

Կազի եւ ելեկտրականութեան պաշտօնեաներու ընդհ. գործադուլի յայտարարութենէն անմիջապէս վերջը, կառավարութիւնը պարտաւորիչ ծառայութեան հրաւիրեց բանթողները։

Այս երկու սպասակութեանց պաշտօնեաներուն եւ բանուորներուն թիւը կը հաշուեն հարիւր հազար։ Գործադուլը պիտի սկսէր հինգշաբթի առտու, բայց քաղաքը ոչ կազէն զրկուեցաւ, ոչ ալ ելեկտրականութենէն։ Անշուշտ կրճատուած է սպասարկութիւնը, մանաւանդ կազը։

Պարտաւորիչ ծառայութեան օրէնքը անսաստողներուն կը տրամադրէ պաշտօնանկութիւն, տուգանք, վեց օրէն մինչեւ հինգ տարի բանտարկութիւն, համաձայն յանցանքին ծանրութեան։

Փոխադրութեանց աշխատաւորներու գործադուլը կը շարունակուի։ Մեթրօն կը բանի զանազան կրճատումներով, մինչեւ իրիկուան ժամը 9։ Հանրակառքերը՝ աւելի պակաս։ Բայց նոր գործադուլներ կը պատրաստուին։ Այսպէս, աւելածուները, յուղարկաւորութեանց եւ առողջապահական վարչութեանց պաշտօնեաները են. դադրեցուցին աշխատանքը։ Ռընոյի բանուորները որոնք գործադուլ յայտարարած էին Փետր. 21ին, վերսկսան աշխատանքը, կէս առ կէս, (16·000 հոգի), ոստիկանական պաշտպանութեան տակ։ Շինութեանց բանթողներուն թիւը բարձրացաւ 20 հազարի։ Փարիզի տասը հազար շարժավարները (շոֆէօռ) ցոյց մը սարքած էին չորեքշաբթի օր, խճողելու համար Օփեռա – Մատլէն ճամբան, իբրեւ բողոք տուրքերու եւ քարիւղի սղութեան դէմ, բայց թերթերը կը գրեն թէ ձախողեցան։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ նախագահը եւ Տիկին Օրիոլ, որոնք փառաւոր հացկերոյթի մը հրաւիրուած էին Լոնտոնի քաղաքապետարանին մէջ, իրենց կարգին Ֆրանսական դեսպանատուն հրաւիրուեցան Անգլիոյ Թագաւորը եւ Թագուհին։ Երկու առիթներով ալ բաժակաճառեր փոխանակուեցան անգլեւֆրանսական բարեկամութեան եւ գինակցութեան համար։

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ընտրութեանց մէջ երեք հոսանքներ մեծամասնութիւն չահած ըլլալով, որոշեցին խառն դահլիճ մը կազմել։ Առաջին տեղը կը բռնէ արքայական կուսակցութիւնը (Ցալտարիս)։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Ատէնաուըր, պիտի առաջարկէ միացնել Ֆրանսան եւ Գերմանիան, մէկ հպատակութեամբ եւ միացեալ տնտեսութեամբ, ինչպէս կ'առաջարկէր Չըրչիլ, 1940ին։ (Ամերիկեան թերթէ մը, վերապահութեամբ)։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ արտաքին նախարարը ճառ մը խօսելով խորհրդարանին մէջ, պահանջեց որ Անգլիա, Ֆրանսա եւ Խ. Միութիւնը իրենք վճարեն իրենց գրաւման բանակներուն ծախքերը, մեծապէս կրճատեն զինուորներուն թիւը, վերադարձնեն գրաւեալ շէնքերը, ջնջեն զինուորական դատարանները եւ գրաքննութիւնը, աւստրիական իշխանութեանց ենթարկեն օտարականները են.։

ԻՏԱԼԻՈՅ ՀԵՏ կնքուած պայմանագրով, այսուհետեւ նամակները պիտի ղրկուին ներքին սակագնով (15 ֆրանք), փոխադարձաբար։

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պոմոնի Քրիստափոր խումբին, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան։

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, հանրածանօթ դպրոց – սրահին մէջ (Եկեղեցւոյ կից)։

Խնամուած գեղարուեստական բաժին

Երգ, խմբերգ եւ արտասանութիւն, Պոմոնի «Քրիստափոր» խումբի ընկեր – ընկերուհիներէ, հայկական պար, Լա Սիոթայի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբին կողմէ։

Կենդանի պատկեր.— Եռագոյնի յանձնումը հայ հերոսներու։ Պիտի նուագէ Պ. Լեւոն Ղեւոնդեան, ընկերակցութեամբ Օր. Անէթ Ժիւլիէնի։ «Քրիստափոր»ի թատերասէրները կը ներկայացնեն «ԵՕԹՆԱՄՍՈՒՆՆՈՑ ՓԵՍԱՑՈՒՆ»։

Հայկական եւ եւրոպական պարեր, կէս գիշերէն մինչեւ լոյս, մասնակցութեամբ Սէն Լուի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» նուագախումբի։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆի մէջ, այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ 11։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին, (երգ, նուագ, արտասանութիւն, պար)։

Պիտի ներկայացուի «ՊԱՇՏՕՆՍ ԽՌՄԲԱԼ Է»։

Նաեւ պարահանդէս։ Կը մասնակցին Նոր Սերունդի անդամները։ Երգչախումբ ղեկավարութեամբ Պ. ՄԵՍՐՈՒՄԵՆՑի։ Արեւելեան նուագ, ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով։

69 rue d'Arcueil, Bagneux, salle Wodeg:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— métro Bagneux, autobus 188 «Porte d'Orléans»էն, իջնել Պանեէօ, Marcel Bonet:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի նպաստ Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի, 11 Մարտ շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Patronageի սրահը, 32 rue Danton, Kremlin Bicètre:

Ղեկավարութեամբ Զ. ՂԱՐԻՊԵԱՆի եւ մասնակցութեամբ «ԱԴԱՄԵԱՆ» թատերախումբի քանի մը դերասաններուն։

Կը ներկայացուի «ՃԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ»

Մուտքը 100 — 150 ֆրանք։

Իջնել Փորթ տ'Իթալի։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Ս. Մուրատեան վարժարանի թատերական ներկայացումը, գործադուլի պատճառով։

ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, ի պատիւ իր դասախօսներուն, կիրակի 12 Մարտ, ժամը 3—8, 19a, rue Caumartin: Սիրով կը հրաւիրուին ծնողներն ու Նոր Սերունդի բարեկամները։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԷՍՈՎ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի ժամը 11ին, Notre Dame du Perpétuel Secours եկեղեցւոյ մէջ, 1 rue Albert I. Անիէռ։ Հանրակառք թիւ 165, Porte Champerret, իջնել ru edes Champs:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Սեվռանի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ՄՈՒՐԱՏ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆի մահուան առթիւ, իր այրիին՝ Վարդանոյշ Մուրատեանի, քրոջը՝ Տէր եւ Տիկին Իզմիրլեանի եւ պարագաներուն։

ՍՂԱԳԻՐ – ՄԵՔԵՆԱԳԻՐ ՕՐԻՈՐԴ ՄԸ

Գործ կը փնտռէ ազգային կամ առեւտրական հաստատութեան մը մէջ։ Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան։

ՀԱՅ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ մը, Տօրիան Թունճեւ (Տիգրան Թիւթիւնճեան ?) իբրեւ գողօնաթաքոյ ամբաստանուած է Լիոնի մէջ։ Ֆրանսացի մեղսակից մը, Թրուտ, պատմեր է թէ անոր քով կը գտնուին Ֆուրվիէռի հրկիզեան շէնքին սրբանօթները եւ ուրիշ թանկագին առարկաներ։ Իսկապէս տանին մէջ գտեր են սկիհներ, հաղորդութեան տափեր են.։

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme -13)

ՓԱՐԻԶԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Յառաջիկայ Ապրիլին, երբ կը լրանայ ՅԱՌԱՋի վերհրատարակման 5րդ շրջանը, թերթ պիտի չստանան այն բաժանորդները, որոնք չենվճարած իրենց 5րդ տարուան բաժնեգինը։

Մեր Mandat - chèqueի քարդերով իւրաքանչիւրին տեղեկացուցած ենք իրենց պարտքը։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին, Հ. Օհանջանեան ակումբը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը՝ այս ուրբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 8.30ին, 78 rue Rabelais: Նիւթը «Փետրուար 18»։ Կը դասախօսէ ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ։ Կը հրաւիրուին սանուհիները, ընկերները եւ համակիրները։

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի նորընտիր վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները այս կիրակի ժամը 15ին, 45 rue de la Défense, Իսի լէ Մուլինօ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Միջմասնաճիւղային ժողովը այս շաբաթ ժամը 3·30ին, Սոսիէթէ Սավանթ։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ հերթական հաւաքոյթը՝ ուրբաթ իրիկուն ժամը 8·30ին, Քաֆէ Ռէժան։ Կը խօսի Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Հ. Յ. Դ. դիրքը Խ. Հայաստանի հանդէպ»։

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ եւ շրջանի դպրոցի յանձնախումբը, խորհրդակցական ժողովի մը կը հրաւիրէ բոլոր կրթասէր անձերը, այս երկուշաբթի, ժամը 9ին, 43 rue Madame Curie, Պանեէօ, ծանօթ հաւաքատեղին։

ԼԻՈՆ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ժողովը այս երկուշաբթի, երեկոյեան ժամը 8·30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի մասնաւորապէս Սանուհիներէն ներկայ ըլլալ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, Հայոց մատուռին սրահը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի Հ. Մ. Մ. La Clodoի դէմ, Լա Ֆ.լօտոյի դաշտին վրայ, rue Pasteur St. Cloud (S. et O.)։ Ժամադրութիւն Փորթ Իթալի ժամը 12·15, մեթրօ Մէռի տ'Իսի ժամը 12·30։ Եղանակի ամենակարեւոր մրցումն է։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

19 կիրակի կէսօրէն վերջը, ժամը 17.30ին, Հայ Աւետ. եկեղեցիին մէջ, 30 Bld. de la Figonne, Պոմին, Մարսէյլ։ Նիւթ՝ «Հին հայ հեթանոսական կրօնը»։

Ծանօթ.— Ամէն կիրակի ժամը 10.30ին քարոզժողով։

Մարտ 12ին, Տնտեսին առակը։

Մարտ 19ին Անիրաւ դատաւորը։

Կը բանախօսէ փրօֆ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ, նախագահ Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Samedi 11 MARS 1950 Շաբաթ 11 ՄԱՐՏ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6099–Նոր շրջան թիւ 1510

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓՈՐՁՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐ

Այս անգամ շատ աւելի ծանր տագնապի մը մատնուած է մեր երկրորդ հայրենիքը, բազմաչարչար Ֆրանսան, իբրեւ հետեւանք ներքին խլրտումներու։

Շատ խոր են տագնապին պատճառները եւ բազմազան,— քաղաքական, տնտեսական եւ ընկերային։ Միեւնոյն ատեն սերտօրէն կապուած՝ արտաքին ազդակներու հետ։

Անոնք որ ուշադրութեամբ կը հետեւին ամենօրեայ անցուդարձին, պարբերական եւ յարաճուն գործադուլներուն, բազմազան ցոյցերուն, անշուշտ կ՚ըմբռնեն անոնց իրական իմաստը։

Այսպէս, ամէնէն սովորական պարագաներուն մէջ ալ, բուն արհեստակցական – բանուորական պահանջներուն հետ կը խառնուին քաղաքական խնդիրներ։ Մանաւանդ երբ գործադուլներուն կազմակերպիչն է Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը։։

Միւսները, Բանուորական Ոյժ, Քրիստոնեայ Աշխատաւորներ, Ինքնավար Սենտիքա, նոյնպէս կ՚արծարծեն աշխատավարձքի յաւելման խնդիրը։ Յաճախ միացեալ ժողովներ կը գումարեն։

Բայց, շատ քիչ անգամ կը պատահի որ միացեալ ճակատ կազմեն։ Ընդհակառակն, միշտ ալ կը պատուիրեն իրենց հետեւորդներուն որ հեռու մնան, եթէ գործադուլը, բողոքը եւ ցոյցը քաղաքական հանգամանք ունին։

Այս վերապահումը՝ անոր համար որ, Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը իր ներշնչումը, ուղղութիւնը կը ստանայ համայնավար կուսակցութենէն։ Կը գտնուի անոր ուղղակի եւ անմիջական ղեկավարութեան տակ։

Արդ, ինչպէս բոլոր երկիրներու, Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնն ալ կը գործէ իբրեւ ընդդիմադիր։ Իր տեսակէտները, ծրագիրները, գործունէութեան եղանակը հիմնովին կը տարբերին օրուան իշխանութեան քաղաքականութենէն։

Օրինակ, համայնավարները բացարձակապէս հակառակ են Մարշըլի ծրագրին, Ատլանտեանի դաշինքին, արեւմտեան Եւրոպայի վերազինման։

Եւ ամէն միջոց կը փորձեն, խափանելու համար այդ ծրագիրներուն, դաշնագիրներուն եւ պայմանագիրներուն գործադրութիւնը։

Ընդհանուր ուղեգիծ մըն է այս, բոլշեւիկեան կուսակցութեան բոլոր մասնաճիւղերուն համար։

Ի՛նչ սրտառուչ նշանախօսքեր՝ այս առթիւ։ Աշխարհի բոլոր լեզուներով։ Քարոզչական արուեստի, յեղափոխական գործունէութեան, ամբոխավարութեան բոլոր նրբութիւններով։

Շարժման մէջ դրուած են մասնաւորապէս մտաւորականները, աջէն թէ ձախէն։

Որո՞ւ սրտին չի խօսիր օրակարգը.— «Խաղաղութիւն եւ Ազատութիւն»։

Դժբախտաբար այս վսեմ, համամարդկային, ինկապէս յեղափոխական մարտակոչն ալ շատ բան կորսնցուցած է իր իմաստէն, դառնալով դրամագլուխ՝ քաղաքական եւ կուսակցական պայքարի։

Արդարեւ, աւդին «խաղաղութիւն եւ ազատութիւն» կ՚աղաղակեն, օգտուելով խօսելու եւ գործելու բոլոր դիւրութիւններէն։ Մինչեւ անգամ կը փորձեն խանգարել ազգ. պաշտպանութեան կազմակերպումը, պատերազմի պատրաստութիւն համարելով զայն։

Իսկ ոչ մէկ խօսք՝ միւս ճակատի մասին, որ կը համարուի միակ ախոյեանը խաղաղութեան եւ ազատութեան։

Ամէնքդ ալ կը տեսնէք որ արեւմտեան Եւրոպան կը վերազինուի, առաջնորդութեամբ Մ. Նահանգներուն։ Կը վերակազմէ իր ուժերը, ի նախատեսութիւն ապագայ վտանգներու։

Այս մտահոգութիւնը հետեւանք է այն անթափանցելի խորհրդաւորութեան որ կը տիրէ կարմիր գիծէն անդին։ Կը տիրէ տարիներէ ի վեր, հետզհետէ աւելի թանձրանալով։

Եթէ դուռները եւ պատուհանները բացուէին առտու մը, արեւելեան Եւրոպայի վրայ, ահաւոր մղձաւանջը ինքնին պիտի փարատէր։

Մաղթենք որ շուտ անցնին փորձութեան օրերը, իրապէս ապահովելով խաղաղութիւնը եւ ազատութիւնը, որոնց ամէնէն աւելի կը կարօտին փոքր ժողովուրդները։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ի՛նչ փոթորիկ, ի՛նչ փոթորիկ Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին մէջ։ Մանաւանդ հինգշաբթի առտուանը...

«Յառաջ»ի մանրամասն նկարագրութիւնը կարդալով հանդերձ, քանի մը տեղական թերթեր ալ աչքէ անցուցի, եւ այլապէս շահեկան դոհարներ գտայ։ Բառե՛ր։ Կանչեր։ Տեսարաններ։

Համայնավար պաշտօնաթերթը, «Իւմանիթէ» ամբողջ էջ մը յատկացուցած էր, նկարագրելու համար անցուդարձը։

Կը քաղեմ քանի մը հատընտիր հատուածներ։ Նիւթեր պատմութեան համար.—

— Աջերը կը պոռան համայնավար երեսփոխան Պիյուի երեսին — Հապա Փեթէնի գրած նամա՞կը։

Փեռօն (համայնավար).— Շուները կը հաջեն, կարաւանը կը քալէ։

★ «Երկու ընկերվարական երեսփոխաններ փառաւոր դաս մը առին (կը յիշէ անունները)։

— «Տիկին Ռաշէլ Լափռէօռ զոյգ մը շառաչուն ապտակներ ստացաւ մեր ընկերուհիներէն մէկուն կողմէ։

— Պիյու (խօսքը ուղղելով Նախագահ Էռիօյի).— Դուք խօսեցաք հանրապետութեան եւ Ֆրանսայի համար։ Դուք իրաւունք չունիք խօսելու Հանրապետութեան համար, դուք որ զայն սպաննել տուիք 1940ին, Վիշիի մէջ։ Դուք իրաւունք չունիք խօսելու Ֆրանսայի համար, դուք որ 1939 — 40ին, ամիսներով թոյլ տուիք դաւաճան կառավարութիւն մը, այս նստարաններուն վրայ։

Փեռօն.— Դուք հլու հնազանդ, ստրուկ մեծամասնութիւն մը կ՚ուզէք, հիթլերական օրէնքներ քուէարկելու, թշուառութիւն պարտադրելու համար ահուսարսափով... Հիթլէր մեռաւ։ Մուսոլինի մեռաւ, դուք ալ պիտի կործանիք, եղկելիներ...

Տիւքլօ (համայնավար պետը).— Փեթէն կը ծառայէր օտարին։ Ներկայ կառավարութիւնն ալ կը ծառայէ օտարին, կը ծառայէ Ամերիկացիներուն։ Պիտօ ստիպուած է հնազանդիլ իր ամերիկացի տէրերուն որոնք պատերազմ կ՚ուզեն, պատերազմ կը պատրաստեն...

Մինչ մեծամասնութիւնը կը բողոքէր, համայնավար երեսփոխան Ռամէթ պոռաց.—Գայլերու պէս կ՚ոռնան...

Տիւքլօ.— Շուներու պէս... (ճառը շարունակելով).— «Դուք «չէքա»ներ սրբազան միութիւնը պիտի կազմէք, պարոն վարչապետ...

Տեղ չմնաց, աջակողմեան թերթերէն ալ ծաղկեփունջ մը կազմելու համար։

Թերթ մը կը գրէ.— Այնքան աղտոտ բառեր արտասանուեցան որ կարելի չէ գրի առնել։

Ուրիշ մը.— Զուգեցինք լսել թէ ի՛նչ ըսաւ...

Երրորդ մը.— Օրիորդ Ֆրանսին Լըժէօնի (M. R. P.) վրան հագուստ – կապուստ չէր մնացած, երբ կռիւը վերջացաւ...

ՎԱՀԷ

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ նախարարական խորհուրդը վաւերացուց օրինագիծ մը, որ ընդհ. ներում կը տրամադրէ 1948 Հոկտ. 29էն առաջ գործուած քաղաքական յանցանքներուն համար։ Այս առթիւ Թուրք հրապարակագիր մը, Պուրհան Ֆէլէք կ՚առաջարկէ ներում շնորհել նաեւ անոնց որ հեռացած են երկրէն։ «Եթէ մեր այս հպատակները յանցաւոր են, երկիր բերելով դատարաններուն յանձնելու ենք, այլապէս պէտք չէ ընդդիմանանք անոնց հայրենիք վերադարձին»։

ՄԱՀԱՓՈՐՁ ՄԸ կատարուեցաւ Լիբանանի վարչապետին՝ Ռիատ պէյ Սոլհի դէմ, Պէյրութի մէջ։ Գնդակներ վրիպելով, երկու անցորդներ սպաննուեցան, երեք հոգի ալ վիրաւորուեցան։ Մարդասպանը, Սայիտ Համտան, կը պատկանի ազգ. կուսակցութեան որ կը պահանջէ Լիբանանը միացնել Սուրիոյ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը Սպիտակ Տետրակ մը հրատարակելով, կ՚առաջարկէ միջազգային վարչութիւն մը կազմել Սարի շրջանին համար, յարեւնման Ռուրի համար հաստատուած իշխանութեան։

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կառավարութիւնը 14 ձայնի մեծամասնութիւն մը միայն շահեցաւ, մերժելով պահպանողականներու բանաձեւը պողպատի գործարաններու ազգայնացման ծրագրին յետաձգման մասին։

Գործադուլները եւ ուրիշ հոգեր

ՀԻՆԳ ՀԱԶԱՐ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐ ՊԱՐՏԱՒՈՐԻՉ ԾԱՌԱՅՈՒԹԵԱՆ ՀՐԱՄԱՆ ՍՏԱՑԱՆ.— ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՆՈՆԱՒՈՐ, «ԿԱԶԸ» ԱՆԲԱՒԱՐԱՐ.— ՆՈՐ ԲԱՐԻՈՔՈՒՄ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆՑ ՄԷՋ

Ելեկտրականութեան եւ կազի աշխատաւորներու գործադուլին առթիւ, կառավարութիւնը պարտաւորիչ ծառայութեան հրաւիրեց հինգ հազար մասնագէտներ, այնպէս որ, շարժումը ձախողած կը համարուի։ Ելեկտրական հոսանքը չկտրուեցաւ 98 առ հարիւր համեմատութեամբ, սակայն կազը չափազանց պակաս էր առաջին օրը, լուրջ մտահոգութիւն պատճառելով շատ մը թաղերու մէջ։ Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, կացութիւնը հետզհետէ կը բարուոքի։

Առեւտուրի եւ ճարտարագործութեան նախարարը կը յայտարարէ թէ այն բոլոր աշխատաւորները որ պարտաւորիչ ծառայութեան հրաման ստացած էին անհատապէս, շարունակեցին աշխատիլ։ Հարիւր հազար աշխատաւորներէ տասը առ հարիւրը պարտաւորիչ ծառայութեան կոչուած էին, համաձայն 1938ի բացառիկ օրէնքին։

Գործադուլը կը շարունակուի բազմաթիւ ճարտարագործութեանց մէջ, աւելի կամ նուազ ուժգնութեամբ։ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը այժմ 700.000 կը հաշուէ բանթողներուն թիւը, ամբողջ երկրին մէջ։

Գործադուլի առաջին օրը ելեկտրական հոսանքէ զրկուեցան երկու քաղաքներ, Լիլ եւ Ռուպէ (Հիւսիսային Ֆրանսա)։ Ուրիշ տեղեր ալ հոսանքը կրճատուած ըլլալով, շատ մը գործարաններ չկրցան բանիլ։

Քուէարկութիւն կը կատարուի ածխահանքերու մէջ, ընդհ. գործադուլ յայտարարելու համար։ Այս շարժումն ալ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կը վարէ։ Միւսները մերժած են մասնակցիլ։

Փոխադրութեանց միջոցները հետզհետէ կը բարուոքին Փարիզի մէջ։ Մեթրօն կը բանի բոլոր գիծերուն վրայ, թէեւ ուղեւորները հարկադրուած են 5—10 վայրկեան սպասել իւրաքանչիւր կառախումբի համար, իսկ խճողումը աննկարագրելի է առտուան եւ իրիկուան բանուկ ժամերուն։ Շատեր չեն կրնար կառախումբէն դուրս ելլել, խճողման հետեւանքով, եւ քանի մը կայարան անդին կ՚իջնեն, ակամայ։ Իսկ անոնք որ պահ մը դուրս կ՚ելլեն, ուրիշներուն ճամբայ բանալու համար, յաճախ չեն կրնար նորէն ներս մտնել, իրենց ճամբան շարունակելու համար։ Զրի ճամբորդողներ ալ կան, շնորհիւ ստուգիչ պաշտօնեաներու [illegible]ակայութեան։

Մօտ երկու հարիւր հանրակառքեր կը բանին Փարիզի մէջ, այսինքն հազիւ տասը առ հարիւրը։ Կառավարութեան տրամադրած կառքերը, մասնաւոր ինքնաշարժները, հեծելանիւները եւ «Թաքսի»ներ մեծապէս կը դիւրացնեն երթեւեկը։

Այն սէնտիքաները որ չեն մասնակցիր գործադուլին, կը շարունակեն բանակցիլ կառավարութեան հետ, աշխատավարձքի մասին։ Կառավարական շրջանակները կը յուսան միջին ճամբայ մը գտնել, ամսական 1100 ֆրանքի յաւելումով։

Մետաղագործական հաստատութեանց վարիչները այժմ 295.000 կը հաշուեն բանթողներուն թիւը եւ կը հաւաստեն թէ աշխատանքի վերսկսումը կը շարունակուի։ Ռընոյի հաստատութեան վարչութիւնը կ՚ըսէ թէ բանուորներուն 61 առ հարիւրը վերադարձած են եւ 265 ինքնաշարժ շինած՝ մէկ օրուան մէջ։ Գործադուլին կազմակերպիչները միայն 15 առ հարիւր կը հաշուեն վերադարձողները եւ կ՚ըսեն թէ շատեր նորէն կը հեռանան, տեսնելով որ աշխատավարձքի խնդիրը չէ կարգադրուած։

Փարիզի աւելածուներուն 50 առ հարիւրը միայն գործադուլ յայտարարած են։ Ջուրի սպասարկութիւնը չէ խանգարուած։ Ցուղարկաւորութեան պաշտօնեաները աշխատանքը դադրեցուցած ըլլալով, պարտաւորիչ ծառայութեան կոչուեցան։

Նախագահին ճառը Լոնտոնի մէջ

Հանրապետութեան Նախագահը կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Անգլիոյ խորհրդարանին առջեւ, ի ներկայութեան մօտ հազար երեսփոխաններու, լորտերու եւ ուրիշ երեւելիներու։ Ըսաւ թէ անհրաժեշտ է որ Անգլիա եւ Ֆրանսա մաս մը բանզոհեն իրենց գերիշխանութենէն, ի սէր խաղաղութեան։ «Ինչո՞ւ Ֆրանսայի եւ Անգլիայի ժողովուրդները պիտի սպասեն մինչեւ աղէտին օրը։ Մենք աւանդապահն ենք մեծ յոյսի մը.— բոլոր ժողովրդավար ազգերը մեզմէ կը սպասեն որ նըպաստենք՝ Եւրոպան առաջնորդելու համար իր ճակատագրին, միութեան եւ ազատութեան։ Պրիւքսէլի դաշնագիրը արդէն կը կազմէ կարեւոր հանգրուան մը այս պատմական առաքելութեան կատարման համար։ Իսկ Ատլանտեանի դաշինքը հաստատելով Ամերիկայի Մ. Նահանգներուն եւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵԿԵՂԵՑԻՆ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Մոսկուայի ամերիկեան նախորդ դեսպանը, Պետըլ Սմիթ, իր յուշերուն մէջ կը պարզէ նաեւ Խ. Միութեան քաղաքականութիւնը։ Կ'ամփոփենք հիմնական կէտեր, ինչպէս եւ Հայ Եկեղեցւոյ վերաբերեալ մասը.—

Խ. Միութեան մէջ դեռ լուծուած չէ պաշտամունքի ազատութեան մեծ խնդիրը։ Ամէնէն յատկանշական պարագան այն է, որ երեսուն տարուան հակակրօն քարոզչութենէ ու հալածանքներէ ետք, դեռ կը շարունակուի ռուս հաւատացեալներու յամառութիւնը։ Փաստ է, որ պետութիւնը, համայնավար կուսակցութենէն դուրս, չյաջողեցաւ իր բարոյական դրոշմը պարտադրել ժողովրդական զանգուածներուն։

«Կրօնքը, կը գրէր Լենին, ժողովուրդին համար աֆիոն է։ Կրօնքը տեսակ մը հոգեկան «վոտքա» է, որուն մէջ դրամագլուխի ստրուկները կ'եղծեն իրենց մարդկային կերպարանքը եւ այդ անունին արժանի կեանք մը վարելու պայմանը»։

Յեղափոխական նոր պետութիւնը որդեգրեց այս բնորոշումը։ Եւ քսան տարի, «անաստուածներու Միութիւն» մարտնչող կազմակերպութիւնը անցաւ շարժումին գլուխը, ոչնչացնելու համար եկեղեցին՝ քարոզչութեամբ, եկեղեցականներու բնաջնջումով, հաւատացեալներու դէմ հալածանքով, գեղեցիկ եկեղեցիները քանդելով կամ վերածելով թանգարանի, «կառաժ»ի կամ մթերանոցի։ Հասկնալի է ինքնին, որ փակուեցան կրօնական վարժարանները։

Գոնէ մինչեւ պատերազմը, կրօնքը գաղտնի պաշտամունքի ձեւ ստացած էր։

... Պետութեան վերաբերումը օրթոտոքս, արեւելեան եւ հայկական եկեղեցիներուն հանդէպ սկսաւ փոխուիլ 1941ին, Նացիներուն կողմէ Խ. Միութեան վրայ կատարուած արշաւանքէն ետք։ Ամէն միջոց ձեռք առնուեցաւ ապահովելու համար ժողովուրդին հաւատարմութիւնը իշխանութիւններուն հանդէպ։ 1942ին Մոսկուայի Օրթոտոքս Պատրիարքութիւնը, կառավարութեան հետ խորհրդակցաբար եւ գործակցաբար, հրատարակեց գիրք մը՝ «Ճշմարտութիւնը կրօնքի մասին» անունով։ Այս գիրքին մէջ ռուս եկեղեցիի ներկայացուցիչները կը պաշտպանէին սովետական դատը եւ կը հերքէին հաւատացեալներուն հալածուած ըլլալու իրողութիւնը։ 1943ին Պատրիարքութիւնը աւելի ազատութիւն ստացաւ գործելու։ 1945ին, արուեստական քարոզչութեամբ մը, Լենինկրատի մետրոպոլիտ Ալեքսին պատրիարք ընտրուեցաւ։

Օտարներուն համար այս ամէնը հասկնալի էին։ Բայց կուսակցութեան մէջ զարմացան, որ այնքան հալածանքներէ ետք պետութիւնը որոշ ներողամտութիւն ցոյց կուտար եկեղեցիին հանդէպ։

Բայց խորհրդային պետութեան նոր քաղաքականութիւնը տարբեր նպատակներ ունէր։ Քրավչէնքօ «Ազատութիւնը ընտրեցի» գրքին մէջ այս առթիւ կը յիշատակէ խորհրդային վարիչներէն Միխոնովի այն յայտարարութիւնը, թէ նոյն կերպով պիտի դիմագրաւեն կաթոլիկներու, բողոքականներու հակասովետ քարոզչութիւնը։ Ուրիշ երկիրներու օրթոտոքս եկեղեցիները պիտի կապուին Մոսկուայի, որ պիտի դառնայ «Երրորդ Հռոմ» մը...։ Նոր սերունդի մասին վախ չունին, կոմսոմոլները աւելի զօրաւոր պիտի ըլլան, քան քահանաները։

Հակառակ բոլոր լաւատեսութիւններուն, այսօր իրականութիւնը այն է, որ Մոսկուա հազիւ թէ թոյլ կուտայ կրօնական պաշտամունք կատարել ռուս եկեղեցիին, բայց ոչ կաթոլիկներուն եւ ոչ ալ Հրեաներուն այդ թոյլտուութիւնը չըներ։

Պատերազմէն ետք, որոշ չափով հակահրէական շարժում մը սկսաւ։ Անշուշտ հալածանք չկայ, բայց պետութիւնը զօրաւոր քարոզչութիւն կը կատարէ սիոնականութեան եւ աշխարհաքաղաքացիութեան դէմ։ Մասնաւոր մտահոգութիւն կը պատճառէ խորհրդային Հրեաներու մեծամասնութեան, բարձր դիրքերու վրայ գտնուած քանի մը անձնաւորութիւններէ զատ, ինչպէս Քաղաք. Բիւրոյի անդամ Քականովիչ եւ ճարպիկ քարոզիչ Իլիա Էրէնպուրկ։

Հակառակ բոլոր յայտարարութիւններուն, Խ. Միութեան մէջ կրօնական պաշտամունքի դէմ կան նիւթական դժուարութիւններ։

Մոսկուայի բնակչութիւնը ներկայիս կը հասնի չորսէն եօթը միլիոնի, նայելով քաղաքի տարածութեան, որ կը հասնի մինչեւ 70 քիլոմեթրի։ 1948ին այս քաղաքին մէջ կային երեսուն աղօթատեղիներ, այսինքն 130.000 հոգիի համար մէկ աղօթատեղի։ Կան 25 ռուս. եկեղեցիներ, մէկ «հին հաւատացեալ»ներու, մէկ սինակոկ (Մոսկուայի մէջ կը բնակին 300.000 Հրեաներ), երկու բողոք. եւ մէկ կաթոլիկ եկեղեցի։

Պատերազմի ընթացքին Կրեմլինի կրօնական քաղաքականութեան նպատակը չէր իրապէս պաշտամունքի ազատութիւն հաստատել։ Պէտք է զայն ըմբռնել Միխոնովի բացատրութիւններով։

Այս քաղաքականութիւնը օգտակար պիտի ըլլայ՝ չէզոքացնելու համար արտասահմանի կրօնական կազմակերպութիւններու քննադատութիւնները։

Այս տեսակէտէն նոր քաղաքականութիւնը արդէն յաջողութիւններ արձանագրեց։ Անտարակոյս աւելին պիտի ունենայ, երբ ռուս եկեղեցին դուրս գայ իր մեկուսացումէն եւ վերահաստատէ իր յարաբերութիւնները արտասահմանի կրօնական կազմակերպութիւններուն հետ։

Սովետներու համասլաւական քաղաքականութիւնը նոր յենարաններ պիտի ունենայ։ Ցարական Ռուսաստանի ամէնէն ազդու զէնքերէն էր կրօնական թափանցումը։ Սակայն յեղափոխութենէն ետք, կրօնական ընդդիմութեամբ անջրպետ մը բացուեցաւ Արեւելեան Եւրոպայի եւ Ռուսաստանի սլաւ եկեղեցիներուն միջեւ։ Այս ընդդիմութեան ջնջումը եւ եկեղեցական եղբայրական կապերու հաստատումը հրաշալիօրէն պիտի զօրացնէ Սովետներու հակակշիռը ու ազդեցութիւնը Արեւելեան եւ Կեդրոնական Եւրոպայի ու Միջին Արեւելքի մէջ։ Մոսկուայի պատրիարքը արդէն զօրաւոր յարձակողականով մը յաջողեցաւ հաստատել իր եկեղեցիին հակակշիռը եւ նուիրապետութիւնը պալթեան, լեհական չեխոսլովաքեան, ռումէն, պուլկար, ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Մանչուրիոյ, Քորէայի եւ Ճափոնի մէջ գտնուած «տարագիր» ռուս եկեղեցիներուն վրայ։

Այսպիսով, ժամանակէ մը ի վեր ռուսական եկեղեցիին հանդէպ նշմարուած ներողամտութեան միակ նպատակակէտն է սատարել Սովետներու ծաւալումին։

... «Ռուս օրթոտոքս եկեղեցիէն զատ միակ Եկեղեցին, որ յարաբերաբար օգտուեցաւ կրօնքի հանդէպ Կրեմլինի վերաբերմունքէն, Հայ. Առաքելական Եկեղեցին է, քրիստոնեայ ամէնէն հին եկեղեցիներէն մին, որ գլխաւորաբար հայկական աւանդութիւնները պահպանող հաստատութիւնն է։

1945 Յունիսին տեղի ունեցաւ, ամբողջ աշխարհի հայ գաղութներու պատուիրակներու մասնակցութեամբ, Համագումար մը կրօնական մայրաքաղաք Էջմիածնի մէջ, ընտրելու համար Հայ. Եկեղեցիի պետը՝ նոր Կաթողիկոսը։ Եկեղեցական գործերը աւարտելէ ետք, Համագումարը զբաղեցաւ քաղաքական խնդիրներով եւ Ստալինի ուղղուած խնդրագիրով մը ստիպողաբար պահանջեց, Հայաստանի անունով, կարգ մը Թրքական հողեր։ Այս յայտարարութիւնը կ'ըսէ.—

«Կը յուսացուի, որ Խ. Միութեան քաղաքական իմաստութիւնը եւ դիւանագիտութիւնը պիտի գտնեն միջոցը դարմանելու անցեալ պատերազմին մեր ժողովուրդին հանդէպ գործուած անարդարութիւնը»։

Անտարակոյս զուգադիպութիւն մը չէր, որ այս պահանջները հրատարակուեցան այն պահուն, երբ սովետական յուշագիր մը սահմաններու փոփոխութիւնը պահանջող՝ կը ներկայացուէր Թուրքիոյ արտաքին գործոց նախարարութեան։

Անուրանալի է, որ հանրային կարծիքին մէջ իրարանցում մը ստեղծեց եւ նոր փաստ մը եղաւ, թէ ինչպէս Քաղաք. Բիւրոն իր արտաքին քաղաքականութեան ի նպաստ կ'օգտագործէ Եկեղեցին։

Գիտնանք գնահատել

«Յառաջ»ի մէջ ուշադրութեամբ կարդացինք, հայ տիկնոջ մը՝ խորհրդածութիւնները, Վարդանանց տօնին առթիւ մատուցուած պատարագի մը մասին։

Տիկինը ցաւ կը յայտնէր, որ «մեծ ու պզտիկ» հայ ուսանողներ բացակայ եղած են եկեղեցիէն։ Եւ մեղքը կը դնէր «պատահական» ուսուցիչներու ուսին...։ Եւ կ'աւելցնէր.— «Կը ցաւինք, որ տղաքը Հայոց պատմութեան եւ աւանդութիւններու անտեղեակ կը մեծնան։ Ինչպէս որ անոնց ֆրանսերէն արտայայտուելուն միակ պատասխանատուն իրենց հայրն ու մայրն են, նոյնպէս ալ հայ պատմութեան գոնէ գլխաւոր դէպքերուն իրենց անգէտ մնալու պատճառը պատահական ուսուցիչներն են եւ դասաւանդութեան ձեւը»։ (22 Փետրուար)։

Կը զարմանամ թէ ինչպէ՞ս հայ կին մը որ մօտէն ծանօթ է գաղթահայ իրականութեան, հանդիստ խղճով, կրնայ ծանր մեղադրանք (չըսելու համար արհամարհանք) ուղղել բուռ մը խոնարհ աշխատողներու հասցէին, երբ անոնք մարդկօրէն իրենց կարելին կը փորձեն, կ'աշխատին մութին մէջ, առանց փողի ու թմբուկի, եւ յաւակնոտութիւնը չունին հրաշքներ գործելու։

Հայու մեր ամէնէն ազնիւ զգացումներուն դէմ, մեղանչած կ'ըլլայինք, եթէ ոեւէ ձեւով փորձէինք, բռնակալ ուժին դէմ՝ Վարդանանց քաջերու տարած բարոյական յաղթանակի արժէքը թերագնահատել։ Բայց ըսել թէ՝ մանկավարժական տեսակէտով, եկեղեցիի խորանէն խօսուած քարոզ մը՝ «տասը դասէ աւելի տպաւորիչ կրնայ ըլլալ», ոչ։

Ճիշդ է որ մեր համեստ դպրոցներուն մէջ մասնաւոր շուքով (այդ ալ ժամանակի եւ յարմարութեան հարց է) չի տօնուիր ազգային ոեւէ տօն։ Բայց կարելի՞ է հարցնել թէ՝ ո՞վ ստուգեց եւ ինչպէ՞ս, որ նոյն այդ «պատահական» ուսուցիչները, յարմար առիթին, տղոց չեն խօսիր ազգային տօներու մասին, չեն բացատրեր անոնց իմաստը։ Եւ յետոյ, ի՞նչ են հայերէնի դասաւանդութեան պահերէն դուրս, եղած դասախօսութիւններուն, եւ հանդէսներուն նիւթն ու նպատակը, եթէ ոչ հասնող սերունդին ծանօթացնել մեր ազգային արժէքներն ու պատմական դէպքերը։ Ատով իսկ իրենց մէջ արթնցնել, արծարծել մայր հայրենիքի սէրն ու ազգային հպարտութեան այն վեհ զգացումը՝ որ կրնայ ամէնէն ուժեղ պատուարը կազմել այլասերումի վտանգին դէմ։

Արդեօք տիկինը հակասութեան մէջ չէ՞, երբ մէկ կողմէ կը շեշտէ պատմական դէպքերու ոգեկոչումի անհրաժեշտութիւնը, եւ միւս կողմէ բացասական կարծիք կը յայտնէ «վարժութեամբ ձեռք բերած տարեդարձներու» տօնակատարութեանց մասին։ Մանաւանդ «Ամանորի գոյնզգոյն նուիրաբաշխումները», եւ այդ առթիւ տրուած հանդէսներու միօրինակ եւ միամիտ նկարագրութիւնները (ստորագծումները մերն են) այնքան սրտնեղութիւն կը պատճառեն իրեն։ Ըլլալ հայ կին, ամէն օր տառապիլ, սարսափիլ այլասերումի վտանգին առջեւ... ու «միամիտ» եւ հետեւաբար տարօրինակ գտնել, մանուկներու հայերէն թոթովանքներուն առջեւ մեր զգացած յուզումն ու խանդավառութիւնը... իրապէս անհասկնալի է։

Ամանորի առթիւ, «գոյնզգոյն նուիրաբաշխումի», մեր բացատրութեամբ «Մանուկներու Օր»ուան հանդէսները կազմակերպողը՝ առաւելապէս Կապոյտ Խաչն է։ Եւ ան՝ որպէս հայ մայրերու կազմակերպութիւն, հպարտ է եւ ուրախ, որ իր նիւթական ու բարոյական միջոցներուն շնորհիւ կրնայ տարին մէկ անգամ Հայկական Կաղանդի խորհրդով մօտենալ մեր զաւակներու մատաղ հոգիներուն, հմայել, տպաւորել զիրենք լուսազարդուած կաղանդի ծառով, եւ փոքրիկներու այնքան սիրած Կաղանդ Պապայի բերնով իսկ՝ իրենց ներշնչել, մայրենի լեզուի սէրն, ու հաւատքը իրենց ցեղի ապագային...։

Պէտք է սակայն կարդալ տղոց շարադրութիւնները, երբ կը նկարագրեն «իրենց հանդէսը», ու անոնց անտաշ նախադասութիւններուն մէջէն տեսնել իրենց մանկական ապրումները, մեզի հետ համոզուելու համար թէ՝ որքան բարերար դեր կը կատարեն, ազգապահպանման տեսակէտով մանկական այդ հանդէսները։

Չէ՞ որ մեր մանկութեան շրջանին, մեր ապրած, ստացած տպաւորութիւններն են, որ հետագային ձեւ ու մարմին կ'առնեն, կ'ազդեն մեր նկարագրի կազմութեան վրայ, եւ յաճախ ալ ուղղութիւն կուտան մեր կեանքին։

Եւ արդէն ի՞նչ է Կապոյտ Խաչի նպատակը, երբ այնքան կարեւորութիւն կ'ընծայէ «Մանուկներու Օրուան» յոգնեցուցիչ եւ մեծածախս հանդէսներուն։

Մեր տարագրի կեանքին մէջ, ամէն ճիգ ու շարժում մէկ նպատակ ունի, ըլլայ «վարժութեամբ ձեռք բերուած տարեդարձներու տօնակատարութիւն» թէ «գոյնզգոյն նուիրաբաշխում»,— պարբերաբար հրահրել, վառ պահել հայրենիքի սէրը տարագիր բազմութեան մէջ։ Մինչեւ այն օրը՝ որ հայրենի երկնքի արեւը, ի զօրու ըլլայ ազատօրէն տաքցնելու, իր կենսատու շողերուն այնքան կարօտ մեր հոգիները ...։

Մինչ այդ, սակայն, անհրաժեշտ է աշխատիլ, շարժում ստեղծել, խանդավառուիլ ու խանդավառել։ Որպէսզի Հայու ճրագը վառ մնայ մեծ ու պզտիկ հոգիներուն մէջ։

Այս նպատակին հասնելու համար, ճիշդ է որ մենք պէտք ունինք եկեղեցիի խորանէն խօսուած քարոզներուն, արարողութեանց խորհրդաւոր շունչին։ Բայց պէտք ունինք նաեւ, եւ մանաւանդ այն աշխատանքին՝ որուն այնքան անձնուիրաբար լծուած են, «պատահական» կոչուած ուսուցիչները։

Իսկ եթէ մամուլէն ու մեր ազգային կեանքէն հանէնք «միօրինակ եւ միամիտ» նկարագրութիւններն ու անոնց տուն տուող հանդէսները», ընդունեցէք որ ցամքեցուցած պիտի ըլլանք ներշնչման եւ գործունէութեան աղբիւր մը։

Գիտեմ, փոքր թիւ մը չեն կազմեր անոնք որ պարբերաբար իրենց դժգոհութիւնը կը յայտնեն թէ «Յառաջ» շատ տեղ կուտայ հանդէսներու եւ թղթակցութիւններուն։

Բայց չեմ գիտեր, թէ ո՞վ իրաւունք ունի, մե՞նք որ օրաթերթը կ'ընդունինք իբրեւ Հայելին ժողովուրդի մը ամենօրեայ կեանքին, թէ՞ անոնք, որ յաճախ զայն կը շփոթեն գրական ամսագրի մը հետ ...։

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԻՍԼԵԱՆ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանին արիներն ու արենուշները, անցեալ կիրակի, կազմակերպած էին, Մարսըլէն Պէրթըլօ սրահին մէջ իրենց տարեկան ցերեկոյթը: Ժամը 14.30ին՝ ծնողներ, համակիրներ, բարեկամներ եւ օտար կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներ լեցուցած էին սրահը: Որոշեալ ժամուն սկսաւ հանդէսին Ա. մասը, Արիներու եւ Արենուշներու բացումի արարողութեամբ, որուն յաջորդեց գայլիկներու երգախառն փոքրիկ ներկայացումը: Յետոյ Փարիզի սկաուտները իրենց «Նշանաւոր գիտունը» զաւեշտով կուշտ ու կուռ խնդացուցին ներկաները: Մեր տղաքը գովելի ճկունութեամբ կը տանէին իրենց դերերը՝ հայերէնի յստակ առոգանութեամբ: Կարգը եկած էր Արենուշներու երգին ու պարին: Հայ աղջիկները շնորհալի տարազներով ամէն ճիգ կը թափէին գերազանցելու համար մանչերը իրենց հայկական երգերովն ու պարերովը:

Արիներու Միութեան վաղեմի բարեկամին՝ Marc Sagnierի որդին Jean Sagnier խօսք առնելով յայտնեց թէ հայը տկարութեան պատճառաւ կը բացակայի, բայց իրենք ամբողջ ընտանիքով միշտ Հայ Արիներուն հետ պիտի ըլլան: Յետոյ մոգական լապտերով ցուցադրուեցան Արիներու եւ Արենուշներու 1949ի ամրան կեանքէն պատկերներ, ինչպէս նաեւ երէցներու միջազգային ճամբարը, որ տեղի ունեցած էր Նորվեկիոյ մայրաքաղաքին մէջ: Վերոյիշեալ պատկերներու մասին մանրամասն տեղեկութիւններ տուաւ Տօքթ. Գուրգէն Մեծատուրեան: Հանդէսին Ա. մասը վերջացաւ ֆրանսացի ամբողջ սկաուտներու ընդհ. քոմիսէր Pierre Delsucի քաջալերական բառերով: Ան պատմեց թէ անցեալ ամառ Նորվեկիոյ մէջ միջազգային երէցներու ճամբարին, երբ խնդրոյ առարկայ կը դառնար կարգ մը ազգերու մասնակցութեան հարցը, Հայ Արիներու Միութեան կողմէ ընդհ. պետ Տօքթ. Գուրգէն Մեծատուրեան, ինչպէս ձեռնահասօրէն պաշտպանեց Հայ Արիներու դատը,, եւ շահեցաւ բոլորին համակրութիւնը: Յետոյ կրկնեց որ ինք պատրաստ է օգտակար ըլլալու Հայ Արիներու Միութեան ամէն անգամ որ պէտք ունենան:

Կարճ միջնարարէ մը ետք սկսաւ հանդէսին Բ. մասը: Արիները յաջողութեամբ ներկայացուցին Մոլիէռի մէկ կատակերգութիւնը, «Նախանձոտ Պարպույէ»ն (հայերէն):

Հանդէսին փակումը վիճակուած էր Արենուշներուն եւ Թեւիկներուն, որոնք բանակումի խորհրդաւոր կրակին շուրջ բոլորուած՝ սկսան երգել մերթ ֆրանսերէն, մերթ հայերէն: Հաճելի էր լսել ու դիտել մեր պարմանուհիներուն երգն ու պարը: Արենուշներ՝ Գաբրիէլեան եւ Պարսամեան յաջողութեամբ արտասանեցին հայերէն կտորներ, ջերմ ծափերու մէջ: Փոքրիկ Արենոյշ մը ծաղկեփունջ մը նուիրեց խմբապետուհի Օր. Անահիտ Գչիկեանի, ի նշան երախտագիտութեան: Խմբապետուհին շնորհակալութեամբ ընդունելով խոստացաւ աւելին ընել:

Սրահէն մեկնեցանք ջերմ տպաւորութեամբ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Կիրակի 5 Մարտ Փարիզի Հ. Մ. Մ.ականները ոգեւորիչ օր մը ապրեցան, Շաթուի մարզադաշտին վրայ: Շաթուէն եւ ուրիշ վայրերէ հայրենասէր եւ մարզասէր հանդիսականներ եկած էին քաջալերելու մեր մարզիկները:

Ժամը 13.45ին մեր պահեստին վճռական ու յաղթականի եռանդով նետուեցաւ հակառակորդին դէմ: Առաջին յանդուգն յարձակողականով կազմալուծեց Շաթուի պաշտպանողական գիծը: Պահ մը ստեղծուած շուարումէն օգտուելով շահեցան երկու նշանակէտներ: Հակառակորդը ինքզինքը գտած, հաւասարեցուց խաղը, 2—2:

Երկրորդ կիսախաղին մեր տղաքը թափանցած էին Շաթուի խաղի գաղտնիքին: Իրենց յարձակողականը կրկնապատկեցին, յաջորդաբար երեք կէտերով ջախջախեցին հակառակորդին բոլոր ճիգերը Հ. Մ. Մ.ի պահեստին յաղթեց Շաթուի 5 — 2:

Մեր պահեստին անպարտելի մնաց վերադարձի մրցումներուն մէջ: Արդէն իսկ 12ի վրայ 9 մրցումներ շահած են: Կը մաղթենք որ յառաջիկայ երեքին յաղթական ելլեն: Խումբը ամբողջութեամբ անթերի խաղարկութիւն մը ունեցաւ:

Փոքրիկ դադարէ մը վերջ ահա մեր պարծանք Ա. խումբը, դատաւորին սուլիչին վրայ 11 ցուլեր նետուեցան կրկէս: Դատաւորին կարգապահութեան հրաւիրող սուլիչը՝ պահ մը ազդեց մեր տղոց վրայ, սակայն քիչ յետոյ մեր մարզիկները աւելի վճռական նետուեցան դաշտ, յաղթանակը ապահովելու: Եղանակին սկիզբէն մինչեւ այսօր առաջին դատաւորն է, որ երկու կողմերէն գնահատուեցաւ: Անկողմնակալ էր եւ խիստ: Այսպիսի մրցում քիչ կը պատահի:

Երկու հակառակորդները կը մաքառէին յանդուգն ու կարգապահ: Ա. կիսախաղը վերջացաւ ի նպաստ Հ. Մ. Մ.ի 3—0:

Երկրորդ կիսախաղին հակառակորդը ուժերը կրկնապատկեց, գոնէ պատուաւոր պարտութեամբ մը դուրս գալու: Ներկաները մեր մարզիկները ջղայնացնելու համար պոռչտուքներ կ'արձակէին: Այս իրարանցումին մէջ մերինները շահեցան չորրորդ նշանակէտը: Հակառակորդը կարճատեւ թուլութենէ մը օգտուելով շահեցաւ երկու նշանակէտ: Հ. Մ. Մ.ականները նոր յարձակողականի դիմեցին եւ խաղը վերջացաւ Հ. Մ. Մ.ի յաղթանակով 6—3:

Մեր մարզիկներուն խաղարկութիւնը նրբացած է: Իրենց արագ եւ կտրուկ յարձակողականը եւ կարճ «փաս»երը կը շուարեցնեն հակառակորդը: Երբեք կարեւոր մրցումներ ունին տակաւին, պէտք է ջիղերը պրկել, յաղթանակը շահելու համար, արհամարհելով փոքրոգիներու դաւերը:

★ Մեր կրտսերները մրցեցան Azur Sportի դէմ: Եղանակին սկիզբը այս խումբը պարտուած էր Հ. Մ. Մ.էն: Ահա թէ ինչպէս նշանակելի կը դառնայ յառաջդիմութիւնը: Մեր տղաքը պէտք է միշտ արթուն խաղան: Խաղը վերջացաւ 2-2 հաւասար:— Յ. Դիտող

Ա.— Կնոջ մը դիմանկարին էական մասը ո՞րն է:
ՆԿԱՐԻՉԸ.— Բերանը:
Ա.— Գո՞յնը թէ ձեւը կարեւոր է:
ՆԿԱՐԻՉ.— Կարեւորը այն՝ որ գոց մնայ...

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ.— Փետրուար 26ին, Վալանսի Հայ Մարզականին Ա. խումբը, իր ախոյենական 15րդ մրցումին կը պատրաստուէր, ընդդէմ Կրընոպլի պիւկիւթըրի գործարանին Promotion d'Honneur խումբին դէմ, մեր դաշտին վրայ:

Բացումը կատարեց այս անգամ մեր պահեստին ընդդէմ Ռոմանի (Բ. série): Ժամը 3.15ին, դաշտ մտան մեր մարզիկները եւ Կրընոպլի Nurbis բարձրագոյն խումբը, որուն մէջ կային նաեւ երկու Հայեր: Այս խումբը եղանակին սկիզբը իրենց դաշտին վրայ պարտուած էր մերիններէն: Մեզի դէմ եղած ծանօթ բողոքին Nurbis ալ օգտուեցաւ, ետ առնելով կորսուած կէտերը:

Ա. կիսախաղին թէեւ հովը ի նպաստ մեզի էր, եւ գրեթէ տեւական կերպով տիրապետողի դիրքին մէջ էր մեր խումբը, դժուարութեամբ մէկ նշանակէտ շահեցանք:

Բ. կիսախաղին, անշուշտ այս անգամ հովէն օգտուողը հակառակորդն էր որ ի զարմանս ամէնուն, տասը վայրկեանի մէջ երկու նշանակէտ շահեցաւ: Նորէն Promotionը կորսնցնելու վտանգին առջեւ էինք, բայց մեր տղաքը՝ անցան կատաղի յարձակողականի մը, որուն արդիւնքը եղաւ կէտ մը եւս մեր խումբին համար: Խաղը լրանալու մօտ մեր Գիւլխասը, նշանակէտ մը եւս շահեցաւ: բուռն ծափերու մէջ: Խաղը վերջացաւ մեր յաղթութեամբ 3—2:

Այժմ ընդհ. դասաւորման մէջ 7րդ կ'ըլլանք 28 կէտերով: Յաջորդաբար ունինք մրցումներ ամենազօրաւոր խումբերէն, Լանսիի, Մօնթէլիմարի եւ Լա Ռայնըի հետ:

★ Կիրակի (5 Մարտ) մեր մարզիկները, մեկնեցան Մոնթելիմառ, իրենց ախոյենական Promotion Lyonnaiseի 16րդ մրցումին համար: Այս խումբը եղանակին սկիզբը հաւասար մնաց մեր դաշտին վրայ: Ծանօթ բողոքի աւարէն ասոնք ալ բաժին ունեցան: Զմոռնանք որ այն ատեն մեր խումբը լրիւ էր եւ օժտուած լաւ խաղացողներով, նման խումբեր արժէք չունէին մերիններուն դէմ:

Ճիշդ ժամանակին երկու ախոյեանները ցցուեցան իրարու դէմ: Հանդիսատես բազմութիւնը խաղէն առաջ կը նախատեսէր U. S. A.ի պարտութիւնը: Խումբին կէսէն աւելին նոր ուժեր էին: Դեռ անցեալ տարի պատանեկան խումբին մէջ խաղցող մը, յանկարծ Promotion խաղալու ստիպուեցաւ... Հինաւուրց Մոնթելիմարը փրփրած էր, ...նելով մեր տղոց ճկունութիւնը եւ արագաշարժութիւնը: Միջին գիծը եւ վերջապահները դնդակը գետին չհասած դէպի յառաջապահները կը մղէին: Տեղացիները ջղայնացած մեր եզերապահ իրաւարարներուն հետ միջադէպ մը ստեղծելու փորձեր ըրին: Այս պատճառով ալ երկու կիսախաղերն ալ անցան հաւասար 1—1:

Մոնթելիմարը որ երրորդ բարձրանալու յոյսեր ունէր այժմ 2 կէտ աւելի է մեզմէ: Այս յաղթութեամբ մեր Promotionը ապահովուած եւ կը մնայ երկու վերջին մրցումները: Շնորհաւորելի է ամբողջ խումբը եւ պատանի Սարոյեանը, որ շահեցաւ այդ օրուան նշանակէտը:

Թղթակից

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (25)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Ե.

Ժողովուրդը Մելիքենց ցած է, ժողովուրդը պիտի ցած լինի եւ նրա աղջկանից, նրա ամբողջ ընտանիքից: Սա Աստուծու օրէնք է. եւ նայիր, աշխարհը ուրիշ պատուիրան չէ էլ ճանաչում: Թագաւորները վէճ են ունենում իրար մէջ, բայց նրանք մենակ չեն գնում միմիեանց դէմ կռուելու, դա նրանց ժողովուրդների պարտքն է, արիւն թափողը, հազար ու մի զրկանք կ՛րողը հարկատուներն են: Եթէ ժողովուրդը հարկ է տալիս որ իշխանաւորը իր փառքի համեմատ ապրէ, նոյն ժողովուրդը պարտաւոր է իր վրայ վերցնել այն բոլոր տանջանքները, որ բերում է օտար երկրեայ յաղթողը... Լսե՞լ ես այն հէքեաթը, որ պատմում է թէ ինչպէս մի հրէշ դեւ օրական եօթն աղջիկ էր կլանում, բայց էլի գոհ չէր, որովհետեւ իր ուզածը թագաւորի աղջիկն էր: Եւ ինչ...

Թագաւորի աղջկան տուին բայց միայն այն ժամանակ, երբ ամբողջ երկրում այլեւս մի հատ աղջիկ չէր մնացել՝ անկուշտ բերանը գոցելու համար: Կարգն այս է: Այժմ, երբ մեր երկրում լոյս է ընկել նոյնպիսի հրէշ, ժողովուրդը նոյնը պիտի անէ... Նա կանգ առաւ, որովհետեւ նրան այնպէս թուաց թէ Մելիքի այրին պարզ չէ հասկանում այդ խօսքերը:

— Հասկանո՞ւմ ես, ասաց նա:

Աննա – խաթունը լաւ էր հասկանում, այժմ նա լսում էր կոյսին հանդիստ կերպով, նոյնիսկ բաւականութեամբ:

— Կրկնում եմ, աշխարհ չէ կարող դուրս գալ աստուածային օրէնքներից: Բայց օրէնքները միմիայն ժողովրդի համար չեն գրուած, եւ աշխարհի վրայ ոչ ոք մեղաւոր չի լինի, թէ ինքդ գնաս եւ քո յօժար կամքով հրէշի բերանն ընկնես: Դու գիտես, որ մեր երկրի պատիւը քո տանն է դրած, այստեղից է դուրս գալիս ժողովուրդի ուրախութիւնն ու դառնութիւնը: Շատ զգոյշ պիտի լինի այս տունը... Ծառի ամենաբարձր ճիւղի ծայրում հասած պտուղը շատ գրաւիչ է լինում, կարծում են թէ չունեն ցած ճիւղերի պտուղները: Դա, ի հարկէ, ճիշդ չէ, ցած ճիւղերի վրայ եղածները շատ անգամ աւելի գեղեցիկ եւ համեղ էլ լինում: Բայց ինչո՞ւ աչքը միշտ վերեւ է նայում եւ ախորժակը ամէնից շատ գրգռողը վերեւինն է:— Որովհետեւ նա բարձր է ամէնքից, անմատչելի է: Այսպէս է եւ քո տունը: Բարձր ես, ուրեմն եւ ախորժալի ես: Եւ որպէսզի ամէն մի պատահածի բերանը չընկնես, պիտի պինդ պահուես քո բարձրութեան վրայ, աւելի անմատչելի դառնաս:

Պատասխան չեղաւ, բարձր ճիւղի պտուղը լռութիւն պահպանեց:

Կարճ միջոցից յետոյ կոյսը էլի խօսեց: Եթէ բաւական չէ այսքանը, նա կը բերէ ուրիշ օրինակներ, ուրիշ խօսքերով կ'ապացուցանէ թէ ինքը լաւ է հասկանում աշխարհի օրէնքները: Թող Աննա – խաթունը լաւ իմանայ, որ ինքը, այդ կոյսը, թէեւ մազերը սպիտակացրել է աշխարհից հեռու, վանքի պատերի մէջ, բայց տեսել ու լսել շատ բան, կարդացել է աւելի շատ, եւ երկար մտածել է կարդացածի վրայ:

Բայց աւելորդ էին այդ բացատրութիւնները: Մելիքի այրին արդէն զինաթափ էր դարձել: Գիտէր որ շատ ճիշդ է ծառի եւ հասած պտուղի օրինակը: Եւ յայտնեց իր շնորհակալութիւնը, աւելացնելով որ մահկանացու մարդը առանց սխալի չէ, մանաւանդ երբ մենակ է, իսկ ժամանակը այսքան չար:

— Եղածը եղել է պրծել, հառաչեց նա. այսուհետեւ Աստուած է մեր յոյսը:

— Անպատճառ, հաստատ կերպով արտասանեց Հեղինէն. Աստուծու փէշը երբեք չպէտք է բաց թողնել:

Այժմ նա, իր մեղադրանքը հաստատելուց յետոյ, փոխեց իր դերը եւ սիրտ տուաւ խօսակցին:

— Երկար չեն քո նեղութեան օրերը: Գայիանէն այստեղ հիւր է եւ երբ դուրս կը գնայ այս տանից, դու ազատուած կը լինես ահագին ցաւերից:

Եւ նա խօսքը սկսեց հարսանիքի մասին: Ինչո՞ւ չեն վերջացնում, ինչո՞ւ են այսքան յետաձգում:

Նա, իբրեւ Մելիքի տան մօտիկ բարեկամ, լաւ գիտէր բոլոր հանգամանքները: Կէս տարի առաջ, Բարեկենդանի առաջին օրերում, տեղի ունեցաւ Գայիանէի եւ Ջալալի նշանդրութիւնը:

ժողովրդավար Եւրոպայի համերաշխութիւնը՝ խաղաղութեան եւ քաղաքակրթութեան պաշտպանութեան համար, աւելի զօրացուց համերաշխութիւնը: Միանակի Եւրոպա մը, նոյնիսկ եթէ միացեալ ըլլայ, այլեւս չի բաւեր արդի տնտեսութեան... Այն անհարկու սպառնալիքներուն առջեւ որ կը ծանրանան մեր ազատութեան եւ ապահովութեան վրայ, մեր պարտականութիւնն է փութացնել, բոլոր միջոցներով եւ բոլոր ասպարէզներուն մէջ սերտ ընկերակցութիւն մը: Այդ գործակցութիւնը ստիպողական պիտի դառնայ ընդհարումի մը պարագային, բայց եթէ ժամանակին կատարուի, կրնայ կանխել ընդհարումը: Ըսել կ'ուզեմ՝ զինուորական, տնտեսական եւ դիւանագիտական գործակցութիւնը ոչ միայն Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ՝ իրենց գաղթապետութիւններով, այլ եւ բոլոր այն ազգերուն որոնք անկեղծօրէն հաւատարիմ են Ազգաժողովի ուխտին, իրենց ճառերով եւ գործքերով եւ պատրաստ՝ մասնակցելու հաւաքական ապահովութեան իրական կազմակերպութեան գործին »:

★ Նախագահը եւ Տիկին Օրիոլ Փարիզ վերադարձան երէկ, երեք օրուան փառաւոր հիւրամեծարութենէ մը վերջ: Իրենք ալ Փարիզ հրաւիրեցին Անգլիոյ Թագաւորը եւ Թագուհին, որոնք պիտի գան յառաջիկայ Յուլիսին :

ԱՆՈՒԱՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ԴԱՏԵՐ

Մամուլի դատերը յաճախադէպ կը դառնան հետզհետէ: Համայնավար շաբաթաթերթի մը, Actionի մէջ, 1948 Ապրիլ 21ին հրատարակուած գրութեամբ մը, «Կանանչ Միջազգային», Տիկին Տոմինիք Տէսանթի կ'ամբաստանէր Եուկոսլաւիոյ նախկին նախարարներէն Նոքոլայեւիչը: Այս վերջինը անուանարկութեան դատ բացած ըլլալով, յօդուածագիրը դատապարտուեցաւ 25 հազար ֆր. տուգանքի եւ 200 հազար ֆրանք վնասուց հատուցման :

★ Պուշ տիւ Ռոնի նահանգապետը 15 անջատ դատեր բացած էր Մարսէյլի «Լա Մարսէյեէզ» օրաթերթին դէմ, սուտ լուրերու հրատարակութեան, անուանարկութեան եւ մեղսակցութեան ամբաստանութեամբ: Իւրաքանչիւր գործի համար ամբաստանեալները դատապարտուեցան 50.000 ֆրանք տուգանքի, բայց դատարանը որոշեց միացնել այս պատիժներուն կէսը :

Իրաւագէտ Իսրայէլ, նախկին համայնավար, նոյնպէս դատ բացած էր նոյն թերթին պատասխանատու տնօրէնին եւ խմբագրապետին դէմ: Երկուքն ալ դատապարտուեցան 25.000ական ֆր. տուգանքի, 50.000 ֆրանք վնասուց հատուցման, անուանարկութեան եւ նախատինքի ամբաստանութեամբ: Դատավճիռը պիտի հրատարակուի չորս թերթերու մէջ:

Նոյն իրաւագէտը երկրորդ դատ մըն ալ բացած էր համայնավար թերթին դէմ, որ դատապարտուեցաւ 25.000 ֆր. տուգանքի եւ հարիւր հազար ֆրանք վնասուց հատուցման :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ պահանջեց Անգլիայէն եռ կանչել Փեշթայի դեսպանատան պաշտօնեաներէն երկուքը եւ փակել բրիտանական խորհուրդը :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը ճառ մը խօսելով, թելադրեց որ բոլոր Ամերիկացիները գործակցին կառավարութեան, ի դերեւ հանելու համար Խ. Միութեան համաշխարհային տիրապետութեան ծրագիրները: «Պէտք է ամբողջական դիւանագիտութիւն մը գործադրենք: Կառավարութեան բոլոր ճիւղերը պէտք է գործակցին եւ բոլոր հաստատութիւնները, առեւտուրը, հողագործութիւնը, աշխատաւորութիւնը, մամուլը, ռատիօն պէտք է յօժարութեամբ աջակցին միեւնոյն նպատակին »:

ԻԲՐԵՒ ԼՐՏԵՍ դատուելով, 15ական տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան Ազգաժողովի խորհրդային պաշտօնէութեան պատուիրակներէն Կուպիչեւ եւ իր ամերիկացի սիրուհին՝ Ճիւտիթ Քէփլըն (պաշտօնեայ Մ. Նահանգներու դատական նախարարութեան): Ռուսին պատիժը պիտի չգործադրուի, եթէ անմիջապէս հեռանայ Մ. Նահանգներէն :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ թերթերը կը գրեն թէ՝ Պ. Վիքթոր Համբարձումեանէ զատ, Սթալինեան մրցանակի արժանացած է ուրիշ հայ գիտնական մը, Մարգարեան :

14 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ Մ. Նահանգներու հիւլէական շինութեանց գործարանին մէջ (Նոր Մեքսիկա), պայթումի մը հետեւանքով :

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՉԱԿԱՆ ցուցահանդէս մը բացուեցաւ երէկ, Փորթ տը Վէրսայլի մէջ: Կը մասնակցին հազարաւոր լուսանկարիչներ եւ շարժանկարիչներ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԻՍՈՎ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի ժամը 11ին, Notre Dame du Perpétuel Secours եկեղեցւոյ մէջ, 1 rue Albert I. Անիէռ: Հանրակառք թիւ 165, Porte Champerret, իջնել ru edes Champs :

ԹԱՏԵՐԱՍՐԱՀ

Մ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ – Գ. ԱԼԻՄՇԱՀ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Ս. Մուրատեան վարժարանի աշակերտներէն, Կիրակի 12 Մարտ, ժամը ճիշդ 15.30ին:

1.— ԹԷՈԴՈՐ ՍԱԼՀՈՒՆԻ ողբերգութիւն 4 արար, ազգային պատմական դրուագ Ս. Գ. Լուսաւորչի դարուն :

3.— LE COLIS DE M. DOMINIQUE comédie en un acte:

3.— ԵՐԳԻ ԴԱՍԸ, երգախառն զաւեշտ մէկ արար :

4.— ԿԸԼԿԸԼ ՄԱՐԳԱՐ, զաւեշտ մէկ արար:

Տոմսերը կանխաւ ապահովել, Մուրատեան վարժարան, 26 rue Troyon, Sevres (S. et O.):

ԽՄԲ.— Երէկ սխալմամբ տրուած էր յետաձգման լուրը :

ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պոմոնի Քրիստափոր խումբին, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Պոմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան :

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, հանրածանօթ դպրոց – սրահին մէջ (Եկեղեցւոյ կից):

Ճոխ գեղարուեստական բաժին

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆի մէջ, այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ 11: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, (երգ, նուագ, արտասանութիւն, պար):

Պիտի ներկայացուի «ՊԱՇՏՕՆՍ ԽՈՒՄԲԱԼ Է» :

Նաեւ պարահանդէս: Կը մասնակցին Նոր Սերունդի անդամները: Երգչախումբ ղեկավարութեամբ Պ. ՄԵՍՐՈՒՄԵՆՑի: Արեւելեան նուագ, ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով :

69 rue d'Arcueil, Bagneux, salle Wodeg:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— métro Bagneux, autobus 188 «Porte d'Orléans»էն, իջնել Պանեէօ, Marcel Bonet:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ի նպաստ Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի, 11 Մարտ շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Patronageի սրահը, 32 rue Danton, Kremlin Bicètre:

Ղեկավարութեամբ Զ. ՂԱՐԻՊԵԱՆի եւ մասնակցութեամբ «ԱԴԱՄԵԱՆ» թատերախումբի քանի մը դերասաններուն :

Կը ներկայացուի «ՁԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ»

Մուտքը 100 — 150 ֆրանք :

Իջնել Փորթ տ'Իթալի :

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խնջոյքը որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի, ի պատիւ դասախօսներու :

AMPHITHÉATRE RICHELIEU DE LA SORBONNE

Կիրակի 19 Մարտ, ժամը 14.30ին,

Միջազգային Փօքլորի

ՅԵՐԵԿՈՅԹ, ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՐԱՆՑԻԿ

Մասնակցութեամբ Սպանիոյ, Ֆինլանտայի, Ֆրանսայի, Յունաստանի, Հունգարիոյ, Իսրայէլի, Իտալիոյ, Հայաստանի, Լեհաստանի, Շուէտիոյ, եւայլն:

Հովանաւորութեամբ JEAN SARRAILBի

(Recteur d ed'Académie d eParis5

Ի նպաստ St. Hilaire du Touvetի սանաթորիոմին ուսանողներուն:

Տոմսերու գին՝ 200, 150, 100 եւ 50 ֆրանք, ապահովել Sorbonneի դռնապաններէն :

Տարեկան պարանցիկ ցերեկոյթ

Կազմակերպուած ՀՕՈՒԼԸՐՍ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ կողմէ, կիրակի 2 Ապրիլ, ժամը 15.30էն 23.30:

SALON DE L'HOTEL DES DEUX MONDESի մէջ, 22 Ավընիւ տը լ'Օփէռա, մէթրօ Փիրամիտ կամ Օփէռա :

Ճոխ պիւֆէ, գեղարուեստական բաժին:

Նուագախումբ՝ JAMES ERIKSSON:

Տոմսերը ապահովել նախկին սաներէն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Հ. Օհանջանեան ակումբը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի նորընտիր վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները այս կիրակի ժամը 15ին, 45 rue de la Défense, Իսի լէ Մուլինօ: Խիստ կարեւոր օրակարգ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Միջմասնաճիւղային ժողովը այս շաբաթ ժամը 3.30ին, Սոսիէթէ Սավանթ :

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ եւ շրջանի դպրոցի յանձնախումբը, խորհրդակցական ժողովի մը կը հրաւիրէ բոլոր կրթասէր անձերը, այս երկուշաբթի, ժամը 9ին, 43 rue Madame Curie, Պանեէօ, ծանօթ հաւաքատեղին :

ՃԻՈՆ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ժողովը այս երկուշաբթի, երեկոյեան ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի մասնաւորապէս Սանուհիներէն ներկայ ըլլալ :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, Հայոց մատուռին սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ լսարանին այս երկուշաբթիի հերթական հաւաքոյթը յետաձգուած է գործադուլներու անորոշութեան պատճառով:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի Հ. Մ. Մ. La Clodoի դէմ, Լա Ֆ.լօտոյի դաշտին վրայ, rue Pasteur St. Cloud (S. et O.): Ժամադրութիւն Փորթ Իթալի ժամը 12.15, մեթրօ Մէռի տ'Իսի ժամը 12.30: Եղանակի ամենակարեւոր մրցումն է :

ԳՈՒՐԳԷՆ ԱԼԻՄՇԱՀԻ նուիրուած երաժշտահանդէսի մասնախումբս կուգայ իր շնորհակալութիւնը յայտնել փարիզահայ հովանաւորիչ այն կազմակերպութիւններուն, որոնք իրենց բարոյական լայն օժանդակութիւնով նպաստեցին հանդէսին յաջողութեան: Շնորհակալութիւն նաեւ գաղութին որ խուռներամ եկաւ պատուել սիրուած արուեստագէտին յիշատակը :

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme – (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ · 800 ֆր · , Տար · 1600 , արտ · 2500 ֆր ·
Tél. GOB. 15-70   Գին 7 ֆր · C.C.P.Paris 1678-63
Dimanche 12 MARS   1950   Կիրակի 12 ՄԱՐՏ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6100–Նոր շրջան թիւ 1511

Խմբագիր՝ Շ · ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՍԿ ԱՅՍ ԻՐԱԻՈՒՆՔՆԵ՞ՐԸ...

Ամէն անգամ որ Հայկական Արտասահման քաղաքրուեթիւնը գործածենք, աս ու ան կը քրթմնջեն, — Դաշնակցութիւնը կը փորձէ գաղթաշխարհը հակադրել հայրենիքին ։

Խծբծանքի ամենէն թեթեւ յանկերգն է այս, բերնէ բերան փոխանցուած։

Աւելի մոլեռանդները գոց ըրած են ուրիշ եղանակ մը, թունալից եւ գրգռիչ, — Դաշնակցութիւնը ճակատ կը յարդարէ հայրենիքին դէմ։

Բարեմիտ ըլլան թէ նենգամիտ, երկու խմբակները իրար կը լրացնեն, թանձրացնելու համար մթնոլորտը ։

Երկուքն ալ կ'ըմբռնեն թէ ինչ ըսել կ'ուզենք։ Եւ սակայն, չհասկնալ կը ձեւացնեն ։ Մինչեւ անգամ կը յաւակնին հայրենասիրութեան դասեր տալ ։

Անօգուտ է որեւէ լուսաբանութիւն, երբ դիմացինդ կանխակալ կարծիքներով կ'առաջնորդուի, փոխանակ լրջօրէն քննելու այս կամ այն հարցը ։

Ինչո՞ւ կ'ըսենք Հայրենիք եւ Հայկական Արտասահման։ Ինչո՞ւ անդադար կը յուզենք իրաւունքներու եւ պարտականութեանց խնդիրը ։

Պարզապէս վերլուծելով մեր այսօրուան կացութիւնը։ Եւ յանդելով տրամաբանական եզրակացութեան ։

Մենք հայրենասիրութեան սեւ չուկացիներէն չէ որ պիտի սորվինք թէ՝ այսօրուան Հայաստանը կորիզ մըն է։ Խարիսխ եւ մեկնակէտ ։

Այս բառերն ալ մենք սորվեցուցինք, երբ այսօրուան ժամկոչները կը ծաղրէին «ափ մը Երեւանը »։

Այդ կորիզը անշուշտ խորհրդանշան մը, ներշնչման աղբիւր մըն է տարագիր բազմութեանց համար։ Եւ պէտք է որ դառնայ կեդրոնաձիգ ուժ մը, իբրեւ ընդհանրական հայրենիք ։

Դժբախտաբար Երեւանը բռնած է այնպիսի դիրք մը, որ երբեք բարենշան չէ, գաղութներու ինքնապաշտպանութեան, փրկութեան համար։

Օրինակ, ան այլեւս չի խօսիր հայրենիքի ամբողջացման, Հայկական Դատի մասին ։

Երկիրը կը վերաշինուի, այո՛։ Ժողովուրդը անդադար կ'աշխատի, զարկ տալու համար շինարարութեան, ճարտարարուեստին, հողագործութեան, մշակոյթին։ Ցաճախ դիշերը ցերեկին կը խառնեն, ժամանակէն առաջ կատարելու կամ գերակատարելու համար բազմազան ծրագիրներ ։

Այդ բոլոր նուաճումները մենք ալ կ'արձանագրենք։ Եւ տարիներէ ի վեր։ Երբ կարելի է թերթ եւ գիրք ստանալ Երեւանէն ։

Բայց, ո՜րքան բացասական, վրդովիչ պարագաներ, այս կազդուրիչ իրականութեան հետ ։

Միայն մշակոյթի ճակատին վրայ ամփոփուելով կը տեսնենք որ Երեւանի բռնած դիրքը տեղի կուտայ դառն խորհրդածութեանց ։

Նախ՝ յարաբերութեանց խնդիրը ։

Ի՞նչ կը նշանակէ «Արտասահմանի հետ կուլտուրական կապի ընկերութիւն» հաստատել, իբրեւ յարաբերութիւն հայրենիքի ժողովուրդին եւ տարագիր բազմութեանց միջեւ ։

Երեւանը ճարտարագործական հաստատութի՞ւն մըն է։ Հայկական Արտասահմանը անոր մէկ մասնաճի՞ւղն է։ «Կուլտուրական Կապի» ընկերութիւնն ալ՝ գործակալութի՞ւնը ։

Ո՞ւր, ո՞ր յետամնաց ժողովուրդին, պետութեան մէջ տեսնուած է այսպիսի յարաբերութիւն՝ հայրենիքի զաւակներուն միջեւ ։

Ի լրումն խեղկատակութեան, այս գործակալութիւնն ալ «կուլտուրական» կապ կը պահէ միայն որոշ խմբակցութեանց, «յառաջդիմական » կոչուած հաւատացեալներու հետ ։

Հայրենիքի գաղափարը կը զօրանա՞յ թէ կը թուլնայ, այսպիսի յարաբերութիւններով ։

Հայկական Արտասահմանը — աւելի քան մէկ միլիոն — ոչ բանուոր հօտ է, ոչ ալ աշիրէթ ։

Ան իր պարտականութեանց հետ, ունի նաեւ իրաւունքներ ։

Որքան երկար տեւէ այդ իրաւունքներուն անտեսումը, այնքան պիտի տուժեն ե՛ւ Հայրենիքը ե՛ւ տարագիր բազմութիւնները ։

Պիտի տուժեն մանաւանդ մշակոյթի ճակատին վրայ, ուր այնքան վաստակ ունինք մենք՝ «դրսեցիներս » ։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԳՈՆԷ ՀԱՐՑՈՒՑԱ՞Ծ ԵՆ ...

Ընթերցող մը կը պատմէր առջի օր, խորին դառնութեամբ ·

— Հայ տղայ մը ստորագրութիւն կը հաւաքէ Փարիզի մէջ, ազատել տալու համար Թուրք բանաստեղծ Նազըմ Հիքմէթը, որ տարիներէ ի վեր բանտարկուած է Պոլսոյ մէջ։ Ըլլա՞լիք բան է...

— Զարմեր յուզուիլ։ Երեւի հայ տղան ալ ձախակողմեան ըլլալով, կ'ուզէ համակրական ցոյց մը, պարտականութիւն մը կատարել ։

— Եղբայր, մեր ի՞նչ գործն է խառնուիլ այսպիսի ձեռնարկներու, այն ալ օտար ափերու վրայ։

— Բռնութեան զոհը միշտ արժանի է համակրանքի, ուր որ ալ գտնուի։ Թերեւս կարդացած էք · «Իւմանիթէ»ն ալ կոչ մը ուղղած էր։ Բոլոր գաղափարակիցները իրար անցեր էին, ըսելով թէ յեղափոխական բանաստեղծը պիտի մեռցնեն բանտին մէջ։

— Լաւ, բայց մենք ալ զոհեր չունի՞նք։ Եւ չունի՞նք պարտականութիւններ անոնց հանդէպ ։ Այս « յեղափոխականները » օր մը օրանց հետաքրքրուեցա՞ն անոնցմով ։

— « Կապիտալիստ – իմպերիալիստ»ներու զոհերուն համա՞ր է խօսքդ։

— Ե՛ւ անոնց եւ սա միւսին որ կը կոչուի աշխարհի առաջին «դեմոկրատիկ ռեսպուբլիգա»ն։ Ո՞վ համրեց անոնց միլիոնաւոր զոհերը ։

— Շատ հեռուները գացիր։

— Օրինակ, այդ պարոնները օր մը օրանց հետաքրքրուա՞ծ են Հայաստանի հարիւրաւոր գրողներու, պետական թէ կուսակցական պաշտօնեաներու, երիտասարդ եւ վաստակաւոր դէմքերու ճակատագրով։ Ի՞նչ եղած են, ո՞ւր են...

— Այդ ալ հարցնելու բա՞ն է։ Կա՛մ նստած են, կամ պառկած ...

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք ։

— « Ռեվոլուցիոնէր» բարեկամիդ հարցուր, ա՛ն կը բացատրէ քեզի։ Պայմանաւ որ երրորդ մը չլսէ ։

ՎԱՀԷ

ՎԱՆԻ մէջ 33 հոգի գնդակահարուած էին պատերազմի ընթացքին, առանց դատավարութեան ։ Այս առթիւ ամբաստանուած զօրավարներէն Մուսթաֆա Մուղլալը ամէն պատասխանատուութիւն իր վրայ առած ըլլալով, մահուան դատապարտուեցաւ։ Ցետոյ պատիժը քսան տարի բանտարկութեան վերածեցին, նկատի առնելով ... իր յառաջացեալ տարիքը։

ՊԵԼՃԻՔԱՅ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ վերահաստատումը կամ գահընկէցութիւնը որոշելու համար, հանրաքուէ պիտի կատարուի այսօր, կիրակի, մասնակցութեամբ 5·500·000 քաղաքացիներու ։ Բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած են, ի նախատեսութիւն անկարգութեանց։ Լիէժի մէջ ձերբակալուեցան 46 լէոփոլտեան ուսանողներ որոնք զինուած էին բիրերով։ Բոլորն ալ արձակուեցան, զինաթափ ըլլալէ վերջ։

Խ · ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն եւ Ազգութեանց Խորհուրդներուն ընտրութիւնները կը կատարուին այսօր, կիրակի։ Քաղաք · Բիւրոյին անդամներէն Բերիա (Կովկասի երբեմնի փոխարքան, Վրացի), Մալենկով եւ Անդրեյեւ ուրբաթ օր ճառեր խօսելով, յայտարարեցին թէ Խ · Միութիւնը պատրաստ է ընդունելու որեւէ «անկեղծ առաջարկ՝ պատերազմը խափանելու եւ խաղաղութիւնը պահպանելու համար։ Անցեալ տարի Խ · Միութիւնը առաջարկեց որ հինգ մեծ պետութիւնները — Անգլիա, Ամերիկա, Ֆրանսա, Չինաստան եւ Խ · Միութիւնը — դաշնագիր մը կնքեն, խաղաղութիւնը ամրապնդելու համար։ Նախայարձակները ջուրը ձգեցին այս ծրագիրը, հետեւաբար կը շարունակեն մնալ պատերազմի հրձիգներու դիրքին մէջ»։ (Բերիա Թիֆլիսի մէջ կը խօսէր)։

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ Մ · Նահանգները հրաւիրուեցաւ Պ · Թրումընի կողմէ։ Թուականը որոշուած չէ տակաւին։— Նախագահը Փարիզ վերադարձին յայտարարեց թէ «չի կրնար բառերով նկարագրել Լոնտոնի մէջ վայելած ընդունելութիւնը եւ իր երախտագիտութիւնը »։

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ պահանջեց Մ · Նահանգներէն ետ կանչել Փեշթայի դեսպանատան երեք զինուորական կցորդները, իբրեւ անվստահելի ։

Կացութիւնը կը բարդի

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԱԶԴԱՐԱՐԷ ԻՐԱՐՈՒ ՀԵՏ ԶՇՓՈԹԵԼ ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐԱԿԱՆ ՑՈՅՑԵՐԸ ԵՒ ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ

Պաշտօնական աղբիւրներէ հաղորդուած տեղեկութեանց համաձայն, կացութիւնը հետզհետէ կը բարդուի, շատ մը ասպարէզներու մէջ։ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը ժողովի հրաւիրեց մեթրոյի բանուորները, որոնք յետ խորհրդակցութեան որոշեցին դադրեցնել գործադուլը։ Ոչ-համայնավար Միութեանց անդամները արդէն վերսկսած էին աշխատանքը, մեծապէս մեղմացնելով երթեւեկի տագնապը։ Միեւնոյն ատեն կը շարունակուին բանակցութիւնները, աշխատավարձքի յաւելման մասին։ Այժմ կը բանին բոլոր կառախումբերը, ստորերկրեայ գիծերուն վրայ ։ Հանրակառքերու երթեւեկն ալ վերահաստատուեցաւ ։ Երեք ոչ - համայնավար սէնտիքաները հաւանած են 5 առ հարիւր յաւելման։ Ցայտնի չէ թէ որքան պիտի կրնան դիմանալ Աշխատանքի Դաշնակցութեան միւս անդամները՝ շարունակելով գործադուլը ։

Փարիզեան շրջանին մէջ ելեկտրականութիւնը կը բանի կանոնաւորապէս։ Կազի հայթայթումն ալ, որ մտահոգութիւն կը պատճառէր, մեծապէս բարուոքած է։

Համայնավար կուսակցութիւնը կը շարունակէ ուժ տալ բանուորական խլրտումներուն։ Իր Քաղաք · Բիւրօն նոր բանաձեւ մը քուէարկեց, որով կ'ըսէ թէ «կառավարութիւնը կը քաջալերէ գործատէրերը, որպէսզի մերժեն բանւոր յաւելումները »։

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Պ · Թէյթժէն, տեղեկատու նախարարը, առջի օր ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, բացատրեց թէ կառավարութիւնը իրարու հետ «չի շփոթեր համայնավար կուսակցութեան գրգռութիւնները եւ բռնութիւնները եւ բանուորական պահանջները ։ Ազդը արդէն զայրոյթով դատապարտեց առաջինները։ Վասնզի ատոնք անարդ հարուածներ են, կռնակէն տրուած հարուածներ, այն ֆրանսացի զինուորներուն դէմ որոնք Ֆրանսական Միութեան անկախութիւնը եւ խաղաղութիւնը կը պաշտպանեն աշխարհի միւս ծայրը։ Վասնզի այդ գըրգռութեանց եւ բռնութեանց նպատակն է Ֆրանսան, մեր բնտանիքները, մեր կիները, մեր զաւակները զրկել պաշտպանութեան միջոցներէն որոնց պէտք ունինք պաշտպանուելու համար որեւէ նախայարձակման դէմ։ Վասնզի խափանարար «քոմանտօ»ները որոնցմով կ ըսպառնան մեզի, դէպի անկարգութիւն եւ թշուառութիւն պիտի առաջնորդեն մեզ։ Վասնզի մեր ազգային պաշտպանութեան միջոցներուն ոչնչացումը, եթէ յաջողի, զինաթափ ընելով ազգը, զայն պիտի յանձնէ առաջին հանդիպողին ։

« Հիթլէրն էր որ կ'երդնուր, 1940 Յունիսին, թէ Ֆրանսան այլեւս բանակ պիտի չունենայ։ Այդ երդո՞ւմն է որ կ'ուզեն կատարել։ Այս կացութեան առջեւ, ներելի չէ որեւէ վարանում։ Կառավարութիւնը ատելութեան եւ բռնութեան ձեռնարկներուն պիտի դիմագրաւէ Ֆրանսացիներու հայրենասիրութեամբ եւ օրէնքին ուժով, առանց տկարանալու։ Միեւնոյն ատեն նոյն յստակութեամբ կը յայտարարէ թէ պիտի ծառայէ ընկերային արդարութեան։ Բանուորական պահանջները պիտի լսուին բարեացակամութեամբ եւ յաճախ համակրանքով։ Անշուշտ ստիպողական պահանջներ կրնան հարկադրել որ սահմանափակուին պահանջուած յաւելումները։ Հարկ է —նախ եւ առաջ՝ աշխատաւորներուն օգտին համար — աշխատավարձքի յաւելումը կեցնել հոն ուր սկսի գիներու բարձրացումը։ Հարկ է կեցնել հոն ուր կը սկսին բանուորներու արձակումը եւ գործազրկութիւնը» ։

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՒ ՊՈՌՏՈՅԻ ՄԷՋ

Հրատարակուած տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ կացութիւնը ծանր է նաւահանգիստներու մէջ, ուր գործադուլներու շարժման գլուխն անցած է Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, խափանելու համար զինամթերքի առաքումը դէպի Հնդկաչին, ինչպէս եւ ամերիկեան զինաբարձ նաւերուն պարպումը ։

Ուրբաթ օր ծանր ցոյց մը տեղի ունեցաւ Պոռտոյի մէջ, երբ նաւահանգստի աշխատաւորները մերժեցին բեռցնել Հնդկաչինի զօրքին յատկացուած զինամթերքը։ Այս առթիւ ընդհարում մը տեղի ունեցաւ ոստիկանութեան եւ մօտ հազար բանուորներու միջեւ։ Երկու կողմէն ալ վիրաւորներ կան։ Ձերբակալութիւններ ալ կատարուեցան։ Թէեւ նաւահանգիստներու բանուորներն ալ յաւելում կը պահանջեն, բայց գլխաւոր նպատակն է խափանել ամերիկեան զինամթերքի պարպումը եւ փոխադրութիւնը։ Այս գործադուլները կը տեւեն Փետրուար 27էն ի վեր։ Խլրտումները կը շարունակուին բոլոր նաւահանգիստներուն մէջ —

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ · էջ)

ՄՕՐ ՍԻՐՏԸ

Ամրան կէսօր մը :

Հովիւը իր ոչխարները քշեց դէպի ձորը, հոն աղբիւրներ կային: Ջրելու տարաւ հօտը:

Նստաւ քարի մը վրայ, բարձրը, դիտեց կենդանիները, որոնց ճերմակ բուրդը հեռուէն բամպակէ կծիկներու կը նմանէին:

Զովութիւն կար ձորին մէջ, ու ծառերուն վրայ՝ թռչուններու երգ :

Բ.

Հովիւը դիտեց վերէն վար վազող անտառը: Տեսաւ կանաչութեան մէջ ճերմակներ հագած աղջիկ մը:

Անոր հասակը ուղիղ էր ու բարձր, մազերը ինկեր էին ուսերուն, եւ վար հեղեղուեր մէջքէն, թուփի մը պէս՝ որուն կատարէն բաղեղներու կանաչութիւնը կը հոսի գետինը, մարդկային սեռը չէր կրնար այնքան գեղեցիկ ու թեթեւաքայլ ըլլալ, ոտքերը հողին հազիւ կը դպչէին, կարծես թիթեռնիկ մըն էր, թուփէ թուփ կ'ոստոստէր...:

Վար իջաւ ձորը, կեցաւ հովիւին դիմացը, աջ ձեռքը վեր բարձրացուց: Արեւուն տակ՝ անոր երկար ու բարակ հագուստները ձիւնի կը նմանէին, հովը կը խաղցնէր քղանցքը եւ ճակտին գանգուրը :

Լերան պարիկն էր, խօսեցաւ հովիւին.

— Դուն տեսե՞ր ես այս լերան անտառը, հովի՛ւ :

— Շա՛տ, ես լերան վրայ, եւ իր անտառին մէջ մեծցած եմ, պատասխանեց հովիւը :

— Ուրեմն, անգամ մըն ալ քեզի ծանօթ անտառին նայէ, այս անգամ անիկա տարբեր պիտի ըլլայ, տեսածներուդ պէս պիտի չըլլայ անիկա:

Հովիւր արհամարհեց պարիկին խօսքը, կարծելով թէ գինքը կը ծաղրէ :

— Նայէ՛, նայէ՛, քեզի կ'ըսեմ եւ պիտի չզղջաս :

Հովիւը նայեցաւ անտառին, ինչ հրաշք, արդարեւ տարբեր էր ան, անտառին ծառերը, կանաչները արծաթի փոխուած էին, վերէն վար լեռը արծաթցեր, ճերմկցեր էր, կը փայլէր ու կը պսպղար :

— Տես, հովիւ, այս արծաթէ անտառը քեզի նուէր պիտի տամ, բայց պայման մը ունիմ, վազէ գիւղ, մայրդ ձեր տանիքի առապարին վրայ նստած, գուլպայիդ համար թել կը մանէ, սպաննէ զայն, անոր սիրտը տաք – տաք ինծի բեր, այն ատեն այս արծաթէ անտառը քուկդ պիտի ըլլայ:

Հովիւր որ այսքան արծաթ երբեք տեսած չէր իր կեանքին մէջ, շլացաւ աղջկան խօսքերէն, խենդի պէս եղաւ, չէ, հազուադիւտ բախտ մըն էր, մէկ անգամէն պիտի հարստանար...:

Հովիւր վազեց գիւղը, մայրը արդարեւ տանիքը նստած բուրդ կը մանէր, չէր դիտեր գլխուն գալիքը: Երբ տեսաւ տղուն գալը, վախ մը ինկաւ սիրտը, իր զաւակը ինչո՞ւ անժամանակ տուն կուգար: Հիւա՞նդ էր արդեօք, թէ ոչ աւազակները քշեր տարեր էին հօտը, ու ինքը հազիւ ազատուած՝ գիւղը կուգար:

Երբ հովիւը մօտեցաւ, մայրը խօսեցաւ քաղցրօրէն:

— Տղաս, ի՞նչ ունիս, հիւա՞նդ ես:

— Մայր: Ու լռեց, չկրցաւ շարունակել խօսքը: Ջինաթափ եղած էր, հլու գառնուկ մը եղաւ: Մօրը աչքին առջեւր լեռներ կը հալին, ու զայրացած կրքոտ հոգիները՝ մետաքսի պէս կը կակուղնան :

— Զէ, մտածեց հովիւը, մօր մը սէրը, արծաթէ անտառէն աւելի կ'արժէ ինծի համար... ոճիր ու ապերախտութիւն պիտի ըլլայ, եթէ ձեռքըս վերցնեմ մօրս վրայ, չէ՞ որ անիկա ծնած ու մեծցուցած է զիս:

Ցաղթուած էր հովիւը , գնաց, բարձրացաւ եկեղեցիի տանիքը, հաւրալ մր բռնեց, մորթեց, անոր սիրտը տարաւ յանձնեց պարիկին, իր մօրը սրտին փոխարէն:

— Ահա մօրս սիրտը, տուր ինծի արծաթէ անտառը:

Պարիկը այդ սիրտը ափին մէջ առաւ, վրան նայեցաւ, աջին անդին դարձուց, ըսաւ.

— Սուտ կը խօսիս, ասիկա մօրդ սիրտը չէ: Մօր մը սիրտը այսքան շուտ չի պաղիր...:

Գ.

Երկրորդ օրը, պարիկը կարմիր հագած էր:

Հրդեհի պէս կը վառէր, կրակի կոյտ մը ըլլար կարծես, մազերուն ու կուրծքին վրայ արիւնագոյն վարդ դրած էր, բարձրացաւ քարի մը վրայ, բռնեց հագուստին երկար տուտէն, քանի մը հեղ խաղցուց օդին մէջ, կուրծքը յառաջ ձգեց, գլուխը՝ քիչ մը ետեւր, այս կեցուածքին մէջ՝ անիկա կը նմանէր կարմիր մարմարէ քանդակուած աստուածուհիի մը ...:

Ըսաւ. — Նայէ անտառին:

Տղան նայուածքը հողին սեւեռեց: Զէր ուզեր վեր նայիլ, դիտէր գլխուն գալիքը, յամառեցաւ:

– Նայէ՛, նայէ՛, քեզի կ'ըսեմ, հեղ մը նայէ՛: Հովիւր իր տրեխին հետ խաղաց, որպէսզի գործ մը ունենայ, անով տարուի, ու չըլլայ խաբուի պարիկէն:

Պարիկը դարձեալ կը հրամայէր.— Նայէ՛:

Այդ պահուն՝ ժխոր մը ինկաւ անտառին մէջ, կարծես թէ հազարաւոր մարդիկ խնջոյք կ'ընէին հոն, ծափի ծիծաղի ու երգի ձայն կուգար անտառէն:

Հովիւը կախարդուած՝ անտառին նայեցաւ:

Լերան թուփերն ու ծառերը, ոսկի դարձած էին:

Ինչ սքանչելի տեսարան, ու այս որքան ոսկի: Քիչ մնացեր էր խելքը թռցնէր:

— Քեզի պիտի տամ այս ոսկիէ անտառը, հնչեց պարիկին ձայնը:— Է՞...

– Եթէ գիւղը վազես, մայրդ մեռցնես, անոր սիրտը ինծի բերես: Մայր մը ի՞նչ կ'արժէ այսքան առատ ոսկիներուն քով: Մայրդ պիտի չմեռնի՞, ուրեմն, ի՞նչ կայ աւորմէջ, օր մը առաջ թող մեռնի, բայց ատոր փոխարէն տէր պիտի ըլլաս հսկայական հարստութեան մը, որովհետեւ, մօրդ սրտին փոխարէն քեզի պիտի տամ ոսկիէ անտառը:

Հովիւը հմայուած էր: Վազեց գիւղը, մայրը բակին մէջ այծերը կը կթէր: Կովկիթին մէջ կաթող կաթին կաթեղներուն պէս զաւկին սէրը կը կաթէր մայրական սրտին մէջ...:

Մայրը հին երգ մը կ'երգէր:

Վայրի ցուլի մը նման, հովիւը բակ մտաւ, համրիչի հատիկներու պէս ճերմակ այծերը, հոս ու հոն նետուեցան, թնդեցին կովկիթը :

Մայրը ոտքի ելաւ, տեսաւ տղան,

— Տղաս, (անուշ ու գգուական):

— Մայր, (մեղմ ու զգայուն):

Հովիւր զղջաց: Ոճիրի զգացումը՝ արեւի տակ մնացող ձիւնին պէս հալեցաւ: Կատու մը մորթեց, անոր սիրտը տարաւ պարիկին :

— Ահա, մօրս սիրտը, տուր ինծի ոսկիէ անտառը :

— Զիս կը խաբես, հովիւ, մօր մը սիրտը այսքան շուտ չի դադրիր բաբախելէ ...:

Երրորդ օրը, պարիկը հագած էր դեղին:

— Նայէ՛, նայէ՛:

— Զեմ նայիր, շշնչաց հովիւը :

— Նայէ , աշխարհիս հարուստը պիտի ընեմ քեզ, ու մանաւանդ՝ քուկդ պիտի ըլլամ: Մէկ մը անտառին նայէ...:

Հարուստ ըլլալու փափաքը ուռեցաւ հովիւի հոգիէն ներս, բարձրացաւ, մինչեւ կոկորդը հասաւ, քիչ մնացեր էր պիտի խեղդուէր :

Բոժոժներու, զանգակներու բազմահազար ձայներ լսուեցան: Անտառը ադամանդի կը փոխուէր ...:

— Նայէ՛, անմիտ, կրկնեց պարիկը:

Հովիւր դարձեալ փորձուեցաւ, անտառին նայեցաւ, տեսաւ ադամանդէ անտառը...:

Ադամանդ... : Սրտին մէջ՝ հարստութեան թոյնր մտաւ եւ անբարոյութեան խայթող օձեր վխտացին :

— Բեր, ինծի բեր մօրդ սիրտը, որ քեզի տամ ադամանդէ անտառը..., կր ճչէր պարիկը :

Տղան վազեց գիւղը: Մայրը թոնիրին դէմը կ'աղօթէր...: Հովիւր մեռցուց զայն, անոր արիւնր լճացաւ թոնրատան մէջ, հոն ուր տարիներ առաջ մայրասպանին օրրացը կ'օրօրուէր երգով..:

Հովիւր առաւ մօր սիրտը, վազեց անտառը, բայց ոտքերը կր դողային իր գործած ոճիրէն: Աչքին բիբերը՝ մշուշով ծածկուած ապակիներու պէս էին: Վազեց խենդ ու շփոթ, ճամբան լաւ չէր տեսներ, ոտքը քարին զարկաւ, գետին ինկաւ...:

Խուլ մըլտուք մը բարձրացաւ հովիւին կուրծքէն, ինկած ատենր, մօր սիրտը ձեռքէն թռաւ, մտաւ ճամբու փոշիին մէջ..:

Քիչ վերջ, երբ ուշքի եկաւ հովիւը, խանդաղակաթ ձայն մը լսեց, որ կ'ըսէր իրեն.

— Տղաս, ո՞րտեղդ ցաւեցաւ ...:

Այդ ձայնր կուգար փոշիներու մէջ տապլտըկող մօրը սիրտէն ...:

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

Առձաւիրի օրեր

ԽՄԲ.— Հատուած մը ողբացեալ Վահան Մինախորեանի թանկագին հատորէն, «1915 ԹՈՒԱԿԱՆԸ», որ վերջերս լոյս տեսաւ եւ որ կը փնտռուի միշտ.—

Սկսաւ տօթ օրերի մի շրջան, երբ Սամսոնի ճահիճներից մժեղները խուժում են դէպի թաղ : Գիշերներն անգամ ազատում չկար նրանցից. մինչեւ լոյս դառնում էին ճիպիճլիկիս չորս կողմը , սուր, կատաղի տզզոցներ արձակում, որ չեն կարողանում ներս մտնել: Այդ անքուն գիշերներին, յաճախ, յիշում էին անցեալը ու միշտ աչքիս առջեւ պատկերանում էր Խէչօն, որ զինավարժութեան իմ եւ ընկերներիս անդրանիկ մարզիչն էր: Վերջին անգամ ես նրան տեսայ երկու տարի առաջ, Պոլսից գնում էր Տրապիզոն: Դասամիջոց էր. վարի բակում մեր շուրջը համախմբուել էին փոքրիկները ու ապշահար նայում էին նրան: Մէկը մերթ ընդ մերթ քաշում էր թեւս, Տիգրան Քէօրօղլեանն էր: Երբ վար ծռեցի հասկանալու համար, թէ ինչ է ուզում, ականջիս շշնջաց.

— Միսսիւ, սաանկ ալ երկայն մարդ կ'ըլլա՞յ...

Արճիճի պէս ծանր մի գիշեր, թուաց թէ ինչ որ աղմուկ եմ լսում, որ ինձ համակած թմրութեան մէջ քիչ – քիչ մարեց ու չքացաւ... Ու, իբր թէ, ես նստած եմ ակումբի պարտէզի չորացած հաստ ծառի կոճղի մօտ եւ տեսնում եմ, թէ ինչպէս ոտքերի ծայրով մօտենում է ինձ Սըտքին. (ԽՄԲ.— Իթթիհատի ներկայացուցիչը):

— «Զգոյշ, զգոյշ եղէք. աշխատեցէք խուսափիլ ամէն գործից, որ կարող է գրգռել թուրք խաւար ամբոխը»...

— «Զգոյշ, ի հարկէ», ասում եմ ես զարմացած...

— «Միայն այդ ձեւով կարող ենք մենք ժամանակ շահիլ ու համաձայնութեան գալ, որի հիմքերը պարզ են ինձ», ասում է նա՝ յենուելով ծառի կոճղին ու ձախ աչքը վրաս ցաւագար դարձնելով ...

Եւ ուրախ պիտի լինեմ, որ հեռանայ, բայց եւ հետաքրքիր եմ, թէ որոնք են համաձայնութեան հիմերը :

— «Եթէ բարեհաճէք պարզել ձեր միտքը, ես կարող եմ ընկերներիս հետ խօսել »...

— «Միտքս շատ պարզ է. հարցի լուծման միակ միջոցը այն է, որ Հայերին թուրքերից բաժանենք »...

— «Բաժանել ...

— «Այո, վեց վիլայէթների հայ բնակչութիւնր այնքան քիչ է, որ դիւրութեամբ կարող էք մէկ վիլայէթի մէջ տեղաւորուել. այդպիսով նրանց դիւրութեամբ կարելի է համախմբել մի տեղ եւ հայկական հարցը լուծել »...

— Ինչ էք ասում, առարկում եմ ես զարմացած, ի՞նչպէս կարող է վեց վիլայէթների հայութիւնը մէկ վիլայէթի մէջ տեղաւորուել »...

— «Ինչու չէ, ասում է նա զգւնդ ուսերը վեր հանած, չէ՞ որ այդ դէպքում մէկ վիլայէթի թուրքերը պիտի հեռանան այնտեղից եւ ամբողջ վիլայէթը թողնեն միայն Հայերին »...

— «Իսկ ո՞ւր ապրեն իրենք »...

— «Շատ պարզ է. մնացած վիլայէթների Հայերի տներում »:

Ահա թէ ինչ, մտածում եմ ես .

— «Իսկ ի՞նչ պիտի լինեն իրենց տները »...

— «Իրենց տներն էլ կը մնան Հայերին», ասում է Սըտքին, սիրալիր ժպտալով ...

Խնդիրը այդ ձեւով ինձ միանգամայն թւում է բանաւոր, բայց գտնում եմ, որ մէկ վիլայէթը այնուամենայնիւ քիչ է.

— «Զի՞ կարելի գոնէ երկու վիլայէթ յատկացնել Հայերին», ասում եմ՝ խնդրական ձեւ տալով խօսքերիս...

Սըտքին, յանկարծ, նստում է կոճղին ու լեզուն դուրս հանած՝ նայում ինձ բազկատարած...

Կարմրած աչքերից կրակ է թափւում, նա կարծես չի շնչում եւ պիտի պայթի... Որքան նայում եմ, այնքան զարմանքս փոխւում է սարսափի. Սըտքին նոյնանում է կոճղին հետ... Ահա – սարսափ, ոտքեր չունի եւ թեւերն էլ նոյնացել են կոճղի կտրտած ու չորացած ճղների հետ... Սարսուռ ցնցում է ինձ, յանկարծ, անհետանում է եւ գլուխը, ու տեսնում եմ միայն մէկ աչքը, որ ցաւագար շրջան է անում վրաս ...

Զարհուրելի տեսիլքից ընդոստ արթնացայ... Նստել էի բաց պատուհանի դիմաց եւ իրարու վըրայ ծխելով՝ դուրս էի վանել ինձ շրջապատող մժեղները: Լուռ, անթարթ գիշերը արդէն կախուել էր աղջամուղջի փէշերից: Գլուխս դեռ դմբում էր ու տաք էր. մարմինս սրթսրթում էր . ջերմ ունէի, երեւի...

Ցանկարծ զգացի, որ դմբոցը ինձանից չէ ու ամենայն յստակութեամբ լսեցի.

— «Դում – դում, դում, դում, դում, դում»...

Աղջամուղջի զեփիւռը երբեմն առնում-տանում էր իր հետ այդ տարօրինակ ձայները: Բայց, յանկարծ, նրանք նոր թափով դարձեալ հասնում էին ականջներիս.

— «Դում – դում, դում, դում»...

Միաժամանակ լսեցի, որ հարեւան սենեակում մայր ու աղջիկ խուլ իրարանցման մէջ էին :Սկսեցի արագութեամբ հագնուել: Բայց երբ նորից մօտեցայ պատուհանին, ձայն չկար այլեւս: Ինչ էր սա, մտածում էի ու սկսել էի հաւասարակշռութիւնս գտնել, երբ ներս ընկաւ Ալէմշահ-հանումը .

— Զաւակս, թմբուկ կը չալեն. իմացա՞ր...

— Այո ...

— Զաւակս, ի՞նչ կրնայ ըլլայ ...:

Ցանկարծ, մուտքի դուռը ծեծեցին: Այդ պահին ամէն միտք գլխիցս չքացաւ ինքնապաշտպանութեան մի հզօր բնազդի առաջ:

— Քի՞մ տրր: — Ես եմ, բաց :

Բարոնեակ Քէօրօղլեանն էր ,գոյն չկայ երեսին, լեզուն ցամաքել էր...

Պարզուեց, որ քիչ առաջ իրենց պատուհանից տեսել էր երեք մարդ, որոնք դիմացի Քէչէչեան-

ՎԱՐԴԵՐ ԻՐԱՆԻ ՊԱՐՏԷԶԷՆ

Ուրախացի՛ր, սիրուն սոխակ
Երգիր բախտից դու բաւական
Բաց վարդերը այդ անուշակ
Հմայել են քեզ մայիսուան :

Այսուհետեւ դու չես տանջուի
Ջար որսորդի կոպիտ ցանցում,
Խարդախ օձը էլ չի խայթի ,
Եւ չես խեղդուի սուր ճանկերում :

Ճիշդ է, վարդի փշերը քեզ
Ծակծկել են շատ, շատ անգամ
Եւ կը մեռնիս դու էլ այդպէս
Վերջ ի վերջոյ արիւնաքամ :

Սակայն թռչնիկ քո այդ մահին,
Երբեք մի մահ չի նըմանի —
Եւ կը մեռնես չքնաղագին
Ազնիւ մահով դու սոխակին :

★

Տե'ս, որքան եմ ես նըմանում
Մթնութեան մէջ մարող մոմին․
Իսկ դու, փայլուն ճաճանչներում
Կանուխ ծագող արշալոյսին:
Լոկ դու փայլի՛ր, լոկ դու վառուիր ,
Թէկուզ իսկոյն լուսաբացին
Քո վառ լոյսից մոմը հանգչի …
Բայց ուզում եմ աղերսագին
Քեզ աղաչել — լոկ դու վառուիր
Որ զիջանեմ քո քայլերին …

ՀԱՖԸԶ

Թարգմ․ ԱՐՍԷՆ ԿՐԱՍԻԼՆԻԿԵԱՆ

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

« ՄԵԾ ԿԱՐԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ … »

Կ'արժէ հաւաքել, օրուան թերթերու մէջէն, նախադասութիւններ, խօսքեր, միտքեր, որ ժամանցի տեղ կ'անցնին :

Այսպէս յաճախ, կը հանդիպինք թերթերու մէջ, «քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կը տրուի այս տեսակցութեան »… պարբերութեան:

Եթէ նոյնիսկ, գաղտնի եւ դռնփակ տեղի ունեցած ըլլայ այդ տեսակցութիւնը կրկին կը փակցնեն վերի պարբերութիւնը :

Որքան հետաքրքիր եմ, հասկնալու, գիտնալու սա «քաղաքական շրջանակներ» կոչուածը : Մա՞րդ է, կի՞ն է, վա՞յր է, դաշտ կամ անտա՞ռ է այդ բանը:

Պոլիս ալ ունէինք «Բերայի շրջանակներու մէջ» մը, ուրկէ կը բխէին ազգային լուրերը :

Ազերդի առաջնորդը տեսակցութիւն մը ունեցած է Ս․ Պատրիարքին հետ: Գեր․ Առաջնորդը , նոյն երեկոյ, միասին ճաշած է Սրբազան Հօր հետ: « Բերայի Ազգ․ շրջանակներուն մէջ, մեծ կարեւորութիւն կը տրուի այս տեսակցութեան եւ մանաւանդ ճաշին …»:

Եթէ հետաքրքրուէիք այս վերի «մեծ կարեւորութիւն տրուող» խնդրով՝ տակէն խիստ սովորական նիւթ մը դուրս կուգար :

Առաջնորդը, պատրիարքին այցելած կ'ըլլար պարզ տեսակցութեան մը համար, օրինակ դպրոցի մը տանիքը խարխլած ըլլալով, նորոգութեան համար գումարի մը պէտքը եւ այդ գումարը ճարելու միջոցի մասին կրնային տեսակցած ըլլալ:

Իսկ ճաշելու խնդիրն ալ, պարզ հիւրասիրութեան մը արդիւնք կամ կրօնական եղբայրական պարտականութիւն մը :

Եւ ահա թերթերու լրաբերները, խնդիրը փըչելով – ուռեցնելով, կը վերածէին մեծ կարեւորութիւն ունեցող լուրի մը :

Կային խմբագրապետներ ալ, որ այդ «մեծ կարեւորութիւն տրուող» լուրին վրայ, երկու սիւնակ խմբագրական յարմարցնելու տաժանքին կը մատնուէին՝ նիւթի սովէն հալածուած …

Հոս, այս մեծ երկիրներու մէջ ալ տարբեր չէ լրագրութիւնը :

Ինտոնեզիոյ արտաքին նախարարը, Մալեզիայի նախագահին հետ, գլուխ – գլուխի տեսակցութիւն մը կ'ունենան՝ դուռ ու երդիք վարագուրուած: Մարդիկը հազիւ ժողովատեղիէն դուրս կը բանան, արդէն դուրսը Ամերիկայէն հասած թերթերը տպած են լուրը եւ ցրուիչները կը պոռան․ — « Քաղաքական կարեւոր լուր մը: Ինտոնեզիոյ նախարարը խիստ կարեւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ այսօր Մալեզիոյ նախագահին հետ: Տեսակցութիւնը գաղտնի կը պահուի: Քաղաքական շրջանակներու մէջ, մեծ կարեւորութիւն կը տըրուի այս տեսակցութեան…»:

Որքան կ'ուզէք, այս տեսակի հիմքէ, տրամաբանութենէ մերկացած պարբերութիւններ թերթերու մէջ :

Շատ հետաքրքրական կ'ըլլայ, եթէ օր մը, տոմսակին եւ ժամանակին մեղքնալով հանդէս երթալէ ետ կենամ եւ խնայած ժամանակս յատկացնեմ հաւաքածոյ մը կազմելու այս շիրին պարբերութիւններէն՝ անուանակոչելով զայն, «ի պէտըս ծաւնոց հաւաքողաց»…

Կ․ ՊԵՏՈՒՇ

ների տան դրան փակցնում էին ինչ որ թուղթ :

— Անոնք քաշուելուն պէս դուրս ելայ ու լուցկիի լուսով կրցայ կարդալ հետեւեալ հրահանգը․ « Սամսոնի բոլոր Հայերուն կը հրահանգուի տասը օրուան մէջ պատրաստ ըլլալ մեկնելու երկրի ներքին գաւառները, մինչեւ նոր կարգադրութիւն: Հայերուն կ'արտօնուի իրենց հետ առնելու անհրաժեշտ իրերը, որուն համար պէտք եղած յարմարութիւնները կը տրուին: Հայերու կեանքին, գոյքին, կայքին որեւէ վտանգ չի սպառնար, ճամբան իշխանութիւնը պիտի տայ պահակներ: Սոյն կարգադրութեան դէմ անսաստողներ կ'ենթարկուին ամենախիստ պատիժներու :

— Վայ մեզ, ճչաց Այէմչահ հանումը․ սա՞ որ վրայ անանկ թմբուկ կը չալէին գաւակս…

Վ․ ՄԻՆԱԽՈՐԵԱՆ

ՀԱՅՐԻԿԸ․— Օգնե՞մ դասերուդ :
ՏՂԱՆ․— Ոչ, հայրիկ, շնորհակալ եմ :
ՀԱՅՐԸ․— Ինչո՞ւ չես ուզեր :
ՏՂԱՆ․— Անցեալ օր օգնած էիր, ուսուցիչը ըսաւ որ՝ մէկ հոգի այսքան սխալ չի կրնար ընել:

Խ․ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՀՈՒՆՁ

Հնձում ենք հասկերը ոսկեվառ ,
Մեր սրտին նոր եռանդ է իջել ,
Զեփիւռն է համբուրում մեղմաբոյր
Մեր դէմքն՝ արտերում այս գիշեր :
Նայում է լուսինը մեզ վերից ,
Եւ աստղերը ժպտում են պայծառ ,
Քամին էլ իջնում է սարերից ,
Հասկերը օրօրում անդադար :
Մեր օղակն է աշխատում հիմա,
Եւ ջահել մեր սրտերն են ցնծում ,
Ցորենի արտերում անսահման
Ամէն տեղ շէկ հասկերն ենք հնձում :
— Առաջին իսկ կալից ցորենը
Տալիս ենք հիմա քեզ, հայրենիք, —
Ասում է բրիգադիր Սուրէնը
Իր ժպտուն դէմքով սիրալիր …
Խոստում ենք տալ մենք մեր հօրը ,
Եւ պարտք ենք հայրենի երկրին մեր ,
Այս կեանքը, երջանիկ այս օրը
Առաջնորդն է տուել մեզ նուէր :
Հնձում ենք հասկերը ոսկեվառ ,
Մեր սրտին նոր եռանդ է իջել,
Զեփիւռն է համբուրում մեղմաբոյր
Մեր դէմքն՝ արտերում այս գիշեր :

ՀՐԱԶԴԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Opéra - Comique իր շաբաթական balletներու շարքին կը ներկայացնէ, մէկ ամիսէ ի վեր, նոր ստեղծագործութիւն մը, ծանօթ քօռեկրաֆ Էջեվեռիէն Զայքովսքիի «Քօնչէրթօ»ին երաժշտութեան վրայ: Այս պարախաղին (պալէ) բեմական զարդարանքը եւ զգեստները գծած է երիտասարդ հայ արուեստագէտ մը, Ռուբէն Տէր Յարութիւնեան: Դժբախտաբար պետական թատրոններու գործադուլը թոյլ չտուաւ անձամբ գնահատելու մեր հայրենակցին տաղանդը: Ուստի պիտի գոհանանք միայն Ֆրանսական մամուլին արձագանգով:

Ռուբէն Տէր Յարութիւնեան ուսած է Պերլին եւ իր առաջին գեղարուեստական մասնակցութիւնը բերած է Վիէննայի Օփերային: Փարիզ գալէ վերջ, առաջին անգամ ըլլալով աշխատած է տեղական թատրոններուն համար: Արդէն մեծ արժանիք մըն է ընդունուիլ Օփերա–Քոմիքի արուեստագէտներու կողքին :

Էջեվեռիի balletները ընդհանրապէս լաւ ընդունելութիւն չեն գտած Ֆրանսացի մասնագէտ քննադատներու կողմէ: Այս պատճառով ուշադրութիւն չէ գրաւած նաեւ Տէր Յարութիւնեանի արուեստը :

Առաջին առթիւ, «Figaro» կը գրէ․—

« ․․ «Պալէ»ի դերակատարները կը շարժին

«ՅԱՌԱՋԻ ԹԵՐԹՕՆԸ (26)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Է․

Այդքան անշուք ու խեղճ հանդէս չէր տեսել նոյնիսկ վերջին աղքատի խրճիթը Աւետարանոցում: Դրսից եկել էին միայն փեսացուն, նրա մայրը, եւ Մելիք – Աւանը: Քահանան օրհնեց մատանին, Աննա–խաթունը արտասուք թափելով ընդունեց շնորհաւորութիւնները եւ համբուրեց իր փեսայի ճակատը:

Մելիք – Աւանի կարգադրութեամբ էր նշանադրութիւնը այսքան լուռ ու մունջ, համարեա տխուր: Նա չէր թոյլ տուել, որ Խաչէնի Մելիքը գայ իր որդու ուրախութեան որպէսզի աղմուկ չլինի եւ Սիւլէյման Բէկը ոչինչ չիմանայ:Անշուք, աղքատիկ նշանադրութիւնը մի նոր ցաւ դարձաւ Աննա–խաթունի համար: Բայց ի՞նչ կարող էր անել :

Հարսնախօսութեան պայմանների վրայ վէճ չեղաւ: Աննա – խաթունը չէր զրկի Գայիանէին, հօր սիրած ու պաշտած աղջկան, ինչպէս վայել էր Վարանդայի Մելիքին, նա առատ, նոյնիսկ չափազանց առատ բաժինք նշանակեց: Իր կողմից Ջալալի մայրը պատասխանեց նոյնպիսի առատաձեռնութեամբ: Կարգ էր, որ փեսան իր անհրաժեշտ մի յայտնի տուրք պիտի տար եւ ապա պսակուէր : Այդ տուրքը միեւնոյն ժամանակ ցոյց էր տալիս թէ փեսան ինչպէս է գնահատում իր նշանածին: Խաչէնի Մելիքի կինը այնպիսի մի գումար առաջարկեց, որ Աննա – խաթունը միանգամայն գոհ մնաց: Գայիանէն շատ բարձր էին գնահատում, այդպիսի գին չկար Մելիքների ընտանեկան աւանդութիւնների մէջ :

Բայց հարսանիքը յետաձգուեց, որովհետեւ հարսնախօսութեան մի այլ պայմանը հեշտ չէր կատարել: Խաչենում այդ ժամանակ խռովութիւններ էին սկսուել Մելիք Գրիգորի եւ նրա կրտսեր եղբօր մէջ: Վերջինս պահանջում էր Խաչէնի մի նշանաւոր մասը եւ սպառնում էր վէճը կռուի հասցնել, եթէ իր եղբայրը յօժար կամքով չտայ իր ուզածը: Այդ նպատակով էլ նա յարաբերութիւն էր սկսել Վրաց մի յայտնի ազնուականի հետ, որ մեծ նշանակութիւն ունէր Վրաց արքունիքում: Ղարաբաղի մնացած մելիքները սաստիկ հակառակ էին Մելիքի եղբօրը, որ բացարձակ անիրաւութիւն էր գործում եւ ձգտում էր խլել Մելիք–Գրիգորից Խաչէնի իշխանութիւնը :

Նրանք կարող կըլլինէին զսպել այդ ըմբոստին, եթէ Մելիք – Աւանը չնախատեսէր թէ ինչ վտանգ կայ այդ կողմից:

Նա նկատել էր, որ Մելիքի եղբայրը ուզում է բարեկամանալ Օսմանցիների հետ․ իսկ դա մի նոր աղէտ կը դառնար Ղարաբաղի համար :

Թէեւ Օսմանեան տիրապետութիւնը տարածուած էր ամէն տեղ, բայց Հայերից ոչ ոք դեռ չէր փորձել անցնել նրանց կողմը եւ Սարը Մուստաֆա փաշան ի զուր էր աշխատում աջակցութիւն որոնել զանազան կողմերի Հայերի մէջ :

Խոհեմութիւնը պահանջում էր չգրգռել անբաւական տարրերը : Այդ պատճառով գերակշիռ հանդիսացաւ երկու եղբայրներին հաշտեցնելու միտքը: Մելիքները այդ գործը յանձնեցին Երից Մանկանց վանքի Ներսէս կաթողիկոսին: Իբրեւ այդ դրութեան մէջ Աննա– խաթունը չէր կարող անտես առնել այն հանգամանքը, որՄելիք –Գրիգորը դուցէ հարկադրուած կը լինի կամ կատարել իր եղբօր պահանջը կամ, պաշտպանելով իր իրաւունքը, ներքին երկպառակութիւնների մատնել Խաչէնը :

Երկու դէպքում էլ անկատար էր մնում Մելիք Հիւսէյնի կտակը, երկու դէպքում էլ Գայիանէին հարսանիքը չէր կարող պաշտպանողական կապ հաստատել Վարանդայի եւ Խաչէնի մէջ: Ուստի Աննա – խաթունը պայման դրեց, որ հարսանիքը կատարուի միայն այն ժամանակ, երբ վերջնական հաշտութիւն կը կայանայ երկու եղբայրների մէջ :

— Շո՞ւտ կը լինի այդ հաշտութիւնը, հարցրեց Հեղինէն:

— Յայտնի չէ, գոնէ Ջալալը չէ հասկանում թէ ինչեր են կատարւում: Ներսէս կաթողիկոսը, ինչպէս երեւում է, շատ չէ շտապում: Ինչպէս ասում են, նա իր հաշիւները ունի: Եւ դա շատ հաւանական է:

— Հաշիւնե՞ր:

— Այո: Ինձ ասացին որ նա աշխատում է իր քրոջ աղջկան դարձնել Խաչէնի Մելիքի հարս:

— Այսինքն Գայիանէի տե՞ղը :

— Ի հարկէ: Այդ բանը գիտեն շատերը, որոնց թւում եւ Մելիքը :

— Ջալալն է՞լ գիտէ :

համաձայն հեղինակին պարագրութեան, ներդաշնակ, ճշգրիտ եւ կշռաւոր, Տէր Յարութիւնեանին décorին մէջ, մոխրագոյն, թուխ եւ կրակէ գոյն կայծերով խայտաբղէտ, զոր նուազ կը սիրենք քան իր զգեստները ...»:

Cette Semaine իր կարգին կը գրէ.— «...Զգեստներուն համար Տէր Յարութիւնեան յղացած է տարօրինակ եւ ներշնչող «մայօ»ներ, կպչուն, սահուն, սեւէն մոխրագոյն, կարմիր եւ վարդագոյն »...

René Jouglet (Nouvelles Litteraires).— «... Գալով Պ. Տէր Յարութիւնեանի «տէքոռ»ին, ինծի կը թուի թէ կը ձգտի դէպի երաժշտութեան ձեւակերպումը, գոյներու եւ գիծերու համեմատութիւններով: Կը ստեղծէ, շատ բաց զգեստներով, հատընտիր մթնոլորտ մը »:

Մարսէյլ՝ վեց շաբաթէ ի վեր — բացի Շէրպուռէն, ուր Յունուար 6ին կատարուած քուէարկութեամբ, 21ի դէմ 256 ձայնով որոշուեցաւ պարպել ամերիկեան նաւերը:

Մարսէյլի նաւահանգիստը գրեթէ անշարժութեան դատապարտուած է, իբրեւ հետեւանք զանազան ընդհարումներու: Ուրբաթ օր ընդհանուր գործադուլ յայտարարուեցաւ այդ նաւահանգստին մէջ, բայց 400 բանուորներ կրցան շարունակել աշխատանքը, 11 նաւերու վրայ:

★ Փարիզի աւելածուներուն գործադուլին հետեւանքով, շատ մը թաղերու աղբամանները կը պարպուին զինուորներու կողմէ:

★ Կը վախցուի որ կացութիւնը ծանրանայ, եթէ ընդհ. գործադուլ յայտարարեն 500.000 հանքագործներ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈԼՈԹՈՎ ճառ մը խօսելով, «շանթաժ» կոչեց Ջրածին ռումբը: «Երէկ արեւմտեան պետութիւնները մեզ կ՚ահաբեկէին հիւլէական ռումբով, այսօր ահուսարսափ կը տարածեն այսպէս կոչուած Ջրածին ռումբով: Մինչ կը կարծէին թէ իրենց մենաշնորհն է հիւլէական ռումբը, խորհրդային ժողովուրդը պարապ չկեցաւ, այլ տիրացաւ հիւլէական ուժի գաղտնիքին եւ զէնքին: Միայն յիմարներ կրնան հաւատալ թէ պիտի ահաբեկեն Խ. Միութիւնը »:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Տոքթ. Ատենաուըր, զեկուցում տալով խորհրդարանին առջեւ, յայտարարեց թէ բողոքագիր մը ուղղած են Ֆրանսայի, Սարի շրջանի մասին կնքուած համաձայնութեան դէմ: Այս առթիւ կրկնեց թէ պատրաստ են բարեկամութիւն եւ միութիւն հաստատելու Ֆրանսայի հետ, «միայն արագ եւ յանդուգն ճիգեր կրնան փրկել այսօրուան Եւրոպան: Մենք պատրաստ ենք»:— Ֆրանսական կառավարութիւնը յայտարարեց թէ չի կրնար բանակցիլ գերմանական կառավարութեան հետ, Սարի մասին.— Արեւմտեան Գերմանիոյ գրաւումը 4.048.500.000 մարք (343.722.850 սթերլին) պիտի արժէ 1950–51ին:

«ԽԱՂՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ» Ֆրանսացի կուսակիցներու համագումարը բացուեցաւ Փարիզի մէջ, մասնակցութեամբ հազարաւոր պատուիրակներու:

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ 50 Թիւրքմէններ եւ Պարսիկներ ձերբակալուեցան սահմանին վրայ, Կասպից ծովուն արեւելեան կողմը, այն ամբաստանութեամբ թէ լրտեսութիւն կը կատարէին «ի հաշիւ օտար պետութեան մը»: Պաշարման վիճակ հրատարակուեցաւ:

ՎՆԱՍԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ դէմ քուէարկուած օրէնքը Հանրապետութեան Խորհուրդին մէջ ալ խստօրէն քննադատուեցաւ համայնավարներու կողմէ, որոնք քսան ներկայացուցիչներ ունին: Վիճաբանութիւնները շարունակուեցան մինչեւ առտու, եւ օրինագիծը քուէարկուեցաւ 20ի դէմ 279 ձայնով:— Դատ. քննութիւն բացուեցաւ Ազգ. ժողովի ուրբաթ օրուան նիստին մէջ պատահած բուռն միջադէպերուն առթիւ:

Հ. Մ. Մ.ի թատերական ներկայացումը՝ Քրեմլէն Պիսէթրի մէջ, տեղի չունեցաւ շաբաթ գիշեր, գործադուլի պատճառով:

ՓԱՐԻԶԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Յառաջիկայ Ապրիլին, երբ կը լրանայ ՅԱՌԱՋի վերհրատարակման 5րդ շրջանը, թերթ պիտի չստանան այն բաժանորդները, որոնք չենվճարած իրենց 5րդ տարուան բաժնեգինը:

Մեր Mandat - chèqueի քարդերով իւրաքանչիւրին տեղեկացուցած ենք իրենց պարտքը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԹԱՏԵՐԱՍՐԱՀ

Մ. ՊԷՇԻԿԹԱՇԼԵԱՆ – Գ. ԱԼԻՄՇԱՀ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Ս. Մուրատեան վարժարանի աշակերտներէն, Կիրակի 12 Մարտ, ժամը ճիշդ 15.30ին:

1.— ԹԷՈԴՈՐ ՍԱԼՀՈՒՆԻ ողբերգութիւն 4 արար, ազգային պատմական դրուագ Ս. Գ. Լուսաւորչի դարուն:

3.— LE COLIS DE M. DOMINIQUE comédie en un acte:

3.— ԵՐԳԻ ԴԱՍԸ, երգախառն զաւեշտ մէկ արար:

4.— ԿԸԼԿԸԼ ՄԱՐԳԱՐ, զաւեշտ մէկ արար: Տոմսերը կանխաւ ապահովել, Մուրատեան վարժարան, 26 rue Trovon. Sevres (S. et O.):

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ս. ԽԱՉ ընկերակցութեան կողմէ, ի նպաստ հայ հիւանդներու եւ կարօտեալներու:

Բարձր հովանաւորութեամբ LOUIS MARINի

Maison des Centrauxի մէջ, 8 rue Jean Goujon, mé tro Champs Elysées, Կիրակի 16 Ապրիլ ժամը 16էն կէս գիշեր:

Գեղարուեստական բաժին, պիւֆէ, նուագախումբ: Ձեր տոմսերը ապահովել Ets. Vimax, 25 rue de Trévise կամ Ս. Խաչ եկեղեցիէն, 10bis, rue Thouin, Paris (5):

Այրի Տիկին Սիրվարդ Թորիկեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Թորիկեան, Պ. Ժանօ Թորիկեան, Օր. Ատրինէ Թորիկեան, Տէր եւ Տիկին Յովհ. Ուզունեան, Տէր եւ Տիկին Նազար Ուզունեան եւ բոլոր ազգականները կը ծանուցանեն իրենց զաւկին, մօրեղբօր, փեսին եւ ազգականին,

Պ. ՆԻԿՈՂՈՍ ԹՈՐԻԿԵԱՆԻ

դառնաղէտ մահը, որ տեղի ունեցաւ ուրբաթ, 10 Մարտ, 40 տարեկան հասակին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի երկուշաբթի առտու ժամը 10.30ին, Լիոնի հայկական եկեղեցին, rue Louis Blanc:

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԸՆԿ. Ա. ԱՏՈՄԵԱՆԻ մահուան առթիւ Հ. Յ. Դ. «Վարդան» կոմիտէն եւ ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեան հազարական Ֆր. կը նուիրեն Հ. Յ. Դ. Վեթ. Ֆոնտին:

ՍՏԱՑԱՆՔ.— **Bulletin de l'Union Medecins Arméniens**, Թիւ 4 (Յունուար 1950): Հասցէ.— . Dr N. Agadjanian, 85 Ave. Ségur, Paris (5):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ եւ շրջանի դպրոցի յանձնախումբը, խորհրդակցական ժողովի մը կը հրաւիրէ բոլոր կրթասէր անձերը, այս երկուշաբթի, ժամը 9ին, 43 rue Madame Curie, Պանեէօ, ծանօթ հաւաքատեղին:

ԼԻՈՆ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ժողովը այս երկուշաբթի, երեկոյեան ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի մասնաւորապէս Սանուհիներէն ներկայ ըլլալ:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ լսարանին այս երկուշաբթիի հերթական հաւաքոյթը յետաձգուած է գործադուլներու անորոշութեան պատճառով:

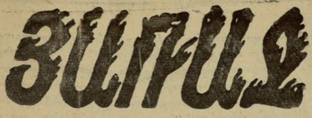
ՇԱՎԻԼ.— Ֆր. Կապ. Խաչի ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, դպրոցի սրահը:

ՍՂԱԳԻՐ – ՄԵՔԵՆԱԳԻՐ ՕՐԻՈՐԴ ՄԸ

Գործ կը փնտռէ ազգային կամ առեւտրական հաստատութեան մը մէջ: Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Ru eDamesme – (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վերջամեայ 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Mardi 14 MARS 1950 Երեքշաբթի 14 ՄԱՐՏ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6101–Նոր շրջան թիւ 1512

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԲՆԱԿԱՆ ԵՒ ՎՆԱՍԱԿԱՐ

Գիտենք որ «Կուլտուրական Կապի Ընկերութիւնը» Երեւանի գիւտը չէ, այլ ուղղակի Մոսկուայէն հրամանագրուած կարգուսարք մը:

Գիտենք, նաեւ, որ միայն Խ. Հայաստանի յատուկ չէ այս կաշկանդումը, այլ կը վերաբերի բոլոր հանրապետութեանց: Սկսելով Ռուսերէն:

Նոյն ձեւով յարաբերութիւններ հաստատուած են նաեւ օտար երկիրներու «յառաջդիմական» խմբակցութեանց հետ, փոխադարձաբար ծանօթացնելու համար իրենց մշակոյթը:

Այս իրողութիւնը չի կրնար զրկել մեզ՝ անբնական կացութիւն մը մատնանշելու, քննադատելու իրաւունքէն:

Ինչպէս ուրիշ հիմնական խնդիրներու մէջ, այս պարագային ալ Հայկական Արտասահմանը պիտի ունենայ որոշ տեսակէտ եւ դիրք: Ոչ միայն իր, այլեւ հայրենիքի շահուն համար:

Մենք այնքան միամիտ չենք որ կարծենք թէ գոհացում պիտի տան մէկ օրէն միւսը, եթէ բոլորս միասին պահանջներ դնենք: Եթէ բանաձեւեր քուէարկենք յոտնկայս եւ բարձրաձայն:

Բայց, ե՞րբ, ո՞ր երկնքին տակ, ո՞ր ժողովուրդին մէջ այս կամ այն դատը շահուած է յօրանջելով, հառաչելով կամ ծափահարելով: Աչքերը գոց եւ գլուխը կախ:

Ամէնէն արդար դատն ալ կը պահանջէ անընդհատ արծարծում եւ ձեւակերպում: Ցարատեւ պայքար:

Ամէն բանէ առաջ, պիտի գիտնաս թէ ի՛նչ է ուզածդ: Պիտի բացատրես թէ ինչո՛ւ վնասակար է այսինչ կարգադրութիւնը:

Քարոզչական աշխատանք մը չէ՞ր որ կը կատարէին ռուս բոլշեւիկները իրենք, «Իսքրա» եւ ուրիշ թերթեր, տետրակներ, թռուցիկներ հրատարակելով: Վերլուծելով դէպքերն ու երեւոյթները: Լուսաբանելով հանրային կարծիքը:

Զարամիտներ կամ ծանծաղամիտներ միայն կրնան քրթմնջել թէ Հայկական Արտասահմանը դիրք բռնած կ'ըլլայ հայրենիքին դէմ, հաւատարմօրէն, յամառօրէն յիշեցնելով շարք մը ճշմարտութիւններ: Պարզելով անբնական, վնասակար իրողութիւններ:

Այդ վրդովիչ իրողութիւններէն մէկն է՝ յարաբերութեանց արուեստակեալ միջոցներու սահմանափակումը: Թշուառութիւն մը, որ աւերներ կը գործէ տարիներէ ի վեր:

Ճիշդ է որ հրատարակչական – տպագրական մեքենան անընդհատ կը բանի Երեւանի մէջ, ինչպէս Խ. Միութեան ամբողջ տարածութեան վրայ:

Բայց, կը բանի միականի եւ միակողմանի: Համաձայն սահմանափակ ծրագրի մը եւ թխածոյ բանաձեւերու:

Անշուշտ մեր ուժէն վեր է որեւէ բան փոխել այս կարգուսարքէն, ուր բառարանին բառերը, դարաւոր գիտելիքներն անգամ ենթակայ են իշխանասաստ հրամանագիրներու:

Եւ սակայն, իբրեւ ազատ քաղաքացիներ, իբրեւ ցիրուցան ժառանգորդները անկապտելի ժառանգութեանց, մենք պարտաւոր ենք անդադար յիշեցնել կատարուած վրիպումներն ու սայթաքումները:

Պարտաւոր ենք բողոքել կատարուած բռնութեանց դէմ: Ապացուցանել թէ իշխանաւորի, ակադեմականի տիտղոսը, «պետական» հանգամանքը իրաւունք չեն տար անտէր բանջարանոցի մը վերածելու մայրենի բարբառը:

Մանաւանդ որ, ահա ձեռնարկներ կը կատարուին գիտակցօրէն կամ բռնօրէն, արտասահմանի մէջ ալ տարածելու համար գործուած աւերները:

Ինչ որ փորձուեցաւ, քանի մը տարի առաջ, Թաւրիզի եւ Թէհրանի մէջ, ինչ որ տեղի կ'ունենայ, այսօր, Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ մէջ, բաւական են քննողները արթնցնելու եւ պարտականութեան կանչելու:

Արդարացում չունին անոնք որ պոչ կը խաղցնեն այս ճակատին վրայ, ըլլան իսկ վեղարաւոր:

Ի՞նչ մնացած պիտի ըլլար մեր դարաւոր մշակոյթէն, եթէ մեր հալածական «գրիչ»ներն ալ վարուէին այսօրուան գրոց – բրոցներուն պէս: Եթէ յետին նշխարը փրկած չըլլային բարբարոսներու արշաւանքէն:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՍՓՈՓԱՆՔ

Այլազան բազմութիւն մը խռնուած էր կիրակի օր, Մուրատեան վարժարանի Պէշիկթաշլեան-Ալէմշահ թատերասրահը:

Հիմնովին վերաշինուած ընդարձակ ու վայելուչ ժողովասրահ մը, հանգստաւէտ աթոռներով:

Չորս ներկայացումներ սարքուած էին, երեքը հայերէն, մէկը Ֆրանսերէն: Առանց հաշուելու երգերը, արտասանութիւնները եւ պարերը: Եւ մանաւանդ Լիբանանի հրաշք-տղուն՝ Վարուժանի ջութակը:

Ատոնց նկարագրութիւնը չէ որ պիտի փորձեմ: Կը բաւէ ըսել թէ բոլոր դերակատարները աշակերտներ էին,— ներկայացուցիչներ՝ իւրաքանչիւր դասարանէ: Հայերէնի պաշար ամբարած՝ համաձայն իրենց կարգին:

Անշուշտ յանցանքը իրենցը չէ, եթէ այս առթիւ ալ աչքի կը զարնէր մեր թատերական գրականութեան խեղճութիւնը:

Ուրիշ պարագայ մը գրաւեց ուշադրութիւնս: Երեւոյթ մը՝ խորապէս կազդուրիչ:

Ցաճախ կը գանգատինք թէ ծնողներն են գլխաւոր պատասխանատուն, եթէ իրենց զաւակները հայերէն չեն գիտեր կամ չեն սորվիր:

Արդարութիւնը կը պահանջէ ջերմապէս շնորհաւորել նաեւ անոնք որ կը կատարեն իրենց պարտականութիւնը, յանձն առնելով ամէն զոհողութիւն:

Այսպէս, կիրակի օր տեսանք հայրիկներ եւ մայրիկներ, որոնք հպարտութեամբ կը պարծենային իրենց աշակերտ – զաւակներով:

Ծնողներ կան որ երկու զաւակներ տեղաւորած են: (Հարիւր հազար ֆրանք է մէկ աշակերտի տարեթոշակը):

Եթէ վարժարանը աւելի ընդարձակ ըլլար, ապահովաբար կրկնապատիկ աշակերտ պիտի ունենար:

Ամէն պարագայի մէջ, պզտիկ սփոփանք մը չէ շատ մը ծնողներու նախանձախնդրութիւնը:

Եթէ նոյնիսկ հարիւրին տասը հաշուենք այս կարգի ծնողները, մենք ուրիշ միջնակարգ վարժարաններ կ'ունենանք ոչ միայն Փարիզի եւ Մարսէյլի, այլեւ հեռաւոր Թէհրանի եւ Ամերիկայի մէջ:

ՎԱՀԷ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱ՞Ն

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (Մարտ 6–7).—

ԱՆԳԱՐԱ, 6 Մարտ.— Կառավարութիւնը շատ կարեւոր օրինագիծ մը յանձնեց Ազգ. Ժողովին: Այս օրէնքով Թուրք հայրենակցութենէ վտարուած անձերը, Ցոյն, Հայ կամ Հրեայ, պիտի կրնան Թուրքիա մտնել: Ազգ. Ժողովին փակումէն առաջ պիտի քուէարկուի այս կարեւոր օրէնքը եւ հայրենակցութենէ զրկուած անձերը, փոխանակելի կամ փախստական, պիտի կրնան իբրեւ զբօսաշրջիկ Թուրքիա վերադառնալ եւ առաւելագոյն երեք ամիս մնալ այստեղ: Դիմողներուն խակոյն վիզէ պիտի տրուի:

«Մարմարա» կը գրէ այս առթիւ.—

Կառավարութիւնը այս կերպով գոհացում կու տայ արտասահման գտնուող բազմաթիւ հայրենակիցներու բաղձանքին, որով տարիներէ ի վեր Թուրքիոյ կարօտը կը քաշէին եւ անընդհատ դիմումներ կը կատարէին վերադառնալու համար:

★ Նոյն աղբիւրին համաձայն, այս օրէնքէն օգտուելով մօտերս Պոլիս պիտի այցելէ Ամերիկահայոց առաջնորդը, Տիրան եպիսկ. Ներսոյեան, որ Ժընեւ կը գտնուէր վերջերս:

«Ժամանակ» ալ կ'իմանայ թէ Գարեգին աբեղայ Գազանճեան Երուսաղէմի Պատր. փոխանորդ նշանակուած ըլլալով, Պոլիս կը սպասուի մօտերս: Սմբատ եպիսկ. Գազազեանի մահէն ի վեր թափուր կը մնար այս աթոռը:

ՓԷՇԹԱՑԻ անգլ. դեսպանատունէն ետ կանչուեցան երկու պաշտօնեաներ: Մ. Նահանգներն ալ ետ պիտի կանչեն երեք զինուորական կցորդներ, ինչպէս պահանջած էր Հունգարիա:

Գործադուլները դեռ չեն վերջացած

ԼՈՒՐՋ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՊԱՏՃԱՌԷ ՆԱՒԱՀԱՆԳԻՍՏՆԵՐՈՒ ՎԻՃԱԿԸ

Ինչպէս գրած էինք արդէն, շաբաթ օր վերջացան փոխադրութեանց գործադուլները: Փարիզի մեթրօն եւ հանրակառքերը կանոնաւորապէս կը բանին, հինգ օրուան դադարէն վերջ: Վերջին պահուն տեղի տուած էր նաեւ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, միեւնոյն ատեն մեղադրելով միւս երեք Միութիւնները թէ «դաւաճանած են» բանուորութեան շահերուն, չմասնակցելով գործադուլին:

Դեռ կը շարունակուի ելեկտրականութեան եւ կազի աշխատաւորներուն ընդհ. գործադուլը: Ելեկտրական հոսանքը բաւարար է, բայց կազի խնդիրը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Փարիզի մէջ: Երեք սէնտիքաները կը շարունակեն գործադուլը, թէեւ վարիչ պաշտօնեաները որոշեցին դադրեցնել, նկատելով որ արկածներ կրնան պատահիլ: Միւս կողմէ կը յիշեցնեն աշխատանքի ազատութեան դէմ յարուցուած արգելքները: Ոստիկանութիւնը շաբաթ իրիկուն կազի երեք մեծ գործարաններէն դուրս հանեցին գործադուլի կազմակերպիչ խմբակները, տեղին վրայ ձգելով միայն այն պաշտօնեաները որ տրամադիր են աշխատելու: Ուրեւէ դէպք չպատահեցաւ:

Ճարտարագործութեան Նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ կազի որակը եւ քանակը հետզհետէ կը բարւոքի:

Լիլ շրջանին մէջ կառավարութիւնը կը սպառնայ անմիջապէս ձերբակալել 15 պատասխանատու պաշտօնեաներ, եթէ ելեկտրական հոսանքը 100.000 քիլովաթի չհասնի:

Մետաղագործական բանուորներու գործադուլն ալ կը շարունակուի երեք շաբաթէ ի վեր: Նորակազմ հաշտարար յանձնաժողովը շաբաթ օր փորձեց միջին ելք մը գտնել, սակայն ձախողեցաւ: Առաջին փորձն էր այս, հաւաքական պայմանագիրներու օրէնքին հաստատումէն ի վեր: Գործատէրերու խմբակցութիւնը գրաւորապէս յայտնած էր թէ չի կրնար 5 առ հարիւրէն վեր յաւելում կատարել, առանց գիները բարձրացնելու:

Վերջին պահուն գործադուլ որոշեցին նաեւ Ընկերային Ապահովութեան 17.500 պաշտօնեաները, որոնց 4.5 առ հարիւր յաւելում առաջարկած էր կառավարութիւնը: Երեք Միութեանց կողմէ հրատարակուած զեկոյց մը «ծիծաղելի» կը գտնէ կառավարութեան առաջարկը եւ կ'աւելցնէ թէ գործադուլը պիտի շարունակուի, մինչեւ որ Աշխատանքի Նախարարութիւնը ընդունի բանուորներուն եւ վարչութեան միջեւ գոյացած համաձայնութիւնը:

ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ ՆԱՒԱՀԱՆԳԻՍՏՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Շատ աւելի մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ նաւահանգիստներու վիճակը, մանաւանդ որ հետզհետէ պիտի հասնին ամերիկեան զինաբարձ նաւերը:

Գործադուլը կը շարունակուի Մարսէյլի նաւահանգստին մէջ: Շաբաթ օր հարկ եղաւ 300 զինուորներ կանչել, բեռցնելու համար շոգենաւ մը: Աշխատող բանուոր մը յարձակում կրած ըլլալով բանթողներէն, ինքզինքը պաշտպանեց եւ երկու հոգի վիրաւորեց դանակով:

Պոռտոյի նաւահանգստին բանուորները վերսկսան աշխատանքը:

Մարսէյլի նաւաստիները հանրաքուէ կը կատարեն, հետեւեալ հարցարանով.— Սահմանաւո՞ր գործադուլ կ'ուզէք թէ անսահման:

Մտահոգութեան գլխաւոր պատճառը այն է որ այս գործադուլները միայն բանուորական հանգամանք չունին, այլեւ քաղաքական:

Մինչ Մարսէյլի հանրակառքի բանուորները անսահման գործադուլ որոշած, Սթրազպուրկի արհեստակիցները կը յայտարարեն թէ գոհ են շաբաթ օրուան համաձայնութենէն:

Հիւսուածեղէնի բանուորներն ալ տրամադիր կ'երեւան համաձայնելու:

Շաբաթ օր բողոքի ցոյց մը տեղի ունեցաւ Մարսէյլի մէջ, Հնդկաչինի պատերազմին դէմ: Շէրպուրի նաւահանգստի բանուորները նորէն յայտարարեցին թէ պատրաստ են պարպելու զինաբարձ նաւերը: Բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած են, քաղաքին ապահովութեան համար: Հետեւակազօրք, ոստիկան – զինուորներ եւ ուրիշ պահակներ պիտի հսկեն բարեկարգութեան:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ 14 երկիրներէն 150 ամերիկացի դեսպաններ, հիւպատոսներ եւ ուրիշ ներկայացուցիչներ վերջացուցին իրենց խորհրդաժողովը Գահիրէի մէջ: Ժողովը տեւեց հինգ օր: Կը հաւաստեն թէ հինգ կէտերէ բաղկացեալ ուղեգիծ մը մշակուած է:

ՕՐՈՒԱՆ ՀՈԳԵՐԸ ԵՒ ՄԵՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

ՉՄՈՌՆԱՆՔ ՄԵՐ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Պուէնոս-Այրէսի «Արմենիա»ն է որ կը յիշե-ցնէ, այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ (26 Յունուար)·

— « Անոնք որ կը խօսին կամ կը գրեն գաղ — թաշխարհի մէջ հայութեան սպառնացող դեղին վտանգին մասին, շատ յաճախ յոռետես ճիչեր կ'արձակեն, առանց վտանգը կանխող գործօննե-րու կարեւորութեան վրայ կանգ առնելու :

Վերջին ճշմարտութիւնը իրենց բերնով բար-բառելու միամտութիւնն է ատիկա, որ սակայն միակողմանի է, երբ նկատի ունենանք, որ ցեղա-պահպանման համար բոլորին յատուկ եւ բոլորին ուժերուն սահմաններուն մէջ ինկող պարտակա — նութիւններ կան զորս կարելի չէ անտեսել կամ ուրանալ :

Նորութիւն չէ, թէ Սփիւռքը ի վերջոյ կրնայ դառնալ հայութեան մեծ գերեզմանը :

Կրնայ ըլլալ եւ այդպէս կամ թէ հակառակը:

Գաղթային մեր պատմութիւնը ցոյց տուած է, ճիշդ է, որ երկու հարիւր հազար Հայեր կոր — սուած են Պեսարապիոյ, Լեհաստանի եւ մերձա-կայ վայրերու մէջ, բայց այդ կորուստը ունի իր լուրջ պատճառները:

Այսօր կրնայ պատահիլ նոյն բանը, եթէ եր — բեք չարունակենք ձեռնածալ նստիլ ու հրաշքի սպասել :

Ո՞վ է մեղաւոր, երբ ամէն Հայ կամ ամէն ընտանիք չի կատարեր իր պարտականութիւնը :

Ճշմարիտ օգնութիւնը մեր անձէն կը սկսի , չմոռնանք աւածը:

Ուրիշներու գործին կամ ըրածին մասին կար-ծիք յայտնել եւ անոնց լաւ կամ վատ ըլլալուն մասին բամբասանքի նստելէ առաջ, նախ իւրա — քանչիւրս պէտք է զբաղի իր գործերով ու պար-տականութիւններով :

Մեր զաւակներուն, մեր ընտանիքին Հայ մնա-լու եւ այդ ոգիով ապրելու ու դաստիարակուելու հարցը պէտք է դառնայ ամէն մէկուս ուշադրու-թիւնը գրաւող առաջին աշխատանքը:

Օտար լեզուներ սորվելով իրենց համար սե — փական տնտեսութիւն մը շինելու մտահոգութե-նէն առաջ իւրաքանչիւրիս պարտականութիւնը պէտք է ըլլայ սորվեցնել մեր փոքրիկներուն մեր լեզուն :

Այս հարցին մասին ազատօրէն գրելն իսկ սկսած են չատեր վտանգ մը համարել :

Շատ կը զարմանանք այս առթիւ :

Կ'ապրինք երկիրներու մէջ, ուր թոյլատրուած է բոլորին ունենալ իրենց սեփական դպրոցները:

Անոնք բարոյապէս ու նիւթապէս եթէ կը լը-րացնեն պետութեանց պահանջած պայմանները, արտօնուած են իրենց առաջադրութիւնները իրա — կանացնելու :

Այսքան ազատութենէ վերջ, երկմտիլ ու հար-ցը հրապարակով քննութեան ենթարկել չատ տեսնողներ, կ'ընեն նոր տեսակի մեղանչում մը:

Մինչ է որ, սակայն, կը մոռնանք մեր պար-տականութիւնները եւ ամէն հակազդեցութիւն կ'ուզենք վերագրել միջավայրին :

Միթէ՞ կը պակսին իրենց սեփական հայրենիք-քին մէջ զոհուող յետամնաց ազգեր, անոնք իրենց պարագայ լեզուի տարրական սկզբունքնե-րուն կամ իրենց պատմութեան :

Երբէք երբ կ'ապրէինք մեր հողին վրայ, խոշոր թիւ մը կը կազմէին հոն ալ օտարի եւ կրթու — թեան երեսը չտեսնող Հայերը :

Այսպէս, Կիլիկիոյ եւ կարգ մը ուրիշ շրջան-ներու մէջ, թրքախօսները ճնշող թիւ մըն էին :

Զոհաբերութեան ոգին պակսած ու հարցը լրջօրէն նկատի չառնելու մէջն էր առաջ պատ-ճառը :

ԵՐԲ ՊԻՏԻ ՍԿՍԻ ԳՈՐԾԸ

« Հայրենիք » եւս շօշափելով նոյն խնդիրը , կը հարցնէ այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ (29 Յունուար)·

— « Ամերիկահայ նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան մասին « Հայրենիք »ի Հար-ցարանը մեր սպասածէն շատ աւելի լայն արձա-գանգ գտաւ ամէն տեղ : Մենք ստիպուեցանք Հար-ցարանը փակել նոյն ալ, հրատարակել կարգ մը չակեկան պատասխաններ : Արտասահմանի մամու-լը եւս արձագանգեց մեզի գրադրելով այս նոյն հարցով, որ ընդհ. շատ մըն է եւ կը վերաբերի համասփիւռքեան ամէն տեղի : Աւելին : Մեր հակա-ռակորդ մամուլն իսկ, որ ցարդ այս խնդրով չէր զբաղած, կամ հազուադէպօրէն միայն կը զբա-ղէր, վերջերս սկսաւ իր էջերը լեցնել նոյն խնդ-րոյն նուիրուած յօդուածներով : Տեղ — տեղ հրա-պարակային ժողովներ ու դասախօսութիւններ ալ տեղի ունեցան նիւթ ունենալով ամերիկահայ սերունդի հայեցի դաստիարակութեան խնդիրը :

Անոնք բոլորը եկան անգամ մը եւս ապացու — ցանելու, թէ կանգնած ենք լուրջ վտանգի մը ա — ռաջ, զոր հասարակապէս ամէնքն ալ կը գիտակ-ցին: Նաեւ ամէնքը կը զգան, որ վտանգը այնքան մեծ է, որ եթէ օր առաջ չզգետնուի, փոխարէն մենք պիտի խորտակուինք: Արտասահմանեան թերթ մը գրեց նոյնիսկ, որ վերջերս ամերիկա — հայ մամուլի բարձրացուցած ճիչը նոր սերունդի հայեցի փրկութեան մասին, ծովը ինկած եւ չի-ղին փաթթուիլ ուզող դժբախտ մարդու մը ջան-քերն են: Թերեւս: Մենք ալ գիտենք որ ուշն ենք մնացած: Ծովը ինկած , բայց ամէն պարագայի տակ ողջ ենք տակաւին, չենք խեղդուած: Մեր ճիչերն ու ջանքերը, ուրեմն, կրնան ի զուր չանց-նիլ: Բայց պէտք է աճապարել, քանի բոլորովին ուժասպառ չենք եղած: Ծովամոյն ըլլալէ ետք չէ որ բան մը տեղի պիտի ունենայ:

Գրելը, խօսիլը, ցաւը ներկայացնելը անհրա-ժեշտ է, բայց կարեւորը ցաւը դարմանելու մա — սին ձեռք առնուելիք գործնական միջոցն է: Եթէ խօսքերէ ու ճառերէ ետք պիտի չխօսի գործը , եթէ ամէնքս մեր թեւերը հանգրիճած ասպարէզ պիտի չգանք մեր ազգային գոյութեան սպառնա-ցող չարիքը զգետնելու համար, ալ ի՞նչ նպատակ ունին հրապարակով արտայայտուած մտահոգու-թիւնները, մեր ճիչերն ու աղաղակը: Արդեօ՞ք մեզ մխիթարելու, կամ մեր վրդովուած խիղճերը հանգստացնելու համար: Վերջ ի վերջոյ կրնանք նոյնիսկ մեր խիղճերն ալ հանգստացնել, բայց չենք կրնար մեզ փրկել այն ծանր պատասխանա-տուութենէն, զոր ունինք պատմութեան առջեւ:

Մէջտեղը կայ 40 — 50.000ի հասնող նոր սե-րունդ մը, որ կանգնած է խորշակին առջեւ: Շա-տեր ըսին մեզի թէ՝ ի՞նչ պէտք է ընել զայն ազա-տելու կամ գէթ անոր ուղղուած խորշակին թափը կոտրելու համար: Հիմա խօսքերէ ու մտանա — նչումներէ վերջ պէտք է գործը սկսի: Առիթը ե-կած ըլլալով մենք նորէն կը կրկնենք մեր այն միտքը, զոր մեր Հարցարանը, ամփոփումներով ու եզրակացութիւններով, փակելու ատեն ըրինք մեր վերջին խմբագրականին մէջ (1949 Դեկտեմ-բեր 9): Այնտեղ ըսինք որ, մեր առջեւ դրուած գործը շատ մեծ է եւ պէտք է ստեղծուի յատուկ կազմակերպութիւն մը »:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Մասարիքի ծննդեան 100ամեակը

Ազատ Չեխոսլովաքիոյ վարիչներէն Փրան — Թիսէք Բովարնա անցեալ շաբթու գրութիւն մը նուիրած էր արդի Չեխոսլովաքիոյ հիմնադրին՝ Թոմաս Կարիք Մասարիքի ծննդեան 100ամեակին առթիւ (7 Մարտ) : Ուրիշ թերթեր ալ զբաղեցան : Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը :—

Արդի աշխարհի քաղաքական մէջ երբեմն կը կորսուին այնպիսի դէմքեր որոնց դերը վճռական եղած է իրենց երկրին ճակատագիրը գծողներուն մէջ :

Առաջին Մեծ Պատերազմին Մասարիք ազա — տագրեց իր 'հայրենիքը' Չեխոսլովաքիան՝ Աւս — տրօ-հունգարական կայսրութեան լուծէն, ստեղծ անոր պետական կեանքը : Սակայն հազիւ քանի մը տարուան ինքնիշխան կեանքէ մը վերջ, նացիս — կան համատիրութիւնը գլխովն հարուստ եր — կիրը: Իսկ ներկայիս ուրիշ տեսակի համատիրու-թիւն մը նորէն խորտակեց անոր ազատ կեանքը : Այս Չեխոսլովաքիոյ կրած դժբախտ հարուածնե-րը կը վերադառնեն իր աշխարհագրական դիրքին :

Պատմութեան մէջ դարաշրջան մը կը վերջա-նայ երբ շատոնց սկսած է ուրիշ մը : Մասարիք կը դադրի իր անձին մէջ մարմնացնել թէ անցեալը եւ թէ ապագան : Նախքան Չեխոսլովաքիոյ հիմնադրու — թիւնը, երբ ան Ն. Նահանգները կը գտնուէր, կ'ողջակիզէ միութիւն մը կազմէ. Եւրոպայի ազ-գերէն : Աւելի վերջ Ժընեւի Ազգերու Դաշնակցու-թեան անդամակցութեան եր պետութեան: Իրեն հա-մար ժողովրդապետութիւն կը նշանակէր ոչ մի-այն ժողովրդավար կառավարութիւն մէկ պե — տութեան սահմաններուն մէջ, այլեւ ժողովրդա-վար միջազգային յարաբերութեանց մէջ : Ան հա-մաձայն էր ժողովրդավար եւ համաշխարհային կազմակերպութեան մը որով ներշնչուած են այս-օրուան պետական մարդիկը :

Մասարիք հիմնեց Չեխոսլովաքիոյ անկախու-թիւնը համաձայն Թ. դարու իտէալին, սակայն միեւնոյն ատեն գիտէր թէ 20րդ դարը նոր պար-տականութիւններ կը բերէր — կառուցանել նոր տիեզերականութիւն մը՝ որ բռնի ուժ չի գործա-ծեր, այլ ազատութիւն կը պարգեւէ ամբողջ մարդկութեան : Այս խնդիրը չէ փոխուած այսօր ալ :

Անկախ Չեխոսլովաքիոյ հիմնադիրը քաջա-ծանօթ էր բոլշեւիզմին : Տեսած էր անոր ծնունդը Ռուսիոյ մէջ — Լենինկրատի, Մոսկուայի, Քիեւի եւ Վլատիվոսթոքի մէջ: Ան ուղղակի բանակցու-թիւններ վարեց Բոլշեւիկներուն հետ, յանուն չե-խական բանակին որ կը կռուէր Սիպերիոյ մէջ եւ յետոյ փոխադրուեցաւ արեւմտեան Եւրոպայի ռազմադաշտերը :

Բոլշեւիզմի մասին իր գիտելիքը միայն գործ-նական կեանքէն քաղած չէր: Զայն ճանչցած չէր միայն գնդակներէն որ կը սուրային իր գլխուն վերեւ, Լենինկրատի եւ Մոսկուայի մէջ: Ան ու — սումնասիրութիւններ ունէր ռուսական հարցի եւ մարքսականութեան մասին, եւ ուրեմն որոշ գա — ղափար կազմած էր: Իր գիրքը, «Ռուսիա եւ Եւ-րոպա» որ հրատարակուեցաւ Առաջին Աշխարհա-մարտէն քիչ առաջ, կը նախատեսէր ռուսական յեղափոխութիւնը: Իր միւս գրքին՝ «Ընկերային հարցը»ի քանի մը գլուխներ, որոնք կը քննադա — տեն մարքսեան վարդապետութիւնը , ազդարա — րութիւն մըն են այսօր իսկ :

Այդ գրքին մէջ Մասարիք կը պարզէ մարդ-կային հասարակութեանց եւ օրէնքներու աստուա-ծացումը որ այնքան յատկանշական է ներկայ համատիրական վարչաձեւերուն եւ որ վարդապետ-րէն կը ջօղէ դէրութեան եւ հորատութ- թեան նոր ձեւերու հաստատումը: Իր քննադա-տութեամբ ժխտելով մարքսականութիւնը, ցոյց կուտայ թէ ոչ որքան ստիպողական է երկան ժո-ղովրդապետութիւն հաստատել ընկերային եւ տն-տեսական ասպարէզներու մէջ :

Իր փորձառութեամբ Մասարիք կրցաւ շատ մը վճռական եզրակացութիւններ հանել, որոնք ներ-կայիս ալ արժէք ունին եւ լուրջ ազդարարու — թիւններ կը կազմեն : Ստալինեան համատիրու — թիւնը թէեւ աւելի վերջ հասունցաւ, սակայն մինչեւ իսկ սովետական պետութեան Լենինեան շրջանը ցոյց կուտար իր տխուր արմատները : Մասարիք տեսաւ որ սովետական յեղափոխու — թիւնը միայն պետական դրամատիրութիւն մը կը թեւէ միայն պետական լուծեր ընկերային հարցը : Ան համոզուած էր թէ բռնատիրական այդ վարչաձեւը կը բերէր քաղաքական աւանդութիւններէ որոնք կը հեռանան ասոր ժողովուրդին վրայ դարերէ ի վեր: Եւ կը տեսնէր ծնունդը նոր մեքենակրական — նութեան մը, որուն հետքին՝ Սթալինեան վարչա-ձեւը կը փոխէր իր ռազմավարութիւնը, պարա-գաներուն համաձայն : Այս տեսակէտով Մասարի-քի համար «չակերտ քաղաքականութիւն» մըն էր եղածը, այսինքն ճիշդ մէկ է ներհուր մարդկու-թիւնը Միջին Դարերը : Մասնաւորապէս կը պա-տապակէր մարդկային կեանքի քաղաքականութեան — վառումը: Եւ ռուսական այս յետաշրջական գա-ղափարաբանութեան, կը հակադրէր ճշմարիտ ժո-ղովրդապետութիւն մը, հիմնուած քրիստոնէա-կան իտէալին վրայ :

Մասարիքի տեսակէտով բոլշեւիզմը հիւան — դութիւնն է երկրի մը որ հասունցած չէ ժողով-րդապետութեան համար : Իր ողջութեան ատեն, եւ տնտեսական անկումէն առաջ, կը զգար թէ այս հիւանդութիւնը պիտի չանցնի իր ծնած երկրին սահմանները եւ պիտի չդառնայ տիեզերական հա-մաճարակ մը :

Մտնելով եւ մտային կազմութեամբ , Մասա-րիք Թ. դարու զաւակ մըն էր, սակայն համա-ձայն չէր անոր ծանծաղ լաւատեսութեան կամ նախապաշարեալ կրօնագրութեան : Ընդհակա — ռակն , անոր մտքերուայն լաւատեսութեան մէջ կը գտնէր վտանգի ախտանշաններ, որոնք մէջտեղ ելան միայն քսաներորդ դարուն :

Իր առաջին գիրքերէն մէկուն մէջ Մասարիք քննեց անձնասպանութեան խնդիրը , զայն կը վերագրէր քրիստոնէական զգացումին տկարաց-ման: Երբ կը տեսնենք թէ ինչպէս համատիրա-կան դրութիւններ չարաչար կը գործածեն կրօ — նական թաքուն բնազդները, մոլեռանդ զգացում — ներ եւ ծաւալական ձգտումներ ստեղծելու հա — մար, ինչպէս իսլամութիւնը, այն ատեն կը հաս-կնանք թէ ինչու Մասարիք իր ժողովրդավար հա-սատքը կը հիմնէր քրիստոնէութեան վրայ, եւ թէ ինչու ինք, ըլլալով Եւրոպացի, համոզուած հե-տեւորդ մըն էր անգլիասաքսոն եւ մանաւանդ ա — մերիկեան աւանդութեանց: Այս քաղաքական փի-լիսոփայութեամբ կարելի է բացատրել իր այն խօսքը թէ աւելի լաւ է մեռնիլ քան իբրեւ գերի ապրիլ :

Մասարիք իր ասպարէզն սկսաւ իբրեւ դասա-խօս, յետոյ դարձաւ դիւանագէտ, եւ կեանքը վերջացուց իբրեւ իմաստուն մը:

Ան ոչ միայն կը բաժնէր արդի աշխարհին յոյսերը, այլեւ կը գուշակէր այն վտանգները ո-րոնք երեւան ելան աւելի վերջը, որոնց կը դիմա-գրաւենք այսօր, պիտի դիմագրաւենք վաղը:

Թ. Ա. Թ.

Նահապետ Ալալէմճեան թաւջութակահար

Երաժշտական լարաւոր գործիքներուն մէջ թաւջութակը իբրեւ առանձին նուագելի գործիք, եղած է համեմատաբար ամէնէն անտեսուածներէն մին։ Սկիզբը անոր վիճակած դերը եղած է նոյնիսկ շատ երկրորդական, մինչեւ որ մեծ վարպետներ, ինչպէս Քոռէլլի, Պախ, Հէնտըլ եւ ուրիշներ ժամանակի ընթացքին նշմարելով անոր հնչական եւ այլ հարստութիւնները, մշակած են անոր համար նաեւ երաժշտական ճոխ գրականութիւն մը։ Այդպէսով թաւջութակը աստիճանաբար ոչ միայն պիտի ելլէր իր երկրորդական դիրքէն, այլ պիտի ըլլար ի վերջոյ ամէնէն դժուար նուագելի գործիքներէն մին։

Այժմ քիչերը կը համարձակին մօտենալու թաւջութակին և նուիրուիլ անոր նուագածութեան իբրեւ մենակատար։ Ան ունենալով ինքնայատուկ գոյն մը, ձայնաստիճաններու ընդարձակ դրութիւն մը, սկսելով խորհրդաւոր թաւ ձայներէն մինչեւ ողեկոչող քաղցր աստիճանները, կը ձգտի թափանցել նաեւ գործիքներու թագուհիին, ջութակին բարձր ձայներու կալուածէն ներս։ Ասկէ կը ծնի փօզիսիօններու վտանգալից դրութիւն մը որ բազմիցս փորձի կ'ենթարկէ մենակատարին թէքնիք տոկունութիւնը։ Զանց կ'առնենք յիշել դեռ բոլոր այն յատկութիւնները որոնք այս գործիքին համար ալ կը պահանջուին արուեստագէտէ մը։

Ecole Normale de Musiqueի սրահը Մարտ 1ի գիշերը հանդիսավայրը եղաւ երաժշտական շարժումի մը լուրջ արտայայտութեան։

Թաւջութակահար Պ. Նահապետ Ալալէմճեան նոյն հաստատութենէն իր ստացած Licence de Concertի մրցանակին առթիւ կուտար ունկնդրութիւն մը որ շատերուն համար ապահովաբար անակնկալ մըն էր։

Այդպիսի մրցանակ մը անտարակոյս ունի իր նշանակութիւնը, սակայն պէտք էր նաեւ լսել զինքը այդ իրիկուն, օրինակ Պախի վտանգալից երրորդ Suiteին, Պրամսի Սօնատին նուագածութեան մէջ, իր փայլուն տաղանդին մասին համոզում գոյացնելու համար։

Պախի կտորը որ գրուած է միայն թաւջութակի համար, առանց դաշնակի ընկերակցութեան, առաւելագոյն չափով մենակատարը կը ստիպէ ճակատիլ ամենախրթին դարձուածքներու հետ։ Ան ոչ միայն պարտի նուագել գլխաւոր թեմը, այլ խիստ յաճախ տալ անոր յարակից բազմաձայնութիւնները։ Թէքնիք դժուարութիւններու կուտակում մը կարելի է կոչել այդ գործը։ Անոր համար, ինչպէս առ հասարակ Պախի բոլոր գործերուն, անհրաժեշտ է կատարեալ թափանցում, որպէսզի կարելի ըլլայ մեծ վարպետին յատուկ բազմերգութեան մէջէն ի վեր հանել թաքուն եւ խորիմաստ երաժշտական մտածումները։ Գալով, Ռիվիէի, հոն այլ ճարտարութիւններու պէտքը կը ցցուի իր առջեւ, արժեցնելու համար նորագոյն ըմբռնումներով յղացուած գործին յատկանիշները։ Իսկ Ռավէլի Հապաներաին մէջ Պ. Ալալէմճեան, ճպոտի ճարտար գործածութեամբ թաւջութակին նուաղուն, քնարական հարստութիւններուն մէջ կը ձուլէր իր ամբողջ արուեստագէտի զգայնութիւնը։

Տիկին Ա. Ալալէմճեան, որ կ'ընկերանար իր ամուսնին՝ դաշնակիվրայ եւ որուն վիճակուած դերը զերծ չէր նոյնատեսակ դժուարութիւններէ, կատարեալ նեցուկ մը հանդիսացաւ անոր, մանաւանդ որ խառնուածքի տեսակէտով իրարու շատ մօտ արուեստագէտներ ըլլալ կը թուին անոնք։

Երաժշտութիւնը իբր ասպարէզ չի կիրարկեր Պ. Ալալէմճեան, բայց շատերու նախանձը պիտի շարժէր արուեստի մէջ իր ձեռք բերած յաջողութիւններով։

Յուսալից ենք որ այդ իրիկուան ունկնդրութիւնը՝ միակը պիտի չըլլայ եւ ուրիշ առթիւ ալ արուեստագէտ ամոլը ծափահարելու հաճոյքը պիտի ունենանք։

Գ. ՔԻՐԷՍԹԷՃԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԸՆԴՀ. ՆԵՐՄԱՆ ՕՐԻՆԱԳԻԾԸ

Պոլսոյ թերթերը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդեն ընդհ. ներման օրինագծի մասին, որ յանձնուած է Ազգ. ժողովին.—

Լրացուցիչ տեղեկութեանց համաձայն, ներման օրէնքը կապ պիտի չունենայ վարչական եւ կարգապահական յանցանքներու հետ, 29 Հոկտեմբեր, 1948ը հիմ պիտի ծառայէ բոլոր ներելի յանցանքներուն, որոնք ջնջուած պիտի նկատուին, եթէ գործուած են այդ թուականէն առաջ։ Քաղաքական յանցանքներու դէմ սկսած օրինական հետապնդումները պիտի դադրին, իսկ եթէ դատապարտութեան վճիռներ տրուած են, պիտի չգործադրուին։

Ներման պիտի արժանանան նաեւ պետական իշխանութեան եւ հեղինակութեան դէմ գործուած յանցանքները եւ զինուորական զանազան յանցանքներ։ Միայն թէ պայման է որ անոնք գործուած ըլլան 29 հոկտեմբեր 1948էն առաջ։ Բանաստեղծ Նազըմ Հիքմէթ պիտի օգտուի ներումէն։

Բազմաթիւ օրէնսգէտ երեսփոխաններ կ'ըղձունին թէ օրինագիծը սահմանափակ է եւ հաւանաբար բարեփոխումներու պիտի ենթարկուի, եւ մամուլի յանցանքներու մասին տրամադրութիւն մը պիտի դրուի անոր մէջ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ, գրական, գիտական եւ գեղարուեստական ամսագիր, թիւ 5 եւ 6 (1949 Դեկտեմբեր 1950 Յունուար)։ Պատկերազարդ։ Խմբագիր՝ Ա. Տէր Օհանեան։ Հասցէ.— Imprimerie Moderne, Ave. Ekbatan, Tehran, (Iran)։

ԱԿՕՍ, թիւ 4 (1949 Դեկտեմբեր, 1950 Յունուար), ճոխ բովանդակութեամբ։ Հրատ. «Համազգային» ընկ.։ Հասցէ B. P. 1245, Beyrouth, (Liban)։

Գաղութէ գաղութ

ՀԱՅԵՐԸ ԹՐԻՓՈԼԻԻ ՄԷՋ

Վերջերս նշանակալից գործունէութիւն մը կը տիրէ սուրիական Տրիպոլսոյ մէջ (Թրիփոլի)։ «Ազդակ»ի վերջին թիւէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Թրիփոլին հետզհետէ կը դառնայ կեդրոնական քաղաք։ Կը դառնայ նաեւ մեզի համար առաջնակարգ կարեւորութիւն ներկայացնող քաղաք, վասնզի օրէ օր կը բազմանայ հայ ընտանիքներու թիւը։

Աշխարհագրականօրէն երեք գլխաւոր բաժանում ունի այս քաղաքը, ինչպէս յայտնի է այդ իր անունէն։

— Ուսպէ, քաղաքը, Մինա։ Առհասարակ հայութիւնը կեդրոնացած է Մինայի եւ քաղաքին մէջ, թէեւ աննշան չէ նաեւ Ուսպէ բնակող մեր հայրենակիցներուն քանակը։

Երկու գլխաւոր թաղերուն մէջ, քաղաք եւ Մինա, ազգային երկսեռ վարժարանները կը գործեն կանոնաւորութեամբ։ Անոնցմէ Խրիմեանը հիմնուած է 1924ին, Մինայի մէջ, հանգուցեալ գրագէտ Երուանդ Օտեանի, Խորէն քհնյ. Գույումճեանի, Մաթիկեանի եւայլ կրթասէր ազգայիններու կողմէ, իսկ երկրորդը, Նուպարեան, քաղաքին մէջ, 1933ին, երբ Թրիփոլին կ'անցընէր կուսակցական պայքարի եռուն շրջան մը։ Երկու վարժարաններն ալ, 1933 – 1943 մատակարարուած են անջատ թաղական մարմիններու կամ հոգաբարձուական խորհուրդներու կողմէ, բայց 1943էն ասդին, երկու վարժարաններն ալ դրուած են միեւնոյն մարմնի, Թրիփոլիի Հայոց Թաղականութեան, հովանաւորութեան տակ։

Երկու դպրոցները միասնաբար ունին 282 աշակերտ – աշակերտուհիներ եւ տարրական նախակրթարաններու կը համապատասխանեն լրիւ կերպով։

Երկու վարժարաններու պիւտճէն կը հասնի շուրջ (17.000) տասնըեօթը հազար լիբ. ոսկի գումարի մը, որ կը գոցուի առաւելաբար աշակերտական թոշակներէ։ (Այս գումարէն դուրս կը մնան պետութեան եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի յատկացումները, որոնք կը վճարուին ուղղակի իրենց պաշտօնեաներուն)։

Դպրոցական շէնքերը հին են եւ կը գտնուին կեդրոնական թաղերու մէջ։

Զունինք եկեղեցի, եւ ամէն կիրակի կ'օգտուինք Օրթոտոքս աղօթատեղիներէն։ Կազմուած է «Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Շինութեան Յանձնախումբ» մը, որ պիտի գնէ բաւարար հողամաս մը, անոնց վրայ կառուցանելու համար եկեղեցի եւ դպրոց։

Հանգանակութեան ձեռնարկուած է արդէն, եւ արտասահմանէն ալ աջակցութիւն կը սպասուի։

ՄԱՅՐԸ.— Տղաս, երբ հայրիկը քնացած է պէտք չէ աղմուկ հանես։

ՏՂԱՆ.— Երբ քնացած չէ, եթէ աղմուկ հանեմ՝ զիս կ'ապտակէ ...։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (27)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Ե.

— Հաստատ չեմ կարող ասել։ Պէտք է խոստովանեմ որ նրա սիրտն այստեղ է։

Այդ պատճառով էլ չափազանց շուտ – շուտ է գալիս մեր տունը։ Եթէ ծեծես էլ, մեր տնից չի հեռանայ։

— Եւ Գայիանէն էլ ի հարկէ ...

— Աւելորդ է ասել։ Հարցրու Մեհրիին թէ ինչեր են տեղի ունեցել Վարդավառի օրը։ Երբ նա պատմում էր, իմ արտասունքները թափւում էին։ էհ... Ջահիլութեան օրերում որբացած... հօր փայփայանքը չկայ... եւ օտար երիտասարդն է.. նրա ուրախութիւնը։

Մայրը այստեղ էլ չկարողացաւ պահել իր արտասունքները։ Հեղինէն բռնեց նրա ձեռքը, սկսեց մեղմ խօսքերով մխիթարել։ Աստուած ողորմած է... Նա չի թողի, Մելիքի փոխարէն Նա ինքն է այժմ որբի հայրը։ Արտասունքը արտասունք կը բերի... ինչո՞ւ սուգ խառնել երկու նշանածների ուրախութեան մէջ...

— Ի՞նչ անեմ, հառաչեց այրին։ Մի օր, միայն մի օր խեղճ որբս ուրախացաւ, եւ մենք ամէնքս հաւատացած ենք, որ այդ ուրախութիւնից դժբախտութիւն պիտի դուրս գայ... Միթէ՞ այդքան օտարոտի, այդքան հազուագիւտ բան է եղել ուրախութիւնը իմ երեխայի համար ...

Կոյսը հասկացաւ որ դժուար է, անհնարին է պատասխանել այդ հարցին, ուստի փոխեց խօսքը եւ իր կողմից հարցրեց։

— Իսկ եթէ Ջալալը կամենայ տանել իր հարսին, չսպասելով, թէ երբ կը վերջանան տան վէճերը, դու ի՞նչ կասես ...

— Նա խօսքի մէջ մի – մի հասկացնել է ուզում այդպիսի բան։ Բայց Մելիք Հիւսէյինի աղջիկը դեռ մայր ունի, դեռ այնքան չի անբախտացել, որ անտէրութիւնից ընկնի մի տուն, ուր կռիւ եւ հայհոյանք է տիրում։

— Բայց այդ պատմութիւնը վերջ չի ունենայ։ Գոնէ պէտք է ասել, որ Ներսէս կաթողիկոսի փոխարէն մի այլ միջնորդ նշանակուի։

— Ո՞վ պիտի ասէ, ե՞ս, վրդովուած բացականչեց Աննա – խաթունը։ Այդ էր պակաս որ ես ընկէքի չտապեցնել։ Հնարներ գտնել թէ ինչ է ... շուտ յաջողուի մի գործ, որից օգտւում են միայն Խաչենցիները։ Ի՞նչ կ'ասեն Խաչենցիները։ Կ'ասեն Վարանդան վախում է, չէ կարողանում պահել մի աղջիկ, աղաչում է, որ շուտ տանեն, ազատեն նրան։ Այս կր լինի նրանց խօսքը... իսկ ես չեմ թողնի, որ իմ աղջիկը իբրեւ ողորմութիւն գնայ մի օտար երկիր. աղաչելով ուզել են, աղաչելով էլ պիտի տանեն։ Ի՞նչ կ'ասէ Ներսէս կաթողիկոսը։ Նա, ի հարկէ, չէ մոռացել, որ Մելիք Հիւսէյինը մի անգամ ասել էր նրա ճակատին։— «Քանի կայ Եսայի կաթողիկոսը, դուք ամէնքդ ոչինչ էք»։ Այժմ Նա կ'ասէ թէ այդ մարդու կինը իր դէմ հնարներ է գործ դնում, որպէսզի Ջալալը չուզէ իր քրոջ աղջկան.. Սա մեծ ամօթ է ինձ եւ իմ ժողովրդի համար ...

— Շատ ճշմարիտ է, բայց մոռնո՞ւմ ես Մեհրաբի տունը...

Այդ տանն էր բնակւում Սիւլէյման Բէկը։ Այս անգամ Հեղինէի խօսքը տպաւորութիւն չգործեց։ Աննա–խաթունը կրակ կտրածի նման ասաց.

— Ես կը պահեմ իմ երեխային... Նա պատի ծակից դուրս եկած չէ։ Ցիշո՞ւմ ես քո ասածը։ Մենք ծառի կատարին բուսած պտուղ ենք... ամէն մի պատահած մարդ, լինի նա Խաչէնից, թէ մի ուրիշ երկրից, չէ կարող հեշտութեամբ մօտենալ այդ պտղին։

Այդ միջոցին կտուրի վրայ երեւաց մի փոքրահասակ, վտիտ տղայ։ Նա սաստիկ կաղում էր եւ հազիւ էր կարողանում տանել իր թեւի տակ դրած մեծ գիրքը։ Աննա – խաթունը եւ Հեղինէն ուշադրութիւն չդարձրին նրա վրայ եւ շարունակեցին իրանց խօսակցութիւնը։ Կաղլիկ տղան էլ նրանց չարժանացրեց իր ուշադրութեան. հասնելով Հեղինէին, նստեց նրա ծնկան մօտ եւ խկոյն բաց արաւ իր գիրքը։ Մի ակնթարթում ընթերցանութիւնը կլանեց նրան, չնայած որ նրա ականջների մօտ հնչում էր երկու կանանց շշուկը։

— Բայց ի՞նչ է լինելու մեր վերջը, հարցրեց Հեղինէն։

Աննա – խաթունը վեր քաշեց ուսերը, մի պատասխան տուեց, որ կատարեալ անյայտութիւն եւ յուսահատութիւն էր։

— Ի՞նչ է անում Մելիք – Աւանը։

— Ոչինչ։

Խորհրդային ընտրութիւններ

Կիրակի օր տեղի ունեցան Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդին եւ Ազգութեանց Խորհուրդին ընտրութեանց (1946 Փետրուար 10) կը մասնակցէին բոլոր իրաւասու քաղաքացիները, Դանուբի ափերէն մինչեւ Պեհըրինկայի նեղուցը, Պալթիկ ծովէն մինչեւ Ծայր. Արեւելքի ափերը: Հեռագիրը աւելի քան հարիւր միլիոն կը հաշուէ ընտրողներուն թիւը, հարիւր առ հարիւր մասնակցութեամբ: Վերջին ընտրութեանց (1946 Փետրուար 10) կը մասնակցէին 101·450·936 քաղաքացիներ, այսինքն 99·7 առ հարիւր:

Գերագոյն Խորհուրդը (Սովետ) կը բաղկանայ 671, Ազգութեանց խորհուրդը 631 անդամներէ: Ուրեմն համագումար 1302 պատգամաւորներ (դեպուտատ):

Թեկնածուներու ցանկը կազմուած էր կուսակցութեան անդամներէն եւ անկուսակցականներէ, ուրիշ որեւէ հոսանք արգիլուած ըլլալով: Եթէ որեւէ ընտրող հակառակ ըլլայ ցանկին, նշան կ'ընէ թեկնածուներուն վրայ: Բայց շատ քիչեր կը համարձակին յանձն առնել այդ վտանգը:

Քուէտուփեր դրուած էին նոյնիսկ մայրանոցներու մէջ, որպէսզի ծննդական կիները կարենան մասնակցիլ: Քուէարկութիւն կատարուեցան նաեւ նաւերու եւ 300 կառախումբերու մէջ: Քուէներ հաւաքուած էին մինչեւ Սառուցեալ Ովկիանոսի ափերուն վրայ, Սախալինի մէջ եւն.:

Կիրակին տօն էր Մոսկուայի, ինչպէս բոլոր մայրաքաղաքներուն մէջ: Բարձրախօսները եւ նուագախումբերը անընդհատ կը բանէին: Կարմիր դրօշներ պարզուած էին բոլոր շէնքերուն վրայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵԼԺԻՈՅ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ վերահաստատման համար կազմակերպուած հանրաքուէն տեղի ունեցաւ կիրակի օր: Առաջին լուրերու համաձայն, վերահաստատման թեր քուէարկած են 2·643·130 քաղաքացիներ, դէմ՝ 1·128·900 հոգի: (Քուէարկողներու ընդհ. թիւն է 5·500·000): Վերջնական արդիւնքը պիտի յայտնուի այսօր: Կառավարութիւնը ամէն միջոց ձեռք առած էր, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար: Պրիւսէլի մէջ ընդհարում մը տեղի ունեցաւ թագաւորին կուսակիցներուն և ընկերվարական հակառակորդներուն միջեւ: Արքայականները կարկի տուին վիթխարի նրշանատախտակ մը որ կը պատուիրէր — «Քուէ մի տաք թագաւորին»: Առաջին քուէարկուներէն մէկն էր Լէոփոլտի մայրը, Էլէզապէթ թագուհին, որ 73 տարեկան է եւ գացած քուէն ձգած էր առանց ճանչցուելու:

80 ՀՈԳԻ ՋՈՀ ԳԱՑԻՆ օդանաւային ամենածանր արկածին, Քարտիֆի մօտ (Անգլիա), իսկ երեք հոգի ծանրապէս վիրաւորուեցան: Մեծ մասով բանուորներ էին որոնք Պելֆաստէն կը վերադառնային, գնդակախաղի միջազգային մրցումի մը ներկայ ըլլալէ վերջ: Զոհերուն 78ը ուղեւորներ էին, հինգը՝ օդանաւային վարիչները: Օդանաւը ինքն իր վրայ դարձաւ, նախ թեւերէն մէկը խորտակուեցաւ, յետոյ ջարդուփշուր եղաւ, երբ կը պատրաստուէր վար իջնել:

ՅՈՐԴԱՆԱՆ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼ գաղտնի դաշինք մը կնքած են հինգ տարուան համար, համաձայն Ուաշինկթըն հասած տեղեկութեանց: Դաշնագիրը կը կարգադրէ երկու երկիրներուն միջեւ եղած խընդիրները, ոչ – յարձակման յանձնառութեամբ:

ԱՒՍՏՐԻՈՅ վարչապետը առաջարկեց Վիէննա հրաւիրել Չորս Մեծերը, Սթալին, Թրումըն, Էթլի եւ Պիտօ, լուծելու համար բոլոր կնճռոտ խնդիրները: Այս ձեւով կը յուսան փարատել պատերազմի վտանգը, քանի որ Աւստրիան չէզոք երկիր է: Եթէ այս հրաւէրը ընդունուի, կառավարութիւնը պիտի տրամադրէ այն պատմական ժողովասրահը ուր գումարուեցաւ Վիէննայի Վեհաժողովը, 1814 – 1815ին:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ չափաւոր հոսանքները համաձայնութիւն մը կնքեցին, նոր դահլիճին կազմութեան համար: Եթէ թագաւորը հաւանութիւն յայտնէ տրուած որոշումներուն, վարչապետութիւնը պիտի ստանձնէ զօր. Փլասթիրաս:

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հեռագրեն թէ 30 հոգի ձերբակալուեցան, վարչապետին դէմ կատարուած մահափորձին առթիւ: Կալանաւորներէն մէկը խմբագիր է:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 29 Ապրիլ Շաբաթ երեկոյ

ՍԱԼ ՄԱԶԸՆՕ

Նուագահանդէս ԼԵՒՈՆ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆԻ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Գրական երեկոյթ Մարսէյլի մէջ

Նուիրուած բազմավաստակ դրագէտ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբուստի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի:

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Փալէ տ'Օրի շքեղ սրահին մէջ, 80 Լա Քանըպիէռ:

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Պիտի խօսին՝ ՓՐՕՖ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ, Յ. ԱՂԱՅԵԱՆ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Պիտի արտասանեն ընկերուհի Ա. Յարութիւնեան, ընկերներ Գ. Քէնտիրեան եւ Ս. Սարգիսեան:

Մուտքը ազատ է:

Ընտանեկան մեծ պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ ԼԻՈՆԻ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ, ի նպաստ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՄՆՏՈՒԿԻՆ:

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Վիլօռպանի Պետական թատրոնի մեծ եւ շքեղ սրահին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ, հայկական եւ կովկասեան պարեր: Կը մասնակցին նաեւ Լիոնի ժող. Տրամա – Օփէրէթ թատերախումբը:

Ընտրութիւն 1950ի Լիոնահայ օրիորդաց գեղեցկութեան թագուհիին, որոնցմէ Ա. Բ. եւ Գ. հանդիսացողները կը ստանան արժէքաւոր նըւէրներ: Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով: Աճուրդ չկայ: Մուտք 200 ֆրանք

Կանխաւ ապահովել սեղանները, դիմելով Պ. Պ. Ե. Փափազեան 11 բիւ Վիլըրուա, Ա. Կիւլպէնկեան 35 բիւ Տիւնուար, Պ. Պաղտասարեան 39 բիւ Ժիւլիէթ Րէքամիէ, Ե. Վարդանեան 88 բիւ Մաժանթա, Ա. Մանուկեան15բիւ Ռուայէ, իսկ հանդէսին օրը թատրոնի կիշէն ժամը 8էն սկսեալ:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

19 Կիրակի կէսօրէն վերջը, ժամը 17.30ին, Հայ. Աւետ. եկեղեցիին մէջ, 30 Bld. de la Figonne, Պօմոն, Մարսէյլ: Նիւթ՝ «Հին հայ հեթանոսական կրօնը»:

Ծանօթ.— Ամէն կիրակի ժամը 10.30ին քարոզաժողով:

Մարտ 19ին Անիրաւ դատաւորը:

Կը բանախօսէ փրօֆ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ, նախագահ Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյ:

DISTRIBUTEUR OFFICIEL

PHILIPS RADIO PICK-UP

DISQUES ԱՐՇԱԼՈՅՍ

Ժ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

30, rue des Dominicaines, Marseille, Tél. Colbert76-33

Հայաստանէն եւ Արեւելքէն ռատիօն լաւ առնելու համար, կը յանձնարարենք PHILIPS վաճառանիշով ռատիօները: Հայերը, իրենց իսկ շահուն համար պէտք է դիմեն մեզի, առանց վարանելու, եւ կատարելապէս գոհ պիտի մնան: Օրինական գիներ, առանց յաւելումի: Վստահելի հայ յաճախորդներուն վճարումի դիւրութիւններ կ'ընծայենք:

Ստացած ենք ՀԱՅԱՍՏԱՆԷ եկած եւ Ֆրանսայի մէջ պատրաստուած 12 նոր սկաւառակներ, ՔԱՅԼԵՐԳՆԵՐ, ԽՄԲԵՐԳՆԵՐ, ՄԵՆԵՐԳՆԵՐ, ՊԱՐԵՐ, եւայլն:

Պատրաստած ենք նաեւ Ֆրանսայի մէջ եւռուած ՍՈՆԻԱ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆԻ հայերէն արեւելեան զուարթ երգերը, ընկերակցութեամբ քանոնի, ուտի, ջութակի եւայլն:

Այս սկաւառակներու վաճառումին համար կը փնտռենք որեւէ քաղաքի մէջ մեծաքանակ ապրսպրող ներկայացուցիչներ:

Մասնաճիւղ՝ KAPA, 60 rue Lafayette, Paris (9):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կապ. Խաչի Շավիլի մասնաճիւղը շնորհակալութիւն կը յայտնէ ընկեր Գ. Կիւլեանին որ ստանձնած էր ղեկավարութիւնը եւ բեմադրութիւնը «Մագնիս» թատերախաղին, ինչպէս նաեւ դերակատար ընկերուհիներուն: Շնորհակալութիւն Պ. Ս. Մկրտիչեանին, Պ. Գ. Մինասեանին եւ Պ. Սիրան Պարոնեանին որոնք օգնեցին մեզ երեկոյթին օրը, նոյնպէս նուիրատուներուն ընկերներ Օ. Թորոսեանի, Գ. Պօղոսեանի եւ Պ. Կղեմէս Օհանեանի որոնք 500ական ֆր. նուիրեցին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդանեան» կոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 8·30ին դպրոցի սրահը, (78 բիւ Բապըլէ): Կարեւոր օրակարգ:

ԱՆԿԷՆԻ ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9 — 11, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Տէսին Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդը ԱՊՐԻԼ 11–24ի Ազգ. Սգատօնը կը տօնէ Ապրիլ 16ի կիրակին:

ԾԱԽՈՒ Է «ՀԱՅՐԵՆԻՔ» ԱՄՍԱԳՐԻՆ 1923 – 1928ի յաջորդական տարիներու հաւաքածոն, կազմուած՝ (12 հատոր): Մատչելի գին: Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Պ. Յակոբ Զորպաճեան եւ զաւակները՝ Գրիգոր, Յովհաննէս եւ Քնարիկ, Պ. Պ. Գարեգին եւ Միհրան Ամիրճանեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Հայկ Գրիգորեան եւ զաւակները (Ամերիկա), եւ բոլոր պարագաները, խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ կնոջ, մօր, եղբօր կնոջ եւ ազգականին ՏԻԿԻՆ ՎԵՐԺԻՆ ԶՈՐՊԱՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

Շնորհակալութիւն նաեւ Մարսէյլի շրջանի Վասպուրականի Հայր. Միութեան վարչութեան՝ որ կը նուիրէ 2000 ֆրանք չքաւոր հայրենակիցի մը, փոխան ծաղկեպսակի:

ՏԷՍԻՆ.— Կրթական Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է, Սեբաստացի Մուրատի յիշատակին հանդէսի հասոյթէն 2500 ֆրանք, 1000 ֆրանք Պ. Հայկ Ղուկասեանէ, 500 ֆր. Մ. Գույումճեանէ:

ՍՂԱԳԻՐ – ՄԵՔԵՆԱԳԻՐ ՕՐԻՈՐԴ ՄԸ

Գործ կը փնտռէ ազգային կամ առեւտրական հաստատութեան մը մէջ: Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

AMPHITHÉATRE RICHELIEU DE LA SORBONNE

Կիրակի 19 Մարտ, ժամը 14·30ին,

Միջազգային Ֆօքլորի

ՅԵՐԵԿՈՅԹ, ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՐԱՆՑԻԿ

Մասնակցութեամբ Սպանիոյ, Ֆինլանտայի, Ֆրանսայի, Յունաստանի, Հունգարիոյ, Իսրայէլի, Իտալիոյ, Հայաստանի, Լեհաստանի, Շուէտի, եւայլն:

Հովանաւորութեամբ JEAN SARRAILի

Րէքթէօր տը լ'Աքատէմի տը Փարի (5)

Ի նպաստ St. Hilaire du Touvetի սանաթորիոմի ուսանողներուն:

Տոմսերու գին՝ 200, 150, 100 եւ 50 ֆրանք, ապահովել Sorbonneի դռնապաններէն:

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Հայկական հաստատութիւն մը

SOCATEX ձեզի պիտի հայթայթէ ինչ որ կ'ուզէք

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Doublure — Toiles — Mercerie եւն. դերձակի toileի մասնագիտութիւն — բուրդ — ապահովուած Décaties et irretrecissables — marque ELEPHANT

Բաց է ամէն օր: Հեռաձայնով լուր տուէք, անձամբ կը յանձնենք տուներուն:

Առաքում գաւառները:

10 Rue N. D. de Lorette, Paris (9) TEL. Tru. 37-92

Métro N. D. de Lorette, St. Georges Autobus No.

Le Peletier — Cadet 26, 43, 49, 32, 74,67

իջնել Carrefour Chateaudun

5 վայրկեան միայն Gare de l'Est, du Nord եւ St. Lazareէն:

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Ru eDamesme – (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսը 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Mercredi 15 MARS 1950 Չորեքշաբթի 15 ՄԱՐՏ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6102 — Նոր շրջան թիւ 1513

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍՓԻՒՌՔ ԵՒ ԱՄՓՈՓՈՒԻԼ

Աղդովին ցրուած՝ ի սփիւռս աշխարհի, բաւական բան պէտք է սորված ըլլանք, չարն ու բարին զանազանելու համար :

Մանաւանդ որ, շուտով կը լրանայ «Ելք»ի երեսնամեակը :

Ազգերու կեանքին մէջ ոչ թէ երեսուն, այլ երեք տարին անգամ մը լրացուցիչ դասարան մը կը կազմէ, քաղաքական տեսակէտով :

Այլեւս խաւարակուռ Ասիոյ խորերը չենք, որպէսզի լուր չունենանք «աշխրքի բաներէն» : Կամ պատահաբար եւ կիսկատար իմանանք :

Ցետին անցորդն ալ ամէն օր կը տեսնէ, կը լսէ թէ ի՛նչ կ՚անցնի կը դառնայ : Լուրերուն հետ, կը լսէ, կը կարդայ լուսաբանութիւններ մայրենի թէ օտար լեզուներով : Իր եւ ուրիշներու անձնական փորձառութիւնը կը լրացնէ մնացեալը, կարելի եղածին չափ յստակ տեսնելու համար դէպքերու ընթացքը, իմաստը :

Ցաճախ պետական գաղտնիքներ, չնդալից յայտնութիւններ, մատնութիւններ, խորհրդարանական վիճաբանութիւններ եւ դատեր ալ կ՚օգնեն բանալու միամիտներուն կամ կարճատեսներուն աչքերը :

Այնպէս որ, շատ քիչ պատրուակներ ունինք պատասխանատուութենէ խուսափելու :

Անշուշտ կան դէպքեր որոնց հանդէպ ոչ թէ մեզի պէս ցիրուցան բազմութիւններ, այլեւ բախտաւոր եւ զօրաւոր ազգեր, կազմակերպուած ուժեր անգամ կ՚անճրկին :

Մարդկային կարողութենէն վեր է նախատեսել բոլոր անակնկալները : Մանաւանդ աշխարհի այս խռովայոյզ օրերուն, երբ խաղաղութիւնն իսկ ալեկոծութեան մատնուած է :

Բարեբախտաբար մարդկային միտքը աւելի սուր է այսօր, աչքն ալ սրատես, քան երբեմն եղած էր երկու աշխարհամարտներէն առաջ :

Միւս կողմէ, այսօր այնքան ալ դիւրին չէ դէպի սահմանադրական ուղիները առաջնորդել աշխատաւոր բազմութիւնները :

Նոյնիսկ բռնատիրական կարգուսարքի տակ, օրուան վարիչները հարկադրուած են գոնէ տասը համրել, կ՚ակը նետուելէ առաջ :

Խելագար Հիթլերն անգամ դժուար թէ տեղէն շարժէր, եթէ իր կռնակը չունենար իմաստո՛ւն Ստալինը, — 1939 Օգոստ. 23էն մինչեւ 1941 Յունիս 22...

Ամփոփուելով հայկական ճակատին վրայ, ի՞նչ կը թելադրեն օրուան դէպքերը : Այս ափերէն մինչեւ Խաղաղական :

Ամէն բանէ առաջ՝ արթնութիւն եւ լրջութիւն : Աւելի պարզ խօսելով՝ սթափիլ եւ ամփոփուիլ : Կարճ կապել բանդիտութեան մարզանքները եւ վարկաբեկիչ բիւզանդաբանութիւնները, որոնք չափազանց երկար տեւեցին :

Անշուշտ պիտի ունենանք տարբեր տեսակէտներ՝ ազգային թէ քաղաքական խնդիրներու մասին : Ինչպէս ունին բոլոր ժողովուրդները : Իւրաքանչիւր հոսանքի ուղեգիծը, գործունէութեան եղանակներն ալ կրնան տարբեր ըլլալ, ինչպէս ամէն երկրի մէջ :

Բայց կան հարցեր, որոնց մասին որքան քիչ խօսինք, այնքան օգտակար է այսօրուան թէ վաղուան համար :

Տարրական հայրենասիրութիւնը կը պահանջէ զգուշանալ այն բոլոր արտայայտութիւններէն, խուժանավարական ցոյցերէն որոնք ոչ միայն արիւն կը պղտորեն, այլեւ խոր ճեղքեր կը բանան :

Հայկական Արտասահմանը հոգեր ունի որոնց լուծման ճամբան ինք պիտի գտնէ, առանց արտաքին միջամտութեան : Առանց նոր լերան քարոզներ կամ պատգամներ սպասելու դուրսէն :

Հայրենիքին գերագոյն շահն ալ կը պահանջէ որ անխախտ մնայ տարագիր բազմութեանց ներքին ճակատը, զօրացնելով անոր դիմադրական կորովը :

Իրար պիտի լրացնեն հայրենիքին ապահովութեան հոգը եւ ցիրուցան բազմութեանց համրանքի պահպանումը :

Ինքնապաշտպանութիւն՝ բառին ամենալայն առումով : Ո՛ւր որ ալ գտնուինք :

Եւ զգուշութիւն՝ զանազան փորձութեանց հանդէպ :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ՏԷՐ ՈՂՈՐՄԵԱ » ԳԻՏԷ՞Ն

Պատերազմի հեռանկարը եւ հիւլէական մղձաւանջը այնքան սարսափ ազդած են որ, առտուն կանուխ արթնցողը գիտ մը կը յղանայ, վտանգը փարատելու համար :

Կ՚ուզէ՞ք իմանալ վերջին նորութիւնը :

Անգլիացի երէց մը կը հրաւիրէ աշխարհի բոլոր հաւատացեալները՝ գործադուլ յայտարարել եւ ծոմ պահել Մարտ 26ին, եթէ ձեռնարկներ չկատարուին Խ. Միութեան հետ բանակցելու եւ ջրածին ռումբը արգիլելու համար :

Խօսքը իրեն կուտամ.

— «Ջրածին ռումբով, սուր մը չէ որ կը կախուի անհատի մը գլխուն վերեւ, այլ պատուհաս մը ամբողջ աշխարհի գլխուն, հետեւաբար պէտք է գործի լծուինք համապատասխան լրջութեամբ» :

Երէցը, վեր. Ուօթըրսըն, իր ծրագիրը յղացեր է ... անքուն գիշեր մը անցընելէ վերջ :

— « Աչքերս չկրցայ փակել, երեւակայելով հիւլէական պատերազմին սարսափները : Մասնաւոր պատասխանատուութիւն մը ունինք, իբրեւ քրիստոնեայ ժողովուրդ : Պահանջենք որ անմիջապէս ազգ. կոմիտէ մը կազմուի, Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներուն հետ բանակցելու եւ համաձայնութեան մը յանգելու համար ջրածին ռումբի մասին» :

Արժան եւ իրաւ : Իսկ եթէ առաջարկը մերժուի՞ :

— « Եթէ առաջարկը չընդունուի մինչեւ Մարտ 26, թող բոլոր քրիստոնեաները աշխատանքը դադրեցնեն եւ հանդիսաւոր ծոմապահութիւն մը սարքեն, մինչեւ որ ազգ. կոմիտէն կազմուի : Աւագ շաբթուն ալ, բոլոր եկեղեցիները պէտք է բաց մնան գիշեր ցերեկ, որպէսզի հաւատացեալները աղօթեն որ վերջ գտնէ հիւլէական զինարշաւը» :

Թէեւ բարի քրիստոնեայ մը չեմ, բայց ջերմապէս կուսակից ըլլալով խաղաղութեան, պիտի թելադրէի որ նախ հայկական «Տէր Ողորմեա»ն սորվին :

Իրենք ունի՞ն աղօթք մը այնքան զօրաւոր, եթէ ոչ Աստուծոյ գահը, գոնէ եկեղեցիներուն կամարները սարսելու համար, հիւլէական կամ ջրածին ռումբերու պայթումէն առաջ... ՎԱՀԷ

ԷՍԿԻՇԷՀԻՐԻ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը քաղենք Էսկիշէհիրի ողողումներու մասին, որոնց առաջին լուրը հաղորդած էինք անցեալ շաբթու.—

Քառասուն տարիէ ի վեր չտեսնուած հեղեղի աղէտի մը ենթարկուեցաւ քաղաքը :

Տեղատարափներուն հետեւանքով յորդած Սարըսուի ջուրերը կատաղի ուժգնութեամբ ողողեցին քաղաքին վարի թաղերը, որոնց մօտ 45000 հայրենակիցները վերին թաղերու վարժարաններ ու մզկիթները փոխադրուեցան : Պարպումը մինչեւ գիշեր շարունակուեցաւ : Քաղաքին բոլոր փոխադրական միջոցները եւ զինուորական ինքնաշարժերը այս գործին յատկացուեցան :

Լուսաբացէն վերջ սրտաճմլիկ տեսարաններ պարզուեցան : Ամբողջ գիշերը կը լսուէին աղէտեալներուն օգնութեան կանչերը եւ հեծեծանքները :

Քաղաքին կայարանին, Սագարիայի եւ Սիվրիհիսարի պողոտաները ծովու մը վերածուած են : Մոյկ կրող մարդիկն իսկ չեն կրնար անցնիլ, քամիոնները մինչեւ կէսը ջուրերու մէջ մխրճուած կ՚անցնին այս պողոտաներէն, մէկ մասին ալ մոթէօրները ջուրով կը լեցուին եւ անշարժութեան կը մատնուին :

Հեղեղը ամէնէն աւելի աւեր գործած է Կիւլլիւք եւ Էօմէր Աղա թաղերուն մէջ ուր տուները խարխուլ ըլլալով մի առ մի կը քանդուին :

Մզկիթներէն ու վարժարաններէն զատ երեք կուսակցութեանց կեդրոնատեղիներն ալ աղէտեալներու պատսպարման յատկացուեցան :

Սա պահուս ամէնէն հրատապ խնդիրն է պարենաւորել աղէտեալները : Կուսակալը եւ քաղաքապետը զանազան պարենաւորումի մարմիններ կազմեցին : Հանրօգուտ գործավարութենէն 35 հազար եւ Կարմիր Մահիկի Անգարայի կեդրոնէն 30 հազար ոսկի եկաւ : Բայց բոլոր այս օժանդակութիւնները անբաւական են 45 հազար հայրենակիցներուն պարենաւորման համար :

Ձիւնը եւ ցուրտը կը շարունակեն : 400 հազար արտավար հողամասին վրայ ամբողջ ցանքը փճացած է : Համաճարակէ կը վախցուի :

Գիշերը հասած լուրերը թարգման կ՚ըլլան ողբերգական տեսարաններու : Սովահար աղէտեալներու մանկիկներուն ճիչերը մարդուս սարսուռ կը պատճառեն : Ելեկտրականութիւնը եւս կտրուած ըլլալով, քաղաքը մթութեան մէջ է :

Տեւական անձրեւներուն հետեւանքով : Սաքարիա գետը յորդած եւ ջուրերու տակ ծածկուած է Իզմիթի դաշտը : Ջուրերը կը սպառնան Ադափազարի : Պրուսայի մէջ ալ հեղեղներ պատահած են : Մեծ է նիւթական վնասը :

Կազի եւ ջուրի տագնապը

ՆՈՐ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐ ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԻՆ ՎՐԱՅ

Մինչ կառավարութիւնը կը փորձէ դադրեցնել կազի եւ ելեկտրականութեան գործադուլը, նոր խլրտումներ երեւան կուգան : Առջի օր ալ Փարիզի ջրաբաշխական բանուորները դադրեցուցին աշխատանքը, սկսելով արուարձաններէն : Աղդանշանը տուած էր Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, եւ 1600 բանուորներ գործադուլ յայտարարեցին վեց ջրաբաշխական կայաններու մէջ : Բանուորական Ուժն ալ համաձայն է դրուած պահանջներուն, բայց կը նախընտրէ բանակցիլ, յետաձգելով գործադուլը :

Ելեկտրական հոսանքը գոհացուցիչ է, բայց կազի խնդիրը ծանր մտահոգութիւն կը պատճառէ Փարիզի մէջ : Շաբաթ օր ամբողջ պաշարը մէկ միլիոն խորանարդ մեթր էր, երկուշաբթի օր՝ 400.000 խ. մ. աւելի, բայց եւ այնպէս տագնապը չմեղմացաւ : Կառավարութիւնը կ՚ուզէ պաշար ամբարել, հետեւաբար առ այժմ չի կրնար արտօնել որ կազ մատակարարուի բաւարար չափով :

Արհեստակցական Միութիւնները զեկոյց մը հրատարակեցին, բողոքելով գործադուլի խմբակներու արտաքսումին դէմ, որ տեղի ունեցած էր շաբաթ օր, կազի գործարաններուն մէջ : Կառավարութիւնը անմիջապէս պատասխանեց թէ այս վտարման շնորհիւ, 30 առ հարիւր աւելցած էր կազի ճնշումը եւ թէ նոր յաւելումներ կը սպասուին : Վարչութիւնը կ՚աշխատի կազի պահանջը գոհացնել նաւատորմէն առնուած մասնագէտներու եւ պարտաւորիչ ծառայութեան կոչուած բանուորներու միջոցաւ :

Մետաղագործական հաստատութեանց գործադուլը կը շարունակուի երեք շաբաթէ ի վեր, թէեւ աշխատանքի վերսկսումն ալ հետզհետէ կը շեշտուի : Հաստատութեանց վարիչները այժմ 275.000 կը հաշուեն բանթողներուն թիւը, 80.000ը փարիզեան շրջանին մէջ : Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը 600.000 կը հաշուէ բանթողներուն թիւը, ամբողջ Ֆրանսայի մէջ :

Առջի օր հրապարակային ժողով մը գումարուեցաւ Ռընոյի հաստատութեան մէջ, ուժ տալու համար աշխատավարձքի յաւելման պահանջներուն : Հաստատութեան վարիչները կը յայտարարեն թէ բանուորներուն աւելի քան 60 առ հարիւրը վերադարձած են : Արհեստակցական Միութիւնները 34 առ հարիւր կը հաշուեն վերադարձողներուն թիւը, աւելցնելով թէ շատերը նորէն դադրեցուցին աշխատանքը, երկուշաբթի օրուան ժողովէն վերջ : Միջադէպեր ալ պակաս չեն նոյն հաստատութեան մէջ, բանթող եւ աշխատող բանուորներուն միջեւ :

★ Քարափի բանուորներուն գործադուլը կը շարունակուի Մարսէյլի մէջ : Առեւտրական տորմիղին նաւաստիներն ալ հանրաքուէ կը կատարեն, առաջնորդութեամբ Աշխատանքի Դաշնակցութեան : Բանուորական ուժը մերժեց մասնակցիլ :

Վերջին լուրերու համաձայն, աշխատանքը վերսկսած է հիւսիսային Ֆրանսայի հիւսուածեղէնի եւ մետաղագործութեան գործարաններուն մէջ : Լիոնի Պերլիէ գործարանէն դուրս հանուեցաւ գործադուլի խմբակը, որ փակած էր դուռները : Հաստատութեան 7200 բանուորներէն 1500ը վերսկսան աշխատանքը : Նիսի աւելածուներն ալ գործադուլ յայտարարեցին :

★ Վերջին պահուն ապահովագրութեան պաշտօնեաներն ալ որոշեցին գործադուլ յայտարարել (21.000 հոգի) : Փարիզի հացթուխները ժողով գումարեցին, իրենց դիրքը ճշդելու համար :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը մերժեց նոր ձեռնարկ մը կատարել Ստալինի մօտ, հիւլէական հարցի մասին, ինչպէս կ՚առաջարկէր Չըրչիլ :

ՀԱՑԻՆ ԵՒ ՇԱՔԱՐԻՆ գիները պիտի չաւելնան, համաձայն Նախարարական խորհուրդի վերջին որոշման :

90 ՀՈԳԻ ԹՈՒՆԱՒՈՐՈՒԵՑԱՆ ճաշի մը ատեն, որ սարքուած էր Նիւ Եորքի մէջ, ի պատիւ Ազգաժողովի պաշտօնատարներուն :

Հ. ԵՐԻՏ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

5000 ՏՈԼԱՐ՝ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ

ՊՈՍԹԸՆ.— Փետրուար 19ին տեղի ունեցաւ հանդէս հանգանակութիւն մը՝ ի նպաստ Հայաստան Քէմփի Հայ Երիտ. Դաշնակցութեան բաժնին բարեզարդութեան: Կը նախագահէր ընկեր Լ. Տաղլեան, որ բացատրեց հաւաքոյթին նպատակը.

— « Հայ Երիտասարդաց Դաշնակցութեան յատկացուած է Հայաստան Քէմփի մէկ մասը, զոր ժամանակէ մը ի վեր անոնք կ՚աշխատին բարեզարդել՝ զայն իրենց պահանջներուն յարմարցնելու համար: Մեր Քէմփը զուարճութեան վայր մըն է, բայց նաեւ հանրային կրթութեան վայր մը: Քէմփի այն բաժինը, որ մեր զաւակներուն տրուած է, պիտի ըլլայ ամառնային դպրոց մը անոնց համար: Աղջիկ մը կամ տղայ մը երբ ամառը քանի մը շաբաթ անցընեն այնտեղ, պիտի լսեն հայերէն լեզու, հայ երգ, Հայոց պատմութիւն եւայլն, որոնք պիտի մնան անոնց մէջ: Քէմփը պիտի հայացընէ մեր զաւակները :

« Անցնող շաբթուան ընթացքին մենք տօնեցինք Վարդանանցը, ապա «Փետրուար 18»ը: Երկուքն ալ պատմական կարեւոր եղելութիւններ են. երկուքին մէջ ալ անհաւասար ուժերու առջեւ գտնուելով, մենք պարտուեցանք, բայց յաղթանակեց հայ ոգին, Հայ մնալու, ազատ ու անկախ ապրելու կամքը: Այսօր ալ այս երկրին մէջ Հայ մնալու ճիգն է որ կը փորձուի: Եւ մենք նորէն պիտի յաղթանակենք, մեր զաւակները պիտի մընան Հայ, եթէ միայն դուք ալ օգնէք անոնց նպատակի իրականացման »:

Ապա հրաւիրուեցաւ խօսելու օրուան գլխաւոր բանախօսը՝ ընկեր Վրացեան, որ ըսաւ.

— « Կ՚ուզեմ քանի մը յիշողութիւններ պատմել: 1920 Թուի գարնան Ռուսաստանի խորերէն Հայաստան եկաւ պատուիրակութիւն մը, որ ներկայացուցչութիւնն էր Տոնի շրջանի հայ գաղթականութեան: Անիի կործանումէն ետք, ուրեմն աւելի քան 800 տարիներ առաջ, հայկական խոշոր հատուած մը թողելով մեր հայրենիքը, անցած է դէպի Վոլկայի ափերը. անոր մէկ մասը հաստատուած է Խրիմ, ուրիշներ գացած են Տոնի շրջանը: Տարիներ առաջ անոնք Ս. Կարապետ ուխտի գացած էին: Ճանապարհին տեսած էին Ալաշկերտի դաշտը: Պատուիրակութիւնը երբ Հայաստան եկաւ, խնդրեց Հայաստանի կառավարութենէն, Տոնի շրջանի հայութիւնը հայրենիք ընդունիլ եւ զայն արտօնել հաստատուելու Ալաշկերտի շրջանին մէջ: Դարերու ընթացքին այս Հայերը պահած էին իրենց հայկական ոգին: Անին թողելէ 800 տարիներ ետք ալ անոնք կը զգային որ իրենք Հայ են :

« 1920 Թուի ամառը Հայաստան եկաւ մէկ ուրիշ պատուիրակութիւն՝ այս անգամ Հունգարահայութեան կողմէ: Այս Հայերն ալ հեռացած էին Հայաստանէն Բագրատունեաց անկումէն ետք : Անոնց մէկ մասը հաստատուած էր Հիւս. Կովկաս, ուրիշներ գացած, տեղաւորուած էին Լեհաստան, մաս մըն ալ Կալիցիա: Անոնք բոլորովին կորսնցուցած էին իրենց լեզուն, կրօնը, կարելի է ըսել իրենց շրջապատին մէջ լուծուած էին: Բայց անոնց հոգիին խորը պահուած էր հայկ. ոգին: Այս պատուիրակութիւնը միասին բերած էր թարգման մըն ալ: Անոնք կ՚ուզէին որ մեր կառավարութիւնը թոյլ տար Հունգարիոյ եւ Կալիցիոյ Հայերուն Հայաստան փոխադրուելու :

« Կ՚ուզեմ պատմել նաեւ հետեւեալը, որ ուղղակի ինծի հետ կապուած է :

« Ժամանակին, ինչպէս գիտէք, Ազգերու Դաշնակցութիւն մը ունէինք:Վերջինիս օգնող օժանդակ կազմակերպութիւններ ալ գոյութիւն ունէին ամէն երկրի մէջ: Մենք ալ ունէինք նման կազմակերպութիւն մը: Փարիզի մէջ անգամ մը տեղի ունեցաւ այդ կազմակերպութեանց միջազգային մեծ ժողովը, որուն ես ալ մասնակցեցայ ընկեր Ա. Խատիսեանի հետ: Ժողովէն ետք տեղի ունեցաւ ճաշ, որու ընթացքին սկսայ խօսիլ իմ կողքիս նստած անձին հետ, որ ըսաւ թէ ինք Լեհաստանը կը ներկայացնէր, եւ աւելցուց որ ծագումով Հայ է: Իմ աջ կողմը նստած մարդը մտիկ կ՚ընէր մեզ: «Ես ալ Հունգարիոյ ներկայացուցիչն եմ, ըսաւ ան, հայերէն լեզուն մոռցած ենք, բայց Հայ ենք »:

«Տարիներ առաջ եղայ Հունգարիոյ Թըմըշվար քաղաքը: Մտածեցի որ անպատճառ Հայեր պիտի գտնուին այնտեղ: Գտայ վերջապէս Հայ մը, որ տարաւ զիս իր տունը: Հոն կար հայ մամիկ մը, որ համբուրեց զիս, երբ հասկցաւ թէ Հայ եմ ես: Հայերէնը մոռցած էր բոլորովին: Մամիկը իր սնտուկէն հանեց մետաքսներու մէջ փաթթուած հայերէնի գրչագիր Աւետարան մը, եւ ըսաւ որ, երբ տեղի կ՚ունենայ ամուսնութիւն, ծընունդ կամ մահ, սնտուկին մէջէն կը հանենք եւ կը դիտենք այս Աւետարանը, որ դարեր առաջ Հայաստանէն բերուած է:

«Տուր մօտիկ անցեալէն այս քանի մը յուշերը, ըսաւ ընկ. Վրացեան, ըսելու համար միայն, որ երբ դարեր առաջ Հայաստանը թողած եւ օտարութեան մէջ ապրած Հայեր կը պահեն իրենց հայկական ոգին, այս ազատ երկրին մէջ Ամերիկահայը իրաւունք չունի ըսելու թէ, երկու սերունդ վերջ Ամերիկայի մէջ այլեւս պիտի չմնան Հայեր: Վստահ ըլլանք որ, այսօր մեր շուրջ ճլուըլացող երիտասարդները, վաղն ալ Հայ պիտի մնան եւ բնական կարգով պիտի շարունակեն մեր կեանքը, եթէ երէցները զօրացնեն անոնց մէջ Հայ մնալու ոգին:

« Մինչեւ այժմ մենք օգնեցինք զանազան երկիրներու մէջ ապրող Հայերուն: Եւ լաւ կ՚ընենք որ կ՚օգնենք : Բայց պէտք է քիչ մըն ալ մեզ օգնենք: Այն գործը որ մեզի կը ներկայանայ, պիտի օգնէ մեր նոր սերունդի հայապահպանման. մենք պարտաւոր ենք այդ գործի յաջողութեան համար ընել մեր լաւագոյնը »:

Հ. Յ. Դ. Ամեր. Կ. Կոմիտէի կողմէ ողջերթ մը բրաւ ընկեր Յ. Տէր Յովհաննէսեան եւ ըսաւ, ի միջի այլոց .

— « Դաշնակցութիւնը ըլլալով գործի կազմակերպութիւն մը, Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէն այս հանգանակութեան իր մասնակցութիւնը կը բերէ հազար տոլարով: Հայ երիտասարդութեան հայապահպանումը մեր գաղափարականն է , մեր «աննուաճ երազը»: Անոր հասնելու համար մենք պէտք է տանք մեր առաւելագոյնը : Ես ճիշդ հիմա կուգամ մարմնի մը մէկ ժողովէն, որ նուիրուած է Հայկ. Դատին եւ որուն անդամներէն 4ը նոր սերունդին կը պատկանին: Անոնք Հայ են իրենց ամբողջ ոգիով. եւ անոնք գիտեն պայքարիլ հայութեան շահերուն համար: Մեր երիտասարդները արժանի են մեր զոհաբերութեան. մենք պէտք է քաջալերենք անոնց ձեռնարկը »:

Հայ Օգնութեան Միութեան Կեդր. վարչութեան կողմէ խօսեցաւ Տիկին Սեդա Թէքրեան :

— « Հայ Օ. Միութիւնը, ամենաջերմագոյն վերաբերումը ունի դէպի մեր երիտասարդները եւ անոր ներկայ ձեռնարկը: Երիտասարդութիւնը վաղուան հայ ժողովուրդն է: Այդ երիտասարդութիւնը կ՚ուզէ պահել մեր լեզուն, մեր ոգին, մեր պատմութիւնը: Մեր պարտքն է բոլորանուէր օգնել անոնց ճիգերուն: Հայ Օգն. Միութեան Կեդր. վարչութիւնը , այս ձեռնարկին կը բերէ իր մասնակցութիւնը 500 տոլարով »:

Հայ Երիտ. Կեդր. վարչութեան կողմէ ոգեւորիչ ճառ մը խօսեցաւ ընկեր Սարգիս Աճէմեան: Ան համեմատութեան դրաւ ամերիկեան միջավայրը Հայաստանի հայկ. միջավայրին հետ, Ամերիկայի մէջ ապրող հայ ընտանիքը երկրի հայ ընտանիքին հետ, որոնց միջեւ եղած տարբերութիւնները շատ մեծ են, ըսաւ: Նոր սերունդին առջեւ, ըսաւ ան, դժուարութիւններ կան Հայ մնալու, բայց մենք պիտի ընենք մեր կարելին այդ դժուարութիւնները հարթելու համար:

« Հայաստան Քէմփը» միայն ծառ, քար, աղբիւր չէ. անիկա դրօշակ մըն է. մենք պէտք է հոն հաւաքուինք՝ մեր հայկական ոգին զօրացնելու համար: Մենք երազներ ունինք եւ վստահ ենք որ պիտի իրականանան անոնք :

Ողջերձները եւ բանախօսութիւնները ունկնդրուեցան մեծ հետաքրքրութեամբ : Երգերը ու դաշնակը ընդունուեցան ջերմ ծափերով :

Այնուհետեւ տեղի ունեցաւ հանգանակութիւնը :

Բացի Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէի հազար եւ Հայ Օգն. Միութեան 500 տոլարէն, Կարնոյ Հայր. Միութիւնն ալ խոստացաւ 400 տոլար նուիրել :

Հանգանակութեան ընդհ. գումարը եղաւ աւելի քան հինգ հազար տոլար: Հանգանականութիւնը պիտի շարունակուի դուրսն ալ :

ԹՂԹԱԿԻՑ

Մշակոյթը Խ. Միութեան մէջ

ԽՄԲ.— Մոսկուայի ամերիկեան նախկին դեսպանը, Պետըլ Սմիթ, հետեւեալ կերպով կը պատկերացնէ մտաւորականութեան վիճակը Խ. Միութեան մէջ.—

Սովետական պետութեան հիմնադրութենէն ի վեր, անոր վարիչները կը յայտարարէին, թէ ճարտարարուեստի զարգացման հետ զուգընթաց պիտի բարձրանար ժողովուրդին մտաւոր մակարդակը :

Ընդհանրապէս երեսուն տարուան ջանքերէ ետք եւ հակառակ պատերազմի չորս տարիներուն, անտարակոյս նշանակալից են ձեռք բերուած արդիւնքները :

Նախ՝ գրական կողմը: Անգրագիտութիւնը վերնալու վրայ է: Դպրոցներու, համալսարաններու թիւը բազմապատկուած է, գրական երկերը մատչելի են ամէնուն, նոյնպէս թատրոնը եւ օփերան :

Համաձայն 1946ի վիճակագրութեան, 1914ին նախակրթարաններու մէջ կ՚ուսանէին ութ միլիոն աշակերտներ, իսկ 1938ին՝ 31.500.000: 1913ին համալսարանականներու թիւը 112.000 էր, 1939ին հասաւ 620.000ի: Հանրային գրադարաններու մէջ գիրքերու թիւը բարձրացաւ, հազար բնակիչի վրայ, 64էն 861ի :

Բացասական կողմը, որ այնքան աչքի չի զարներ, նշանակալից է. փոփոխութիւնը, այնքան արագ կատարուած, մակերեսային է. յետոյ՝ համայնավար կուսակցութեան ղեկավարութեան տակ տեղի ունեցաւ ան, վերջապէս նման է ան նոյն կաղապարով շինուած առարկաներու :

Զանգուածներուն համար մշակոյթը տեսակ մը սակացոյցի ենթակայ ուտելիք է :

Սովետական գրող Իլիա Էրէնպուրկ Մտաւորականներու Համաշխարհային Համագումարին մէջ յայտարարեց, թէ ռուսական մշակոյթը գերազանց է արեւմտեանէն եւ թէ այլեւս գոյութիւն չունի բուրժուական մշակոյթ :

Բայց Իլիա Էրէնպուրկ եթէ անկողմնակալ մտածող մը ըլլար, պիտի հարցնէր ինքն իրեն, թէ ինչո՞ւ Արեւմուտքը չի կրնար ըմբռնել սովետական մշակոյթը, մինչդեռ նոյն Արեւմուտքը խորապէս կը գնահատէ եւ կ՚ըմբռնէ ռուս մեծ հանճարները, գրողներէն՝ Թոլսթոյ, Տոսթոեւսկի, Չեխով, Կորքի, Թուրկէնեւ, Պուշկին, երաժշտագէտներէն՝ Չայքովսկի եւ Ռիմսքի – Քորսաքով, յիշելու համար քանի մը անուններ միայն :

Մշակութային դետնի վրայ Խ. Միութեան մէջ լայն ասպարէզ կայ. եթէ ան նեղ է այժմ, յանցանքը ռուս մտաւորականներունը չէ, այլ համայնավար կուսակցութեան :

Ռոմանովներու հարստութիւնը տապալեցաւ յեղափոխական շարժումով մը, որուն վարիչ ուժը արտասահման ապրած մտաւորականութիւնն էր :

Բայց համայնավար կուսակցութիւնը, իշխանութեան գլուխ գալէն ետք, աստիճանաբար կաշկանդեց մտաւորականութիւնը: 1929ին երաժշտագէտներ հրաւիրուեցան պայքարելու բուրժուական երաժշտութեան ազդեցութեան դէմ :

Աւելի ուշ, 1946 Օգոստոսին, Քաղաք. Բիւրօն յարձակեցաւ Լենինկրատի գրական խմբակին դէմ, Ժտանովի ղեկավարութեամբ: Եղածը մասնակի պարագայ մը չէր: Պայքարը սկսաւ գրագէտներու, երաժշտագէտներու, փիլիսոփաներու, գիտուններու, արուեստագէտներու, քննադատներու դէմ, որոնք կը մեղադրուէին ապաքաղաքականութեամբ կամ անով, որ չունէին համայնավար գաղափարաբանութիւն :

Ամէն երեւոյթ պէտք է բացատրուէր Մարքսի վարդապետութեամբ, որուն համաձայն յառաջդիմութիւնը արդիւնք է հինի եւ նորի , ներհակ ուժերու բախումին :

Նոյն ըմբռնումով ալ վերջերս շնորհազրկուեցան բազմաթիւ գիտուններ, որոնք իւրացուցած էին ժառանգականութեան մասին Մանտէլի հիմնական տեսութիւնը: Սովետական պետութիւնը եթէ ի վիճակի պիտի չըլլար, ըստ այդ տեսութեան, էական փոփոխութիւններ մտցնելու մարդու նկարագրին մէջ, այն ատեն սովետական բովանդակ սիստեմին ապագան վտանգուած պիտի երեւէր :

Կրեմլին կ՚ուզէ, որ սեւին ճերմակ ըսուի, եւ ստուածները զոհացում ստանան :

Կրնայ հարցուիլ, թէ ինչու սովետական իշխանութիւնները այսքան մտահոգ են զանգուածներու հաւատարմութեամբ :

Լաւագոյն եւ ճշգրիտ պատասխանը այն է , որ երբ 1944ին Կարմիր բանակը մտաւ Կեդրոնական Եւրոպա եւ Պալքանները, գաղափար չունէր արտաքին աշխարհի մասին: Սովետական քարոզչութիւնը հաւաստած էր միշտ, թէ դրամատիրական երկիրներու գործաւորն ու գիւղացին կ՚ապրին թշուառութեան մէջ, մինչդեռ սովետական ժողովուրդը իրենց մեծ պետին՝ Սթալինի վարչաձեւին տակ կ՚ապրէր շատ աւելի լաւ պայմաններու մէջ:

Սովետական ժողովուրդը յոգնած եւ յուսախաբ եղած էր, ան իրական ցնցում մը ունեցաւ, երբ 1946 Փետրուարին Սթալին յայտարարեց , թէ հետագայ երեք հնգամեայ ծրագիրները պիտի յատկացուէին ճարտարարուեստին եւ ոչ թէ ապրելակերպի հետ առնչութիւն ունեցող գործերու:

Եւ Կրեմլին ձեռնարկեց նոր արշաւանքի մը, որպէսզի սովետական ժողովուրդը հաւատար, թէ ինք գերակշիռ դիրք մը ունի, շնորհիւ համայնավար գաղափարաբանութեան : Այս պատճառով ալ տրուեցաւ երկար ցանկ մը գիւտերու, որոնք միշտ կատարուած էին Ռուսերու կողմէ, շոգեշարժ մեքենայէն սկսեալ մինչեւ փենիսիլինը :

Իսկ տարի մը ետք, յեղափոխութեան 30ամ–

ՍԱՐԳԻՍ ԵՐԿԱՅԵԱՆ

Անցեալ շաբթու հաղորդած էինք նկարիչ Սարգիս Երկայեանի մահը, Մ. Նահանգներուն մէջ: Շիքակոյէն Ա. Ս. Գիլեան հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ այս առթիւ, ողբացեալ արուեստագէտի մասին (*Հայրենիք*, 1 Մարտ).—

Փետրուար ութին, հեռախօսը հնչեց: «Սէնթ Լուիզը կը կանչէ»: Արուեստագէտ Սարգիս Երկայեանի մահը կը գուժէր Տիկին Երկայեան: Հայ քնոյ. մը կ'ուզուէր հայկ. արարողութիւնով թաղելու անուանի նկարիչը եւ հայրենասէրը:

Նոր ստացեր էի իրմէ իր թարգմանած Ժագ-տը Մորգանի Հայ ժողովուրդին պատմութիւնը *գրքէն օրինակ մը, մակագրուած իր կողմէ: Քանի մը օր առաջ նամակ մը, ուր նկարիչը կը գրէր. «Լաւ չեմ զգար. վերջին օրերս կ'ապրիմ: Միայն Տիկին Երկայեանի գուրգուրանքը եւ խնամքը օ-րերս տանելի կը դարձնեն»:*

Տասնըվեց տարիներ առաջ տեսած եմ մեր նկարիչը: Այդ օրերուն Շիքակոյի հայութիւնը ծանր օրեր կ'ապրէր. մարդիկ իրարու հանդէպ կիրքով լեցուած էին: Տէր եւ Տիկին Երկայեան սխալ տեղ ինկած էին, եւ անոր համար կը տառապէին: Պատճառ դարձայ որ անոնք փոխեն իրենց միջավայրը:

Մտերմութիւն մը ստեղծուեցաւ մեր մէջ եւ կարելի չէր չհիանալ՝ տեսնելով իր մաքուր, անկեղծ հայրենասիրութիւնը եւ զոհողութեան հո-

եակին, Մոլոթով յայտարարեց, թէ դեռ ազատած չեն Արեւմուտքի դրամատիրական մշակոյթի ազդեցութենէն, ինչ որ անպատուութիւն մըն է սովետ քաղաքացիին համար:

Այս ամէնը ցոյց կուտան, թէ առաջին՝ Կրեմլին կը վախնայ կարող մտաւորականներու հրապարակ գալէն, երկրորդ՝ Խ. Միութեան մէջ բաւական թիւով մարդիկ կան, որ կը հաւատան դրամատիրութեան «յաղթանակ»ներուն, երրորդ՝ սովետական իշխանութիւնները կ'ընդունին. թէ կան բազմաթիւ սովետ քաղաքացիներ, որոնք կը փափաքին Արեւմուտքի հետ, մշակութային գետնի վրայ, փոխ-յարաբերութիւններ հաստատել:

... Սովետ. գրողներու վրայ հակակշիռ կը գործադրուի «Գլաւլիտ» կազմակերպութեան կողմէ, որուն ձեռքը կեդրոնացած էր հրատարակչական գործը 1931էն ի վեր:

Սովետ. մտաւորական մը իրաւունք չունի անկախօրէն մտածելու, պարտաւոր է հետեւիլ համայնավար կուսակցութեան հրահանգներուն: «Բոլշեւիկ» թերթը իր 1948 Մայիսի թիւին մէջ կը գրէր. «Սովետ. մտաւորականներ իրենց գործերուն մէջ կ'առաջնորդուին բոլշեւիկ կուսակցութեան եւ սովետական պետութեան քաղաքականութենէն»:

... Սովետ մտաւորականը ստիպուած է գրել ըստ հրահանգի, ապսպրանքով: Դեսպանատան խորհրդական Ֆոյ Քոհլէր կ'ըսէ. «Ասոնք պետութեան կողմէ լաւ վճարուած դերձակներ են, կը ձեւեն արեւմտեան քաղաքակրթութեան հանդերձանքը՝ ծածկելու համար Սովետներու տիրապետութեան մերկութիւնը:

դին: Արդէն այդ ժամանակ յառաջացած տարիք ունէր, բայց ինչ եռանդ, ինչ կենսունակութիւն իր մէջ:

Երկայեանի համար հայ ազգը եւ իր դժբախտութիւնները իր ամենամեծ մտածումն էին: Իր ընդունակութիւնները եւ համեստ նիւթականը ան կ'աշխատէր ի սպաս դնել յօգուտ հայ ժողովուրդին:

Րաֆֆիի մահուան յիսնամեակը տօնել որոշեցինք: Երկայեան մեծ սիրով գծեց անոր նկարը: Մեր եկեղեցիին համար Աստուածածինի պատկերը գծեց՝ արժա նանալով բոլորիս հիացման:

Ես ի վիճակի չեմ ճիշդ գնահատութիւնը տալու անոր նկարչական տաղանդին. ատիկա կը թողում աւելի ձեռնհասներուն: Տարիներ առաջ Սթ. Լուիզի թանգարանի տժգունած երեւելի նկարներու վերարտադրութեան գործը Երկայեանի յանձնուեցաւ, թէեւ ատոր համար ուրիշ անուանի նկարիչներ ալ դիմում կատարած էին:

Կը սիրէր անցեալէն պատմել: Կը յիշեմ իր հետեւեալ խօսքերը.

— «Հայաստան գացի Հանրապետութեան հռչակումէն վերջ: Կրթական Նախարարին դիմեցի՝ նկարահանդէս մը կազմակերպելու Երեւանի մէջ: Ես ալ բաւական նկարներ տրամադրեցի: Զարմանալի է հայ ժողովուրդը մարդիկ ուտելու հաց չունէին, բայց նկար կը գնէին»:

Պոլսոյ Գեղարուեստից վարժարանը մտնելը պատմեց ինձ.

— «Նիւթականս լաւ չէր, երբ Պոլիս գացի Գեղարուեստից վարժարանը մտնելու համար: Դժուարութիւններու հանդիպեցայ եւ ստիպուած դարձայ Տրապիզոն, ծննդավայրս: Ֆէթվաճեան՝ հայրենակիցս, կարեւոր դիրք ունէր: Երբ լսեց վերադարձս, բարկացաւ որ իրեն չեմ դիմած օգնութիւն ստանալու: Երկրորդ անգամ Պոլիս գացի. մնացի եւ չատ յաջող աւարտեցի վարժարանը»:

Նպատակ չունիմ իր կենսագրականը ընելու: Բայց անոր կենսագրականը պէտք է գրուի, ուսուցանող էջեր ունի:

Երկայնեան իր պատուաւոր տեղը ունի հայ նկարչութեան մէջ: Օր մը օտար լուծէն ազատած մեր հայրենիքը, ինչպէս ուրիշներու, Սարգիս Երկայնեանի աճիւնները եւս իր մէջ պիտի ընդունի:

ՀԱՅՐԸ.— Ի՞նչպէս դասարանին 20րդը կ'ըլլաս, քանի որ կ'ըսէիր թէ 19 աշակերտ էք:
ՏՂԱՆ.— Ճիշդ է, հայրիկ, երկու շաբաթ առաջ նոր աշակերտ մը եկաւ...:

★

ՄԱՅՐԸ.— Ի՞նչ ըրիր քսան Ֆրանքը:
ՏՂԱՆ.— Տեր մարդու մը տուի:
ՄԱՅՐԸ.— Ապրիս, բարիք ըրեր ես:
ՏՂԱՆ.— Ան ալ շաքար կը ծախէր...

★

Ա. ՈՒՍԱՆՈՂ.— Ո՞վ էր այն աղջիկը, որուն հետ թեւ թեւի կը պտտէիր:
Բ. ՈՒՍԱՆՈՂ.— Քոյրս էր:
Ա. ՈՒՍԱՆՈՂ.— Զարմանալի է, մէկ ամիս առաջ ալ իմ քոյրս էր...:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— (Համախոհբերդցիական Միութեան եւ մասնաճիւղի վարչութեան).— *Հայրենակիցներ, անակնկալ կերպով ձեռքս անցաւ Միութեանդ կողմէ ստորագրուած պաշտօնական նամակ մը 26 Հոկտ. 1949, որով մեզ կը տեղեկացնէր թէ Հոկտեմբեր 23 կիրակի առաւօտ, Պար տը Կլոպի մէջ տեղի ունեցած ընդհանուր ժողովը զիս կախակայած է մէկ տարուան համար: Անցեալ Սեպտեմբեր 11 թուակիր ապահովագրեալ նամակով անտեղի եւ անարդար գտնելով տրուած որոշումը, եւ յետագայ բարդութիւններուն պատասխանատուութիւնը ձգելով ձեր վրայ, խնդրեցի պարզել կախակայման պատճառները: Պատասխան ստացած չըլլալով, 1950 Փետրուար 15ին երկրորդ ապահովագրեալ նամակով մը ղրկեցի, հայերէն եւ ֆրանսերէն մեքենագիր: Այս առթիւ ութ օր պայմանաժամ կուտայի:*

Դարձեալ պատասխան ստացած չըլլալով, այս բաց նամակը կ'ուղղեմ ըսելու համար թէ դուք քմահաճօրէն վարուած էք հայրենասէր հայրենակցի մը հանդէպ որ Միութեան ստտարած է թէ նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս:

Եւ, ի շահ միութեան, կը խնդրեմ հրապարակաւ յայտնել իմ կախակայմանը պատճառները: Բարեհաճեցէք պատասխանել, այլապէս պիտի հարկադրուիմ դիմել մեծն Ֆրանսայի արդարադատ ատեանին, վիրաւորուած արժանապատուութիւնս պաշտպանելու համար:

Կար. Տէրտէրեան

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Նիւ Եորքէն կը գրեն մեզի.— *Տիկին Արմենուհի Լ. Գեւոնեան իր երկրորդ երգահանդէսը տուաւ Սէյնթ Լուիզի մէջ: Սրահը լեցուած էր խուռն բազմութեամբ, ժողովուրդի բոլոր խաւերէն: Խոր տպաւորութիւն գործեցին Տարօնի մելանուշ երգերը, որոնց այնքան հարազատ ներկայացուցիչն է ողբացեալ Գեղամի եւ Կիւլիզարի աղջիկը: Տրապզոնցի ծերունի նկարիչը, Սարգիս Երկայնեան, պատուական ծերունի մը, խորապէս ազդուած, երգահանդէսէն վերջ բեմ բարձրանալով, Տիկին Գեւոնեանի նուիրեց գեղեցիկ նկար մը, հետեւեալ մակագրութեամբ.— «Տարօնի Սոխակին»: Բոլորն ալ յուզուած էին այս տեսարանին առջեւ: (Դժբախտ ծերունին կը մեռնէր քանի մը օր վերջ):*

Տիկին Արմենուհի յետոյ մեկնեցաւ Ֆրէզնօ (Քալիֆորնիա), ուր երգահանդէս մը սարքուած էր Մարտ 5ին: Յետոյ պիտի այցելէ Սան Ֆրանչիսկօ, Օքլէնտ, Լոս Անճէլըս եւ ապա Քանատա, ուր հրաւիրուած է հայրենակիցներու կողմէ:

Կ'իմանամ թէ Տարօն - Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը որոշած է երգապնակներ (տիսքեր) պատրաստել Տիկին Գեւոնեանի երգած ժողովրդական եղանակներէն, միշտ վառ պահելու համար Տարօնի կարօտը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (28)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Ե.

— Եւ չէ՞ խօսում ...

— Խօսում է, բայց չատ քիչ: Երկու, երեք բառ կասէ, ինչպէս ուզում ես հասկացիր: Վերջին ժամանակներում ես համարեա չեմ ճանաչում իմ եղբօրը: Անդադար դէս ու դէն է քշում իր ձին, մի օր Գիւլստան, միւս օրը Ջրաբերդ, այնտեղից Գանձակ...

— Գանձակ է՞լ է գնում:

— Այո, փաշան նրա հետ բարեկամ է:

Հեղինէն ժպտաց եւ ասաց.

— Էլ ինչո՞ւ ենք չատ մտածում: Սիւլէյման Բէկը, ինչ որ էլ լինի, չի համարձակուի վատութիւն անել նրա քրոջը:

— Ընդհակառակը, ինքը, Աւանն է, որ միշտ ինձ զգուշացնում է, ասում է որ չը պէտք է հաւատալ Թուրքին: Երեւում է որ խեղճ եղբայրս հալւում մաշւում է մի մտքից: Թէ ինչ գիտէ նա ինչու այդքան սակաւախօս է դարձել, նոյնիսկ կոշտ ու կոպիտ — ոչ ոք չէ հասկանում: Տանն էլ նա այդպէս է, նոյնիսկ երախայի հետ այնպէս չէ վարւում, ինչ պէս առաջ: Ես ճշմարիտ ասած, նրանից լաւ բան չեմ սպասում, նա ինձ մտատանջութիւն է պատճառում իր գաղտնի հոգսերով...

— Բայց հօ տեսնո՞ւմ է թէ ինչեր են կատարւում մեզ մօտ:

— Ամէն ինչ գիտէ: Դու կարծում ես թէ Դիզակը չա՞տ լաւ դրութեան մէջ է... Սիւլէյման Բէկը այնտեղ էլ է հասցնում իր թաթը: Բայց Աւանը անտարբեր է եւ իր երկրի վերաբերմամբ: «Դա բնական է»— ուրիշ պատասխան նա չունի, երբ լսում եւ տեսնում է մի նոր դժբախտութիւն ... ինչ ուզում է թող անի, միայն թէ ինքը ողջ լինի: Ես վախենում եմ... Հոգսերը սպրեր են խորտակում. ի՞նչ կը լինի իմ օրը, եթէ նրա գլխուն էլ մի բան գայ: Մինակ նա է մնացել ...

— Ի՞նչ մտքեր ես անում, — տհաճութեամբ պատասխանեց Հեղինէն:

— Ուրիշ բան չկայ, նա երեւի, կորցրել է յոյսը, եւ այդ պատճառով տխուր ու տրտում է: Մտածիր, հե՞չտ բան է... Ղարաբաղը ընկաւ, այլեւս վերկենալու յոյս չկայ: «Հովիւը զարկեցին եւ ոչխարները փախան»... կատարւում է Սուրբ Գրքի խօսքը:

— Երանի մեզ, երանի մեզանից յետոյ եկողներին, լացակամաց հառաչեց այրին: — Ցովսէփ, ի՞նչ լաւ օրեր են գալիս քեզ համար ...

Վերջին խօսքերը նա ուղղեց կոյսի մօտ նստած տղային, որ իր որդին էր: Հեղինէն միայն այդ ժամանակ ուշադրութիւն դարձրեց փոքրիկի վրայ եւ ձեռքը դնելով նրա ուսին, մի բան ասաց:

Երեխան — դա հասակ առած երեխայ էր — բաժանուեց իր գրքից եւ բարձրացրեց իր մարած աչքերը, մի անտարբեր եւ բութ հայեացք գցեց իր մօր վրայ եւ ապա վիզը ծռեց ու գլխով դրական պատասխանի նշան արաւ: Նա յայտնում էր, որ պատրաստել է իր դասը: Այդ ժամանակ երկու կանայք ընդհատեցին իրենց խօսակցութիւնը, եւ լռութեան մէջ երեխան սկսեց թոյլ ու հիւանդոտ ձայնով կարդալ:

Աննա - Խաթունը անդրադէտ էր եւ ոչինչ չէր հասկանում Ցովսէփի կարդացածից: Բայց եւ այնպէս, նա էլ խորին ուշադրութեամբ ականջ էր դնում, միեւնոյն ժամանակ աչքը չէր հեռացնում երեխայից: Շատ անգամ էր նա այդպէս լուռ ու մունջ մտածել իր անդրանիկ արու զաւակի մասին՝, բայց այսօր, մանաւանդ այնպիսի խօսակցութիւնից յետոյ, մի առանձին հոգս էր պատճառում նրան այդ երեխայի ապագայ բախտը:

Ի՞նչ կը լինի նա: Օրէնքով նրան էր պատկանում Վարանդայի մելիքութիւնը: Բայց նայողը ի՞նչպէս կը հաւատար թէ դա երեխայ չէ, այլ տասնեւվեց տարին անցկացրած մի պատանի: Այդ հասակում լեռնցին տղամարդի յատկութիւններ է ստանում. գնում է ծմակը, գիշերներ է անցկացնում դրսում, կարող է մի տուն կառավարել: Իսկ Ցովսէփը... կարծես ժամանակը ոչինչ չէր աւելացնում նրա վրայ:

Նա նոյնն է, ինչ որ էր առաջ: Սիւլէյման-Բէկի կառավարութեան ժամանակամիջոցը ոչինչ հետք չէր թողել, եւ չէր կարող թողնել, քանի որ նա տանից չէր դուրս գալիս, ապրում էր իր մեկուսացած անկիւնում: Այդպէս էր նա եւ Մելիք Հիւսէյինի ժամանակ:

ԼԾՕ

Պելժիան երկուքի բաժնուած

Պաշտօնական տեղեկագրին համաձայն, Պելժիոյ Լէոփոլտ թագաւորը 57·6 առ հարիւրի մեծամասնութիւն մը շահած է կիրակի օրուան քուէարկութեանց մէջ։ Այս ելքը չի լուծեր թագաւորական խնդիրը։ Ընդհակառակն, երկու մասի բաժնած է երկիրը եւ կը վախցուի որ տագնապը սաստկանայ։ Վարչապետը անմիջապէս Ժընեւ գնաց, խորհրդակցելու համար թագաւորին հետ։ Պիտի վերադառնայ այսօր, չորեքշաբթի, հաղորդելու համար թագաւորին որոշումը։

Տարօրինակ պատկեր մը կը ներկայացնէ քուէարկութեան արդիւնքը։ Լէոփոլտ չէ կրցած մեծամասնութիւն շահիլ ֆրանսախօս շրջաններուն մէջ։ Օրինակ, Ֆլանտրի մէջ շահած է 72 առ հարիւր, իսկ ֆրանսախօս Վալոնիոյ մէջ՝ հազիւ 42 առ հարիւր։ Պարտուած է նաեւ Պրիւքսէլի շրջանին մէջ, շահելով միայն 48 առ հարիւր։ Ընդդիմադիր մը կ'ըսէ.— «Եթէ Լէոփոլտ վերադառնայ, Ֆլանտրի թագաւորը պիտի ըլլայ, եւ ոչ թէ Պելժիոյ»։

Երեք գլխաւոր կուսակցութեանց վարիչ մարմինները ժողով գումարեցին, ճշդելու համար իրենց դիրքը։ Ընկերվարականները համաձայն են որ եւ է կարգադրութեան, բացի թագաւորին վերադարձէն։ Քրիստոնեայ ընկերվարականները համաձայն կ'երեւան վերադարձին, իսկ ազատականները տակաւին որոշում չեն տուած։

Շատերու կարծիքով, տագնապը խաղաղութեամբ կը վերջանայ, եթէ թագաւորը հրաժարի, գահը ձգելով իր զաւկին՝ իշխան Պոտուէնի, որ 19 տարեկան է։ Եթէ Լէոփոլտ վերադառնայ, անհրաժեշտ է նախ ջնջել այն օրէնքը որուն հետեւանքով աքսորական կը մնայ հինգ տարիէ ի վեր։ Այն ատեն Խորհրդարանն է որ պիտի լուծէ խնդիրը։ Այս պարագան կրնայ տեղի տալ նոր բարդութեանց։ Ի հարկին երեսփ. ժողովն ալ պիտի լուծուի։

Ժողովուրդը համբերութեամբ կը սպասէ տագնապին լուծման։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ կիրակի օր միաձայնութեամբ Գերագոյն Խորհուրդին անդամ ընտրուեցան Ստալին, Մոլոթով, Մալենկով, Բերիա, մառէշալ Կլիմսկի, Վորոշիլով, Լազար Քականովիչ, Անաստաս Միկոյեան, մառէշալ Բուլկանին եւայլն։ Իրիկունը ժողովրդային խրախճանքներ սարքուեցան, տօնելու համար յաղթանակը։ Հակառակ տեղացող ձիւնին, Մոսկուայի մէջ հազարաւորներ ներկայ եղան բացօթեայ հանդէսի մը, ուր տեղի ունեցան ժողովրդային պարեր, երգեր, մարզական խաղեր եւայլն։

Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարութեան երեք գլխաւոր պաշտօնատարները իբրեւ համայնավար կամ ուղեկից ամբաստանուած են ծերակուտական Մըք Քարթիի կողմէ։ Քննիչ յանձնաժողով մը կազմուեցաւ անմիջապէս։ Մ· Նահանգներու շրջուն դեսպանը, Ճէսըփ, որ Փարիզ հասած եւ տեսակցած էր Ֆրանսայի արտաքին նախարարին հետ, Ուաշինկթըն վերադարձաւ, իր անունն ալ յիշուած ըլլալով։

«ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԱՆԽՈՒՍԱՓԵԼԻ ՉԷ, բայց կարելի է», կ'ըսէ Պ· Էռիօ, յօդուած մը հրատարակելով Փառի - Փռէսի» մէջ։ Նախկին վարչապետ մը, Փօլ Ռէնօ, որ Ամերիկա կը գտնուի, ազդարարեց թէ «Եւրոպան չափազանց դանդաղ կը շարժի, մինչդեռ Ստալին կրնայ արագօրէն գործել։ Տնտնալու ժամանակ չէ»։

ԱԶԳ· ԺՈՂՈՎԸ երէկ սկսաւ քննել այն օրինագիծը որ կը վերաբերի Ամերիկայի հետ կնքուած զինական համաձայնութեան։ Թերթերը անխուսափելի կը համարեն նոր փոթորիկ մը՝ համայնավարներու կողմէ։ Արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած են։

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿ Էտմոն Գոփարեան (նախորդ ախոյեան Ֆրանսայի) կը մրցի, այսօր, չորեքշաբթի, ժամը 20·45ին, Սալ Վակրամի մէջ Ֆրանքեւֆինլանտական ախոյեան Հիւսպէրկի հետ։

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Ru eDamesme - (13)

Գրական երեկոյթ Մարսէյլի մէջ

Նուիրուած բազմավաստակ գրագէտ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի։ Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի Շրջ· վարչութեան, հովանաւորութեամբ Հ· Յ· Դ· Շրջ· կոմիտէի։

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Փալէ տ'Օրի շքեղ սրահին մէջ, 80 Լա Քանըպիէռ։

Կը նախագահէ ընկեր Յ· ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Պիտի խօսին՝ ՓՐՈՖ· ԽԱՑԻԿԵԱՆ, Յ· ԱՂԱՅԵԱՆ եւ Կ· ՓՕԼԱՏԵԱՆ։

Պիտի արտասանեն ընկերուհի Ա· Յարութիւնեան, ընկերներ Գ· Քէնտիրեան եւ Ս· Սարգիսեան։

Մուտքը ազատ է։

Համերգ Մարսէյլի մէջ

ՀԱՅ ՏՈՀՄԻԿ ԵՐԳԵՐՈՒ (մեծ մասով առաջին անգամ երգուած Մարսէյլոյ մէջ)։

«Հայ Տնար» երգչախումբի կողմէ

Ղեկավարութեամբ Տիկ· ՍԱԻՐ ԱՃԸԳԵԱՆ - ՆԱԳԳԱՃՍԱԵԻ։ Կիրակի 16 Ապրիլ երեկոյեան ժամը 8·30ին Սալ Մազընօ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԵՐԳ ՓԱՌԻ ԸՆԹԷՌԻ ՎՐԱՅ

Ռատիօտիֆիւզիոն Ֆրանսէզի հրաւէրով Փարիզի հայկական երգչախումբը համերգ մը պիտի տայ այս կիրակի, ժամը 19·30ին, Փառի Ընթէռի վրայ։ Տեւողութիւնը՝ կէս ժամ։ Խօսնակը տեղեկութիւններ պիտի հաղորդէ Հայերու մասին։

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՏՈՄԵԱՆԻ մահուան առթիւ Փ· Հ· Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղը եւ վարչութիւնը իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն սգակիր այրիին եւ զաւակներուն, Տիկին Արուսեակ եւ օրիորդներ Սառի եւ Սիրան Ատոմեաններուն։

ԸՆԿԵՐ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՏՈՄԵԱՆԻ մահուան առթիւ, ընկ· Ներսէս Տակառեան փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ հազար ֆրանք Հ· Յ· Դ· Կեդ· Ֆոնտին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Շավիլի դպրոցի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 4000 ֆր· Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղէն։ Նոյնպէս ստացած է հազար ֆրանք Տէր եւ Տիկին Սարաֆեանէ, իրենց մօր՝ Տիկին Սովաճեանի մահուան քառասունքին առթիւ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· Պօմոնի «Ահարոնեան» խումբին, մասնակցութեամբ «Զաւարեան» ենթակոմիտէի եւ հովանաւորութեամբ Հ· Յ· Դ· Մարսէյլի Շրջ· կոմիտէի։

«Շանթ» թատերախումբին կողմէ, այս Երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8·30ին, Պօմոնի Փլօրէալ Սինեմային մէջ։

Կը ներկայացուի ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ

Ապահովեցէք այժմէն ձեր տոմսերը, որոնք շատ սահմանափակ թիւով հրապարակ հանուած են։

ՃՇԴՈՒՄ.— Պ· Նիկողոս Թորիկեանի մահազդին մէջ, որ Լիոնէն հաղորդուած էր հեռաձայնով, թիւրիմացութեամբ մոռցուած է հանգուցեալին կնոջ՝ Տիկին Պերճուհի Թորիկեանի անունը։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԿԵԱՆՔ ՈՒ ԵՐԱԶ

Հեղինակ Մ· Իշխան, Պէյրութ։ Երիտասարդ բանաստեղծին 4րդ հատորը։

Գին 250 ֆրանք, գաւառի համար 300, սակաւաթիւ օրինակներ կը գտնուին «Յառաջ»ի խմբագրատունը։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ· Յ· Դ· «Վարանդեան» կոմիտէին ընդհ· ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 8·30ին դպրոցի սրահը, (78 բիւ Բապըլէ)։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱՆԿԷՆԻ ՖՐ· Կ· ԽԱՉԻ մասնաճիւղին ընդհ· ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9 — 11, սովորական հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ· Յ· Դ· Ակնունի ենթակոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

Հ· Յ· Դ· ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ եւ Մ· Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ· ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին, վերջին ժողովին տեղը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի, սովորական հաւաքատեղին։ Կը խօսի ընկեր Վ· ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ։ — Հայերէնի դասընթացք ժամը 8էն 9։

ԼԻՈՆ.— Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները, այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8·30ին, դպրոցին սրահը, 78 բիւ Բապըլէ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ· Յ· Դ· ընկեր Կարօ ենթակոմիտէի ընդհ· ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8ին Պար Թէրմինիւսի մէջ։ Ներկայանալ անդամատետրով։

ԿԱՐՏԱՆ.— Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէի ընդհ· ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պիվէռի Հ· Յ· Դ· «Գեղունի» տան մէջ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր· Միութեան ընդհ· ժողովը այս հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Քաֆէ Րէժան, մէթրօ Քատէի դիմաց։

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Ուս· միութեան հրաւէրով պիտի բանախօսէ Պ· Օ· Թադէոսեան, այսօր, չորեքշաբթի, ժամը ճիշդ 21ին, Մարի Նուպար Ուսանողական տան մէջ, 57 Պուլվար Ժուրտան։ Նիւթը՝ «Հ· Բ· Ը· Միութեան դերը»։

ՏԻՐՈՒՀԻ ՋԱՌԱՓԵԱՆ, որ հրաւիրուած է երկու պետական դպրոցներու մէջ մասնակցելու ռիթմի դաստիարակութեան՝ կը շարունակէ նաեւ իր դաշնակի եւ երաժշտական զարգացման դասերը՝ 44 բիւ Սէն Փլասիտ, Փարիզ (6)։

ԽՆՋՈՅՔ Ի ՊԱՏԻՒ ԻՐ ԴԱՍԱԽՕՍՆԵՐՈՒՆ

Կազմակերպուած Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ, այս կիրակի ժամը 3—8։ 19 բիւ Քոմարթէն։

Կը հրաւիրուին ծնողներն ու Նոր Սերունդի բարեկամները։

ՓԱՐԻԶԻ Հ· Մ· Մ·Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Փարիզի Հ· Մ· Մ·ի մրցումները այս կիրակի սթատ Ժան Պուէնի (Իսի լէ Մուլինօ) մեր դաշտին վրայ, մէթրօ Մէրի տ'Իսիէն հինգ վայրկեան։

Պահեստին ժամը 13·30ին, Ա· ժամը 12·30ին։

Ժամադրութիւն դաշտին վրայ ժամը, 13ին Փարիզի Հ· Մ· Մ·ը Մօնրուժի դէմ։

ԾԱԽՈՒ Է «ՀԱՅՐԵՆԻՔ» ԱՄՍԱԳՐԻՆ 1923 - 1928ի յաջորդական տարիներու հաւաքածոն, կազմուած՝ (12 հատոր)։ Մատչելի գին։ Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Jeudi 16 MARS 1950 Հինգշաբթի 16 ՄԱՐՏ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6103—Նոր շրջան թիւ 1514

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԶՐՈՅՑՆԵՐ

Քանի մը օրէ ի վեր զարմանազան զրոյցներ եւ տեսութիւններ կ'երեւան միջազգային մամուլին մէջ :

Նախ ամփոփենք շրջած զրոյցները, իրենց աղբիւրներով .—

« Նիւ Եորք Թայմզ» Մոսկուայի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ՝ ճիշդ է որ բժիշկները արգիլած են երկար ճամբորդութիւններ կատարել, ծովային կամ օդային, բայց Ստալին «պիտի չվարանի կատարել իր պարտականութիւնը, խուսափելով մարմնական յոգնութենէ մը» :

Այս հեռագիրը գրաքննութենէ անցած ըլլալով, նշանակալից կը համարուի բանգէտներու աչքին :

Միեւնոյն ատեն Մոսկուայի թերթերը հրատարակեցին լուսանկար մը, որ կը ներկայացնէր Ստալինը՝ իր քուէն ձգած ատեն, կիրակի օրուան ընտրութեանց առթիւ :

Ամերիկեան թերթին հեռագիրը բարենշան կը համարէր նաեւ այս լուսանկարին հրատարակութիւնը, ապացուցանելու համար թէ առողջական պատճառներով չէր որ սպարապետը աւանդական ճառը չխօսեցաւ Գերագոյն Խորհուրդին ընտրութեանց առթիւ :

Նոյն օրը Ռէօյթըրի թղթակիցն ալ հեռագիր մը կ'ուղղէր — նոյնպէս գրաքննուած — ըսելով թէ՝ օտար իրազեկներու կարծիքով, Ստալին տրամադիր կ'երեւայ տեսակցելու Թրումընի հետ, «քննելու համար Եւրոպայի խաղաղութեան վերաբերեալ խնդիրներ » :

Պատկերը լրացնելու համար, արձանագրենք երկրորդ «զգայացունց» զրոյցը, որ առաջին անգամ երեւցաւ անգլեւսաքսոն մամուլին մէջ :

Այդ լուրին համաձայն, Խ. Միութիւնը պատրաստ է խաղաղութեան ծրագիր մը մշակելու Մ. Նահանգներուն հետ, դուրս ձգելով Անգլիան եւ Ֆրանսան կամ ուրիշ ոեւէ երկիր : Նոյնիսկ Ազգաժողովը :

Ծրագրին գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ երկու մասի բաժնել աշխարհը, ճշդելով երկու պետութեանց ազդեցութեան շրջանակները :

Այս կարգադրութեամբ, արեւմտեան Եւրոպայի պետութիւնները գործ պիտի չունենան համայնավար աշխարհին հետ, մէջն ըլլալով Չինաստանը եւ Եուկոսլաւիան, եւ Մոսկուայի միջոցաւ պիտի կատարեն իրենց հիմնական յարաբերութիւնները :

Լրատու թղթակիցները, որոնք իրենց տեղեկութիւնը քաղած են Ուաշինկթընէն, կը բացատրեն թէ այս պատճառով է որ Մ. Նահանգները աւելորդ կը նկատեն նոր խօսակցութիւն մը՝ Խ. Միութեան հետ :

Եւ կ'աւելցնեն,— միեւնոյն պատճառով էր որ Անգլիոյ վարչապետը մերժեց նոր ձեռնարկ մը կատարել, հակառակ Չըրչիլի պնդումին :

Իրազեկներու կարծիքով, երկու կառավարութիւններն ալ թակարդ մը կը նկատեն Խ. Միութեան վերագրուած նոր ծրագիրը, տկարացնելու համար արեւմտեան ճակատը : Եւ այս՝ ճիշդ այն պահուն երբ ճամբայ կը հանուի ամերիկեան ռազմամթերքը, վերազինելու համար արեւմտեան Եւրոպան :

Նոյն շրջանակներ Մոսկուայի կը վերագրեն ուրիշ ծածկամտութիւն մը, — ժամանակ շահիլ, իր գրաւած դիրքերը զօրացնելու համար, կանխելով «Թիթոյականութեան » նոր շարժումներ՝ Պալքաններու կամ Չինաստանի մէջ :

Եւ վերջապէս դիտել կուտան թէ՝ Խ. Միութիւնը խաղաղասիրական շարժուձեւեր փորձելով հանդերձ, ուղղակի կ'օգտագործէ « Խաղաղութեան կուսակիցները», վարկաբեկելու համար արեւմտեան պետութիւնները :

Ի՞նչպէս կարելի է համաձայնութեան գետին մը գտնել, այս պայմաններուն մէջ :

Արձանագրուած զրոյցները եւ ուրիշ երեւոյթներ կ'ապացուցանեն թէ երկու կողմերն ալ նոր անձկութեան մը մատնուած են, բայց տրամադիր չեն լքելու իրենց գրաւած դիրքերը :

Հետեւա՞նքը.— յարաճուն զինարշաւ :

Եւ երկդիմի գուշակութիւններ,— «Պատերազմը ճակատագրական, անխուսափելի չէ, բայց կարելի է» : (Լուիօ) :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵԹԷ ԱՅՍՊԷՍ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ...

Ո՛ր գրավաճառին ալ հանդիպիք, նոյն գանգատ.— Հետզհետէ կը դժուարանայ հայերէն գրքի վաճառումը :

Արդարեւ, շատերուն համար տեսակ մը ազգասիրութիւն դարձած է դրամ տալ հայերէն հրատարակութեան մը :

— Եթէ ազգին համար օգտակար բան մըն է, հատ մը ղրկէ :

Դուն կը կարծես թէ օգտակար է : Ան պարզապէս քեզի հաճոյք պատճառելու համար կը գնէ : Եւ ընդհանրապէս կը տանի կը տեղաւորէ դարակի մը անկիւնը :

Այս նոյն «ազգասէրները» օգտակարն ու անպէտը չեն հարցներ, տասնեակներով օտար գիրքեր գնած ատեն :

Շատերը այդ օտար գիրքերն ալ չեն կարդար : Եւ եթէ փորձեն կարդալ, կէս ճամբան կը մնան :

Թո՛ղ գրադարանը ճոխանայ ֆրանսերէն, անգլերէն եւն. փառակազմ հատորներով : Մնացեալը ոչինչ :

«Սիվիլիզէ» երեւալու մարմաջ մը, որ դրամ ծախսել կուտայ առանց հաշուելու, ինչպէս թաւշապատ թիկնաթոռ մը կամ շքեղ ապակեդարան մը գնած ատեն :

— Մի մոռնաք որ անմատչելի դարձած են հայերէն հրատարակութեանց գիները :

— Աւելի աժա՞ն են օտար գիրքերը : Հարցուցէք թէ ի՛նչ կը ծախսեն, օրինակ, «ափէռիթիֆ»ի ժամերուն, կէս օրին կամ իրիկունը :

— Բուն գրասէրները ընդհանրապէս համեստ աշխատաւորներ են, ո՞ր մէկուն հասնին :

— Անոնց համար ալ միջոց չի պակսիր : Քանի մը հոգի միանալով կրնան նոր գիրքեր գնել փոխն ի փոխ :

Չէ՞ք վախնար որ «քիթապսըզ»ը մեր ճակտին փակցնեն օր մը, եթէ այսպէս շարունակուի : Եթէ հեղինակ եւ հրատարակիչ հարկադրուին ազգասիրական կոչեր ուղղել, քանի մը հարիւր գիրք ծախելու համար :

ՎԱՀԷ

ՆՈՐ ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԷՍԿԻՇԷՀԻՐԻ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍԻՆ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (8 Մարտ).—

Առաջին հաշուեկշիռը կը հաստատէ թէ աղէտը կարծուածէն աւելի մեծ է : 2500 տուներ ամբողջովին քանդուած են, իսկ 1500 բնակարան փլչելու վրայ : Քառասուն հազար հոգի կը քաշկռտուին հոս ու հոն, մզկիթներու, վարժարաններու մէջ, տասը հազար հոգի ալ բացը մնացած են : Վեց հոգի մեռած են, 300 հոգի հիւանդացած : Ժողովուրդը ջուրերու անակնկալ խուժումին առջեւ դուրս փախած էր տուներէն, եւ հիմա կ'ըմբռնէ աղէտին ամբողջ կարեւորութիւնը : Ստեղծուած տեսարանը իսկապէս յուզիչ է : Անհամար հիւանդներ կը տքան ու կ'ողբան, բժիշկ կ'ուզեն, բայց կարելի չըլլար օգնութեան փութալ : Փոխադրական միջոցները կը պակսին, եւ զետեղման գործը չափազանց անկազմակերպ է : Յայտնի չէ թէ որուն պէտք է դիմել, որմէ դարման աղերսել : Քաղաքապետութիւնն ու Կարմիր Մահիկը ստանձնած են պարենաւորման գործը, բայց աղէտեալները անօթութենէ կը գալարուին : Գիշերը 100ական կրամ հաց տրուեցաւ իրենց, եւ այդքան միայն : Մինչեւ հիմա 65 հազար ոսկի տրամադրուած է, բայց կարելի եղած չէ ածուխ հայթայթելով վառել վառարանները :

Ջուրերը բաւական քաշուեցան այսօր, այնպէս որ հիմա աւելի լաւ կը դիտենք ողողման աւերները : Կիւլլիւք եւ Խօքիպաղլար թաղերը փլատակներու կոյտի մը վերածուած են, Հօշնուտիյէ թաղին մէջ, հարիւրաւոր տուներ փլած : Շատ հաւանական է որ փլատակներուն տակէն նոր մեռելներ ելլեն :

Առատ հաց եկաւ Իսթանպուլէն, Անգարայէն, Պուրսայէն, Իզմիթէն : Աղէտեալները անկողնի եւ ծածկոցի պէտք ունին եւ ցուրտէն կը սառին : Ամէն վայրկեան քանի մը տուն կը փլչի :

Աղէտը այնքան ծանրակշիռ է որ կարելի չէ զայն դարմանել սովորական եւ պատահական միջոցներով : Չէր բաւեր բնակարանի տագնապը, հիմա ալ հազարաւոր տուներ քանդուեցան եւ ամբողջ ժողովուրդը անպատսպար մնաց : Վարժարաններ փակուած են, որովհետեւ աշակերտին բազմութիւն խռնուած է հոն :

Զինական համաձայնութեան վաւերացումը

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐ ԶՊԱՐԶՈՒԵՑԱՆ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Ազգ. ժողովը երեքշաբթի օր 179ի դէմ 415 ձայնով մերժեց համայնավարներու բանաձեւը, որ կը պահանջէր անպայման ժամանակով յետաձգել Մ. Նահանգներուն հետ կնքուած զինական համաձայնութեան քննութիւնը : Այս յաջողութենէն վերջ, կառավարութիւնը ապահոված էր համաձայնութեան վաւերացումը :

Ինչպէս կը յիշուի, Ատլանտեանի դաշինքէն վերջ, Մ. Նահանգները առանձին պայմանագիրներ կնքեցին անդամակից պետութեանց հետ, զինամթերք ճարելու համար : Ֆրանսայի հետ այդ համաձայնութիւնը կնքուած էր 1950 Յունուար 27ին, եւ կառավարութիւնը ուզեց խորհրդարանին վաւերացումն ալ ապահովել, որպէսզի ամբողջ ազգը հաւանութիւն յայտնած ըլլայ :

Անցեալ շաբթուան փոթորկալի նիստերէն վերջ, Ազգ. ժողովը բացառիկ միջոցներ ձեռք առած էր, թէ բարեկարգութեան եւ թէ վիճաբանութեանց համար : Այսպէս, որոշուած էր նիստերը սկսիլ Գշ. կէս օրէն վերջ, շարունակել մինչեւ կէս գիշեր, յետոյ չորեքշաբթի առտու, կէս օրէն վերջ եւ մինչեւ գիշեր ժամը 5, որպէսզի երկու օրէն վերջանան : Կառավարութեան համար սահմանուած էր երկու ժամ, համայնավար խմբակցութեան համար՝ 300 վայրկեան, ընկերվարականներուն համար՝ 120 վայրկեան, եւայլն :

Տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ Գշ. օրուան նիստին բացակայ էին շատ մը մարտական դէմքեր՝ համայնավար շարքերուն մէջ : Մինչդեռ նոր եւ աւելի բուռն փոթորիկ մը կը նախատեսուէր, ընդհակառակն համայնավարները բաղդատաբար հանդարտ մնացին : Կը կարծուի թէ մասնաւոր հրահանգներ ստացած են, շատ աղմուկ չհանելու համար :

Ազգ. պաշտպանութեան եւ արտաքին գործերու յանձնաժողովներուն ներկայացուցիչները իրենց տեղեկագիրները ներկայացուցին, բացատրելով պայմանագրին վաւերացման անհրաժեշտութիւնը : Արտաքին նախարարն ալ խօսք առնելով, ըսաւ թէ կնքուած համաձայնութեան նպատակն է «մեղմացնել մեր զինեալ ուժերուն վտանգաւոր անհաւասարակշռութիւնը : Առաջին անգամ ըլլալով, խաղաղութեան ատեն համերաշխութիւնը միայն դաշնագիրներով չարտայայտուիր, այլ կը դառնայ ազդու եւ բարերար իրականութիւն մը, զօրացնելով ազգ. պաշտպանութիւնը » :

Այս յայտարարութիւններէն վերջ էր որ յառաջ... [illegible] մը առաջարկեց յետաձգել պայմանագրին քննութիւնը, բայց ժողովը մերժեց 179ի դէմ 415 ձայնով :

Վիճաբանութեանց ընթացքին, համայնավարներուն ներկայացուցիչը, Պ. Պիյու երկար ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ կնքուած համաձայնութիւնը «անգամ մը եւս կ'ապացուցանէ թէ ամերիկացի միլիառատէրները կ'ուզեն հպատակեցնել Ֆրանսան եւ յարձակողական պատերազմ մը պատրաստել ընկերվարութեան հայրենիքին դէմ» : Յետոյ սպառնալիքներ ուղղեց, շեշտելով թէ «խաղաղութեան կուսակիցները թոյլ պիտի չտան որ նոր ոճիր մը գործուի մարդկութեան դէմ, թէ նաւահանգիստներու բանուորները, երկաթուղիներու աշխատաւորները եւ նաւաստիները հայրենասիրական պայքար մը կը մղեն եւ չկայ ուժ մը որ կարենայ կեցնել զայն» եւն. :

Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը բացատրեց թէ արեւմտեան ժողովրդապետութիւնները երկար ատենէ ի վեր կը ջանան համոզել Խ. Միութիւնը որ մասնակցի լուրջ ծրագրի մը՝ հիւլէական զէնքերը հսկողութեան տակ առնելու համար, բայց անօգուտ : Համայնավարները բողոքեցան, լուտանքներ արձակեցին, երբ ընկերվարական ներկայացուցիչը կը բացատրէր թէ անհրաժեշտ է վաւերացնել համաձայնութիւնը, յանուն Ֆրանսայի ապահովութեան : Այս առթիւ վկայութեան կը կոչէր Ժոռէսը, հարուածելու համար Թորէզը :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ արտաքին նախարարը, Պ. Վլատօ Քլեմանթիս, որ վաղեմի համայնավար մըն է եւ պաշտօնի կոչուած էր Պ. Մասարիքի խորհրդաւոր մահէն վերջ, հրաժարեցաւ եւ իրեն յաջորդեց փոխ-վարչապետը, Սիրոքի : Հրաժարեալ նախարարը վերջերս Ամերիկա գացած էր եւ կ'ըսէին թէ կորսնցուցած է Մոսկուայի վստահութիւնը, թէ վարակուած է «արեւմտեան հակումներով» եւն. :

Հ. Օ. Մ.Ի ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

Հայ Օգնութեան Միութիւնը (նախկին Կ. Խաչ) այս տարի կը տօնէ իր քառասնամեակը: Անկարելի է կազմակերպութեան մը կեանքին ու գործունէութեան վրայ հպանցիկ ակնարկ մը նետել, առանց ամէնէն առաջ յիշելու այն անձը կամ անձերը, որոնք դրին հիմը անոր:

1910 Սեպտեմբերին էր, որ Ամերիկա եկաւ Դաշնակցութեան կարկառուն գործիչներէն մէկը՝ Է. Ակնունի: Անոր այստեղ գալը զուգադիպեցաւ բանտարկութեանը կովկասահայ 500է աւելի մտաւորականներու, որոնք 1908էն ի վեր բանտարկուած էին: Բոլոր այն վայրերուն մէջ, ուր Ակնունիի մասնակցութեամբ հրապարակային ժողովներ տեղի ունեցան, հանուեցան բանաձեւեր, յօգուտ բանտարկեալներու ազատութեան, եւ ղրկուեցան Մ. Նահանգներու կառավարութեան:

Այդ օրերուն, Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կ. Կոմիտէի որոշմամբ, Ակնունի բազմաթիւ քաղաքներու մէջ կազմակերպեց Հ. Յ. Դ. Կարմիր Խաչեր, որոնք իրենց հիմնական նպատակ ունեցան օգնել մասնաւորապէս այն այրիներուն, որբերուն եւ բանտարկեալներուն, որոնք զոհերն էին մեր ազատագրական պայքարին: Անոնք նպատակ ունեցան նաեւ օգնել մեր գաղութի կթական գործին: Մինչեւ 1918 Մայիս 28, Հ. Յ. Դ. Կարմիր Խաչերը փայլուն կերպով կատարեցին իրենց վրայ դրուած պարտականութիւնները: Այնուհետեւ, նոյն կազմակերպութիւնը, աւելի քան երկու տարի գործեց իբրեւ Հայաստանի Հանրապետութեան Կարմիր Խաչ:

Հայաստանի խորհրդայնացման հետեւանքով մեր կեանքը ենթարկուեցաւ հիմնական յեղաշրջման: Երեւանի խորհրդային կառավարութիւնը, իր գոյութեան առաջին իսկ օրէն, պայքար բացաւ այն բոլոր կազմակերպութեանց դէմ, որոնք երկրպագուները չէին համայնավար վարչակարգին, չէին բաժներ անոր դաւանանքը, չէին համակրեր անոր գործելու բիրտ մէթոտներուն: Այդ կազմակերպութեանց շարքին մէջ կը գտնուէր նաեւ Հայաստանի Հանրապետութեան Կարմիր Խաչը: Երեւանի կրակը անոր ալ ուղղուեցաւ:

Եւ ծայր տուաւ չփոթութիւն մը: Շատ մը վայրերու մէջ քայքայուեցան կազմակերպութեան մասնաճիւղերը: Շատերը յուսահատ Երեւանի ընթացքէն, որոշեցին քաշուիլ մէկ կողմ, եւ չմասնակցիլ նոյնիսկ գթութեան եւ մշակոյթի վերաբերեալ գործերու: Այսպէս, մեծ ճիգերով ստեղծուած կանացի հզօր կազմակերպութիւն մը կարճ ժամանակի ընթացքին սկսաւ տկարանալ եւ հասնիլ քայքայման եզրին: Ճիշդ այդ օրերուն էր, 1923 թուին, որ Ամերիկա եկաւ Դաշնակցութեան մէկ ուրիշ անուանի գործիչը՝ ընկեր Արշակ Ջամալեան, որ դարձեալ Ամերիկայի Կ. Կոմիտէի որոշմամբ, իր կուսակցական աշխատանքներու զուգընթաց, վերակազմեց Հայ Կարմիր Խաչը: Ընկեր Ջամալեան ոչ միայն առջեւը առաւ Հայ Կարմիր Խաչի քայքայման, այլեւ զայն աւելի զօրացուց՝ հարիւրաւոր նոր ընկերուհիներ ընդունելով ներս, կազմակերպելով նաեւ նոր մասնաճիւղեր:

Է. Ակնունի եւ Ա. Ջամալեան, տարբեր ժամանակներու եւ պայմաններու մէջ Ամերիկա եկած եւ գործած, այս ափերուն վրայ հանդիսացան իրական հիմնադիրները մեր քոյրերու կազմակերպութեան: Այսօր, երբ Հայ Օգնութեան Միութիւնը իր քառասնամեակը կը տօնէ, չի կրնար, նախ եւ առաջ, անհուն սիրով ու գորովով չյիշել մեր այս անուանի գործիչները, Հայութեան այս երկու ընտիր զաւակները եւ չխոնարհիլ անոնց յիշատակին առջեւ: Շատերու հետ, բայց շատերէն աւելի, այս երկու մեծ գործիչները, իրենց նուիրումով, գործով, խօսքի ու գրչի ջերմութեամբ, կրցան ամէն տեղ շարժում ստեղծել եւ մեր հանրային կեանքին մէջ հայ կինը դարձնել գլխաւոր վարիչ ուժը գթութեան մեծ գործին: Յարգանք իրենց թանկագին յիշատակին:

Ինչպէս Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, Հայ Օգնութեան Միութիւնն ալ եղած է գործի կազմակերպութիւն մը: Լման քառասուն տարի գործեց ան, բայց այսօր ալ ան չունի իր մեծ գործի մասին վկայող նոյնիսկ մէկ հատ գիրք: Մինչ որքան չքեղ գործեր, մեր այնքան աննպաստ միջավայրին մէջ, ան կատարեր է անցնող քառասուն տարիներու ընթացքին:

Այս կազմակերպութիւնը չի կրնար պարծենալ նիւթական միջոցներով հարուստ անդամներու փաղանգով մը: Ոչ. անոր անդամներու մեծ մասը իրենց օրապահիկը հազիւ ճարող ընտանիքներու մայրերն ու կիներն են: Եւ ասիկա առաջին օրէն մինչեւ այսօր: Հազուադէպօրէն հարուստ տիկին մը կամ մայրեր մտեր են անոր շարքերուն մէջ: Նիւթական միջոցներով շատ համեստ անոր անդամուհիները սակայն հարիւր հազարներ են հաւաքեր եւ դանոնք յատկացուցեր մեր հանրային կարիքներուն:

Մասնաւորապէս առաջին մեծ պատերազմէն ետք, երբ մոխրացաւ Արեւմտեան Հայաստանը եւ ունեցանք ամէն տեղ հազարաւոր տարագիրներ ու որբեր, այրիներ, անկարներ, կարօտ մտաւորականներ եւայլն, Հայ Օգն. Միութիւնը անոնց համար եղաւ ճշմարիտ նախախնամութիւն մը: Պալքաններէն մինչեւ Սուրիա – Լիբանան, Իրաք, Իրան, Եգիպտոս, Պաղեստին, Ֆրանսա եւ Ամերիկա, մեր քոյրերը հարիւր հազարներ հաւաքեցին եւ հասցուցին այն վայրերը, ուր թշուառութիւն կար:

Հայ Օգնոթեան Միութիւնը, որ ամէն տեղ հայ իգական սեռի ամէնէն գործօն տարրերը իր դրօշին տակ էր համախմբած, դարձուց հայ կինը մեր հանրային կեանքի կարեւոր լծակներէն մէկը: Միայն գթութեան մարզին մէջ չէ որ, հայ կինը դարձաւ գործօն ու առաջնորդ ուժ մը, այլեւ ան դարձաւ գործօն ուժ մը հայ մշակութային կեանքին մէջ: Սփիւռքի մէջ ամէն տեղ մեր դպրոցական գործը շատ բան կը պարտի հայ կնոջ, ամէնէն առաջ Հայ Օգնութեան Միութեան: Պէյրութի Ճեմարանը, որ այսօր Մերձ. Արեւելքի մէջ կը կատարէ փարոսի մը դերը, շատ բան կը պարտի Հայ Օգնութեան Միութեան:

Դժբախտաբար Հայաստանի կառավարութիւնը չեղաւ խելացի օգտուելու համար այս կազմակերպութեան մեր հայրենիքին եւս օգտակար ըլլալու, անոր համար եւս զոհելու տրամադրութենէն: Ան քանիցս եւ բիրտօրէն ետ մղեց անոր իրեն կարկառած ձեռքը: Այդ է պատճառը որ Հայ Օգն. Միութիւնը վերջին մօտ 30 տարիներու ընթացքին իր գործունէութիւնը սահմանափակեց Սփիւռքի մէջ: Եւ ասիկա պզտիկ գործ չէ: Սփիւռքի մէջ կ'ապրի հայութեան մօտ մէկ երորդը: Հայ Օգն. Միութիւնը մեծապէս օգտակար եղաւ Սփիւռքի հայութեան:

Ջերմապէս կը շնորհաւորենք Հայ Օգնութեան Միութեան քառասնամեակը: Մեր միակ բաղձանքն է որ ան այսուհետեւ աւելի զօրանայ եւ իրեն լծակից ու գործակից դարձնէ աւելի մեծ թիւով հայ կիներ: Իսկ մեր աւելի մեծ բաղձանքն է, որ ան բախտ ունենայ մօտ ապագային փոխադրուելու մեր Հայրենիքը՝ հոն ծաւալելու համար իր այնքան արդիւնաւոր գործունէութիւնը:

(Խմբագրական «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»ի)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ֆրանսայի գործադուլները

Ֆրանսայի վերջին գործադուլները նոր երեւոյթ մը կը պարզեն յետպատերազմեան աշխատանքի յարաբերութեանց մէջ, իբրեւ ցոյց իշխանութեանց եւ գործատէրերու դէմ:

Շատեր, այր թէ կին, մասնակցեցան այս գործադրուլներուն տհաճութեամբ: Ոչ թէ որովհետեւ կը մտածեն թէ իրենց պահանջները անընական են, այլ որովհետեւ կորսնցուցած են իրենց վստահութիւնը իրենց առաջնորդներուն վրայ եւ չեն կրնար չհաւատալ թէ բարձր աշխատավարձքին բարձր գիներ պիտի չյաջորդեն:

Աշխատանքի չափաւոր վարիչները կ'ըմբռնեն թէ ընթացիկ գործադուլի շարժումը կուգայ այնպիսի ատեն մը երբ կազմակերպուած աշխատանքի ուժերը բաժնուած են եւ տկար՝ նիւթապէս: Անոնք կը վախնան որ երբ առաւել կամ նուազ սուղ արժող պայքարներէ վերջ, դժգոհ մնան բանուորները եւ դառնանան, ատիկա պիտի ծառայէ իբրեւ վառելիք Համայնավար կրակին:

Հաւաքական պայմանագիրներու վերջին օրէնքը, որ կը ջնջէր կառավարութեան հակակշիռը աշխատավարձքին վրայ՝ ազդանշան մը եղաւ սկսելու համար գործադուլները, սակայն բանուորները շատ մը տեսակէտներով պատրաստ չէն այս վերահաստատուած ազատութենէն օգտուելու: Զօրաւոր ազգ. միութեան դաշնակցութեան մը տեղ, այսօր չորս խմբակցութիւնները կը մրցին իրարու հետ, անդամներ հաւաքելու համար:

1946ին աւելի քան եօթը միլիոն բանուորներ անդամատուրք կը վճարէին կեդրոնական Արհեստակցական Միութեան մը: Այսօր վճարովի անդամները այս թիւին կէսէն ալ պակաս են:

Բանուորներուն դժգոհութեան գլխաւոր պատճառը իրենց սեփական կազմակերպութեան դէմ՝ այն է որ քաղաքականութիւն կը խառնեն արհեստակցական միութեանց գործունէութեան մէջ: Ծանօթ է որ համայնավարները աշխատեցան գործիք դարձնել միութիւնները արտաքին քաղաքականութեան, բայց միեւնոյն ատեն ճիշդ է որ ուրիշ կուսակցութիւններ ալ ջանացին միութիւնները գործիք դարձնել ներքին քաղաքականութեան:

Միւս կողմէ, բանուորներու պարբերական խլրտումներուն գլխաւոր պատճառն է աշխատավարձքի անբաւականութիւնը:

Վիճակագիրներ կը հաշուեն թէ ազգային եկամուտին այն մասը որ աշխատավարձքի եւ թոշակի կ'երթայ, նոյնն է ինչ որ պատերազմէն առաջ, սակայն ասիկա չի նշանակեր թէ միջին վարձուորին կենցաղի մակարդակը առաջուան չափ լաւ է:

Նախ, պատերազմէն առաջ, բանուորը ազգային եկամուտէն իր բաժինը կ'առնէր մեծ մասով կանխիկ: Այսօր իր առածին մեծ մասը տեսակ մը ապահովագրութիւն է անակնկալներու դէմ: Երբ վիճակագիրներ կ'ըսեն թէ ան կը շահի այնքան որքան պատերազմէն առաջ, անոնք նկատի ունին ընտանեկան նպաստը, հիւանդութեան, հանգստեան թոշակի եւ անգործութեան նպաստը:

Այս բոլորը աւելցան շնորհիւ պատերազմէն վերջ հաստատուած հսկայական ընկերային ապահովութեան դրութեամբ, որ տարեկան մէկ միլիառ ֆրանք կը քամէ, կամ Պետութեան ամբողջ ծախքին եւ շահարկութեան գումարին կէսը: Արդեօք կ'օգտուի իր եւ գործատիրոջ կողմէ ընկերային ապահովագրութեան տրուած դրամէն — վէճի հարց մըն է միշտ: Սա ստոյգ է որ շատ մը պարագաներու մէջ քիչ դրամ ունի ծախսելու համար, քան պատերազմէն առաջ:

Ամէնը այս չէ: Բուն իսկ աշխատաւոր զանգուածին մէջ ալ դրամի նոր բաշխում մը տեղի ունեցաւ: Իբրեւ հետեւանք ընտանեկան նպաստի ընդլայնումին, ամուսնացած աշխատաւորներուն քան առ հարիւր աւելի լաւ կ'ապրի քան պատերազմէն առաջ, մինչդեռ վատթարացած է սովական այրերուն եւ կիներուն վիճակը:

Կառավարական վիճակագրութեանց համաձայն, սովական անհատ մը կը ստանայ իր նախապատերազմեան ապրուստին 85 առ հարիւրը, իսկ ամուսնացած մարդ մը իր կնոջ եւ երկու զաւակներուն հետ՝ 115 առ հարիւր:

Քաղաքաբնակ բանուորներուն կենցաղն ալ ազդուած է իբրեւ հետեւանք հողագործ բնակչութեան հարստացման: Անոնց համար ուտելիքը աւելի սուղ է, բաղդատելով պատերազմէն առաջուան գիներուն հետ:

Ուրիշ նշանակալից պարագայ մը, — այսօր գիւղացիներուն զաւակները իրենց ուզածին չափ կաթ, կարագ, պանիր եւ միս ունին: Պատերազմէն առաջ այդ ուտեստներուն վերջին կրամը շուկայ կը փոխադրուէր եւ շատ մը գիւղական շրջաններու բնակիչները կը նեղուէին սնունդի պակասէն: Հիմա լաւագոյն սնունդը կը ստանան գիւղացիներու զաւակներ, որոնք նոր սերունդին առնուազն կէսը կը կազմեն եւ ամէնէն տոկուն գինուորները:

Կարելի՞ է բարելաւել քաղաքաբնակ բանուորներու կենցաղը՝ առանց վնասելու գիւղական բնակչութեան կամ նոր թղթադրամներ շրջաբերութեան հանելու, — այս ալ խնդիր մըն է որ լրջօրէն կը զբաղեցնէ կառավարութիւնը:

Ընդհանրապէս բոլորն ալ կ'ընդունին թէ ճարտարագործական շահերը աւելի մեծ են այսօր քան պատերազմէն առաջ: Կարգ մը ճարտարարուեստական ասպարէզներու մէջ, գործատէրերը ի վիճակի են աւելցնելու աշխատավարձքը, առանց բարձրացնելու գիները: Բայց կառավարութիւնն ալ կը թելադրէ որ յամրաբար կատարեն յաւելումը, վասն զի պետութիւնը ինքն ալ գործատէր է այժմ, շատ մը ճարտարարուեստներ ազգայնացուցած ըլլալով, եւ չի կրնար մեծագումար յաւելումներ կատարել, առանց ելմտացոյցին հաւասարակշռութիւնը խանգարելու եւ նոր տուրքեր հաստատելու:

Ինչպէս կը յիշուի, ընկերվարականները հրաժարեցան կառավարութենէն, մասամբ անոր համար որ կարենան ազատ գործել եւ իրենց արհեստակցական կազմակերպութեան՝ Բանուորական Ուժին մէջ համախմբել բազմաթիւ աշխատաւորներ: Շատ մը չափաւոր միութիւններ կը կարծեն թէ արհեստակցական կազմակերպութիւնները պիտի զօրանան, եթէ կառավարութիւնը ճշդէ թէ ո՛ր գործադուլները օրինաւոր են՝ որո՛նք ապօրէն:

Ուրիշ վարիչներ, եւ զօր. տր Կոլի կուսակիցները տարբեր տեսակէտ ունին: Կ'ըսեն թէ կարելի չէ վերջ տալ բանուորական խլրտումներուն եւ տեւական գործակցութիւն հաստատել, առանց արմատապէս փոխելու սահմանադրութիւնը եւ ճարտարագործական քաղաքականութիւնը որ կը տիրէ տարիներէ ի վեր: Բանգէտներ այս աւանդական քաղաքականութեան կը վերագրեն համայնավար կուսակցութեան աճումը: Անոնց կարծիքով, եթէ համայնավարները քաղաքական խնդիրներ չխառնէին այս պայքարին մէջ, աւելի մեծ ազդեցութիւն պիտի չահէին:

Հակարոյշեւիկ վարիչ մը կ'ըսէր վերջերս, — Խ. Միութեան յիմարութիւնն է որ կը սնձէ համայնավարութիւնը Ֆրանսայի մէջ, եւ ոչ թէ ֆրանսական կառավարութեան իմաստութիւնը»:

Թ. Ա. Թ.

ՄԻԼԱՆՈՑԷՆ ԽԱՐԹՈՒՄ (ՍՈՒՏԱՆ)

ԽԱՐԹՈՒՄ, 8 Մարտ (Յառաջ). — Երկիրէ երկիր, Եւրոպայէն Ափրիկէ, ցուրտէն տաքը, Միլանոյէն Խարթում, ահա հրաշք մը:

Գիշերուան մը ընթացքին, խոր մութին՝ կտրեցինք լեռներ, Միջերկրականը, ամպերու ուրիշ ծով մը, անապատը, եւ ահա մեր մեկնումէն 12 ժամ ետքը, 7500 մեթր բարձրութեան վրայէն բարեւեցինք ափրիկեան առաջին կարմիր արշալոյսը:

Ափրիկէ, երազներու աշխարհ, Խարթում մայրաքաղաք Սուտանի, խառնուրդ ազգերու, գոյներու, լեզուներու: Իսկական Բաբելոն մը:

Խօսինք մեր համրանքի մասին:

Հիւդ հարիւր հոգիէ կազմուած գաղութ մը: Մեծ մասը կը բնակի Խարթում, փոքր մաս մըն ալ Օմտուրման: Գաղութին գրեթէ բոլոր անդամները քաջ լեզուագէտներ: Բարեկեցիկ եւ ունեւորներէ կազմուած գաղութ մը, գոնէ մեզի համար որ Լիբէթներու երկրէն կուգանք: Կազմակերպուած տիպար գաղութ մը որ սեփական շէնքի մը մէջ հաստատած է իր հաւաքատեղին, ընթերցարանը և մանկապարտէզը: Ամէն առաւօտ ինքնաշարժ մը — սեփականութիւնը գաղութին — կը հաւաքէ հայ փոքրիկները եւ կը բերէ դպրոց: Վարժուհի մը եւ երկու օգնական օրիորդներ, ամէն օր վաթսուն մանչ – աղջիկ աշակերտներուն կուտան այն հոգեկան սնունդը որ պիտի ծառայէ ճրագը վառ պահելու, տոկալու: Երիտասարդութիւնը ունի իր մարզարանը:

Գաղթային Ազգ. մարմնի վարչութիւնը ծրագրած է եկեղեցի մը եւ նոր դպրոց շինել, դպրոցի վերի յարկն ալ յատկացնել ապագայ հոգեւոր հովիւին:

Յաջողութիւն կը մաղթենք մեր հայրենակիցներուն, վստահ՝ որ այս գաղութը իր նիւթական միջոցներով կրնայ շինել իր եկեղեցին ալ, իր տիպար դպրոցն ալ, եւ եթէ կամենայ՝ կրնայ նաեւ օգտակար ըլլալ ուրիշ գաղութներու:

Անցողակի խօսեցանք վարչութեան նախագահին հետ, Վենետիկի Մխիթարեան հայրերուն ծրագրին մասին որուն իրականացումը կը կարօտի բոլոր հայրենակիցներու օժանդակութեան:

Կ'ուզենք յուսալ որ մեր խօսքերը պիտի չփոշիանան ու կորսուին Խարթումը շրջապատող անապատին մէջ:

Ա. ՍԱՐԵԱՆ

Անցորդ մը. — Պզտիկ, ինչո՞ւ կը սպասես:

Աղջնակը. — Մայրիկս ըսաւ որ ինքնաշարժը անցնելէն ետքը միայն փողոցին միւս կողմը անցնիմ:

Անցորդը. — Ուրեմն ինչո՞ւ կը սպասես:

Աղջնակը. — Դեռ ինքնաշարժ չանցաւ:

★

Ա. — Ի՞նչպէս կրնանք օգտակար սունկը վնասակարէն զանազանել:

Բ. — Երբ ուտենք եւ թունաւորուինք, կը նշանակէ թէ վնասակար է...:

★

ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ. — Կրնա՞ս ըսել թէ ե՞րբ սկսաւ 30ամեայ պատերազմը:

ԱՇԱԿԵՐՏԸ. — Ոչ. բայց կրնամ ըսել թէ ո՞րքան տեւեց:

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԵՐԿՈՒ ԿԱՆԽԱՀԱՍ ՄԱՀԵՐ

ՄԱՐԹԻԿ, (Մարսէյլ) — Մարտ 2ին իրիկուան դէմ բնիկ Ուրֆացի Սահակ Ծղալեան իր տիկնոջ եւ դրացի կնոջ մը հետ սուրճ խմած ատեն, թեթեւ անհանգստութիւն մը կը զգայ, սրտի սեղմումով: Հանգստանալու համար սենեակ մը կը փոխադրեն, անհրաժեշտ խնամքները տանելով, բայց քանի մը ժամ վերջը կը մեռնի:

Յուղարկաւորութիւնը կատարեց Մեսրոպ քահանայ, ի ներկայութեան հոծ բազմութեան մը եւ բազմաթիւ ծաղկեպսակներով: Հանգուցեալը 54 տարեկան էր եւ հին լեգէոնական մը: Մասնակցած է զանազան կռիւներու: Կը թողու չորս զաւակներ, երկուքը անչափահաս: Մեր ցաւակցութիւնները ընտանիքին եւ բոլոր պարագաներուն:

Նոյն գիշերը ժամը 12ին Մարսէյլի Սալվաթօր հիւանդանոցին մէջ կը շիջէր Տիկին Մառի Ասլանեան, 23 տարեկան, աղջիկը գաղութիս անդամներէն Պ. Պետրոս Օգգաճեանի: Ամէնքն ալ զարմացան թէ ինչպէս մէկ ամսուան պզտիկ անհանգստութենէ վերջ, այս կայտառ աղջկան կանաչ արեւը յանկարծ մարեցաւ:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ մեծ շուքով: Ազգակիցներու եւ տեղացիներու բազմութիւն մը կր հետեւէր դագաղին, բազմաթիւ ծաղկեպսակներով:

Ողբացեալ Մառին բոլորին կողմէ սիրուած էր իր շիտակ եւ համեստ բնաւորութեամբ: Կը թողու երկուքուկէս տարեկան սիրուն մանչուկ մը: Մեր ցաւակցութիւնները իր ամուսնոյն եւ ծնողքին: —Խ. Արքինեան

ՎԵՐԱԴԱՐՁԻ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՄԻՒՆԻԽ (Յառաջ). — Թենիսի ախոյեան, Մաքս Պարոնեան՝ որ երկու ամիսէ ի վեր կը բացակայէր, Փետրուարի վերջերը վերադարձաւ Միւնիխ:

Ան դարձեալ երկար թուռնէ մը ունեցած էր, իր պատկանած խումբին մարզիկներուն հետ, զանազան երկիրներու մէջ, մասնակցելով միջազգային մրցումներուն: Իտալիայէն անցած են՝ Թունաստան, Եգիպտոս, Թունուզ, Ալժերիա, Մալթա կղզին ու Պելժիա: Մարտին սկիզբները, մեր հայրենակիցը յաջողութեամբ անցուցած է նաեւ իր յաճախած համալսարանի Ա. վեցամսեայ քննութիւնները: Տնօրէնը, զինք շնորհաւորելով յայտարարած է թէ վեց ամիս վերջ Բ. տարեկան քննութեանց կը ստանայ «Սփորթի տօքթէօր» տիտղոսը: Մինչեւ Յունիս համալսարանի դասընթացքին հետեւելէ ու հանգչելէ վերջ, իր խումբին հետ, Փարիզի վրայով Սպանիա եւ Փորթուկալ պիտի անցնի, մրցումներու համար:

Այս անգամ իր վերադարձին առթիւ՝ որ կը զուգադիպէր իր ծննդեան 34րդ տարեդարձին՝ Պարոնեան ուրախութեան երեկոյթի մը հրաւիրած էր, մարզասէր հայրենակիցները, իր բնակարանին մէջ: Տաքուկ մթնոլորտ մը ստեղծուելով, եղան բաժակաճառեր, արտասանութիւններ եւ հայկ. երգեր: Այցելած երկիրներուն կլիմային տակ, հայ ախոյեանը Խափշիկի նման սեւցած, սակայն ֆիզիքապէս քաջառողջ էր: Շեշտեց թէ այցելած երկիրներուն մէջ, Հայերը շատ ջերմ ընդունելութիւն ըրած են իրեն:

Այսպէս քանի մը ժամ ուրախ երեկոյթ մը վայելելէ վերջ վերադարձանք: Սենեակը լիքն էր նոր ստացած ծաղկեպսակներով, փունջերով, շքանշաններով եւ նուէրներով: Թենիսի տեղական վարչութիւնն ու համալսարանի ուսանողներն ալ, խոշոր ծաղկեփունջեր ու շնորհաւորական տողեր ուղարկած էին: — Թղթակից

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԵՐԳ ԱՆԹԵԼԻ ՎՐԱՅ

Փարիզի Հայկական Երգչախումբի վարիչ մարմինը կը խնդրէ ծանուցանել թէ հրաւէր ստացած է յառաջիկայ գարնան Ռատիոտիֆիւզիօն Ֆրանսէզի կողմէ կազմակերպուած երաժշտական ընդհ. փառատօնին եւ մրցման մասնակցելու, Լիլ քաղաքին մէջ, Ֆրանսայի եւ օտար երկիրներու բոլոր երգչախումբերու հետ:

Այս առթիւ կատարուած դիմումի մը պատասխանելով Ռատիօի վարչութիւնը հաւանած է պարբերական համերգներ տալ հայկական երաժշտութեան, մեր երգչախումբին միջոցաւ:

Ֆրանսական Ռատիօկայանը այս ձեռնարկին համար ոեւէ վճարում չըներ հայկական խումբին: Ընդհակառակն բացառիկ պատիւ մըն է որ կ'ընծայէ, ինչ որ հաճոյք պիտի պատճառէ անկասկած մեր գաղութին: Մեր երաժշտութիւնը օտարներու ծանօթացնելու այս միջոցը կրնայ նպաստել մեր ազգին մասին գնահատանք ստեղծելու:

Անշուշտ այսպիսի ձեռնարկի մը շարունակութեան համար ոչ խումբի անդամները եւ ոչ ալ ղեկավարը անձնապէս չեն կրնար տոկալ կազմակերպական ամենօրեայ ծախքերուն:

Այս պատճառաւ երգչախումբի վարիչ մարմինը այս կոչը կ'ուղղէ բոլոր հայրենակիցներուն, որպէսզի բարեհաճին մասնակցիլ երգչախումբի ընդհ. ծախքերու ֆոնտին: Որքան ալ համեստ ըլլայ աջակցութիւնը՝ շնորհակալութեամբ կ'ընդունուի:

Ռատիոյի առաջին համերգը տեղի պիտի ունենայ կիրակի 19 Մարտ, ժամը 19.30ին, Փարիէնթէրի վրայ:

Յ. Գ. — Դրամական առաքումները կատարել հետեւեալ հասցէով. — Քօրալ Արմէնիէն տը Փարի, 14 րիւ Փըթի, Փարիզ (19): Ստացագիր պիտի ղրկուի նուիրատուներուն:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՕՏԱՐ ԵՐԴԻՔՆԵՐՈՒ ՏԱԿ (պատմուածքներ): Գրեց՝ Յ. Գեղարդ: Տպ. Համազգային, Պէյրութ, 1950: Գին 250 ֆրանք: Հասցէ. — Գասպար Իփէքեան, 127 րիւ Վատի Ճէմիլ, Պէյրութ (Լիբան):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (29)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Ե.

Բնական արատը, մի ոտի կարճութիւնը, որ հարկադրում էր սաստիկ կաղալ, կարծես ամաչեցնում էր նրան. եւ մարդկանց հասարակութիւնից փախած՝ նա մի առանձին աշխարհ էր գտել իր համար: Դա գիրքն էր որի վրայ դասեր էր առնում կոյս Հեղինէից: Ուսումն էլ դժուարութեամբ էր նրան մատչելի դառնում: Ամբողջ տարիները նա եռանդով, կատարեալ ինքնամոռացութեամբ նուիրուած էր գրքին: Հեղինէն, որ Աւետարանոցի եւ նրա շրջակայ գիւղերի համար երկար տարիներ վարժուհու պաշտօն էր կատարել իր վանքում, չէր յիշում մի այլ աշակերտ, որ այդքան դժուարութեամբ սովորած լինէր կարդալը: Եւ պէտք էր առանձին եռանդով գործադրել մանկավարժական բոլոր իմաստութիւնները, որպէսզի կարելի լինէր մտցնել այդ փոքրիկ, բայց կարծր գլխի մէջ գիտութեան սէրմերը: Մելիք-Հիւսէյինը ընդունում էր, որ գիտութեան առաջ ամէնքը հաւասար են եւ որ իր որդու միսն էլ պատկանում է Հեղինէին, իսկ իրան մնում է ոսկորը:

Կուսանոցի փոքրիկ խուցը, ուր անցաւ Յովսէփի աշակերտութեան առաջին տարին, ականատես էր թէ ինչպէս Հեղինէն ամենայն բարեխղճութեամբ, չմոռանալով որեւէ մանրամասնութիւն, ծեծում եւ տանջում էր երեխային, որ չարութիւն չէր անում եւ մեղաւոր էր միայն նրանով, որ դժուար էր հասկանում իր դասերը: Եւ սակայն ծեծը նրան առաջ չէր տանում: Տարիներ անցան, երեխան դանդաղ կերպով յառաջդիմում էր, որքան թոյլ էին տալիս իր սահմանափակ ընդունակութիւնները:

Եւ որովհետեւ ծեծը շարունակւում էր, ու չարութիւն չգործելով նրա ջանասիրութեան վրայ, ուստի նրա մէջ հաստատուեց մի խորին անտարբերութիւն դէպի ամէն մի բռնութիւն, ամէն մի տանջանք:

Նա կարող էր տանել աւելի խիստ պատիժներ, այնպիսիները, որոնք չկային կոյսի ծրագրին մէջ, իսկ ձանձրանալ նրանցից հեռացնել իր մարմնի ցաւող մասերը հարուածների տակից — դա անհնարին էր նրա համար, չկար նրա բնութեան մէջ: Այդ դանդաղկոտութեան, այդ անտարբերութեան մէջ նա իւրացնում էր հաստատ գիտութիւն. ինչ որ այնպիսի դժուարութեամբ մատչելի էր դառնում նրան, այլեւս չէր մոռացւում: Տարիներ շարունակուեցին նրա տանջանքները, բայց տարիներից յետոյ նա ամենալաւ գրագէտն էր գիւղում: Հեղինէն դէն գրեց ծեծրայն ժամանակ, երբ Յովսէփը ղրկուեց հօրից: Միեւնոյն բախտին ենթարկուեց եւ կուսանոցը, որի համար Մելիք Հիւսէյինը մի խնամատար հայր էր: Հեղինէն իբրեւ կուսանոցի մայրապետ, որբացած անուանեց իրեն եւ իր դառն արտասունքները խառնեց Աննա-խաթունի արտասունքների հետ: Վշտի այդպիսի արտայայտութիւն դեռ երբեք չէր ցոյց տուել պառաւ մայրապետը:

Եւ այնուհետեւ, երբ արտասունքները տեղի տուին հանգուցեալի հոգու փրկութեան համար կատարուող աղօթքներին, Յովսէփը Հեղինէի առաջ այլեւս աշակերտ չէր, այլ հոյակապ իշխանի անօգնական որբ, որին պէտք էր խնամել եւ պահպանել, թէեւ վարժապետական իմաստութիւնը երբեք չէր դադարում քարոզել, որ չէ կարելի խելք եւ մարդկութիւն սովորեցնել առանց ծեծի ու տանջանքի:

Այժմ էլ, երբ վերջացաւ ընթերցանութիւնը, նա հաճութեամբ, առանց չարանալու, ուղղեց իր աշակերտի սխալները եւ սկսեց հարցեր տալ: Յովսէփը, խրախուսուելով նրա գլխի շարժումներից, որոնք հաւանութիւն էին յայտնում, պատասխանում էր անսխալ:

Գովեց եւ մայրը: Դրանից աւելի վարձատրութիւն չէր կարող լինել խեղճ երեխայի համար, այդ էր վկայում նրա ընկճուած, վախկոտ դէմքը, որի վրայ յանկարծ փայլեց հոգեկան բաւականութիւն, մի երեւոյթ, որ շատ քիչ էին նշմարում նրան շրջապատողները:

Դասը շատ լաւ վերջացաւ: Այնուհետեւ Յովսէփի համար միեւնոյն էր թէ ինչ կ'ասեն իր մասին: Եւ նա իր սովորական անտարբերութեան յատնուեց, կուչ եկաւ, ինքն իր մէջ ամփոփուեց երբ նրա մայրը նորոգեց ընդհատուած խօսակցութիւնը:

Բանուորական խլրտումներ

ՀԱՑԹՈՒԽՆԵՐՆ ԱԼ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ՅԱՅՏԱՐԱՐԵՑԻՆ .— ՓՌԱՊԱՆՆԵՐԸ ԻՐԵՆՔ ՊԻՏԻ ԵՓԵՆ ՀԱՑԸ .—ԿԱԶԻ ԵՒ ՋՈՒՐԻ ՏԱԳՆԱՊԸ ՄԵՂՄԱՑԱԾ .— ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՎԵՐՍԿՍՈՒՄԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Երեքշաբթի գիշեր ընդհանուր գործադուլ յայտարարեցին հացթուխ բանուորները, անսահման ժամանակի մը համար, Սէնի, Սէն է Ուազի եւ Սէն է Մառնի նահանգներուն մէջ: Թերթերը կը գրեն թէ փռապանները իրենք պիտի եփեն հացը եւ կառավարութիւնն ալ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ, որպէսզի հացի տագնապ մըն ալ չծագի :

Ջուրի եւ կազի տագնապը մեղմացած է, թէեւ գործադուլը կը շարունակուի :

Աշխատանքի վերսկսումը կը շարունակուի մետաղագործական հաստատութեան մէջ: Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, 80.000էն 68.000ի իջած է բանթողներուն թիւը, իսկ Ռընոյի աշխատաւորները վերադարձած են 72 առ հարիւր համեմատութեամբ :

★ Հանրակառքի բանուորները գործադուլ յայտարարեցին Լիոնի մէջ: Խլրտումները կը ծաւալին Նիսի մէջ: Ընկերային Ապահովութեան աշխատաւորներէն վերջ, գործադուլ յայտարարեցին քաղաքապետութեան պաշտօնեաները, նոյնիսկ աւելածուները եւ պարտէզներու պահապանները : (Փարիզի մէջ ալ մասամբ կը շարունակուի աւելածուներու գործադուլը : Երէկ աշխատանքը դադրեցուցին նաեւ կոյուղիներու բանուորները):

Կացութիւնը փափուկ է նաւահանգիստներու մէջ, ուր հանրաքուէ կը կատարուի ընդհ. գործադուլի համար : Մասնաւորապէս ծանր վիճակի մը մատնուած է Մարսէյլը, եւ շատ մը նաւեր օտար նաւահանգիստներ կ'երթան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻԱ ԽԶԵՑ իր մաքսային համաձայնութիւնը Լիբանանի հետ, ինչ որ մեծ դժուարութիւններ պիտի պատճառէ պարենաւորման համար: (Լիբանան Սուրիայէն կը ստանայ ցորենը եւ ուրիշ ուտեստներ):

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ բարձր պաշտօնատարներէն հինգ հոգի եւս ամբաստանուեցան ծերակուտական Մըք Քարթիի կողմէ, իբրեւ համայնավար: Քննութիւնները կը շարունակուին :

ՈՍԿԻԻՆ ԳԻՆԸ 499.000 ֆրանքի իջաւ Փարիզի սակարանին մէջ, այսինքն կրամը 499 ֆրանք: Անցեալ Սեպտեմբերի արժեզրկումին առեն, ձոյլ ոսկին կ'արժէր 670.000 ֆրանք, մինչեւ 900.000ի բարձրանալէ վերջ: Ոսկեդրամներն ալ ինկան նոյն համեմատութեամբ: Նափոլէոնը 3680 ֆրանքի կը ծախուէր առջի օր (կորուստ 60 ֆրանք), սթերլինը՝ 4330ի (կորուստ 80 ֆրանք): Թղթադրամներն ալ ինկան: Տոլարը կ'արժէր 370 ֆրանք (սեւ շուկայ), սթերլինը 865 եւայլն:

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը տասնամեայ ծրագիր մը պատրաստած է, օգնելու համար չքաւոր գիւղացիներուն եւ երկու միլիոն անգործներուն : Պետութիւնը պիտի գրաւէ մեծ կալուածները եւ 60 միլիոն սթերլին պիտի ծախսէ հանրօգուտ շինութեանց համար :

Տր. Կ. Խաչի վարիչներ

պատրաստելու դասընթացքին բացումը այս Շաբաթ, Մարտ 18ին կէսօրէ վերջ, ժամը 4ին, ՍՈՍԻԷԹԷ ՍԱՎԱՆԹի մէջ:

Կը խնդրուի արձանագրուած ընկերուհիներէն ներկայ ըլլալ ճիշդ ժամը 4ին:

Մուտքը ազատ է նաեւ բոլոր ընկերուհիներու եւ համակիրներու համար :

Գրական երեկոյթ Մարսէյլի մէջ

Նուիրուած բազմավաստակ գրագէտ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի : Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի:

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Փալէ տ'Օրի շքեղ սրահին մէջ, 80 Լա Քանըպիէռ :

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Պիտի խօսին՝ ՓՐՈՖ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ, Յ. ԱՂԱՑԵԱՆ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Պիտի արտասանեն ընկերուհի Ա. Յարութիւնեան, ընկերներ Գ. Քէնտիրեան եւ Ս. Սարգիսեան:

Մուտքը ազատ է :

ԽՆՋՈՅՔ Ի ՊԱՏԻՒ ԻՐ ԴԱՍԱԽՕՍՆԵՐՈՒՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ, այս կիրակի ժամը 3—8: 19 րիւ Քոմարթէն :

Կը հրաւիրուին ծնողներն ու Նոր Սերունդի բարեկամները :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի մրցումները այս կիրակի սթատ Ժան Պուէնի (Իսի լէ Մուլինօ) մեր դաշտին վրայ, մէթրօ Մէրի տ'Իսիէն հինգ վայրկեան :

Պահեստին ժամը 13.30ին, Ա. ժամը 12.30ին:

Ժամադրութիւն դաշտին վրայ ժամը, 13ին Փարիզի Հ. Մ. Մ.ը Մօնրուժի դէմ :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պօմոնի «Ահարոնեան» խումբին, մասնակցութեամբ «Զաւարեան» ենթակոմիտէի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի :

«Շանթ» թատերախումբին կողմէ, այս Երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Պօմոնի Ֆլօրէալ Սինէմային մէջ:

Կը ներկայացուի ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ

Ապահովեցէք այժմէն ձեր տոմսերը, որոնք շատ սահմանափակ թիւով հրապարակ հանուած են :

Թատերական ներկայացում

Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, Կիրակի երեկոյ, 26 Մարտ, ժամը 8.30ին, Սալ Վօլթէռի մէջ, րիւ Վօլթէռ, Ալֆորվիլ:

Մեծ խնամքով կը ներկայացուի

Սուրէն Պարթեւեանի ԱՆՄԱՀ ԲՈՑԸ

Ցուզիչ տրամ երեք արարով

Ինչպէս նաեւ Երուանդ Օտեանի ՋԱՒԱԼԼԸՆ

Մուտք 150 եւ 100 փրանք :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Վարագոյրը կը բացուի յայտարարուած ժամուն :

Ընտանեկան մեծ պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ ԼԻՈՆԻ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ, ի նպաստ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՄՆՏՈՒԿԻՆ :

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Վիլօպանի Պետական Թատրոնի մեծ եւ շքեղ սրահին մէջ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ, հայկական եւ կովկասեան պարեր: Կը մասնակցին նաեւ Լիոնի Ժող. Տրամա – Օփէրէթ Թատերախումբը:

Ընտրութիւն 1950ի Լիոնահայ օրիորդաց գեղեցկութեան թագուհիին, որոնցմէ Ա. Բ. եւ Գ. հանդիսացողները կը ստանան արժէքաւոր նուէրներ: Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով: Աճուրդ չկայ : Մուտք 200 ֆրանք

Կանխաւ ապահովել սեղանները, դիմելով Պ. Պ. Ե. Փափազեան 11 րիւ Վիլըրուա, Ա. Կիւլպէնկեան 35 րիւ Տիւնուար, Պ. Պաղտասարեան 39 րիւ Ժիւլիէթ Րէճամիէ, Ե. Վարդանեան 88 րիւ Մաժանթա, Ա. Մանուկեան15րիւ Ռըւայէ, իսկ հանդէսին օրը Թատրոնի կիշէն ժամը 8էն սկսեալ :

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Ru eDamesme – (13)

ՔՆԱՐ ՕՀԱՆԵԱՆ

ՎԱԶԳԷՆ Հ. ՍԵՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Նշանուած

Շավիլ 12 Մարտ 950 Անիէռ

★

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Տէր եւ Տիկին Հ. Սերէնկիւլեան իրենց զաւկին՝ Վազգէնի նշանախօսութեան առթիւ կը նուիրեն Հ. Յ. Դ. Վեթ. Ֆոնտին 2000 ֆրանք, ՅԱՌԱՋի տարածման ֆոնտին 3000, «Հայ – Բոյժ»ի տարածման 2000, Շավիլի Տր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին 2000, Շավիլի Նոր Սերունդին 2000:

Ստանալ ՅԱՌԱՋէն :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 8.30ին դպրոցի սրահը, (78 րիւ Բապըլէ): Կարեւոր օրակարգ :

ԱՆԿԷՆԻ ՏՐ. Կ. ԽԱՉԻ մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9 — 11, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

Հ. Յ. Դ. ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, վերջին ժողովին տեղը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի ընկեր Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ: — Հայերէնի դասընթացք ժամը 8էն 9:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները, այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը, 78 րիւ Բապըլէ: Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. ընկեր Կարօ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8ին Պար Թէրմինիւսի մէջ : Ներկայանալ անդամատետրով :

ԿԱՐՏԱՆ. — Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. «Գեղունի» տան մէջ:Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապոյտ Խաչի դասախօսական ժողով, գաւաթ մը թէյի շուրջ, այս կիրակի ժամը 5.30ին, դպրոցի սրահը: Բոլոր ընկերուհիներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ Մարսէյլի մէջ, այս ուրբաթ, ժամը 21ին Պար տիւ Կլօպ, ի ներկայութեան սկաուտական մարմնի, նախագահ եղբ. Վազգէն Անդրէասեանի : Կը հրաւիրուին ենթաշրջանի բոլոր սկաուտները իրենց պատասխանատուներով: Նաեւ, անոնք որ գործօն կեանքէ հեռացած են որեւէ պատճառով :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վռամեան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի, կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՈՒՐՖԱՅԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9ին, Քաֆէ Րէժան, մէթրօ Քատէի դիմաց:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԵՐԳ ՓԱՌԻ ԷՆԹԷՌԻ ՎՐԱՅ

Ռատիոտիֆիւզիոն Ֆրանսէզի հրաւէրով Փարիզի հայկական երգչախումբը համերգ մը պիտի տայ այս կիրակի, ժամը 19.30ին, Փառի էնթէռի վրայ: Տեւողութիւնը՝ կէս ժամ: Խօսնակը տեղեկութիւններ պիտի հաղորդէ Հայերու մասին:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Vendredi 17 MARS 1950 Ուրբաթ 17 ՄԱՐՏ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6104–Նոր շրջան թիւ 1515

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿՈՂՈՊՈՒՏԸ ՊԻՏԻ ԴԱԴՐԻ՞

Պոլսահայ թերթերը սինակներով մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն Թաղ. խորհուրդներու վերահաստատման մասին, որուն պիտի յաջորդէ ազգ. հաստատութեանց մատակարարութեան փոխանցումը :

Քիչ անգին կը կարդաք ամէնէն հարուստ արուարձանին՝ Բերայի եկեղեցիներուն եւ կալուածներուն փոխանցման պատմութիւնը :

Գործողութիւնը չէ վերջացած տակաւին, դատելով երկու հայերէն թերթերու հակասական հրատարակութիւններէն :

Զմոռնանք որ Թրքական պաշտօնատան մը հետ է գործը, եւ տաղտուկներ, դժուարութիւններ կրնան ծագիլ մինչեւ վերջին պահուն :

Ամէնքդ ալ գիտէք, անշուշտ : Անհատականէն վերջ, փոքրամասնութեանց հանրային հարստութիւններն ալ քամելու, անոնց յետին եկամուտը իրենց ուզածին պէս մատակարարելու համար, Անգարա օրէնք մը հրատարակեց տասը տարի առաջ :

Այդ օրէնքով, Էվգաֆին կը յանձնուէին բոլոր ազգային հաստատութիւնները եւ հարստութիւնները, — եկեղեցի, դպրոց, կալուած եւայլն :

Մատակարարութիւնը պիտի կատարէին «Թէք միւթէվէլլի»ներ (անհատ հոգաբարձու), նշանակուած՝ պետութեան կողմէ : Անոնք պիտի գործէին տիրաբար, իրենք զիրենք պատասխանատու համարելով միայն Էվգաֆին առջեւ :

Ինքնին լուծուած էին Թաղ. խորհուրդները եւ ուրիշ մատակարար մարմիններ : Պատրիարքարանն ալ իրաւունք չունէր որեւէ միջամտութիւն փորձելու :

Առաջին օրէն իսկ, իբրեւ անհատ մատակարար նշանակուեցան ընդհանրապէս բացասական տիպարներ : Արե՛ւ ծագած էր հասարակ խաչագողներու եւ լրտեսներու, «Թուրք–լուսաւորչական» կոչուած դաւադիրներու համար, այր թէ կին :

Եւ սկսաւ կազմակերպուած աւարառութիւն մը : Անհատ մատակարարները իրաւունք ունէին գանձելու նոյնիսկ մոմագիները, պնակներու, գանձանակներու հասոյթները :

Ո՞վ կրցաւ ստուգել կողոպուտներուն հաշիւը, քաղաքին ունեւոր թաղերէն մինչեւ բանուորական արուարձանը :

Ո՞վ կր համարձակէր հաշիւ պահանջել ամբարհաւաչ Դաւիթ Երլմազներէ (Սավուլեան, Բերա), Յովհ. Շահիններէ (Ղալաթիա), նոյնիսկ ոմն Արուսեակ Թոփմախէ (Սամաթիա) :

Առաջին երկուքը սատկած էին, երբ զեղծումներու հոտը մինչեւ Էվգաֆի դուռները հասաւ : Իսկ վերջինը դատի կանչուեցաւ նոյն այդ պաշտօնատան կողմէ :

Հատորներ պէտք է գրել, ներկայացնելու համար տասնամեայ աւարառութեան պատկերը, թուականներով եւ թուանշաններով :

Թուրքն ու Հայը մրցումի ելած էին, կարելի եղածին չափ իւղոտ բաժիններ քաղելու, բաշխելու համար հանրային ստացուածքներէն (ինչպէս «Լքեալ գոյքեր»էն) :

Արդեօք մետասաներորդ ժամու խղճահարութի՞ւն մըն է որ րսել կուտայ Թուրքիոյ դատական նախարարութեան ներկայացուցիչին, Բերայի եւ եկեղեցիներուն եւ կալուածներուն փոխանցման գործողութեանց առթիւ .

— «Էվգաֆի վարչութիւնը իբրեւ նուիրական աւանդ պահպանեց Պէյօղլուի Հայոց եկեղեցիները, որպէսզի ամենափոքր վնասի մը չենթարկուին : Եթէ կարգ մը թերութիւններ գործուած են, ներողամիտ աչքով պէտք է նայիլ, որովհետեւ թերութիւնը մարդկային է» :

Այժմ այս բոլորը պատմութեան անցած են եւ հետզհետէ նորընտիր Թաղ. խորհուրդներուն կը յանձնուի ազգ. ստացուածքներու մատակարարութիւնը, համաձայն նոր օրէնքին :

Անշուշտ այս Թաղ. խորհուրդներն ալ ենթակայ են պետական հսկողութեան : Այս կամ այն պաշտօնատունը կրնան հաշիւ պահանջել որեւէ ատեն, պատրիարքարանին վերապահելով միայն հոգեւոր շուք մը :

Բայց եւ այնպէս, կարելի չէ ժխտել նոր կարգուսարքին առաւելութիւնները, քանի որ եօթը հոգինոց մարմիններ պիտի կատարեն մատակարարութիւնը, փոխանակ մէկ անհատի :

Իւրաքանչիւրին արթնութենէն կախում ունի կողոպուտներուն դադարումը : Շ.

Պոլսոյ ազգ. գործերը

ԷՎԳԱՖԸ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՐՁՆԷ ԲԵՐԱՅԻ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐԸ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (Մարտ 9 եւ 10) .—

Տասնըհինգօրեայ ձգձգումներէ վերջ Էվգաֆի Տեսչութիւնը Մարտ 8ին ձեռնարկեց փոխանցման գործողութեան :

Ինչպէս յայտնի է, Անգարայի մէջ կատարուած դիմումներուն հետեւանքով կառավարութիւնը հրամայած էր տառացի գործադրել Էվգաֆի նոր օրէնքը, որ 8 ամիսէ ի վեր չէր կիրարկուեր :

Այդ առթիւ Իսթանպուլի նորընտիր կուսակալ փրոֆ. Ֆահրէտտին Քէրիմ Կէօքայ վաւերացուցած էր օրինաւոր պայմաններու մէջ ընտրուած Թաղ. Խորհուրդները եւ անմիջական փոխանցում հրամայած էր :

Հակառակ այս կտրուկ հրամանին, նորանոր յապաղումներ կրեց փոխանցումը եւ կուսակալութեան 27 Փետրուար թուակիր դրաւոր հրամանը անգործադրելի մնաց :

Այս յետաձգումներուն մէջ մեծ դեր կատարած էին ծանօթ տարրերու խափանարար ձեռնարկները, որոնք արդար վրդովում պատճառած էին հանրութեան :

Այս պայմաններուն մէջ կը մնար դիմել ուղղակի կուսակալութեան :

Յարգելի կուսակալը զարմանքով տեղեկացաւ թէ Փետրուար 27էն ի վեր անհետեւանք մնացած է իր հրամանը եւ անմիջապէս կտրուկ հրահանգներ տուաւ, միեւնոյն ատեն վաւերացնելով 11 նորընտիր Թաղ. խորհուրդներու ցանկերը :

Համաձայն տրուած ժամադրութեան, Թաղ. խորհուրդը մարտ 9ին ամբողջական կազմով ներկայացաւ Էվգաֆի Բերայի պաշտօնատունը : Ճառերէն վերջ, Էվգաֆի տնօրէնը սկսաւ կարդալ փոխանակելի 69 կտոր կալուածներու ցանկը, որմէ դուրս ձգուած էին Թոքաթլեան պանդոկը, ուրիշ երկու կալուածներ եւ Մատենադարանի սրահը : Այս առթիւ հաստատուեցաւ թէ պատրաստ ունին նաեւ 150.000 ոսկիի գումար մը : (Յառաջ.— Յաջորդով՝ այս առթիւ ծագած վիճաբանութիւնները, որոնք վերջ կը գտնեն կուսակալին միջամտութեամբ) :

Էվգաֆի տնօրէնը յանձնելով եկեղեցիներուն, շէնքերուն բանալիները, յաջողութիւն մաղթեց : Փոխանցման պատմական արարողութիւնը չարժանկարի առնուեցաւ : Փոխանցումի առաջին օրը Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ պաշտօնեայ Պայ Սատրգ ներկայանալով յայտնեց թէ վերջ գտած է իր պաշտօնը :

Թաղին 72 կտոր կալուածներուն, հնչուն դրամներուն եւ նախընթաց տարիներու հաշիւներուն փոխանցումը պիտի վերջանայ 2—3 օրէն :

★ Նոյն աղբիւրին համաձայն, վաւերացուած են նաեւ հետեւեալ Թաղ. խորհուրդները.— Ֆէրիգիւղ, Գատըգիւղ, Սկիւտար (Ս. Կարապետ եւ Ս. Խաչ), Ռումէլի Հիսար, Գուրուչէշմէ, Պէշիկթաշ, Պօյաճըգիւղ, Գումգաբու, Ղալաթիա, Պագրգէօյ (Մաքրիգիւղ) :

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ

Փարիզեան շրջանի 5000 հացթուխ բանուորները կը շարունակեն գործադուլը, թէեւ հացի տագնապ չկայ : Այս բանուորները անդամ են Աշխատանքի Դաշնակցութեան եւ իրենց արհեստակիցներուն կէսը կը ներկայացնեն :

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, մօտ 25 հազար մետաղագործական բանուորներ վերսկսած են աշխատանքը Փարիզի, Ալզասի եւ Լիոնի մէջ : Գործադուլը կը շարունակեն 250.000 բանուորներ :

Հիւսուածեղէնի բանուորներէն շատեր ալ վերսկսած են աշխատանքը :

Ջուրի եւ կազի հայթայթումը աւելի բարեփոխուած է երկու օրէ ի վեր :

Մարսէյլի մէջ 300 ելեկտրագէտներէն 47ը ձերբակալուած էին, մերժած ըլլալով հպատակիլ պարտաւորիչ ծառայութեան հրամանին : Ասոր վրայ կազի գործարանին բանուորները դադրեցուցին աշխատանքը եւ հեռացան : Նահանգապետը հրահանգ խնդրեց, բացառիկ օրէնքը գործադրելու համար : Այժմ զինուորներ եւ ուրիշ պաշտօնեաներ կը բանեցնեն գործարանը :

Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը երէկ ընդհ. գործադուլ յայտարարեց Լիոնի մէջ, 24 ժամուան համար :

★ Աշխատանքի նախարարը նորէն պիտի առաջարկէ պարտաւորիչ իրաւարարութեան օրէնք մը հաստատել, բանուորական խլրտումները կարգադրելու համար : (Ազգ. Ժողովը մերժած էր այդ ծրագիրը) :

Ազգ. ժողովը վաւերացուց զինական համաձայնութիւնը

(421 ԹԵՐ, 179 ԴԷՄ)

Ազգ. ժողովը երկրորդ գիշերային նիստի մը մէջ վաւերացուց Մ. Նահանգներուն հետ կնքուած զինական համաձայնութիւնը, առանց մեծ դժուարութեան : Հակառակ էին միայն համայնավարները եւ իրենց ուղեկիցները : Օրինագիծը, որ կը բաղկանայ միակ յօդուածէ մը, քուէարկուեցաւ 179ի դէմ 421 ձայնով :

Վիճաբանութեանց ընթացքին, նախկին նախարար Փիէռ Քոթ ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ Ֆրանսան այլեւս տէրը չէ իր շարժումներուն, թէ Մ. Նահանգները պիտի տնօրինեն ամէն բան : «Հետզհետէ խրելով ամերիկեան ցանցին մէջ, վստա՞հ էք թէ ամէնէն զօրաւորին կողմը բռնած էք : Խ. Միութիւնը բոլորովին վերականգնած է : Քանի մը տարիէն իր ճարտարագործական կարողութիւնը պիտի գերազանցէ ամերիկեանը : Հիւլէական դիւանագիտութիւնը մեռած է...

Վիճաբանութիւնը հետզհետէ տաքցաւ : Ազգ. պաշտպանութեան յանձնաժողովին տեղեկաբերը դիտել տուաւ թէ Ատլանտեանի դաշինքը կնքուեցաւ ոչ թէ Մ. Նահանգներուն, այլ արեւմտեան ժողովրդապետութեանց նախաձեռնութեամբ :

Փիէռ Քոթ.— Մեր երկրին բաւական զէնք պիտի տան կայծակը իր վրայ հրաւիրելու համար, բայց ոչ բաւականաչափ ուժ՝ զայն հեռացնելու, եթէ փոթորիկը պայթի :

Տեղեկաբերը.— Կ'ուզէ՞ք որ մասնակցինք հաւաքական պաշտպանութեան մը : Մեր սեփական միջոցները մեր տրամադրութեան տակ պիտի մնան : Ինչ որ պիտի ճարուի, յաւելուածական օգնութիւն մը պիտի ըլլայ :

Ուրիշ երեսփոխան մը.— Պ. Քոթ, դուք չէք ընդունիր մեզի առաջարկուած լուծումը, կը նախընտրէ՞ք արեւելեան Եւրոպայի երկիրներուն պարտադրուած կարգուսարքը : Կ'ուզէ՞ք որ Ֆրանսան ալ Չեխոսլովաքիա մը եւ Լեհաստան մը դառնայ :

Քոթ.— Չեխոսլովաքիան եւ Լեհաստանը աւելի ազատ են առեւտրական յարաբերութեանց մէջ քան պատերազմէն առաջ :

Տեղեկաբերը.— Ես յառաջդիմութիւն մը չեմ նկատեր վերադարձը դէպի միջին դար եւ հաւատաքննութիւն, ոչ ալ ստեղծումը բռնատիրական պետութեանց որոնք հիմնուած են արգելարաններու վրայ ...

Նախկին վարչապետը, Պ. Տալատիէ եւս խօսք առնելով, բացատրեց թէ ինչո՛ւ չի հաւատար որ Ռուսիա արեւմտեան Եւրոպայի վրայ յարձակի, կամ այս վերջինը՝ Խ. Միութեան վրայ :

Ամէնէն վերջը խօսեցաւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Փլեվէն, բացատրելով պայմանագրին առաւելութիւնները : Ըսաւ թէ համաձայնութիւնը երբեք չտիպեր Ֆրանսան՝ հում կամ կիսովին բանուած նիւթեր յանձնել Մ. Նահանգներուն : «Վերջին երեք տարիներու ընթացքին, վերջին բոլոր Ֆրանսական կառավարութիւնները ուզած են Ֆրանսայի պաշտպանութիւնը միացնել Ատլանտեանի դաշինքին զինակից 12 ազգերու հաւաքական պաշտպանութեան հետ : Այս դաշինքով կազմակերպուած պաշտպանութիւնը ամէն երաշխաւորութիւն կ'ընծայէ Ֆրանսայի » :

Ի պատասխան համայնավարներու քննադատութեանց, նախարարը յայտարարեց թէ ամերիկեան զինամթերքի ժամանումին առթիւ նշանակուած պատուիրակութիւնը կը բաղկանայ 35 ամերիկացի սպաներէ, 27 զինուորներէ, 14 քաղաքային պաշտօնեաներէ եւ 19 Ֆրանսացիներէ : «Այս պատուիրակութեան ծախքերը մենք պիտի չվճարենք : Մի մոռնաք որ Եուկոսլաւիան կը գանգատէր թէ խորհրդային սպաներուն թոշակը իրեն վճարել կուտային, եւ քառապատիկ աւելի քան Եուկոսլաւիոյ նախարարներուն թոշակը » :

Պ. Փլեվէն այս առթիւ յայտնեց թէ մինչեւ 1950 Յունիս՝ Մ. Նահանգները Ֆրանսա ղրկած պիտի ըլլան 500 միլիոն տոլարի զինամթերք : « Միակողմանի զինաթափումը խաղաղութիւն չի բերեր : Ցորչափ ընդհանուր համաձայնութիւն մը կնքուած չէ, պատերազմի եւ սարկացման պիտի մատնուի Ֆրանսան, եթէ միջոցներ չճարուին իր ինքնապաշտպանութեան համար : Կառավարութիւնը երբեք նուաստացում չի նկատեր զէնք ստանալ, ինքզինքը պաշտպանելու համար ոեւէ նախայարձակ պետութեան դէմ : 1939ին Ֆրանսայի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՅԻՇՈՂՈՒԹԵԱՆ ՓՇՐԱՆՔՆԵՐ

(ՓԵՏՐ. ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՕՐԵՐԸ)

Քանի դեռ կռուի մէջ էինք (1921 Մարտ 31), ուրիշ հոգ չունէինք, քան յետ շպրտել թշնամին իր դիրքերից ։ Բայց երբ ան նահանջեց եւ ապստամբների խմբերը երկնադէմին հանգաւոր վերադարձան ճակատի գիւղերը՝ Կապուտավանք, Բաշ գիւղ, Ելղովան, Ալափարս՝ ծանր մտածումներ պաշարեցին մեզ։

Մեր առջեւ այս անգամ 11րդ կարմիր զօրաբանակի գունդերն էին եւ ոչ թէ հարաւային ճակատի խառնիճաղանճ զինուած ամբոխը, որ ապստամբութեան առաջին օրն իսկ ցրիւ կըգար, թողնելով Խ. Հայաստանի Ցեղկոմին մեն մենակ փախչելու Նախիջեւան, եթէ իր տրամադրութեան տակ չունենար Հայաստանի Հանրապետութեան զրահապատ գնացքը։ Առանց վերջինի՝ Կասեանի (Ցեղկոմի նախագահ) «բանակը» մի քայլ առաջ չէր շարժւում ։ Ժամանակ առ ժամանակ զրահապատ փոքրիկ թնդանօթներից ու գնդացիրներից առատօրէն կրակ ժայթքելով դանդաղօրէն սահում էր Իւսայից կամ Ղամարլուից դէպի Երեւան, երկու կողմից շղթայ կապած հրացանաձիգներով, մինչեւ ապստամբներիս հանդիպելը։ Երբեմն՝ նա այնքան էր մօտենում մեր դիրքերին — սարալանջի ժայռակոյտեր, աւելի յաճախ պարտէզների ու բակերի քարապատեր — որ կարելի էր լինում պոռալով մի քանի բառեր փոխանակել Ռոստովից, Եկատերինոդարից ու Բագուից՝ «Արեւելքը Լենինիզմով հրդեհելու» եկած կոմիսարների ու չեկիստների հետ ։

Մերոնք ճչում էին.

— Ադա, չան տղերք, չէ՞ք ամաչում, էդքան գնդակ էք թափում մեր գլխին։ Տօ, դուք Հա՞յ էք։ Հայ չէք, դուք Թուրք էք։ Եթէ Հայ էք, թողէք Եզուրոսին (ակնարկում էին Կասեանին, որ, նիհար, կարճահասակ, մեծ գլխով, տգեղ մարդ էր), մեր կողմն անցէք, մեր ախպէրն էք ։

Դիմացից պատասխանում էին ռուսերէն.

— Անիծեալ Դաշնակ։ Ապա ծանօթ հայհոյանքը ։

Պայքարի ամենաառաք վայրկեանին յանկարծ գէնքը լռում էր թշնամու կողմից, հետեւակները շտապ բարձրանում էին զրահապատ, ուղղւում դէպի յետ։ Կարմիր հետախոյզները թիկունքից լուրէին տալիս, որ Խնկօն ու Արտուշը Բաշ Գառնիից եւ Սմբատը էջմիածնից արշաւում են դէպի երկաթուղի եւ միանալով կտրելու են զրահապատի թիկունքը։ Ռազմաճակատի այս ցատկռտումներից, որ կրկնուեց չորս անգամ, ամէնից սարսափելին Բարեկենդանի օրւանն էր։ Զրահապատը հասաւ Երեւանի կայարանին, ուր տեղի ունեցաւ տաք կռիւ։ Քաղաքի մէջ կասկածելի տարրերը սկսան հրացանաձգութեան, իբր թէ տօնի առթիւ, բայց իրապէս շփոթեցնելու համար ապստամբ մարտիկներին ։

Այլ էր դրութիւնը հիւսիսային — Ախտայի ճակատում։ Աւելի քան մի ամիս նա մնաց անփոփոխ։ Սասունցիները Կարոյի եւ Մուշեղի հրամանատարութեամբ ամուր բռնած էին Ախտան։ Եթէ Նոր Բայազէտի ապստամբները յաջողէին հասնիլ Ելենովկա, մերոնք պիտի միանային նրանց եւ արշաւէին դէպի Դիլիջան։ Բայց Նոր Բայազէտի ազատարարները շուտ ընկճուեցին։ Մարտի կէսին Երեւանից ձիւնապատ լեռների վրայով այնտեղ ուղարկուած Սասունցի սուրհանդակը վերադարձաւ յայտնելով, որ Նոր Բայազէտի գաւառի առաջին հանդիպած գիւղում տեսել է մեծամասնականների ։

Նոյն ամսի 20ից յետոյ այդ ճակատում երեւացին ռուսական կանոնաւոր զօրամասեր։ Նրանք ստիճանաբար գրաւեցին Ծաղկաձորի գիւղերն ու յարձակման անցան Ախտայի վրայ։ Մի քանի օր դիմադրելուց յետոյ ապստամբներն ստիպուեցան դանդաղօրէն նահանջել ։

★ Մարտ 31ի գիշերը ցրտաշունչ էր, բայց ողողուած ամբողջական լուսնակի հզօր լոյսով ։ Ճակատի հրամանատարի հետ խորհրդակցելուց յետոյ վերադառնում էինք Կապուտավանք ։ Գիւղական ճանապարհը օձապտոյտներով քերում էր Հադիսի լանջերը։ Լեռը ձիւնից ազատուելու վրայ էր, միայն գագաթին եւ ծմակներում փռուած էին ճերմակ սաւաններ։ Ինչքա՞ն հարազատ էր նա մեզ։ Քանի քանի անգամներ Երեւանից, 20 քիլոմեթր ոտքով, դպրոցականներիս կամ երիտասարդ կուսակցականներիս խմբերը եկել են վայելելու նրա ստորոտի հարիւրաւոր աղբիւրների անուշ ջուրը, «բոստան»ների համեղ վարունգներն ու քաղցր փոքրիկ ձմերուկները ու ապա մագլցելու սարի գագաթը, որտեղից բացւում է հայրենի աշխարհի անհուն գեղեցկութիւնը, կանաչ, կապոյտ, մով եւ գորշ լեռների ու դաշտերի ֆանտաստիկ տակնուվրայութիւնը ։

Հանդիպեցինք Կապուտավանքից դեռ չգաղթած վերջին ընտանիքներին, որոնք կամ սայլով, կամ ոտքով, երեխայ ու կապոց մէջքերին, փոխադրւում էին դաշտի գիւղերը ։

— Ինչո՞ւ էք փախչում։ Ի՞նչ կայ Կապուտավանքում ։

— Մի ժամ առաջ խիստ հրացանաձգութիւն կար երկու կողմի պահակների միջեւ ։ Դէմ առ դէմ էին եկել եւ սկզբում չէին հասկացել, թէ թշնամիներ են։ Վերջը... երկու վիրաւոր երիտասարդների թեւերն ընկած գիւղը բերին ։ Բայց այժմ խաղաղ է, մեր դիրքերն անփոփոխ են։

Գիւղը մտանք։ Հրամանատարական կայանը եւ նրա բակը լիքն էին զինուորներով։Նրանք չէին ուզում հանգստանալ եւ քնել իրենց խրճիթներում, վախենալով անակնկալներից ու գերի ընկնելուց։ Կապուտավանքցի մի ծերունի, հրացանը մէջքին, մեզ տեսնելով բացականչեց ։

— Նա, հրէս եկան, եկան։ Պարոն կոմիտէ, ի սէր Աստուծոյ, մեզնից մի հեռանաք։ Երբ դուք բացակայ էք, երկիւղը մեզ բռնում է, դառնում ենք անտէր ոչխարներ։ Երեւանից լուր ունի՞ք ։

— Երեւանում հանգիստ են, թշնամին կենդանութեան նշան չի ցոյց տալիս ։

— Արարանում ի՞նչպէս է։

— Նորութիւն չունիմ, ասացի, թէեւ գիտէի, որ Արարանի ուժերը նահանջել են մինչեւ Աշտարակ եւ Կարբի։

Իջանք ձիերից։ Մէկ էլ համազարկերը ճարճատեցին ։

— Հաւա՛ր, հասէ՛ք, բոլշեւիկը գիւղն է լցւում, բղաւում էր մէկը հեռուից։

Շփոթութիւն։ Անպատակ վազվռտուք այս ու այն կողմ։ Մի քանի հոգի խմբով շտապեցինք դէպի այսպէս կոչւած «գոմերի ճամբան», որ տանում էր դէպի յառաջապահ դիրքերը, բայց այնտեղից պահակները կռացած մինչեւ գետին, չորքոտանիների նման, յետ էին փախչում։ Գնդակները սուլալով անցնում էին մեր գլխի վրայով ։

— Քաշուեցէք դէպի եկեղեցին, դէպի եկեղեցին, ամբողջ թոքերով գոռաց հրամանատարը։

— Դէպի եկեղեցին, կրկնում էին ամէնքը եւ սուրում դէպի վեր — եկեղեցին գտնւում էր գիւղի եզերքին, բարձունքի վրայ։ Տեղի թեքութեան պատճառով նրա դէպի գիւղը նայող բակի պատը շատ բարձր էր, իսկ ներսից հազիւ մինչեւ մարդու կուրծք։ Հրացանաւորները շարուեցին խիտ շարքով պատի ետեւը։ Դիմացը փողոցում երեւացին կարմիր զինուորի գլխարկներ։ Մերոնք աններդաշնակ, բայց արագ արագ կրակեցին։ Պայթեցնում էին առանց նշան առնելու, որ անկարելի էր գիշերուայ կիսալոյսի մէջ։ Կային իրենց կեանքը շատ գնահատողներ, որոնք գլուխները պատին կրթնած հրացանից իսկ ցած էին պահում։

Մի անորոշ աղմուկ, հատուկտոր պայթումներ ։

— Փախա՜ն։

Շունչ առած դուրս թափեցին դիրքերից ·

— Զգոյշ կացէք, թաղնուած կը լինեն շուաքոտ տեղերում ։

— Չէ, չէ, չկան, քաշուեցան։

Երկիւղի ծանր քարը գլորուեց սրտերի վրայից, ժպիտ ու ծիծաղ երեւացին դէմքերին ։

Մտանք կայան, ինչո՞ւ պահեստապետը – ուսուցիչ Բահաթրեան – չէր փախել։ Նա անշունչ ընկած էր ցածլիկ սանդուխքի առջեւ։ Արեան բարակ առուակը հասել էր մինչեւ բակի դրան շէմքը ։

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ԽՄԲ.— Ա. մասը տես «Յառաջ» 17 Փետր.։

Պետական կրօնի խնդիր մը Սուրիոյ մէջ

ԽՄԲ.— Աւենէ մը ի վեր զանազան գրոյցներ կը շրջին պետական կրօնի մասին, յուզում պատճառելով Սուրիոյ ոչ-իսլամ հասարակութեանց։

Իսլամութիւնը պետական կրօն հռչակելու այս ծրագիրը առաջարկած է «Իխուան Միւսլիմին» կազմակերպութիւնը, բայց իրագեկներ հաւանական չեն գտներ որ ընդունուի։ Այս առթիւ Սուրիոյ քրիստոնեայ հասարակութեանց ներկայացուցիչները Ազգ. պետ Հաշէմ պէյ Աթասիի մատուցած են հետեւեալ յուշագիրը.—

Սուրիոյ բոլոր քրիստոնեայ համայնքները, գլխաւորութեամբ Սուրիոյ եւ արտասահմանի մէջ գտնուող կրօնական ներկայացուցիչներու, պատիւ ունին Ն. Վ. Ազգ. Պետին ուշադրութեան յանձնելու այն կենսական խնդիրը, թէ անհրաժեշտ է յարգել սուրիացի բոլոր հայրենակիցներու հաւասարութիւնը՝ օրէնքին առջեւ՝ առանց ցեղի եւ կրօնքի խտրութեան ։

Օտար պետութիւններու եւ դրացի արաբ երկիրներու առջեւ, միշտ հպարտ եղած ենք այն իրողութեամբ, որ սուրիացի ժողովուրդի բոլոր տարրերուն մէջ՝ արդարութեան, ազատութեան եւ հաւասարութեան համար ի գործ դրուած ջանքերը սկսած են շօշափելի արդիւնքներ տալ, ապահովելով բոլոր դաւանանքներու եւ աւանդութեանց հանդէպ սէր եւ յարգանք։ Մենք հրաժարեցանք համայնքներու մասնաւոր առանձնաշնորհներէ, որպէսզի հաւասարազօր Սուրիացիներ դառնանք, նշանաբան ունենալով եղբայրութիւնն ու երկրին զարգացումը։ Կը սպասէինք, որ Նոր Սահմանադրութիւնը աւելի լայն ազատութիւններու վրայ հիմնուած ըլլար. ազատութիւն մեր հաւատքին մէջ, ազատութիւն մեր կրթական գործին եւ մեր անձնական գործերուն մէջ,— ազատութիւններ՝ որոնք նուիրականացան ՄԱԿի կողմէ։ Բայց, անակնկալի մատնուեցանք, երբ Սահմանադիր Ժողովի կարգ մը անդամները — որոշ դասակարգի ճնշման տակ — հակամիտութիւն ցոյց տուին պետութեան համար որոշ կրօնք մը սահմանելու։

Սուրիոյ եւ արտասահմանի մէջ բնակող սուրիացի քրիստոնեաները, իրենց բոլոր համայնքներով եւ դաւանանքներով՝ զարմանքի մատնուած են այս մտադրութեան եւ առաջարկին առիթով։ Երկրի մը մէջ, ուր բազմաթիւ կրօններ գոյութիւն ունին, կը զարմանանք որոշ կրօնք մը պարտադրելու փորձին։ Սուրիա դէմ յանդիման կը գտնուի, այսօր, իր գոյութիւնը վտանգող փորձերու առջեւ. կ՚ուզեն կացինահարել Սուրիացիներու միութիւնը եւ ամբողջականութիւնը ։

Քրիստոնեայ համայնքներս, որեւէ ձեւով չենք կրնար ընդունիլ՝ որ կառավարութիւնը ունենայ որոշ կրօնք մը. նոյնիսկ Իսլամութիւնը՝ որ ունի իր պատկառելի տեղը, այլ կրօններու շարքին։ Սուրիական հայրենիքը ոչ մէկ դասակարգի սեփականութիւնն է. բոլորին կը պատկանի ան՝ հաւասար չափերով։ Չենք կրնար ընդունիլ, որ մեր հաւատքը եւ մեր ազատութիւնները պահպանուին Նոր Սահմանադրութեամբ, եթէ պարտադրուի որ Սուրիոյ պետական կրօնքը իսլամութիւնն ըլլայ ։

Կ՚առարկուի, որ եթէ երկրի կրօնական օրէնսդրութիւնը որոշ կրօնքի մը չկապուի, կրնան աշխարհիկ օրէնքներ հաստատուիլ։ Այս առարկութիւնը հետեւանք է թիւրիմացութեան մը։ Երկրի կրօնական օրէնսդրութիւնը կը հիմնուի Աստուծոյ հաւատքի գաղափարին վրայ, առանց որոշ կրօնք մը ճշդելու։ Արեւելքը, օրրան է կրօնքներու, արեւելեան ժողովուրդները հաւատարիմ հաւատացեալներ են եւ հաւատքը՝ իրենց ուժի աղբիւրն է։ Բոլոր կրօնքները պէտք է պահեն իրենց ազատութիւնը։ Այն պարագային, երբ որոշ կրօնք մը առանձնաշնորհներ ստանայ եւ դառնայ պաշտօնական կրօնք, կրնան ստեղծուիլ բարդութիւններ, որոնց հետեւանքը չենք գիտեր թէ ինչ կ՚ըլլայ ։

Սուրիաբնակ քրիստոնեաներս, դէմ ենք պետութեան որոշ կրօնք մը ընդունելու ծրագրին, որովհետեւ այդպիսի փորձ մը պիտի կաշկանդէ փոքրամասնութեանց իրաւունքները, պիտի ջնջէ անոնց ազատութիւնը եւ տկարացնէ Սուրիոյ դիրքը՝ ՄԱԿի մէջ, մեզ դուրս հանելով ժողովրդավար երկիրներու ցանկէն։

ՄԱԿի Ուխտին մէջ կը կարդանք.—

Յօդ. 55.— Մ. Ա. Կազմակերպութիւնը յանձնառու է օգնել բոլոր անոնց, որոնք գործնապէս պէտք է տիրանան իրենց իրաւունքներուն եւ հիմնական ազատութեանց, առանց նկատի առնելու ցեղի, հպատակութեան եւ լեզուի տարբերութիւնը ։

Յօդ. 16.— Ամէն անհատ իրաւունք ունի մտքի, խղճի եւ կրօնքի ազատութեան ։

Սուրիոյ Սահմանադիր Ժողովի նախագահը անձամբ ստորագրած է այս Ուխտը ։

Սահմանադիր Ժողովի Նախագահ Ռուշտի պէյ Քեխիա, երդման արարողութեան ընթացքին յայտարարեց.

— «Հոս խմբուած ենք, կազմելու համար նոր սահմանադրութիւնը, եւ երկրին վերադարձնելու՝ սահմանադրական օրինական կարգերը։ Կը զգանք, թէ մեր ուսերուն վրայ ծանրացող բեռը ծանր է, պատմութեան եւ ապագային առջեւ։ Կը մաղթեմ, որ նոր սահմանադրութիւնը հիմնուի ժողովրդավար, առողջ սկզբունքներու վրայ, համապատասխան՝ ներկայ քաղաքակրթութեան յառաջդիմութեան»։

Ի՞նչպէս կը ներդաշնակուին այս խօսքերը եւ ուխտերը՝ պետութեան որոշ կրօնք մը ճշդելու գաղափարին հետ ։

Ոչ – իսլամներուն պիտի պարտադրուին օրէնքներ՝ որոնք համապատասխան չեն իրենց կրօնքին։

Ազգերը ի՞նչպէս պիտի կարենան գործակցիլ Սուրիոյ հետ, եթէ Սուրիա ուղէ դէպքերը դատել իր պետական կրօնքի չափանիշներով ։

Եզրակացնենք.—

Եթէ խորացնենք այս խնդրին ուսումնասիրութիւնը, կրնանք գտնել բազմաթիւ պատճառներ՝ համոզելու համար երկրին պատասխանատուները, մանաւանդ Սահմանադիր Ժողովի անդամները, թէ մասնաւոր կրօնքի մը ճշդումը մեծ

Գաղութէ գաղութ

ՊէՅՐՈՒԹԻ ՀԱՅ ՃԵՄԱՐԱՆԸ այցելած է Լիբանանի կրթական նախարարը, Տոքթ. Ռէիֆ Պէլլամա ընկերակցութեամբ երեսփոխան Մովսէս Տէր Գալուստեանի: Ընկեր Լեւոն Շանթ հիւրասիրած է նախարարը որ աւելի քան մէկուկէս ժամ տեւող սիրալիր խօսակցութիւն մը ունեցած է անոր հետ, հետաքրքրուելով ճեմարանի կրթական բոլոր հարցերով: Զափազանց գոհ մնալով իր ստացած տեղեկութիւններէն, Պ. նախարարը խնդրած է որ ընկեր Լեւոն Շանթ տասը սաներ արձանագրէ իբրեւ որդեգիր, կրթական նախարարութեան հաշւոյն, եւ խոստացած է որ յաջողագոյնները ապագային ղրկուին Եւրոպա, երկրին օգտակար մասնագիտութեան մը հետեւելու համար: Նախարարը պտտած է ճեմարանի բոլոր դասարանները, մօտէն հետաքրքրուելով առողջապահական եւ մարմնակրթական պայմաններով եւ մեկնած լաւագոյն տպաւորութեան տակ:

ՄԱՐԱՇԻ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒՆ յիշատակը Փետրուար 12ին տօնուած է Հալէպի Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ, մեծ բազմութեամբ: Մխիթարեան վարժարանի տեսուչ Հ. Վահան Յովհաննէսեան այս առթիւ ճառ մը խօսելով, ըսած է.— Մարաշն ու Այնթապ, հերոսական Հաճընը եւ արծուեբոյն Զէյթունը, մէկ ճակատ, մէկ հոգի գերագոյն ճիգերով պաշտպանեցին մեր նուիրական հայրենիքը: Չեն մեռնիր, ամէնէն բիրտ սուրին տակն ալ, այն ազգերը՝ որոնք պինդ կառչած են իրենց հաւատքին, հայրենի սրբութիւններուն, ազգային

պատուին եւ Քրիստոսին»: Եկեղեցական արարողութիւններէն վերջ, տասնեակ մը ինքնաշարժեր գացած են գերեզմանատուն:

ՏԷՐ ԶՕՐ, ներկայիս կը հաշուէ 46 Հայ լուսաւորչական ընտանիք, հոգեւոր հովիւն է Եղիշէ քհնյ. Տողրամաճեան: Ազգային վարժարանը մանկապարտէզով միասին ունի 65 երկսեռ աշակերտութիւն, նախակրթարան՝ հինգ կարգերով, եւ չորս ուսուցիչ: Կը սարքէ տարին երկու հանդէսներ, Ամանորի եւ Ամավերջի: Նպաստ կը ստանայ պետութենէն՝ տարեկան 300 ս. ոսկի, Հալէպի Ուսումն. Խորհուրդէն՝ 300 ս. ոսկի, եւ Տէր Զօրի Օգն. Խաչի մասնաճիւղէն 500 ս. ոսկի: Օգն. Խաչի մասնաճիւղը ունի յիսուն անդամ-անդամուհի, նիւթական ելեւմուտքը 800 ս. ոսկի: Տուած է երկու թէյասեղան, երկու վիճակախաղ եւ մէկ ներկայացում: Մասնակցութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տեղական մասնաճիւղին, յաջողութեամբ ներկայացուցած է «ՍԵՒ ՀՈՂԵՐ»ը: Հ. Մ. Ը. Մ.ը ունի 55 անդամներ, 25 սկաուտներ: Մէկ տարուանչրջանին մուտք ունեցած է 739 ս. ոսկի, ելք՝ 537 ս. ոսկի:

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԿ. ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՏՈՄԵԱՆԻ

Մարտ 8ին կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին Մօնմօրանսիի իր բնակարանին մէջտեղի ունեցաւ ընկ. Արտոյի յուղարկաւորութեան կրօնական արարողութիւնը: Ներկայ էին բազմաթիւ ընկերներ եւ բարեկամներ որոնք հետիոտն եւ տասնեակ մը ինքնաշարժերով հետեւեցան մեռելակառքին մինչեւ գերեզմանատուն: Ծաղկեպսակներ ղրկած էին Եւր. Կեդր. Կոմիտէն, Փարիզի Եգիպտացի կոմիտէն, ընտանեկան պարագաները եւ բարեկամներ:

Ողբացեալ ընկերոջ թարմ գերեզմանին առջեւ խօսեցաւ Կեդր. Կոմիտէի կողմէ ընկեր Գ. Բալայեան:

— «Մեր չուրջ ամէն ինչ սկսած է վերակենդանանալ նոր թափով, ծաղիկները փթթած են եւ ծառերը կը պատրաստուին զգեստաւորուիլ, բնութեան զարթօնքն է, իսկ մենք եկած ենք հողին յանձնելու մեր սիրելի Արտօն: Անողոք հիւանդութիւն մը կտրեց իր կեանքի թելը: Ան աւարտած էր ռուսական զինուորական վարժարանը եւ ծառայած էր բանակին մէջ սպայի աստիճանով: 1915ին իր պատկանած զօրամասը կռուած էր Թրքական ճակատին վրայ եւ յաղթական յառաջխաղացութեամբ հասած մինչեւ Վան: Հոն մօտէն ճանչցած էր հայ ժողովուրդը իր ցաւերով եւ իր մարտնչումներով: Կովկասեան ճակատի փլուզումէն վերջ, եկաւ Երեւան ծառայելու համար հայ հայրենիքին: Նորաստեղծ Հայաստանի հանրապետական կառավարութեան օրով ձեռնհասօրէն վարեց պատասխանատու եւ կարեւոր պաշտօններ: Բնաւորութեամբ հեզ էր եւ քաղցրաբարոյ, իսկ անողոք եւ վճռական՝ իրեն յանձնուած որեւէ աշխատանքի միջոցին: Հայ-Թրքական պատերազմին կռուեցաւ ճակատի առաջին գիծերուն վրայ եւ վիրաւորուեցաւ երկու գնդակներէ: Փետրուարեան ապստամբութեան մէջ ունեցաւ գործօն եւ կարեւոր դեր: Ինչպէս շատերը՝ Արտօն ալ ստիպուեցաւ հեռանալ իր սիրելի հայրենիքէն, որուն համար աշխատած էր եւ արիւն թափած: Երկրէ երկիր՝ Պոլիս, Պուլկարիա, Ռումանիա, Ֆրանսա քաշքշեց իր աստանդական կեանքը, մերթ՝ ծանր, մերթ՝ տանելի պայմաններով:

Ան եղաւ Դաշնակցութեան արթուն պահակներէն մին: Երբեք չվարանեցաւ ձգելու իր ընտանիքը եւ զաւակները, հակառակ իր դուրգուրանքին, կատարելու համար հրահանգուած աշխատանք մը: Արտօներու անձնազոհութիւնը, եւ անխորտակելի հաւատքը պէտք է դառնան ներշնչման աղբիւրը նոր սերունդին որ պարտաւոր է աշխատիլ իրականացնելու համար հայ ժողովուրդի արդար եւ օրինական երազը.— Ազատ եւ անկախ հայրենիք:

Եգիպտացի կոմիտէի կողմէ ընկեր Կարպիս Յակոբեան եւս ներբողեց իբրեւ պարտաճանաչ եւ անձնուէր ընկեր: Վերջին խօսողն էր ընկեր Հայկ Զրուանդեան, որ պատմեց թէ մտերմական խօսակցութեան մը ընթացքին, Արտօն ըսած էր իրեն.— Ապրած էի եւ մեծցած ռուսական շրջանակի մէջ, կապ չունէի Հայերու հետ եւ նոյնիսկ չգիտէի հայերէն: 1915ին երբ ռուսական մեր զօրամասը Վան մտաւ, հոն ծանօթացայ հայ մայրերու, քոյրերու եւ եղբայրներու ծով ցաւերուն: Մտերմացայ Արամին եւ իր ընկերներուն որոնք կազմած էին Վանի մէջ հայկական կառավարութիւն մը: Այս բոլորը խորապէս ազդեցին վրաս: Հոգեփոխուեցայ եւ դարձայ Հայ: Ընկերը վեր հանեց Ատոմի ընկերասիրութիւնը եւ ուրիշ բարեմասնութիւններ: Արտոյի վերջին խօսքերը եղած էին «Հայաստան եւ հայրենիք»:

Քահանային պահպանիչէն վերջ, ընկերները գացին խոնարհելու ընկեր Ա. Գիւլխանդանեանի շիրմին առջեւ որ կը գտնուի նոյն գերեզմանատան մէջ: Յուղարկաւորներէն շատեր վերադարձան Ատոմեանի բնակարանը, վերստին յայտնելու համար իրենց ցաւակցութիւնները: Կարգ մը ընկերներ մասնակցեցան հոգեճաշին: Այս առթիւ ընկերներ եւ ընկերուհիներ ոգեկոչեցին նաեւ յիշատակը՝ Ա. Գիւլխանդանեանի, Կուռօ Թարխանեանի, Բժ. Յ. Դաւիթեանի, Բաբաշայի եւ շատերու:

Լ. Գ.

անպատեհութիւններ կրնայ ստեղծել յառաջիկային:

Թուենք գլխաւորները.—

1.— Կրնայ ստեղծուիլ անախորժ կացութիւն մը՝ երկրին բոլոր զաւակներուն միջեւ:

2.— Առիթ կրնայ ընծայուիլ օտար ազգերու՝ Սուրիոյ ներքին գործերուն միջամտելու:

3.— Քրիստոնեաները կրնան զրկուիլ կարգ մը իրաւունքներէ՝ զորս պիտի վայելեն պետական կրօնքի հետեւորդները:

4.— ՄԱԿի մէջ, ուր մարդկային իրաւունքներու պաշտպանութեան համար այնքան գեղեցիկ սկզբունքներ բանաձեւուեցան, Սուրիա կրնայ մատնուիլ դժուարին կացութեան:

Մեր գնահատական չահերը պիտի փոխանցուին դրացի այլ երկիրներու, նկատելով որ Սուրիա պիտի հետեւի անձնական ազատութիւնները կաշկանդող կրօնական օրէնսդրութեան մը:

Սուրիոյ մէջ թէ Սուրիայէն դուրս բնակող բոլոր քրիստոնեաները, իրենց բոլոր համայնքներով, եւ դաւանանքներով, կը մերժեն ընդունիլ սահմանադրութիւն մը, որ ազգին բոլոր զաւակներուն համար հաւասար ուժ եւ տարողութիւն չունի: Չենք կրնար ընդունիլ, որ պետութիւնը ունենայ որոշ կրօնք մը: Իւրաքանչիւր անձ, ունի իր կրօնքը եւ այդ կրօնքին հետեւելու ամբողջական ազատութիւնը: Իսկ պետութիւն եւ հայրենիք՝ հաւասարապէս սեփականութիւնն են բոլոր հայրենակիցներուն:

Աստուած յաջողութիւն տայ ձեզի, երկրի խաղաղ չահերուն հետապնդման գործին մէջ:

Ա.— Ի՞նչ կ'ընէիր, եթէ տասը հազար ոսկի գտնէիր:

Բ.— Եթէ տասը հազար ոսկի գտնէի զայն կորսնցնող բարի մարդուն հազար ոսկի նուէր կ'ընէի ...:

★

ՈՒՍՈՒՑԻՉ.— Արամ, բուրդէն ի՞նչ կը շինուի:

ԱՐԱՄ.— Կը չուարի:

ՈՒՍՈՒՑԻՉ.— Չե՞ս գիտեր: Օրինակ, ինչէ՞ն շինուած է քու տաբատդ:

ԱՐԱՄ.— Հօրս հին տաբատէն ...—

★

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԸ.— Եթէ դուն ալ ընթացքդ փոխած ըլլայիր եւ հրաժարէիր գինովութենէդ, դուն ալ հիմա երեսփոխան եղած կ'ըլլայիր:

ԸՆԿԵՐԸ.— Երեսփոխա՞ն.— Ես երբ խմեմ ինքզինքս վարչապետ կը կարծեմ ...:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (30)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

—

Ե.

— Ժամանակը իր դժբախտ որդիներն է ծնեցնում, ասաց Աննա-խաթունը, Վարանդային այժմ հէնց այն է պակասում, որ մի այսպիսի երեխայ լինի Մելիքի ժառանգը: Երեւակայիր մի երկիր, որի յոյսը Յովսէփն է:

— Ոչ ոք յոյս չէ դրել նրա վրայ, պատասխանեց կոյսը ծիծաղելով: Ամէնքը գիտեն, որ նա այս աշխարհից չէ, ուստի ասում են. «Մելիք-Հիւսէյինը վարդապետներից փախչում էր, բայց վարդապետացու ժառանգ թողեց»:

— Ցաւն այն է, որ նա վարդապետ էլ չէ կարող դառնալ:

Աննա-խաթունի այս խօսքերը դեռ չէին վերջացել, երբ երեխան յանկարծ սկսեց վեր կենալու ջանքեր անել: Հեղինէն օգնեց, նա, ոտքի կանգնելով, մի ակնթարթում գրկեց իր ահագին գրքերը եւ երեսը դարձրեց երկու խօսակիցներից: Նա հեռանում էր՝ իր ուժերից վեր ճիգեր թափելով, որ իր կարճլիկ ոտքերը գործէ արագութեամբ, բայց այդ աշխատութիւնը չփութեցնում էր նրան եւ նա աւելի եւս սաստիկ էր օրօրւում, ծռւում էր այս եւ այն կողքի վրայ:

Այրին եւ Հեղինէն բոլորովին անտարբեր մնացին, ոչ ոք չուզեց անգամ կասկածել թէ գուցէ երեխայի ինքնասիրութիւնը վիրաւորուած է եւ նա բողոքում է այդ խօսքերի դէմ: Ամբողջ տան չուրջը չկար մէկը, որ ենթադրէր թէ նրա մէջ կայ ինքնասիրութիւն, ոչ միայն հարազատ մայրը, այլ եւ տան ծառաները սովոր էին կոպտութեամբ վարուել նրա հետ, ընտրութիւն չանել նրան ուղղած խօսքերի մէջ... Դա մի մոռացուած, երեսի վրայ գցած փոքրիկ մարդ էր:

Օրը վերջանում էր: Հսկայական ստուերները արագ ծածկում էին լեռնային երկիրը: Աւետարանոցը լուռ էր. երեկոյեան զովութիւնը նրա մէջ կենդանութիւն չտարածեց: Այստեղ քիչ մարդիկ էին մնացել, ամբողջ գիւղը գտնւում էր կալերում, ուր աշխատում էր անընդհատ, թէեւ հաստատ չը գիտէր թէ ում համար է աշխատում:

Դեռ երկար լսւում էին Մելիքի կնոջ զանգատները: Սիրտը, որի մէջ բոյն էր դնում վիշտը, մի անհուն ծով է, եւ որքան նրա տէրը աշխատում է դուրս թափել փրփրած, կատաղած ալիքները, այնքան աւելի է զգում, որ իր լեզուն խօսելու չատ բան ունի: Հեղինէն վերջ տուեց այդ գանգատներին, յայտնելով որ տուն վերադառնալու ժամանակն է:

— Մենք էլ ապահով չենք, ասաց նա ոտքի կանգնելով: Անօրէնները, ի հարկէ, չեն մոռանայ մեր վանքն էլ ... Ուր որ նայում ես, զգուշութիւն է հարկաւոր: Իսկ ես որքա՛ն նստեցի այստեղ:

Ապա, մի ընդհանուր եզրակացութիւն անելով այդ օրուայ խօսակցութիւնից, նա յանձնարարեց Աննա-խաթունին աւելի խիստ հսկողութիւն, խնդրեց մտածել միայն Գայիանէի մասին:

— Կիրակի օրուայ դէպքերը... Ես չեմ մոռանում... Իմ պարտքը կը լինի օր ու գիշեր երեսս քարերին քսել եւ աղաչել... Աստուած գուցէ եւ խղճալու է մեզ ...

Աննա-խաթունը լուռ ու մտախոհ գնաց նրա ետեւից: Բակում, սրահի սիւների ետեւից, դուրս եկաւ Գայիանէն: Նա, կարծես, սպասում էր կոյսին, կարծես մի բան պիտի ասէր նրան: Սիրուն աչքերի մէջ բորբոքւում էր մի պերճախօս հարցասիրութիւն, բայց աղջիկը լուռ էր, սպասում էր, որ ինքը, կոյսը խօսք սկսէ:

Եւ Հեղինէն կանգ առաւ: Առաջին անգամից կարելի էր իմանալ թէ որքան չատ էր նա սիրում Մելիքի աղջկան: Նա՝ քաղցր ժպիտը բերանին, նշանով կանչեց աղջկան, երկու ձեռքով բռնեց նրա գլուխը եւ, հանդարտ համբուրելով ճակատը ասաց.

— Մեր խօսակցութիւնը երկարեցաւ, եւ ես ուշացայ, գնա տուն, իսկ քո դասը կը մնայ առաւօտեան ...

Այդ խօսքերը այնքան անսպասելի էին, որ Գայիանէն, հակառակ իր սովորութեան, չհամբուրեց իր վարժուհու ձեռքը ...

Զ.

Աւետարանոցի հարաւ-արեւելեան ծայրում, ուր գիւղը վերջանում էր, թողնելով իր եւ գետակի ձորի մէջ մի երկար ու նեղ զառիվար, երեւում էր մի բոլորովին քայքայուած փոքրիկ շինութիւն:

Լէօ

ցամաքային ուժերուն համեմատութիւնը 90 առ հարիւր էր միացեալ ճակատին վրայ: Ներկայ ծրագրով՝ այդ համեմատութիւնը կ՚իջնէ 55%ի»:

Կէս գիշերէն վերջ մթնոլորտը պահ մը տաքցաւ, երբ համայնավարները կը փառաբանէին ըմբոստացումը՝ պատերազմին դէմ: Նախագահ Էրիօ զայրանալով յայտարարեց.

— Դուք դէմ էք արտաքին պատերազմին, բայց թէր՝ ներքին պատերազմին: Մենք երկուքին ալ դէմ ենք:

Ծանրակշիռ ազդարարութիւն մը

Պ. Էչիսըն, Մ. Նահանգներուն արտաքին նախարարը, ծանրակշիռ ազդարարութիւն մը ուղղեց Չինաստանի համայնավար կառավարութեան եւ ժողովուրդին, պարզելով երկրին սպառնացող վտանգները: Ըսաւ թէ հաւանական է որ համայնավարները օգտագործեն Չինաստանը, իբրեւ մեկնակէտ խորհրդային աշխարհակալութեան. խախտելով խաղաղութիւնը: Յետոյ պարզեց Մ. Նահանգներուն քաղաքականութիւնը Ծայր. Արեւելքի մէջ.—

1.— Մ. Նահանգները պատրաստ են առեւտրական փոխանակութիւններ կատարելու Չինաստանի հետ, հաւասարութեան հիման, բայց պիտի չճարեն այնպիսի արտադրութիւններ զորս կրնան մեզի դէմ գործածել:

2.— Խ. Միութիւնը ուտեստ կը քաշէ Չինաստանէն, ուր քառասուն միլիոն Չինացիներ սովահարութեան դատապարտուած են:

3.— Խ. Միութեան կողմէ Չինաստանի խոստացուած օգնութիւնը, 300 միլիոն տոլար հինգ տարուան համար, բոլորովին անբաւական է Չինաստանի պէտքերուն համար:

4.— Համայնավար աշխարհակալութեան թափանցումը ամենածանր վտանգն է Ասիոյ ազատութեան եւ յառաջդիմութեան համար:

5.— Ամերիկացի ժողովուրդը գլուխն անցած է ռամկավար բազմութեանց ճշմարիտ յեղափոխութեան, մինչ համայնավարութիւնը կ՚ապականէ ժողովրդավար յեղափոխութիւնը, գործիք դառնալով խորհրդային աշխարհակալութեան:

Նախարարը բացատրեց թէ Մ. Նահանգները Ծայր. Արեւելքի ժողովուրդներու պիտի օգնեն համաձայն պարագաներուն,— զինուորական աջակցութեամբ, դրամական վարկերով կամ արհեստագիտական օգնութեամբ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՍԿԻԻՆ ԱՆԿՈՒՄԸ շարունակուեցաւ առջի օր: Նափոլէոնը կ՚ըծախուէր 3600 ֆրանքի, զուիցերիականը՝ 3440ի, սթերլինը 4210ի: Ձոյլ ոսկին 501.000 ֆրանքէն ինկած էր 488.000ի, մինչդեռ մէկ շաբաթ առաջ կը ծախուէր 573.000 (Նափոլէոնը՝ 4260): Թղթադրամներու գինը՝ սեւ շուկային վրայ, Դշ. օր.— տոլար՝ 364, սթերլին՝ 850, զուից. ֆրանք՝ 84, պելժիական՝ 7.25:

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ կառախումբը սկսաւ բանիլ, Մարտ 15ին, Լառոշ – Տիժոն գծին վրայ (159 քիլոմեթր):

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ մաքսային միութեան խզման առթիւ, Լիբանանի արտաքին նախարարը, Ֆիլիփ Թագլա, որ Փարիզ կը գտնուի, յայտարարեց թէ երկար չի կրնար տեւել այս կացութիւնը: «Այդ միութիւնը հաստատուած էր ֆրանսական հոգատարութեան կողմէ եւ մինչեւ հիմա կը հաշտեցնէր երկու երկիրներուն շահերը: Սուրիոյ հողագործական եւ ճարտարագործական արտադրութիւնները սքանչելի շահաստան մը կը գտնէին մէկ միլիոն Լիբանանցիներու մէջ, իսկ չորս միլիոն Սուրիացիները պատուական յաճախորդներ էին Լիբանանի միջոցաւ ներածուած ապրանքներու համար: Մաքսային հասոյթներուն 56 առ հարիւրը կը գանձէր Սուրիա, 44 առ հարիւրը Լիբանան: Սուրիա պահանջեց փոխել այս համեմատութիւնը, հիմնուելով բնակիչներու թիւին վրայ: Լիբանան չէր կրնար ընդունիլ այս տեսակէտը»:

ԵՐԿՈՒ ԶՕՐԱՎԱՐՆԵՐՈՒ հարցին առթիւ, Հանրապետութեան Նախագահին տղուն՝ Փոլ Օրիոլի անունն ալ յիշուած ըլլալով, անմիջապէս հերքում մը հրատարակուեցաւ Ելիզէի պալատէն: — Նախկին Նախարար Ժիւլ Մոք խոստովանեցաւ թէ աճապարանքով փակուած էր Հնդկաչինի գործակալին խնդիրը: Հարցաքննութիւնները կը շարունակուին:

ՊԵԼԺԻՈՅ արքայական խնդիրը չէ լուծուած տակաւին: Երկու երեսփոխաններ ալ ծրնեւ գացին, Թագաւորին որոշումը իմանալու համար:

ԼԵՀԱՍՏԱՆ քաշուեցաւ Միջազգային Դրամատունէն, առարկելով թէ Ամերիկայի թաթին տակ ինկած է այդ հաստատութիւնը:

ՊՈՆ ՄԱՌՇԷ, Փարիզի աշխարհահռչակ վաճառատունը որ հիմնուած է 1852ին, իր հաշուեկշիռը ներկայացուց ձեռնհաս իշխանութեան, ծանր տագնապի մը մատնուած ըլլալով:

Գրական երեկոյթ Մարսէյլի մէջ

Նուիրուած բազմավաստակ գրագէտ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի:

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Փալէ տ'Օրի շքեղ սրահին մէջ, 80 Լա Քանըպիէռ:

Կը նախագահէ ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Պիտի խօսին՝ ՓՐՕՖ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ, Յ. ԱՂԱՅԵԱՆ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Պիտի արտասանեն ընկերուհի Ա. Յարութիւնեան, ընկերներ Գ. Քէնտիրեան եւ Ս. Սարգիսեան:

Մուտքը ազատ է:

ԽՆՋՈՅՔ Ի ՊԱՏԻՒ ԻՐ ԴԱՍԱԽՕՍՆԵՐՈՒՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ, այս կիրակի ժամը 3—8: 19 բիւ Քոմարթէն:

Կը հրաւիրուին ծնողներն ու Նոր Սերունդի բարեկամները:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի մրցումները այս կիրակի սթատ ժան Պուէնի (Իսի լէ Մուլինօ) մեր դաշտին վրայ, մէթրօ Մէրի տ'Իսիէն հինգ վայրկեան:

Պահեստին ժամը 13.30ին, Ա. ժամը 12.30ին:

Ժամադրութիւն դաշտին վրայ ժամը, 13ին Փարիզի Հ. Մ. Մ.ը Մօնրուժի դէմ:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.ի վարչութիւնը իր խընդակցութիւնը կը յայտնէ իր ժրաջան ընկերներէն՝ Վազգէն Սէրէնկիւլեանի եւ Օր. Քնարիկ Օհանեանի նշանախօսութեան առթիւ:

Ընտանեկան ահծ՝ պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ ԼԻՈՆԻ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ, ի նպաստ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՄՆՏՈՒԿԻՆ:

Այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Վիլէօպանի Պետական Թատրոնի մեծ եւ շքեղ սրահին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ, հայկական եւ կովկասեան պարեր: Կը մասնակցին նաեւ Լիոնի Ժող. Տրամա – Օփէրէթ Թատերախումբը:

Ընտրութիւն 1950ի Լիոնահայ օրիորդաց գեղեցկութեան Թագուհիին, որոնցմէ Ա. Բ. եւ Գ. հանդիսացողները կը ստանան արժէքաւոր նըւէրներ: Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով: Աճուրդ չկայ:

Մուտք 200 ֆրանք

Կանխաւ ապահովել սեղանները, դիմելով Պ. Պ. Ե. Փափազեան 11 բիւ Վիլըրուա, Ա. Կիւլպէնկեան 35 բիւ Տիւնուար, Պ. Պաղտասարեան 39 բիւ Ժիւլիէթ Րէքամիէ, Ե. Վարդանեան 88 բիւ Մաժանթա, Ա. Մանուկեան 15բիւ Ռօւայէ, իսկ հանդէսին օրը թատրոնի կիշէն ժամը 8էն սկսեալ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ.— Լիոնի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը Պ. Յակոբ Սիմոնեանի նշանախօսութեան առթիւ, շնորհակալութեամբ ստացած է ընկեր Աւետիս Սիմոնեանէ հազար ֆրանք, Պ. Տ. Տօնապետեանէ 500, Պ. Կ. Յովակիմեանէ 500, Պ. Յովհ. Զօլագեանէ 200 ֆր., գումար 2200 ֆր.:

ԸՆԿԵՐ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՏՈՄԵԱՆԻ մահուան առթիւ ընկեր Հայկ Զրուանդեան փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Վեթ. Ֆոնտին:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

19 Կիրակի կէսօրէն վերջը, ժամը 17.30ին, Հայ. Աւետ. եկեղեցիին մէջ, 30 Bld. de la Figonne, Պօմոն, Մարսէյլ: Նիւթ՝ «Հին հայ հեթանոսական կրօնը»:

Ծանօթ.— Ամէն կիրակի ժամը 10.30ին քարոզաժողով:

Մարտ 19ին Անիրաւ դատաւորը:

Կը բանախօսէ փրօֆ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ, նախագահ Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյ:

ՀԱՅ. ԱՒԵՏ. ԵԿԵՂԵՑԻ

ՎԵՐ. Գ. ՍԻՍԼԵԱՆ, հովիւ Փարիզի Հայ. Աւետ. եկեղեցւոյ, կը քարոզէ այս կիրակի ժամը 10.45ին: Նիւթ ունենալով «Դուք եղբայրներ էք»: Ժողովատեղին 58 rue Madame, métro N. D. des Champs կամ St. Placide:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Ru eDamesme – (13)

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 8.30ին դպրոցի սրահը, (78 բիւ Բապըլէ): Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, վերջին ժողովին տեղը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները, այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը, 78 բիւ Բապըլէ: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. ընկեր Կարօ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8ին Պար Թէրմինիւսի մէջ: Ներկայանալ անդամատոմսով:

ԿԱՐՏԱՆ.— Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. «Գեղունի» տան մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապոյտ Խաչի դասախօսական ժողով, գաւաթ մը թէյի շուրջ, այս կիրակի ժամը 5.30ին, դպրոցի սրահը: Բոլոր ընկերուհիներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ Մարսէյլի մէջ, այս ուրբաթ, ժամը 21ին Պար տիւ Կլօպ, ի ներկայութեան սկաուտական մարմնի, նախագահ եղբ. Վազգէն Անդրէասեանի: Կը հրաւիրուին ենթաշրջանի բոլոր սկաուտները իրենց պատասխանատուներով: Նաեւ, անոնք որ գործօն կեանքէ հեռացած են որեւէ պատճառով:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վռամեան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի, կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ 10 Մարտի դասախօսութիւնը, որ յետաձգուած էր գործադուլին պատճառով, տեղի կ՚ունենայ այսօր, ուրբաթ, ժամը 8.30ին Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը: Դասախօս ընկեր Ս. Տէր Թովմասեան: Նիւթը՝ «Դաշնակցութեան դիրքը Խ. Հայաստանի հանդէպ»:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարօն – Սասնոյ Զօրի Հայր. Միութիւնը Ապրիլ 9ին կը տօնէ Աղբիւր Սերոբի, Գէորգ Չաւուշի եւ Հրայրի մահուան 50ամեակը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՄԵՐԳ ՓԱՌԻ ԷՆԹԷՌԻ ՎՐԱՅ

Ռատիօտիֆիւզիօն Ֆրանսէզի հրաւէրով Փարիզի հայկական երգչախումբը համերգ մը պիտի տայ այս կիրակի, ժամը 19.30ին, Փառի Էնթէռի վրայ: Տեւողութիւնը՝ կէս ժամ: Խօսնակը տեղեկութիւններ պիտի հաղորդէ Հայերու մասին:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.86

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-6?

Samedi 18 MARS 1950 Շաբաթ 18 ՄԱՐՏ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6105—Նոր շրջան թիւ 1516

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ՄՈՒՐՃԸ ԳԼԽՈՒՆ

Առենէ մը ի վեր նոր թափ ստացած է «ինքնաքննադատութիւնը», Խ. Միութեան մէկ ծայրէն միւսը:

Անշուշտ իբրեւ հետեւանք զանազան ազդարարութեանց, որոնց վերջինը կ'ուղղէր Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը՝ Մալենկով :

Մասնաւորապէս աշխուժացած են այն քննադատները որ կը հետեւին գրական, գիտական, գեղարուեստական կամ պատմական հրատարակութեանց: Մէկ խօսքով՝ մտաւոր գործունէութեան :

Մեր «բացարձակապէս ազատ» հայրենիքին քննադատներն ալ, հազիւ մարտակոչը լսած, կը նետուին ասպարէզ :

Այսպէս, գիրք մը հազիւ լոյս տեսած, եւեւէն կը հասն՝ դատախազը, Մոսկուայէն կամ Երեւանէն: Կը քրքրէ գրքին էջերը, վերլուծումներ կը կատարէ՝ համաձայն պատրաստ բանաձեւի մը, եւ վճիռներ կ'արձակէ :

Հազուադէպ է որ գրքին հեղինակը փետրաթափ աքլոր մը կամ պատերազմի հաշմանդամի մը չվերածէն, իր գրքին հետ:

Իբրեւ ընդհանուր երեւոյթ, չէնք - շնորհք ամբաստանագիր մը կը կազմեն, կէս - բերան գնահատականներու հետ :

Միեւնոյն ատեն կը զարմանան որ Պետական Հրատարակչականը թոյլ տուած է տպել գիրքը:

Այս «դատավարութենէն» վերջ, օրուան իշխանաւորներուն կը մնայ արտօնել գրքին վաճառումը կամ հաւաքել տալ :

Ո՞վ կրցաւ համրել այս ձեւով «գրադատուած» հրատարակութիւնները: Մանաւանդ անոնք որ անհետ կորսուեցան կամ կրակի տրուեցան, ինչպէս տարաբախտ Եղիշէ Չարենցի «Գիրք ճանապարհին»ը :

Ահաւասիկ վերջին օրինակը:

«Ս. Ս. Ռ. Մ. Գիտութիւններու Ակադեմիայի Պատմութեան ինստիտուտ»ը 1949ին հրատարակեր է գիրք մը, «1905—1907 թուերի ռեւոլուցիան Ռուսաստանի ազգային շրջաններում»: (Կ'ենթադրենք թէ ռուսերէն է):

Համայնադէտ քննադատ մը, Արս. Ցարութիւնեան, ոսկանի մը պէս յարձակելով նոր հրատարակութեան վրայ, կը յայտարարէ «Սով. Հայաստան» օրաթերթի բեմէն, «Պատմաբանը աղավաղում է պատմութիւնը» խորագրով. (այս քանի մը տողերը կ'արտագրենք ոչ միայն իրենց լեզուով, այլեւ «նոր» ուղղագրութեամբ, ի հաճոյս արտասահմանի սովետամոլ դպիրներուն).

— «Ժողովածվում զետեղված մի շարք արժեքավոր հոդվածների կողքին տպագրված է նաեւ Դ. Ե. Գաբրիէլեանի «1905—1907 թ. թ. ռեւոլուցիան Հայաստանում» թույլ, սակավարժեք, սխալ դրույթներով հոդվածը»: (10 Փետր. 1950):

Ի՞նչ կ'ըսէ ուղղափառ քննադատը:

Յօդուածագիրը չէ կրցեր ճիշդ պատկերացնել «Հայաստանի սոցիալական կացութիւնը», քաղաքական հոսանքներու պայքարը 1905-1907ին:

— «Մակերեսային եւ միակողմանի են լուսաբանուած Հայաստանի բանուորների եւ գիւղացիների ռեւոլուցիոն շարժման ներքին պատճառները, հայ աշխատաւորական մասսաների ռեւոլուցիոն յուզումներն եւ զինուած ելոյթները», եւայլն :

Մասնաւորապէս ծանրանալով քաղաքական տեսութեանց վրայ, քննադատը կը յայտարարէ թէ յօդուածագիրը «կեղծել է պատմական փաստերը», ազատագրական - յեղափոխական դեր մը վերագրելով 1887ին ստեղծուած «Հնչակ պարտիային»: Առանց վերապահութեան այս կուսակցութիւնը համարելով «ռեւոլուցիոն» պարտիա, համաձայն Երեւանի նահանգապետին մէկ տեղեկագրին:

— Հնչակը երբեք էլ «ռեւոլուցիոն» պարտիա չի եղել :

Երբ այս վճիռը կ'արձակէ «սոցիալ - դեմոկրատ» Հնչակեաններուն դէմ, կրնաք երեւակայել թէ ինչե՜ր յղացած կ'ըլլայ Դաշնակցութեան մասին :

Քանի մը խօսք ալ այդ ճակատէն :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ո՞Վ ԿԸ ԽԱՆԳԱՐԷ

Առենէ մը ի վեր չափազանց դժուար է լուրեր քաղել Երեւանի անթելէն :

Անձնական փորձերէս յուսահատելով, գացի գտայ մեր Ծիծեռնակը, որ ոչ միայն կանոնաւորապէս կ'ունկնդրէ եւ կը հաւաքէ լուրերը, այլեւ կը լուծէ բոլշեւիկեան հայերէնին հանելուկները:

— Ո՞ւր է «Երեւանն է խօսում»ը: Դո՞ւն ալ կէս ճամբան մնացիր :

= Մի քանի շաբաթէ ի վեր ռադիօ-Երեւանը դատապարտուած է լռութեան: Սկզբում այդ խանգարումները թւում էին պատահական, բայց երկարատեւ ստուգումներից երեւում է որ կատարւում են նպատակով :

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզես :

= Այդ խանգարումները կատարւում են ոչ թէ արտասահմանից, այլ սովետական սահմաններից :

— Ներողութիւն: Ըսել կ'ուզես թէ իրե՞նք են որ կը խանգարեն իրենց ռադիօ - հաղորդումները, որոնք մեծ մասով քարոզչական հանգամանք ունին :

— Սպասիր որ բացատրեմ: Ռադիօ - Երեւանի միեւնոյն ալիքով հեռարձակւում են նաեւ գերմաներէն լեզուով աղմկալի երգեր եւ ճառեր: Ըստ ճառերի ոգուն, գերմաներէն հաղորդումները կատարւում են խորհրդային սահմաններից : Թէեւ այդ կայանը շատ զօրաւոր է եւ ծաւալուն, այնպէս որ Երեւանը ինքնին խեղդւում է, վերջերս դրան աւելացրել են նաեւ երկու խլացուցիչ հոսանքներ: Մէկը փոթորկաշունչ, բայց միապաղաղ խշշոց է յառաջ բերում, իսկ երկրորդը անախորժ մի ճզզոց: Այս խլացուցիչ հոսանքները այնքան անհաճոյ են եւ ջղագրգիռ, որ անհնարին է մի քանի վայրկեան իսկ համբերութեամբ լսել, դէթ մի բառ որսալու նպատակով :

— Ուրեմն գերմաներէն անթելն է որ կը խանգարէ Երեւանի ձայնը:

= Ես էլ այդպէս էի կարծում. բայց մի շարք փաստեր պղտորում են միտքս :

Եւ սկսաւ բացատրել: Այսօրուան բաժինս լրացած ըլլալով, շարունակութիւնը կը ձգեմ վաղուան :

ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՍԿԻԻՆ ԱՆԿՈՒՄԸ աւելի շեշտուեցաւ Եշ. օր, իջնելով սակի մը որ տեսնուած չէր պատերազմէն ի վեր: Նափոլէոնը 3600 Ֆրանքէն իջաւ 3430ի, մէկ շաբթուան մէջ կորսնցնելով 440 ֆր.: Սթերլինը կ'արժէր 4030, զուիցր. ոսկին 3300, տոլարը (20) 16.080, ձոյլ ոսկին՝ 480.000: Թղթադրամ տոլարը (սեւ շուկայ 364, սթերլինը՝ 850, զուից. Ֆրանքը 84 : Իրազեկներ երեք ձեւով կը բացատրեն ոսկիին անկումը.— 1. Զինաստան այլեւս չի գներ.— 2. Սահմանափակուած են դրամական գործառնութիւնները Հնդկաչինի եւ Փարիզի միջեւ.— 3. Ֆրանսայի մէջ ոսկի ունեցողները կը ծախեն մէկ մասը, վարկ ստանալու համար: Կը կարծուի նաեւ թէ Խ. Միութիւնը մեծաքանակ ոսկի ծախու հանած է:

ՋՈՐ. ՏԸ ԿՈԼ առջի օր զեկուցում տալով մամուլի ներկայացուցիչներուն, ջատագովեց ֆրանքօ-գերման գործակցութիւնը, դիմադրաւելու համար խորհրդային տիրապետութեան: Իր կարծիքով, այս գործակցութիւնը պիտի օգնէ փրկելու աշխարհի մնացեալ մասը: Այս առթիւ գնահատելով հանդերձ Ատլանտեանի դաշինքը, դիտել տըւաւ թէ Ֆրանսան զրկուած է իր սեփական պաշտպանութիւնը վարելու ազատութենէն: Ընդհ. Ներման մասին ալ խօսելով, «խայտառակութիւն», կոչեց Փեթէնի բանտարկութիւնը 95 տարեկան հասակին մէջ»:

ԳԱՀԻՐԷԻ մէկ արուարձանին մէջ ձերբակալուեցան 23 համայնավարներ, որոնց հինգը կիներ են: Ոստիկանութիւնը գրաւեց շատ մը թռուցիկներ որոնք ըմբոստութիւն կը քարոզէին: Նոր ձերբակալութեանց կը սպասուի :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻԱ վտարեց Վատիկանի վերջին ներկայացուցիչը, պապական նուիրակութեան ընդհ. քարտուղարը, երեք օր պայմանաժամ տալով :

Ամերիկա պայմաններ կ'առաջարկէ Խ. Միութեան

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԱՐԵԼԻ Է ԱՊԱՀՈՎԵԼ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆԸ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն, Մարտ 16ին ճառ մը խօսելով Քալիֆորնիոյ համալսարանին մէջ, եօթը պայմաններ առաջարկեց, ապահովելու համար աշխարհի խաղաղութիւնը: Այս առթիւ բացատրեց թէ իրենք խաղաղութիւն կ'ուզեն, «բայց ոչ որեւէ գնով»:

— «Մենք պատրաստ ենք բանակցելու, սակայն չենք ուզեր կեղծ յոյսեր ներշնչել, յոյսեր որոնք դատապարտուած են ոչնչանալու նոր ձախողանքներով: Մենք վճռած ենք նաեւ ամէն բան ընել, խաղաղ կարգադրութեանց յանգելու եւ որ եւ է նախայարձակման դիմադրելու համար»:

Բանախօսը յետոյ մատնանշելով Մարքսի վարդապետութեան հիմնական սխալները, յայտարարեց. «Հարիւր տարուան փորձառութիւնը կ'ապացուցանէ թէ դէպքերը չարդարացուցին անոր շատ մը գուշակութիւնները, այլ հերքեցին անոր հաշիւները: Մարքս նախատեսած չէր ժողովրդավար լուծումներու կարելիութիւնը: Միւս կողմէ, այն վարդապետութիւնը որուն կը հաւատան այսօր Մոսկուայի ենթակայ համայնավարները, հեռաւոր կապ անգամ չունի Մարքսի գրածներուն հետ: Այդ վարդապետութիւնը աւելի շատ կը նոյնանայ ռուսական աշխարհակալութեան հետ: Մենք չենք կրնար ընդունիլ այն տեսութիւնը որուն համաձայն այդպիսի վարդապետութիւն մը իրաւունք պիտի տար փոքրաթիւ խմբակի մը՝ խօսիլ յանուն մարդկային բազմութեանց որոնք երբեք իբրեւ բանբեր ընտրած չեն զիրենք, որոնց կարծիքը երբեք չէ առնուած»:

Որո՞նք են Պ. Էչիսընի դրած պայմանները.—

1.— Խ. Միութիւնը պէտք է միանայ Արեւմուտքի, մշակելու համար Գերմանիոյ, Ճափոնի եւ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրները, որպէսզի այդ երկիրները կարենան գործել իբրեւ անկախ կառավարութիւններ: Պէտք է մեղմայնէ Ծայր. Արեւելքի լարուած վիճակը, վերադարձնէ ճափոնցի գերիները եւ չխանգարէ Ասիոյ նորակազմ պետութեանց ինքնավար գործունէութիւնը :

2.— Պէտք է քաշէ իր զինուորական եւ ոստիկանական ուժերը արեւելեան Եւրոպայի արբանեակ երկիրներէն, եւ չօգտագործէ այդ ուժերուն շուքը, իշխանութեան գլուխ պահելու համար անհատներ եւ վարչաձեւեր որոնք չեն վայելեր ժողովուրդներու վստահութիւնը, չեն արտայայտեր անոնց ազատ կամքը :

3.— Խ. Միութիւնը պէտք է դադրեցնէ իր խափանարար քաղաքականութիւնը ՄԱԿին մէջ եւ այդ կազմակերպութիւնն ընդունի որպէս թանկագին գործիք մը խաղաղութեան եւ միջազգային ապահովութեան համար, ինչպէս նոյն ինքն Սթալին կը յայտարարէր վերջերս :

4.— Խ. Միութիւնը պէտք է միանայ Մ. Նահանգներուն, իրատես եւ ազդու համաձայնութիւններ փնտռելու համար հիւլէական զէնքերու հսկողութեան եւ առ հասարակ սպառազինութեանց սահմանափակման համար:

5.— Խ. Միութիւնը պէտք չէ օգտագործէ միջազգային համայնավարութիւնը, յեղափոխական միջոցներով տապալելու համար կառավարութիւններ որոնց հետ կը պահէ արտաքնապէս բարեկամական եւ սերտ յարաբերութիւններ :

6.— Խ. Միութեան վարիչները պէտք է աջակցին, որպէսզի բոլոր երկիրներու ամերիկեան դիւանագիտական ներկայացուցիչները յարգանք վայելեն, համաձայն դիւանագիտական ընկալեալ սովորութեանց: (Այս առթիւ ցաւ յայտնեց որ ամերիկեան ներկայացուցիչները «ոճրագործ», «լրտես» եւն. կը կոչուին):

7.— Խ. Միութիւնը պէտք չէ շարունաբար իր ժողովուրդի աչքին խեղաթիւրէ արտաքին աշխարհէն եւ մասնաւորապէս Մ. Նահանգներուն պատկերը, այն տպաւորութիւնը ձգելով թէ Ամերիկա նոր աշխարհամարտ մը կը պատրաստէ վարպետօրէն :

Եզրակացնելով, Պ. Էչիսըն ըսաւ.— «Եթէ Ռուսաստան այս եօթը քայլերը առնէ, կրնանք աւելի ապահովութեամբ նայիլ ապագային: Մ. Նահանգները միշտ պատրաստ են բանակցելու եւ համաձայնելու: Բայց, շատ յոյս չունիմ որ Խ. Միութիւնը փոխէ իր քաղաքականութիւնը, առանց հարկադրուելու արեւմտեան Եւրոպայի յարաճուն ուժէն »:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԿՈՒ ԶՕՐԱՎԱՐՆԵՐՈՒ հարցին քննութիւնը կը շարունակուի մասնաւոր յանձնաժողովին մէջ: Առջի օր հակալրտեսական բաժնին փոխ-տնօրէնը, գնդ. Ֆուրքօ, երկրորդ անգամ հարցաքննուելով, յայտարարեց թէ «կամայական եւ ապօրէն արարքներ գործուեցան, քօղարկելու համար քաղաքական գործողութիւն մը»: Այս առթիւ ուղղակի ամբաստանեց ներքին գործերու նախորդ նախարարը, Պ. Ժիւլ Մոք: «Կը վախնամ որ գործը խեղդուեցաւ եւ յանցաւորները արձակուեցան»:

ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿ ՄԸ

ԽՄԲ. — Ինչպէս շարք մը պատմական թուականներ, Մարաշի (նաեւ Հաճընի) ողբերգութեան տարեդարձն ալ մոռացութեան տրուած է փարիզի մէջ: (Կիլիկեցիներն ալ...): Հալէպ տօնեց զայն Փետրուար 12ին: Այս առթիւ յօդուած մը՝ մեր աշխատակցէն.—

★

1895 եւ 1920:

Երկու չարաշուք թուականներ, որոնք քառորդ դարու անջրպետով մը բաժնուած, իրենց սեւ դրոշմը դրած են կիլիկեան հինաւուրց հայաքաղաքի ժամանակակից պատմութեան վրայ:

Այս երկու թուականներուն մէջտեղ կ'իյնայ 1909ի Ատանայի Եղեռնը, որ համատարած սուգի մատնեց բովանդակ Կիլիկիան աշխարհը: Մարաշ, իր արի կեցուածքով, զերծ մնաց այդ Աղէտէն, սակայն իր բազմաթիւ աշխատաւոր զաւակները նահատակուեցան դաշտային Կիլիկիոյ մէջ՝ ջարդարարներու դաւադիր գնդակներով:

1895 Հոկտեմբեր 22ի, մանաւանդ Նոյեմբեր 6 — 18ի «ղըրղըն»ը խոր տպաւորութիւն ձգած էր քաններորդ դարու սեմին՝ կեանքին նոր աչք բացող սերունդին վրայ: Սերունդ, որ մատղաշ տարիքէն ինկաւ որբանոցներու մէջ, զրկուած ընտանեկան բոյնէ եւ մայրական խնամքէ:

Շուրջ հազար ընտանիքի հայրեր զոհուած էին, իրենց ետեւ թողլով երկսեռ որբերու բանակ մը: Այդ թուականէն սկսեալ, Մարաշ դարձաւ որբանոցներու քաղաք:

Ռուսահայ բարերար մը՝ Իսահակ Ժամհարեանց Ս. Սարգիս Թաղին մէջ բացած էր մանչերու որբանոց մը, հարիւր հոգիի համար, Ճէնանեան՝ Ս. Ստեփաննոսի փոքրիկ որբանոցը, անգլիացի, ամերիկացի եւ գերման միսիոնարներ ալ բացին բազմաթիւ որբանոցներ, աղջկանց եւ մանչերու համար:

Բոլոր այս որբանոցները նախախնամական դեր կատարեցին այնպիսի պահու մը, երբ ջարդերէն եւ հրդեհներէն կործանած ընտանիքներ թշուառութեան սեւ ճիրաններուն մէջ կը դալարուէին: Անոնք դարձան տնկարաններ, ուր թրծուեցան որբերն ու որբուհիները եւ վարժուեցան չարքաշ կեանքի: Ու երբ նետուեցան կեանքի պայքարին մէջ, շատ կանուխէն, չափահասութեան տարիքը չթեւակոխած, անոնք պատրաստ էին դիմակալելու բոլոր դժուարութեանց:

1909ի Ջարդը Կիլիկիոյ բոլոր կողմերէն նոր որբեր ու որբուհիներ բերաւ Մարաշ, որ պահեց «Որբանոցներու Քաղաք»ի իր համբաւը, նոյնիսկ առաջին համաշխարհային պատերազմի ամբողջ տեւողութեան:

1915ի տարագրութիւնը երեք քառորդով դատարկած էր մեր ծննդավայրը: Հազարաւորներ կորսուեցան Սուրիոյ, Իրաքի եւ Պաղեստինի հեռաւոր անկիւններուն մէջ, զոհ անսուաղութեան եւ զրկանքներու:

1918ի զինադադարը աղդարար նշան մը եղած էր դէպի հայրենիք վերադարձի: Մեծ էր խանդավառութիւնը: Չէ՞ որ յաղթած էին Դաշնակիցները: Թուրքը ծունկի էր եկած: Պոլիս գրաւուած էր. Իթթիհատի ջարդարար նախարարները փախած էին. Պաղեստին, Միջագետք, Սուրիա, մանաւանդ Կիլիկիա Թուրքիոյ չէին պատկաներ այլեւս:

Շատ չանցած Կիլիկիան դարձած էր Հայ Ազգային Օջախ, նախ Անգլիացիք, յետոյ Ֆրանսացիք գրաւած էին զայն: Հայկական լեգէոնը հոն էր, Կիլիկիոյ սուրբ հողերուն վրայ: Հայ երգը կը հնչէր ամէն կողմ: Թրքախօս Ատանան դարձած էր հայաքաղաք:

Գունդ գունդ դէպի հայրենիք կը դիմէին մեր վերապրող տարագրուած հայրենակիցները, վերսկսելու համար իրենց նախկին խաղաղ կեանքը եւ վերաշինելու իրենց աւերուած ու կողոպտուած բոյները: Քանի մը ամսուան մէջ արդէն տասնեակ հազարներ վերադարձած էին Մարաշ եւ շրջակայ հայկական գիւղերը, որոնցմէ Ֆընտըճաք նշանաւոր հանդիսացած էր իր հերոսամարտով:

1919 Հոկտեմբեր 30ին Ֆրանսական բանակը յաղթական մուտք կը գործէր Մարաշ, ուսկից կը հեռանային Անգլիացիք, իրենց զինուորներով, մեծ մասամբ խլամ Հնդիկներ: Չար լեզուներ կը պատմեն թէ հոն կը ձգէին իրենց զինամթերքը, որոնց պէտք պիտի ունենային Թուրքերը, իրենց մեկնումէն վերջ:

Ֆրանսական բանակի Մարաշ մուտքը կը յիշեցնէր, կ'ենթադրեմ, 1908ի Օսմանեան Սահմանադրութեան առթիւ Հայերուն սարքած խանդավառ ցոյցը, որ տեւեց ամբողջ օր մը եւ մինչեւ կէս գիշեր: Կը յիշեմ թէ ինչպէս այն ատեն հայ երիտասարդութիւնը, դրօշակներու եւ նուագի առաջնորդութեամբ եւ զինուորական կարգապահութեամբ, երգերով եւ ուրախութեան աղաղակներով թափօր կազմած, Թուրքերու լուռ բայց սպառնական ակնարկներուն տակ, կ'ուղղուէր դէպի միջնաբերդը, որ Համիտեան բռնակալութիւնը կը խորհրդանշէր եւ որուն մուտքը արգիլուած էր քրիստոնեաներուն առջեւ: Տեսակ մը Պասթիյլ, զոր կարծես գրաւելու կ'երթային ազատատենչ հայ երիտասարդներ, միամտօրէն հաւատալով «Ազատութիւն, Եղբայրութիւն եւ Հաւասարութիւն» նշանաբաններուն, որոնք բարձրաձայն կը թնդային այդ օրերուն՝ Պոլսէն մինչեւ գաւառի խուլ անկիւնները:

1908ի այդ խանդավառ ցոյցերը, ինը ամիս չանցած, արեան ճապաղիքներու մէջ խեղդուած էին: 1919 Հոկտեմբեր 30ին, նոյն միամիտ խանդավառութիւնը վարակած էր հայութիւնը:

Մթնոլորտը ելեկտրականացած էր. Միլլի շարժումը սահմանէն մինչեւ Կիլիկիա տարածած էր իր ցանցերը: Շուտով Մարաշ կտրուեցաւ արտաքին աշխարհէն եւ Հայութիւնը ձգուեցաւ իր բախտին: Մինչ Մարաշի արիւնարբու Թուրքերը առատ զէնք ու ռազմանիւթ կը ստանային ամէն կողմէ, Հայերը լուռ ականատես կ'ըլլային սարքուած դաւադրութեան, որ շատ չանցած պիտի պայթէր իրենց գլխուն՝ ահռելի ուժգնութեամբ:

Գրաւման բանակը չկրցաւ օգտագործել առիթը, զինելու համար հայ երիտասարդութիւնը, որ կռուելու եռանդ ու կամք ունէր: Ու երբ 1919 Յունուար 21ի կէսօրին Թուրքերը տուին կռուի ազդանշանը, Հայերը գրեթէ անզէն ու անպաշտպան, թիրախ դարձան ջարդարարներու գնդակներուն:

Լատիններու վանքին մեծաւոր Ֆրանչիսկեան Հ. Մաթէօն Միւրէ կը պատմէ թէ Հայերը գերմարդկային ճիգեր ըրին՝ ինքնապաշտպանութեան համար: 1920 Փետրուար 4ին երկու Ֆրանսացի զինուորներ կը սպաննուէին Գանլը Տէրէի կամուրջին վրայ: Գիշերը Ֆրանսացի սպան կը հրամայէ Հայերուն՝ ամէն գնով Լատինաց վանքը բերել երկու դիակները: Բազմաթիւ անձնազոհ Հայեր կը ներկայանան այս վտանգաւոր գործին համար, եւ զէնք կը պահանջեն: Սպան կը մերժէ զէնք տալ...: Հակառակ ատոր, չորս Հայեր կ'երթան եւ իրենց կռնակը բեռցած կը բերեն երկու դիակները: Հայերէն մէկը ճամբան կը զարնուի եւ կուգայ շունչը փչել վանքին մէջ: Մեծաւորը միամտօրէն կը հարցնէ. «Այս քաջերը պատուանշանի արժանի չե՞ն»...:

Մարաշի ողբերգութիւնը հանրածանօթ է արդէն: Գտնուեցան սրտցաւ Ֆրանսացիներ, ինչպէս Փոլ տիւ Վէոն, որոնք ծառացան գրաւման բանակի պատասխանատուներու անըմբռնելի կեցուածքին դէմ:

Զոհուեցաւ Մարաշ: Խախտեցաւ հայութեան հաւատքը: Դարձեալ իրականացաւ Նար պէյի, հռչակաւոր պատգամը, զոր կ'երգէինք որբանոցին մէջ՝ երբ դեռ պատանի էինք, «ոչ եղբարք, ոչ»...

Մարաշցին ցրուած է այսօր չորս հովերուն: Երեսուն տարի վերջ ալ, սակայն, անիկա չէ մոռցած իր ծննդավայրը, կ'ապրի անոր յիշատակներով եւ աւանդութիւններով, կ'ոգեկոչէ իր մեծ մեռելները, իր կործանած սրբավայրերն ու ուխտատեղիները:

Թուրքը ջարդեց ու տարագրեց մեզ, սակայն չկրցաւ սպաննել Հայուն ոգին, ազատութեան տենչը, անկախութեան ձգտումը, որոնք աւելի քան երբեք ամրապնդուած են այսօր, այնքան ջարդերէն, յուսախաբութիւններէ եւ լքումներէ վերջ:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութիւնը Յունաստանի մէջ

(Ամփոփուած կեդր. վարչութեան տեղեկագրէն)

ԱԹԷՆՔ, 10 Մարտ.— «Երիտասարդաց»ներու գործունէութիւնը Յունաստանի մէջ սկսած է 1926ին: Մինչեւ 1940՝ անոնք կը կոչուէին Պատանեկան Միութիւններ, ենթակայ շրջաններու մարմիններու: Երկրորդ աշխարհամարտէն վերջ, անոնք կոչուեցան Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութիւններ եւ ունեցան իրենց առանձին կեդր. վարչութիւնը: Որով, Յունաստանի Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութիւնը 1948էն ասդին հանդիսացաւ իրական կազմակերպութիւն մը:

1949 Հոկտեմբեր 16ին գումարուեցաւ մեր անդրանիկ պատգամ.ը, որ կը հաշուէր քսան իրաւասու եւ 18 խորհրդակցական ձայներ:

Պատգմ.ը քննութեան առաւ շրջաններու տասը խումբերու եւ նաեւ կեդր. վարչութեան գործունէութիւնը:

Ստորեւ պատկերը խումբերու եւ կեդր. վարչութեան:—

Կեդր. վարչութիւն.— Կեդր. վարչութեան առաջին գործը եղած է կազմակերպել Գոգինիոյ եւ Ֆիքսի շրջանները: Մասնաւորապէս շահագրգռուած է Թեսաղոնիկէի (Սելանիկ) գաղութով, ուր հինէն ի վեր գոյութիւն չէ ունեցած երիտասարդացի կազմակերպութիւն՝ որ անհրաժեշտութիւն մըն էր համեմատաբար հոծ երիտասարդութիւն մը ունեցող գաղութի մը համար: Շնորհիւ կեդր. վարչութեան աշխատանքներուն, կարելի եղած է տեղին վրայ կազմել խումբ մը: Պիրէոնի արուարձաններէն Թամպուրեան՝ ուր պատերազմէն ասդին չկար երիտասարդացի խումբ, հոն եւս կարելի եղած է կազմել խումբ մը:

Խումբերու հերթական դասախօսական ժողովներէն դուրս՝ կեդր. վարչութիւնը շրջաններու մէջ կազմակերպած է չորս ընդհ. դասախօսութիւններ հետեւեալ նիւթերու շուրջ.— 1) Հայկական աշխարհ, 2) Հայաստանի նախարնիկները, 3) Հայկական աւանդավէպեր եւ 4) Հայ ժողովուրդի ծագումը:

Կեդր. վարչութիւնը շատ մօտէն հետաքրքրուած է Երիտասարդ. խումբերով, տալով անոնց յաճախակի այցելութիւններ ու նաեւ առանձին շրջաբերականներով ընդհ. հետաքրքրութիւն արթնցուցած է ազգային հարցերու եւ արտասահմանի քոյր միութեանց գործունէութեանց շուրջ:

Կեդր. վարչութեան յարաբերութիւնները առանձնապէս սերտ եղած են Եգիպտոսի Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութեան կեդր. վարչութեան հետ, պահելով թղթակցական կանոնաւոր կապ: Արտասահմանի այլ շրջաններու հետ եւս յարաբերութեան առաջադրութեամբ գրած է նամակներ Ֆրանսայի, Հիւսիսային եւ Հարաւային Ամերիկաներու եւ Պարսկաստանի Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութիւններու կեդր. վարչութեանց:

Կեդր. վարչութիւնը հաստատած է Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութեան Օրը, նախաձեռնելով տօնակատարութիւնը շրջաններու մէջ: Այս առթիւ Կեդր. վարչութեան հրատարակած «Ազատ Օր»ի բացառիկը ոչ միայն ընդունելութիւն գտած է գաղութիս մէջ, այլեւ գնահատուած է արտասահմանի մեր մամուլի կողմէ:

ԳՈԳԻՆԻԱ.— 1948էն առաջ կը հաշուէր երկու խումբեր 63 անդամ — անդամուհիներով: Ներկայիս ունի չորս խումբեր (Համազասպ, Արսէն Պալեան, Սօսէ եւ Ռուբինա): Այս երկու տղոց եւ երկու ալ աղջկանց խումբերու անդամներու ընդհանուր թիւն է 98:

Իւրաքանչիւր խումբ ունի իր ուրոյն վարչութիւնը: Բոլոր խումբերը ունին իրենց հերթական վարչական եւ ընդհ. ժողովները իւրաքանչիւր շաբաթ: Ընդհ. ժողովներու ընթացքին տեղի կ'ունենան դասախօսութիւններ, ընթերցումներ, վիճաբանական մարզանքներ: Դասախօսութիւնները կատարուած են համաձայն նախապատրաստուած ծրագրի մը, շօշափելով հետեւեալ նիւթերը.— Ազգ. պատմութիւն, հայ ազատագրական շարժում, հայ մշակոյթ, հայ լեզու եւայլն: Բացի վերոգրեալ նիւթերէ՝ աղջկանց խումբերու համար աւանդուած են հայ ընտանիք, առտնին տնտեսութիւն, հայ կնոջ դերը՝ ազգ եւ հասարակական մարզի մէջ:

Կազմակերպչական եւ դաստիարակչական ժողովներէ դուրս կազմակերպած են գրական հաւաքոյթներու շարք մը, թատերական ներկայացումներ, հանդէսներ, դաշտագնացութիւններ, նաեւ պաղպաղակասեղան մը՝ ի պատիւ «Զաւարեան» վարժարանի 21 ընթացաւարտներուն:

Գոգինիոյ Երիտասարդացը կը պահէ Յունաստանի լաւագոյն հայկական գրադարանը, 800 հատորներով: Ընթերցարանը կը ստանայ արտասահմանի մեր թերթերէն եւ պարբերաթերթերէն «Յուսաբեր», «Յառաջ», «Ալիք», «Հայաստան», «Հայրենիք» (ամսագիր), «Զուարթնոց», «Հայ Բոյժ» եւ Հ. Օ. Մ.ի պարբերաթերթը:

Խումբերու հաւաքավայրն է «Զաւարեան» վարժարանը որ տօնական օրերուն եւ դպրոցի ժամերէն դուրս կը հանդիսանայ Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութեան սիրելի բոյնը:

Ունին Թուչնագնդակի (վօլէ պօլ) խումբեր: Ակումբը օժտուած է ժամանցի խաղերով:

ՖԻՔՍ.— Նախապէս կը հաշուէր երկու խումբեր 80 անդամ — անդամուհիներով: Այժմ ունի չորս խումբեր (Ջամալեան, Իշխան Արղութեան, Արշալոյս եւ Սաթենիկ) 154 անդամ—անդամուհիներով:

Խումբերը ունին իրենց առանձին վարչութիւնները եւ վարչական եւ հերթական ընդհ. ժողովները: Բացի ընթացիկ հարցերէն, ընդհ. ժողովները զբաղած են դասախօսութիւններով՝ ազգային, ընկերային, քաղաքական եւ յեղափոխական նիւթերու շուրջ:

Կազմակերպած են գրական եւ յարգանքի երեկոներու շարք մը, նուիրուած՝ յեղափոխական եւ գրական դէմքերու: Կազմակերպած են նաեւ թատերական ներկայացումներ, հանդէսներ եւ դաշտագնացութիւններ: Շինել տուած են նոր գրադարան մը որ ունի շուրջ երեք հարիւր հատորներ: Իրենց ընթերցարանը կը ստանայ արտասահմանի թերթեր եւ պարբերաթերթեր, Ալիք, Յա-

Գաղութէ գաղութ

Հ. Օ. Մ.Ի 40ԱՄԵԱԿԸ

—

ՀՕՄի (նախկին Կ. Խաչ) Ֆրէզնոյի մասնաճիւղը Միութեան 40ամեակը տօնած է Փետրուար 19ին, մեծ հանդիսաւորութեամբ: Հանդէսը բացած է ատենապետուհի Տիկին Սօֆիա Ցակոբեան: Գեղարուեստական բաժինը եղած է շատ ճոխ: Մասնաւորաբար Լօս Անճէլըսէն հրաւիրուած արուեստագէտներ աւելցուցած են փայլը: Մասնակցած է նաեւ Նիւ Եորքի Մեթրօփօլիթըն Օփերայի թէնօրներէն Պ. Արման Թօքաթեան: Բանախօսած է իրաւագէտ ընկեր Մանուկ Համբարձումեան: Ներկայ եղած եւ խօսած է Զօրավար Ուսւտս: Պ. Ճօրճ Մարտիկեան ներկայացուցած է զօրավարը եւ անոր Հայերուն մատուցած գործունէութիւնը: ՀՕՄ.ի քառասնամեակը ներկայացնող հսկայ կարկանդակը զարդարուած է քառասուն եռագոյն մոմերով: Առաջին մոմը վառած է Տիկին Սօֆիա Ցակոբեան, որ ի յիշատակ իր ամուսնոյն Լեւոն Ցակոբեանի նուիրած է երկու հազար տոլար: Այս գումարով պիտի գնուի ընկերուհիին անցեալ տարուան նուիրած շէնքին յարակից հողը: Ընդհանուր նուիրատուութեան գումարը եղած է երեք հազար տոլար: Ճաշ պատրաստուած էր 600 հոգիի համար, իսկ բազմութեան թիւը կ'անցնէր 2000ը:

★ Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ ալ նախաձեռնութեամբ Հայ Օգն. Միութեան զոյգ մասնաճիւղերու, Կոմիտէի եւ Երիտ. Դաշնակցութեան Ուխտին Փետրուար 5ին մեծ հանդիսութեամբ տօնուած է ՀՕՄի քառասնամեակը: Հանդէսը բացած է Տիկին Հռիփսիմէ Աբրահամեան: Քաղաքապետը գրած է շնորհաւորական նամակ մը: Ուղերձներ կատարած են Հայ Երիտ. Դաշնակցութեան Ուխտը, Հայ Օգն. Միութեան կրտսերներու մասնաճիւղը, Հ. Ց. Դ. Կոմիտէն, Թագուհի Ամիրեան, ՀՕՄի կողմէ, ինչպէս եւ Պ. Պ. Ճօրճ Մարտիկեան, Սուրէն Սարոյեան, Պետրոս քհնյ. Ցակոբեան: Մոմավառութեան պաշտօնը կատարած է Պ. Ս. Սարոյեան մեծ յաջողութեամբ, ապահովելով կոկիկ գումար մը ՀՕՄի մասնաճիւղին:

★ Հայ Օգն. Միութեան Ֆառլըրի մասնաճիւղը տօնած է Փետրուար 4ին երեկոյթով մը: Ատենապետուհին, Պայծառ Հայկազեան կարդացած է ուղերձ մը: Խօսած է նաեւ Ֆրէզնոյի մասնաճիւղի ատենապետուհին ընկերուհի Սօֆիա Ցակոբեան, դրուատելով Ֆառլըրի ընկերուհիներու գործունէութիւնը: Օրուան բանախօսը, ընկ. Մելիք-Շահ նմանցուցած է ՀՕՄը հսկայ ընկուզենիի մը, որ երկար տարիներու ընթացքին իր պտղառատ ճիւղերը օդին մէջ բարձրացուցած ու արմատները մայր հողին՝ հայ ժողովուրդի սրտին ու հոգիին մէջ խորացած, սնունդ ստացած անկէ աւելի ուռճացած ու պտղաբերած է:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

—

Կիրակի, 12 Մարտ, Հ. Մ. Մ.ի մարզիկները իրենց խաղարկութեան չափն ու որակը ցոյց տուին, կատարելով եղանակին ամենադժուար եւ կարեւոր մրցումը:

Սէն Քլուի «Լա Քլօտօ» խումբը մեր դասակարգի առաջինն է, երթի մրցումին 2—2 հաւասար մնացած էր մեր առաջինը: Մեծ զգուշութեամբ եւ ղնդերներու պրկումով կը մօտենայինք այս անպարտելի խումբին:

Ժամը 14ին մեր պահեստին դաշտ եկաւ Պ. Ա. Պօղոսեանի դատաւորութեամբ: Սուլիչի առաջին ազդանշանին Հ. Մ. Մ.ականները անցան յարձակողականի, հազիւ քառորդ ժամ անցած էր, Մարկոսեան ուժգին հարուածով մը նշանակեց առաջին նշանակէտը, քիչ վերջ երկրորդ մը: Մեր պահեստին աւելի ոգեւորուած սկսաւ սեղմել հակառակորդը իր բերդին առջեւ: Անակնկալէ մը օգտուելով Լա Քլօտօն նշանակեց երկու կէտ:

Առաջին կիսախաղը վերջացաւ 4—2, ի նպաստ Հ. Մ. Մ.ի: Երկրորդ կիսախաղին հակառակորդը կրկնապատկեց իր ուժերը, վտանգաւոր խուսափումներով եւ յաջողեցաւ հաւասարեցնել խաղը: Մարզիկները իրենց սխալին անդրադարձան, սեղմ յառաջացումներով աւելի նեղեցին եւ վտանգի տակ առին Լա Քլօտոյի բերդը: Հակառակորդը վերջին պահուն շուարած փենալթի մը տըւաւ Հ. Մ. Մ.ի: Խաղին վերջաւորութեան հինգ վայրկեան մնացած փենալթիով հինգերորդ կէտը նշանակեց Հ. Մ. Մ.եւ շահեցաւ յաղթանակը 4—5:

Ժամը 15.45ին բուռն ծափերու մէջ դաշտ եկան երկու ախոյեանները: Մեր առաջինը իր վրայ դրուած յոյսերը իրականացնելու սրտատրոփումով էր որ հրապարակ կուգար: Այս մրցումը իրեն համար ճակատագրական էր: Դատաւորին ազդանշանին վրայ նետուեցան կրկէս, երկուստեք խաղը հաւասար էր եւ լարուած ուշադրութեամբ, աններող հարուածներով կը գերազանցէին իրար: Ահա Հ. Մ. Մ. վերջապահին մէկ սխալէն օգտուելով Լա Քլօտօ կր նշանակէ փենալթիով կէտ մը: Մեր մարզիկները նետուեցան յառաջ: Առաջին կիսախաղը վերջացաւ 1—0, ի նպաստ Լա Քլօտոյի:

Հակառակորդը վստահ իր յաղթանակին, երկրորդ կիսախաղին սկսաւ պաշտպանողական խաղալ: Տեսած էր մեր տղոց խաղի նրբութիւնն ու թէքնիքը, ամէն գնով կ'ուզէր իր նշանակէտը ապահովել: Սակայն մեր տղաքը վճռած էին փըրկել Հ. Մ. Մ.ի պատիւը: Ամէն խաղացող կը յարձակէր յանդուգն ու վճռական: Խաղին քսաներորդ վայրկեանին Լօշեան իր գեղեցիկ ու վարպետ մէկ հարուածով հաւասարեցուց խաղը: Լա Քլօտօ կամաց կամաց ամփոփուելով սկսաւ պաշտպանողականը աւելի սեղմել: Հ. Մ. Մ.ի յառաջապահները առանց դադարի սկսան հարուածել հակառակորդ բերդը: Խաղին վերջաւորութեան տասը վայրկեան մնացած գեղեցիկ ու նուրբ փասերով գնդակը անցաւ աջ ծայր, Լօշեան ցուլի մը պէս նետուեցաւ գնդակին վրայ, իրարանցումէ օգտուելով նշանակեց երկրորդ եւ յաղթական նշանակէտը: Դաշտը կը թնդար ուրախութեան եւ հիացումի կանչերով: Ֆրանսացի հանդիսականներն ալ կը գովէին հայորդիներու խաղին նրբութիւնը, կը զարմանային անոնց արագաշարժութեան, կարգապահութեան վրայ:

Մեր երկու խումբերն ալ անթերի խաղարկութիւն մը ունեցան: Բացի քանի մը փոքր շեղումներէ բոլորն ալ տիրապետած են գնդակախաղի վարպետութեան:

★ Վաղը, կիրակի, պիտի ճակատին մեր մրցորդ Montrougeի խումբին դէմ՝ մեր դաշտին վըրայ, եղանակի սկիզբին, մերթ հաւասար մերթ մէկ կէտ տարբերութեամբ հետեւած ենք իրարու, հիմա որ հաւասար կէտերով երկու խումբերը երկրորդեն, պէտք է մեծ ուշադրութեամբ դիմաւորել այս մրցումը, արժեցնելու համար մէկ տարուան աշխատանքն ու զոհողութիւնը:

Ց. ԴԻՏՈՂ

ռաջ, Ցուսաբեր, Արեւելք եւ Հայրենիք (ամսագիր): Իրենց հաւաքավայրն է Ֆիքսի Հ. Կ. Խաչի հովանաւորեալ (նախկին կաթողիկէ) վարժարանի սրահը: Ունին թռչնագնդակի խումբեր եւ ակումբի խաղեր:

ԹԱՄՊՈՒՐԻԱ.— Նորակազմ շրջան, ունի խումբ մը (Բաքկէն Սիւնի) 20 անդամներով:

Սկզբնական շրջանին, ակումբի չգոյութեան պատճառաւ իրենց հերթական ընդհ. ժողովները կատարած են բացօթեայ: Խումբի անդամներու ջանքերով եւ զոհողութիւններով յաջողած են տարեշրջանի կիսուն ակումբ մը վարձել, նորոգել եւ զայն օժտել համեստ կահաւորումով մը:

Երիտասարդացի աշխատանքները տանող ընկերներու պակասով շրջանը տուժած է իր գործունէութեան մէջ: Կեդր. վարչութիւնը աշխատած է լրացնել այս պակասը: Ունին իրենց վարչութիւնը եւ գումարած են կանոնաւոր ընդհ. ժողովներ:

ԹԵՍԱՂՈՆԻԿԷ.— Այս գաղութին Երիտ. Միութեան հիմը դրուած է 1948 Ցունիսին: Խումբը կը կրէ Սերգօ Օնպաշեան անունը եւ կը համրէր 14 անդամ – անդամուհիներ: Աւելի վերջ այս թիւը բարձրացած է 35ի: Ունի իր վարչութիւնը, գումարած են հերթական, ընդհ. եւ դասախօսական ժողովներ: Կազմակերպած են հրապարակային ձեռնարկներ «Երիտասարդացի Օրուայ», Ապրիլ 24ի եւ Մայիս 28ի առթիւ: Նաեւ՝ հրապարակային դասախօսութիւններ եւ դաշտագնացութիւններ:

Պատգմ. ժողովէն վերջ Կեդր. վարչութիւնը յաջողեցաւ շրջանիս մէջ կազմել Ուսանողական Միութիւն մը, որուն կ'անդամակցին օտար վարժարաններու հայ ուսանողներ: Ուսանողական Միութիւնը կը հաշուէ 38 անդամ – անդամուհիներ: Ունին իրենց վարչութիւնը, կը գումարեն հերթական ընդհ. ժողովներ: Իրենց համար հաստատուած է հայերէնի դասընթացք:

Վերջերս Թամպուրիոյ մէջ կազմած ենք ընկերուհիներու նոր խումբ մը 15 անդամներով:

Մօտ օրէն կը կազմենք նաեւ Հ. Ց. Դ. Երիտ. Միութեան խումբ մը Աթէնքի կեդրոնին մէջ:

Ց. Գ.— Մարտ 11ի թատերական ներկայացումը յետաձգուած էր Ապրիլ 1ին, գործադուլի պատճառով: Տոմսակները կը պահեն իրենց արժէքը:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԻՋԻ ՎՐԱՅ, ՄԵԼԱՆՈՎ: ԿՏՈՐՆԵՐՈՒ ՁԲԱԺՆԵԼ ՁԵՌԱԳԻՐԸ:

«ՅԱՌԱՋԻ ԹԵՐԹՕՆԸ (31)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

—

Զ.

Նա տան նմանութիւն չունէր, չէր շինուած մշտական բնակութեան համար, առանձնացած էր, թեքուած դէպի ձորի կողմը: Եւ եթէ գիւղից դէպի այդ կողմը գնում էր մի բաւական բանուկ ճանապարհ, որ ոլորւում էր խիտ կածուկների մէջ, դրա պատճառն այն էր, որ խեղճուկ շինութեան կողքին բարձրացած էր եւ գիւղի աղբանոցի ահագին թումբը:

Երեւի մի անյայտ ժամանակ գիւղացիներից մէկը կառուցել էր այդ շինութիւնը հովիւների համար եւ, երեւի, կածուկներով պատած զառիվայրը մի տեղ էր, ուր գիշերում էին նրա հօտերը: Այժմ փարախից ոչ մի հետք չէր մնացել, իսկ հողաշէն տնակը ոչնչանալու վրայ էր:

Երեք կողմերով նա խրուել էր աղբանոցի մէջ, բայց այդ մենարանի օգնութեամբ էլ հազիւ էր կարողանում դիմանալ իր ծռած կտուրի ծանրութեան: Միայն առջեւից, գետակին նայող կողմից, ունէր ճիպոտներից հիւսած մի պատ, որ սակայն սկզբից կիսատ էր մնացել, չէր հասել առաստաղին: Շէնքի հնութեան վկայ էր եւ այն, որ ճիպոտները փոշիանալու վրայ էին եւ կամաց կամաց թափւում էին, բաց անելով նոր եւ նոր ծակեր:

Ձմեռը ոչինչի արգելք չէր այդ պատը, եւ ձիւնը ներս էր թափւում ու կուտակւում: Այդ ժամանակը տնակը, ի հարկէ, բոլորովին ամայի էր: Բայց երբ դադարում էին գարնան հեղեղները եւ ամառուայ չոր եղանակը կամաց կամաց իր իրաւունքների մէջ էր մտնում, գալիս էր եւ տնակի բնակիչը:

Բարձրահասակ վայրի քոյսերի մէջ, որոնք սիրում էին փարթամ հասակ քաշել աղբանոցի ստորոտներում, երեւում էր մի պառաւ կին, որ բնակութիւն էր հաստատում հողէ ծածքի տակ մինչեւ աշնան առաջին ամսի վերջը, մինչեւ այն ժամանակ երբ բոլոր զեռունները, ինչպէս ասում է ժողովուրդը, ծակ են մտնում, այսինքն ձմեռուայ բնակարանների մէջ են թաղնւում: Այդ ժամանակ պառաւն էլ թողնում էր իր ամարանոցը եւ անյայտանում էր, որպէսզի մի տաք անկիւն մուրայ Աւետարանոցում կամ շրջակայ գիւղերից մէկում:

Դա անտուն անտէր արարածներից մէկն էր, ապրում էր երկնքի թռչունների պէս, ոչ վարում էր ոչ հնձում, բայց մի կտոր հաց ունէր.— մէկը այն մարդկանցից, որոնց մոռանում է մահը եւ որոնք ապրում են ամէն տեսակ նեղութիւնների մէջ ու կարծես, ծանր հանդամանքներից են ուժ ու կենսունակութիւն քաղում իրենց համար:

Ցերեկները պառաւը քիչ էր այցելում իր անօրինակ բնակարանը: Այդ ժամանակ մի փոքրիկ աղջիկ, որի մարմինը հազիւ էր ծածկում կեղտոտ, անթիւ կարկատաններով պատած մի շապիկը, սկսում էր թաւալուել աղբանոցի բարձր լանջերի վրայ: Նա պառաւի անբաժան ընկերն էր:

Ո՞վ էր դա: Ինքը պառաւը ասում էր թէ իր աղջկայ թոռն է, որբացել է վեց ամսական հասակում, այն օրից մնում է իր մեծ տատի մօտ եւ այլեւս մի ուրիշ բան չունի այս աշխարհում: Բայց թէ որտեղից էր ինքը՝ այդ մեծ տատը, ուր էր մնացել նրա տունը, այդ մասին հաստատ բան յայտնի չէր:

Եւ ոչ ոք էլ մանրամասն հարց ու փորձ չէր արել: Ի՞նչ կարիք կար: Ամէն տեղ յայտնի էր, որ Փերին — այդպէս էր պառաւի անունը — ձրիակեր մուրացկան չէ, այլ, ընդհակառակն, հարկաւոր մարդ է: Նա հաց ստանում էր իր արած ծառայութեան փոխարէն:

Ի՞նչ էր նրա արածը:

Նստել հիւանդի կողքին, լուռ ու մունջ նայել, դրստել նրա բարձը, ծածկել ճակատը, զարմանալի տոկունութեամբ քշել ճանճերը, ցաւալի ձայնով շշնջալ տանեցիների հետ, ախ ու վախ անել եւ դրա հետ ծեծել իր ծնկերը իբրեւ մեռնողի ամենամօտիկ ազգականը, ապա — երբ մահը տանում էր իր զոհին — ամբողջ օրերով սուգ կանչել, լացացնել ոչ միայն ազգականներին, այլեւ օտարներին: Սրանք էին Փերիի պարապմունքները:

Ուրախութեան հետ նա գործ չունէր: Այնտեղ, ուր կատարւում էր կամ հարսանիք, կամ կնունք, կամ հասարակ խնջոյք, Փերին չէր երեւում եւ եթէ հազարից մի անգամ երեւար էլ, մի կտոր հաց կը խնդրէր մուրացկանի նման եւ իսկոյն կը հեռանար, չկարողանալով շնորհաւորել, բարի ցանկութիւններ յայտնել:

ԿԷՕ

Բանուորական խլրտումներ

Մասնակի կամ ամբողջական գործադուլները կը շարունակուին Փարիզի թէ գաւառի մէջ ։

Նախարարական խորհուրդը ժողով գումարեց երէկ առտու, ճշդելու համար իր քաղաքականութիւնը՝ աշխատավարձքի յաւելման եւ ուրիշ խնդիրներու մասին։ Թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը կ'ուզէ միջամտել հաւաքական պայմանագիրներու գործադրութեան, միեւնոյն ատեն չափաւորութեան յորդորներ կարդալով երկու կողմերուն ։

Պետական պաշտօնեաներն ալ խլրտիլ սկսած են, նոր հոգ մը պատճառելով կառավարութեան։

Ֆրանսայի կարդինալները եւ արքեպիսկոպոսները իրենց տարեկան ժողովէն վերջ, զեկոյց մը հրատարակեցին, մաղթելով որ վերջ գտնեն գործադուլները, փոխադարձ բարեացակամութեամբ։ Ստրազպուրկի եպիսկոպոսը մասնաւոր զեկոյցով մը մտահոգութեամբ կը յայտնէ գործադուլին ծաւալումը իր թեմին մէջ։

Կազի եւ ելեկտրականութեան բանուորներուն գործադուլը չէ վերջացած տակաւին։ Կառավարութիւնը միջամտեց, միջին ճամբայ մը գտնելու համար, 7 առ հարիւր յաւելումով։

Մետաղագործական բանուորներուն գործադուլն ալ կը շարունակուի։ Բանթողներուն թիւը կը հաշուեն 250·000։ Փարիզի մէջ 8000 հոգի եւս վերսկսած են աշխատանքը, որով 52000ի կ'իջնէ բանթողներուն թիւը ։

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, մասամբ միայն յաջողած է Լիոնի մէջ յայտարարուած ընդհ· գործադուլը, որ սարքուած էր 24 ժամուան համար։ Ամէնէն աւելի խանգարուած էին հաղորդակցութիւնները ։

★ Մարսէյլէն կը հեռագրեն թէ քարափի, վրայ կ'աշխատին 1637 բանուորներ, 80 վարպետներ եւ 395 զինուորներ։ Բանթողները յաճախ յարձակումներ կը կատարեն աշխատողներուն վրայ։ Նահանգապետը միջոցներ ձեռք առած է, ապահովելու համար աշխատանքի ազատութիւնը։ Ձերբակալուեցան 28 վարպետներ, որոնք մերժած էին աշխատիլ։ Բոլորն ալ բանտարկուած են եւ պիտի դատուին ։

Հավրի 1463 նաւաստիներէն 1090ը որոշեցին ընդհ· գործադուլ յայտարարել անսահման ժամանակով։ Քուէարկուներէն 287 հոգի առաջարկեցին պայմանաժամ սահմանել ։

★ Փարիզի ազգ· թատրոններուն մեքենավարները եւ ելեկտրագէտները գործադուլ յայտարարած են երեք շաբաթէ ի վեր, քսան միլիոն ֆրանք վնաս պատճառելով։ Թերթերը կը գրեն թէ 300 միլիոն ֆրանքի ծախք մը պիտի բացուի պետութեան գլխուն, եթէ ընդունուին պահանջուած յաւելումները։

Փարիզի քաղաքապետական խորհուրդը գիր մը ուղղելով Սէնի նահանգապետին, կ'ըսէ թէ «ժողովուրդին համբերութիւնը սպառած է, գործադուլներու հետեւանքով կրած նեղութիւններէն»։

ԱՌԱՆՑ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կարելի չէ պաշտպանել արեւմտեան Եւրոպան, յայտարարեց Չըրչիլ, Անգլիոյ երեսփ· ժողովին Եչ· օրուան նիստին մէջ, երբ կը քննէին ազգ· պաշտպանութեան նախահաշիւը, որ 780·000·000 սթերլինի գումար մը կը ներկայացնէ։ Այս առթիւ երկար ճառ մը խօսելով, առաջարկեց որ Գերմանիան ալ որոշ բաժին մը ստանձնէ Եւրոպայի պաշտպանութեան համար, ուրեմն վերազինուի ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· Պօմոնի «Ահարոնեան» խումբին, մասնակցութեամբ «Զաւարեան» ենթակոմիտէի եւ հովանաւորութեամբ Հ· Յ· Դ· Մարսէյլի Շրջ· կոմիտէի ։

«Շանթ» թատերախումբին կողմէ, այս Երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8·30ին, Պօմոնի Ֆլօրէալ Սինէմային մէջ։

Կը ներկայացուի ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ

Ապահովեցէք այժմէն ձեր տոմսերը, որոնք շատ սահմանափակ թիւով հրապարակ հանուած են ։

AMPHITHÉATRE RICHELIEU DE LA SORBONNE

Կիրակի 19 Մարտ, ժամը 14·30ին,

Միջազգային Ֆօքլորի

ՑԵՐԵԿՈՅԹ, ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՐԱՆՑԻԿ

Մասնակցութեամբ Սպանիոյ, Ֆինլանտայի, Ֆրանսայի, Յունաստանի, Հունգարիոյ, Իսրայէլի, Իտալիոյ, Հայաստանի, Լեհաստանի, Շուէտի, եւայլն ։

Հովանաւորութեամբ JEAN SARRAILի

Րէքթէօր տը լ'Աքատէմի տը Փարի (5)

Ի նպաստ St. Hilaire du Touvetի սանաթորիումի ուսանողներուն ։

Տոմսերու գին՝ 200, 150, 100 եւ 50 ֆրանք, ապահովել Sorbonneի դռնապաններէն ։

Գրական երեկոյթ Մարսէյլի մէջ

Նուիրուած բազմավաստակ գրագէտ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹի ։ Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի Շրջ· վարչութեան, հովանաւորութեամբ Հ· Յ· Դ· Շրջ· Կոմիտէի։

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Փալէ տ'Օրի շքեղ սրահին մէջ, 80 Լա Քանըպիէռ ։

Կը նախագահէ ընկեր Յ· ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Պիտի խօսին՝ ՓՐՕՖ· ԽԱՑԻԿԵԱՆ, Յ· ԱՂԱՅԵԱՆ եւ Կ· ՓՕԼԱՏԵԱՆ։

Պիտի արտասանեն ընկերուհի Ա· Յարութիւնեան, ընկերներ Գ· Քէնտիրեան եւ Ս· Սարգիսեան։

Մուտքը ազատ է ։

ԽՆՋՈՅՔ Ի ՊԱՏԻՒ ԻՐ ԴԱՍԱԽՕՍՆԵՐՈՒՆ

Կազմակերպուած Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ, այս կիրակի ժամը 3—8։ 19 րիւ Քոմարթէն ։

Կը հրաւիրուին ծնողներն ու Նոր Սերունդի բարեկամները ։

Ֆր. Կ. Խաչի վարիչներ

պատրաստելու դասընթացքին բացումը այս Շաբաթ, Մարտ 18ին կէսօրէ վերջ, ժամը 4ին, ՍՕՍԻԷԹԷ ՍԱՎԱՆԹի մէջ։

Կը խնդրուի արձանագրուած ընկերուհիներէն ներկայ ըլլալ ճիշդ ժամը 4ին։

Մուտքը ազատ է նաեւ բոլոր ընկերուհիներու եւ համակիրներու համար ։

ՓԱՐԻԶԻ Հ· Մ· Մ·Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Փարիզի Հ· Մ· Մ·ի մրցումները այս կիրակի սթատ ժան Պուէնի (Իսի լէ Մուլինօ) մեր դաշտին վրայ, մէթրօ Մէրի տ'Իսիէն հինգ վայրկեան ։

Պահեստին ժամը 13·30ին, Ա· ժամը 12·30ին։

Ժամադրութիւն դաշտին վրայ ժամը, 13ին Փարիզի Հ· Մ· Մ·ը Մօնրուժի դէմ ։

ՀԱՅ· ԱՒԵՏ· ԵԿԵՂԵՑԻ

ՎԵՐ· Գ· ՍԻՍԼԵԱՆ, հովիւ Փարիզի Հայ· Աւետ· եկեղեցւոյ, կը քարոզէ այս կիրակի ժամը 10·45ին։ Նիւթ ունենալով «Դուք եղբայրներ էք»։ Ժողովատեղին 58 rue Madame, métro N. D. des Champs կամ St. Placide։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ ·— Տիկին Եպրաքսէ Տէմիրճեան (Էվէրէկցի) կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Գրիգոր Տէմիրճեան, եւ մօրաքոյրը՝ Գեղանոյշ Գանձապետեան (վերջինը Յունաստանէն Ամերիկա մեկնած է)։ Տեղեկացնել Տիկին Տէմիրճեանի, 14bis Ave. Bosquet, Paris (7)։

Կը խնդրուի Ամերիկայի թերթերէն արտատպել ։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

25 Մարտ, շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Bourse de Travailի մէջ։

Կը ներկայացուի ԱՊՈՒՇԻՆ ՄԱՀԸ

Քրքջալից զաւեշտ մը երկու արար։

Երգ, արտասանութիւն, մենախօսութիւն ։

Ճոխ պիւֆէ ։

Պ. ՊԵՐՆԱՐ ՎԱՀԷ

Իրաւագէտ խորհրդական

Փարիզի իրաւագիտական համալսարանէն եւ նախկին աշակերտ Institut de Criminologieի եւ ընկերային գիտութեանց բարձրագոյն վարժարանին, մասնագէտ եւ խորհրդատու տուրքերու եւ դատական ամէն կարգի, գործերու, կը խնդրէ իր յարգելի յաճախորդներէն որ նկատի ունենան իր հասցէի փոփոխութիւնը եւ խորհրդակցութեանց ժամերը ·—

Գրասենեակ 12 rue Grange Batelière, Paris (9), բակին խորը աջ կողմը Ա· յարկ, հեռաձայն Pro. 33-97, ժամը 5էն 7 եւ ժամադրութեամբ ։

Բնակարանը, Villa l'Ermitage 14 Bld. Carnot, Bourg la Reine (S.), հեռաձայն Robinson 07-34։

Առտուները ժամը 9էն առաջ եւ ժամադրութեամբ ։

Յ· Գ·— Գրաւոր տեղեկութիւններ խնդրած ատեն ղրկել 200 ֆրանքի mandat մը ։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ· Յ· Դ· ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ եւ Մ· Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ· ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին, վերջին ժողովին տեղը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ ·— Հ· Յ· Դ· ընկեր Կարօ ենթակոմիտէի ընդհ· ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8ին Պար Թէրմինիւսի մէջ ։ Ներկայանալ անդամատետրով ։

ԿԱՐՏԱՆ · — Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէի ընդհ· ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պիվէռի Հ· Յ· Դ· «Գեղունի» տան մէջ։Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ ·— Կապոյտ Խաչի դասախօսական ժողով, դաւաթ մը թէյի շուրջ, այս կիրակի ժամը 5·30ին, դպրոցի սրահը։ Բոլոր ընկերուհիներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ ·— Հ· Յ· Դ· «Վռամեան» ենթակոմիտէի ընդհ· ժողովը՝ այս կիրակի, կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՓԱՐԻԶ ·— Հ· Յ· Դ· Րաֆֆի խումբի ժողովը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 20·45ին, Chope du Nord։ Օրակարգ՝ շարունակութիւն վիճաբանութեան, «Հայրենիքի հարցարանին շուրջ»։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը՝ այս երկուշաբթի իրիկուն Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը։ Պ· Խոսրով Վշտունի պիտի խօսի «մանկատածութեան եւ մանկավարժութեան համագործակցութեան» մասին։ Մէկ երկու շաբաթ յետաձգուած է Պ· Խաչատրեանի դասախօսութիւնը Հայկ· ճարտարապետութեան մասին։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ ·— ԱԼՖՈՐՎԻԼ · — Ապրիլեան եղեռնի Ազգ· Սգատօնը հանդիսաւորապէս պիտի տօնուի 23 Ապրիլին, նախաձեռնութեամբ՝ Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի ։

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԷ հայ խոհարարուհի մը որ կրնայ նաեւ կատարել տան մանր գործերը։ Դիմել Տիկին Ճիկէրճեանի, հետեւեալ հասցէով ·— M. Courbétian, 15 rue Gossin, Montrouge (Seine)։

ՀԱՅ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հրատարակութեան համար պատրաստ է

Երկար ատենէ ի վեր սպասուած

«ՀԱՅԵՐԷՆ ՁԵՒԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՄԵԹՈՏ»Ը

Անհրաժեշտ հրատարակութիւնը որ գնահատուած է Արհեստակցական շատ մը մարմիններէ եւ պատրաստուած տարիներու փորձառութեամբ եւ պրպտումներով։

Իւրաքանչիւր հայ դերձակ որ կը փափաքի ունենալ հայերէն լեզուով, արդիական եւ դիւրըմբռնելի ձեւագիտութեան մեթոտ մը, այժմէն պէտք է արձանագրուի ։ Առանց կանխիկ վճարման փութացնելու համար անոր հրատարակութիւնը ։

Գինը 1500 ֆրանք։

Դիմել հեղինակին ·— **P. TOURIKIAN**

133 Bld. de la Liberaton, Marseille C.C.P. 74134

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Ru eDamesme – (13)

Le Gérant: A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Dimanche 19 MARS 1950 Կիրակի 19 ՄԱՐՏ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6106–Նոր շրջան թիւ 1517 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԼՈՅՍԸ ԲԱՑՈՒԱԻ...»

Աւետաբեր հեռագիր մը՝ Մոսկուայէն, Մարտ 17 Թուակիր.

— «Ս. Ս. Ռ. Մ. Գիտութեանց Ակադեմիային նախագահութիւնը իր երէկուան նիստին մէջ որոշեց բարեփոխել արհեստագիտական – մասնագիտական բառագիտութիւնը (տերմինոլոգիա), վտարելով օտար անտեղի բառերը եւ անոնց տեղ դնելով ռուսերէն բառեր:

« Այս բարենորոգումը պիտի գործադրուի ոչ միայն զուտ արհեստագիտութեան (տեխնիկ), այլ եւ գիտական բառարանին մէջ, մասնաւորապէս բնագիտութեան, քիմիագիտութեան, երկրաբանութեան եւ կենսաբանութեան համար:

Սպասելով մանրամասնութեանց, որտանց կ'ողջունենք այս որոշումը, որ անշուշտ ուղեցոյց մը պիտի դառնայ բոլոր հանրապետութեանց համար:

Երկու տարի առաջ ալ, նորէն Մոսկուայէն էր որ կը լսուէր բարենշան ձայն մը, անտեղի օտարաբանութեանց դէմ:

Ռուս ակկին մը անխնայ ձաղկելով այս մոլութիւնը, կը պահանջէր ռուսերէն բառեր գտնել նոյնիսկ եւրոպական նորաձեւութեանց, խմորեղէններու եւ ուրիշ միջազգային բացատրութեանց համար (redingote, eclair, reine – claude, music – hall, dancing, snob *եւայլն*):

Եթէ ուզէինք աւելի հեռուները երթալ, կրնայինք յիշել նոյն ինքն Լենինի մէկ աղի – լեղի յարձակողականը՝ օտար բառերու անտեղի գործածութեան դէմ:

Ա՛յս պայքարն է որ կը մղենք մենք ալ, տարիներէ ի վեր: Եւ պիտի շարունակենք նոյն յարատեւութեամբ:

« Լեզուական կուսութեան» կամ հասարակ հայկաբանութեան մարմաջը չէ որ տուն կուտայ մեր այս պայքարին, այլ շատ բնական, տարրական պահանջ մը.

— Գործածել ինչ որ ունինք: Գտնել, յարմարցնել կամ իւրացնել՝ ինչ որ կը պակսի:

Ուրեմն, պայքար յանուն լեզուի անկախութեան:

Ճակատ, այո՛, տգիտութեան եւ անհոգութեան դէմ: Կամաւոր կամ բռնի աղճատման դէմ: Թուրք – Թաթարական կամ բոլշեւիկեան բարբարոսութեան դէմ:

Մանաւանդ հիմա որ Երեւանը կը յաւակնի տիրաբար վարել ամէն բան, իր պետական կարողութեամբ: Իր Ակադեմիաներով, «Ինստիտուտ»ներով, ակադեմիկոսներով, բանասիրական գիտութեանց թեկնածուներով եւայլն:

Մենք չենք որ պիտի ժխտենք այս առթիւ կատարուած աշխատանքին արժէքը եւ ձեռք բերուած արդիւնքները:

Բայց, մեր իրաւունքն է արթնութեամբ հետեւիլ այս գործունէութեան: Մատնանշել սեւն ու ճերմակը: Զանազանել յաջողածն ու վրիպածը: Հարազատն ու կեղծը: Բնականը եւ շինծուն:

Եւ մանաւանդ, յիշեցնել, առանց վերապահութեան, թէ իրենք ամէն բան չեն ինչպէս քաղաքական, նոյնպէս մշակոյթի ճակատին վրայ:

Իրենց «պետական» հանգամանքը եւ ուրիշ առաւելութիւններ իրաւունք չեն տար անտեսելու Հայկական Արտասահմանի դարաւոր վաստակը: Կամ հարեւանցի հետեւելու անոր, պարբերաբար հատորներ հրատարակելով անոր դասական գրականութենէն:

Մշակոյթի հոսուն, անսպառ աղբիւր մը ունինք մենք, Հայրենիքէն դուրս:

Ունինք լեզուական եւ քերականական հարստութեանց գանձարան մը, որ աւելի զարգացաւ, նրբացաւ վերջին 25 տարիներու ընթացքին:

Ունինք ամէնէն ճոխ եւ ճկուն բառերն ու բացատրութիւնները, որոնց առջեւ կը փոշիանան շատ մը բանգիտութիւններ:

Ձեր կամքէն անկա՞խ են կատարուած աղճատումները,— ահա նոր լոյս մը Մոսկուայէն: Օգտուեցէ՛ք:

Ձեր կարգին բացատրեցէք անոնց թէ «լաուրիատ»ը, «բիոլոգիա»ն, «էվակուացնել»ը, «օկուպացնել»ը, «ռեւոլուցիա»ն, «մոբիլիզացիա»ն եւ դեռ հարիւրաւոր «գոհարներ» ոչ միայն հայերէն չեն, այլ ռուսերէն ալ չեն:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿՐՆԱ՞Ք ԼՈՒԾԵԼ ԱՅՍ ՀԱՆԵԼՈՒԿԸ

Մեր աշխատակիցը, Գ. Ծիծեռնակ, հետեւեալ փաստերը կը յիշէ, բացատրելու համար Ռատիօ – Երեւանի խանգարման խորհրդաւորութիւնը.—

1.— Երեւանի Ռատիօ – հաղորդումների ժամերից դուրս (ժամը 16—22), միեւնոյն ճիշի վրայից, ոչ խլացուցիչ հոսանք է հեռարձակւում, ոչ էլ որեւէ գերմանական հաղորդում:

2.— Խլացուցիչ հոսանքների հեռարձակումն սկսում է եւ վերջանում Ռատիօ – Երեւանի ժամերի հետ, վայրկեանական ճշգրտութեամբ: Ռատիօ – Երեւանը իր հաղորդումները՝ « Սփիւռքի հայութեան համար» միեւնոյն ժամանակին չի վերջացնում: Տարբերութիւնը հասնում է մինչեւ 20 րոպէի: Խանգարումներն էլ անվրէպ պահում են միեւնոյն համեմատութիւնը: Եւ հետեւողները կարող են հաստատել, որ երբ վերջանում է « Հայաստանի հիմն »ի վերջին բառը, դրա հետ վերջանում են եւ խլացուցիչ հոսանքները:

3.— Ռատիօ – Երեւանը երբ հաղորդում է կարեւոր լուրեր, խլացուցիչ հոսանք չի լինում: Լսւում է շատ յստակ եւ պարզ, ինչպէս առաջներում: Օրինակ՝ գների զեղչի զեկուցման առթիւ, որ մէկ ժամից աւելի տեւեց, ոչ մի խանգարման չհանդիպեցինք: Նոյն պարագան, երբ Միկոյեանը խօսում էր Երեւանի ընտրողների ժողովում:

« Սրանք այնպիսի անժխտելի փաստեր են որ անկարելի է կասկածել: Ուրեմն խանգարումը կատարւում է Սովետական սահմաններից — եթէ ոչ Երեւանից — մեզ անյայտ պատճառներով»:

Ի՞նչ մեղքս պահեմ, խելքս չհասաւ այս եզրակացութեան:

— Սիրելի Ծիծեռնակ, Պուքրէշի «Հայաստանեան Ճակատ»ը կը շարունակէ ունկնդրել եւ արտագրել, օրուան Թուականներով:

= «Դա փաստ չի», պիտի ըսէր մեր «Կին – տօ»ն: Սրա մէջ մի գաղտնիք եմ տեսնում:

— Ի՞նչ կ'առաջարկես, վերջ տալու համար այս անորոշութեան:

= Գաղութի անունից մի դիմում կատարել Փարիզի սովետական դեսպանատունը, հարցը լուսաբանելու եւ Ռատիօ – Երեւանը կանոնաւորապէս բանեցնելու համար:

— Ո՞վ է դէմ, մանաւանդ որ նոր դեսպան մը նշանակած են:

ՎԱՀԷ

ՈՐՔԱ՛Ն ԳՈՀ ԵՆ ՈՐ ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԿԸ ԶՕՐԱՆԱՅ..

Անգարայի ամերիկեան դեսպանը, Ուոտսուըրթ որ այժմ Ամերիկա կը գտնուի, ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով յայտարարեց.

— « Անհրաժեշտ համարեցինք ամէնէն կարեւոր օժանդակութիւնը ընծայել Թուրքիոյ: 1945ին, Թուրքիա եւ Յունաստան Սովետներու սպառնալիքին ենթարկուեցան: Յունաստան խառնակութեան մէջ էր, եւ եթէ մեր օժանդակութիւնը չըլլար, պիտի միանար երկաթէ վարագոյրին: Թուրքիա եւս կը գտնուէր դիւանագիտական ճնշումի տակ: 1945ին, Ռուսիա խզեց Թուրքեւսովետ դաշինքը եւ Նեղուցներու եւ արեւելեան նահանգներու վրայ հակակշիռ պահանջեց: Թուրքիա լաւ բանակ մը ունէր, բայց զէնքերը արդիական չէին: Թուրքիոյ այս զէնքերը տուինք եւ սորվեցուցինք թէ ինչպէս պէտք է գործածել զանոնք: Պէտք տեսանք նաեւ Թուրքիոյ օժանդակել տնտեսական գետնի վրայ, որպէսզի զարկ տայ իր հողագործութեան, հանքերու օգտագործման, ճամբաներու շինութեան, եւայլն:

★ *Մարշըլի ծրագրին Թուրքիոյ լիազօր վարիչը, Րասըլ Տօր ըսաւ թէ Ամերիկա պիտի աւելցնէ իր օժանդակութիւնը Թուրքիոյ: Խոչընդոտները հարթուած են, եւ Թուրքիոյ 44 միլիոն հարիւր հազար տոլար յատկացուած է նորէն:*

50 ՀՈԳԻ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԵՑԱՆ *Թորինոյի մէջ (Իտալիա), երբեւ հետեւանք համայնավարներու եւ նոր – ֆաշականներու միջեւ ծագած ընդհարումի մը: Քաղաքին կեանքը ջլատուեցաւ, երբ հազարաւոր բանուորներ թափեցան գլխաւոր հրապարակին վրայ, քանդելով ֆաշականներուն կեդրոնը: Ցուցարարները քարկոծեցին ոստիկանութիւնը, որ ստիպուեցաւ արտասուաբեր կազ գործածել եւ կրակ բանալ թազմութեան գլխուն վերեւ:*

Ռոզվելթն և խաչադրուած Հիւլէական ռումբի գիւտը

Մարտ 17ին Նիւ Եորքի մէջ ցուցադրուեցան նախագահ Ռոզվելթի անձնական Թուղթերը, որոնց Թիւը 4 — 5 միլիոնի կը հասնի: Այսպէս հանրային սեփականութիւն դառնալով, անոնք ուսումնասիրութեան անսպառ նիւթեր պիտի կազմեն ուսանողներու, պատմագիրներու, գիտնականներու եւն. համար:

Թուղթերը կը շօշափեն ամէն տեսակ նիւթեր, պետական եւ ռազմական ծրագիրներէ մինչեւ ... հաւ փետտելու արհեստը: (Նախագահը նամակով մը կը բացատրէ իր սպասաւորին թէ ի՛նչպէս պէտք է փետտել հաւ մը, եփելէ առաջ):

Շատեր զարմանքով կը հարցնեն թէ ինչո՞ւ աճապարած են հրապարակ հանել այս Թուղթերը, նախագահին մահէն հազիւ հինգ տարի վերջը: Ձեռնհաս իշխանութիւնը կը պատասխանէ թէ նամակներուն 15 առ հարիւրը գաղտնի կը պահուին, յանուն երկրին ապահովութեան: Միեւնոյն ատեն չեն ուզած նեղութեան մատնել շատ մը ականաւոր անձեր որոնք ողջ են տակաւին: Ռոզվելթի բոլոր նախորդները իրենց Թուղթերը յանձնած են ժառանգորդներուն, եւ շատերը գաղտնի կը մնան մինչեւ այսօր: Ռոզվելթի գաղտնի նամակներն ալ պիտի բացուին հաւանաբար 25 տարիէն, երբ շատ բան պակսած կ'ըլլայ ապահովութեան տեսակէտէն, կամ ուղղակի թէ անուղղակի յիշուած դէմքերը կը մեռնին:

Ցուցադրուած Թուղթերէն մէկը, 1940 Յունիս 15 Թուակիր նամակ մըն է, ուղղուած՝ ամերիկացի գիտնական Վէնվըրի: Ռոզվելթ ազգ. պաշտպանութեան յանձնախումբին նախագահ նշանակելով զայն, կը գրէ.

— « Վերջերս յատուկ յանձնաժողով մը կազմեցի, ուսումնասիրելու համար հիւլէական վերջին գիւտերու հնարաւորութիւնները՝ ազգային պաշտպանութեան տեսակէտով: Այժմ պիտի խնդրեմ որ այս յանձնաժողովը ուղղակի ձեզի հաղորդէ իր եզրակացութիւնները: Ձեր յանձնախումբը կրնայ յարմար դատել մասնաւոր ուսումնասիրութիւններ այս նիւթի մասին»:

Նախագահ Թրումըն, որուն օրով գործածուեցաւ հիւլէական ռումբը՝ Ճափոնի վրայ, այս ցուցադրութեան առթիւ յայտարարեց թէ Ռոզվելթի նամակները «հարուստ աղբիւր մը կը կազմեն, լուսաբանելու համար ամերիկեան պատմութեան ամէնէն կարեւոր շրջաններէն մէկը: Անշուշտ ուրիշներ ալ պիտի ներկայացնեն իրենց Թուղթերը, որպէսզի կարենանք լիովին ըմբռնել այդ շրջանը »:

Բանուորական խլրտումներ

Աշխատանքի Դաշնակցութեան ենթակայ պաշտօնեաները եւ բանուորները անակնկալ գործադուլ մը սարքեցին ուրբաթ իրիկուան դէմ, քսան վայրկեանէն մինչեւ կէս ժամ ընդհատելով Փարիզի մեթրոյին եւ հանրակառքերուն հաղորդակցութիւնները, կարգ մը գիծերու վրայ: Երթեւեկի ամէնէն բանուկ ժամն ըլլալով, ժողովուրդը բաւական նեղութիւն կրեց: Թերթերը կը գրեն թէ մեթրօն 15 վայրկեան չբանեցաւ թիւ 4 եւ 5 գիծերուն վրայ: Այս ցոյցն ալ սարքուած էր իբրեւ բողոք աշխատավարձքի անբաւականութեան դէմ:

Հացթուխներու գործադուլը կը շարունակուի, բայց հացի տագնապ չկայ Փարիզի մէջ:

★ *Նախարարական խորհուրդը իր վերջին ժողովին մէջ լման չորս ժամ զբաղեցաւ աշխատավարձքի յաւելման եւ յարակից խնդիրներով: Ստիպողաբար Փարիզ կանչուեցաւ ելմտական նախարարը, քանի որ յաւելումները կապ ունին ելմտացոյցի հաւասարակշռութեան հետ: Միւս կողմէ, կառավարութիւնը հակառակ է որեւէ յաւելումի որ կրնայ բարձրացնել ապրուստի գիները:*

★ *Բանակցութիւնները վերսկսան ելեկտրականութեան եւ կազի աշխատաւորներուն հետ, վերջ տալու համար ընդհ. գործադուլին որ կը տեւէ աւելի քան մէկ շաբաթէ ի վեր: Երկու ազգայնացուած հաստատութեանց վարչութիւնը 4.9 առ հարիւր յաւելում առաջարկած էր, բայց մերժուեցաւ, մանաւանդ որ շատեր ամիսը 14.000 ֆրանքէն պակաս կը վաստկին: Ելեկտրական հոսանքը միշտ կանոնաւոր է Փարիզի մէջ: Կազի հայթայթումն ալ աստիճանաբար կը բարուոքի: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Փարիզի կազի սովորական սպառումն է օրական 200 հազար խորանարդ մեթր: Առջի օր կրցած էին ճարել մինչեւ 150.000 խոր. մեթր:*

Դատական հետապնդումներ կը կատարուին այն պաշտօնեաներուն դէմ որ չեն պատասխանած պարտաւորիչ ծառայութեան հրամանին: Սէն – Տընիի մէջ ձերբակալութիւններ կատարուած ատեն, քաղաքապետին օգնականը փորձեց արգելք հանդիսանալ, խումբ մը բանթողներու հետ: Ոստիկանապետը ձերբակալել տուաւ փոխ–քաղաքա–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

«ՔՍԱՆԵՒՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԺԱՄԸ»

Ա.

ԽՄԲ.— Այս նիւթը նախապէս իբրեւ զեկուցում տրուեցաւ Փարիզահայ Լսարանին մէջ, մեծ հետաքրքրութիւն շարժելով.—

Տարօրինապէս հետաքրքրական գիրք է «25րդ ժամը» գրուած ռումանացի հեղինակ Վիրկիլ Կէօրկիուի կողմէ։ Ոչ թէ որովհետեւ բանաստեղծական, գրական կամ գաղափարական նոր դպրոց մը կը հիմնէ, ընդհակառակն, կարելի չէ երեւակայել աւելի պարզ, անկեղծ, երբեմն նոյնիսկ միամիտ գիրք։ Բայց իր պարզութիւնը արգելք չէ, որ ունենայ իբրեւ նիւթ՝ ամենադժուարին եւ անմիջական հարց մը,— Երկրորդ Աշխարհամարտի ընթացքին եւ Երրորդի մը նախօրեակին ապրող մարդկային բազմութիւններուն անյոյս վիճակն ու ապագան։

Ինչ կը վերաբերի ապագային, հեղինակը հարցը կը լուծէ պատմութիւնը չսկսած իսկ.— բաւական է միայն նկատի ունենալ գրքին վերնագիրը,— «ՔՍԱՆԵՒՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԺԱՄԸ»։ Ոչ թէ մետասաներորդ ժամը, ոչ նոյնիսկ վերջին ժամը, այլ՝ վերջին ժամէն ալ աւելի ուշ, ուր արդէն ո՛չ մէկ յոյս կայ փրկութեան։ Մարդկութիւնը հասած է այնպիսի տեղ մը, ուր այլեւս պէտք է վճռուի իր վախճանը, որովհետեւ այլեւս ոչինչ կրնայ փրկել զինքը։ Մարդկութիւնը կորսնցուցած է իր ճակատագրին ղեկը, անհաշիւ քակած է թելին կծիկը մինչեւ վերջին ծայրը, եւ պարապ ճախարակն է, որ կը դառնայ այժմ։ Երեւի շուտով կանգ կ'առնէ, վասն զի քակուելիք թել չկայ այլեւս։ 25րդ ժամն է։

Իսկ այդ դժբախտ մարդկութեան արդի վիճակը նոյնքան անյոյս է, որքան որ զինք այս ու այն կողմ քշող հոսանքներուն ձեռքին ան դարձած է խաղալիկ մը, միջոց մը, եւ ոչ թէ նպատակ մը։

Որպէսզի կարենայ աւելի ազդու եւ պատկերալից կերպով ներկայացնել իր գաղափարները, հեղինակը այս գրքին մէջ մեծ տեղ կուտայ վիպական բաժնի մը, որ խորքին մէջ, իր յայտնած խւրաքանչիւր վերացական գաղափարին համար նիւթական փաստ մը կը կազմէ։

Իր նիւթն ու գաղափարները այնքան համամարդկային են եւ համաշխարհային, որ հեղինակին իսկ խօսքերով «պատմութեան» հերոսները երկրագունդի մակերեսին վրայ եղած բոլոր մարդիկն են։ Բայց քանի որ երկու միլիառ հերոս ունեցող վէպ մը գրելը անկարելի է, հեղինակը անոնց մէջէն կը զատէ 8 — 10 հոգինոց *պզտիկ խումբ մը։ Այս քանի մը ընտրեալները բացարձակապէս նման են միւսներուն։ «Զիրենք պիտի ընտրեմ ըստ բախտի, իրենց գլխուն պատահած դէպքերը կրնան որեւէ մէկուն պատահիլ, այնպիսի դէպքեր՝ որոնցմէ խուսափիլը անկարելի է»։*

Ուրեմն, հեղինակը կ'ընտրէ ինքզինքը, իր ընտանիքն ու իր անմիջական շրջապատը։ Հետեւաբար գիրքը կրկնապատիկ հետաքրքրական կը դառնայ, երբ նկատի կ'առնենք այն պարագան, որ պատմուած դէպքերը, չատ քիչ բացառութիւններով, բացարձակապէս իրական են, եւ ապրուած։

Այսպիսի գրքերու համար ընդհանրապէս անխուսափելի է սրտառուչ եւ եղերական յուզականութեան մէջ իյնալ։ Բայց Կէօրկիու ճարպիկ գրագէտ է, եւ հակառակ իր բազմաթիւ կրկնութիւններուն եւ փոքրիկ չափազանցութիւններուն, կը յաջողի եթէ ոչ բոլորովին համոզել ընթերցողը, գոնէ չահիլ անոր համակրանքը։

★

Որո՞նք են պատմութեան դերակատարները.—

1.— Թրայան Քօրուկա, *ռումանացի երիտասարդ գրագէտ մը (իրականին մէջ՝ Վիրկիլ Կէօրկիուն, գրքին հեղինակը), գրքին ամենակարեւոր եւ կեդրոնական դէմքը, որովհետեւ Թրայանի բերնով է, որ կը պարզուին հեղինակին գաղափարները։*

2.— Ալէքսանդր Փօրուքա, *Թրայանի հայրը, բարի ծերունի մը, մարմնացում քրիստոնէական սկզբունքներու, ռումանական պզտիկ գիւղի մը քահանան։*

3.— Նօրա Ուէսթ *Թրայանի կինը, ծագումով Հրեայ, մտաւորական եւ զարգացած կին մը։*

Ասոնք մտաւորական դերակատարներն են, որոնք կ'աշխատին խորհիլ, դէպքերը հասկնալ, անոնց բացատրութիւն մը տալ, բայց կրկնակի դժբախտ կը զգան, որովհետեւ չատ լաւ կ'ըմբռնեն թէ զուր են իրենց ճիգերը։ Իրենք իրենց ճակատագրին տէրը չեն այլեւս, հոսանքը զիրենք կը քշէ այս կողմ կամ այն կողմ։

4.— Թրայանի մայրը, *պառաւ կին, որ ոչ մէկ գործօն մասնակցութիւն ունի պատահած դէպքերուն մէջ. բայց կը կրէ այդ նոյն դէպքերուն բոլոր դժբախտ հետեւանքները։*

ՎԱՐԴԵՐ ԻՐԱՆԻ ՊԱՐՏԷԶԷՆ (ՀԱՖԸԶ)

Արի դու այստեղ, գինու վարդերի
Հանգստեան այգու դրախտը արի՛,

Երգիր անուշակ երգն իմ վշտալի,
Քարերն էլ նրան լսում են — արի՛։

Քաղցրութեամբ բուժիր գետն արցունքների,
Լցուած է ամբողջ իմ կուրծքը — արի՛։

Թող որ դատարկեմ մէգում ծառերի
Ես երջանկութեան բաժակը — արի՛։

Որպէսզի սէրը լիովին չայրի
Մինչ ոսկորներս տանջալից — արի՛։

Սակայն սպասիր, երբ օրը մթնի,
Դու գաղտնի կերպով եւ մենակ արի։

Թարգմ. ԱՐՍԷՆ ԿՐԱՍԻԼՆԻԿԵԱՆ

5.— Եօհան Մօրից *երիտասարդ ռումէն գիւղացի մը, գրքին հերոսը, որովհետեւ իր չուրջն է որ կը դառնայ ամբողջ պատմութիւնը։ Մօրիցի գլխուն եկած արկածներուն եւ դժբախտութիւններուն մէջէն է, որ հեղինակը կը զատէ իր յայտնած վերացական գաղափարներուն կենդանի եւ ապրուած օրինակները։*

Կան նաեւ Եօհան Մօրիցի ծնողքը, երկու կիները՝ Սիւզաննան եւ Հիլտան, եւ քանի մը երկրորդական դէմքեր։

«Երկրորդական» որ կ'ըսենք, խօսելու ձեւ մըն է։

Երկրորդական, վասնզի քիչ կ'երեւան, բայց իրենց կարգին՝ կարեւոր, որովհետեւ իրենց ամէն մէկ խօսքն ու շարժումը իր անդրադարձը կը գտնէ միւսներուն կեանքին մէջ։

Պատմութիւնը.— *Պատմութիւնը կը սկսի երկրորդ Աշխարհամարտէն քանի մը տարի առաջ՝ ռումանական պզտիկ գիւղի մէջ։ Եօհան Մօրից, որոշած է Ամերիկա մեկնիլ՝ դրամ չահելու համար։ Վերջին անգամ ըլլալով կ'երթայ տեսնել Սիւզաննան, որ իր բարեկամուհին է։ Նոյն գիշերը, Սիւզաննայի հայրը, վայրագ մարդ մը, այնքան կը ծեծէ իր կինը որ հիւանդանոցին մէջ կը մեռնի։*

Սիւզաննա կը փախչի տունէն, նոյն բախտին չենթարկուելու համար, եւ Մօրից, որ մինչ այդ կը հասկնայ թէ Սիւզաննա յղի է, կ'որոշէ մնալ, փոխանակ Ամերիկա մեկնելու։ Ոչ ոք կ'ուզէ ապաստան տալ վայրագ Եօրկու Եօրտանի աղջկան, ոչ իսկ Մօրիցի ծնողքը։ Ի վերջոյ ապաստան կը գտնեն Ալէքսանտր Քօրուկայի (քահանային) տան մէջ, որ զիրենք կը պսակէ։ Երկուքը միասին Քօրուկայի իրենց տուած դրամով կը գնեն տուն մը եւ հանգիստ կ'ապրին մէկ – երկու տարի։ Մինչեւ որ Ռումանիոյ մէջ, Հրեաները արգելափակման կայանները ուղարկելու հրահանգը տրուի։

Այստեղ է, որ ծայր կուտայ անհաւատալի դժբախտութիւններու կարկուտը, որ մինչեւ գրքին վերջը պիտի տեղայ Մօրիցի գլխուն։

Գիւղին ոստիկանապետը, որ Սիւզաննային վրայ աչք ունի, Մօրիցի անունն ալ կը դնէ Հրեաներու եւ կասկածելիներու ցանկին մէջ, հակառակ անոր որ Հրեայ չէ, ոչ ալ անբաղձալի։

Հրեաներու արգելափակման կայանին մէջ չի սիրուիր Մօրից, մանաւանդ սկիզբը, որովհետեւ կը պնդէ որ ինք Հրեայ չէ, մինչ իր բախտակից ընկերները կը կարծեն որ իր ծագումը կ'ուրանայ՝ գլուխը ազատելու համար։

Միւս կողմէ, իր տունն ու ստացուածքը չկորսնցնելու համար, Սիւզաննա կը ստիպուի ստորագրել թուղթ մը, որուն մէջ կ'ըսէ թէ ինքը հրեայ ամուսին չուզեր, եւ ապահարզան կը պահանջէ։

Մօրից քանի մը հրեայ ընկերներու հետ կը փախչի կեդրոնացման կայանէն՝ դէպի Հունգարիա, եւ մինչ միւսները,, հրեայ կազմակերպութեան մը շնորհիւ կը յաջողին Ամերիկա անցնիլ, Մօրից կը ձերբակալուի որպէս ռումէն լրտես։ Բաւական չարչարուելէ վերջ հունգարական բանտերուն մէջ, կ'ուղարկուի Գերմանիա, ուրիշ 50 հազար բանուորներու հետ։

Գերմանիան 50.000 բանուոր կը պահանջէր Հունգարիայէն։ Կառավարութիւնը կ'որոշէ փոխանակ Հունգարացիներու՝ բոլոր քաղաքական բանտարկեալները ուղարկել Գերմանիա։ «Այս առթիւ նախարարներէն մէկը հետեւեալ գլուխգործոց յայտարարութիւնը կ'ընէ.

— «Եւ այս ձեւով՝ հունգար արիւնը կը փրկենք։ Պատմութիւնը մեզ երբեք չի կրնար մեղադրել մեր իսկ ազգակիցները Գերմանիա ստրկութեան եւ գերութեան ղրկած ըլլալու ամբաստանութեամբ։ Մեր նպատակը այնքան վեհ եւ ազնիւ է, որ պատմութիւնը մեզի կը ներէ մեր այս արարքը»։ Նպատակը կ'արդարացնէ միջոցը։

ՇԱՔԻ

Ազգայինը եւ Միջազգայինը գրականութեան մէջ

ԽՄԲ.— Պէյրութի Համազգային ընկերութիւնը վերջերս ասուլիս մը սարքած էր այս նիւթի մասին, որ 1947ին ալ քննուեցաւ Գահիրէի «Նաւասարդ» ակումբին մէջ։ Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը.—

Զեկուցանողն էր երիտասարդ բանաստեղծ Մ. Իշխան.—

Գրական երկերը ազգայի՞ն բնոյթ պէտք է կրեն իրենց խորքով եւ ձեւով, թէ միջազգային։

Այս հարցը կ'արծարծուի ընդհանրապէս քաղաքական տագնապի մատնուած ժողովուրդներու մօտ։ Որովհետեւ մեծ ազգերու գրողները կարիքը չեն զգար մտահոգուելու իրենց երկերներու միջազգային արժէքով։ Եթէ արտադրուած գործը ունի արժէքներ, կը հասնի շուտով միջազգային համբաւի, որուն կ'օժանդակեն մէկ կողմէ միլիոններու վրայ տարածուող պետական ազդեցութիւնը։

Մենք մեկուսացած ենք եւ ամփոփուած՝ մեր մէջ։ Այս պատճառով ալ, գրական ստեղծագործութիւններու արժեւորման ճակատագիրը կը մտահոգէ մեզ։ Ահա թէ ինչու տասը – տասնըհինգ տարին անգամ մը, մամուլին մէջ կը նորոգուի «Ազգային»ի ու «Միջազգային»ի վէճը։

Արտասահմանի մէջ, նոյն խնդիրը մեր գրողներուն կը ներկայանայ որպէս արժէքի չափանիշ։ Ինչպէ՞ս գրել եւ ի՞նչ գրել. որպէսզի հայ գրողին ստեղծագործութիւնն ալ արժանանայ միջազգային գնահատանքի։ Ուրիշ տարազմը, առաջինին հակադիր, շրջան կ'ընէ յաճախ թերթերու մէջ.— «Խորքով ազգային, ձեւով միջազգային»։

Նաեւ կը զգուշանամ անձնական տեսակէտ ներկայացնելէ եւ հարցը կը դնեմ վիճելի կերպարանքի մը տակ, որպէսզի ներկաները արտայայտուին առաւելագոյն չափով։

Արդեօք մեր մշակած նիւթե՞րն են սահմանափակ, մեր գիւղը, գիւղացին, մեր թոնիրն ու սրինգը։ Նիւթը փոխելով, աւելի լայն միջավայրէ ներշնչուելով, կարելի՞ է հասնիլ միջազգային արժէքի։ Արդեօք, մեր գրողներու ձե՞ւն է մեղաւորը։ Աւանդականէն, պարզէն, մեր տոհմիկ կաղապարներէն դուրս գալով, նորին, յեղաշրջողին եւ բարդ կառուցուածքներուն ձգտելով հնարաւո՞ր է դուրս գալ մեր նեղ սահմաններէն եւ դառնալ միջազգայնօրէն փնտռուած գրող։

Մ. Տէր Գալուստեան.— *Ես չեմ հաւատար միջազգային գրականութեան մը գոյութեան կամ կարելիութեան։ (Կը պատճառաբանէ, յիշելով փաստեր օտար գրականութենէ)։ Միակ իրաւ գրականութիւնը ազգայինն է, ձեւով թէ խորքով ազգային գրականութիւնը։ Չկայ միջազգային գրականութիւն, որովհետեւ չկայ միջազգային տիպար։ Հայ հովիւը ինչո՞վ կը նմանի արաբական անապատի ուղտերու հովիւին, Գերմանիոյ խոզարածին, Հոլանտայի կովարածին կամ Արժաթինի նախրապաններուն։ Ասոնք իրարմէ բոլորովին տարբեր են հոգիով եւ ապրումներով, խառնուածքով եւ նկարագրով, զգացումներով եւ ձգտումներով, տարազով եւ կենցաղով։ Մեր գրողը կրնայ հարազատօրէն ներկայացնել այդ հովիւներէն միայն հայ հովիւը։*

Կարօ Սասունի.— *Երկի մը չատ տարածուած եւ սպառած ըլլալը չափանիշ չէ միջազգային արժէքի։ Չկայ գրականութիւն մը որ ազգային չըլլայ։ Պէտք է վերջ տանք մեր խարխափումները։ Հայ ոգիին վրայ պիտի կերտենք մեր գեղեցկութիւնները եւ եթէ կրցանք յաջող կերտել՝ կը դառնան միջազգային։ Միջազգային դառնալը առաւելաբար հեղինակի տաղանդէն է կախուած։ Ազգայինին մէջ հասնիլ մարդկայինի։*

Եդ. Տարոնեան.— *Գրականութիւնը արուեստ է, այսինքն ստեղծագործութիւն, իսկ ստեղծագործութիւնը իր անունովն ու էութեամբը դէմ է որեւէ պատուէրի, ըլլայ ազգային, ըլլայ միջազգային ուղղութեամբ։ Կատարեալ ազատութեան մէջ է որ արուեստը իր լրումին կը հասնի։ Արուեստի բովանդակութիւնը պէտք է անշեղ արտադրոյթը ըլլայ արուեստագէտի հոգիին։*

Անշուշտ որ արուեստագէտ մը առանձին չի կազմուիր։ Անիկա իր շրջապատէն ներշնչումներ եւ նոյնիսկ ազդեցութիւններ կ'ընդունի։ Սակայն, արտաքին աշխարհէն ընդունուած այդ թելադրանքները պէտք է նմանին արեւի շողերուն որոնք կը նպաստեն հունտի ուռճացումին, բայց հունտ չեն ստեղծեր։

*Եթէ արուեստի գործի մը միջազգային հանգամանքը կը պայմանաւորուի այդ գործին խորութեամբն ու արժէքովը, ապա, գործին նիւթէն եւ ուղղութենէն անկախաբար, արուեստագէտը պէտի հասնի այդ համբաւին, եթէ ունի պահանջուած տաղանդը։ Հիւկոյի Թշուառներու բոլոր տիպարները Ֆրանսացի են, եւ գործողութիւնը կը կատարուի Ֆրանսայի մէջ, հակառակ այս կացութեան, գործը իր նկատելի տեղը ունի միջազգային

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

ԻՆՉՈ՞Ւ ...

Կը մեղադրենք: Կ'ամբաստանենք հայ ժողովուրդը թէ՝

Գիրք չի գներ: Թերթի դրամ չի տար: Գեղարուեստ չի գնահատեր: Հայ-քրիստոնեայ է՝ ժամ-աղօթքի, տէրտէր-վարդապետի յարգ, պատիւ չի տար:

Մտաւորականները «պարապ-մարդ» կ'որակէ: Վարժապետները քթին քովէն չանցըներ: Զաւակները Հայոց դպրատունէն հեռու կը պահէ:

Որ եւ է տեղ տխտիկ չըներ: Արագիլներու պէս երկրէ երկիր կը գաղթէ:

Վերջապէս, «դիր զմեղս ի վերայ մեղաց»: Եւ խեղճ հայ ժողովուրդը, շալկած՝ այս բոլոր մեղադրանքները, կը քալէ առանց ետին նայելու: Առանց վշտանալու եւ անտրտունջ:

Մեր Արեւթնագով հօրաքը, որ մէկ նստելուն տապկած հաւ մը կ'ուտէ իբրեւ նախաճաշ, եթէ առտու մը հաւուն մէկ զիստը պակաս ուտէ՝ կը վազէ բժիշկին, փրոֆէսէօրին.

— «Ամման տօքթոր, սա ստամոքսս մէկ մը աչքէ անցուր, այսօր ախորժակս պակսած կ'երեւայ: Ինչո՞ւ: Ի՞նչ է պատճառը»:

— Ֆիլոր, սա ճերմակ հաւը քանի օր կայ հաւկիթ չածեր, քիթը կախած է: Ինչո՞ւ:

— Այս օրերս յաճախորդները մի քիչ պակսեցան: Առեւտուրը համով չէ: Ինչո՞ւ ...

Այս «ինչո՞ւ»ն միշտ մեր լեզուին ծայրն է ամէն վայրկեան, երբ խնդիրը կը վերաբերի մեր անձնական շահուն, մեր հանգստութեան եւ հաճոյքին: Եւ այս «ինչու»ներուն պատճառը փնտռելու կ'ելլենք: Կը մտահոգուինք: Կը հարցնենք, կը փնտռենք:

Դուք տեսա՞ծ էք մէկը, որ մեղադրէ իր ստամոքսը, ինքզինքը, որովհետեւ ախորժակ չունի, կերածը չի մարսեր: Կը հետաքքրքրուի եւ կը դիմէ բժիշկի, դեղագործի:

Եթէ խանութի գործը դանդաղ կը քալէ, կ'ուսումնասիրէ պատճառը: Ապրանքին տեսակը, գինը կը փոխէ: Զուգուած, չփնտռուած ապրանքները մէկդի կը դնէ եւ օրուան պահանջին կը հետեւի:

Սակայն, երբ կարգը կուգայ ազգային, հանրային գործերուն՝ իր տան հաւուն չափ արժէք չի տար անոնց:

Հոս, «ինչո՞ւ»ները բառարանէն դուրս չեն գար: Մեղադրանքն ու դժգոհութիւնը շարքի կը կենան:

Հայ մարդը գիրք, թերթ չի գներ: Երդ-երաժշտութիւն չի քաջալերեր: Չի, չի, չի...

Ինչո՞ւ: Հարցնողը ո՞վ: Անշուշտ պատճառ մը կը կենայ: Առանց պատճառի արդի՞ւնք: Թերեւս Կարմրաստանի մէջ գոյութիւն ունի:

Հոն միայն արգիլուած է «ինչո՞ւ» հարցականը: «Գլխուս վրայ, աղա ջան»ը միայն ի զօրու ըլլալով այդ հառաջդիմական երկրին մէջ:

Ուրեմն ինչո՞ւ հայ ժողովուրդը աս ու ան ընդհանուր թերութիւնները ունի:

«Որովհետեւ»ը պէտք է արտասանեն մեր ազգին բազմատաղանդ բերանները ...

Կ. ՊԵՏՐՈՍ

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՅՐԸ

Նաւը հասնում էր ափին հայրենի,
Խռնուել էին բոլորը նաւում,
Լոկ՝ ցուպին կռթնած մի կոյր ծերունի
Ափի փոխարէն՝ ծովին էր նայում:

Եւ ասին նրան պանդուխտները հայ,
Կոյր այդ ծերունուն՝ դեգերող նաւում,
«— Բոլորն ափի՛ն են նայում հմայուած,
Իսկ դու, խե՛ղճ իմ կոյր,
Ո՞ւր ես դու նայում:

Ինչո՞ւ ես առած ցուպդ վշտագին,
Հայրենի ճամբան բռնել երերուն.
Չէ՞ որ նոյնն է միշտ երեւում աչքիդ,
Ո՛ւր էլ որ գնաս բան չի՛ երեւում»:

Եւ Կոյրը ասաց.
— «Ես տեսե՛լ եմ այն՝
Երբ դեռ չէ՛ր դիպել նաքաղանն աչքիս,
Կոպերիս տակ կայ պատկերը նրա,
Եւ գիտեմ նրան ես գոց ու անգիր:

Ես գիտեմ ո՛րտեղ ինչ ժայռ է ընկած,
Գիտեմ ո՛ր ճամբով պիտի տուն դառնամ,
Ցաւերժ ձեան բոյրից Մասի՛սը կը զգամ,
Ու զով համբոյրից՝ լիճը Սեւանայ...»:

Եւ ասին նրան հայրենի հողում,
— «Դու կո՛յր ես, սակայն իրա՛ւ ես ասում.
Բայց թէ մնո՛ւմ է Մասիսն իր տեղում,
Եւ կայ Սեւանայ լի՛ճը զովասուն,

Սակայն փոխուե՛լ է ամէն ինչ վաղուց,
Մոխիրից ելած նոր Հայաստանում.
Դու չես գտնի քո երկիրն աշխարհում,
Թէ հին պատկերն ես կոպիդ տակ տանում»:

Եւ Կոյրը ասաց.— «Հայրենի՛քն իմ նոր
Իմ շնչած ազատ օդո՛վ կ'իմանամ.
Ամէն տեղ հնչող մուրճերի ձայնով
Նրա կառուցման տե՛նդը կ'իմանամ:

Դաշտերը արձակ մեր համայնական՝
Կը զգամ միջնակի չանկող իմ ոտքով.
Ես տեսնո՛ւմ եմ կոյր աչքով՝ ապագա՛ն.
Վա՛յ նրանց սակայն, որ կո՛յր են մտքով»:

ԳԷՈՐԳ ԷՄԻՆ

դրականութեան մէջ: Իսկ գործ մը միջազգային համբաւի հասնելէ վերջ, չի դադրիր մաս կազմելէ ազգային հարստութեան, ընդհակառակն շատ աւելի խոր արմատներով կ'ամրանայ ազգային կալուածին մէջ:

Ցարգելով հանդերձ արուեստի անկախութիւնը, դատապարտելի չեմ գտներ այն ձգտումը որով կ'ուզուի հայ արուեստագէտը — եւ այս բառով, կը հասկնամ այնքան վիպասանն ու բանաստեղծը որքան երաժիշտն ու նկարիչը,— մղել դէպի ազգային կեանքն ու պատմութիւնը: Նախ, որովհետեւ մեր պահանջները շատ են եւ միջոցները՝ սակաւ, եւ մենք չենք կրնար հանդիստ աչքով դիտել հայ մտաւորականներ որոնք քմածին անօգուտ մարզանքներով թանկագին ընդունակութիւններ կը սպառեն: Ցետոյ, հայ արուեստագէտի նայուածքը դէպի հայ իրականութիւնը դարձնելու ճիգը, անոր անկախութիւնը կապտել չէ, այլ անոր առջեւ բանալ նոր հորիզոն մը ուր, ապահովաբար, ան պիտի գտնէ իր հոգիին աւելի հարազատ ներշնչումի տարրեր:

Այս տեսակէտէն մղուելով, ես պիտի թելադրէի բոլոր այն հայ երիտասարդներուն որոնք իրենց հոգիին մէջ ունին արուեստի սրբազան խռովքը, չանտեսել ազգային ածուն:

Գուրգէն Խանճեան գտաւ որ մեր ժողովուրդի թիւին սակաւութիւնը եւ մեր քաղաքական պայմանները արգելք են միջազգային չափանիշով երկեր արտադրելու:

Գրիգոր Շահինեան մեր կարգ մը հեղինակները նոյնքան մեծարժէք նկատեց, որքան օտարներու հանրածանօթ համբաւները, չեշտելով որ զանոնք մեծցնողը իրենց մեծ ազգն է եղած: Հետեւիլ համաշխարհային արժէքներու, բայց տալ հայկականը: Հայեցիութեան մէջ է մեր ինքնատպութիւնը եւ խորութիւնը:

Սուրէն Շանթ նոյնպէս չեշտեց թէ արուեստը անհատական նկարագիր կը կրէ եւ միջազգային գրականութիւն գոյութիւն չունի բացարձակապէս: Քաղաքական նպաստաւոր պայմանները շատ մեծ դեր կը կատարեն երկի մը համբաւին մէջ, բայց տաղանդը նախապայման է:

Եղիշէ Մանուկեան բացատրեց թէ տաղանդը չափով մը ընդոծին է եւ չափով մը ստացական: Հետեւաբար մեր գրողներուն հնարաւորութիւն պէտք է տրուի իրենց տաղանդը մշակելու, կարգալու, տեւաբար զարգանալու:

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ հպատակութիւն ստանալու համար յանձնախումբ մը կազմուած էր Գահիրէի մէջ: Վերջին զեկոյցէն կ'իմանանք թէ յաջողութեամբ պսակուած են իր ջանքերը եւ թէ իր միջոցաւ արձանագրուած բոլոր հայրենակիցները պիտի ստանան եգիպտական հպատակութիւն կամ արքայական հրովարտակով եւ կամ առանց հրովարտակի, ըստ պարագայի:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

BACHի 200ամեակին առթիւ, Ibbs et Tillet կը կազմակերպէ 23 Մարտին Լոնտոնի Wignon Hallի մէջ, երաժշտական երեկոյթ մը, նուիրուած ամբողջապէս դաշնակահարուհի ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆի նոր յայտագրին, «Programme bien Tempéré»:

ԾԱՆՕԹ ջութակահար Պ. Օննիկ Սիւրմէլեան Պէյրութի մէջ կազմած է «Երրեակ» մը, մասնակցութեամբ դաշնակահար Պ. Զէպքինովի եւ թաւջութակահար Պ. Ռ. Քուկելի: «Երրեակ»ը իր առաջին նուագահանդէսը տուած է Լիբանանի գեղարուեստից Ակադեմիայի սրահին մէջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (32)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Զ.

Սգատուն... այդտեղ նա տէր էր: Ղեկավարում էր, բարկանում էր, հրամաններ էր տալիս, երբեմն նոյն իսկ նեղանում էր ու հեռանում: Իր բաժին հացն ու եփուածքը նա սգատնից չէր խնդրում, այլ ուղղակի պահանջում էր:

Ամէն ժամանակ, ի հարկէ, սգատուն չէր լինում, բայց Փերին պարապ մնալ չէր սիրում: Համարեա օր չէր լինի, որ նա չգնար հանգստարանը, իսկ այդտեղ օր չէր լինի, որ կանանցից մէկը չայցելէր իր համար թանկագին գերեզմանը, որպէս զի խօսէ նրա հետ, հառաչանք եւ ողբ թափէ նրա քարերի վրայ: Փերին, շատ անգամ առանց հրաւէրի, մօտենում էր լացող կնոջը, խլացնում էր նրա ձայնը իր խուպոտ հեծկլտանքով... Ինչ այրող խօսքեր էին թափւում նրա բերանից, ինչ երազներ էր նա հիւսում: Սգաւորը ինքն իրան կեղեքում էր, իսկ պառաւը իւղ էր ածում նրան կրակի վրայ:

Եւ երբ գալիս էր ժամանակը, նա վերջ էր դնում արտասուքին, բռնում էր սգաւորի թեւից ու տանում էր դէպի տուն: Այժմ նա սփոփւում էր՝ գովելով հանգուցեալին: Նրա համար լաւ էր ամէն մի մարդ, որ պառկած էր հողի տակ, ամէն մէկին հերոսացնում էր, ամէն մէկին անուանում էր թագաւոր, լուսեակ, առիւծ... Քիչ չէր պատահում եւ այն, որ նրան որոնում էին գիւղի մէջ, տանը մենակ մնացած մի որեւէ սգաւոր խնդրում էր գալ եւ լացացնել իրան:

Այսպէս էր ապրում փլած տնակի ամառնային բնակչուհին: Մահուան երգչուհին էր նա, եւ — ամէնքն էին խոստովանում — տաղանդաւոր երգչուհին: Այդ տխուր պաշտօնը նրան չէր հեռացնում մարդկանցից. նրա հետ հաշտուել էին, ինչպէս հաշտւում են գերեզմանի հետ:

Երեկոյ էր: Պառաւը այսօր շուտ էր տուն վերադարձել եւ նստած էր իր տնակի առաջ: Նրա գոգում պառկած էր կիսամերկ երեխան, իսկ երկու քայլ հեռու, պատի պէս ցցուած զառիվայրի տակ, վշշում էր գետակը, նրա փոքրիկ ալիքները ծփծփում էին վերջալոյսի կարմիր գոյների մէջ, որոնք թափւում էին երկու զարաւոր կաղնիների արանքով: Ամառնային երեկոն իր բոլոր հմայքներով հանդարտ իջնում էր եւ ամէնից առաջ սկսել էր կախարդել այն մեծ ձորը, որ լայնասիրտ բնութիւնը բացել էր այս փոքրիկ գետի համար: Նրա միւս ափը բարձրանում էր, կազմում անտառապատ բլուրների մի շղթայ: Այդտեղից, ծմակի միջից, տարածուել էին շինական երեկոյի մեղեդիները, բառաչում էին կովերը, մկկում էին այծերը, հաչում էին նրանց պահապան շները, կանչում էր հովիւը: Իսկ այս կողմին, դատարկ տնակի մէջ, ծղրիթը սկսել էր իր գիշերային երգը:

Փերին լուռ ու մենակ էր այդ կախարդական ձայների, երգերի, սոսափիւնների մէջ: Նա նայում էր երեխային, նայում էր եւ իր չորս կողմը ու դանդաղ, շատ դանդաղ կերպով, կարծես օրօրնակ վերցնելով անուշ քամու տակ կանգնած բոյսերից, օրօրւում էր, որպէսզի օրօրէ իր գոգւում ընկած խեղճ երեխային: Երբեմն նա տանում էր իր ոսկորոտ մատները, խրում էր փոքրիկի խճճուած մազերի մէջ եւ սկսում էր կամաց կամաց քորել: Դա գգուանք էր, եւ երեխան, որ սովոր էր ամէն երեկոյ այդպէս քուն մտնել, արդէն բաց ու խուփ էր անում իր աչքերը:

Տատը երբեմն մռմռում էր ինչ որ տխուր, շատ տխուր եղանակ — չէ՞ որ նա ուրախ բան չէր գիտէր — եւ նրա այդ խեղդուած սուգը խառնւում էր ջրի ու տերեւների թեթեւ աղմուկի հետ, կորչում էր ձորի խորշում:

Ահա նա լռեց. երեխան քնել է: Ծղրիթը աւելի բարձր ձայնով է երգում, կարծես կանչում է տնակի բնակչուհուն:

Բայց պառաւը դեռ մի շատ կարճլիկ երեկոյ ունի աստղերի տակ:

Քնած երեխան ախորժալի տաքութիւն է տարածում նրա գոգում, սակայն նա անշարժ է, կարծես քարացած: Նրա պէս է եւ ամբողջ բնութիւնը. սկսած չոր շիւղից մինչեւ ամեհի սարերը օրուայ այդ պահին, կարծես, զգալու ընդունակութիւն են ստանում, բայց իսկոյն քարանում են հիացմունքից ու այդպէս դիտում են գիշերուայ խորհրդաւոր ընթացք: Թւում էր թէ պառաւն էլ այդ կախարդուած առարկաներից մէկն է .. Ահա մի ուրիշ հրաշք էլ կաշկանդեց այդ կախարդուածներին. երկնքի արեւմտեան անկիւնում շողշողաց լուսնի բարակ մանգաղը. Նա նայեց իւրաքանչիւր տերեւի եւ ինչպէս էր ժպտում ...

պետը, վարչական իշխանութիւնը անարգած ըլլալու ամբաստանութեամբ :

★ Նանթի եւ Թարպի մէջ բանթողները փորձեցին կտրել ելեկտրական հոսանքը, բայց կարելի եղաւ արգիլել :

★ Նաւահանգիստներու բանուորներէն անոնք որ անդամ են Աշխատանքի Դաշնակցութեան, կը շարունակեն հանրաքուէ կատարել, ընդհանուր գործադուլ յայտարարելու համար, անսահման ժամանակով: Կը կարծուի թէ ընդհ. գործադուլ յայտարարուած ատեն նաւաստիներն ալ պիտի միանան :

Համայնավար կուսակցութիւնը պաշտօնական յայտարարութիւն մը հրատարակեց, հրաւիրելով նաւահանգիստներու եւ երկաթուղիներու բանուորները, ինչպէս եւ նաւաստիները, որ մերժեն բեռցնել Հնդկաչին գացող նաւերը, կամ պարպել Ամերիկայէն հասնելիք զինաբարձ նաւերը :

★ Մեծ փոփոխութիւն մը չի նշմարուիր ուրիշ ասպարէզներու մէջ: Ինքնաշարժի արտադրիչները կը հաւաստեն թէ մետաղագործական հաստատութեանց բանուորներուն 80 առ հարիւրը վերսկսած է աշխատանքը, Ռընոյի, Սիթրօէնի եւ Սիմքայի մէջ: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Ռընոյի աշխատաւորները երկու հարիւր միլիոն Ֆր. կորսնցուցած են, իբրեւ հետեւանք երկու շաբթուան գործադուլներուն: Այժմ օրական 380 ինքնաշարժ կը շինուի, փոխան սովորական 520ին:

Ծանր տագնապ մը Պելժիոյ մէջ

Լէոփոլտ Թագաւորին վերադարձի խնդիրը ծանր տագնապի մը մատնած է հարեւան Պելժիան, երկուքի բաժնելով ժողովուրդը:

Անցեալ կիրակի օրուան ժողովրդային քուէարկութենէն վերջ, որ նպաստաւոր էր Թագաւորին համար, այս վերջինը յայտարարեց թէ պատրաստ է համակերպելու խորհրդարանին որոշման:

Այս յայտարարութիւնը բաւական եղաւ սաստկացնելու ընկերային տագնապը, որ միեւնոյն ատեն կը սպառնայ դահլիճին: Արդէն իսկ ընդհ. գործադուլ յայտարարուած է շատ մը շրջաններու մէջ: Ուրբաթ օր աւելի քան 300.000 բանուորներ դադրեցուցին աշխատանքը, բողոքելով Թագաւորին վերադարձին դէմ: Կառավարութիւնն ալ ելք մը չի գտներ այս տագնապին, որ կը տեւէ հինգ տարիէ ի վեր: Ազատական նախարարները կը սպառնան հրաժարիլ, հակառակ ըլլալով Լէոփոլտ Գ.ի վերադարձին: Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը յայտարարեց թէ «գործադուլները պիտի շարունակուին, մինչեւ որ .Վալոնիան ազատագրուի կղերական տիրապետութենէն»: Ընկերվարականները կը խրախուսեն այս շարժումը :

Բանուորները ցոյցեր կատարեցին գլխաւոր քաղաքներու փողոցներուն մէջ, հակալէոփոլտեան ցուցատախտակներով, որոնց վրայ արձանագրուած էր .— «Կը նախընտրենք անօթի մեռնիլ, քան դիկտատորի մը իշխանութեան տակ ապրիլ»: Փակուած են Պելժիոյ մետաղագործական ամենամեծ հաստատութիւնները եւ զինագործարանը (Լիէժ), 161 ածխահանքեր: Կրճատուած է երկաթուղիներու երթեւեկը:

Վերջին լուրերու համաձայն, մետաղագործական հաստատութեանց բանուորները, 250.000 հոգի, պիտի շարունակեն գործադուլը: Պրիւքսէլի ընկերվարական օրաթերթը, «Լը Փէօփլը» կը գրէ թէ քաղաքացիական պատերազմ պիտի ծագի Վալոններուն (դէմ) եւ Ֆլամաններուն միջեւ (թեր), եթէ Թագաւորը վերադառնայ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Ճոնսըն, յայտարարեց թէ ամերիկեան բանակին թիւը 2.500.000ի պիտի բարձրանայ յառաջիկայ Յուլիս 1ին (1.500.000 զօրծօն, 979 հազար պահեստի): Այս առթիւ շեշտեց թէ երկիրը «պարտաւոր է միշտ արթուն կենալ գիտական հետազօտութեանց ճակատին վրայ, յարատեւօրէն ուսումնասիրելով մանրէական եւ քիմիական, ինչպէս եւ հիւլէական պատերազմները: Սուզանաւերը, օդանաւերը, հրասայլերը եւ ամէնէն արդիական թնդանօթները կրնան արագօրէն դառնալ անպէտ մեքենաներ: Մ. Նահանգները չեն կրնար թուապէս հաւասարիլ կարգ մը հակառակորդներու, հետեւաբար պարտաւոր են այս տկարութիւնը փոխարինել գերազանց սպառազինութեամբ, զինավարժութեամբ եւ ռազմագիտութեամբ »:

ՓԱՐԻԶԻ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ դեսպան նշանակուեցաւ Պ. Ալեքսիյ Փաւլով, յաջորդելով Պ. Պոկոմոլովի, որ դեսպան էր 1940—41ին եւ նոյն պաշտօնով վերադարձաւ 1944ին: Նոր դեսպանը 45տարեկան է, իրաւագէտ, եւ Պրիւքսէլի դեսպանութիւնը կը վարէր 1946էն ի վեր:

ՄԻԼԻՈՆԱՒՈՐ ՉԻՆԱՑԻՆԵՐ սովամահութեան դատապարտուած են, համաձայն բոլշեւիկեան կիսապաշտօնական աղբիւրներու: Հազարաւորներ մեռած են արդէն եւ Չինաստան ամէնէն ահաւոր սովը պիտի տեսնէ մինչեւ յառաջիկայ հունձքը, եթէ ճար մը չգտնուի :

ԽՆՋՈՅՔ Ի ՊԱՏԻՒ ԻՐ ԴԱՍԱԽՕՍՆԵՐՈՒՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ, այս կիրակի ժամը 3—8: 19 բիւ Քոմարթէն :

Կը հրաւիրուին ծնողներն ու Նոր Սերունդի բարեկամները :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պօմոնի «Ահարոնեան» խումբին, մասնակցութեամբ «Զաւարեան» ենթակոմիտէի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի :

«Շանթ» թատերախումբին կողմէ, այս Երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Պօմոնի Ֆլօրէալ Սինէմային մէջ:

Կը ներկայացուի ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ

Ապահովեցէք այժմէն ձեր տոմսերը, որոնք շատ սահմանափակ թիւով հրապարակ հանուած են :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Երեկոյթ-պարահանդէս

Ապրիլ 2ին ժամը 16էն 24, Salle Jean Goujonի վերի սրահներուն մէջ :

Attractions **Orchestre**

Ճոխ պիւֆէ

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Համախարբերդցիական Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Միութեան կեդր. վարչութեան դանձապահ Տէր եւ Տիկին Կ. Ահարոնեանի իր քրոջ Այրի Տիկին ՍԱԹԵՆԻԿ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ մահուան առթիւ :

ԼԻՈՆ .— Ազգ. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, եկեղեցւոյ համար, հետեւեալ գումարները՝ փոխան ծաղկեպսակի Պ. Նիկողոս Թորիկեանի մահուան առթիւ .— Պ. Պ. Քէլէկեան, Ա. Օպօզեան, Ա. Թէրզեան, Սիւզմէճեան ընտանիք հազարական փրանք: Նոյն առթիւ Պ. Թ. Մինասեան Աղքատախնամին կը նուիրէ 500 փրանք :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ .— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Ահարոնեան Ակումբի Մատակարար մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է .— Յարութիւն Քէֆէլեանէ՝ «Աշխարհագրաշտ գիրքը» երկու օրինակ, Գեղամ Քէրէսթէճեանէ՝ «Փարիզ պատմական մայրաքաղաքը», Ա. Սրապեանէ՝ «Հանդիպումներ Մուսայի հետ», Յ. քհնյ. Տէր Մեսրոպեանէ՝ «Կեանքի յուշեր», Յովսէփ Թադէոսեանէ՝ «Մտաւորականն ու մտաւորականութիւնը», «Լոյս - գրական գիտական հանդէս» 4 օրինակ :

Գիրք, թերթ, հանդէս, ամսաթերթ եւայլն ղրկել Ահարոնեան Ակումբի Մատակարար մարմնին Bediguian, 7 rue Berlioz:

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐՔԵՐ .— Մեր քով կը գտնուին Վ. Նաւասարդեանի «Բոլշեւիզմը» եւ «Դաշնակցութիւնը», գինը հազար փրանք, Գ. Լազեանի «Դէմքեր Հայ Ազատագրական շարժումէն», գին 800 փրանք: Ընկերներուն եւ բարեկամներուն համար վճարումի դիւրութիւններ: Դիմել ամէն հինգշաբթի եւ ուրբաթ ժամը 17—19, կիրակի առտուները ժամը 9էն մինչեւ 12, Ահարոնեան Ակումբը, 26 rue des Convalescents:

ՇԻՇԱՂԻ ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ԵՐԵԿՈՅ
Théâtre de la Potinière 7 rue Louis le Grand (Opéra)
Հինգշաբթի գիշեր, 23 Մարտ ժամը 9ին
ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

Բախտին անիւը

Կատակերգութիւն 3 արար: Փարիզահայ դերասաններու ընտիր խումբով մը, Տէր եւ Տիկին Լաթիֆեան, Վ. Ալթունեան, Տիկին Ազնաւուրեան, Օր. Էլիզ, հեղինակը եւ Ս. Մաֆուտեան :

Մուտքը 500 եւ 250 Փրանք :

Տարեկան պարանցիկ ցերեկոյթ

Կազմակերպուած ՀՈՒԼԸՐՏ ԳԱՐԱԿէՕԶԵԱՆԻ ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ կողմէ, կիրակի 2 Ապրիլ, ժամը 15.30էն 23.30:
SALON DE L'HOTEL DES DEUX MONDESի մէջ, 22 Ավընիւ տը լ'Օփէռա, մէթրօ Փիրամիտ կամ Օփէռա :

Ճոխ պիւֆէ, գեղարուեստական բաժին:
Նուագախումբ՝ JAMES ERIKSSON:
Տոմսերը ապահովել նախկին սաներէն :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Ru eDamesme – (13)
Le Gérant: A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 20.45ին, Chope du Nord: Օրակարգ՝ շարունակութիւն վիճաբանութեան, «Հայրենիքի հարցարանին շուրջ»: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 3.30ին Տիկին Գազազեանի բնակարանը, 6 rue St. Sulpice: Շատ կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ 29 Մարտ, չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Ահարոնեան սրահը, rue des Convalecants: Շատ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՌՈՄԱՆ .— Ապրիլեան Եղեռնի տարեդարձը կը տօնուի Ապրիլ 22ին, St. Bernardի սրահին մէջ: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Օշական» խումբին եւ մասնակցութեամբ Ազգ. կազմակերպութեանց: Պիտի ներկայացուի Ա. Ահարոնեանի «ԷԼ ՄԻ ԱՂՕԹԻՐԸ» :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը՝ այս երկուշաբթի իրիկուն Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը: Պ. Խոսրով Վշտունի պիտի խօսի «մանկատածութեան եւ մանկավարժութեան համագործակցութեան» մասին: Մէկ երկու շաբաթ յետաձգուած է Պ. Խաչատրեանի դասախօսութիւնը Հայկ. ճարտարապետութեան մասին:

ՓԱՐԻԶԻ Ուս. Միութեան երկրորդ դրական սալոնը՝ վաղը երկուշաբթի գիշեր ժամը 21ին Մարի Նուպար հաստատութեան մէջ: Կը խօսի Տօքթ. Նուրհան Ալթունեան, նիւթը Աւետիք Իսահակեանի «Կեանքն ու գործը»: Մուտքը ազատ է:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
Նախաձեռնութեամբ Սէվրանի Կապոյտ Խաչի, 26 Մարտ ժամը 15էն մինչեւ 24, **Hôtel de France**ի մէջ, 223 Place de la Libération :

Կը ներկայացուի ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը՝ ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ
եւ ուրիշ անակնկալներ: Ճոխ պիւֆէ:

Հաղորդակցութեան միջոցներ .— Առնել Eglise de Pantin, autobus թիւ 147, իջնել Place de la Libération:

Envoi sur L'ARMENIE

ՄԻՆԱԿ MORY et CIE. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ Է ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ԾՐԱՐՆԵՐ ՂՐԿԵԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆ, ՈՒՍՏԵՍՏԵՂԷՆԻ, ՀԱԳՈՒՍՏԻ, ԿԵՐՊԱՍԻ ԵՒԱՅԼՆ, ԻԲՐԵՒ ՆՈՒԷՐ :

Բոլոր ծախքերը կը վճարուին ծրարները ղըրկուած ատեն, ՈՉ ՄԷԿ ՋԵՒԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ, ՈՉ ՄԷԿ ԾԱԽՔ ՍՏԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ:

ԴԻՄԵԼ **MORY et CIE.** (Service VAUQUELIN)
3 rue St. Vincent de Paul, **Paris** (10)
Tél. TRU. 72-60

Գրասենեակը բաց է ամէն օր ժամը 9էն 11, եւ 14էն 16.30, բացի Շաբաթ եւ Կիրակիէ:

ՌՈՄԱՆ .— Թատերական ներկայացում, նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի սիրող դերասաններու, ի նպաստ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Օշական» խումբին, 25 Մարտին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ հայ խոհարարուհի մը որ կրնայ նաեւ կատարել տան մանր գործերը: Դիմել Տիկին Ճիկէրճեանի, հետեւեալ հասցէով .— M. Courbétian, 15 rue Gossin, Montrouge (Seine):

DISTRIBUTEUR OFFICIEL
PHILIPS RADIO PICK-UP
DISQUES ԱՐՇԱԼՈՅՍ
Ժ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ
30, rue des Dominicaines, Marseille, Tél. Colbert76-33

Հայաստանէն եւ Արեւելքէն ռատիօն լաւ առնելու համար, կը յանձնարարենք PHILIPS վաճառանիշով ռատիօները: Հայերը, իրենց իսկ շահուն համար պէտք է դիմեն մեզի, առանց վարանելու, եւ կատարելապէս գոհ պիտի մնան: Օրինական գիներ, առանց յաւելումի: Վստահելի հայ յաճախորդներուն վճարումի դիւրութիւններ կ'ընծայենք :

Ստացած ենք ՀԱՅԱՍՏԱՆԷ եկած եւ Ֆրանսայի մէջ պատրաստուած 12 նոր սկաւառակներ, ՔԱՅԼԵՐԳՆԵՐ, ԽՄԲԵՐԳՆԵՐ, ՄԵՆԵՐԳՆԵՐ, ՊԱՐԵՐ, եւայլն:

Պատրաստած ենք նաեւ Ֆրանսայի մէջ եւ-գուած ՍՈՆԻԱ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆԻ հայերէն արեւելեան զուարթ երգերը, ընկերակցութեամբ քանոնի, ուտի, ջութակի եւայլն:

Այս սկաւառակներու վաճառումին համար կը փնտռենք որեւէ քաղաքի մէջ մեծաքանակ ապրող ներկայացուցիչներ :

Մասնաճիւղ՝ KAPA, 60 rue Lafayette, Paris (9):

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mardi 21 MARS 1950 Երեքշաբթի 21 ՄԱՐՏ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6107—Նոր շրջան թիւ 1518

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՅՍ ԱԼ ԹՈՂ ՄՈՌՆԱՆ...

Կիրակի օր արտատպեր էինք Անգարայի ամերիկեան դեսպանին մէկ ճառը, որ կը բացատրէր թէ ինչո՛ւ անհրաժեշտ նկատեցին օգնութեան հասնիլ Թուրքիոյ :

Այս առթիւ կ'ըսէր.

— «1945ին Խ. Միութիւնը խզեց թուրքեւ-խորհրդային դաշինքը, հակակշիռ պահանջեց Նեղուցներու եւ արեւելեան նահանգներուն վրայ: Թուրքիա լաւ բանակ մը ունէր, բայց զէնքերը արդիական չէին: Այդ զէնքերը տուինք Թուրքիոյ եւ սորվեցուցինք թէ ի՛նչպէս պէտք է գործածել զանոնք: Պէտք տեսանք նաեւ Թուրքիոյ օժանդակել տնտեսական գետնի վրայ »: Եւն.:

Անցեալ շաբթու ալ նոյնիմաստ ճառ մը կը խօսէր ամերիկեան զինուորական պատուիրակութեան նախագահը, զօր. Մըք-Պրայտ, Անգարայի մէջ, լրագրական ասուլիսի մը առթիւ: (Օտար թղթակիցներ էին այցելուները, անձամբ քննելու համար ամերիկեան օգնութեամբ կատարուած ռազմական աշխատանքները):

Զօրավարը յայտարարեց, ինչպէս կը հաղորդէ Ֆրանսական Գործակալութեան հեռագիրը.

— « Հրաշք են ամերիկեան զինուորական օգնութեան արդիւնքները: 1947էն ի վեր, Թուրքիոյ զինեալ ուժերը աւելի մեծ յառաջդիմութիւն կատարած են քան նախընթաց տասնըհինգ տարիներու միջոցին, գլխաւորաբար հանդերձանքի եւ պաշտպանութեան միաւորման մէջ»:

Իր յայտարարութեան համաձայն, ամերիկեան պատուիրակութիւնը արդէն կազմակերպած եւ մարզած է աւելի քան 14.000 Թուրք սպաներ եւ զինուորներ :

Անշուշտ մեծ յառաջդիմութիւն մը չէ այս երկրի մը համար որ իր ելեւմուտքին գրեթէ կէսը կը ծախսէ ազգային պաշտպանութեան վրայ: (Զօրավարը կը հաշուէ մօտ 40 առ հարիւր, բայց Թուրք թերթերը երբեմն աւելի բաց կը խօսին):

Թրումընի վարդապետութեան հաստատումէն ի վեր (1947 Մարտ), Մ. Նահանգները կը հետեւին ճիշդ այն քաղաքականութեան զոր վարեց նոյն ինքն Խ. Միութիւնը, լման 25 տարի:

Բոլշեւիկեան յեղափոխութեան առաջին օրերէն իսկ, Մոսկուան ճակատ յարդարած էր «արեւմտեան աշխարհակալութեան» դէմ, ինչպէս այսօր:

Լենին - Սթալին եւ ընկ. կանդ չառին ամէնէն հակայեղափոխական դաւերուն, դիւանագիտութեան ամէնէն խարդախ միջոցներուն առջեւ, ոտքի կանգնեցնելու համար քէմալական Թուրքիան, իբրեւ զինակից :

Բոլշեւիկեան պատմագիրներն ու դիւանագէտները իրենք են որ երեւան կը հանեն շատ մը «գաղտնիքներ», պարբերական հրատարակութիւններով: Կարելի չէ առանց վրդովումի կարդալ այդ հրատարակութիւնները, Բորեանի գիրքէն մինչեւ խորհրդային դիւանագիտութեան վերջին պատմութիւնը (Միլլեր):

Թուրքերը իրենք աւելի կանուխ գրեցին եւ խօսեցան այդ մասին, փառաբանելով սիրակցորդ բարեկամութեան, զինակցութեան արդիւնքները : (Մոռացկոտները կրնան անգամ մը եւս կարդալ Իզմիրի դատավարութեան առթիւ եղած խոստովանութիւնները, 1925—26):

Այժմ Ամերիկացիներն են որ ձեռքի վրայ կը պահեն, կը զինեն եւ կը զօրացնեն նոյն Թուրքիան, կասեցնելու համար խորհրդային յառաջխաղացութիւնը :

Եւ, ինչպէս այն ատեն բոլշեւիկները, այսօր ալ Մ. Նահանգներուն վարիչներն են կը պարծենան ձեռք բերուած արդիւնքներով :

— « Այդ արդիական զէնքերը տուինք Թուրքիոյ եւ սորվեցուցինք թէ ինչպէս պէտք է գործածել», կ'ըսէ ամերիկեան դեսպանը:

Սորվեցուցի՞ն նաեւ, այլապէս արդիական բան մը,— յարգել ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքը, անյապաղ եւ պարկեշտօրէն վերադարձնել անոնց հայրենի հողերը ...:

Ինչպէս երէկուան Օսմ. կայսրութիւնը, այսօրուան Հանրապետական Թուրքիան ալ դրամական եւ զինական օժանդակութեամբ չէ որ պիտի փրկուի : Շ.

Մոսկուա կը պատասխանէ Ամերիկացիներուն

ՏԱԳՆԱՊԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԿԸ ՀԱՄԱՐՈՒԻՆ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ.— « ԱՆՈՒՂՂԱՅ ՍՏԱԽՕՍ, ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՀՐՁԻԳՆԵՐՈՒ ԵՒ ՖԱՇԱԿԱՆ ԴԻՒԱՆԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԹՈՇԱԿԱՒՈՐ ԾԱՌԱՆ» :

Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, « Փրավտա » եւ գրական թերթը (Լիտերատուրնայա Կազետա) անմիջապէս պատասխանեցին Պ. Էչիսընի վերջին բանախօսութեան, որուն ամփոփումը հրատարակեր էինք շաբաթ օր:

Ինչպէս կը յիշուի, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը ներկայ տագնապին պատասխանատու կը համարէր Խ. Միութիւնը: Եւ եօթը պայմաններ կ'առաջարկէր, ճամբան հարթելու եւ խաղաղութիւնը ապահովելու համար: Մոսկուայի թերթերը կը մերժեն որեւէ պատասխանատուութիւն, եւ ընդհակառակն յանցաւոր կը նկատեն Մ. Նահանգները :

Մասնաւորապէս խիստ է «Գրական Թերթ»ին պատասխանը, որ անթելով ալ հաղորդուեցաւ: Յօդուածագիրը, Անատոլ Սուրով, Հիթլէրի կը նմանցնէ Էչիսընը, զայն կոչելով «անուղղայ ստախօս, պատերազմի հրձիգներու եւ ֆաշական դիւանագիտութեան թոշակաւոր ծառան » եւն.: Ինչպէս կը գրեն իրազեկ թերթեր, այս քրոնիկագիրը այն մարդն է որ հակամերիկեան թատերախաղեր կը ճարէ Մոսկուայի թատրոններուն :

Աւելի չափաւոր լեզու մը գործածելով, «Փրավտա» կէտ առ կէտ կը պատասխանէ Էչիսընի մեղադրանքներուն, Վիքթորովի ստորագրութեամբ: Շեշտելէ վերջ թէ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը ատենէ մը ի վեր ճառեր կը խօսի « տեղի - անտեղի», յօդուածագիրը կը յայտարարէ թէ անոր քարոզած «ամբողջական դիւանագիտութիւնը» «ոչ թէ կը սանձէ, այլ կը ծանրացնէ Մ. Նահանգներուն յարձակողական քաղաքականութիւնը»: Յետոյ կը պատասխանէ եղած մեղադրանքներուն (ըստ «Իւմանիթէ»ի.—

1. «Եթէ կարելի չեղաւ հաշտութիւն կնքել Գերմանիոյ հետ, պատասխանատուն Մ. Նահանգները եւ միւս արեւմտեան պետութիւններն են, որոնք կոպտօրէն բռնաբարեցին Փոցտամի համաձայնութիւնները »: Գալով Ճափոնի, եթէ Մ.Նահանգները կ'ընդդիմանան հաշտութիւն կնքելու, պատճառը այն է որ «մէկ կողմէ կ'ուզեն ռազմագիտական խարիսխի մը վերածել այդ երկիրը, միւս կողմէ ապահովել ամերիկեան դրամատիրութեան տիրապետութիւնը Ճափոնի տնտեսութեան վրայ»:

2. Շատոնց է որ Խ. Միութիւնը իր զօրքը քաշած է արեւելեան եւ կեդրոնական Եւրոպայէն, ի գործադրութիւն 1947 Փետրուարին ստորագրուած հաշտութեան դաշնագիրներուն: Ընդհակառակն, օր չանցնիր որ Մ. Նահանգները չօգտագործեն իրենց զինեալ ուժերը, միջամտելու համար ուրիշ պետութեանց ներքին գործերուն :

3. Պատասխանելով այն մեղադրանքին թէ Խ. Միութիւնը խափանարար ընթացք մը բռնած է Ազգաժողովին մէջ, ռուս յօդուածագիրը պարզապէս Մ. Նահանգներուն կը վերադարձնէ այդ մեղքը: Իբրեւ օրինակ կը յիշէ թէ Ամերիկա մինչեւ այսօր ալ կը մերժէ ընդունիլ Չինաստանի Նոր կառավարութեան պատուիրակութիւնը ՄԱԿին մէջ :

4. Ապացուցանելու համար Խ. Միութեան խաղաղասիրութիւնը, յօդուածագիրը կը յիշէ անոր առաջարկները,— արգիլել հիւլէական զէնքը, մեծ պետութեանց սպառազինութիւնները կրճատել մէկ երրորդ համեմատութեամբ, խաղաղութեան դաշինք մը կնքել հինգ մեծ պետութեանց միջեւ :

5. Զանազան երկիրներու օրինաւոր կառավարութիւնները բռնի տապալելու մեղադրանքին առթիւ, Վիքթորով կը յիշէ Սթալինի խօսքերը՝ 1936ին.— «Իշութիւն է յեղափոխութեան արտածումը: Ըսել թէ մենք կ'ուզէինք յեղափոխութիւն յառուցանել միւս երկիրներուն մէջ, միջամտելով անոնց ներքին կեանքին, կը նշանակէ խօսիլ բանի մը մասին որ գոյութիւն չունի եւ զոր երբեք չենք ջատագոված »:

6. Ինչ կը վերաբերի ամերիկեան դիւանագէտներուն պարտ ու պատշաճ յարգանքը ընծայելու հարցին, Մոսկուայի բանբերը կը յիշէ վերջին դատավարութիւնները, որոնց համաձայն Մ. Նահանգներու դիւանագիտական ներկայացուցիչները դաւեր սարքելով կը զբաղին օտար երկիրներու մէջ:

Եզրակացնելով, յօդուածագիրը որեւէ չօշափելի առաջարկ չի գտներ Էչիսընի ճառին մէջ, այլ միայն «բռնի ուժի, ճնշումի, սպառնալիքներու վրայ հիմնուած դիւանագիտութիւն մը»: Մինչդեռ Խ.Միութիւնը «կը շարունակէ իր հետեւողական քաղաքականութիւնը ի խնդիր խաղաղութեան »:

★ Լոնտոնի թերթերը հաւանական կը գտնեն որ Մոլոթով Եւրոպա դրկուի, խաղաղութեան մասին բանակցելու եւ պաղ պատերազմին վերջ տալու համար, համաձայն Սթալինի բաղձանքին :— Տալատիէ կ'առաջարկէ որ Ֆրանսա իբրեւ միջնորդ ծառայէ, հաշտեցնելու համար Խ. Միութիւնը եւ Մ. Նահանգները :

★ Շաբաթ օր երկու Ամերիկացիներ փորձեցին հեռաձայնով հաղորդակցութեան մէջ դնել Սթալինը եւ Թրումընը, որպէսզի ուղղակի խօսին խաղաղութեան մասին, սակայն ձախողեցան :

Աշխատավարձի խնդիրը

ԱՆՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՑԱՒԵԼՄԱՆ ՍԱԿԻ ՄԱՍԻՆ.— ՀԻ՞ՆԳ ԹԷ ՈՒԹ ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ.— ՌԸՆՈՅԻ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ.— Խ ՐՏՈՒՄՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ ՈՒՐԻՇ ԱՍՊԱՐԷԶՆԵՐՈՒ ՄԷՋ :

Ելմտական նախարարին վերադարձէն ի վեր, կառավարութիւնը անընդհատ խորհրդակցութիւններ կը կատարէ, լուծելու համար աշխատավարձքի խնդիրը :

Շաբաթ օր կը յուսային կարգադրել կազի եւ ելեկտրականութեան գործադուլի խնդիրը . բայց ի վերջոյ այն եզրակացութեան եկան թէ կարելի չէ լուծել այս հարցը, առանց քննելու ամբողջ կացութիւնը : Ճարտարագործութեան նախարարը համաձայն կ'երեւար արտադրութեան պարգեւ մը տալու կազի եւ ելեկտրականութեան պաշտօնեաներուն, բայց փոխադրութեանց նախարարութիւնը անմիջապէս դիտել տուաւ թէ այդպիսի կարգադրութիւն մը պատճառ պիտի ըլլայ որ երկաթուղիներու աշխատաւորներն ալ գլուխ վերցնեն:

Այս առթիւ էր որ հարկ դատուեցաւ գաւառէն Փարիզ կանչել ելմտական նախարարը, Պ. Փէչ, աւելի լայնօրէն քննելու համար բոլոր խնդիրները: Երկու ժամուան խորհրդակցութենէ մը վերջ, վարչապետը առաջարկեց 24 ժամ յետաձգել որոշումը, որպէսզի ուրիշ պարագաներ ալ քննուին:

Կիրակի օր նոր ժողով մը գումարուեցաւ, երեք ժամ տեւողութեամբ, եւ նորէն չկրցան եզրակացութեան մը յանգիլ: Երէկ, երկուշաբթի, շարունակուեցան խորհրդակցութիւնները: Կը կարծուի թէ վերջնական որոշումը պիտի տրուի վաղը, չորեքշաբթի :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, աշխատանքի նախարարը համաձայն է 8 առ հարիւր յաւելումի, բայց ելմտական նախարարը վճռապէս կը մերժէ որեւէ յաւելում որ կրնայ խանգարել ելմտացոյցին հաւասարակշռութիւնը :

Կառավարութիւնը գլխաւորաբար կը զբաղի ազգայնացուած հաստատութեանց պաշտօնեաներուն աշխատավարձքով, բայց երկու սուրի մէջ մնացած է, նկատելով որ իր որոշումները պիտի ազդեն անհատական հաստատութեանց վրայ:Գործատէրեր կան որոնք կը մերժեն յաւելումը, ուրիշներ յաւելում կատարած են արդէն :

Մասնագէտներու կարծիքով, եթէ կազի բանուորներուն աշխատավարձքը աւելցնեն, կազին գինը երկու ֆրանք պիտի բարձրանայ: Այդպէս ուրիշ ապրանքներու գիներն ալ պիտի բարձրանան, եւ կառավարութիւնը պիտի հարկադրուի նոր թղթադրամ տպել :

★ Կազի եւ ելեկտրականութեան գործադուլը կը տեւէ 14 օրէ ի վեր: Ելեկտրականութիւնը չէ խանգարուած, բայց կազի հայթայթումը անկանոն է: Շատ մը տուներ յաճախ կազ չեն ունենար օրուան զանազան ժամերուն: Պարտաւորիչ ծառայութեան կոչուած բանուորներէն 115ը դատի քաշուած են, իբրեւ ըմբոստ: Սէն Տընիի մէջ մէկ ամիս բանտը պիտի մնայ ամբաստանեալ մը, իսկ ուրիշ ինը ըմբոստներու դատը յետաձգուեցաւ, որպէսզի պատրաստեն իրենց պաշտպանողականը: Ամբաստանեալներէն մէկը փոխ - քաղաքապետ է:

★ Թերթերը կը գրեն թէ վերջացած է Ռընոյի բանուորներուն գործադուլը: Բանթողները կարգ մը պայմաններ դրած են, պաշտօնապէս յայտարարելու համար աշխատանքի վերսկսումը: Պայմաններէն մէկն է օրական երեք ձրի ճաշ, մինչեւ յաջորդ վճարումը եւ հեռացում ոստիկանական ուժերու :

Աշխատանքը հետզհետէ կը վերսկսի մետաղագործական հաստատութեանց մէջ: Որ եւէ փոփոխութիւն չկայ ապահովագրութեան, ընկերային ապահովութեան, հիւսուածեղէնի, ածխահանքերու եւ շինութեանց ճակատին վրայ: Տասը հազար բանուորներ եւ շինութեանց աշխատաւոր-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

«ՔՍԱՆԵՒՉՈՐՐՈՐԴ ԺԱՄԸ»

Բ.

Գերմանիոյ մէջ Մորից նախ կ'աշխատի «կոճակ»ի գործարանի մը մէջ։ Յատկանշական են գերման վերակացուին խօսքերը, որոնք առաւել կամ նուազ չափով կը ներկայացնեն հիթլէրական Գերմանիոյ համոզումները մարդու եւ մեքենայի մասին։ Մեծ արհամարհանք ունի վերակացուն տկար մարդ էակին հանդէպ, եւ ընդհակառակն պաշտամունք՝ մեքենային հանդէպ, «որ չի հանդուրժեր մարդկային անկանոնութեան, անիշխանութեան, ծուլութեան եւ անհոգութեան»։ Աշխատաւոր մարդը իրաւունք չունի իր աշխատանքէն զատ ուրիշ բանի մասին մտածելու, եթէ ոչ մեքենան կը պատժէ զինքը անմիջապէս։ Մեքենան չի կրնար նմանիլ մարդուն, ուրեմն մարդն է, որ պէտք է իր շարժումներն ու մտածելու եղանակը յարմարցնէ մեքենային, եւ ասիկա շատ բնական է, որովհետեւ մեքենան է կատարեալ աշխատաւորը, մարդը մեքենայէն օրինակ առնելով՝ կը սորվի կարգապահութիւն եւ կատարելութիւն»։

Միամիտ գիւղացի է Մորից, կը հաւատայ գերման վերակացուին ըսածներուն, եւ կարծէք տեսակ մը մեղաւոր կը զգայ՝ մարդ ծնած ըլլալուն համար, փոխանակ մեքենայի։

Գերմանիա բերուած բանուոր գերիները ամէն ազգէ են։ Անոնցմէ մէկը՝ մասնաւորաբար, Ֆրանսացի մը՝ Ժօզէֆ, Մորիցի բարեկամութիւնը կը շահի։ Ժօզէֆ կը սիրէ իր ընկերները salve sclave (ողջոյն գերի) խօսքերով բարեւել։ Ան ալ կը պատկանի մարդոց այն խումբին, որ դէպքերուն մասին կը խորհի եւ կ'աշխատի անոնց լուծումը գտնել, հետեւաբար եւ կրկնակի դժբախտ կը զգայ։

Ընթերցողը ականատես կ'ըլլայ Մորիցի եւ Ժօզէֆի հետ, թէ ինչպէս լեհ գերի կիներ կը բերուին արգելափակման կայանները, պարբերաբար, այր գերիներուն գոհացում տալու համար։ Այդ կիները ինչո՞ւ ընդունած են այդ պաշտօնը։ Պարզապէս անոր համար որ կ'ուզեն վերագտնել իրենց ազատութիւնը։ Անոնց խոստացուած է ազատութիւն՝ եթէ վեց ամիս շարունակ մէկ կայանէն միւսը այցելել ընդունին։ Բայց վեց ամիս վերջ, գրեթէ քայքայուած դուրս կ'ելլեն արգելափակման կայաններէն՝ ուղղակի հիւանդանոց, յիմարանոց կամ գերեզմանատուն փոխադրուելու համար։ Այդ կիներն ալ գերիներ են, որոնք կ'աշխատին իրենց շղթաները խորտակել, բայց ատոր փոխարէն՝ իրենք զիրենք պատառ-պատառ կ'ընեն։ «Ստրկութեան շղթաները աւելի զօրաւոր են, քան մարդկային մարմինը»։

Այս միջոցին է, որ Մորիցի համար ամէնէն անսպասելի դէպք մը կը պատահի։ Գերման S. S. սպայ մը որ ցեղաբանական եւ մարդաբանական պրպտումներու մասնագէտ է, կը տեսնէ Մորիցը, եւ անմիջապէս կը վճռէ թէ Մորից կը պատկանի գերման զտարիւն ցեղին ամենազտարիւն մէկ խումբին, որ կը կոչուի «հերոսական ընտանիքը»։ Երկու հարիւր ընտանիք միայն կայ ամբողջ աշխարհի մէջ՝ այս ցեղին պատկանող։ Գերման սպային համար ամենամեծ երջանկութիւն է Մորիցի պէս տիպար մը ունենալ իր տրամադրութեան տակ։

Կարելի է երեւակայել կացութեան խեղկատակութիւնը Մորիցին համար, որ Ռումանիոյ մէջ բանտարկուած էր իբրեւ Հրեայ, իսկ այժմ Գերմանիոյ մէջ ազատ կ'արձակուի՝ որպէս արիական ցեղի ամենազտարիւն ներկայացուցիչ տիպարը։

Երբ կ'ըսենք «Ազատ կ'արձակուի», խօսելու ձեւ մըն է։ Որովհետեւ գերման սպային միակ երազը՝ կենդանաբանական պարտէզներու օրինակին վրայ՝ մարդկային ցեղերու եւ տիպարներու պարտէզ մը հիմնելն է, որուն առաջին անդամը՝ ահա Մորիցը կրնայ ըլլալ, նուիրուած՝ սպային կողմէ։ Արդարեւ ինչ հպարտութիւն գերման ժողովուրդին համար, երբ գերման ցեղի տաղաւարին մէջ ցուցադրուի նաեւ «հերոսական ընտանիք»ի այս ներկայացուցիչ-տիպարը։

Մինչ այդ, Մորից S. S. զինուոր կ'ըլլայ, գերութեան մէկ ուրիշ տեսակ, վասնզի այս անգամ ստիպուած է հսկողութիւն բանեցնել իր նախկին ընկերներուն վրայ, եւ կեանքին իսկ գնով արգիլել, որ փախչին։

Գերմանական կարգապահութեան եւ պարտականութեան գիտակցութեան մէկ ապշեցուցիչ օրինակը կը տրուի մեզի, երբ, Մորից որ տարիներու ընթացքին սնունդի պակասի պատճառով տկարացած, կը փոխադրուի գերմանական զինուորական հիւանդանոց մը, զինքը խնամող բժիշկը կը կանչէ հիւանդապահուհի մը՝ Հիլտան, եւ անոր կը յանձնէ Մորիցը։ «Այս տղան պէտք ունի կնոջ մը, որ ըլլայ իր սիրուհին, մայրն ու քոյրը միաժամանակ»։ Հիլտան կը հպարտանայ որ բժիշկը զինքն ընտրեց, փոխանակ ուրիշի մը, ազգասիրութեան այս ապացոյցը տալու համար։ Ի վերջոյ, Հիլտա եւ Մորից կ'ամուսնանան՝ մասամբ անոր համար որ ամուսնացող հիւանդապահուհիներն ու զինուորները 14 օր աւելի արձակուրդ կը ստանան։ Իսկ շուտով կ'ունենան նաեւ զաւակ մը, Ֆրանցը, որպէսզի աւելի շատ ուտելիք ստանան պարենաւորման նախարարութենէն։

Մինչ այդ Գերմանիան կը գրաւուի դաշնակից եւ ռուս բանակներու կողմէ։ Մորից կ'օգնէ Ժօզէֆին եւ քանի մը ուրիշ Ֆրանսացի գերիներու, որ փախչին գերմանական կայանէն եւ ինքն ալ կը միանայ անոնց։ Քանի մը օր կերակրուելէ եւ խնամուելէ վերջ UNRAի մէջ, Մորից կ'ուղարկուի ամերիկեան արգելափակման կայան մը, որովհետեւ Ռումանացի է։— «Ռումանացի՞» էք. կը հարցնէ ամերիկացի ենթասպան, «ուրեմն Դաշնակիցներուն թշնամի էք»։

Մինչ այդ Հիլտան իր զաւկին հետ անձնասպան կ'ըլլայ՝ ինքզինքը հրկիզելով, որպէսզի Ռուսերուն ձեռքը չանցնի։

Այս ժամանակ է, որ Մորից, ամերիկեան արգելափակման կայանի մը մէջ կը հանդիպի Թրայան Քօրուկային, որ իր կնոջ հետ Ռումանիայէն Խրուաթիա, Աւստրիա եւ Չեխոսլովաքիա փախչելէն վերջը (Ռուսերուն ձեռքը չիյնալու համար), կուգայ Արեւմտեան Գերմանիա՝ Ամերիկեան գրաւման շրջանը, ուր կը ձերբակալուի որպէս թշնամի։ Հակառակ անոր որ Ռումանիան երկու տարիէ ի վեր բաժնուած է Գերմանիայէն եւ Դաշնակիցներու կողքին կը կռուի, Ամերիկացի սպան իր ստացած հրահանգներուն միայն կը հետեւի. «Թշնամի երկիրներ են՝ Ռումանիան, Հունգարիան, Ֆինլանտան, Գերմանիան, Ճափոնը, Իտալիան»։

— «Ահաւասիկ եւ Արեւմուտքը», կ'ըսէ Թրայան, «ոչ դէպքերը, ոչ ալ անհատները կը հետաքրքրեն զիրենք, ամէն ինչ ընդհանրացուած են։ Ռուսական մղձաւանջէն փախանք՝ այստեղ իյնալու համար, բայց այս միջոցիս մարդիկ ոչ մէկ տեղ լաւ եւ հանգիստ կրնան ըլլալ։ Աշխարհը դադրած է մարդոց պատկանելէ»։ Եւ կը շարունակէ, ալ աւելի դառնացած.— «Կենդանական նոր տեսակ մըն է որ աշխարհը կը կառավարէ. գրասենեակներու մէջ աշխատող քաղաքացիներն են անոնք, որոնք առաջ եկած են մեքենային ու մարդու ձուլումէն»։

Մորից եւ Թրայան այլեւս չեն բաժնուիր իրարմէ, մինչեւ Թրայանի մահը։ Թրայան կը սկսի գրել իր pétitionները, թուով ութ, որոնք հեղինակին փիլիսոփայութեան հրաշալի օրինակներ են՝ տնտեսական, արդարութեան եւ գեղեցկագիտական հարցերու մասին։

Այս ձեւով է, որ կը յանդի դառն բայց ճիշդ եզրակացութիւններու. — «Արդար մը պատժելու համար», կ'ըսէ ան, «դատաւորները սովորութիւն ունէին զայն երկու մեղաւորներով շրջապատելու։ Գրեթէ դասական մեթոտ է, Յիսուսի օրէն մնացած։ Այսօր նոյն բանը տեղի կ'ունենայ, միայն թէ համեմատութիւնները փոխուած են. տասը հազար անմեղներ շրջապատուած են՝ երկու մեղաւորներով»։

Թրայան եւ Մորից 15 կայան կը փոխեն, մինչեւ որ կը հանդիպին Թրայանի հօրը՝ Ալեքսանդր Քօրուկային, գերի եւ երկու սրունքները կտրուած։

Ռումանական այն պզտիկ գիւղին մէջ, ուր մեր պատմութիւնը սկսաւ, երիտասարդութիւնը կ'որոշէ անտառները ապաստանիլ եւ դիմադրել գրաւող ռուսական բանակին. կը խնդրեն քահանայէն, որ զիրենք օրհնէ։ Այս ժեստը բաւական կ'ըլլայ, որ Ռուսերը գիւղին մէջ տեղաւորուելէ անմիջապէս վերջ կազմեն «Ժողովրդական Դատարան» եւ առաջին առթիւ դատապարտեն ու գնդակահարեն քահանան ալ՝ ուրիշներու կարգին։

Սուզաննան ու Արիսթիդան (Մորիցի կինն ու մայրը) տեսնելով որ քահանան տակաւին մեռած չէ, կը յանձնեն նահանջող գերման զինուորներուն, որոնք ծերունին կը տանին հիւանդանոց եւ սրունքները կը կտրեն։ Ամերիկացիները երբ կը հասնին, կը գրաւեն հիւանդանոցն ու պատսպարեալները, ինչպէս եւ՝ քահանան, որ կ'ուղարկեն արգելափակման կայան՝ որպէս նացի. «եթէ նացի կամ գործակից չես, Գերմանները ինչո՞ւ քեզ կը խնամէին։ Երբէ՞ն ի վեր Գերմանները մարդասէր դարձեր են, որ ճամբուն վրայ գտնուած վիրաւոր մը իրենց հիւանդանոցը փոխադրեն»։ Ամերիկացի սպան է խօսողը, իր սովորական նեղմտութեամբ եւ կասկածամտութեամբ։

ՇԱՔԻ

Սելանիկը երէկ եւ այսօր

Սելանիկ (Թեսաղոնիկէ) Յունաստանի ամէնէն հին քաղաքներէն մէկն է։ Նախապէս հոն կը բնակէին նախահէլլէնները, որոնք կը կոչուէին նաեւ Թեսալոյ։ Քաղաքը փթթեցաւ 3000 տարի առաջ (Ն. Ք.)։ Իսկ իր քաղաքակրթութիւնը գագաթնակէտին հասաւ 2000ին (Ն. Ք.), Միկենեան դարաշրջանին։ Այն ատեն փոքր էր քաղաքը, այսօր ալ կը տեսնուին տակաւին Կիկլոպայքի ցամաքային պարիսպները, ինչպէս եւ շիրիմ մը որ կը գտնուի դէպի հիւսիս քաղաքէն դուրս։

Սելանիկ իր անունը կը պարտի Կասանդրի, Մեծն Աղեքսանդրի զօրավարներէն մէկը որ 315ին (Ն. Ք.) մկրտեց քաղաքը Թեսաղոնիկէ անունով, ի պատիւ իր կնոջը, որ աղջիկն էր Փիլիպպոս Բ. Թագաւորին եւ քոյրը Մեծն Աղեքսանդրի։

Ամէնէն առաջ Հռովմէացիներն էին որ գնահատեցին Թեսաղոնիկէի առեւտրական եւ զինուորական կարեւորութիւնը։ 167ին (Ն. Ք.) անոնք ջնջեցին Մակեդոնական Թագաւորութիւնը եւ Թեսաղոնիկէ չորրորդապետութեան մայրաքաղաքներէն մէկը ըրին, որու մէջ բաժնուած էր Մակեդոնիան։ Հռովմէացիները զարդարեցին Թեսաղոնիկէն հռովմէական շքեղութեամբ։ Հռովմէական Էգնատիան ճամբան անկէ կ'անցնէր։

1430 Մարտ 29ին գրաւուեցաւ քաղաքը Թուրքերու կողմէ եւ հինգ դար անոնց ձեռքը մնաց։ 1912 — 1913ի ազատագրութեան պատերազմներուն Սելանիկ՝ Յունաստանի տրուեցաւ վերստին 26 հոկտեմբեր, 1912ին։

Թէեւ կանուխէն իսկ Սելանիկ եղած է կարեւոր կեդրոն մը առեւտուրի եւ հաղորդակցութեան, սակայն իր ազատագրութենէն վերջ աւելի եւս ծաղկեցաւ առեւտուրը։

Առաջին աշխարհամարտը առժամապէս դադրեցուց իր արագ զարգացումը։

Սելանիկի դիրքը մեծ արժէք ունի զինուորական տեսակէտով։ Այդ պատճառով ալ 1915ին Դաշնակիցները, (Բրիտանացիները, Ֆրանսացիները եւ Իտալացիները) իբրեւ խարիսխ ընտրեցին զայն։

Դաշնակից բանակները, որոնց կողքին հերոսաբար կը կռուէր նաեւ յունական բանակը, իրենց յարձակումը կատարեցին Յունաստանէն եւ խորտակեցին Գերման-պուլկար եւթրքական ճակատը, ինչ որ փութացուց պատերազմին վախճանը։

Սելանիկ Յունաստանի երկրորդ մեծ քաղաքն է, Աթէնքէն վերջ։ Մեծ՝ ընդարձակութեամբ եւ ժողովուրդով ինչպէս եւ յառաջդիմութեամբ։

Կլիման տաք է ամառը եւ ցուրտ ձմեռը։ Խոնաւ է, սակայն առողջարար միեւնոյն ատեն, շնորհիւ հարաւարեւմտեան հովին։

1917 Օգոստոս 17ին դիպուածով հրդեհ մը այրեց Սելանիկի կեդրոնին մեծ մասը, ինչ որ թշուառութիւն եւ աւեր յառաջ բերաւ, սակայն եւ այնպէս պատճառ եղաւ որ Սելանիկ շուտով վերաշինուի։

Յունական պետութիւնը որոշեց վերաշինել քաղաքը համաձայն լաւ մշակուած յատակագծի մը։

Քաղաքը բաժնուած է կեդրոնական մասի մը, ուր կը գտնուին խանութները, շուկան եւն։ Վերի մասը, որ յատկացուած է բնակութեան, քաղաքին կանանչ մասն է, փոքր տուներով, շրջապատուած պարտէզներով։ Մեծ առեւտուրի եւ ճարտարարուեստի մասը կը գտնուի երկաթուղիներու կայարաններուն մօտ։ Քաղաքի այս յատակագծին մէջ նախատեսուած են դատական ատեանի շէնքը, քաղաքապետական շէնքը, պետական թատրոնները, դպրոցները։ Առկախ են տակաւին այս գործերը, սակայն պիտի շինուին աւելի խաղաղ շրջաններու մէջ։

Սելանիկի ներկայ բնակչութեան թիւը 300 հազարի կը հասնի։ Մինչեւ 1940 շատ մեծ առեւտուր եւ ճարտարարուեստ ունէր։ Պատերազմին եւ գրաւման հետեւանքով, 1940 Սեպտեմբերին դադրեցաւ Միջազգային Տօնավաճառը որ 1926էն ի վեր տեղի կ'ունենար եւ մեծապէս կը նպաստէր առեւտուրին եւ ճարտարարուեստին։

Սելանիկի Միջազգային Տօնավաճառը ցոյց կուտար թէ որքան գերազանց է յունական արտադրութիւնը եւ ճարտարարուեստը, բաղդատելով ուրիշ երկիրներու արտադրութեանց հետ։

Օտար երկիրներու ցուցադրողներու թիւը 600 էր, իսկ 3500 Յունաստանինը 1927ին եւ 1938ին։ Ասիկա ցոյց կուտայ որ Սելանիկի Միջազգային Տօնավաճառը միակ առեւտրական կեդրոնը դարձած էր հարաւ արեւելեան Եւրոպայի։

Յունաստանի աշխարհագրական դիրքը եւ մասնաւորապէս Սելանիկինը, ծովային յարաբերութեան տեսակէտով, կ'արդարացնէ կարեւորութիւնը այս նաւահանգստին։ Յունաստանի երկրորդ մեծ նաւահանգիստն է Սելանիկ, Պիրէոնէն վերջ։ Թեսաղոնիկէի ծոցին վրայ կը գտնուի եւ գլխաւոր ելքն է Պալքանեան պետութեանց, Եգէական ծովուն վրայ։

Նախապատերազմեան վերջին տասնամեակին արդիացման եւ ծաւալման ծրագիր մը կը մշակուէր, սակայն ընդհատեցաւ հինգ-վեց տարի պատերազմին հետեւանքով։ Ներկայիս արագ թափով վերսկսած են ճարտարապետական ձեռ-

նարկները, նաւահանգստին վրայ։

Պատերազմէն առաջ մինչեւ 1940, Սելանիկի նաւահանգիստը տարեկան 350 հազար թոն բեռ կ՚առնէր կուտար եւ հարիւր հազար ճամբորդներ անկէ կ՚անցնէին։

1925էն ի վեր այս նաւահանգիստը իբրեւ Ազատ գօտի կը ծառայէր։ Մինչեւ գերմանական գրաւումը, Եուկոսլաւիան ալ Ազատ գօտի մը ունէր, յիսուն տարուան պայմանագրութեամբ։

Նախահելլէնական, Հելլէնական եւ Հռով-մէական դարաշրջանները շատ մը մասունքներ ձգած են, զորս դժուար է պեղել։ Այսուհանդերձ բիւզանդական դարաշրջանին, Սելանիկ շատ հարստացաւ եւ իր յատկանիշը, գեղարուեստի պատմութեան տեսակէտէն, գերազանցապէս բիւզանդական է։

Սեալնիկի բիւզանդական յուշարձանները մեծ առաւելութիւն մը ունին։ Անոնց կը ներկայացնեն մարդկութեան ամէնէն կարեւոր քաղաքակրթութիւններէն մէկը, եւ կը լուսաբանեն այս քաղաքակրթութեան ամէն մէկ աստիճանը։ Ս. Դիմիդրոյի եւ Աքիրոպիոսի եկեղեցիները կը յիշեցնեն հին յունական մեհեանները, սակայն գմբէթաւոր, կամարաւոր եկեղեցիները կը ներկայացնեն հարազատ բիւզանդական արուեստը, ինչպէս Ս. Գէորգը։

Սուրբ Սօֆի մեծ եկեղեցին բիւզանդական արուեստի կատարելագործութիւն է, նմանապէս միւս փոքր եկեղեցիները։

Բոլոր եկեղեցիներն ալ փոփոխութեան եւ վընասներու ենթարկուեցան կամ իսլամական մըզկիթներու վերածուելով Թրքական հինգ դարու տիրապետութեան ատեն եւ կամ ժամանակի աւերումով։

1912ի ազատագրութենէն վերջ, շնորհիւ Յոյներու դէպի գեղարուեստը ունեցած յարգանքին, այս եկեղեցիները վերագտան իրենց բուն ձեւը եւ շքեղութիւնը, իսկ քաղաքին պատմական եւ գեղարուեստական նկարագիրը հիմա շատ ցայտուն է։ Թ. Ա. Թ.

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՆԿԱՐԻՉ Կ. ՄՈՄՃԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Ժան Պուրէ կը գրէ Artsի Փետր. 10 թիւին մէջ.— «Մոմճեան իր երրորդ ցուցահանդէսին մէջ կը ներկայացնէ դաշտային եւ ծովային նկարներ, որոնք կը վաւերացնեն այն ինչ որ արդէն ըսած ենք իր արուեստի մասին.— Ցստակ գծագրութիւն, հաճելի երանգներ եւ լաւ դրսեւորուած զգայնութիւնը մթնոլորտին»։

Ժան Մօզըլան, Opéraի Փետր. 15ի թիւին մէջ, — «Երիտասարդ նկարիչ մը, աւիւնով, կեանքով լեցուն։ Յաղթանդամ։ Իր գեղեցիկ ջրանկարները, խեժանկարները (կուաշ), փոքրածաւալ են, բայց Մոմճեան գիտցած է հոն դնել ամէն ինչ, առանց բեռնաւորելու, առանց ծանրացնելու։ Զարմանահրաշ են իր գոյները իրենց կենդանութեամբ եւ անսպասելի քնքշութեամբ, երբ հարցը կը վերաբերի Փարիզի։ Մոմճեան անձնատուր եղած է կախարդանքին ու իր միտքը ծառայած է իբր պրիսմակ ի նպաստ ամենասպիտակ լոյսի խաղերուն։ Ծիածանի մը պէս, ան կը պարզէ ամէն ինչ»։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Սեվռի Մուրատեան վարժարանի նախկ. «Պէշիկթաշլեան» թատերասրահը, որ քանդուած էր պատերազմին, շնորհիւ Միաբանութեան յամառ ճիգերուն եւ քանի մը կրթասէր հայրենակիցներու օժանդակութեան, հիմնովին վերաշինուած է։ Ընդարձակ եւ օդասուն սրահ մը, օժտուած արդիական յարմարութիւններով։ Բեմին խորը նկազարդուած՝ գեղածիծաղ Արարատեան դաշտը, որուն վերեւ կ՚իշխեն վեհափառ՝ մեծ ու փոքըր Մասիսները, իրենց ձիւնասպիտակ գագաթներով։ Գործ՝ Պ. Բաբգէն Պօտոսեանի։

Ահա այս սրահին բացման արարողութիւնը կատարուեցաւ, անցեալ կիրակի օր, (12 Մարտ) դպրոցի աշակերտութեան կողմէ կազմակերպուած թատերական ներկայացումով մը։

Որոշեալ ժամէն առաջ այլազան բազմութիւն մը խուժած էր թատերասրրահը, քաջալերելու եւ դիտելու համար մեր տղոց բեմական ձիրքերն ու ընդունակութիւնները, մայրենի բարբառով։ Շատեր ոտքի մնացին չորս ժամ, ուրիշներ ետ վերադարձան։

Մուրատեան վարժարանի տեսուչ Հ. Սահակ Վ. Տէր Մովսէսեան հանդիսաւորապէս սրահին բացումը կատարեց, զայն անուանակոչելով «Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Ալէմշահ» թատերասրահ։ Առաջինը իբրեւ հիմնադիրներէն մէկը թատերական գրականութեան, իսկ ողբացեալ Գուրգէնը՝ իբր արուեստագէտ ուսուցիչ վարժարանին։ Դպրոցին վերաշինութեան համար իր թափած ջանքերը երախտագիտութեամբ կը յիշուին վարդապետներուն կողմէ։

Հ. Սահակ Վ. յիշատակեց անունները այն կրթանուէր Հայերուն, Փարիզ, Լիոն, Մարսէյլ, որոնք իրենց նիւթական օժանդակութիւններով թեթեւցուցին Տեսչութեան ծանր բեռը, վերակառուցանելու համար սրահը.— Տէր եւ Տիկին Պարկիրճեան, որոնք բեմին եւ պատուհաններուն գեղեցիկ վարագոյրները նուիրեցին։ Տէր եւ Տիկ. Ս. Տէօքմէճեան, որոնք թատերասրահին եւ մուտքի լոյսերու ծախքերը հոգացին։ Պ. Թովմասեան Գրիգոր (Լիոնէն) կոկիկ գումարով մը վերաշինութեան գործին օգնեց։ Տէր եւ Տիկին Վանլըեան, նուիրեցին վարագոյրներու արոյրէ ձողերը։

Վարագոյրը բացուեցաւ «Թէոտոր Սալհունի» ողբերգութիւնով։ Դէպքը տեղի կ՚ունենայ Գ.րդ դարուն։ Տրդատ Թագաւորի օրով։ Կռապաշտութեան եւ քրիստոնէութեան պայքար մը՝ Սալհունեաց իշխան Սուրէնի եւ իր քրիստոնեայ դարձած զաւկին՝ Թէոտորի միջեւ։ Երբ դեռատի Թէոտոր արհամարհելով իր հօր սաստերն ու բանտը, սրախողխող կ՚իյնայ որդեսպան հօրը ձեռքով։

Գլխաւոր դերակատարներէն Տիրան Կառվարենց եւ Ս. Գզիրեան, յաջող խաղարկութիւն մը ունեցան։ Ցստակ էր իրենց հայերէն առոգանութիւնը եւ հասկցած էին իրենց դերերը։

Ներկայացուեցաւ նաեւ «Երգի Դասը», երգախառն զաւեշտ, խաղարկութեամբ Ժ. Տէտէեանի եւ Զ. եւ Է. դասարաններու փոքրիկներուն։ Բոլոր երգերը հեղինակած էր Օր. Փիշմիշեան, որ աղուոր կ՚ընկերանար դաշնակով։

Դարձեալ զաւեշտ մը, «Կըկըլ Մարդար», դերակատարներէն յիշենք Դաւիթեան Գրիգոր, Խաչատուրեան Պ., Տէմիրճեան Արա, Յակոբեան եւն։ Իր լաւ կատարեցին իրենց դերերը, ծափերու արժանանալով։ Եւ վերջապէս «Le Colis de Mr. Dominique», ֆրանսերէն զաւեշտ մը, որ ակներեւ յաջողութիւն մը եղաւ։ Մեր տղաքը այստեղ իրենց կալուածին մէջ էին։ Զկար հայերէնի վարանումն ու շուարումը։ Մաղթենք որ յետագային նոյն տիրապետումն ունենան եւ մայրենի լեզուին։ Բոլոր դերասաններն ալ գնահատանքի արժանի են.— Արթինեան, Պէրպէրեան, Տէմիրճեան, Սողոմոնեան, Եալնիզեան, Մէլէմէճեան, Թէրզեան։

Միջնարարներուն եղան հայերէն արտասանութիւններ, պար, նուագ, միշտ աշակերտներուն կողմէ։ Կովկասեան տարազով պարեց Յ. Փափազեան արժանանալով բազմութեան ծափերուն։ Յաջող էր մանաւանդ Ալեքսանդրի արտասանութիւնը Դ. Վարուժանէն։ Իսկ մեր դեռատի ջութակահար Վարուժանը (Լիբանանէն), արժանացաւ սրտագին ծափերու։

Հայկական ոգին կը տիրապետէր այդ օրը սրահին ներսն ու դուրսը եւ զուր չանցան վարդապետներուն ու աշակերտներուն ջանքերը։ Ա.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ.— Կիրակի 12 Մարտ, Հայ Մարզականին (U. S. A.) Ա. խումբը իր ախոյենական 17րդ Promotion Lyonnaiseի ճակատագրական մրցումը տեղի ունեցաւ։

Promotion d'Honneur Լանսէի անուանի խումբին դէմ, մեր դաշտին վրայ։ Այս խումբը այժմ մեր փուլին առաջիններէն է։ Երկու տարիէ ի վեր կը ճակատինք այս խումբին դէմ։ Անցեալ տարի մեր գնդակի հերոսին՝ Յ. Գազանճեանին սրունքը կոտրեցաւ Լանսէի յաղթանդամ եւ բարձրահասակ բերդապահին զարնուելով։ Մեր կեդրոնի յառաջապահը դեռ ի վիճակի չէ խաղալու։ Ահա այս զօրաւոր խումբը ինքնավստահ եւ յոխորդանքով մտաւ դաշտ։ Ժամը 3·15ին։

Եղանակին ամէնէն բազմամարդ հանդիսականները եղերած էին դաշտը, հակառակ սաստիկ հովին։ Առաջին կիսախաղին մերոնք օգտուելով անցան բուռն յարձակողականի մը, տիրապետելով դաշտին։ Մրցումը դրեթէ հակառակորդին բերդին շուրջն էր։ Սակայն Լանսէցիները յաղթանդամ եւ ճկուն, զօրաւոր դիմադրութիւն մը ցոյց տըւին մանաւանդ իրենց անուանի բերդապահը թոչունն անգամ կրնար կեցնել։ Հակառակ այս կատաղի դիմադրութեանց, 29րդ վայրկեանին մեր Սիւափէն, առաջին կէտը նշանակեց դըրդադին ծափերու մէջ։ Լանսէ բաշերը թափ կուտար նոյն ձեւով։ 41րդ վայրկեանին Աւագ Ժամագործեանը նշանակեց երկրորդ կէտը։

Առաջին կիսախաղը լրացաւ մեր յաղթանակով 2–1։ Երկրորդ կիսախաղին հովը հակառակորդին հետ էր։ Հակառակ այս փաստին մէկ նշանակէտ միայն շահած եղաւ հռչակաւոր Լանսէն։ Մեր մարզականի հակառակ չարքմը ձախորդութեանց, դարձեալ յաղթական կը հանդիսանայ յանդուգն խումբերու դիմաց։ Ուրեմն ընդհ. դասաւորման մէջ 31 կէտ ունինք։— Թղթակից

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (33)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Զ.

Միաժամանակ ձորի մէջ երեւան եկաւ եւ մի այլ առարկայ, բայց շարժուն եւ ոչ թէ կախարդուած։

Նա ստուերի նման սլացաւ, անցաւ գետակը։ Նա գալիս էր դէպի պառաւի բնակարանը։ Փերին ոչ մի շարժում չըրեց, թէեւ տեսաւ եկողին։ Իսկոյն հասկացաւ որ դա մարդ է, իսկ մարդը, ինչ էլ լինէր, չէր կարող վնասել անտուն, անտէր պառաւին։ Եկողը բարձրացաւ ձորից եւ իսկոյն նստեց Փերիի կողքին։

Այդ ժամանակ միայն իմացաւ պառաւը որ իր հիւրը մի գլխաբաց աղջիկ է։

— Ձե՞ս վախենում, հարցրեց նա։

Այդպէս կորած անկիւնում գիշերողը չէր կարող վախկոտներից լինել։ Պառաւը այդ ուզեց հասկացնել՝ երկու անգամ թօթվելով իր ուսերը։

— Ձե՞ս վախենում… Ես վախեցնող եմ… Երեխաները փախչում են իմ առջեւից, որովհետեւ ես սարսափելի եմ…

Այդ խօսքերին հետեւեց մի վայրենի, անմիտ ծիծաղ, խելացնորի ծիծաղ, որ սարսուռ է ազդում։ Դա նոյն աղջիկն էր, որ այնքան զարմացրեց Գայիանէին Վարդավառի օրը։

— Ինչո՞ւ չես վախում, հը՞, բացականչեց նա, բռնելով պառաւի թեւը.— դու էլ ինձ նման ես, հա՞…

— Ես քեզ չեմ ճանաչում, վերջապէս պատասխանեց Փերին։

— Ճանաչում ես… պլոկուած, խայտառակուած մի աղջիկ կայ… այդ ես եմ…

Նա յանկարծ փոխեց խօսքը, ձեռքը տարաւ իր ծոցը եւ մի բուռ պտուղներ հանելով, ածեց քնած երեխայի գոգը։

— Քեզ համար է…

Նրա ձայնը այժմ խուլ էր եւ դողդոջուն։ Ծմակից էր քաղել պտուղները։ Մի քանի բուռ էլ հանեց եւ շարունակեց.

— Ես էլի կը բերեմ։

Ապա մի վայրկեան կանգ առաւ, կարծես ուզում էր խօսքեր գտնել։ Ձեռքը քսեց ճակատին եւ արտասանեց մի խեղճ աղաչաւոր ձայնով.

— Ինձ համար մի երգ ասա, մի սուգ, որ այս գիշերից էլ սեւ լինի… Դու լաւերը գիտես, ընտրիր ամէնից խիստը, որովհետեւ ես լաց լինել եմ ուզում։

Փերին իսկոյն պատրաստուեց։ Նրա գլուխն սկսեց ծանր կերպով տատանուել, դա նշան էր որ գալիս են արտասուքները։ Բայց նա չգիտէր թէ ով է իրան այցելողը, ինչ վիշտ ունի եւ որտեղից պիտի սկսել։

— Սկսիր այն տեղից, ուր կանգնած է նշանած աղջիկը, ասաց տարաժամ այցելուն.— Ասա, որ այդ աղջիկը անբախտ էր, որովհետեւ շատ երջանիկ էր… Գիտե՞ս դու, տեսե՞լ ես… Սեւ բեխերը ոլորող մի երիտասարդ գալիս էր այն տունը, ուր այդ աղջիկն էր ապրում իր մօր հետ։ Նազլու… Աղջկայ անունը… Այդ ես եմ։ Մայրամ… մայրս… Մի երեկոյ… Սեւ, սեւ երեկոյ էր… Նազլուին տեսնելու էին գնում ոչ թէ թուխ բեխերով երիտասարդը, այլ երկու դեւեր, որոնց մեր կողմի մարդիկ, կեղծաւորները, Թուրք են անուանում։ Ես որբ եմ… Գոնէ ատամներս սուր լինէին… ինչո՞վ պատռեմ, ինչո՞վ ծուատեմ նըրանց… Ահ, իմ միսը պղծեցին նրանք եւ ես չկարողացայ նրանց միսը թել – թել քաշել։ Ցետոյ միայն, երբ անցել էր սեւ գիշերը, ես տեսայ մի վարազ, որ ունէր սուր ժանիքներ… Լաւ ատամներ… Բայց մենք չունենք…

Նորից էլի այդ ժանիքները խառնեցին նրա խելքը, նորից նրա պատմութիւնը դարձաւ անկապ։

Փերին հազիւ էր կարողանում մի բան հասկանալ այդ խառնափնթոր պատմուածքից։ Նա իմացաւ, որ այդ գիշերը Նազլուի տանը կատարուել էր մէկը այն գազանութիւններից, որոնք այնքան սովորական էին դարձել վերջին ժամանակները։ Բայց ոչ նշանած աղջիկը, ոչ նրա մայրը չէին կարողացել անյայտութեան քօղ գցել այդ դժբախտութեան վրայ։ Մայրը վազել էր իր փեսայի ետեւից։ Փեսան եկել էր եւ կռիւը նրա ու երկու գազանների մէջ շուտ կը վերջանար ու լաւ կը լինէր այդ տան պատուի համար, եթէ հարեւան տանը քնած զինուորները դուրս չը թափուէին։ Նրանք օգնեցին իրանց ընկերներին եւ նշանած երիտասարդը ընկաւ տան շէմքում, զինուորի սուրը շատ խոր էր մտել նրա կրծքի մէջ։

ԼԷՕ

ներ գործադուլ յայտարարած են Սէն Նազէռի նաւահանգիստին մէջ, տասը օրէ ի վեր :

★ Հացթուխ բանուորներու գործադուլին առթիւ, փռապանները կ'առարկեն թէ չեն կրնար յաւելում կատարել, առանց բարձրացնելու հացին գինը կամ պետական նպաստ ստանալու: Կառավարութիւնը մերժեց երկու պահանջներն ալ :

★ Հինգ ոստիկաններ վիրաւորուեցան Թուլուզի մէջ, իբրեւ հետեւանք քանի ոստիկաններու եւ քանի մը հարիւր բանուորներու միջեւ ծագած ընդհարումի մը: Բանուորները կը պահանջէին ազատ արձակել զինուոր մը, որ ձերբակալուած էր, երբ Թռուցիկներ կը բաժնէր զօրանոցին մէջ, Հնդկաչինի պատերազմին դէմ :

Կացութիւնը ծանրացաւ Պելժիոյ մէջ

Քանի մը օրէ ի վեր աւելի ծանրացած է կացութիւնը Պելժիոյ մէջ, իբրեւ հետեւանք Թագաւորական հարցին :

Ազատական նախարարները հրաժարած ըլլալով, կառավարութիւնը հարկադրուեցաւ քաշուիլ: Վարչապետը կացութեան պիտի հետեւի, մինչեւ որ կարելի ըլլայ ելք մը գտնել :

Գործադուլները կը ծաւալին ամբողջ երկրին մէջ, իբրեւ բողոքի ցոյց: Կիրակի օր զինեալ ընդհարումներ ալ պատահեցան Թագաւորին կուսակիցներուն եւ հակառակորդներուն միջեւ, Լուվէնի մօտ: Կռիւը դադրեցաւ, երբ ոստիկանութիւնը հասաւ: Մարդկային կորուստ չկայ: Ոստիկանութիւնը մեծ քանակութեամբ ռազմանիւթ գրաւեց հակալէոփոլտեան տան մը մէջ :

Հրաժարեալ վարչապետը, Պ. Էյքէնս, կը խորհի միացեալ նիստի մը հրաւիրել խորհրդարանը, բայց ազատականները կ'ընդդիմանան : Ֆրանսախօս Վալոնները կը սպառնան նոր հանրաքուէ մը պահանջել, եթէ Թագաւորը վերադառնայ: Այդ պարագային երեք ինքնավար շրջաններու պիտի բաժնուի երկիրը: Պելժիոյ ամենամեծ արհեստակցական միութիւնը, Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, ծրագիր մը կ'որոճայ, ստիճանաբար գործադուլ յայտարարելու համար,— երկու օր դադար՝ յառաջիկայ շաբթու, երեք օր՝ միւս շաբթու, որպէսզի Թագաւորը հարկադրուի հրաժարիլ :

Ընկերվարական կուսակցութիւնը բացառիկ նիստ մը գումարեց, մասնակցութեամբ 1162 պատգամաւորներու, որոնք միաձայնութեամբ որոշեցին մաէն օրինաւոր միջոց գործադրել, որպէսզի Լէոփոլտ Գ. հասկնայ թէ «երկրին շահերը իր անձնական շահերէն վեր են »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԾԱՆՐ ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ծագեցան Սայկոնի փողոցներուն մէջ (Հնդկաչին), տեւելով չորս ժամ: Ուսանողները ցոյց մը կազմակերպած էին, բողոքելու համար ամերիկեան մարտանաւերու ներկայութեան դէմ: Ցուցարարները ռումբեր նետեցին ամերիկեան մարտանաւերուն վրայ եւ կրակի տուին կեդրոնական շուկային մէկ մասը: Ութսուն հոգի վիրաւորուեցան: Ցուցարարները վար առնելով պատռեցին ամերիկեան եւ ֆրանսական դրօշներ :

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆ ալ վաւերացուց Մ. Նահանգներուն հետ կնքուած զինական համաձայնութիւնը, 20ի դէմ 292 ձայնով :

ԼԵՀԱՍՏԱՆ պահանջեց Մ. Նահանգներէն կրճատել Վարշաւայի դեսպանատան պաշտօնեաները, կէս առ կէս ետ կանչելով զինուորական, ծովային եւ օդանաւային կցորդները: Նոյնը պիտի պահանջէն Անգլիայէն:

ԽՈՒԺԱՊ մը ծագեցաւ, շաբաթ օր, Պերլինի մէջ, արեւելեան (ռուսական) մարքին անկումով (30 առ հարիւր): Կացութիւնը բարւոքած կը համարուի այժմ :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ դահլիճը նորէն հրաժարեցաւ — վերջին լուրերու համաձայն, կը խորհուի տնտեսական յանձնախումբ մը ղրկել Մոսկուա, կարգադրելու համար առկախ հարցերը: Իրանի մէջ հաւանական չեն գտներ որ Մ. Նահանգները կարենան կարեւոր օգնութիւն մը ընծայել: Թէհրան կը յուսայ ետ առնել 11 թոն ոսկի զոր Խ. Միութիւնը պարտք ձգած է պատերազմի ընթացքին :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Յառաջիկայ Ապրիլին, երբ կը լրանայ ՅԱՌԱՋի վերհրատարակման 5րդ շրջանը, թերթ պիտի չստանան այն բաժանորդները, որոնք չենվճարած իրենց 5րդ տարուան բաժնեգինը :

Մեր Mandat - chèqueի քարդերով իւրաքանչիւրին տեղեկացուցած ենք իրենց պարտքը :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Երեկոյթ-պարահանդէս

Ապրիլ 2ին ժամը 16էն 24, Salle Jean Goujonի վերի սրահներուն մէջ :

Attractions **Orchestre**

Ճոխ պիւֆէ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Արուսեակ Ա. Ատոմեան եւ զաւակները՝ Մարիա եւ Սիրան Ատոմեան եւ պարագաները իրենց խորին շնորհակալիքը կը յայտնեն Հ. Յ. Դ. Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէին, Հ. Յ. Դ. Փարիզի Եգիպտացի կոմիտէին, «Յառաջ»ի խմբագրութեան, Հ. Յ. Դ. Վարդան կոմիտէին, Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անկիէնի մասնաճիւղին, Փարիզի, գաւառի եւ արտասահմանի բարեկամներուն, հայրենակիցներուն եւ ընկերներուն, որոնք անձամբ, հեռագրով կամ նամակով, ծաղկեպսակներով եւ բարենպատակ հաստատութեանց նուիրատուութեամբ ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ (ԱՐՏՕ) ԱՏՈՄԵԱՆԻ

ղառնաղէտ մահուան առթիւ :

ՍԵՐՈԲ ԱՂԲԻՒՐԻ, ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇԻ ԵՒ ՀՐԱՅՐԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Տարօն – Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութիւնը ձեռնարկած է տօնելու երեք անմահներու՝ Սեբոբ Աղբիւրի, Գէորգ Չավուշի եւ Հրայրի նահատակութեան 50ամեակը, 9 Ապրիլ, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Սալ Մազընոյի մէջ, 88 Rue d'Aubagne, Մարսէյլ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

Թատերական ներկայացում

Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, կիրակի երեկոյ, 26 Մարտ, ժամը 8.30ին, Սալ Վօլթէռի մէջ, րիւ Վօլթէռ, Ալֆորվիլ:

Մեծ խնամքով կը ներկայացուի

Սուրէն Պարթեւեանի ԱՆՄԱՀ ԲՈՅԸ

Յուզիչ տրամ երեք արարով

Ինչպէս նաեւ Երուանդ Օտեանի ՉԱՐԱԼԼԸՆ

Մուտք 150 եւ 100 ֆրանք :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Վարագոյրը կը բացուի յայտարարուած ժամուն :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ս. ԽԱՉ ընկերակցութեան կողմէ, ի նպաստ հայ հիւանդներու եւ կարօտեալներու :

Բարձր հովանաւորութեամբ LOUIS MARINի

Maison des Centrauxի մէջ, 8 rue Jean Goujon, mé tro Champs Elysées, կիրակի 16 Ապրիլ ժամը 16էն կէս գիշեր:

Գեղարուեստական բաժին, պիւֆէ, նուագախումբ : Ձեր տոմսերը ապահովել Ets. Vimax, 25 rue de Trévise կամ Ս. Խաչ եկեղեցիէն, 10bis, rue Thouin, Paris (5) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Փարիզի Սեբաստիոյ Նահանգային Միութիւնը, հայրենակից Պ. Գ. Գարակէօզեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի, շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկին Տօքթոր Ա. Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկ. Ա. Մելիքեան եւ Տէր եւ Տիկին Ա. Խորխորեանէ հազարական ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Շիրակեան (Վէրսայլ), Տէր եւ Տիկին Մ. Պօչնակեան, եւ Տէր եւ Տիկին Զ. Մինասեան 500ական ֆրանք :

ԾԻԾԱՂԻ ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ԵՐԵԿՈՅ

Théâtre de la Potinière 7 rue Louis le Grand (Opéra)

Հինգշաբթի գիշեր, 23 Մարտ ժամը 9ին

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

Բախտին անիւը

Կատակերգութիւն 3 արար: Փարիզահայ դերասաններու ընտիր խումբով մը, Տէր եւ Տիկին Լաթիֆեան, Վ. Ալթունեան, Տիկին Ազնաւուրեան, Օր. Էլիզ, հեղինակը եւ Ս. Մաքսուտեան :

Մուտքը 500 եւ 250 ֆրանք :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 20.45ին, Chope du Nord: Օրակարգ՝ շարունակութիւն վիճարանութեան, «Հայրենիքի հարցարանին շուրջ»: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ 29 Մարտ, չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Ահարոնեան սրահը, rue des Convalecants: Շատ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՌՈՄԱՆ.— Ապրիլեան Եղեռնի տարեդարձը կը տօնուի Ապրիլ 22ին, St. Bernardի սրահին մէջ : Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Օչական» խումբին եւ մասնակցութեամբ Ազգ. կազմակերպութեանց: Պիտի ներկայացուի Ա. Ահարոնեանի «ԷԼ ՄԻ ԱՂՕԹԻՐԸ» :

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անդրանիկ» ենթակոմիտէի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Օչական» խումբի եւ Կապոյտ Խաչի խառն դասախօսական ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին: Կը դասախօսէ ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ: Նիւթը՝ «Ատրպատականի հերոսական դրուագները»:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Օրը պիտի տօնուի այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, St. Bernardի սովորական սրահին մէջ:

Պիտի խօսի ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Կը նախագահէ ընկեր ՊԱԼԵԱՆ

Պիտի բեմադրուին երկու զաւեշտներ, «ԵՐԱՆՈՍ ԱՂԲԱՐԸ» եւ «ՍՊԻՏԱԿ ՏԱՓԱՏ»Ը:

Մուտքը ազատ է :

ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Սէվրանի Կապոյտ Խաչի, 26 Մարտ ժամը 15էն մինչեւ 24, **Hôtel de France**ի մէջ, 223 Place de la Libération :

Կը ներկայացուի ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը՝

ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ.

եւ ուրիշ անակնկալներ: Ճոխ պիւֆէ :

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Առնել Eglise de Pantin, autobus թիւ 147, իջնել Place de la Libération :

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ հայ խոհարարուհի մը որ կրնայ նաեւ կատարել տան մանր գործերը: Դիմել Տիկին Ճիկէրճեանի, հետեւեալ հասցէով.— M. Courbétian, 15 rue Gossin, Montrouge (Seine) :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Տիկին Եպրաքսէ Տէմիրճեան (Էվէրէկցի) կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Գրիգոր Տէմիրճեան, եւ մօրաքոյրը՝ Գեղանոյշ Գանձապետեան (վերջինը Յունաստանէն Ամերիկա մեկնած է): Տեղեկացնել Տիկին Տէմիրճեանի, 14bis Ave. Bosquet, Paris (7):

Կը խնդրուի Ամերիկայի թերթերէն արտատպել :

ՃԱՇԱՐԱՆ ԱՐԱՐԱՏ

LE DOME ARARAT

Տէր եւ Տնօրէն՝ Ս. ԳԱՐԱԽԱՆԵԱՆ

Նիս այցելող հայրենակիցներուն կ'ապահովէ պանդոկի եւ այլ դիւրութիւններ :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ եւ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՀԱՄԵՂ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ եւ ԽՄՈՐԵՂԷՆՆԵՐ, մատչելի գիներով :

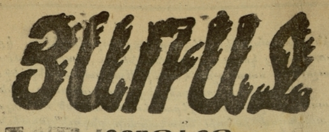
1 Avenue Thiers. Կայարանի դիմաց

Բաց է առտուան ժամը մինչեւ 2

Հեռաձայն 890–38

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Ru eDamesme – (13)

Le Gérant: A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 փր., Տար. 1600, արտ. 2500 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 փր. C.C.P.Paris 1678-63
Mercredi 22 MARS 1950 Չորեքշաբթի 22 ՄԱՐՏ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6108—Նոր շրջան թիւ 1519
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽԵՆԴԸ ՔԱՐ ՄԸ ԳԼՈՐԵՑ...

Ժողովրդային իմաստութիւնը կ'ըսէ.— Ճշմարտութիւնը իմացիր մանուկէն, գինովէն կամ խենդէն:

Ահա նոր վկայութիւն մը... Անգարայէն:

Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովը զօրավար երեսփոխան մը ունի, Սատըք Ալտօղան, որ անհաւասարակշիռ մարդու անուն հանած է, իր յանդուգն, յաճախ յախուռն եւ «պայթուցիկ» ելոյթներով:

Թունդ հակառակորդ՝ կառավարական կուսակցութեան եւ Իսմէթ Ինէօնիւի, ո՛ւր որ բերանը բանայ, փոթորիկ մը կը պայթի:

Ոչ բառերը կը ծամծմէ, ոչ ալ պատկերազարդ յեչոցները: Կ'արտասանէ որակումներ, որոնց գաղտնիքը Թուրքը միայն գիտէ:

Այն աստիճան որ, երբ սկսի խօսիլ Ազգ. Ժողովին մէջ, առաջին բառերէն իսկ ներկաները կը քրթմնջեն, — «Նորէն փախցուց...»:

Ահաւասիկ իր վերջին ելոյթը, այնքան համարձակ եւ պերճախօս:

Ինչպէս պիտի կարդաք երրորդ էջին մէջ, Սատըք Ալտօղան ուժգին պայքար մը բացած է կառավարութեան դէմ, ամբաստանելով զայն թէ կը կաշկանդէ մամուլի, խօսքի, գաղափարի ազատութիւնը:

Այս առթիւ, այնպիսի քար մը կը գլորէ որ, բոլորն ալ ափ ի բերան կը մնան.

— «Քաղաքական եւ կուսակցական ժողովներու մէջ կարծիք յայտնող քաղաքացիներ դատարաններ, բանտերը կը քաշկռտէք: Մենք ենթակայ ենք Միացեալ Ազգերու դաշինքին, որ կը ջնջէ հակասահմանադրական բոլոր օրէնքները»:

Մինչ միւս երեսփոխանները քիթ-բերան կ'ընեն, վիրաւորիչ ակնարկներով, զօրավարը կը շարունակէ, բարկաճայթ.

— «Ո՞ւր տեսնուած բան է որ Հանրապետութեան նախագահը օրէնքէն վեր համարուի: Լաւ մտիկ ըրէք. կա՛մ այն է որ պիտի հպատակինք Միացեալ Ազգերու դաշինքին, եւ կամ մեր կառավարութիւնը այս բեմէն պիտի յայտարարէ ի լուր աշխարհի,— Ես ոչ մարդկային իրաւունք կը ճանչնամ, ո՛չ ալ սահմանադրութիւն»:

Անշուշտ «խենդ» մը միայն կրնար այս խօսքերն արտասանել Թուրքիոյ մէջ: Այն ալ Ազգ. Ժողովի բեմէն:

Ձեռքի տակ չունինք ժողովին ամբողջական ատենագրութիւնը, որպէսզի գիտնանք թէ ուրիշ ինչ անողոք ճշմարտութիւններ պարզած է Ալտօղան, իր ճառին մէջ:

Թերեւս այդ ատենագրութիւններն ալ «բարեփոխուած» եւ կրճատուած են, փրկելու համար «Հանրապետական» Թուրքիոյ վարկը:

Ամէն պարագայի մէջ, հրատարակուած մասը բաւական է, լուսաբանելու համար շատ մը երեւոյթներ:

Տարիներ եւ տարիներ առաջ, երբ ոչ Միացեալ Ազգեր կային, ոչ ալ օսմանեան կամ թրքական խորհրդարան, այսպէ՛ս կը խօսէին ոչ-Թուրք ժողովուրդներու ներկայացուցիչները:

Ազատութեան, արդարութեան, հաւասարութեան աղաղակն էր որ կը բարձրանար Պատրիարքարաններէն, բանտերէն, կախաղաններէն մինչեւ լեռներու կատարը:

1908 Յուլիսին, երբ կը վերահաստատուէր Օսմ. Սահմանադրութիւնը, շատ քիչ բան փոխուած էր Թուրքիոյ պետական ըմբռնումներէն եւ հպատակ ժողովուրդներու կացութենէն:

Ընդհակառակն, հետզհետէ պարզուեցաւ, բիւրեղացա՛ւ հիմնական քաղաքականութիւն մը, որ պիտի յանգէր 1915ի Սարսափներուն:

Այնուհետեւ, — ահաւասիկ Հանրապետութիւն, եւ նոյն պատուհասը — կաշկանդում ազատութեան:

Այս անգամ Թուրքն է որ կ'ըմբոստանայ Թուրքին դէմ, կառավարութեան եւ պետութեան նախագահին դէմ: Եւ կ'ըսէ ճշմարտութիւններ որոնց մէկ բառն անգամ բաւական էր կախաղաններ շարելու, նոյնիսկ ջարդեր կազմակերպելու, երէկ...

Ինչպէս կը տեսնէք, «խենդ» Ալտօղանը շատ աւելի բարձր կը գնահատէ Միացեալ Ազգերու վարկը, քան այդ Կազմակերպութեան իմաստո՛ւն հիմնադիրները, որոնք դուռները լայն բացին Թուրքիոյ առջեւ, առանց հարցաքննութեան: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՕՏԱՐԻՆ ԱՌՋԵ՞Ի ԱԼ

Որքա՜ն կը խօսինք ու կը գրենք թէ անհրաժեշտ է օգտագործել զանազան առիթներ, մեր մշակոյթը ծանօթացնելու համար օտարին:

Այդ «օտարներէն» մեզ ամէնէն աւելի հաւակցողը Ֆրանսան պէտք է ըլլայ, որ հինէն ի վեր ունեցած է արժանաւոր զաւակներ: Իրապէս մեծ դէմքեր, որոնք հետաքրքրուած են ոչ միայն մեր ջարդերով, այլեւ մեր մշակոյթով:

Եւ եթէ հոս անգամ մեզ կը շփոթեն Ասիոյ խորերէն եկած եւ այլեւս պատմութեան անցած թերակիրթ եւ կորսուելու դատապարտուած ժողովուրդներու հետ, [illegible] ք որ մեղքը յաճախ մերն է:

Նոր փաստ մը՝ կիրակի [illegible] ան ներկայացումը Սորպոնի մէջ:

Ամէն տարի միջազգային «Ֆոլքլոր»ի տօն մը կը սարքուի ի նպաստ հիւծախտաւոր ուսանողներու ապաքինարանի մը եւ մասնակցողները կ'ըլլան ընդհանրապէս զանազան ազգերու ուսանողական խումբեր:

Այս տարուանը ծանուցուած էր շաբաթներ առաջ: Չեմ գիտեր թէ որեւէ կազմակերպութիւն հետաքրքրուեցա՞ւ մեր ստանձնած բաժինով: Սրահին կէսէն աւելին գրաւող հայ հանդիսատեսները տեսան որ — «Ոչ»:

Անմիջապէս ներկայացնեմ Հայաստանի անունով հրամցուած բաժինը:

Ոչ մէկ երգ, Օր. Հ. Թորոսեանի հիւանդութեան պատճառով, ոչ ալ խմբերգ: Թերեւս չեն գիտեր,— երգչախումբ ունի՞նք թէ չունինք:

Պա՞րը, պիտի հարցնէք անշուշտ: Մեր խմբական սքանչելի պարերը այն ատեն միայն կը տեսնենք, երբ հանդէսներու վերջաւորութեան, աս ու ան ոգեւորուին եւ մեզի հրամցնեն Տարօնի կամ Վասպուրականի շուրջպարերը:

Գոնէ հայկական մենապարեր տեսնէինք: Այնքան շնորհալի եւ մանաւանդ «հարազատ» պարուհիներ չեն պակսիր մեր մէջ:

Սրահը իբրեւ «հայկական»՝ — խոշոր մըն ալ գրած էին յայտագրին մէջ Arménie — ծափահարեց կովկասեան եւ ռուսական երկու մենապարեր, Բարխուդարեանի հինգ վայրկեան տեւող դաշնակի բաժին մը լրացուց մնացեալը:

Ապրի՛ն Լեհաստանի եւ Ռումաստանի, Ֆինլանտայի եւ Շուէտի զաւակները, որոնք ջանք չէին խնայած, իրենց լաւագոյնը ներկայացնելու համար պարով, երգով թէ նուագով:

Հեռաւոր Մալկաշներէն անգամ դաս կրնայինք առնել:

Որո՞ւ հարցնել թէ ո՛վ էր կազմակերպիչը, հետեւաբար պատասխանատուն...

ՍՕՍԻ

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. ԳՈՐԾԵՐԸ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ Պատր. տեղապահը, Գէորգ արք. Արսլանեան, անուանարկութեան դատ բացած է «Մարմարա» թերթին դէմ, որ անխնայ կը քննադատէ իր գործունէութիւնը:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Բերայի ազգ. կալուածներու փոխանցումին ատեն, տեղապահը ուզած է որ պատրիարքարանին յանձնուին Մատենադարանը եւ Թոքաթլեան պանդոկը: Այս նպատակով ալ դիմում կատարած է Պոլսոյ կուսակալին:

Միւս կողմէ Էվգաֆը դատ բացած է Թոքաթլեանի վարձակալին դէմ (Թուրք), ամբաստանելով թէ զանազան ձեւափոխութիւններ կատարած եւ վարձու տուած է հաստատութեան կարգ մը մասերը:

★ Պոլիս հասած է Պուլկարիոյ առաջնորդը, Գուսան եպիսկ. Կարապետեան, որ շատոնց պաշտօնանկ եղած էր: Իր տեղեկութեանց համաձայն, «Պուլկարիոյ հայ գաղութը կը ջանայ իր կենցաղը պատշաճեցնել երկրին պայմաններուն: Պաշտօնատոմսի դրութիւնը կը շարունակուի, բայց ազատ խանութներ ալ կան, շատ սուղ գիներով: Սոֆիայի մէջ մէկ քահանայ միայն ունինք: Կայ նաեւ թեմական կազմակերպութիւն մը որ կ'աշխատի օգտակար ըլլալ գաղութին: Պուլկարիոյ մէջ կրօնականները ազատ են սքեմով կամ քաղաքային տարազով շրջելու»:

Ջինարշաւը կը շարունակուի

ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲԻ ԱՌԱՋԻՆ ՓՈՐՁԸ՝ ԱՊՐԻԼԻՆ

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Ջրածին ռումբի (H.) առաջին փորձը պիտի կատարուի յառաջիկայ ապրիլին, Էնիվեթոքի մէջ (Խաղաղական Ովկիանոս): Կ'ըսուի թէ այս ռումբը յիսուն անգամ աւելի զօրաւոր պիտի ըլլայ քան Մ. Նահանգներուն մէջ արտադրուած հիւլէական ռումբերը: Ուրիշ խօսքով, իր որոտման ուժը պիտի հաւասարի «Նիթրօ-կլիսերին»ով շինուած մէկ միլիոն թոն սովորական պայթուցիկի ուժին:

Ինչպէս նախընթաց պարագաներու մէջ, այս նոր փորձն ալ պիտի կատարուի բացարձակապէս գաղտնի: Հիւլէական ուժի ամերիկեան յանձնաժողովը յետագային յայտարարութիւն մը պիտի հրատարակէ ձեռք բերուած արդիւնքի մասին:

★ Հիւլէական ռումբի նախընթաց փորձերը տեղի ունեցան հետեւեալ թուականներուն.—

1. Առաջին ռումբը փորձուեցաւ 1945 Յուլիս 16ին, Նոր Մեքսիկայի անապատին մէջ, Փոցտամի խորհրդաժողովին ատեն:

2. Առաջին ռումբը նետուեցաւ Ճափոնի Հերոշիմա քաղաքին վրայ, 1945 Օգոստոս 6ին: Մեռան աւելի քան 50.000 հոգի, առանց հաշուելու միւս մարդկային եւ նիւթական աւերները:

3. Երեք օր վերջը, 1945 Օգոստ. 11ին, երկրորդ հիւլէական ռումբ մը նետուեցաւ Նակազաքի քաղաքին վրայ, սպաննելով աւելի քան 80000 հոգի, դարձեալ առանց հաշուելու միւս ահաւոր կորուստները: Ճափոն հարկադրուեցաւ անձնատուր ըլլալ:

4. Հիւլէական ռումբի նոր փորձ մը կատարուեցաւ 1946 Յուլիս 1ին, Պիքինիի մէջ: Նոյն ամսու 15ին երկրորդ ռումբ մը փորձուեցաւ դարձեալ Պիքինիի մէջ, այս անգամ ծովուն տակ, փորձելու համար մարտանաւերուն ուժը:

5. Երեք նոր պայթումներ փորձուեցան 1948 Ապրիլէն Մայիս, Էնիվեթոքի մէջ:

Եգիպտոսի պոլշեւիկեան կեդր. կոմիտէն ձերբակալուած

ՀԱՅԵՐ ԱԼ ԿԱՆ ԿԱԼԱՆԱՒՈՐՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Գահիրէէն կը հեռագրեն Մարտ 20 թուականով.— Ապահովութեան տեսչութիւնը անցեալ շաբթու ձերբակալեց Եգիպտոսի համայնավար կեդր. կոմիտէին 13 անդամները, շարք մը գիշերային խուզարկութիւններ կատարելով Հելիոպոլիս արուարձանին մէջ, ինչպէս կը ծանուցանէ այսօր ներքին նախարարութիւնը:

Նոյն պաշտօնատան մէկ ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ պոլշեւիկ վարիչները ձերբակալուեցան երբ կը պատրաստուէին իրենց առաջին ընդհ. ժողովը գումարել 1947 Մայիսէն ի վեր: Ձերբակալուած են նաեւ ուրիշ տասը համայնավարներ:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, բռնուած են կուսակցութեան բոլոր դիւանաթուղթերը, ինչպէս եւ դրամական հաշիւները: Մինչեւ այսօր արտօնուած չէր արտասահման հաղորդել ձերբակալութեանց լուրը:

Ձեռնհաս շրջանակներու մէջ կը հաւաստեն թէ Եգիպտոսի այօրէն համայնավար շարժումը գործօն ըլլալով հանդերձ, երբեք վտանգաւոր համեմատութիւններ ստացած չէր: 1948ին Ուաշինկթընի մէջ հրատարակուած տեղեկագրի մը համաձայն, հինգ հազար գործօն համայնավարներ կային Եգիպտոսի մէջ, բաժնուած՝ քանի մը հաւեւր բջիջներու, ինչ որ մեծ թիւ մը չէ, բաղդատելով քսան միլիոն բնակչութեան հետ:

Ներքին նախարարութեան ներկայացուցիչը կ'ըսէ թէ կարելի եղաւ համայնավարներուն կեդրոնը գտնել հետեւելով Հիլել Շվարց անուն մարդու մը որ կը կարծուի թէ Ռուս է: Այս մարդը, որ ձերբակալութենէ խուսափած էր, վերջերս նորէն երեւան ելած ըլլալով, ոստիկանութիւնը իրեն հետեւեցաւ դէպի երկու յարկաբաժիններ: Մէկը իր բնակարանն էր, միւսը՝ համայնավարներու հաւաքատեղին:

Չորս վարիչներ, որոնց երեքը Եգիպտացի են եւ մէկը Հայ, ձերբակալուեցան անցեալ երեքշաբթի կէս գիշերին: Ուրիշ ինը հոգի ալ, որոնց չորսը Հայեր են, մէկը Եգիպտացի եւ միւսը Հրէուհի մը, ձերբակալուեցան աւելի վերջը: Բոլորն ալ կը հարցաքննուին ապահովութեան պաշտօնեաններուն կողմէ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Ազգ. ժողովը պիտի լուծուի Մարտ 14ին, իսկ նոր ընտրութիւնները պիտի կատարուին Մայիս 14ին: Ժողովը ամէն օր նիստ կը գումարէ, սպառելու համար օրակարգը:

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ բանտային վարչութեան բժշկապետը, Տօքթ. Ժ. Ռուսէլ, հինգ մեղսակիցներու հետ, երբ կը փորձէր գաղտնի ծախել 3000 ամփուլ մորֆին:

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

«ՔՍԱՆԵՒՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԺԱՄԸ»

Գ.

Իբրեւ հետեւանք իր տկար վիճակին, քահանան կը մեռնի՝ մահուան անկողնին վրայ հետեւեալ յայտարարութիւնը ընելով.

— «Այս աշխարհի մէջ երկու մեծ երազ ունեցայ, նախ՝ Ամերիկայի մէջ ապրիլ եւ քահանայութիւն ընել, ապա՝ մեր գիւղի գերեզմանատան մէջ թաղուիլ: Երբեք չկրցայ Ամերիկա երթալ, բայց Ամերիկան դէպի ինծ եկաւ: Ահա կը մեռնիմ բանտի մը մէջ, որուն վրայ ամերիկեան դրօշը կը ծածանի: Մեր գիւղի գերեզմանատան մէջ ալ պիտի չթաղուիմ. բայց մեր փոքրիկ գերեզմանատան սահմանները մեծցած են ու տարածուած՝ ամբողջ Եւրոպայի մէջ: Եւրոպայի ամէն կողմը մեր գիւղի պզտիկ գերեզմանատունն է:

«Société Techniqueը ամէն ինչ կ'ընդհանրացնէ, ու այս պատճառով, արեւմտեան քաղաքակրթութիւնը միաւորներու եւ անհատներու արժեւորումը չի կրնար կատարել: Ահա ամերիկեան թէ ռուսական collectivismeներու հսկայ վտանգը: Ճիշդ այս պատճառով ալ վստահ կրնանք ըլլալ թէ արեւմտեան ընկերութիւնը պիտի խորտակուի: ԹԷՔՆԻՔ քաղաքակրթութիւնը խոտոր կը համեմատի անհատի կեանքին հետ. կը խեղդէ անհատ մարդը: Այս ընկերութեան մէջ կրնան շնչել միայն ԹԷՔՆԻՔ ստրուկները, մեքենաները եւ քաղաքացիները: Մարդկութիւնը տակաւին այսքան անկում կրած չէր՝ ընկերային տեսակէտէ: Արեւմտեան ԹԷՔՆԻՔ ընկերութիւնը սպաննած է անհատը՝ զայն զոհելով տեսութիւններու, վերացական ըմբռնումներու, ծրագիրներու եւ ընդհանրացումներու»:

Թրայանին իրաւունք չեն տար ներկայ ըլլալ հօրը թաղման: Իբրեւ բողոքի ցոյց՝ ծոմ կը բռնէ: Զինքը կը բանտարկեն յիմարանոցի մը մէջ, թէեւ բժշկական քննութենէ ետք կը հաստատուի որ խենդ չէ, բայց հազիւ յիմարանոցէն արձակուած, այլեւս չհանդուրժելով կացութեան, անձնասպան կ'ըլլայ՝ կայանին փշաթելերուն մօտենալով եւ պահակներուն կողմէ գնդակահարուելով:

... Տասներեք տարի զանազան երկիրներու 38 կեդրոնացման կայանները՝ մաղուելէ ետքը, Մօրից վերջապէս կ'ազատի եւ կը գտնէ իր ընտանիքը, բայց 18 ժամ միայն ազատ մնալէ ետքը՝ հրահանգ կը ստանայ կրկին վերադառնալ ամերիկեան կեդրոնացման կայան՝ ընտանիքին հետ, որովհետեւ ռումանացի է, եւ Ռումանիան Ռուսերուն հետ է, իսկ Ռուսերը այժմ Ամերիկացիին դէմ են...:

★

«ՔՍԱՆԵՒՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԺԱՄԸ» պոռթկումն է ամէն տեսակէտով եւ ամէն բանի մէջ յուսախաբ մարդուն, որ չի գիտեր ուր երթայ եւ ի՞նչ ընէ, նման անտառին մէջ ուսոորդներէ եւ անոնց որսկան շուներէն շրջապատուած անասունին:

Ցուսահատութեան եւ բողոքի կանչն է մարդու մը, որ յոյսը կտրած է համայն մարդկութենէն՝ ընդհանրապէս, եւ մարդկութիւնը վարելու յաւակնութիւնը ունեցող ազգերէն ու պետութիւններէն՝ մասնաւորապէս:

Գիրքը, ուրեմն անխուսափելի կերպով կը ստանայ քաղաքական բնոյթ, որովհետեւ իր գաղափարները պաշտպանելու համար, հեղինակը ստիպուած է օրինակներ առնել առաւելաբար՝ երեք տարբեր վարչաձեւերու գործելակերպէն: Մէկ կողմէ՝ համայնավար Ռուսաստանը, միւս կողմէ՝ ժողովրդավար Ամերիկան, իսկ երկուքին մէջտեղը՝ Նացի Գերմանիան:

Ո՞րն է այն պետական, ընկերային կամ քաղաքական կազմակերպութիւնը, որ կրնայ փրկել մարդկութիւնը, որուն կարող է կառչիլ անհատ մարդը: Կէօրկիուի համոզումը որոշ է եւ վերջնական: Անոնցմէ եւ ոչ մէկը:

Հարցը պարզ է՝ Ռուսաստանի ու իր մարքսեան ու համայնավարական կարգուսարքի մասին: Հեղինակը ոչ մէկ պատրանք ունի այստեղ: Անհատը եւ իր հոգեկան ազատութիւնըորեւէմէկ ձեւով չեն կրնար ծաղկիլ կոմիսարներու Ռուսաստանին մէջ, համայնավարութեան այն ծաղրանկարին մէջ, որ ոչ միայն պահած է արեւմտեան ժողովրդապետութեան բոլոր թերութիւնները եւ անոնց ստրուկը եղած, այլեւ ամենածայրայեղ չափազանցութիւններու է հասցուցած այդ նոյն հիւանդագին երեւոյթները, ինչպիսին են տնտեսական եւ անհատական կաշկանդում, որոնց դէմ պայքարելու համար էր, որ համայնավարութիւնը ծնունդ առաւ: Այնտեղ՝ ծաղրանկար է ամէն ինչ, որ կապ ունի անհատի Ֆիզիքական եւ բարոյական ազատութեան հետ: Պզտիկ մէջբերում մը՝ Ալեքսանդր Քօրուկայի դատավարութենէն ու դատապարտութենէն (այս երկու բառերը գրեթէ հոմանիշ են համայնավար բառարանին մէջ), որ կը յիշեցնէ Բէնի «Գնդակահարուած»ներու բանուորա-գիւղացիական ժողովրդական դատարանները:

«Ժողովրդական դատարանին նախագահն էր Մարքու Կոլտէնպէրկ, որուն գլուխը ածիլուած էր՝ թիապարտներուն պէս: Ռուսերը զինքը ազատած էին բանտէն քանի մը օր առաջ, ուր արգելափակուած էր Լէնկիէլը սպաննած ըլլալուն համար:

«Աջ կողմը նստած էր Արիսթիցան: Մարքու Կոլտէնպէրկ զայն իբրեւ դատաւոր ընտրած էր, որովհետեւ Ֆանթանայի ամէնէն աղքատ «քաղաքացուհին» էր: Ձախին՝ Եօն Քալուկարուն էր, որ քանի մը տարի առաջ կացինի հարուածներով սպաննած էր ոստիկան մը: Մարքու Կօլտէնպէրկ զայն ընտրած էր այս իսկ պատճառով»...:

«— Գիտե՞ս թէ ինչու հոս բերուած ես», հարցուց ժողովրդական դատարանի նախագահը:

= Ոչ:

— Հակայեղափոխականի տիպար պատասխան: Հակայեղափոխականը միշտ ալ կը յայտարարէ որ չի գիտեր թէ ինչու կը դատուի: Կ'ընդունի՞ս որ Փաշական խումբեր կազմակերպեցիր, որոնք անտառները քաշուեցան՝ Ռուսերուն դէմ կռուելու համար:

= Ես խումբեր չկազմակերպեցի: Կ'ընդունիմ որ օրհնեցի տանս բակին մէջ հաւաքուած գիւղացի երիտասարդները, որոնք ինծմէ խնդրած էին իրենց համար աղօթել: Աղաչեցի Ս. կոյսին որ անոնց օգնէ, եւ ցոյց տայ Ճշմարտութեան եւ Արդարութեան ճանապարհը:

— Ժողովրդական դատարանը քեզ կը դատապարտէ մահուան, յայտարարեց Մարքու Կոլտէնպէրկ: Ապացուցուած է քեզի դէմ եղած ամբաստանութիւնը,— յեղափոխութիւն կազմակերպել հանրային կարգին դէմ ...»:

Ֆիզիքական եւ հոգեկան ճնշման արդիւնքը այն կ'ըլլայ, որ Ռուսը, քիչ մը որ ինքզինքը ազատ կը զգայ, օրինակ իբրեւ գրաւման բանակի զինուոր, կը վարուի ճիշդ գազանի պէս, քանդելով եւ փճացնելով ամէն ինչ որ իր աչքին կը զարնէ: Կը բռնաբարէ երիտասարդ աղջիկներէն մինչեւ ընտանիքի մայրերը եւ ութսունամեայ պառաւները՝ իրենց իսկ զաւակներուն առջեւ: Եւ որուն սարսափէն լեղապատառ բազմութիւններ կուգան կը թափին ամերիկեան բանտերը, միայն թէ Ռուսերուն ձեռքը չիյնան:

«Ռուսերէն ամէն բան կը սպասուի», կ'ըսէ Թրայան իր կնոջ: «Սպիտակ ձեռքեր ունենալ իսկ բաւական է, որ քեզ ձերբակալեն, կամ նոյնիսկ առանց ձեռքերուս նայելու եթէ ձերբակալեն զիս, առանց որեւէ պատճառի, դարձեալ պիտի չզարմանայի: «Անոնցմէ ամէն բան կը սպասուի»:

Եւ անհունապէս կը հրճուի, որ Ամերիկացիները զիրենք կ'առաջնորդեն ուրիշ ամերիկեան բանտ մը, փոխանակ՝ Ռուսերուն յանձնելու, «պէտք է խենդ ըլլալ այս բանտին մէջ արգելափակուելու փոխարէն միւսին մէջ բանտարկուած ըլլալուն՝ ուրախանալու համար, բայց Եւրոպայի մէջ ապրող մարդուն ամենավերջին վիճակն է այս: Երկու բանտերու միջեւ պէտք է ընտրութիւն մը կատարէ»:

ՇԱՔԻ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Բոլշեւիկեան գործունէութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ

Նորէն ազդեցութեան պայքար մը կը մղուի Միջին Արեւելքի մէջ, Խ. Միութեան եւ արեւմտեան խմբակցութեան միջեւ:

1941 — 1944ի պատմութիւնը ցոյց տուաւ թէ ինչ մեծ կարեւորութիւն ունի Միջին Արեւելքը: Եթէ արեւմտեան երկիրներու Դաշնակիցները ի վերջոյ շահեցան վերջին պատերազմը, մեծ մասով կը պարտին այս երկիրներուն վրայ իրենց ունեցած տիրապետութեան: Ուստի Խ. Միութիւնը ջանք չի խնայեր ամուր դիրք մը գրաւելու համար այդ կողմերը: Ամէն տեղ տենդային գործունէութիւն կը տանի, յաճախ նոր յաջողութիւններ շահելով:

La Libre Belgiqueի թղթակիցը արձանագրելով այս պարագան կ'աւելցնէ Մոսկուա դրամով եւ մարդոցմով, կ'ընդարձակէ իր հինգերորդ գունդի գործունէութիւնը: Իր ճարպիկ գործակալները կը թափանցեն ամէն տեղ: Անոնք կ'օգտուին այս երկիրներու յետամնաց ընկերային կազմէն, զանգուածներու թշուառութենէն, վարչական ապականութենէն եւ ներքին պայքարներէն, հիւսելու համար իրենց սարդի ոստայնը:

Այս գործունէութիւնը լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառէ մասնաւորապէս Իրանի: Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, Խ. Միութեան դեսպան Սատիքովի Թէհրան վերադարձը գործունէութեան նոր շրջան մը կը բանայ: Սովետական արշաւները յաճախադէպ են ռուսեւիրանեան սահմանագլուխին վրայ: Քանի մը շաբաթէ ի վեր գրեթէ ամենօրեայ դարձած են անոնք: Կը թուի թէ այս արշաւները կը ծառայեն ծածկելու սովետական գործակալներու, խռովարարներու եւ սուրհանդակներու գաղտնի անցքը սահմանագլուխէն: Շատեր խորհրդային գործակալներու այս թափանցումը կը կապեն Պարսկաստանի ընտրութեանց հետ:

Իրանեան Ատրպատականի կացութիւնը տագնապալի կը համարուի, հակառակ ձեռք առնուած զինուորական եւ ոստիկանական միջոցներուն: Կ'ըսուի թէ համայնավար գործակալներ կը մոլորեցնեն այս երկրին վարչութիւնը, Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ համայնավար ազդեցութիւնը անդադար կ'աճի, ոչ միայն վարձուոր եւ բանուոր դասակարգին, այլեւ մտաւորականութեան մէջ:

Ինչպէս ամէն տեղ, հոն ալ ամերիկեան օգնութիւնը անբաւարար կը համարուի: Մ. Նահանգները որոշ նիւթական օժանդակութիւն կ'ընծայեն Իրանի, սակայն որեւէ ճնշում չեն բանեցներ վարիչ շրջանակներու վրայ, որպէսզի հիմնական բարեփոխութիւն յառաջ բերեն վարչութեան մէջ, իսկ առանց անոր, իրական բարենորոգում չի կրնար կատարուիլ: Ասոր համար պէտք է նախ անողորմաբար ճզմել կարգ մը զօրաւոր խմբակներու եւ աւագակապետներու դիմադրութիւնը: Երիտասարդ Շահը կ'ուզէ լուրջ բարենորոգումներ կատարել, հակառակ շատ մը թշուառութեանց:

Այս կացութիւնը կը շահագործուի խորհրդային դեսպանին կողմէ, որ կարեւոր վարկեր կը խոստանայ կարգ մը շրջանակներու, քարիւղի մենաշնորհը ստանալու համար Ատրպատականի մէջ:

Քարիւղի դաշտերուն սեփականատէրերը մեծ մասով փախած եւ Թէհրան հաստատուած են: Այս պատճառով յաճախ նպաստաւոր ընդունելութիւն կը գտնեն խորհրդային թելադրութիւնները:

Միեւնոյն ատեն սովետական Ատրպէյճանի անթէլը տենդագին քարոզչութեան մը ձեռնարկած է ուղղակի գործունէութեան եւ գործօն դիմադրութեան կոչեր եւ ազդարարութիւններ ուղղելով իրանցի պաշտօնեաներուն եւ դատաւորներուն: Պելժ թղթակցին կարծիքով, Սովետները Իրանի մէջ ունին ոչ միայն բազմաթիւ եւ լաւ կազմակերպուած բջիջներ, այլեւ գաղտնի յարաբերութիւն զանազան վարչութիւններու հետ: Թուրքերն ալ մտահոգ են ապագայի մասին:

Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, Իրանի կարեւոր կեդրոններուն մէջ, համայնավարական ազդեր կը փակցուին, յեղափոխական թռուցիկներ կը ցրուեն եւ գաղտնի գրականութիւն մը կը տարածուի: Իրանեան ոստիկանութիւնը անշուշտ կը պատռէ պատի ազդերը, կ'ըգրաւէ թռուցիկները եւ բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կը կատարէ, սակայն գաղտնի գործունէութիւնը կը շարունակուի: Համայնավարական այս գործունէութիւնները ցոյց կուտան թէ շատ մը բջիջներ վերակազմուած են: Վերջերս Թաւրիզի մէջ ձերբակալուեցան քանի մը պաշտօնեաներ որոնք Սովետ. Միութեան համար կ'աշխատէին:

Կոմինֆորմը կը գործէ նաեւ Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Իրաքի մէջ: Կ'ըսուի թէ Պէյրութ կը գտնուի, այս երկիրներուն բոլշեւիկեան կեդրոնը: Կուսակցութիւնը վստահելի տարրեր ունի քարիւղի ճարտարարուեստի եւ նաւահանգիստի բանուորներու մէջ: Թրիփոլիի բջիջն ալ, որ լաւ կազմակերպուած է, իբրեւ կապ կը ծառայէ Իրաքի եւ Սուրիոյ միջեւ: Հոն ծովային փոխադրութիւնը կարեւոր բջիջ մը ունի: Տեղական վարիչը՝ Սիւլէյման Ալի Շէրիֆ, վերջերս սպաննուեցաւ ոստիկանութեան կողմէ, ուրկէ վերջ կուսակցութիւնը գաղտնի գործել սկսաւ: Համայնավարական վերջին ցոյցերուն ատեն, Պէյրութի, Դամասկոսի, Ֆէքքուկի եւ Պաղտատի մէջ նշանախօսքեր տարածուեցան եւ բուռն յարձակումներ կատարուեցան «արեւմտեան աշխարհակալներու» եւ անոնց կալուածատէր ծառաներուն վրայ, ինչպէս եւ Սիոնականութեան եւ Իսրայէլի դէմ: Միջին Արեւելքի բոլոր արաբական եւ իսլամական երկիրներուն մէջ, համայնավար քարոզութիւնը ընդհանրապէս աւելի շատ ազգայնական նշանախօսքեր կը գործածէ, յետաձգելով ընկերային եւ տնտեսական մարտակոչը, ազդելու համար ժողովրդային բազմութեանց վրայ:

Թ. Ա. Թ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԸՆԴՄԷՋԷՆ, հեղինակ՝ Մ. Ռիքլի, Գերմաներէնէ հայերէնի վերածեց, Գ. Ժ. Վ. Շահլամեան, (Վերելք ի Մասիս եւ Հայ. Եկեղեցւ նշանակութիւնը Հայոց մշակութային եւ քաղաքական կեանքի մէջ եւն.): 1949, Շտուտկարտ, գին՝ 100 ֆրանք: Կեդրոնատեղի՝ գրատուն Պարսամեան, 46 rue Richer, Paris (9):

ԽՕՍՔԻ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԿԱ՞Յ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ պատմութիւնը .—

ԱՆԳԱՐԱ, 10 Մարտ.— Ազգ. ժողովին մէջ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան, Սաթըզ Ալթօղանի յայտարարութիւններուն առթիւ: Ալթօղան հարցագիր մը տուած էր ժողովին եւ կը բողոքէր ընդդիմադիր թերթերու եւ ճառախօսներու դէմ կատարուած հետապնդումին առթիւ: Դատական գործավարը պատասխանեց թէ կառավարութիւնը կը յարգէ խօսքի եւ գաղափարի ազատութիւնը, պայմանաւ որ ան չահագործումի նիւթ չդառնայ եւ չծառայէ ասոր անոր քմահաճոյքին :

Սաթըզ Ալթօղան բեմ բարձրանալով ըսաւ .

— Դուք իմ հարցումիս պատասխանեցէք: Քաղաքական եւ կուսակցական հաւաքոյթներու մէջ խօսող, կարծիք յայտնող հայրենակիցները դատարանները, բանտերը կը քաշկռտէք: Մենք ենթակայ ենք Միացեալ Ազգերու Ուխտին, որ կը ջնջէ հակասահմանադրական բոլոր օրէնքները: Ամէն ոք իրաւունք ունի իր գաղափարները ազատօրէն յայտնելու: Մինչդեռ մեր մէջ հակառակը կը պատահի, եւ հայրենակից մը չի կրնար քննադատել Հանրապետութեան Նախագահը եւ կամ կառավարութիւնը: Ինչպէ՞ս կը մոռնաք որ հայրենակիցները հաւասար են օրէնքին առջեւ եւ Հանրապետութեան նախագահն ալ քաղաքացի մըն է ամէնուն պէս :

Նոյն պահուն աղմուկներ բարձրացան եւ ոմանք պոռացին. — Փախցուց նորէն:

Ալտօղան.— Ո՞ւր տեսնուած բան է որ Հանրապետութեան Նախագահը օրէնքէն վեր նկատուի: Լաւ մտիկ ըրէք, կամ այն է որ պիտի հպատակիք Մակի Ուխտին եւ կամ մեր կառավարութիւնը այս բեմէն պիտի յայտարարէ ի լուր աշխարհի.— Ես ոչ մարդկային իրաւունք կը ճանչնամ, ոչ ալ սահմանադրութիւն :

Ալթօղան յետոյ դարձաւ զինքը ընդմիջող Ալի Րիզա Էսէնի եւ պոռաց.— Դուն լռէ «չըրչըր պէօճէյի»․ իսկ դուն, Տուրուգան, աշխարհէն խապար չունիս: Ելեր էք դատարանի կը յանձնէք այն լրագրողները, որոնք քաղաքական խնդրի մը շուրջ կարծիք կը յայտնեն : Հարկաւ պիտի քննադատեն Հանրապետութեան նախագահն ալ, կառավարութիւնն ալ : Ով որ քննադատութենէ կը վախնայ, թող տունը քաշուի եւ պաշտօնատար չըլլայ: Հակառակ պարագային, իր հիմնած վարչաձեւը մենատիրութիւն է միայն: Վարչապետը ելաւ ըսաւ թէ ընդդիմադիր կուսակցութիւնը քանսէր եղած է: Քանսէրը անբուժելի հիւանդութիւն մըն է, եթէ Հալք կուսակցութիւնը վարակուեցաւ անկէ, վերջը շատ դէշ է :

Վասֆի Կէրկէր փորձեց առարկել, բայց Ալթօղան լռեցուց .

— Բերանդ մի բանար, քու խելքդ քեզի կը բաւէ: Հալքի ընդհ. նախագահը չքննադատենք, կառավարութեան ամէն գործին աչք գոցենք, զո՞վ քննադատենք ուրեմն, որո՞ւ դէմ կատարենք մեր ընդդիմադիրի պարտականութիւնը :

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՒԱՆԴ ԳՈՒՄԱՐԻ ՄԸ ՅԱՆՁՆՈՒՄԸ

ՆԻՍ, 14 Մարտ.— «Յառաջ»ի մէջ Մարտ 10-ին հրատարակուած գրութիւնէս վերջ, Նիսի Հայ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը Մարտ 12ին ժողովի մը հրաւիրած է զիս, նաեւ ազգայիններ :

Ժողովին մէջ նկատի առի հետեւեալ պարագաները .—

1.— Վարչութիւնը իր թերի կազմը ընդունեց, եւ ըստ օրէնի նոր անդամներով վարչութիւն մը կազմեց:

2.— Կաթող. պատուիրակը վաւերացուցած է այս միութեան վարչութիւնը, մատուռով ալ զբաղելու համար :

3.— Հաշուեքննիչ մարմինը, իր տեղեկագիրը տուած է, ճշգրիտ եւ չնորհաւորելի գտած ըլլալով հաշիւները :

Իմ ուզած այս երեք օրինաւոր խնդիրները կարգադրուած ըլլալով, հրաւիրեցի նոր վարչութիւնը եւ իրենց վճարեցի Նիսի Մատուռին 1946 Փետր.էն 1950 Փետրուար 5ի շրջանին գոյացած 274.898 ֆրանքը եւ 7 ամերիկեան տոլարը :

Յաջողութիւն կը մաղթեմ նոր վարչութեան:

Ս. Երամեան

Յ. Գ.— Տարի մըն է որ կը խնդրէի թէ դրամը որո՞ւ յանձնեմ: Հոգաբարձութիւնը Ազգ. Միութիւն եղաւ: «Յառաջ»ի միջոցաւ հրապարակաւ հարցուցի թէ հիմա դրամը որո՞ւ յանձնեմ: Նոր վարչութեան անդամներէն ոմանք, վերի առկախ խնդիրները չկարգադրած, նոր արթնցածի մը պէս, huissierի միջոցաւ ինձմէ դրամը պահանջելու միտքը ունեցած են... Եւ դեռ շաբաթ մը չանցած նորէն զիս օգնութեան կը կանչեն: Աշխատելու կարգը ձերն է, հանդիստ ձգեցէք զիս: Ս.Ե.

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՔԱՇԱՆ.— Մեծ խանդավառութեամբ տօնուեցաւ Պանեէօ Քաշանի մէջ Նոր Սերունդի Օրը: Երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Մեսումենցի բացումը կատարեց հանդէսին, Նոր Սերունդի քայլերգով: Յետոյ Ե. Պասմաճեան ուղերձով մը փառաբանեց հայ ժողովուրդին յարատեւութեան ճիգը, դարերու ընթացքին: Միութեան բոլոր անդամները կը մասնակցէին գեղարուեստական բաժնին :

Եղան արտասանութիւններ եւ երգեր, խանդավառելով ժողովուրդը: Յաջողապէս արտասանեցին Օր. Ս. Տակառեան, Օր. Հ. Թեւանեան, Պ. Ն. Մխճեան, Ա. Մարգարեան: Մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեցին Թորոսեան եղբայրները իրենց կովկասեան պարերով :

Երգչախումբը երգեց «Հայաստանի այն վառ աչերը» (Մեսումենց): Գեղեցկօրէն պարեցին նաեւ Ֆ. Հաքիմեան, Մ. Յակոբեան, Լ. Մաղազաճեան: Վերջապէս ներկայացուեցաւ «Պաշտօնս խումբալ է» որ մեծ յաջողութեամբ անցաւ շնորհիւ Պ. Ս. Թորոսեանի:Հանդիսականները շատ գոհ մնացին: Դերակատարներն էին Օր. Հ. Նորիկեան, Պ. Հ. Թորոսեան, Ե. Պասմաճեան եւ Ա. Մարգարեան: Ընկեր Պարոնվարդեանի փակման խօսքէն վերջ սկսան պարերը:

Արուարձաններէն եկած էին բազմաթիւ ընկերներ եւ ընկերուհիներ: Միջնարարին երգեցին փոխնիփոխ Աստղիկ Քէօսէեան, Աւետիս Քիւփէլեան, Մ. Մուրատեան: Ս. Ծիլաճեան եւ Հ. Նորեկեան շատ յաջող զուգերգ մը ըրին: Մէջ ընդ մէջ սրահը կը թնդար յեղափոխական խանդավառ երգերով, առաջնորդութեամբ Փարիզի խումբին: Ֆրանսացի ընկերվարականներէն Պ. Gigou, տեղական մասնաճիւղին քարտուղարը, տաք ճառ մը խօսեցաւ, քաջալերելով մեզ: Ընկեր Պարոնվարդեան պատասխանեց եւ շնորհակալութիւն յայտնեց: Ա. Քիւփէլեան ֆրանսերէն երգ մը երգեց ի պատիւ հիւրերուն: Յետոյ ներկաները յոտնկայս երգեցին «Մարսէյէզ»ը եւ «Մշակ բանուոր»: Այս ձեռնարկը մեծ յաջողութիւն մը եղաւ Նոր Սերունդի համար: — Նոր Սերնդական

Ա. ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ ՆՈՐ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Կաթող. պատուիրակին ստորագրութեամբ զեկոյց մը կը ծանուցանէ թէ՝ 1949 Յուլիս 29ին շուրջ 30 մտաւորականներ ժողով գումարելով Նուպարեան մատենադարանին մէջ, հետեւեալ որոշումները տուած են.—

Ա.— Հայ սփիւռքին մէջ ամենուրեք յոբելենական հանդիսութիւններով տօնել հիւրընկալ ազնիւ ազգին մշակութային փառապանծ հաստատութեան՝ Ֆրանսական ակադեմիային կողմէ, յանձին Պ. Արշակ Չօպանեանի, հայ տաղանդին ընծայած վերջին բացառիկ պատիւը :

Բ.— Այս առթիւ ֆոնտ մը գոյացնել Սփիւռքի մէջ, Յոբելեարին կենդանութեան իսկ, եւ անոր ձեռքով ի լոյս ընծայելու համար իր անտիպ երկասիրութիւնները:

Գ.— 1950 տարին յատկացնել այս յոբելենական հանդիսութիւններու եւ նուիրատուութեանց:

Դ.— Փարիզի մէջ յոբելենական ընդունելութիւնը կատարել Սորպոնի մէջ, 1950ի Մայիս 14-ին, կիրակի, կէս օրէ վերջ, մասնակցութեամբ ֆրանսական պաշտօնական մարմիններու եւ անձնաւորութեանց : (Կը խնդրուի չխաչաձեւել):

Ե.— Խնդրել արտասահմանի բոլոր հայ թերթերէ, որ հաճին հրատարակել մեր այս զեկոյցը, եւ բերել իրենց մասնակցութիւնը յոբելենական այս ձեռնարկին յաջողութեան համար:

Զ.— Խնդրել սփիւռքի բոլոր մշակութային կազմակերպութիւններէն, որ հաճին համերաշխաբար ստանձնել ամենուրեք առաջադրուած յոբելենական հանդիսութեանց եւ նուիրահաւաքութեանց նախաձեռնութիւնը :

Յ. Գ.— Դրամական առաքումներու հասցէն է գանձապահ Պ. Վահէ Թօսունեան, 56 rue Lafayette, Paris (9) :

ԳՈՐԾԱՏԷՐԸ.— Այս գործին մէջ կատարելապէս իբր էշ շարժեր ես :

ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐԸ.— Ոչ, պարոն, ես շարժեցայ իբրեւ ձեր ներկայացուցիչը ...

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (34)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Զ.

— Արեգակը ծագեց, թռչունները երգեցին, ասում էր Նազլուն իր խառն պատմուածքների մէջ.— էլի լաւ էր աշխարհը... Միայն մեր տանը մահ եւ խայտառակութիւն: Եկան, շատերը հաւաքուեցին եւ լաց էին լինում միայն նրա համար, տղամարդի համար: Իսկ ինձ վրայ մի կաթիլ էլ չդցեցին: Նրան թաղեցին, իսկ ինձ... Ես մնացի ... Եւ ինձ տէր Աստուած, մեռած չէին համարում ...

Վերջին խօսքերը դարձեալ զրգռեցին նրա սարսափելի քրքիջը, նրա ձայնը էլի խեղդւում էր վայրի կատաղութիւնից ...

Բաւական էր: Պառաւը արձակեց իր սրտի կապերը :

Սկզբում դեռ խեղդուած ու մեղմ էին նրա հեծկլտանքները, կարծես նա շարունակում էր օրօր կարդալ իր անբախտ որբիկին: Բայց ինչպէս կրակը ման է գալիս դալար ճիւղերի տակ եւ յանկարծ բռնկւում է երբ չոր, այրեցող նիւթեր է գտնում, այնպէս էլ պառաւի ձայնը բարձրացաւ, երբ հասաւ դէպքերը պատմելու րոպէն :

Ողբերը ուժգին հոսանքով դուրս էին թռչում, գալարւում էին խաղաղ օդի մէջ, ռռնում էին, խրխռում: Ծանր, շատ ծանր էին նրանք, դէպի բարձր չէին գնում, այլ ընկնում էին թըշուառ հողի վրայ, քարշ էին ընկնում լալով, հառաչելով... Նա միայն սեւ բախտը ողբող երիտասարդին չէր ողբում, որ գերեզմանի մէջ է. ցաւում, խորովւում էր նշանած աղջկայ համար, անիծում էր դեւերին, գթութիւն էր հայցում: Մարդիկ անգութ են, գոնէ երկինքը օգնէր... Մի՞թէ նա էլ չէ տեսնում, որ երկրի վրայ թափառող չափահաս աղջիկ է, անպատիւ, աներես, խայտառակ, նրանից փախչում են, ինչպէս սեւ ժանտախտից եւ չկայ մէկը, որ զովացնէ նրա տապակուած չրթունքները :

Մարդիկ սովորեցին իրանց քոյրերի եւ երեխաների խայտառակութեան... եւ զոհերը շատ են ամէն տեղ նրանք խեղդւում են ամօթի մէջ...

Մթութեան միջից մի ամբողջ թաղնուած աշխարհ նայում էր այս խեղճ տնակին, լսում էր այս թունալից հառաչանքը: Հեռուից, ծմակների ծոցից, բուն սկսեց ձայնակցել պառաւին... Կաղնիները այժմ ինչպէս ծանր ու տխուր կերպով են օրօրում իրանց տերեւները: Կ'ասես նրանք էլ են սուգ անում :

Իսկ Նազլուն կպել է պառաւի կողքին եւ չէ համարձակւում շարժուել: Երջանիկ է նա, անձայն արտասուքները հեղեղի նման թափւում են նրա աչքերից :

— Ախ, լռէ... ինչքան լաւ... բացականչում է նա ամէն անգամ երբ պառաւը ընդմիջում է որբը՝ շունչ քաշելու համար :

Նրա մէջ կատարւում էր մի զարմանալի փոփոխութիւն. շշկլուած դլուխը թեթեւանում էր, այնտեղ մի տեսակ թարմացնող պարզութիւն էր վառւում : Նա հանդարտւում էր: Թւում էր, թէ Ֆերին զգում է այդ եւ հենց դրա համար է, որ ձանձրանալ չը գիտէ :

Նրա վրայ առանձին ոգեւորութիւն էր եկել, կարծես այստեղ, ուր սիրում էր նա մենակ ապրել, ուր ջրերն ու տերեւները օր ու գիշեր խուլ պայքար են մղում իրանց մեղմ քրթմնջիւններով, — այստեղ նրա սիրտը աւելի զգացուած, աւելի կրակոտ է դարձել: Նա նայում էր իր գրկում հանգստացած վտիտ երեխային եւ հասկանում էր թէ ինչու է նրա քունն այնքան քաղցր, փոքրիկ դժբախտն էլ ծծում է այս արտասուքների, այս հեծեծանքների դառնութիւնը... ամենալաւ քաղցրութիւնը ցաւերի աշխարհի մէջ...

Լուսինն անցաւ, կարծես նրան յանկարծ կլանեց մի սեւ վիշապ : Մութ է, աստղերն են այժմ, որ ճպճպում են վերեւում: Ծղրիդը դադարեցրել է իր երգը: Ֆերին վեր է կենում, ներս է տանում երեխային: Նազլուն նրա հետ է:

— Ի՞նչ դառաւ յետոյ, հարցրեց պառաւը, երբ հեկեկանքները դադրեցին եւ նա խօսելու կարողութիւն ստացաւ :

Եւ Նազլուն սկսեց հանդարտ ձայնով .

— Նոյն օրը տարան իմ մօրը եւ նշանածիս հօրը: Դատաստան պիտի լինէր, դրսում, կռուի մէջ, սպանուել էր մի Թուրք եւ դեռ մենք մեղապարտ էինք... իբրեւ թէ խայտառակութիւն չէր, որ կատարուեց այդ գիշերը, այլ սարքած դաւադրութիւն ...

Լէօ

Այսօր պիտի լուծուի՞ աշխատավարձի խնդիրը

Նախարարները երկու մասի բաժնուած ըլլալով, կառավարութիւնը չկրցաւ վերջնական եզրակացութեան մը յանգիլ, աշխատավարձքի յաւելման մասին, հակառակ 36 ժամուան խորհրդակցութեանց: Վերջնական որոշման կը սպասուի այսօր, չորեքշաբթի, լիագումար նիստի մը մէջ:

Անհամաձայնութեան գլխաւոր պատճառը հետեւեալն է, — ելմտական նախարարը, Պ. Փէչ, եւ ասոր ճամբով մըն ալ վարչապետը կը պնդեն թէ յաւելումը պէտք չէ անցնի 5 առ հարիւրը, որպէսզի ելեւմուտքի հաւասարակշռութիւնը չխանգարուի եւ չստիպուին նոր թղթադրամ տպել: Իսկ աշխատանքի նախարարը եւ ուրիշներ վտանգաւոր չեն գտներ 8 առ հարիւրը, ազգայնացուած հաստատութեանց մէջ: Այս տեսակէտին ուժ կու տայ Քրիստոնեայ Աշխատաւորներու Դաշնակցութիւնը, որ գործօն դեր կը կատարէ գործադուլներուն մէջ:

Վարչապետը կը փորձէ միջին ճամբայ մը գտնել: Այս առթիւ ձայնասփիւռ ճառ մը պիտի խօսի այսօր:

Մինչ այս մինչ այն, աշխատանքի վերսկսումը կը շարունակուի շատ մը ասպարէզներու մէջ: Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ Ռընոյի 36.000 բանուորները պաշտօնապէս վերսկսած են աշխատանքը, 5 առ հարիւր յաւելումով: Աշխատանքի Դաշնակցութեան քարտուղարներէն մէկը յայտարարեց թէ պարբերական գործադուլները պիտի շարունակուին Ռընոյի եւ ուրիշ մետաղագործական հաստատութեանց մէջ, մինչեւ որ կատարեալ գոհացում ստանան:

★ Կազի եւ ելեկտրականութեան բանուորներու գործադուլը երրորդ շաբաթը թեւակոխեց երկուշաբթի օր: Մասնագէտներու կարծիքով, անհրաժեշտ է այս տագնապը լուծել այս շաբթու, որովհետեւ պարտաւորիչ ծառայութեան կոչուած աշխատաւորները չեն կրնար շարունակել նոյն արտակարգ ճիգը:

Կը շարունակուի նաեւ ընկերային ապահովութեան պաշտօնեաններուն գործադուլը: Ապահովագրութեանց 220 ընկերութիւններու 22.000 բանթողները կրճատելով իրենց պահանջները, հրաժարեցան 3000 ֆրանքի բացառիկ պարգեւէն, եւ յաւելում կը պահանջեն տասը առ հարիւր, փոխանակ 15 առ հարիւրի:

★ Ցուցարկաւորութեանց պաշտօնեաները եւ փոս փորողներն ալ գործադուլ յայտարարած ըլլալով, կարգ մը դժբախտներ հարկադրուեցան իրենք թաղել իրենց մեռելները, Թիէի եւ ուրիշ գերեզմանատուներու մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵԼՃԻՈՅ թագաւորական տագնապը կը շարունակուի, հետզհետէ ծանրանալով: Անվերսի նաւահանգիստին քսան հազար բանուորները գործադուլ յայտարարեցին, ջլատելով ամէն գործունէութիւն: Բոլորն ալ կը բողոքեն Լէոփոլտ Գ.ի վերադարձին դէմ: Գործադուլի շարժումը կը ծաւալի ամբողջ երկրին մէջ, սկսելով մայրաքաղաքէն: Կաթոլիկները կը պահանջեն թագաւորին վերադարձը, առանց որեւէ պայմանի: Ուրիշ հոսանքներու կարծիքով, տագնապը լուծելու միակ միջոցը այն է որ թագաւորը վերադառնայ, յետոյ ինքնաբերաբար հրաժարի գահէն:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ կառավարութիւնն ալ արտակարգ օրէնքներ մշակած ըլլալով, բողոքի ցոյցեր կը սարքուին նախաձեռնութեամբ համայնավար կուսակցութեան: Միայն Ճենովայի նաւահանգստին մէջ հարիւր հազար հոգի մասնակցեցան բողոքի ցոյցի մը: Գործադուլներն ալ կը ծաւալին: Հակաքոլշեւիկ թերթեր կրակի կը տրուին, փաշականներ կը ծեծուին եւն.:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՎԵՑ ԴԵՍՊԱՆՆԵՐ բացառիկ ժողով մը պիտի գումարեն այսօր Հռոմի մէջ, քննելու համար «ամբողջական դիւանագիտութեան» խնդիրը: Ժողովը պիտի տեւէ երեք օր, մասնակցութեամբ արտաքին նախարարութեան պատուիրակին:

ՍՈՒՐԻՈՅ սահմանադիր ժողովը չորս օր վիճաբանելէ վերջ վաւերացուց այն բոլոր կարգադրութիւնները որոնց համաձայն կը խզուի մաքսային համաձայնութիւնը Լիբանանի հետ:

ԼԵՆԻՆԻ առաջին ընկերներէն Միխայիլ Ցխաքայա մեռաւ: 85 տարեկան էր: Պատասխանատու պաշտօններ վարած է Կովկասի մէջ, պայքարելով մենշեւիկներուն դէմ:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԷՆ հասած վերջին լուրերը կը հաստատեն թէ հարիւր հազարաւոր Չինացիներ, կիներ եւ մանուկներ կը փախչին սովահար շրջաններէն: Սուճապ կը տիրէ մասնաւորապէս Շանթունկի նահանգին մէջ, որ ունի 38 միլիոն բնակիչ: Համայնավար իշխանութիւնները կը հաստատեն այս գաղթը: Հազարաւորներ մեռած են արդէն, իսկ միլիոնաւորներ տերեւներով, արմատներով, խոտերով կը սնանին: Կան ուտողներ ալ կան: Հեռագրի մը համաձայն Անհուէ նահանգին 22 միլիոն բնակիչներէն ինը միլիոնը սովահար մեռնելու դատապարտուած են: Նոյն կացութիւնը ուրիշ նահանգներու մէջ:

25 ԵՐԿԻՐՆԵՐ համաձայնութիւն մը կնքեցին Ժընեւի մէջ, որպէսզի գիրքերը, թերթերը եւ պարբերականները առանց մաքսի փոխադրուին այսուհետեւ:

Թատերական ներկայացում

Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, կիրակի երեկոյ, 26 Մարտ, ժամը 8.30ին, Սալ Վօլթէռի մէջ, րիւ Վօլթէռ, Ալֆորվիլ:

Մեծ խնամքով կը ներկայացուի

Սուրէն Պարթեւեանի ԱՆՄԱՀ ԲՈՑԸ

Ցուցիչ տռամ երեք արարով

Ինչպէս նաեւ Երուանդ Օտեանի ՉԱՐԱԼԼԸՆ

Մուտք 150 եւ 100 ֆրանք:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Վարագոյրը կը բացուի յայտարարուած ժամուն:

ԾԻԾԱՂԻ ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ԵՐԵԿՈՅ

Théâtre de la Potinière 7 rue Louis le Grand (Opéra)

Հինգշաբթի գիշեր, 23 Մարտ ժամը 9ին

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

Բախտին անիւը

Կատակերգութիւն 3 արար: Փարիզահայ դերասաններու ընտիր խումբով մը, Տէր եւ Տիկին Լաթիֆեան, Վ. Ալթունեան, Տիկին Ազնաւուրեան, Օր. Էլիզ, հեղինակը եւ Ս. Մաքսուտեան:

Մուտքը 500 եւ 250 ֆրանք:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի եղանակի վերջին մրցումը տեղի կ'ունենայ S. O. Versaillesի դէմ, իրենց դաշտին վրայ, rue Monbauron (Վէրսայլ): Շոգեկառք Montparnasseէն: Իջնել Վէրսայլ: Հանրակառք Pont de Sèvresէն:

Պահեստի եւ Ա. խումբերուն ժամադրավայր Porte d'Italieէն ժամը 12.15, métro Mairie d'Issyէն ժամը 12.30:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ընկերուհիներէն Քնարիկ Օհանեանի եւ ընկեր Վազգէն Սէրէնկիւլեանի նշանախօսութեան առթիւ Շավիլի Կապոյտ Խաչը եւ Նոր Սերունդը շնորհակալութեամբ ստացած են հազարական ֆր. Տիկին Գազազեանէ եւ Մարսէյլի ընկերներէն Ժիրայր Ոսկեանէ:

Տարեկան պարանցիկ ցերեկոյթ

Կազմակերպուած ՀՕՈՒԼԸՐՏ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ կողմէ, կիրակի 2 Ապրիլ, ժամը 15.30էն 23.30:

SALON DE L'HOTEL DES DEUX MONDESի մէջ, 22 Ավընիւ տը լ'Օփէռա, մէթրօ Փիրամիտ կամ Օփէռա:

Ճոխ պիւֆէ, գեղարուեստական բաժին:

Նուագախումբ՝ JAMES ERIKSSON:

Տոմսերը ապահովել նախկին սաներէն:

Երաժշտագէտ Պ. Ն. Սերգոյեանի

կողմէ երգուած 8 եկեղեցական երգերու երգապնակները հրապարակ ելած են եւ կը ծախուին Պարսամեան գրատունը, 46 rue Richer, Paris (9):

Կամ հեղինակին՝ Պ. ՍԵՐԳՈՅԵԱՆԻ մօտ, 27 rue Victor Hugo, Rosny s/Bois:

Մեր հոգեզմայլ շարականները պէտք է լսուին նաեւ հայ տունէն ներս եւ անոնցմով լեցուին մեր նոր սերունդի պատանիներուն հոգին: Ցարգելի երաժշտապետի ձեռնարկը լաւագոյն առիթն է այդ նպատակին հասնելու:

Ահա եւ երգերը. —

1.— ՈՒՐԱԽ ԼԵՐ (հարսանեկան եւ ԴԱՐՁ ԱՆՁՆ ԻՄ (յուղարկի): 2.— ՑԱՐԵՒԵԼԻՑ ԵՒ ԵԿԵՂԵՑԻՔ, ԱՆԵՂԱՆԵԼԻ: 3.— ՃԱՆԱՊԱՐՀ, ԴՈՒՌՆ ԿԵՆԱՑ: 4.— ՃԱՆԱՊԱՐՀ (յորդորակ), ԴՈՒՌՆ ԿԵՆԱՑ (յորդորակ): Վերջին երեքը Արեւագալի մեղեդիներ են:

Սակաւաթիւ օրինակներ կան միայն

ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

ԲՈԼՇԵՒԻԶՄԸ եւ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ (Թռուցիկ ակնարկ): Գին 1000 ֆր.: Գաւառի համար 1100 ֆրանք:

Գ. ԼԱԶԵԱՆԻ ԴԷՄՔԵՐ ՀԱՅ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԷՆ: Գին 800 ֆրանք: Գաւառի համար 900 ֆրանք: Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան եւ Հրանտ Սամուէլ գրատունը, 51 rue Mr. le Prince, Paris:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 20.45ին, Chope du Nord: Օրակարգ՝ շարունակութիւն վիճաբանութեան, «Հայրենիքի հարցարանին շուրջ»: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ 29 Մարտ, չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Ահարոնեան սրահը, rue des Convalescents: Շատ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՌՈՄԱՆ. — Հ. Յ. Դ. «Անդրանիկ» ենթակոմիտէի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Օշական» խումբի եւ Կապոյտ Խաչի խառն դասախօսական ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին: Կը դասախօսէ ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ: Նիւթը՝ «Ատրպատականի հերոսական դրուագները»:

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ. — Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Պուա Քոլոմպի կայարանի դիմացի սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Պուալիւզիի «Վարանդեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, ընկեր Նախագահին բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ յառաջիկայ գրական դասախօսութիւնը այս շաբաթ օրը, ժամը 5ին, Սիթէ Իւնիվէրսիթէրի Հայ Ուս. Տան մէջ, 57 Պուլվառ Ժուռտան: Նիւթ՝ միջնադարեան մեծ բանաստեղծ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹԼԿՈՒՐԱՆՑԻ (շար. եւ վերջ): Մուտքը ազատ է:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ՌՈՄԱՆ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Օրը պիտի տօնուի այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, St. Bernardի սովորական սրահին մէջ:

Պիտի խօսի ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Կը նախագահէ ընկեր ՊԱԼԵԱՆ

Պիտի բեմադրուին երկու զաւեշտներ, «ԵՐԱՆՈՍ ԱՂԲԱՐԸ» եւ «ՍՊԻՏԱԿ ՏԱՓԱՏ»ը:

Մուտքը ազատ է:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Սէվրանի Կապոյտ Խաչի, 26 Մարտ ժամը 15էն մինչեւ 24, Hôtel de Franceի մէջ, 223 Place de la Libération:

Կը ներկայացուի ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը՝

ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ,

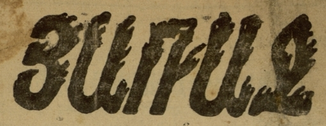
եւ ուրիշ անակնկալներ: Ճոխ պիւֆէ:

Հաղորդակցութեան միջոցներ. — Առնել Eglise de Pantin, autobus թիւ 147, իջնել Place de la Libération:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ հայ խոհարարուհի մը որ կրնայ նաեւ կատարել տան մանր գործերը: Դիմել Տիկին Ճիկէրճեանի, հետեւեալ հասցէով. — M. Courbétian, 15 rue Gossin, Montrouge (Seine):

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Ru eDamesme – (13)

Le Gérant: A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925 R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս · 800 փր · , Տար · 1600, արտ · 2500 փր ·
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 փր · C.C.P.Paris 1678-63
Jeudi 23 MARS 1950 Հինգշաբթի 23 ՄԱՐՏ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6109–Նոր շրջան թիւ 1520

Խմբագիր՝ Շ · ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՐՄԻՐ «ՄԵՒԼԵՒԻ»ՆԵՐԸ

Կարդացէք իրենց հայերէնով եւ ուղղագրու-թեամբ ·

— « Ցուրաքանչյուր հայ աշխատավորի համար պարզ է, որ դաշնակցական բուրժուա-նացիոնալիստական պարտիան իր ծագման օրիցմինչև այժմ կոնտրռեւոլուցիոն պարտիա է, հայ ժողովրդի ամենաոխերիմ թշնամին: Միակ պատմության անտեղյակ մարդիկ կարող են պնդել, թե իբր հայ ժողովրդի ամենաոխերիմ թշնամիների՝ դաշնակների բուրժուա-նացիոնալիստական պարտիայի կորիզը հանդիսացող «Երիտասարդ Հայաստան »ը եղել է «ռեւոլուցիոն» կազմակերպություն»: (Սովետ · Հայաստան օրաթերթ, 10 Փետրուար 1950):

Ո՞վ է հեղինակը այս չուչորթապատումին:

Ոմն Արս · Ցարութիւնեան, որ կը քրքրէ Խ · Միութեան Գիտութեանց ակադեմիային կողմէ հրատարակուած գիրք մը, « 1905 — 1907 թիւերի ռեւոլուցիան Ռուսաստանի ազգային շրջաններում », մանաւանդ անոր հայկական բաժինը — « 1905 — 1907 թ · թ · ռեւոլուցիան Հայաստանում »:

Ինչո՞ւ այս թունաւոր մաղձը :

Անոր համար որ, քննադատուած պատմութեան հեղինակը, Դ · Ե · Գաբրիէլեան, «թեկնածու պատմական գիտութիւններու », համարձակեր է գրել, վարկաբեկիչ արտայայտումներ կատարելով հանդերձ Դաշնակցութեան մասին ·

— « Թիֆլիսում ստեղծուեց «Երիտասարդ Հայաստան» ազգային-ռեւոլուցիոն կազմակերպութիւնը »:

— « Ցօղուածագրի սխալ, հակապատմական պնդումից ստացւում է թէ իբր դաշնակցութիւնը իր սաղմնաւորման ժամանակ ռեւոլուցիոն է եղել եւ միայն հետագայում է դարձել կոնտրռեւոլուցիոն »:

Ինչպէս բացատրած էինք չարաթ օր, ինքնակոչ քննադատը ուրիշ մեղք մըն ալ երեւան հանած էր :

Տեսնելով որ յօդուածագիրը «ռեւոլուցիոն պարտիա» համարած է նաեւ Հնչակը, կը յայտարարէր բարձրաձայն · — « Հնչակը երբեք էլ «ռեւոլուցիոն» պարտիա չի եղել »:

Կարմիր «մեւլեւի»ն յայտնութիւն մը եւս կ'ընէ իր քննադատութեան մէջ, նոյն անյատակ տգիտութեամբ եւ սանձակոտոր ջղագարութեամբ ·

— « Ցայտնի է, որ դաշնակները թուրքական սուլթանների հետ միասին, Թուրքահայաստանը ծածկեցին հայ ժողովուրդի ոսկորներով: Նրանք, ցարական սատրապների հետ միասին, հայ-թուրքական կոտորածների կազմակերպիչներն էին»:

Մնացեալը գիտէք արդէն: Ա՛յժմ ալ նոյն «Դաշնակները, անգլօ - ամերիկեան իմպերիալիզմի այդ ստոր վարձկանները, հանդէս են գալիս իբրեւ սոցիալիզմի, դեմոկրատիայի եւ խաղաղութեան ամենաոխերիմ թշնամիներ »:

Ոչ առաջին խուժանավարութիւնն է այս, ոչ ալ ամէնէն զազրելին :

Հայ բոլշեւիկները այս թրքավարի գրականութիւնը կը մշակեն 1905էն ի վեր, երբ տակաւին սոցիալ - դեմոկրատ էին: Երբ Հայոց պատմութեան, արեւմտեան Հայաստանի քաղաքական կացութեան , ընկերային կարգուսարքի մասին այնքան գաղափար ունէին որքան Վոլկայի նաւավարը կամ Ուրալի գիւղացին :

Տարիներ վերջը, 1917ին, Լենին եւ ընկ · յաջողեցան իշխանութեան տիրանալ շնորհիւ ճակատագրական սխալի մը, եւ այդ օրէն ի վեր, վեր ի վայր կը շրջեն պատմութիւնը: Կը սրբագրեն ու կը սրբագրեն (Յ · Պարոնեանն անգամ հոկտեմբերեան «ռեւոլուցիոնէր» կը համարուի այսօր):

Բուն բառով՝ կը խեղաթիւրեն: Կ'եղծեն: Վաւերական էջեր, արիւնազանգ վկայութիւններ կը պատռեն եւ կեղծիքներ կը բարդեն, ամէն ինչ ներկայ իրականութեան յարմարցնելու համար:

Ինչպէս իրենց բոլոր դաւանակիցները եւ ուղեկիցները, անոնք «մեւլեւի»ներու պար մըն է որ կը փորձեն պատմութեան խորտուբորտ անդաստանին մէջ, աչքերը գոց եւ փրփուրը բերնին : Մոռնալով որ ահաւոր անդունդ մը բացուած է իրենց առջեւ,— վիհ մը անյատակ տգիտութեան եւ «մասսայական» խելագարութեան: Անբարոյականութեան : Շ ·

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՆՁԻ՞Ս ԴԱՐՄԱՆԵԼ

Կիրակի օր, Սոռպոնի սրահէն դուրս ելած պահուս, մէկը փսփսաց ականջիս — Զնախանձեցա՞ք Մալկաշներուն ...

Ի՞նչ կրնայի պատասխանել, երբ վիրաւորուած Հայու հպարտութիւնս պոռթկալու տեղ կը փնտռէր:

Զի բաւեր սակայն « խայտառակուեցանք » ըսել եւ անցնիլ :

Երկու պատասխանատուութիւններ կան ճըշդուելիք: Նախ, ինչո՞ւ չունինք ներկայանալի երգչախումբ եւ պարախումբ: Կը տեսնենք որ միայն բարեացակամութիւնը բաւական չէ, այս երկուքին համար ալ :

Երեսուն տարի է կը փորձենք, հազիւ 15—20 հոգի ունինք եկեղեցական բազմաձայն երգչախումբի մը համար, որ կրնայ երես ճերմկցնել : Միւսները, ի՛նչ գեղեցիկ պատմուճաններ ալ հագնին, «Կոմիտաս», «Կիլիկիա», « Սիփան» , «Հայկական» եւայլն, պատահականութեան ձըգուած են եւ մեծ մասով կախում ունին երգիչներու հնարաւորութիւններէն:

Կարելի չէ՞ փոնտ մը կազմել «Հայ Արուեստ»ի յանձնախումբի մը տրամադրութեան տակ, պահելու համար վճարուած երգիչներու եւ պարողներու երկու համեստ խումբեր, ի հարկին դուրսէ դուռ չմուրալու համար:

Կը կարծէք թէ եւրոպական խումբերը սիրողնե՞րէ կազմուած են: Բոլորն ալ մնայուն, ընտրուած եւ վճարուած անդամներ ունին , որոնք ի հարկին կը մասնակցին հանդէսներու, նոյնիսկ վճարովի :

Մենք ալ կրնանք կիրարկել այս ձեւերը, այսքան դառն փորձառութենէ մը վերջ: Ոչ դրամը կը պակսի ոչ ալ երգիչ կամ պարող :

Մանաւանդ որ խումբերը իրենք կրնան «հասութաբեր» դառնալ ինչպէս եւրոպականները , որոնց ափով կը վճարենք, երբ նեղը մնանք :

Անգամ մը եւս անդրադառնալով կիրակի օրուան ձախողանքին, ինչո՞ւ չըսել թէ պատասխանատու են նաեւ անոնք որ «մարդու բան չըսած» յանձն կ'առնեն հայկական որեւէ բաժին ներկայացնել օտարներու մօտ եւ յանկարծ մէջտեղ կը մնան:

Մի ըսէք թէ «որո՞ւ դիմէին» , «ի՞նչ »ացուեն զոյնզգոյն եւ յաճախ ափյափոյ կազմուած յանձնախումբերը, մեր հայկական հանդէսներու համար:

Զէ՞ր արժեր որ միջազգային տօնի մը մասնակցէինք քիչ մը աւելի վայելուչ եւ ներկայանալի ձեւով : ՍՕՍԻ

ԵՐԵՒԱՆԸ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԾԱՆՕԹ · — Մարտ 19ին առաջին անգամ ըլլալով չխանգարուեցաւ :

Հ · Ս · Ս · Ռ · ՊԵՏԱԿԱՆ մատենադարանին մէջ գտնուած է հազուագիւտ ձեռագիր մը, որ կը պատկանի ԺԶ · դարուն: Զանազան ուսումնասիրութիւններու հետ, ձեռագիրը կը պարունակէ նաեւ չորս յօդուածներ այգեգործութեան մասին: Ցօդուածներէն երկուքը զանազան պտղատու ծառերու նկարագրութիւններ են եւ խաղողէն, դեղձէն, ծիրանէն տարբեր տեսակներ (սորտեր) ստանալու միջոցներ կը ցուցնեն :

Մնացեալ երկու յօդուածները կը բացատրեն թէ ինչպէս կարելի է միեւնոյն որթատունկի (վազ) վրայ տարբեր գոյներով եւ տեսակներով խաղող ստանալ, եւ ինչպէս պահպանել սեխը, ձմերուկը, խաղողը եւ ուրիշ պտուղներ, որպէսզի մէկ տարի պահեն իրենց թարմութիւնը, համը եւ որակը :

Այս բոլոր ուսումնասիրութիւնները կատարուած են երկարատեւ փորձերէ վերջ: Ձեռագիրը, աւելի գիտականօրէն ուսումնասիրելու համար յանձնուած է Հ · Ս · Ս · Ռ · Գիտ · Ակադեմիայի «Ագրօ - բիոլոգիական Ինստիտուտի Սելեցկիայի բաժնին »:

ԵՐԵՒԱՆԻ հիւսիս - Արեւելեան մասը Բերիայի աւանի հետ կապելու համար, Բաղրամեան պողոտայի վերջաւորութեան, Զանգու գետին վրայ պիտի շինուի նոր կամուրջ մը: Այս կառուցումով, Բաղրամեան պողոտան կը դառնայ քաղաքի հիւսիսային շրջանի խճուղիները միացնող հանգոյց : Պիտի շինուի նաեւ խճուղի մը 7 քիլոմեթր երկայնութեամբ: Կամուրջին հողային աշխատանքներն սկսած են արդէն: Տրամադրուած են շինանիւթ, ինչպէս եւ ճարտարապետներ եւ բանուորներ :

Սփափեց՝ Գ · ԾԻԾԵՌՆԱԿ

Դաշինքը կը հաւանի 5 առ հարիւր յաւելում

ՆԱԵՒ 2 - 3 ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ ՊԱՐԳԵՒ ՑԱՌԱՋԻԿԱՑ ՑՈՒՆԻՍԻՆ, ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԱՐՏԱԴՐՈՒԱԾ ԳՈՐԾԻՆ

Երեքշաբթի օր, երկար խորհրդակցութիւններէ վերջ, նախարարները համաձայնութեան մը յանգեցան, որ պիտի վաւերացուէր երէկ, չորեքշաբթի, լիագումար նիստի մը մէջ :

Ահաւասիկ համաձայնութեան գլխաւոր կէտերը · — Աշխատավարձքը 5 առ հարիւր աւելցնել պետական եւ ազգայնացուած հաստատութեանց մէջ: Միւս կողմէ, 2—3 առ հարիւր յաւելում կատարել համաձայն արտադրուած գործին: Առաջին որոշումը գործադրելի է անմիջապէս, երկրորդը՝ յառաջիկայ Ցունիսէն սկսեալ: Միեւնոյն թելադրութիւնը պիտի ըլլայ անհատական ձեռնարկներու համար, միշտ այն մտահոգութեամբ որ գիները չբարձրանան: Վարչապետը ձայնասփիւռ ճառ մը պիտի խօսէր երէկ, յորդորներ ուղղելով գործատէրերուն եւ աշխատաւորներուն, որպէսզի համաձայնին փոխադարձ բարեացակամութեամբ:

Թերթերը կը գրեն թէ ծրագրուած յաւելումներով պաշտօնեաները եւ բանուորները պիտի ստանան 7 — 8 առ հարիւր պետական հաստատութեանց մէջ: Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կը պահանջէր 15 առ հարիւր, միւս միութիւնները՝ տասը առ հարիւր: Վերջերս հետզհետէ կ'աւելնար աշխատանքը վերսկսողներու թիւը: Այնպէս որ, կը կարծուի թէ նոր կարգադրութիւնը կրնայ վերջ տալ գործադուլներուն :

Կառավարութիւնը որոշեց վերջնապէս մերժել ամսական 3000 ֆրանքի բացառիկ պարգեւը՝ պետական պաշտօնեաներու համար: Տեղեկատու նախարարը, Պ · Թէթժէն, այս որոշումը պաշտօնապէս հաղորդեց պաշտօնեաներու պատուիրակութեան:

★ Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, տակաւին 250·000 հոգի չեն վերսկսած աշխատանքը մետաղագործական հաստատութեանց մէջ որոնց բանուորներուն թիւը կը հաշուեն 1·200·000: Միայն Փարիզի բանթողներուն թիւը կը հաշուեն 30 հազար: Հիւսիսային շրջաններուն մէջ ալ 62·000 բանուորներ կը շարունակեն գործադուլը: Լիոնի մէջ՝ 8000 հոգի: Կացութիւնը չէ բարւոքած Սէնթ Էթիէնի, Մարսէյլի եւ ուրիշ քաղաքներուն մէջ , Սէն Նազէրի նաւագործարանին բանուորներն ալ կը շարունակեն գործադուլը :

★ Ցուղարկաւորութեանց կազմակերպիչները ոչ միայն չեն վերսկսած աշխատանքը՝ Փարիզի մէջ, այլեւ կը սպառնան գործադուլ յայտարարել բոլոր գերեզմանատուններուն մէջ : Կարմիր Խաչը կառքեր եւ հիւանդապահներ տրամադրած է սգաւոր ընտանիքներու, որպէսզի կարենան թաղել իրենց մեռելները :

Հացթուխ բանուորները կը շարունակեն գործադուլը:— Կազի եւ ելեկտրականութեան վարչութիւնները մերժեցին ընդունիլ բանթողներու պատուիրակները, մինչեւ որ չվերսկսին աշխատանքը :

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Երեքշաբթի օր ծանր ընդհարումներ պատահեցան Մարսէյլի քարափներուն վրայ, բանթողներուն, աշխատողներուն եւ ապահովութեան պաշտօնեաներուն միջեւ : Առաջին ընդհարումն սկսաւ Ֆորպէն փողոցէն, երբ Աշխատանքի Դաշնակցութեան անդամները ժողովէ մը վերջ հանդիպեցան աշխատանքէ վերադարձող կամաւորներու: Ցետոյ, Պուլվառ Մառիթիմի վրայ, բանթողները յարձակեցան հանրակառքի մը վրայ ուր կը գտնուէին նոյնպէս աշխատանքէ վերադարձող բանուորներ :

Բանթողները յետոյ համախմբուեցան Ժոլիէթ քարափին վրայ, եւ երբ ապահովութեան պահակները կը փորձէին վերահաստատել բարեկարգութիւնը, տախտակներ թափեցան իրենց գլուխներուն վրայ, իբրեւ թէ երկինքէն ինկած ըլլային : Հաստատուեցաւ որ արհեստակցական միութեան մը կեդրոնատեղիէն կը նետուէին :

Պահակները այդ շէնքը մտան, ձերբակալութիւններ կատարելով: Հարցաքննուեցան 46 հոգի, որոնց հինգը կիներ էին, (մէկը՝ Տիկին Տիւմոն, անդամ Հանրապետութեան Խորհուրդի):

★ Մարսէյլի հիւանդանոցներու եւ հանրային խնամատարութեան պաշտօնեաներն ալ գործադուլ յայտարարեցին երէկ, չորեքշաբթի, 24 ժամուան համար :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ · էջ)

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՆԱԽՕՐԵԱԿԸ

Պէտք էր Մար — Շիմօնի եւ բոլոր նահատակ Ասորիներու դիակները ազատել Թշնամիի ձեռքէն, Մարտ 4ին, արեւածագէն առաջ յարձակում գործելով Քէօհնաշահարի վրայ :

Մարտ 3ի գիշերը, Քէօհնաշահարի մեր երիտասարդ մէկ ընկերը Հաֆթվան հասնելով, յայտնեց թէ նահատակ Մար — Շիմօնին ուղեկցող եւ հրաշքով մը ազատուած իր եղբայրը՝ Աղա—Դաւութը ողջ է եւ հայ պառաւի մը տունն ապաստանած :

Այս աւետիսը խանդավառեց բոլոր Ասորիները եւ Մար—Շիմօնի քոյրը՝ Սիւրմա խանումը անմիջապէս հրահանգեց զինուած ուժերուն պատրաստ գտնուիլ :

Ասորական անկանոն խումբերու հետ մեր երեք յիսնեակ ձիաւորները ճամբայ ինկան դէպի Քէօհնաշահար :

Մար — Շիմօնի մահը որքան յուսահատութիւն պատճառած էր իր ազգակիցներուն, Աղա — Դաւութի ողջ ըլլալու լուրը նոյնքան եւ աւելի խանդավառութիւն եւ արիութիւն ներշնչեց Ասորիներուն եւ մեզ Հայերուս :

Երէկուան խուճապահար բազմութիւնները արհամարհելով Թշնամիի անհամեմատ աւելի ուժերը եւ գնդակներու տեղատարափը, դէպի կրակի գիծը կը սլանային :

Պակաս դեր չէին կատարեր նաեւ Սիւրմա — խանումի, Աղա — Դաւութի ներկայութիւնն ու Հայերուս մասնակցութիւնը :

Ասորիները կը յառաջանային բաց դաշտով, Րաֆֆիի նկարագրած «Արաբական մինարէթ»ի առջեւէն, իսկ Ջիլոները քաղաքի ձախ կողմէն :

Մեր եւ ասորի ձիաւորները բաց գտնելով քաղաքին մուտքը, խուժեցին դէպի կեդրոնը, ուր անթաղ կը մնային ասորի նահատակները :

Թշնամին կը կռուէր կատաղօրէն, բայց վրէժի Աստուածը ամենազօր է եւ անյաղթ :

Իրիկուան դէմ, Թշնամին սկսաւ նահանջել անկանոն, ձգելով բաւականաչափ դիակներ, զէնքեր եւ ձիերը : Սմկօն անակնկալի եկաւ :

Ու քաղաքը գրաւուեցաւ :

Սմկօն եւ իր գործակից Թուրքերը փախան Ճարի — Գալէ, իսկ խաղաղ բնակիչները քացին պարսպապատ Տիլիման քաղաքը :

Երեկոյեան՝ ուշ ատեն Մար — Շիմօնի եւ իր նահատակ զինուորներու դիակները փոխադրուեցան Խոսրովա, ասորական գիւղը :

Լեռնական, Ջիլօ Ասորիները իրենց սովորութեան համաձայն, երկար ծխամորճները (չիպուխ) բերաններէն կախ, ցրուեցան իրենց տուները :

Ջիլօներուն համար սովորութիւն է, որեւէ կռիւէ վերջ, իրենց գիշերը անցընել ընտանեկան յարկին տակ : Այդ պատճառաւ, յաջորդ օրը նորէն անհրաժեշտ էր նոր գոհեր տալ, վերագրաւելու համար իրենց կողմէ լքուած քաղաքը :

Սիւրմա խանում (Մար — Շիմօնի քոյրը) հաւաքեց ասորական խումբերը եւ երդում ընել տուաւ Մար — Շիմօնի դիակին վրայ «զէնքը վար չդնել մինչեւ իրենց ազատագրումը» :

Ասորական զինեալ ուժերու հրամանատար կարգուեցաւ Ուրմիայէն եկած, ցարական կոզակներու նախկին գնդապետ Կոնտրատեւը, վարելու համար օրհասական կռիւները :

Սմկօն, հին քաղաքի վրայ յարձակող ասորական ուժերու մասին նոր եւ ճշգրիտ տեղեկութիւններ ստացած ըլլալով, այն պահուն՝ երբ Մար — Շիմօնի թաղումը տեղի կ'ունենար, իր Քիւրտերով յարձակեցաւ Փաթավուր գիւղի վրայ, անկէ ալ Խոսրովայ մտնելու համար : Ուրիշ քրտական խումբ մըն ալ նոյն պահուն կը յարձակէր Մահլամ հայաբնակ գիւղին վրայ :

Սալմաստի Հայերու մէջ, քաջ կռուողի համբաւ հանած Մահլամցի երիտասարդները ղեկավարութեամբ Ջիբոյի, կրցան իրենց վրայ յարձակողները վռնտել, Փաթավուրի վրայ յարձակող Քիւրտերու թիկունքն անցնիլ եւ զանոնք խուճապի մատնել :

Թաղման արարողութեան կէսին, լուր հասաւ թէ՝ Տիլիմանէն Թուրք ձիաւորներ կը յառաջանան :

Ամէն մարդ վազեց տուն, զէնք վերցնելու :

Վերջին օրերու անցուդարձերը թէեւ սարսափի մատնած էին շրջանի Թուրքերը, բայց Տիլիման հաւաքուած Թուրք գործակալները յարմար առիթը եկած կը համարէին Հայերու եւ Ասորիներու վրայ յարձակելու համար :

Շուտով պարզուեցաւ որ՝ եկող Թուրք ձիաւորները ետ մղուած են մեր մէկ խումբին կողմէ :

Սովորաբար սուրհանդակը կիրակի օրեր կը հասնէր Տիլիման : Այդ օրը, Սալմաստի բոլոր գիւղերէն գիւղացիները Տիլիման կ'երթային իրենց նամակները եւ ծրարներն ստանալու համար :

Դեռ մեր եւ Տիլիմանի բնիկներու յարաբերութիւնները բնականոն վիճակի մէջ էին :

Նոյն շաբաթուան կիրակին, Տիլիման դացինք մեր նամակները եւ թերթերը բերելու, ինչպէս նաեւ կաշեղէններ գնելու :

— Փո՛ստը, փո՛ստը, ձայն տուին նամակատան առջեւ խռնուած գիւղացիները :

Նամակատունը երկյարկանի շէնք մըն էր, խոշոր բակով մը : Նոյն բակին մէջն էր մեծ ախոռը, ուր կը պահուէին փոստատար կառքին ձիերը :

Թաւրիզէն Թղթատարը կուգար, չորս ձիեր լծուած, հասարակ կառքով մը, որ «տրօկ» կը կոչուէր : Սուրհանդակին կ'ուղեկցէին 3—4 ծերունի ձիաւորներ, զինուած հին ձեւի զէնքերով, որոնք միաժամանակ բեռնակիրներ էին :

Երբ կառքը նամակատան առջեւ հասնէր, կաշիէ, մոմլաթէ տոպրակները ակնթարթի մը մէջ, վեր՝ կառավարիչին գրասենեակը կը տարուէին, նամակի, թերթի եւ ծրարի սպասող բազմութեան կողմէ : Կառավարչի գրասենեակի դէպի բակը նայող պատուհանը կը բացուէր ու կ'երեւար պարթեւահասակ ծերուկը, իր երեսնամեայ պաշտօնավարութեամբ, հպարտ՝ իր հինայ դրած մօրուքով եւ պեխերով : Արծաթէ գօտիին ծայրը փորին վրայէն մինչեւ ոտքերուն մէջտեղը կախուած կ'ըլլար, իսկ տափատին կոճակները միշտ բաց :

Մեծ բակին մէջ հաւաքուած, գիւղերէն եւ գիւղաքաղաքներէն հաւաքուած բազմութիւնը աչքերը ծերուկին շրթերուն գամած կը սպասէր :

— «Քեալպալայ Հիւսէյին խան Սատաղեանլի», կը պոռար պաշտօնեան պատուհանէն եւ հասցէներու ընթերցումը կը սկսէր :

Եւ ամէն մէկ հասցէի ընթերցումէն ետք, բազմութեան մէջէն կը լսուէր՝ — «Աթ կեալա» (ձգէ գայ) :

Նամակը օդին մէջ դարձդարձիկ պտոյտ տալով կ'իյնար վար, իր տէրը, կամ իր տիրոջ գիւղացին ու ազգականը գտնելու համար :

— « Մաշատ Ալի Այրանջանի» — Աթ կեալա :

Պաշտօնեան ունէր իր բարեկամները եւ նախապատուութիւն վայելող անձեր ալ որոնց անունները կարդալու ատեն, սրբագրութեան կ'ենթարկէր հասցէները, տիտղոսներ, ածականներ կ'աւելցնէր :

— « Վանլի պարոն Տիգրան աղա փալապըխ ···»— Թաճիր պաշի (վաճառականապետ) Կարապետ աղա, պարոն Արամէնի (Հայ) եւն· :

Այս մեծարանքը ունէր իր յատուկ նշանակութիւնը, որուն արժանի չէին շատերը :

Եթէ նամակները, թերթերը եւ կապոցները շատ ըլլային, ցրուիչը անհանդստութեան նշաններ կը մատնէր իր դէմքին վրայ :

Պէտք էր շուտով վերջացնել գործը, իջնելու եւ իր նախասիրութեան արժանացած Հայերու հետ նարկիլէ ծխելու, թէյ խմելու կամ փիլաւ ուտելու համար :

Սամսոնի նամակները եւ լրագիրները, ցրուիչը իր պահարանը կը դնէր, մինչեւ որ հասնէր անոր զինուոր Սուքիասը :

Իսկ մենք, իբրեւ առանձնաշնորհեալներ, կը բարձրանայինք վեր, ստանալու մեր կապոցները, որոնք սեղանի մէկ անկիւնը դրուած կ'ըլլային :

Ընթերցողը կ'ընդհատէր իր աշխատանքը, գլխով նշան կ'ընէր մեզի, հասկցնելով թէ՝ շուտով պիտի գայ մեզի միանալու, սրճարանի կամ ճաշարանի մէջ :

Այդ վերջին կիրակին, սովորականին հակառակն եղաւ :

Մենք սրճարանի մէկ անկիւնը նստած մեր ծրարները կը դասաւորէինք, երբ ցրուիչը ներս մտաւ այլայլած, մօտեցաւ ու փսփսաց ·

— « Մի սպասէք, անմիջապէս հեռացէք Տիլիմանէն» :

Հասկցանք որ բան մը կայ : Հեծանք ձիերը :

Դեռ դէպի Հաֆթման տանող պարսպադուռը չհասած, տեսանք ասորի Ջիլօները խռնուած եւ զինաթափ :

Գազազած ամբոխը հայ կամ ասորի կը փնտռէր ծեծելու, զինաթափ ընելու համար : Թուրք, քիւրտ եւ մաս մըն ալ պարսիկ բեռնակիրները, խուժանի վայրագութեամբ պատրաստ էին որս գտնելու եւ բզկտելու :

Տասնոցները պատրաստեցինք եւ երեք ընկերներով մտանք խուժանին մէջ, որ կեցած էր մեր ճամբուն վրայ :

Թուրք մը իր հրացանը պատրաստեց, իսկ պարսիկ բեռնակիր մը հրացանը խլելով անոր ձեռքէն, յայտարարեց ·— «Հայեր են, եւ իմ բարեկամներս» :

Քովնտի փողոցին մէջ աղմուկ կար : Ասորիները արիւնլուայ վիճակի մէջ կը պոռային, կուլային : Ջորի մը սատկած էր սուրի հարուածներէն :

Խուժանը մեր տասնոցները տեսնելով վայրկեան մը հանդարտեցաւ :

Նորքցի Գեղամը ձեռնառումբը պատրաստեց եւ գոռաց ·— «Ճգեցէք թող գան այդ խեղճերը, թէ չէ պոմպա պիտի նետեմ» :

Խուժանը տարտղնեցաւ եւ վեց վիրաւոր Ջիլօները եկան ու մեզի միացան : Ուրիշ հինգ Ջիլօները խեղդամահ եղած էին փողոցի մը մէջ :

Պարսպադուռին մօտ սպասող պահակներուն թէեւ հրամայուած էր՝ արգիլել քրիստոնեաներու անցքը, բայց անոնք խոհեմութիւն համարեցին մէկ կողմը քաշուիլ եւ ազատ ձգել մեզ :

Թուրք գործակալները այդ պահուն զբաղած էին Մակուէն եկած Սարտարի ձիաւորներու տեղաւորման եւ խուժանը զինելու գործերով, կէսօրէն վերջ ընդհանուր յարձակում գործելու համար Հաֆթման (հայաբնակ) եւ Խոսրովա ասորական մեծ, հազարական տուն բնակիչ ունեցող գիւղերու վրայ :

ԱԶԳԻՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

«ՔՍԱՆԵՒՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԺԱՄԸ»

Դ.

Մարդիկ ուրեմն կը փախչին Ռուսերէն, անոնց տմարդի գործելակերպէն ու սարսափէն, մեծ յոյսերով կը դառնան դէպի Ամերիկացիները, գտնելու համար ի՞նչ·— հսկայ անտարբերութիւն մը դէպի մարդն ու մարդկային արժէքները, «Take it easy», «keep smiling», նոյնքան անիմաստ բառեր, ցորչափ որեւէ բարելաւութիւն չեն ապահովեր անհատին ճնշուած վիճակին մէջ : Եւ կէօրկիուի պէս մարդիկ կրկնակի կ'ընդվզին անոնց դէմ որովհետեւ անոնց մէջ չեն գտներ ոչ իսկ մասնիկ մը այն համամարդկային զգացումներէն, որոնց պահպանման համար իբրեւ թէ կը կռուին նախ «փաշիստ», ապա՝ համայնավար «բարբարոսութիւններուն» դէմ, բայց իրենց ստեղծած յուսախաբութիւնը աւելի քայքայիչ է, քան միւսներուն տմարդութիւնը : Ի վերջոյ ի՞նչ է մարդը, ամերիկեան քաղաքակրթութեան մէջ, ըստ հեղինակին եթէ ոչ միջոց մը·— անհատական տարբերութիւնները նկատի չեն առնուիր այնտեղ, եւ ամէն ինչ տեղի կ'ունենայ մեքենական եւ մաթեմաթիքական ճշդութեամբ :

Նոյն մաթեմաթիքական ճշդութեամբ չէ՞ որ տեղի կ'ունենան զանգուածային ձերբակալութիւնները, որոնց բացատրութիւնը կուտայ Ապրամովիչի, հրեայ փախստական մը որ վերջը ամերիկեան բանակի սպայ կը դառնայ :

— « Նախազգուշական ձերբակալութիւններու ձեռնարկեցինք՝ խումբերու դասաւորումով եւ այժմ, եթէ յանցաւորի մը կամ պատերազմական ոճրագործի մը պէտք ունենանք, անհրաժեշտ չէ հեռուն երթալ եւ զայն փնտռել իւրաքանչիւր գիւղի կամ անտառի մէջ : Վստահ ենք որ ձերբակալուածներուն մէջ է : Կը կոխենք կոճակի մը վրայ, եւ մինչեւ երեք համրելու ժամանակ չունեցած, մեզ հետաքրքրող անձին նիշը (fiche), մեր աչքին առջեւ կ'ըլլայ, նկարը, հասակը, ծանրութիւնը, մազերուն գոյնը, ծննդեան վայրն ու թուականը, ակռաներուն թիւը : Պարզ հեռաձայնի հաղորդակցութիւն մը, եւ քանի մը ժամ վերջը յանցաւորը կը հանուի Նիւրէմպէրկի միջազգային դատարանին առջեւ, հրաշալի է, թէքնիք հրաշքըն է, ամէն ինչ ինքնիրենը տեղի կ'ունենայ, ամէն բան ելեկտրականութեամբ կը բանի : Ի՞նչպէս կ'ուզես որ քեզի ազատ արձակել տամ (Մօրիցին է խօսքը) : Դուն կը նմանիս կերպաս հիւսելու մեքենային մէջ մտցուած թելի մը, անգամ մը որ մտաւ, ալ դուրս չես կրնար ելլել, պէտք է սպասես, որ ինքնիրեն, ազատուիս, միւսներուն հետ հիւսուած, մինչեւ որ ժամդ հասնի : Մեքենաները ճշգրիտ են, անոնց հանդէպ հարկ է համբերութիւն ունենալ » :

Մաթեմաթիքական ճշդութիւնը նոյնքան յաջող կերպով կը յայտնաբերուի Մօրիցի պարագային մէջ, որ Նիւրէմպէրկի մէջ կը դատուի որպէս S. S. զինուոր եւ կը յայտարարուի՝ Դաշնակիցներուն Թշնամի, ի միջի այլոց նաեւ Ֆրանսայի եւ Յունաստանի : Կարելի է երեւակայել Մօրիցի ջղայնութիւնը, ի՞նչպէս այդ երկու երկիրները զինքը թշնամի կը նկատեն, երբ չորս Ֆրանսացի գերիներ է ազատած եւ բանտի յոյն ընկերոջ մը՝ իր հացին կէսը տուած ···:

Արեւմտեան քաղաքակրթութիւնն ալ դատապարտուած է կորսուելու, որովհետեւ անխուսափելի է Երրորդ Աշխարհամարտը, որ պիտի պայթի տեսակ մը ներքին յեղափոխութեան պէս՝ թէքնիք ընկերութեան սահմաններուն մէջ :

Արեւմտեան ընկերութեան շահերն ալ մարդկային շահերուն հետ խոտոր կը համեմատին : Մարդը այնտեղ բերուած է միայն մէկ չափանիշի, ընկերային չափանիշին : Դարձած է Քաղաքացի, ինչ որ համապատասխան չէ «մարդ» բառի գաղափարին :

Քանի որ թէքնիք ընկերութիւնը կ'անգիտանայ մարդ էակին գոյութիւնը, այդ իսկ պատճառով իր պատրաստած յեղափոխութիւնը՝ մարդուն համար չէ : Երկար ժամանակէ ի վեր, «մարդը » այդ ընկերութեան մէջ մէկ պզտիկ փոքրամասնութիւն է դարձած :

« Այսօր տեղի ունեցած պայքարը», կ'ըսէ Նո-

րա, Թրայանի կինը, «երկու հսկաներու բախումէն առաջ եկած կռիւն է։ Այդ երկու խմբաւորումները կը կռուին իրարու դէմ, որովհետեւ կը զգան, որ խորքին մէջ իրարու շատ են նման։ Համայնավար յեղափոխութենէն ետքը, Ռուսաստանը արեւմտեան «Թէքնիք» քաղաքակրթութեան մէկ յառաջացեալ թեւը դարձաւ։ Առաւ արեւմուտքի տեսութիւնները եւ գործադրեց, մարդուն արժէքը բերաւ՝ զէրոյի։ Ամբողջ ընկերութիւնը կազմակերպեց իբրեւ մէկ հսկայ մեքենայ, ինչպէս սորված էր՝ Արեւմուտքէն։ Ահա թէ ինչու այս երրորդ համաշխարհային պատերազմը ներքին յեղափոխութիւն մըն է միայն, Արեւմտեան «Թէքնիք» ընկերութեան մէջ։ Եւ քանի որ այս յեղափոխութիւնը բացարձակապէս արեւմտեան է, չի կրնար մարդկային շահերուն ծառայել, որովհետեւ Արեւմտեան ընկերութիւնը մարդիկը չի ճանչնար »....:

Ուրեմն բացայայտ է հեղինակին դիրքը՝ հանդէպ Ռուսիոյ եւ Ամերիկայի։ Գալով Գերմանիոյ, միւս երկուքէն աւելի քիչ կը քննադատէ, թերեւս անոր համար որ փաշական կարգուսարքը անցեալին կը պատկանի այլեւս, ապացուցանելով իր սնանկութիւնը եւ կորսնցուցած ըլլալով իր այժմէութիւնը։ Թերեւս նաեւ անոր համար որ հեղինակը որոշ հակում մը՝ ունի դէպի այդ վարչաձեւը :

Ցամենայն դէպս, հեղինակը կ'ընդունի թէ անհատի ֆիզիքական եւ հոգեկան ազատութիւնը այնտեղ ալ կաշկանդուած էր, ուր մէկ կողմէ կարգապահութեան ոգին գրեթէ ինքնաժխտումի կը հասնէր (հիւանդապահուհի Հիլտայի պարագան), իսկ միւս կողմէ մեքենաներու հանդէպ հիացումը յառաջ բերած էր խոր արհամարհանք այն մարդոց հանդէպ, որոնք չեն կրնար հաւասարիլ մեքենաներու ճշգրտութեան :

Ուրեմն, հակառակ իր որոշ համակրութեան, Կէօրկիու կը ստիպուի ընդունիլ թէ Գերմանիան ալ չէր կրնար մարդուն տալ՝ հոգեկան եւ ֆիզիքական ազատութիւն :

Այս բոլորէն կը հետեւի միշտ ըստ հեղինակին, թէ մարդկութիւնը այլեւս կորսնցուցած է իր ղեկը։ Ինքը չէ որ կը կառավարէ ինքզինքը, եւ իբրեւ անմիջական հետեւանք այս կացութեան, մարդ էակը կը նախասահմանուի ապրելու այնպիսի արկածներ, արկածախնդրութիւններ եւ դժբախտութիւններ, որոնց համար ոչ մասնաւոր փափաք եւ ոչ ալ մասնաւոր հակում ունի։ Ու մարդ անհատին դժբախտութիւնը կրկնապատիկ աւելի կը դառնայ, երբ կը գիտակցի, որ աշխարհի ոչ մէկ անկիւնը տեղ մը կայ, ուր ապաստան գտնէ, երբ դէպքերը պայթին, ապաստան՝ իր ֆիզիքական գոյութիւնը պահպանելու, եւ ապաստան՝ իր հոգեկան եւ մտային ազատութիւնը պահելու :

Մէկդի դնենք պատերազմները եւ անոնց բերած ահն ու սարսափը։ Ենթադրենք մէկ վայրկեան թէ միլիոնաւոր մարդիկ չեն մտածեր ուրիշ միլիոնաւոր մարդոց բնաջնջման մասին, արդեօք աւելի՞ երջանիկ կ'ըլլայ մարդկութիւնը։ Ոչ, որովհետեւ ամէն պարագայի մէջ ոտնակոխուած էր մարդ էակը, եւ անոր անհատականութիւնն ու ազատութիւնը :

(Մնացեալը յաջորդով) ՇԱՔԷ

ՕԳՆԵՑԷՔ ՀԱՅ ՄԱՐԶԻԿԻՆ

ԼԻՈՆ.— Սիրելի հայրենակիցներ, Հ.Մ.Ը.Մ.ը հայրենիքի մէջ կամ անկէ դուրս միշտ եղած է հայ երիտասարդութեան ֆիզիքական կազմի եւ բարոյական վերելքի առողջ ու հաստատուն ընկերակցութիւնը :

Գաղութներու մէջ Հայը Հայ պահելու եւ հայութեան արժանիքը բարձր բռնելու մեր ամենօրեայ մտածումներուն մէջ, Հ.Մ.Ը.Մ.ը գործօն դեր մը կատարած է եւ պիտի շարունակէ կատարել։

Հ.Մ.Ը.Մ.ը ոչ միայն կը նպաստէ նոր սերունդին փրկութեան, այլեւ ընդունակ է հայ անունն ու պատիւը տարածելու, շնորհիւ օտար միութեանց հետ մշակած յարաբերութեանց։

Սուրիա – Լիբանանի մէջ Հ.Մ.Ը.Մ.ը ազգային պարծանք մըն է։ Ուրիշ տեղերու մէջ ալ գնահատելի դեր մը կը կատարէ, Ֆրանսայի մէջ՝ Մարսէյլ, Ռոման, Վիէն, Փարիզ, Փոն տը Շէբիւ, մեր երիտասարդ մարզիկները կը գործեն իբրեւ առոյգ ու կորովի երիտասարդներ :

Հ.Մ.Ը.Մ.ի Լիոն – Տէսինի մասնաճիւղը, որ կազմուած է 1924ին եւ վերակազմուած՝ 1936ին, իր հարիւրաւոր անդամներով կանգնած պատնէշին վրայ, չորս տարիէ ի վեր ունի իր ընդարձակ մարզադաշտը Տէսինի մէջ։ Իր մշտական մրցումները, հայ եւ օտար հանդիսատես բազմութեան հիացում կը պատճառեն միշտ :

Այդ մրցումները սակայն, ակնկալուած նիւթական հասոյթը չեն բերեր, պարզ այն պատճառաւ որ խաղադաշտը չունի իր ցանկապատը եւ հանդիսատես բազմութեան ստուար մասը, ներկայ կ'ըլլայ առանց վճարումի։ Այդ ցանկապատին շինութեան համար խնայուած գումարը անբաւարար ըլլալով, Միութիւնս ներկայ կոչը կ'ուղղէ ֆրանսահայ գաղութին, մասնաւորապէս Լիոնի եւ Տէսինի հայութեան :

Մասնաւոր յանձնախումբ մը դիմումներ պիտի կատարէ։ Փափաքողները կրնան ուղղակի ալ ղրկել իրենց նուէրը։

Ով որ օգնութեան կը հասնի, ֆիզիքապէս եւ հոգեպէս առողջ մարզիկ մը պատրաստելու համար, ապահոված կ'ըլլայ ապագայ ընտանիքի մը բարօրութիւնը : Կեդր. Յանձնախումբ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կիրակի, 12 Մարտ, կէսօրէ վերջ Vallierի դաշտին վրայ, տեղի ունեցաւ «Արծիւ»ին ամենակարեւոր մրցումներէն մէկը՝ Հրեաներուն դէմ :

Մեր առաջին մրցումը անոնց դէմ, բաւական աղմուկ հանեց մարզական շրջանակներու մէջ, մանաւանդ որ տասը հազար ֆրանք տուգանքի մը դատապարտուած էին։

Մեր խնդրանքին վրայ, District de Provenceը ղրկեց ոչ միայն իրաւարար մը, այլեւ ուրիշ երկու յատուկ իրաւարարներ։ Քիչ վերջ ասոնց կը հետեւէին District de Provenceի ախոյենական բաժնի նախագահ Mr. Pérotti Gustave եւ իրաւարարներու ընդհ. քարտուղար Henri Maryն։ Պատիւ մը որ յատուկ է աւելի բարձր խումբերու :

Մեր կրտսերներու փայլուն յաղթանակէն վերջ Montredoupի վրայ, երկու խումբերը հաւաքուեցան դաշտին կեդրոնը, ուր Պ. Pérottiն քանի մը խօսքերով պարզեց մրցումին կարեւորութիւնը եւ հրաւիրեց երկու կողմերն ալ որ ցոյց տան իրենց գեղեցիկ խաղարկութիւնը եւ կարգապահութիւնը :

Բերդերու ընտրութեանց մէջ բախտը ժպտեցաւ մեր տղոց։ Հովին ուղղութիւնը նպաստաւոր էր մերիններուն։ Տասը վայրկեանի մէջ նշանակեցին մէկ կէտ միայն, հակառակ մէկ – երկու լաւ առիթներու։ Հրեաները այլեւս կասկած չունէին իրենց պարտութեան մասին։

Կիսախաղէն վերջ մեր տղաքը աւելի պաշտպանողականի դիմեցին։ Խաղը շատ հետաքրքրական էր։ Հակառակորդ խումբը ամէն ջանք թափեց նշանակէտ մը շահելու, բայց ի զուր :

Ժողովուրդը իր ուրախութիւնը կը յայտնէր պահանջելով կէտ մը եւս։ Յառաջապահներու գեղեցիկ խաղարկութեամբ նշանակուեցաւ երկրորդ եւ վերջին կէտը, եւ ապահովեց մեր յաղթանակը 2 — 0:

Մրցումէն վերջ փոքր գինեձօն մը տեղի ունեցաւ հաւաքատեղիին մէջ։ Ներկաներու կողմէ եղան խրախուսական եւ գովասանական խօսքեր : Սեղանը ծածկուած էր շամփանեայի շիշերով, կարկանդակներով եւ «փիցա»ներով, նուէր՝ մեր երկու պատուոյ անդամներէն Հ. Քաջեանի, Ա. Թէճիրեանի եւ սրճարանապետ Célestinի կողմէ : Նուէրներ եղան նաեւ Պ. Պ. Մակարեանի եւ Պօյաճեանի կողմէ 500ական ֆրանք, «Արծիւ» միութեան :

Վարչութիւնս իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր ներկաներուն որ օտարներու առջեւ ցոյց տուին մարզասէր ոգի մը եւ մինչեւ վերջ պահեցին իրենց կարգապահութիւնը :— Ա. Արծիւ

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՆՈՐՈՅԹՆԵՐ.— Ուրբաթ օր աշխատակից մը առիթ ունեցաւ ներկայ ըլլալու Տիկին Հերմինի նոր գլխարկներու ցուցադրութեան։ Տիկնոջ ստեղծագործութեանց ճաշակը եւ ինքնատպութիւնը անգամ մը եւս կը հաստատեն թէ՝ փարիզեան նորաձեւութեանց եւ վայելչութեան ասպարէզին մէջ ալ Հայերը կրնան լաւագոյն ձեւով մրցիլ տեղացիներու հետ։ Տիկնոջ ցուցադրած գլխարկները, ինչպէս բոլորը այս տարի, պզտիկ, պարզ, անուշ գոյներով ստեղծագործութիւններ են կարճ մազերու համար։ (Hermine, 12 rue de la Paix) :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ կաթոլիկ եկեղեցւոյ բոլոր մեծ կալուածները պետական սեփականութիւն դարձան անմիջապէս, առանց ոեւէ փոխարինութեան։

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ բոլոր ոչ-կաթոլիկ հոգեւոր պետերը հաւատարմութեան երդում ըրին վարչապետին առջեւ։ Միւս կողմէ հազար կաթոլիկ քահանաներ ժողով գումարելով, բողոքի բանաձեւ մը քուէարկեցին Վատիկանի կարգ մը տնօրինութեանց դէմ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (35)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Զ.

Մայրս ինձ ազատելու համար չէր վազել, օգնութեան կանչել, այլ զինուորներին սպանել տալու համար... Եւ մեղաւորը մենք ենք... Օ՛, էլի լաց լինել եմ ուզում ...:

Հեկեկանքները խեղդեցին նրան։ Փերին շտապով փաթաթեց երեխային ինչ որ փալասների մէջ, որ պահում էր իրան յայտնի անկիւնում, եւ նստեց։ Լաց էր խնդրում աղջիկը եւ նա այս անգամ էլ չմերժեց, նա մերժել չէր գիտեր։ Թանձր խաւարի մէջ նրանք չէին տեսնում միմեանց, Նազլուն շօշափելով գտաւ նրան, տարածուեց հողի վրայ եւ այս անգամ գլուխը դրեց նրա ծնկանը : Այսպէս հեշտ էր արտասուք թափել...

Աստղերը ծանր յառաջանում էին իրանց գիշերային ճանապարհին, զովութիւնը գնալով սաստկանում էր։ Փերին լռեց, բայց աղջիկը ընկած էր անշարժ։ Նա քնել էր...

« Խեղճ»... մի քանի անգամ շշնջաց պառաւը, բայց սիրտ չարաւ շարժել իր ծունկը, խանգարել այդ խոր քունը :

Իսկ երբ քունը սկսեց իրան էլ յաղթահարել, այն ժամանակ նա ամենայն զգուշութեամբ վերցրեց այդ գլուխը, դրեց իր կողքին չոր հողի վրայ, իսկ ինքը կուչ եկաւ երեխայի մօտ :

Բայց այս երեկոն սկիզբն էր :

Նազլուն սովորեց. ոչինչ էր կարող հեռացնել նրան այն մխիթարութիւնից, որ տալիս էր այդ քայքայուած տնակը։ Եւ աղբանոցի մենաւոր բնակչուհին հակառակ չէր այդ այցելութիւններին : Նրանք սովորում էին միմեանց, երկու սիրտ ձորի գլխին միացնում էին ողբի երեկոները, որոնք դառն արտասուքներից յետոյ բերում էին անվրդով քուն։ Նազլուն կամաց կամաց խելքի էր գալիս։ Ի՞նչն էր այդ հրաշքի պատճառը, արդեօք զովացնող արտասուքները, պառաւի մտերմութիւնը, խաղաղ քունը, թէ՞ գետակի ձորը իր գիշերային սքանչելի համերգներով :

Ցերեկները աղջիկը շարունակում էր թափառել կալերի մօտ, ծմակներում, ուր պտուղներ էր հաւաքում պառաւի եւ նրա երեխայի համար։

Բայց կարողութեան րոպէական բռնկումները այժմ համեմատաբար քիչ էին երեւում եւ այժմ նրան աւելի յաճախ կարելի էր տեսնել գիւղում : Փերին այնքան մտերմացել էր, որ կարողանում էր խօսեցնել նրան։ Նոյնիսկ տկլոր Մարթան — փոքրիկ աղջիկը — չէր վախենում նրանից, մեկնում էր նրան իր վտիտ ձեռքերը, իսկ մի անգամ մտաւ նրա գոգը եւ այնքան լաւ զգաց իրեն այդտեղ, որ նայեց նրա դէմքին, մատով միքանի անգամ հրեց նրա ծնօտը, միանգամից արտասանեց իր բոլոր իմացած բառերը եւ վերջը, հրճուանքի ծայրագոյն աստիճանին հասնելով, բաց արաւ իր ահագին բերանն ու ծիծաղեց ...

Առաւօտները, նախքան միմեանցից բաժանուելը, Փերին ու Նազլուն նստում էին տնակի առաջ, այնտեղ, ուր առաջին երեկոն Նազլուն պատմեց իր ցաւը։ Կաղնիների թանձր շուքը երկարացնում էր հանգստեան ժամերը :

Բայց մի օր Փերին սովորական ժամից էլ երկար նստեց։ Շուքը վերջանում էր, իսկ նա տեղից չէր շարժւում։ Այդ օրը Մարթան մի հազուադէպ երեւոյթ էր ներկայացնում։ Նա բարձրացել էր աղբանոցի լանջի վրայ եւ, երեւի, զգալով որ երբեք այդքան բարձր չէր գնացել, մի շարք ուրախութիւններ էր կատարում. կանչում էր իր բարակ ու սուր ձայնով, խօսում ու վիճում էր մէկի հետ, որին երեւակայում էր օդի մէջ կանգնած, թաւալում էր փափուկ աղբի վրայ եւ անդադար ծիծաղում էր։ Տխուր ու անձայն ծիծաղով հեռուից նրա ուրախութեան մասնակցում էր պառաւը, որին վաղուց հմայել էր այդ տեսարանը : Մարթան այդքան ուրախ եւ կայտառ...

Մինչեւ այժմ գիտէր տատը, որ իր արհեստը թոյն է թափել խեղճ երեխայի մէջ։ Երբ ինքը նստում էր սուգ կանչելու, Մարթան հեռանում էր, կարծես գիտէր, որ չէ կարելի խանգարել տատին։ Նա չէր մօտենում ուրիշ երեխաներին, իսկ եթէ սրանք գնում էին նրա մօտ, րոպէ չանցած նա այնքան էր նեղւում, որ սկսում էր լաց լինել։ Նա սիրում էր մենակութիւն, խաղում էր հանդարտ, առանց աղմուկի։ Բայց այսօր նա բոլորովին փոխուել է :

Միթէ՞ պատճառը Նազլուն էր : Փերին մի-մի նայում էր իր առջեւը նստած աղջկան, բայց չէր համարձակւում այդ հարցը տալ նրան :

Լէօ

Ամերիկա կրնա՞յ փրկել Եւրոպան

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՅՈՌԵՏԵՍ Է

Տոքթ. Քոնրատ Ատենհաուըր, արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, պատասխանելով ամերիկեան գործակալութեան մը հարցումներուն, ըսաւ թէ «ոչ միայն վիճելի, այլեւ անհաւանական է» որ Մ. Նահանգները կրնան Եւրոպայի փրկութեան համար, եթէ Ռուսաստան դրաւէ զայն: Եւ շարունակեց.

— «Ամերիկեան սպառազինութիւնը այնքան յառաջ գացած է որ անմիջական վտանգ չկայ Մ. Նահանգներուն համար: Բայց, մեծ սխալ մը պիտի ըլլայ, եթէ արեւմտեան աշխարհը քնանայ կեղծ ապահովութեան մը զգացումով: Խ. Միութեան համար պատերազմ յայտարարելու փորձութիւնը աւելի մեծ է քան կ'ենթադրուի ընդհանրապէս: Այս պարագաներուն մէջ, խաղաղութիւնը կրնայ ապահովուիլ միայն այն ատեն երբ Խ. Միութեան վարիչները համոզուին թէ անկարելի է նուաճել Եւրոպան»:

Գերման վարչապետը յոռետես է արեւմտեան Եւրոպայի կացութեան մասին.— «Մեծն Բրիտանիա ի վիճակի չէ յանդուգն քայլեր առնելու, իբրեւ հետեւանք վերջին ընտրութեանց: Իտալիա ներքին ծանր հոգեր ունի: Ֆրանսայի մէջ գործադուլները իրարու կը յաջորդեն: Խ. Ռուսիա շատ լաւ գիտէ այս բոլորը: Կացութիւնը կրնայ փոխուիլ անմիջապէս, եթէ Խ. Միութիւնը իրապէս համոզուի թէ արեւմտեան Եւրոպան հաստատապէս որոշած է նոր եւ վճռական քայլ մը առնել»:

Տոքթ. Ատենաուըր այս առթիւ ալ ջատագովեց ֆրանքօ-գերման մերձեցումը, աստիճանաբար միացնելով երկու երկիրներուն տնտեսութիւնը: Եւ առաջարկեց տնտեսական միացեալ խորհրդարան մը կազմել, անդամներն ընտրելով երկու պետութեանց խորհրդարաններէն եւն.:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ յայտարարուեցաւ ամբողջ Իտալիոյ մէջ երէկ, չորեքշաբթի, նախաձեռնութեամբ Աշխատանքի Դաշնակցութեան, բողոքելու համար երկու բանուորներու սպանութեան եւ ուրիշ տասը աշխատաւորներու վիրաւորման դէմ: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, խումբ մը ցուցարարներ մերժած ըլլալով հպատակիլ ոստիկաններու հրամանին, այս վերջինները կրակ բացած են: Աշխատանքի դաշնակցութիւնը, որ հինգ միլիոն անդամ ունի եւ ենթակայ է համայնավար կուսակցութեան, միեւնոյն ատեն որոշած է հրապարակային ցոյցեր կատարել կիրակի օր, ամբողջ երկրին մէջ: Կառավարութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առաւ:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Գչ.).— Սթերլին 980 (860), տոլար 348.40 (367), զուից. ֆրանք 81.30 (84.75), պելժ. 6.99 (7.10), Նափոլէոն 3510, զուից ոսկի 3360: սթերլին 4150, տոլար (20) 16.640, ձոյլ ոսկի 490.000 ֆրանք:

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հեռագրեն թէ Լիբանանի վարչապետը՝ Ռիատ պէյ Սոլհ իր մօտ հրաւիրեց Սուրիոյ վարչապետը, Խալէտ պէյ Ազմ, խորհրդակցելու համար վիճելի խնդիրներու մասին: Խալէտ պէյ անմիջապէս հաւանութիւն յայտնեց: Կը կարծուի թէ պիտի բանակցին երկու երկիրներու տնտեսական յարաբերութեանց վերահաստատման մասին:

ՊԵԼԺԻՈՅ նախկին վարչապետը, Սփաք (ընկերվարական), բաց նամակ մը ուղղելով Լէոփոլտ թագաւորին, խնդրեց գոհանալ բարոյական յաղթանակով, հրաժարիլ եւ գահը ձգել իշխան Պոտուէնի, որուն համաձայն են բոլոր Պելժերը: Դահլիճին տագնապը չէ լուծուած տակաւին: Միւս կողմէ բողոքի ցոյցերը եւ գործադուլները կը շարունակուին ամբողջ երկրին մէջ: Պրիւքսէլի եւ Անվէրսի գործադուլները վերջացան, բայց նոր գործադուլ մը կը սպասուի ուրբաթ օր: Չորեքշաբթի օր աշխատանքը դադրեցուցին Պրիւքսէլի չորս արուարձաններու քաղաքապետութիւնները: Հանրակառքի պաշտօնեաներն ալ կը խլրտին:

ԽԱՐԱՋԱՆԻ պատիժը վերահաստատելու խնդիրը նորէն կը յուզուի Անգլիոյ մէջ: Դատական նախարարը խօսելով լորտերու ժողովին առջեւ, յայտարարեց թէ կառավարութիւնը տրամադիր չէ վերահաստատելու մարմնական պատիժը: Կինեբու Միութիւնը յուշագիր մը ուղղեց խորհրդարանի իւրաքանչիւր անդամին եւ պահանջեց վերահաստատել խարազանումը, սանձելու համար վայրագ յարձակումները եւ բռնութիւնները:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Համախարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Աճարոնեան ընտանիքին, իրենց քրոջ ԱՑՐԻ ՏԻԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի մահուան առթիւ:

Թատերական ներկայացում

Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, կիրակի երեկոյ, 26 Մարտ, ժամը 8.30ին, Սալ Վօլթէռի մէջ, րիւ Վօլթէռ, Ալֆորվիլ:

Մեծ խնամքով կը ներկայացուի
Սուրէն Պարթեւեանի ԱՆՄԱՀ ԲՈՑԸ
Յուզիչ տրամ երեք արարով
Ինչպէս նաեւ Երուանդ Օտեանի ՋԱՒԱԼԼԸՆ
Մուտք 150 եւ 100 ֆրանք:
Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Վարագոյրը կը բացուի յայտարարուած ժամուն:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի եղանակի վերջին մրցումը տեղի կ'ունենայ S. O. Versaillesի դէմ, իրենց դաշտին վրայ, rue Monbauron (Վէրսայլ): Շոգեկառք Montparnasseէն: Իջնել Վէրսայլ: Հանրակառք Pont de Sèvresէն:

Պահեստի եւ Ա. խումբերուն ժամադրավայր Porte d'Italieէն ժամը 12.15, métro Mairie d'Issyէն ժամը 12.30:

ԽՆՋՈՅՔ Ի ՊԱՏԻՒ Հ. Մ. Մ.Ի

Հ. Մ. Մ.ի տարուան յաղթանակին առթիւ՝ խնջոյք Նոր Սերունդի կողմէ, Վերսայլի մրցումէն վերջ, այս կիրակի, ժամը 18.30ին Իսիի Խրիմեան սրահին մէջ:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՎԱՐԻՉՆԵՐ ՊԱՏՐԱՍՏԵԼՈՒ

դասընթացքը կը սկսի այս շաբաթ օր, ժամը 4ին, Սօսիէթէ Սավանթ, 8 rue Danton, մէթրօ Օտէօն կամ Սէն Միշէլ: Մուտքը ազատ է

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Սէվրանի Կապոյտ Խաչի, 26 Մարտ ժամը 15էն մինչեւ 24, **Hôtel de France**ի մէջ, 223 Place de la Libération:

Կը ներկայացուի ծիծաղաշարժ գաւեշտ մը՝
ԶԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ,
եւ ուրիշ անակնկալներ: Ճոխ պիւֆէ:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Առնել Eglise de Pantin, autobus թիւ 147, իջնել Place de la Libération:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Տիկին Եպրաքսէ Տէմիրճեան (Էվէրէկցի) կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Գրիգոր Տէմիրճեան, եւ մօրաքոյրը՝ Գեղանոյշ Գանձապետեան (վերջինը Յունաստանէն Ամերիկա մեկնած է): Տեղեկացնել Տիկին Տէմիրճեանի, 14bis Ave. Bosquet, Paris (7):

Կը խնդրուի Ամերիկայի թերթերէն արտատպել:

Ասլանեան ընտանիքը խորին ցաւով կը ծանուցանէ

ՄԱՆՈՒԿ ԱՍԼԱՆԵԱՆի

մահը որ տեղի ունեցաւ երեքշաբթի օր:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, հինգշաբթի ժամը 1.30ին, Շավիլի մատրան մէջ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Շավիլի գերեզմանատունը իրենց ընտանեկան դամբարանին մէջ:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆԻՆ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

25 Մարտ, շաբաթ գիշեր ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, **Bourse de Travail**ի մէջ:

Կը ներկայացուի ԱՊՈՒՇԻՆ ՄԱՀԸ
Քրքջալից գաւեշտ մը երկու արար:
Երգ, արտասանութիւն, մենախօսութիւն:
Ճոխ պիւֆէ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Ru eDamesme – (13)
Le Gérant: A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ 29 Մարտ, չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Աճարոնեան սրահը, rue des Convalescents: Շատ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անդրանիկ» ենթակոմիտէի, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Օշական» խումբի եւ Կապոյտ Խաչի խառն դասախօսական ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին: Կը դասախօսէ ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ: Նիւթը՝ «Ատրպատականի հերոսական դրուագները»:

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Պուա Քոլոմպի կայարանի դիմացի սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, «Աճարոնեան» ակումբին մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուալիւզիի «Վարանդեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, ընկեր Նախագահին բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԷՆ ԺԷՌՈՄ.— Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 8.30ին, Խրիմեան դպրոցը:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, դպրոցի սրահը, 78 րիւ Ռապլէ: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբը, վերջին անգամ ըլլալով պիտի երգէ Արեւագալի հոգեզմայլ երգեցողութիւնները, երկսեռ խումբով, Վ. Սարգսեանի ղեկավարութեան տակ, այս կիրակի, Փրատոյի Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը ճիշդ 11ին:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ հաւաքոյթը՝ այս ուրբաթ, ժամը 8.30ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը: Ս. Տէր Թովմասեան համառօտաբար պիտի կրկնէ իր զեկուցումը.— «Դաշնակցութեան դերը Խ. Հայաստանի հանդէպ» նիւթի մասին: Յետոյ մտքերու փոխանակութիւն:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին, Պար տը Կլօփի սրահին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրով:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Օրը պիտի տօնուի այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, St. Bernardի սովորական սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր ՊԱԼԵԱՆ
Պիտի խօսի ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ
Պիտի բեմադրուին երկու գաւեշտներ, «ԵՐԱՆՈՍ ԱՂԲԱՐԸ» եւ «ՍՊԻՏԱԿ ՏԱՓԱՏ»Ը:
Մուտքը ազատ է:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925 R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Vendredi 24 MARS 1950 Ուրբաթ 24 ՄԱՐՏ
26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6110–Նոր շրջան թիւ 1521
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵ՜ՂՔ ՈՒԺԱՆԱԿԻՆ...

Ահաւասիկ վկայութիւն մը եւս, հաստատելու համար թէ Թուրքերը անմրցելի վարպետներ են, երբ կարգը կուգայ քանդելու։

Այս անգամ ալ ուժանակով քանդեր են Սեբաստիոյ պատմական մայր – եկեղեցին, Ս. Աստուածածին, ինչպէս պիտի կարդաք յաջորդ սիւնակին մէջ։

Թուրքերէն թերթ մըն է որ կը հաղորդէ լուրը, գնահատելով գիտական յանձնախումբին «լուրջ աշխատանքը»։

Լրացուցիչ տեղեկութեանց համաձայն, կը խորհին եղեր սինեմայի, բաղնիքի կամ պանդոկի վերածել եկեղեցին, զոր իբրեւ մթերանոց կը գործածէին 1915ի Սարսափներէն ի վեր։

Բայց, վերջին պահուն տեսեր են որ դարաւոր շէնքը «փլուզումի վտանգին ենթակայ է»։ Ուստի որոշեր են քանդել։

Մե՜ղք ուժանակին։ Եթէ իսկապէս վտանգուած էր շէնքը, միջո՞ց կը պակսէր, փոշիացնելու համար զայն։

Ուժանակո՞վ քանդեցին ուրիշ հազարաւոր հայապատկան հաստատութիւններ եւ յիշատակարաններ, Թուրքիոյ ամբողջ տարածութեան վրայ, արեւելքէն մինչեւ արեւմուտք, ոչնչացնելու համար Հայկականութեան բոլոր հետքերը։

Նոյնիսկ բնակարանները իրարու ետեւէ չփլեցուցի՞ն, առաջին տարիէն իսկ, փայտերը եւ տախտակները վառելով, քարերը եւ ուրիշ պիտանի նիւթեր ծախու հանելով։ (Ինչպէս այժմ աճուրդով կը ծախեն քանդուած տաճարին հողն ու փլատակները)։

Պոլսոյ մէջ հրատարակուած տեղեկութիւններն անգամ ցոյց կուտան թէ գաղտնիք մը թաքուած է քանդումի այս գործողութեան մէջ։ Նոյնիսկ «Թիւրիմացութեան մը արդիւնք կը համարուի եկեղեցւոյ շէնքին փլուզումը»։

Ո՞վ պիտի համարձակէր երեւան հանել բուն ճշմարտութիւնը։

Նենգամտութեան եւ բարբարոսութեան ապացոյց չի պակսիր, նոյնիսկ դատելով հրատարակուած տեղեկութիւններէն։

Տարիներով իբրեւ զինուորական մթերանոց գործածեր են «քարաշէն եւ երկաթաշէն տոկուն շէնքը», առանց փլուզման վտանգ տեսնելու։

Յետոյ ծախեր են քաղաքապետութեան, որ կը խորհի եղեր... բաղնիքի, սինեմայի կամ պանդոկի վերածել։ Նոյնպէս առանց փլուզման հոտ առնելու։

Ամբողջ 35 տարի, ոչ մէկուն մտքէն անցեր է իր օրինաւոր տիրոջը վերադարձնել զայն, իբրեւ աղօթատեղի։

Անշուշտ անոր համար որ, եթէ այդպիսի փորձ մը կատարէին, ափ մը հայ հաւատացեալները ոչ միայն փլուզումին առաջքը կ'առնէին, այլեւ աւելի կը շէնցնէին, կը բարեզարդէին զայն։

Բայց, այն ատեն մայր – եկեղեցին պիտի դառնար կենդանի յիշատակարան մը, համատարած աւերածութեան մէջ։ Եւ վկայարան մը՝ անցեալ փառքերու։

Անգարան կրնա՞ր հանդուրժել այդպիսի յանդգնութեան մը։ Ապա ուրեմն.— «քանդե՛նք»։

Եւ որովհետեւ իրենք ալ արդիական գիտելիքներու հետեւած են, փոխանակ ամբոխին յանձնելու հոյակապ տաճարը, որպէս զի փլցնեն բրիչներով, փետատնելով եւ տապարներով, գործածեր են գիտական միջոցը,— ուժանակ։

Վերջին պատերազմէն առաջ ալ այդպիսի փորձ մը կատարած էին Վասպուրականի նահանգին մէջ, պատմական յիշատակարան մը ոչնչացնելու համար։ Բայց ուժանակն անգամ անզօր էր մնացած, ինչպէս կը պատմէ Ֆրանսացի ուղեւոր մը, վանքին լուսանկարն ալ տպելով, իր գրքին մէջ։

Եւ այս բոլորը տեղի կ'ունենան ճիշդ այն պահուն երբ Ամերիկացիները դրամ եւ գիտութիւն կը տրամադրեն Թուրքիոյ, դիւրացնելու, փութացնելու համար անոր վերաշինումը եւ վերազինումը։

Ուժանակ փորձելու տե՞ղ կը պակսէր, Անատոլուի անծայրածիր ամայութեանց մէջ։ Մանաւանդ որ ձեռնարկեր են ճամբաներ եւ ամբութիններ շինելու, ի խնդիր ապահովութեան...

Շ.

Մահ Յովհ. Հինդլեանի

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն ցաւով կ'իմանանք մահը վաստակաւոր դաստիարակին՝ Յովհ. Հինդլեանի, հիմնադիր տնօրէն «Նոր Դպրոց»ի։

Ողբացեալ ուսուցչապետը երկար ատենէ ի վեր տկար ըլլալով, չորս ամիս առաջ փոխադրուած էր Ազգ. Հիւանդանոց, ուր կը խնամուէր մասնաւոր հոգածութեամբ։

Մարտ 15ին սրտի տագնապ մը կ'ունենայ, որ կը կրկնուի կէս գիշերին։ Երրորդ հարուածով մը անշունչ կ'իյնայ յաջորդ առտուն։ Թերթերը կը գրեն թէ մինչեւ վերջը կը պահէր իր գիտակցութիւնը, ցաւելով որ չի կրնար զբաղիլ իր այնքան սիրած դպրոցով։

Ծնած էր 1866ին, Պոլիս եւ Պէրպէրեան վարժարանի առաջին շրջանաւարտներէն էր։ Իր դպրոցը հիմնեց 1909 Հոկտեմբերին, ուրիշ բազմավաստակ ուսուցչի մը՝ Պ. Գալուստ Մալաթեանի հետ, որ մեռաւ Պելժիոյ մէջ։ Միջոցներ կը խորհուրին կանգուն պահելու համար իր վարժարանը։ Անցեալ տարի տօնուեցաւ իր յոբելեանը։

★ Նոյն օրը մեռած է նաեւ Պ. Մարտիրոս Հանքսեան, ուսուցիչ եւ երկարամեայ դիւանապետ Բերայի Ս. Երրորդութեան եկեղեցւոյ։

Ուժանակով կը քանդեն Սեբաստիոյ մայր եկեղեցին

Սեբաստիոյ «Իւլքէ» թերթը կը գրէ (7 Մարտ).

— «Երկար ատեն անխնամ ձգուած ըլլալով չորս կողմը ճաթռտուքներ գոյացած էին քաղաքիս մեծ եկեղեցիին մէջ (Հայոց Մայր Եկեղեցին Ծ. Խ.), որ զինուորական իշխանութեանց կողմէ գրաւուած էր։

Կուսակալութեան եւ քաղաքապետութեան գիտական մարմիններուն կողմէ կատարուած քննութեանց հետեւանքով շէնքը փլուզումի ենթակայ նկատուած ըլլալով, ձեռնհաս պաշտօնատան կողմէ որոշուած է անհրաժեշտ միջոցները տնօրինել որեւէ վտանգի առաջքը առնելու համար։ Համոզում գոյացած ըլլալով որ պէտք է փլցնել շէնքը, երէկ գիշեր ժամը 18ին պատկան գիտական մարմնոյն կորովի աշխատանքներուն արդիւնքով ուժանակի գործածութեամբ քանդուած է եկեղեցւոյ շէնքը։ Եկեղեցիին ուժանակով քանդումի ընթացքին ոչ մէկ վնաս պատահած է։ Ասիկա կը պարտինք քանդումի պաշտօնին կոչուած գիտական մարմնոյն լուրջ աշխատանքներուն»։

ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

«Մարմարա» հետեւեալ մանրամասնութիւնները ստացած է իր թղթակցէն (16 Մարտ).

— Փլուզումի վտանգի ենթակայ նկատուելով քանդուած Մայր Եկեղեցին հնութեան արժէք ներկայացնող քարաշէն ու երկաթաշէն տոկուն շէնք մըն էր, ինչ որ կը հաստատէ անոր երկարամեայ տարիքը։

Քանի մը տարի առաջ քաղաքապետութիւնը պետական գանձէն ծախու առած էր եկեղեցին՝ յառաջիկային հանրային օգտին սինէմայի, բաղնիքի կամ պանդոկի վերածելու համար զայն։

Մօտաւորապէս 20—25 օր առաջ ձեռնարկուեցաւ շէնքը փութով պարպելու, ինչ որ ուրախութիւն պատճառեց թէ Թուրք եւ թէ հայ հայրենակիցներու, որոնք կը կարծէին թէ նորէն աղօթատեղի պիտի դառնայ մթերանոցի վերածուած շէնքը։

Այս տարաձայնութիւնը չիրականացաւ սակայն եւ Մարտ 6ին կէսօրէ առաջ երեք «քամիոն»ներ փոխադրեցին վերջին գոյքերը։ Նոյն օրը երեկոյեան ժամը 17ին պարպուեցան եկեղեցիին շրջակայ տուները եւ բնակիչները հրաւիրուեցան մէկ ժամուան համար հեռանալ իրենց տուներէն։ Մէկ ժամ վերջ, ուժանակով քանդուեցաւ եկեղեցին, ինչպէս նկարագրեց տեղական մամուլը։ Ներկայիս մնացած են միայն շէնքին չորս պատերը եւ փլատակները, որոնց մասին դիմումներ պիտի կատարուին կառավարութեան՝ քննութիւն պահանջելով, քանի որ թիւրիմացութեան մը արդիւնք կը նկատուի եկեղեցւոյ շէնքին փլուզումը։

Այս մասին 5–6 ամիս առաջ գրաւոր դիմում կատարուեցաւ Պատրիարքարան, եկեղեցիին նորոգութեան մասին։ Այդ առթիւ Սըվազցիները խնդրեցին նաեւ քահանայ մը ղրկել, բայց դժբախտաբար մինչեւ այսօր ոչ մէկ հետեւանք տրուեցաւ հաւատացեալներու բաղձանքին։ Ժողովուրդը որոշած է աղերսագրով կառավարութեան դիմել, որպէսզի հանրութեան տրուին շէնքին փլատակները եւ հողը, որոնք 23 Մարտին հրապարակային աճուրդով պիտի ծախուին քաղաքապետութեան կողմէ՝ ինչպէս կը հաղորդէ «Իւլքէ» թերթին մէջ հրատարակուած ազդ մը։

Վարչապետին ճառը աշխատավարձի մասին

ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Չորեքշաբթի օր վարչապետը ձայնասփիւռի ճառով մը պարզեց կառավարութեան տեսակէտները՝ աշխատավարձքի յաւելման մասին։ Ահաւասիկ հիմնական մասերը.

— Գործադուլներու սկիզբէն ի վեր կառավարութիւնը մերթ կը լսէ.— «Ինչո՞ւ կը խառնուիք», երբեմն ալ — «Ո՞ր օրուան կը սպասէք գործելու համար»։ Արդարեւ, հակասութիւն մը կը նշմարուի։ Ազգային հաստատութեանց թէ անհատական ձեռնարկներու մէջ, բանուորական պահանջները նախապէս կը ձգտէին ընդհանուր յաւելումի մը, որոշ սակով մը։ Մինչեւ անգամ կ'ուզէին որ յաւելումը միեւնոյնն ըլլայ ոչ միայն միեւնոյն շրջանի կամ ճարտարագործութեան միեւնոյն ճիւղին, այլ ազգին ճարտարագործական ամբողջ գործունէութեան համար։ Վտանգաւոր էր եւ անարդար՝ այս պարզունակ լուծումը։ Ուրախանաք թէ տխրիք, իրողութիւնը սա է.— փոքր, միջին թէ խոշոր ձեռնարկները կը գտնուին տարբեր կացութեանց մէջ։ Ոմանք — եւ անպատճառ մեծերը չեն — խոշոր շահեր կ'ընեն. ուրիշներ՝ գոհացուցիչ վիճակ մը ունին։ Կան ալ որ մեծ դժուարութեանց մատնուած են։ Այսպէս, առաջինները կրնան տանիլ աշխատավարձքի որոշ յաւելում մը, առանց բարձրացնելու վաճառման գիները, մինչդեռ միեւնոյն յաւելումը հարեւան ճարտարագործութեան մը կամ անոր մէկ ճիւղին համար պատճառ պիտի ըլլայ գիներու բարձրացման, այսինքն անգործութեան պիտի մատնէ իր աշխատաւորները, մասամբ կամ ամբողջովին»։

Ուրիշ լուսաբանութիւններէ վերջ, վարչապետը յայտնեց կառավարութեան որոշումը, աշխատավարձքի որոշ յաւելման եւ արտադրութեան պարգեւի մասին, առանց թուանշաններ յիշելու։ Թելադրեց որ հանրային հաստատութեանց համար նախատեսուած միջոցները գործադրուին նաեւ անհատական ձեռնարկներու մէջ։

Բնակարանի տագնապի մասին ալ խօսելով, Պ. Պիտօ ըսաւ թէ դիւրութիւններ պիտի ընծայեն, որպէսզի փոխառութիւններ կնքուին, զարկ տալու համար նոր շէնքերու շինութեան։ Յետոյ կոչ մը ուղղեց ընկերային արդարութեան եւ ֆրանսական եղբայրակցութեան։ «Ներկայ վէճերուն մէջ, պարտութիւն պէտք է կրէ միայն բռնութեան եւ գրգռութեան դատը։ Հրապարակաւ կը յայտարարեմ բանուորներուն եւ բոլոր աշխատաւորներուն,— այս գործին մէջ ոչ յաղթական կայ, ոչ ալ պարտեալ։ Եւ կը յայտարարեմ բոլորին.— անհրաժեշտ է վերսկսիլ բանակցութիւնները։ Մենք այն երկիրներէն չենք ուր միայն մէկ ձայն կը լսուի»։

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐՈՒ ՎԻՃԱԿԸ

Կարգ մը տեղեկութեանց համաձայն, կազի եւ ելեկտրականութեան գործադուլը պիտի դադրի այսօր, ուրբաթ, եթէ որոշ երաշխիքներ տրուին արհեստակցական Միութեանց։ Փարիզի մէջ բանթողներուն թիւն է 25.000։

Մետաղագործական հաստատութեանց մէջ բանթողներուն թիւը իջած է 170000ի (Բշ. օր 230 հազար էր)։

Ապահովագրութեան պաշտօնեաներէն անոնք որ անդամ չեն համայնավար սէնտիքաներու, վերսկսան աշխատանքը 7 առ հարիւր յաւելումով։

★ Տէօնքէրքի նաւահանգստին բանուորները հանրաքուէ կատարելով, մերժեցին գործադուլ յայտարարել Հնդկաչինի պատերազմին եւ ամերիկեան զէնքերու պարպումին դէմ, ինչպէս կ'առաջարկէին համայնավարները։

Մարսէյլի քարափի բանուորները որոշեցին շարունակել գործադուլը, երբ իրենց արհեստակիցներէն քսան հոգի ձերբակալուեցան։

Մարտ 21ի անկարգութեանց առթիւ, Պոմէթի բանտին մէջ արգելափակուեցան Աշխատանքի Դաշնակցութեան քարտուղարներէն երեքը, ինչպէս եւ ուրիշ չորս հոգի, այն ամբաստանութեամբ թէ ոստիկանութեան դէմ ըմբոստացած եւ բռնութիւն բանեցուցած են։ Բոլորն ալ պիտի դատուին, ուրիշ 28 ամբաստանեալներու հետ։

Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը մէկ ժամ գործադուլ յայտարարեց, այս ձերբակալութեանց առթիւ։ Նիսի եւ Սեթի մէջ ալ գործադուլ յայտարարուեցաւ, իբրեւ բողոքի ցոյց։

Թունուզի քարափի բանուորները որոշեցին գործադուլ յայտարարել երեք օր, իբրեւ համակրանք Մարսէյլի բանուորներուն։

★ Գործադուլներու կազմակերպիչները ձրի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՏՕՆ Է

Ապրիլ 11–24ի տօնակատարութեան շուրջ, երբեմնի անպատուաբեր վէճերն ու աղմուկները վերջ գտած են։

Յիշել աւելի քան մէկ միլիոն մեռելները եւ ձաղկել Օսմանեան կայսրութեան ամենաքստմնելի ու հրէշային ոճիրը, ոչ ոք կը նկատէ այլեւս իբրեւ «անփափկանկատ քայլ» խորհրդային իշխանութեան դէմ, եւ ոչ ալ իբրեւ «վիրաւորանք մը՝ յեղափոխական եւ Խորհրդ. Միութեան դաշնակից Թուրքիոյ» հանդէպ։

Մեր հայրենիքին մէջ ալ, թէեւ այսօր ինչպէս երէկ, համազգային այս մեծ օրը պաշտօնական տօնակատարութիւններու ցանկէն դուրս կը մնայ, սակայն վերջ գտած է այն յանցաւոր վերաբերումը, որ գոյութիւն ունէր նախապատերազմեան տարիներուն։

Աւելին ըլլալով, երբեմն մեր երկրի ձայնասփիւռէն կը լսուին օրուան առթիւ որոշ արտայայտութիւններ ալ, հոգ չէ թէ ուղղուած գաղթահայութեան եւ բացառաբար քարոզչական նկատումներով։

Այս մխիթարական իրողութիւնէն մեկնելով, արդար եւ տրամաբանական պիտի ըլլար, գաղութներու մէջ Ապրիլ 11–24ի տօնակատարութեան տալ համազգային հանգամանք։

Որպէսզի սխալ եւ անճահ մեկնութիւններու տեղի չմնայ, քանի մը խօսքով ճշդենք մեր այս բացատրութեան սահմանը։

Համազգային տօնակատարութիւն մը անշուշտ կը պատկանի ազգի հաւաքականութիւնը կազմող բոլոր տարրերուն։ Ամէնքը՝ անկախ իրենց դաւանական, քաղաքական եւ ընկերային ըմբռնումներէն, պէտք է որ մասնակցին այդ ձեռնարկին։ Ասիկա որքան պարտականութիւն՝ նոյնքան եւ իրաւունք է ամէն անհատի համար։

Կարճ խօսքով, Ապրիլ 11–24ը կը պատկանի բովանդակ հայութեան։

Ո՞վ է այս պարագային, որ իրաւունք եւ պարտականութիւն ունի նախաձեռնութիւնն ըստանձնելու համազգային այս ձեռնարկին։ Մանաւանդ, մեր ներկայ պայմաններուն մէջ, երբ չունինք որեւէ համազգային կազմակերպութիւն։

Կ'ըմբռնենք, որ այնքան ալ դիւրին չէ գտնել բոլորովին անվիճելի հեղինակութիւն մը — ըսել կ'ուզենք՝ օրկան մը — ընդունելի բոլորի կողմէ։

Այսուհանդերձ, կը խորհինք թէ անկարելի ալ չէ գտնել բանաւոր ելք մը, օգտուելով անցեալ փորձերէն։

Հայոց երեք եկեղեցիները, իրենց համապատասխան պետերովը, յաճախ հրապարակ եկած են, իբրեւ համազգային ներկայացուցչութիւն։

Ներկայ պարագաներուն մէջ, այս միեւնոյն եղանակով կրնանք խափանել բազմաթիւ անպատեհութիւնները։

Մանաւանդ համազգային այս մեծ օրուան նախաձեռնութիւնը, թոյլ չտալ որ շահագործուի այս կամ այն կողմէն։

Ուրեմն, կարելի է Ապրիլ 11–24ի տօնակատարութեան համազգային հանգամանք տալ, եթէ Ամենայն Հայոց կաթող. պատուիրակը եւ միւս յարանուանութեանց պետերը միասնաբար ստանձնեն նախաձեռնութիւնը։ Իրենց պարտականութիւնն է գործակցութեան հրաւիրել գոյութիւն ունեցող կուսակցութեանց, զանազան կազմակերպութեանց եւ մամուլի ներկայացուցիչները։

Այս միջոցով միայն պիտի կրնանք Ապրիլ 11–24ը տօնել իբրեւ համազգային տօն՝ բոլորին մասնակցութեամբ։

Անցեալ տարի, կաթող. պատուիրակը փորձեր կատարեց, իր նախագահութիւնը շնորհելով հատուածի մը նախաձեռնութեան եւ հրաւիրելով զանազան միութիւններ ու անհատներ, որպէսզի մասնակցին։

Արտաւազդ արք. նկատի չունեցաւ, որ իր նախագահութիւնը բաւական չէր տօնակատարութեանը համազգային հանգամանք տալու, որովհետեւ նախաձեռնողները կը մնային որոշ հոսանքի մը պատկանող մէկ–երկու խմբակցութիւններ։

Այս անխոհեմ քայլին արդիւնքը այն եղաւ որ Ապրիլ 11–24ը մեր գաղութին մէջ տօնուեցաւ երկու տարբեր նախաձեռնութիւններով։

Հաւատա՞նք թէ այս տարի պիտի սրբագրուի սխալը։

Կ'իմանանք թէ նոր խորհրդակցութիւններ կը կատարուին, այս մտահոգութեամբ։

Ամէն պարագայի մէջ, եթէ լրջօրէն կ'ուզեն համազգային հանգամանք տալ Ապրիլ 11–24ի տօնակատարութեան, պէտք է նախաձեռնութիւնն ալ ըլլայ համազգային։

Առանց այս նախապայմանին, անիմաստ է որեւէ փորձ։

Այլապէս, աւելի եւս պիտի համոզուինք թէ կաթող. պատուիրակը անզօր է որեւէ բարեբար դեր կատարելու։

Ս. Տ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

«ՔՍԱՆԵՒՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԺԱՄԸ»

(Շ. եւ վերջին մաս)

Ի՞նչ տարբերութիւն ունին գերմանական, ռուսական կամ ամերիկեան կեդրոնացման կայաններու մէջ մաշող գերի – ստրուկները՝ մեքենայացած, իբրեւ թէ ազատ աշխարհի մը մէջ ապրող քաղաքացի – ստրուկներէն։ Ի՞նչ տարբերութիւն ունին հին դարերու գնուած ու ծախուած ստրուկները՝ արդի ժամանակներու անանուն, եւ ընդհանրական օրէնքներով կառավարուող մարդկային բազմութիւններէն։

Անհատ էակը ի՞նչպէս երջանիկ կրնայ զգալ, երբ ստիպուած է ինքզինքն ու իր կեանքը յարմարցնել մեքենայի պահանջին՝ փոխանակ մարդկային պահանջներու։ Եւ արդէն, այս ապամարդացումը (dishumanisation) որ յառաջ կը բերէ տեսակ մը արհամարհանք՝ դէպի ինչ որ մարդկային է, միթէ մեր մէջ չի՞ ստեղծեր տեսակ մը ստորադասութեան զգացում, որ մեզ կը մղէ անգիտակցաբար՝ մեքենայի վերածուելու եւ մեր մարդկային յատկանիշները մոռնալու։

Այս երկու իրականութիւններուն, այսինքն մարդկային եւ թէքնիք իրականութիւններուն իրարու բախումը արդէն ողբերգութեան մը սկզբնաւորութիւնն է։ Անհատին ողբերգութիւնը, մարդկութեան ողբերգութիւնը, որովհետեւ ի վերջոյ մեքենան ու «թէքնիք» ստրուկներն են, որ յաղթանակը պիտի տանին, եթէ արդէն չեն տարած։

Մարդկութիւնը ինքզինքը չղթայուած պիտի գտնէ՝ «թէքնիք» ընկերութեան մէջ։ Ճիշդ է, որ մարդիկ կրնան ապրիլ այս պայմաններուն մէջ, որովհետեւ «թէքնիք» ընկերութիւնը հանգստաւէտ պայմաններ կը ստեղծէ, սառնարան, ինքնաշարժ, եւն.։ Բայց մտածող մարդը երբեք երջանիկ չի կրնար ըլլալ այնտեղ, որովհետեւ հոգեկան եւ մտաւոր բաւարարութիւն չի կրնար ստանալ։

«Ընկերութիւն մը», կ'ըսէ Թրայան, «ուր հոգեկան արժէքներ չկան՝ չի կրնար արտադրել հանճարներ, իսկ ընկերութիւն մը, որ չի կրնար ունենալ հանճարներ, անվրէպ դատապարտուած է կորսուելու»։

Օր պիտի գայ, որ պիտի խորտակուի այս «թէքնիք» ընկերութիւնը, եւ այդ խորտակման անմիջական կերպով պիտի յաջորդէ մարդկային եւ հոգեկան արժէքներու վերածնունդ մը։ Այս վերածնունդը չի կրնար գալ՝ Ռուսաստանէն վասնզի Ռուսաստանն ալ խոնարհեցաւ Արեւմուտքի ելեկտրական լոյսին առջեւ, փոխանակ առաջնորդուելու հոգեկան եւ բարոյական լոյսերէ։

Այժմ ուրեմն՝ «քսանեւհինգերորդ ժամն» է, ուր փրկութեան որեւէ փորձ ապարդիւն է եւ անիմաստ։ Նոյնիսկ Մեսիայի մը գալուստը պիտի չփրկէր կացութիւնը։ Վերջին ժամը չէ, այլ վերջին ժամէն մէկ ժամ ալ ուշ է։ Արեւմտեան ընկերութեան ժամն է— արդի ժամը։

Ի՞նչ կ'ընեն մարդկութիւնը ղեկավարող եւ անոր ուղղութիւն ցոյց տուող պետութիւնները, մեզ այս ծանր կացութենէն ազատելու համար։ Ոչինչ, ընդհակառակն բան չեն խնայեր այդ ոչընչացումն ու խորտակումը փութացնելու համար։ Թերեւս այսպէս աւելի լաւ է, որովհետեւ ինչքան շուտ տեղի ունենայ խորտակումը, այնքան շուտ կը յաջորդէ վերածնունդն ու մարդկային արժէքներու փրկութիւնը։

Դժբախտութեան ամբողջ բեռը ուրեմն կ'իյնայ անոնց վրայ, որոնք կ'ապրին փլուզման այդ վայրկեանները, այսինքն մեր վրայ, որ կ'ապրինք ընդհանրական օրէնքներով, եւ իրաւունք ունինք շնչել միայն որպէս աննշան մէկ մասնիկը՝ հաւաքականութեան մը, տեսակի մը։ Ի վերջոյ ի՞նչ ենք մենք, եթէ ոչ «քաղաքացիներ», որ Կէօրկիուի բացատրութեամբ՝ «մեքենային եւ մարդու իրար ձուլումէն յառաջ եկած ամենավտանգաւոր գազանն է, որ իր մէջ կը միացնէ մարդուն եւ անասունին անսիրտ վայրագութիւնը՝ մեքենային սառն անտարբերութեան հետ»։ «Ռուսերը», կը շարունակէ ան, «այս նոր կենդանական սեռին ամենակատարեալ տիպարը ստեղծած են արդէն.— Կոմիսարը»։

Մարդկային միջավայրը այլեւս անշնչելի դարձած է, մարդիկ դատապարտուած են շնչահեղձ ըլլալու։ Հեղինակը կը պատմէ, թէ ինչպէս նախնական ընդծովեաներու նաւաստիները, օդին պակասութիւնը զգալու համար՝ քանի մը սպիտակ նապաստակ կ'առնէին սուզանաւին մէջ։ Երբ որ այդ նապաստակները շնչահեղձ մեռնէին, նաւաստիները կ'իմանային թէ միայն 5—6 ժամ ունին ապրելու։ Կամ պէտք էր ջուրին երեսը ելլէին եւ թշնամի նաւերու կողմէ ռմբակոծուէին, եւ կամ սպիտակ նապաստակներուն պէս մէկիկ–մէկիկ շնչահեղձ մեռնէին։

Հեղձուցիչ է մեր ժամանակներու մթնոլորտը։ Մարդկային ազատ միտքը այլեւս չի կրնար ապրիլ այնպիսի միջավայրի մը մէջ, ուր bureaucratieն, բանակը, կառավարութիւնները, դրամը, պետական կազմակերպութիւնները եւ ամէն ինչ կը թունաւորեն օդը, ուր հանդիստ կրնան շնչել միայն՝ մեքենաներն ու «թէքնիք» – ստրուկները։ Սպիտակ նապաստակները արդէն մեռած են, իսկ մենք՝ միայն 5—6 ժամ ունինք, գուցէ աւելի նուազ։

Ուրեմն ամէն ինչի վե՞րջն է, մարդկութեան վե՞րջն է, պիտի հարցնենք։ Կէօրկիուի յոռետեսութիւնը նեղ անցք մը կը ձգէ։ Ալեքսանտր Քօրուկայի բերնով՝ կը գուշակէ, «ի վերջոյ Աստուած պիտի խղճայ մարդուն, եւ ինչպէս որ Նոյի տապանն էր՝ ալիքներուն վրայ, քանի մը իրապէս մարդ մնացած մարդիկ պիտի շարունակեն ապրիլ այս հաւաքական եւ հսկայական փլուզումէն վերջ։ Եւ այդ մարդոց շնորհիւ է, որ մարդկային ցեղը պիտի փրկուի»։

Եւ որպէս եզրակացութիւն, մեր փրկութիւնը պիտի գայ Արեւելքէն, որ իւրացնելով հանդերձ «թէքնիք» քաղաքակրթութեան առաւելութիւնները, երբեք անոնց ստրուկը պիտի չդառնայ, պիտի իշխէ անոնց, եւ ծառայեցնէ՝ իր շահերուն։

...Ինչպէս արդէն ըսինք, ճարպիկ գրագէտ է Կէօրկիու, եւ եթէ բոլորովին չի կրնար համոզել մեզ, գոնէ կը գրաւէ մեր համակրանքը։

ՇԱՔԷ

Յ. Գ.— Գրքին անունն է.— La Vingt-cinquième heure, par C. Virgil Ghéorghiu. Librairie Plon, Paris.

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»Ի ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

Կիրակի, 19 Մարտ, կէսօրէ վերջ, Սթիւտիօ Գոմարթէնի սրահին մէջ, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբը, թէյասեղան մը սարքած էր, իր երախտագիտութիւնն ու համակրանքը յայտնելու համար դասախօսներուն։

Ներկայ էին իրենք՝ դասախօսները, ծնողներ, բարեկամներ եւ ստուար թիւով Նոր Սերնդականներ։

Հաւաքոյթը բացաւ «Ահարոնեան» խումբի վարչութեան նախագահ, ընկեր Յովհաննէս Ադամեան, բացատրելով ձեռնարկին իմաստը եւ Նոր Սերունդի երախտագիտութիւնը յայտնեց անոնց որ իրենց դասախօսութիւններով կը սատարեն Նոր սերունդի դաստիարակչական գործին։

Կեդր. վարչութեան կողմէ, ընկեր Նուպար Նիկողոսեան, շնորհաւորեց «Ահարոնեան» խումբը իբրեւ ամէնէն կենսունակ խումբերէն մին։ Ապա, յաջորդաբար խօսք տուաւ դասախօսներուն։ Ընկեր Աշոտ Իսահակեան, խանդավառ խօսքերով քաջալերեց այն խումբ մը երիտասարդներն ու երիտասարդուհիները, որոնք Նոր Սերունդի դրօշին տակ հաւաքուած, պայքար կը մղեն այլասերման եւ օտարացման ահաւոր վտանգներուն դէմ։ «Ձեր փոքր թիւը թող պատճառ չըլլայ որ դուք վհատիք։ Շարունակեցէք ձեր հերոսական պայքարը, այն համոզումով որ մեծ գործերը, փոքր խմբակներու կողմէ են կատարուած։ Գերադաս համարեցէք միշտ ազգին շահը եւ բստ այնմ գործեցէք»։

Ընկեր Հովիկ Եղիազարեան, խօսքը ուղղելով Նոր Սերունդի անդամներուն, ըսաւ.— «Գիտցէք, որ մօտաւոր ապագային, ծանր ու պատասխանատու գործ մը ձեզի կը սպասէ։ Դուք ալ ձեր կարգին պիտի փոխանցէք յաջորդ սերունդներուն այն ազգային գիտակցութիւնն ու հաւատքը զոր ձեր երէցները քանդակեցին ձեր հոգիներու մէջ»։ Պ. Մեսումենց, հայերէնի դասախօսը Նոր Սերունդի խումբերուն, շեշտեց.— «Վառ պահեցէք ձեր մտքերուն մէջ այն գաղափարը թէ դուք աւանդապահներ էք երեք հազար տարուան մեծ ազգի մը, եւ վստահ եղէք որ պիտի յաջողիք ձեր առաքելութեան մէջ։ Թող մեր փառապանծ պատմութիւնը ներշնչարան դառնայ ձեզի»։

Պ. Կարօ Ուշաքլեան.— «Ձեր գործը միայն եւ միայն դաստիարակչական պէտք չէ ըլլայ, այլեւ հանրային։ Յարաբերութեան մէջ մտէք օտար ազգերու պատկանող երիտասարդներու հետ։ Ծանօթացուցէք անոնց հայ ազգը, իր մշակոյթով, իր գեղարուեստով, իր պատմութեամբ եւ վերջապէս իր Դատով։ Լծուեցէք ազդօգուտ այս գործին եւ մեծապէս նպաստած կ'ըլլաք Հայկ. Դատին լուծման»։

Ընկեր Շաւարշ Միսաքեան, որ միշտ մօտէն կը հետաքրքրուի Նոր Սերունդի շարժումով, իր հիմնադրութեան օրէն ի վեր, անհրաժեշտ գտաւ որ մեր տղաքը կատարելապէս սորվին իրենց մայրենի լեզուն, պատմութիւնը եւ գրականութիւնը, Հայաստանի աշխարհագրութիւնը եւ ուրիշ պիտանի գիտելիքներ, որպէսզի կարենան լաւագոյնս ծառայել ժողովուրդին։ «Վերջին տարիներու ընթացքին մօտ հարիւր յիսուն ականաւոր դէմքեր անհետացան, տեղին ձգելով անհուն պարապ մը։ Դուք, երիտասարդներ, կոչուած էք անոնց տեղը

դրպեւլու, արդիական պայքարով։ 1915ի, չորս շուք առուս մը երբ արթնցանք Պոլսոյ մէջ, տեսանք որ յիսուն տարուան մտաւորական սերունդ մը անհետացած է։ Դեռ երիտասարդ եւ անփորձ, պարտք սեպեցինք անմիջապէս գործի անցնիլ, պատասխանատուութեան գիտակցութեամբ։ Դուք ալ, սիրելի ընկերներ եւ ընկերուհիներ պէտք է պատրաստուիք նոյն գիտակցութեամբ, միշտ արթուն եւ խանդավառ։ Ազգային, հայրենասիրական պարտականութիւն պիտի նկատէք երիտասարդ մը աւելի փրկել այս օտար ափերուն վրայ»։

Ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեան.— Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, — որու պատմութիւնը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ հերոսական դրուագներու փայլուն շարք մը — ամէնէն ազդու միջոցն է որով կրնաք լաւ Հայեր դառնալ եւ ապրիլ եւ գործել իբր այդ։ Մեր յոյսերը ձեր վրայ են կեդրոնացած։ Դուք պիտի ըլլաք մեր ապագան կերտողները»։ Ծնողներու կողմէ խօսեցաւ, ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեան.— «Դուք պէտք է ըլլաք այն ընտրեալները, որոնք վաղը իրենց ձեռքերուն մէջ պիտի առնեն հայ ժողովուրդի ղեկը։ Դժուար է ձեր գործը, գիտենք, որովհետեւ քիչ էք դուք թուով։ Ջանացէք բարձրացնել ուրեմն ձեր որակը եւ շարունակեցէք ձեր վեհ գործը, մինչեւ որ իրականան ձեր երազներն ու իտէալները»։

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին ընկերուհիներ Աստղիկ Քէօսէեան եւ Սոնա Մաւեան՝ մեներգներով, ընկերուհի Մատլէն Մկրտիչեան եւ ընկեր Արա Պիպէռեան՝ արտասանութիւններով։ Յաջողապէս ներկայացուեցաւ քրքջալից զաւեշտ մը, «Ահարոնեան» խումբի անդամներու կողմէ։

Խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ, ներկայ ընկերներն եւ ծնողները ձեռնարկեցին նուիրատուութեան մը որմէ գոյացաւ 17.000 ֆրանք։ Քաջալերանքի գործնական ձեւ մը եւ համակրանքի լաւագոյն արտայայտութիւն մը, իսկապէս։ Հաւաքոյթը վերջացաւ ժամը 8ին։

Ս.

ՀԱՅ ՖՕՔԼՕՐԸ ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՌԱՏԻՕԿԱՅԱՆԷՆ

Կիրակի իրիկուն Եւրոպայի ոեւէ մէկ անկիւնը գտնուող Հայ մը եթէ ժամը 7.30ին անթելը բանար, առիթը պիտի ունենար Փառի էնթէրի կայանէն լսելու հայ ֆօքլօրին նուիրուած երգահանդէս մը։

Անոնք որ հետեւեցան եւ ապահովաբար բազմաթիւ էին— անկասկած այն համոզումը գոյացուցին թէ հայ ինքնատիպ ժողովրդական երգ գոյութիւն չունի, եւ եթէ, գոյութիւն ունի արժանի չէ ոեւէ հետաքրքրութեան։

Այդ եւեկոյ երգերուն ընտրութիւնը կամ երգչախումբին երգեցողութիւնը, որեւէ կերպով չնպաստեցին հայ արուեստը արժանապէս ներկայացնելու համար ունկնդիրներուն։

Մէկ երգ միայն լսեցինք հայ ժողովրդական արուեստին լաւագոյն, թերեւս միակ արժանաւոր ներկայացուցչին Կոմիտաս վարդապետէ։ Մնացեալները, երգեր որոնք ոչ մէկ կերպով կոչուած էին հայ արուեստին ինքնատպութիւնը ի վեր հանելու։

Երբ ամէն տեղ հայ գաղութները կը ջանան օգտուիլ ամէն պատեհութենէ, մեր արժէքները հիւրընկալ ժողովուրդին ներկայացնելու համար (եւ այս առիթները որքան հազուադէպ են), Փարիզի Հայկական Երգչախումբին այդ ձեռնարկը տուաւ բացասական արդիւնք մը։

Երբ ազգային շրջանակներուն մէջ տեղի կ'ունենան այդպիսի ձախող ձեռնարկներ, վնասը կը սահմանափակուի տեղին վրայ։ Սակայն երբ կը յաւակնի իր սահմանները ընդարձակել դէպի աւելի հեռուները եւ վտանգել աւելի նուիրական բաներ՝ այն ատեն կը ցաւինք անկեղծօրէն եղածին վրայ։

Անկողմնակալ ոգիով մը եւ առանց նախապաշարումի ունկնդրեցինք այդ երեկոյ տրուած հայկական ֆօքլօրը, զայն նկատելով իրապէս ուրախառիթ պարագայ մը, եւ խղճի կատարեալ հանդարտութեամբ այժմ զայն ցաւալի ինքնախաբէութիւն մը կը նկատենք, ձեռնարկ մը որ ոչ մէկ կերպով կոչուած էր բարձրացնելու մեր մշակոյթը յաչս օտարներուն։

Գ. ՔԻՐԷՍԹԷՃԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Կիրակի 19 Մարտը յաղթանակի եւ ոգեւորութեան թուական մը պիտի մնայ, մէկ տարեկան Հ. Մ. Մ.ի համար։ Ֆրանսայի մէջ առաջին յանդուգն քայլն է որ պսակուեցաւ հայ մարզական կեանքին մէջ։

Ցարդ Հ. Մ. Մ.ը բարեկամական եւ արհեստակցական մրցումներէն անդին չէր անցած։ Արձանագրուելով Ֆրանսական Լիկին մէջ, մասնակցեցաւ օրինաւոր եւ կանոնաւոր ախոյենական մրցումներու եւ իր դասակարգին Բ.ը հանդիսացաւ։ Այս առթիւ ջերմապէս գնահատուեցաւ մարզական մարմիններէն եւ հասարակութենէն։

Կիրակի Stade Jean Bouinը կը թնդար բարոյական եւ ֆիզիքական փայլուն յաղթանակով։ Ժամը 10ին մեր կրտսերները փայլուն յաղթանակ մը տարին Hachetteի կրտսերներուն դէմ 4—1, Olierի դաշտին վրայ։ Կէսօրէն ետք ժամը 13ին մեր փոքրիկները ճակատեցան Avia Clubeի դէմ եւ պարտուեցան 1—0ով։ Մեր մինիմներու խաղարկութիւնը գեղեցիկ էր եւ մեծ յոյս կը ներշնչէ։

Ժամը 14ին մեր պահեստին դաշտ եկաւ կայտառ ու աշխոյժ, ամբողջ խաղի տեւողութեան երկու խումբերը հաւասար խաղ մը ունեցան։ Բացայայտ էր դատաւորին կողմնակալութիւնը։ Մեր տղաքը իրենց նուրբ խաղարկութեամբ ու կանոնաւոր փասերով ընկճեցին հակառակորդը եւ խաղին վերջաւորութեան երկու խաղացողներու հարկադրաբար խաղէն հեռանալուն պատճառաւ խումբը պարտուեցաւ մէկ նշանակէտով 1—0։ Մեր պահեստին առաջին պարտութիւնն է որ կ'արձանագրէ Դարձի մրցումներուն մէջ։ Ժամը 15.45ին ահա օրուան ախոյեանները, Մօնրուժ եւ Հ. Մ. Մ. դաշտ եկան։ Դատաւորին ազդանշանին վրայ, երկուստեք իրար գերազանցեցին իրենց բուռն ու միհամուռ յարձակողականներով։ Առաջին նշանակէտը շահեցաւ Մօնրուժ։ Հայկական արիւնը բորբոքեցաւ մեր տղոց մէջ։ Կրկնապատկելով անոնք իրենց ճիգերը, գեղեցիկ փասերով յառաջացան։ Գնդակը իր նպատակակէտին հասցուցին, ձախ ծայր՝ Յակոբ ուժգին հարուածով մը հաւասարեցուց խաղը։ Քիչ վերջ, նոյն վարպետութեամբ երկրորդ նշանակէտ մը։

Առաջին կիսախաղին Հ.Մ. Մ.ը յաղթական է 2–1։ Երկրորդ կիսախաղին մեր տղաքը վճռական յառաջխաղացումով երրորդ կէտ մըն ալ շահեցան։ Դատաւորը անիրաւ «փէնալթի» մը տուաւ Մօնրուժի։ Հակառակորդը նշանակեց իր երկրորդ կէտը։ Քիչ վերջ «փէնալթի» մը ի նպաստ Հ. Մ. Մ.ի չտեսնել ձեւացուց՝ հակառակ Մօնրուժի խաղացողներու հաւանութեան։ Խաղը վերջացաւ ի նպաստ Հ. Մ. Մ.ի 3—2։

Մեր հայրենակիցները խուռներամ եկած էին խրախուսելու իրենց եղբայրները։ Դժբախտաբար շատեր քիչ մը տաքարիւն են, ոչինչ խօսքի մը համար, յաճախ անտեղի վէճեր կը յարուցանեն տեղացիներու հետ։ Եթէ քիչ մը պաղարիւն ըլլան եւ թողուն որ մարզական վարիչները կարգադրեն որ եւ է խնդիր, աւելի յարգանք կը ներշնչեն թէ տեղացիներուն եւ թէ հակառակորդներու։

Այս կիրակի մեր վերջին մրցումն է S. O. Վերսայլի դէմ իրենց դաշտին վրայ։ Յետոյ եղանակը պիտի փակենք խնջոյքով մը որ սիրայօժար յանձն առած է Իսկի Նոր Սերունդը, ի պատիւ մեր մարզիկներուն։ Սիրով կը հրաւիրուի մարզասէր հասարակութիւնը (Խրիմեան սրահ)։

★ Մօտ օրէն կը սկսի աթլէթիզմի եղանակը, բոլոր անոնք որ կ'ուզեն մասնակցիլ մեր յառաջիկայ ողիմպիականին, օր առաջ ներկայանան Stade Olier, 11 rue d'Arcueil, արձանագրուելու եւ հետեւելու համար մարզական փորձերու, ամէն կիրակի առաւօտ։

Յ. ԴԻՏՈՂ

ՔՍԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՅՈՒՀԻ ՄԸ էլլէնի Հարուկեան (Մանիսացի) սպաննուած է Աթէնքի մէջ խորհրդաւոր պարագաներու տակ։ Սպայ մը սիրահարած ըլլալով այս գեղանի աղջկան, կասկածները իր վրայ կը ծանրանան։

ՈՒԹ ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ եւ 23 հոգի վիրաւորուեցան Աթէնքի մէկ սինէմային մէջ, խուճապի մը հետեւանքով։ Մուխ մը երեւցած էր եւ կարծեր էին թէ հրդեհ ծագած է։

ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲԻ առաջին փորձը պիտի կատարուի ապրիլին, կը պնդեն իրազեկ մասնագէտներ, հակառակ զանազան հերքումներու։

ԴԻՄԱԴՐԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԻ ռազմիկներէն ութ հոգի կը դատուին Լիոնի զինուորական ատեանին առջեւ, այն ամբաստանութեամբ թէ անտեղի սպանութիւններ կատարած են պատերազմի ընթացքին։ Այսպէս, Վէզիլի մէջ սպաննած են երկու հոգի, Պերառի մէջ՝ երկու երիտասարդներ, Ռօշթայէի մէջ՝ տեղակալ մը եւ չորս կիներ, Կրընոպլի մօտ՝ երկու մանկամարդ աղջիկներ, առանց արդարացնելու պատճառները։ Ամբաստանեալները չեն ուրանար այս սպանութիւնները եւ ուրիշ մեղքեր, բայց կ'ըսեն թէ գործած են իրենց պետին՝ հարիւրապետ Լանվէնի հրամանով։ Այս վերջինը, որ Հնդկաչին կը գտնուի, ուժգնօրէն հերքեց իր ստորադասներուն մեղադրանքը։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆՕ (36)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Զ.

Նազլուն լուռ էր, երեսը դարձրել էր դէպի ձորը։

Նրա աչքերի առաջ կատարւում էր այս ձորի համար էլ մի անսովոր բան։

Ինչ որ տեղից վազէվազ ձորը մտան երեք տղաներ։ Թւում էր թէ նրանք խաղում էին, բայց շուտով յայտնի դարձաւ, որ նրանց մէջ սկսուել է կռիւ։ Մէկը բաժանուեց եւ սկսեց փախչել, իսկ միւս երկուսը միաբանուած էին նրա դէմ, եւ նախքան փախչողը կարողացաւ մի քիչ հեռանալ, լախտի հարուածները թափուեցին նրա մէջքին։

Անգութ էին այդ հարուածները, փախչողը, չնայած որ շաղ էր ու դանդաղաշարժ, մի յուսահատական թռիչք գործեց եւ անցաւ գետակի վրայով։ Բայց երբ տեսաւ որ ջուրն էլ չկանգնեցրեց հալածողներին, հաւաքեց իր վերջին ուժերը եւ սարսափահար վազեց ուղիղ դէպի աղբանոցը։ Ուրիշ ճանապարհ չէր գտնում. մինչեւ անգամ չնկատեց երկու կանանց, որոնք կարող էին իր պաշտպանը լինել։

Գլուխ վերցրած՝ նա սկսեց վազել դէպի բարձրը։ Կարմրած դէմքի վրայ նկատւում էր սարսափելի զայրոյթ, բարկութիւնից նա կծոտում էր իր շրթունքները, հազիւ էր պահում լացը։

Հալածողները կանգ առան ձորի գլխին, այժմ նրանք եւ ծիծաղում էին, եւ փախցնում էին նրան իրենց աղաղակներով։

— Ետեւից Մելիքի որդուն է նման, ասաց Փերին։ Կարծես Շահնազարն է։

Նազլուն համարեա չլսեց այդ խօսքերը։

Նրան յափշտակել էին փախչողի տանջանքները։ Խեղճ տղայ, ամէն չարչարանք յանձն էր առնում, միայն թէ կարողանայ շուտ բարձրանալ աղբանոցի գլուխը եւ ազատուել։ Քրտինքը ծըլլում էր նրա դէմքից, ծնկները ծալւում էին, իսկ աղբանոցի փխրուն լանջերը չէին թոյլ տալիս, որ ազատ փախչէ, նրա ոտները սահում էին, յետ ու յետ էին գնում։ Այդ ժամանակ նա գործի դրեց իր ձեռքերն էլ. չորեքթաթ տալով բարձրացաւ։ Որքան վախկոտ էր …

Այդ տանջանքների մէջ տղան տեսաւ Մարթային եւ կանգ առաւ։ Երեխան չէր էլ նկատում անծանօթ տղային, այնքան յափշտակուած էր իր երեւակայական ախոյեանով, որի հետ վիճում էր չարունակ։

— Նա է… Շահնազարն է, հաստատապէս ասաց Փերին։

— Խեղճ, բացականչեց Նազլուն։ Տես ինչպէս է ուզում ձեռքը մէջքին քսել. երեւի ցաւում են ծեծած տեղերը …

Ենթադրութիւնը ճիշդ էր, Շահնազարը շըփում էր իր թիկունքը որ ջարդուածի նման էր։ Ցաւը սաստկացաւ եւ նա սկսեց խուլ կերպով ոռնալ։

— Խեղճ, նորից արտասանեց Նազլուն։

Բայց «խեղճը» մի մտմտալի բան արաւ։

Յանկարծ հեռացրեց ձեռքը ցաւեցող տեղերից եւ ոռնալով յարձակուեց Մարթայի վրայ։ Մի ակնթարթում բռնեց նրա մազերից եւ ցած գլորեց նրան։

Միայն մի սրտապատառ ճիչ կարողացաւ արձակել Մարթան եւ գլխի վրայ ցած գնաց։

Փերին խայթուածի նման վեր թռաւ, բայց սարսափը իսկոյն կաշկանդեց նրա լեզուն ու ոտները։ Ձեռքերը տարածեց օդի մէջ, կարծես ուզում էր հեռուից գրկել գլորող երեխային։

— Մարթա … Մար… Գոռաց նա սարսափելի ձայնով, եւ ձեռքերով խփեց իր գլխին։

Այդպէս չէր Նազլուն, սակայն որքան եւ արագ վազեց նա, դարձեալ չկարողացաւ օգնել. երեխան զարնուեց մի քարի եւ ապա, մորթած հաւի պէս, ընկաւ բարձրահասակ բոյսերի մէջ։

Նրան վերցրեց Նազլուն, եւ առաջին բանը, որ ընկաւ նրա աչքին, արիւնն էր, որ հոսում էր խճճուած մազերի միջից։ Մի ցուրտ զարզանդ վազեց նրա միջով… Նա կատաղեց։ Իսկ Փերին հազիւ կարողացաւ երկու քայլ փոխել, խլեց երեխային նրա ձեռքից ու սեղմեց իր կրծքին …

Մահուան խեղճ երգիչը գլուխ էր կորցրել, նա էլ այժմ չգիտէր թէ ինչ անէ, ինչպէս չգիտէին հարիւրաւոր մայրեր եւ տատեր, որոնց ինքն էր խրատում, հասկացնում, մխիթարում …

Իսկ Շահնազա՞րը։ Զարմանալի էր, մինչդեռ նրան հալածողները, տեսնելով երեխայի ցած ընկնելը, փախան, ձորը մտան, նա կանգնած էր իր տեղը եւ անշարժ գիտում էր իր կատարած չարագործութիւնը։

ԼԷՕ

ճաշեր կը սարքեն եւ հանգանակութիւն կը կատարեն, օգնելու համար բանտողներուն :

★ Անցի օր փոթորիկ մը պայթեցաւ Սէնի նահանգային ժողովին մէջ: Աջակողմեան պատգամաւոր մը դառնօրէն դանգատեցաւ թէ տղայ մը հեղձամահ եղած է, երբեւ հետեւանք կազի բանուորներու գործադուլին: Եւ պահանջեց «գլուխէն զարնել», փոխանակ հետապնդելու խեղճ բանուորներ որոնք պարզապէս օտարներէ դրդուած վարիչներու հրամանները կը գործադրեն: Համայնավարները բողոքելով սկսան նախատել բանախօսը: Հարկ եղաւ դադրեցնել նիստը :

Նաեւ անկարգութիւններ Իտալիոյ մէջ

ԵՐԵՔ ՀԱԶԱՐ ՀՈԳԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ.— ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԳՈՒՆԱՒՈՐ ՋՈՒՐ ԿԸ ՀՈՍԵՑՆԷՐ ՑՈՒՑԱՐԱՐՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ:

Իտալական կառավարութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած էր չորեքշաբթի օր, ի նախատեսութիւն Աշխատանքի Դաշնակցութեան սարքած ընդհ. գործադուլին: Շարժման մէջ դրուած էր ոստիկանական ուժ մը որ աննախընթաց կը համարուի :

Երբ առաջին 12 ժամուան գործադուլը վերջացաւ, հանրակառքերու երթեւեկն էր որ կը դադրէր բոլոր գլխաւոր քաղաքներուն մէջ: Միայն անհական ինքնաշարժներ եւ զանազան կառքեր կը բանէին, ինչպէս եւ կառախումբերը :

Համայնավար թերթերը կը գրեն թէ գործադուլը կատարեալ յաջողութիւն մը եղաւ: Չափաւոր աղբիւրներու համաձայն, ձեռնարկը յաջողած է 60 առ հարիւր համեմատութեամբ, աւելի շատ հիւսիսային քան թէ հարաւային Իտալիոյ մէջ : Կառավարութիւնը այս ցոյցը կը նկատէ ուժի փորձ մը, ապացուցանելու համար թէ կրնան խռովութիւններ յարուցանել եւ խափանել զանազան ձեռնարկներ (վերազինում, ամերիկեան զինամթերքի պարպում եւն.):

Ներքին նախարարը, Պ. Սելպա, որ իր պաշտօնատունը կը պահէ եւ հոն կը ճաշէ, խիստ հրամաններ տուած էր, որպէսզի գործադուլը բռնութեան չվերածուի: Շարժման մէջ դրուած էին բոլոր ոստիկանները եւ պահակները, զրահապատ կառքերով եւ ուրիշ կազմածներով: Միայն մէկ հոգի մեռաւ եւ չորս հոգի վիրաւորուեցան, ընդհարումի մը հետեւանքով : Տասը հոգի հիւանդանոց փոխադրուեցան Հռոմի մէջ:Ցուցարարները քարկոծեցին Հռոմի հանրակառքերը եւ մէկն ալ տապալեցին :

Հռոմի ոստիկանութիւնը նոր միջոց մը գտած էր, ցուցարարները որսալու համար,— գունաւոր ջուր կը սրսկէր հրշէջ խողովակներով: Այսպէս կ'արտաւորուէին ցուցարարներուն հագուստները, դիւրացնելով ձերբակալութիւնը: Միլանի մէջ արտասովոր կաց արձակուեցաւ: Ուրիշ վայրերու մէջ՝ ոստիկանական բիրը կը գործէր: Լրագրի մէջ փաթթուած ռումբ մը կիսովին քանդեց Հռոմի քրիստոնեայ – ռամկավարներու ակումբը:

Քիչ վերջը ուրիշ ռումբ մը պայթեցաւ համայնավարներու դրասենեակին մէջ:

Իրիկուան դէմ 3000ը կ'անցնէր կալանաւորներուն թիւը: Միեւնոյն օրը Հռոմի մէջ ժողով կը գումարէին Եւրոպայի ամերիկեան դեսպանները, քննելու համար միջազգային կացութիւնը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ տնտեսական միացման առաջարկին առթիւ, զոր ատենէ մը ի վեր կը կրկնէ արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, պաշտօնական զեկոյց մը կ'ըսէ թէ Ֆրանսա միշտ պատրաստ է քննելու որոշ թելադրութիւններ, կարգ մը վերապահումներով: Ֆրանսա երկու երկիրներուն յարաբերութեանց տեւական կարգադրութիւնը կը կապէ Եւրոպայի հաւաքական կազմակերպութեան ծրագրին: Ուրեմն կը մերժէ միացումը :

ՊԵԼԺԻՈՅ նոր դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ 81ամեայ քաղաքագէտի մը, Կոմս Վիաըի:— Թագաւորական տագնապը լուծելու համար, Լէոփոլտ Գ.ի բարեկամներն ալ կը խորհին թելադրել որ հրաժարի գահէն :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը առաջարկեց չորս դաշնակիցներուն՝ նոր սահմանադրութիւն մը յօրինել, միացնելով երկրին բոլոր գրաւեալ մասերը եւ սահմանադիր ժողով մը ընտրելով ազատ քուէարկութեամբ: Աւելորդ է ըսել թէ արեւելեան Գերմանիոյ վարիչները (խորհրդային) հակառակ են այս ծրագրին :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ սովը ամէնէն զարհուրելին կը համարուի, 50 տարիէ ի վեր: Իրազեկներ քառասուն միլիոն կը հաշուեն սովահարներուն թիւը :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ Սոփոկլէս Վենիզելոսի :

ՉԻՒԼԷԱԿԱՆ ռումբի խնդիրը միշտ կը զբաղեցնէ նախկին դաշնակիցները: Անգլիոյ արտաքին

Թատերական ներկայացում

Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, կիրակի երեկոյ, 26 Մարտ, ժամը 8·30ին, Սալ Վօլթէրի մէջ, րիւ Վօլթէր, Ալֆորվիլ:

Մեծ խնամքով կը ներկայացուի

Սուրէն Պարթեւեանի ԱՆՄԱՀ ԲՈՑԸ

Ցուցիչ տասը երեք արարով

Ինչպէս նաեւ Երուանդ Օտեանի ՉԱՐԱԼԼԸՆ

Մուտք 150 եւ 100 ֆրանք :

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Վարագոյրը կը բացուի յայտարարուած ժամուն :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի եղանակի վերջին մրցումը տեղի կ'ունենայ S. O. Versaillesի դէմ, իրենց դաշտին վրայ, rue Monbauron (Վէրսայլ): Շոգեկառք Montparnasseէն: Իջնել Վէրսայլ : Հանրակառք Pont de Sèvresէն :

Պահեստի եւ Ա. խումբերուն ժամադրավայր Porte d'Italieէն ժամը 12.15, métro Mairie d'Issyէն ժամը 12.30:

ԽՆՋՈՅՔ Ի ՊԱՏԻՒ Հ. Մ. Մ.Ի

Հ. Մ. Մ.ի տարուան յաղթանակին առթիւ՝ խնջոյք Ֆ. Կ. Խաչի կողմէ, Վերսայլի մրցումէն վերջ, այս կիրակի, ժամը 18·30ին Իսիի Խրիմեան սրահին մէջ :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Օրը պիտի տօնուի այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8·30ին, St. Bernardի սովորական սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր ՊԱԼԵԱՆ

Պիտի խօսի ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Պիտի բեմադրուին երկու զաւեշտներ, «ԵՐԱՆՈՍ ԱՂԲԱՐԸ» եւ «ՍՊԻՏԱԿ ՏԱՓԱՏ»Ը:

Մուտքը ազատ է :

Համերգ Մարսէյլի մէջ

ՀԱՅ ՏՈՀՄԻԿ ԵՐԳԵՐՈՒ (մեծ մասով առաջին անգամ երգուած Մարսիլիոյ մէջ):

«Հայ Քնար» երկսեռ երգչախումբի կողմէ

Ղեկավարութեամբ Տիկ. ՄԱՌԻ ԱՇԸԳԵԱՆ – ՆԱԳԳԱՇԵԱՆԻ: Կիրակի 16 Ապրիլ երեկոյեան ժամը 8·30ին Սալ Մազընօ :

Տարեկան պարահանդէս ցերեկոյթ

Կազմակերպուած ՀՕՈՒԸՐՏ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ կողմէ, կիրակի 2 Ապրիլ, ժամը 15·30էն 23·30:
SALON DE L'HOTEL DES DEUX MONDESի մէջ, 22 Ավընիւ տը լ'Օփէռա, մէթրօ Փիրամիտ կամ Օփէռա :

Ծոխ պիւֆէ, դեղարուեստական բաժին:

Նուագախումբ՝ JAMES ERIKSSON:

Տոմսերը ապահովել նախկին սաներէն :

ՀԱՅ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հրատարակութեան համար պատրաստ է
Երկար ատենէ ի վեր սպասուած
«ՀԱՅԵՐԷՆ ՁԵՒԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՄԵԹՈՏ»Ը

Անհրաժեշտ հրատարակութիւնը որ գնահատուած է Արհեստակցական շատ մը մարմիններէ եւ պատրաստուած տարիներու փորձառութեամբ եւ պրպտումներով:

Իւրաքանչիւր հայ դերձակ որ կը փափաքի ունենալ հայերէն լեզուով, արդիական եւ դիւրըմբռնելի ձեւագիտութեան մեթոտ մը, այժմէն պէտք է արձանագրուի, առանցկանխիկվճարման, փութացնելու համար անոր հրատարակութիւնը :

Գինը 1500 ֆրանք:

Դիմել հեղինակին.— P. TOURIKIAN

133 Bld. de la Liberaton, Marseille C.C.P. 74134

Փաստաբան – խորհրդական
ԳՐ. Մ. ԹԷԼԼԱԼԵԱՆ (ԳՐԻՄԻԹԷԼ)

Ամէն տեսակ իրաւագիտական գործեր եւ գրութիւններ, մասնագէտ փողոցի արկածներու եւ ամուսնալուծումի դատերու:

ժամը 3էն 5 եւ ժամադրութեամբ
Հեռախօս Trudaine 18 - 58
46 rue Lamartine, Paris (9)
métro Cadet կամ N. D. de Lorette

նախարարը նորէն յայտարարեց երեսփ. ժողովին մէջ թէ աւելորդ է նոր փորձ մը կատարել: Կ'ըսուի թէ Սթալին եւ Թրումըն միջոց մը պիտի գտնեն ուղղակի խօսելու :

Օր. ԵՂԻՍԱԲԷԹ ՈՒԼՈՒՍԵԱՆ
Պ. ՍՈՂՈՄՈՆ ԼՈՒՍԱՐԱՐԵԱՆ
Նշանուած

Մարսէյլ 19 Մարտ 1950 Լա Ռօզ

Կնքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Ոսգոյեանի:

★ Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Խորէն Ուլուսեան հազար ֆրանք կը տրամադրեն «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս շաբաթ գիշեր ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պօմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ 29 Մարտ, չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Ահարոնեան սրահը, rue des Convalescents: Շատ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԱՆԻԷԸ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ.— Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Պուա Քոլոմպի կայարանի դիմացի սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուալիւզիի «Վարանդեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, ընկեր Նախագահին բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ :

ՍԷՆ ԺԷՌՈՄ.— Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 8·30ին, Խրիմեան դպրոցը :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբը, վերջին անգամ ըլլալով պիտի երգէ Արեւագալի հոգեզմայլ երգեցողութիւնները, երկսեռ խումբով, Վ. Սարգսեանի ղեկավարութեան տակ, այս կիրակի, Փրատոյի Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը ճիշդ 11ին:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ հաւաքոյթը՝ այս ուրբաթ, ժամը 8·30ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը: Ս. Տէր Թովմասեան համառօտաբար պիտի կրկնէ իր զեկուցումը.— «Դաշնակցութեան դիրքը Խ. Հայաստանի հանդէպ» նիւթի մասին : Ցետոյ միտքերու փոխանակութիւն :

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին, Պար տը Կլօփի սրահին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրով :

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ.— Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի տարեկան պարահանդէս ցերեկոյթը որ տեղի պիտի ունենար Ապրիլ 23ի կիրակի օրը, յետաձգուած է Մայիս 7ի կիրակին, նկատի ունենալով որ ընդհ. նահատակներու համազգային սուգի օրը կը զուգադիպի Ապրիլի այդ օրուան :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— ՄԱՅԻՍ 6Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ բռնուած է Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, Միութեան 40ամեայ տարեդարձի տօնակատարութեան համար:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— «Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղս կազմակերպած է հանդէս մը Մայիս 27ին: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է.— Մարսէյլ.— Գործադուլներու պատճառով Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Օրը, յետաձգուած է Ապրիլ 9ին:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Ru eDamesme – (13)
Le Gérant: A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Samedi 25 MARS 1950 Շաբաթ 25 ՄԱՐՏ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6111–Նոր շրջան թիւ 1522

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԸՐԻ ԻՆՉ ՈՐ ԿԱՐՈՂԱՑԱՅ»

Յովհ. Հինդլեանի մահուան առթիւ, զոր հաղորդած էինք երէկ, կը պատմեն թէ ողբացեալ վաստակաւորը Փասթէօրի այս պատգամը կուտար երիտասարդութեան.

— «Ըրի ինչ որ կարողացայ ընել»... Ինչ որ ալ ըլլայ ձեր ընկերային դիրքը, հոգ տարէք որ երբ յաւիտենական մեկնումին ժամը հնչէ, կարենաք ըսել դուք ձեզի.— Ըրի ինչ որ կարողացայ ընել»:

Ոչ աշակերտ եղած ենք մեծ մանկավարժին, ոչ ալ մօտէն ծանօթացած:

Կը յիշենք իր քալուածքը, միշտ զգոյշ եւ համաչափ, ինչպէս իր աշխարհահայեացքը:

Ամբողջ էութեամբ նուիրուած՝ դպրոցին եւ դաստիարակութեան, միշտ հետամուտ՝ մանկավարժական նորութեանց, Յովհաննէս Հինդլեան կը նախընտրէր չափաւորն ու բանաւորը: Կրնայինք ըսել՝ բարին եւ գեղեցիկը, ինչպէս իր վարպետը, Ռեթէոս Պէրպէրեան: Ինչպէս իր նոյնքան անձնուէր գործակիցը, Գալուստ Մալաթեան, որ աչքերը փակեց Պելժիոյ մէջ:

Տակաւին առիթ կ'ունենանք լայնօրէն ներկայացնելու իր աւելի քան կիսադարեան բեղուն գործունէութիւնը՝ կրթական ճակատին վրայ:

Անշուշտ իր ցիրուցան սաներն ալ պիտի փութան գրի առնել իրենց յուշերը:

Հարց մը, այս առթիւ,— անցեալ տարի, երբ իր յոբելեանը կը տօնուէր, Փարիզը կրցա՞ւ կատարել իր պարտքը:

Մխիթարական լուրը նորէն Պոլսոյ թերթերէն կ'իմանանք:

Մահէն անմիջապէս վերջը, իր երախտագէտ աշակերտները ձեռնարկեր են մեծագումար հանգանակութեան մը, Ազգ. Հիւանդանոցին հիւծախտաւորներու յարկաբաժինը նորոգելու համար, իբրեւ «Յովհ. Հինդլեան յարկաբաժին»:

Միւս կողմէ, միջոցներ ձեռք առնուած են, կանգուն պահելու համար իր հիմնած կրթարանը, Նոր Դպրոց, համաձայն իր թելադրութեանց:

Քիչերուն տրուած է տարիներ ու տարիներ տքնիլ անվհատ եւ անընդհատ, կրթական ճակատին վրայ: Գործ արտադրել, սերունդ հասցնել ասպարէզի մը մէջ որ «ապերախտ» կը կոչուի սկիզբէն ի վեր:

Հինդլեան ոչ միայն մանկավարժ էր, այլեւ հեղինակ:

Յօդուած գրէր թէ գիրք, միշտ կը ջոկէր օգտակարն ու պիտանին: Կը ձգտէր սիրելի դարձնել չորուցամաք, անհրապոյր գիտելիքներ:

Անսասան հաւատքի, տոկուն աշխատանքի ոգին էր որ կը լուսաւորէր իր ճամբան, այնքան փուշերու մէջ:

Կենդանի մարմնացումն էր քարոզուած նշանաբանին — Ըրէ ի՛նչ որ կրնաս:

Պատմութիւնը պիտի ըսէ թէ թերեւս իր կարողութենէն աւելին ալ կատարեց, միշտ վառ պահելով ազգ. դաստիարակութեան լոյսը: Շունչ սպառելով մինչեւ մեռասներորդ ժամը:

Ինքն ալ ներկայացուցիչն էր սերունդի մը որուն մնացորդները տասնեակներով կը համրուին այլեւս, ի սփիւռս աշխարհի:

Որքա՜ն հազուադէպ է գտնել նոյն կամքն ու ոգին, ազգանուէր գործունէութեան նոյն ձգտումը՝ ուսուցչական ասպարէզին մէջ:

Ուսուցիչն անգամ «կը փնտռուի» դարձեր է արդէն: Նոյնիսկ բազմահայ կեդրոններու մէջ:

Տեղի-անտեղի ողբալու պատճառ պիտի ունենայի՞նք օտարութեան մէջ, եթէ թուլցած չըլլար Հինդլեաններու ոգին: Եթէ կոչեցեալները — գոնէ անոնք — փորձէին ըսել իրենք իրենց — Ըրի ինչ որ կարողացայ:

Ի՞նչպէս կը յաւակնինք սերունդ փրկել, երբ մեր կրցածն ալ կը զլանանք, անհոգութեամբ, ծուլութեամբ կամ սնամէջ մեծամտութեամբ:

Եթէ միջավայրը փոխուած է, աշխատանքի եղանակներն ալ կրնան փոխուիլ, համաձայն տեղական պայմաններուն եւ օրուան պահանջներուն:

Հիմնականը՝ հաւատքի կայծն է: Գործելու տենդը: Հանրօգուտ նպատակի մը ծառայելու կամքը:

Օրինակնե՞ր կը պակսին, հանգուցեալ թէ կենդանի:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՀԱ ԵՒ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԸ

Այս ալ ցաւ մը որ երբեմն ուժով կը կոտտայ, երբ այդ հրաշագործ մեքենայէն կը լսենք աւոր–անոր նուիրուած «ռատիօ – հաղորդումներ», կանոնաւոր եւ յարատեւ շարունակութեամբ:

Մենք հոս ալ բաժին չունինք:

Մերձաւոր Արեւելքի այն երկիրները ուր կարեւոր հայկական գաղութ մը կայ, պետական ձայնասփիւռը տրամադրած է շաբաթական որոշ ժամանակ, որու ընթացքին ոչ միայն երգ ու նուագ, այլեւ ազգային զեկուցումներ եւ բանախօսութիւններ կը կատարուին:

Եթէ քանի մը տարին անգամ մը Ֆրանսական ալիքներ հնչեցնեն երկու հայկական երգ, մեր ոտքը գետնէն կը կտրի, ինչպէս եղաւ անցեալ կիրակի երեկոյ, երբ Փարիզի Հայկ. Երգչախումբը քանի մը երգեր տուաւ եւ Ֆրանսացի խօսնակը «Հայ.. Հայկական ... Հայաստան» բառերը արտասանեց:

Հրեաները ամէն հինգշաբթի մէկ ժամ ունին իրենց համար:

Անշուշտ մենք զրկուած ենք անոնց նիւթական հնարաւորութիւններէն: Բայց միայն դրամական ուժը չէ անոնց զէնքը:

Շնորհիւ իրենց մշակած յարաբերութեանց, իրենց ներկայութիւնը այնքան չեշտուած է ամէն շրջանակի մէջ որ, չեն հանդիպիր մեր կրած դժուարութեանց: Բայց մեզի պէտք եղածը շաբաթական մէկ ժամ չէ: Ամիսը կէս ժամն ալ կը բաւէ առ այժմ: Իսկ ասոր համար չեմ կարծեր որ որեւէ աշխատանք կատարուած ըլլայ:

Դժբախտաբար, բոլոր անոնք որ կրնան իրենց դիրքով, յարաբերութիւններով նոյնիսկ նիւթական հնարաւորութիւններով օգտակար ըլլալ իրենց ժողովուրդին, կա՛մ օտարացած են, եւ կամ «վերէն» կը նային այսպիսի բաներու վրայ:

Այս հո՞գն ալ յանձնենք մասնաւոր յանձնախումբի մը:

ՍՕՍԻ

ԾՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Գրողներու Միութիւնը քննադատեց երիտասարդ գրող՝ Վահագն Դաւթեանի «Նոր Պօէմ»ը:

Քննադատութեան մասնակցեցան Դեմիրճեան, Նայիրի Զարեան, Գեղամ Սարեան, Սիրաս եւ ուրիշներ: Բոլորն ալ գոհունակութեամբ նշեցին թէ հեղինակին գործը ժամանակակից է, որ կը չօ–շափէ «Սոցիալիստական աշխատանքի բարձր արտադրողականութեան բուռն տենչը, պայքար կոսմոպոլիտիզմի եւ պատերազմի հրձիգների դէմ»:

ԱՐՏԱՇԱՏԻ շրջանի գիւղատնտեսութեան առաջաւորներու ժողովին մէջ, պարտք դրուեցաւ կոլխոզնիկներու վրայ՝ այս տարի մէկ հեկտար բամպակէն հաւաքել 30 ցենտներ (կենդինար) բերք, իսկ խաղողէն՝ 50 կենդինար: Կարգ մը կոլխոզներ խոստացան բամպակի մէկ հեկտարէն հանել 45, խաղողէն 90 կենդինար:

ՍԻՐԵՆԱՅԻՔ ՄԻ ԵՐԹԱՔ

Սիրենայիքի (Պէնկազի) հայ գաղութին ազգ. մարմինը «Յուսաբեր»ի ուղղուած Փետրուար 4 թուակիր նամակով մը կը տեղեկացնէ, թէ ներկայիս կացութիւնը փոխուած է Սիրենայիքի մէջ, ապրուստը զգալապէս սղած է, բնակարանի սուր տագնապ կը տիրէ, վարձքերն ալ սուղ են եւ կայ ջուրի եւ ելեկտրական լոյսի տագնապ:

Այս աննպաստ պայմանները նկատի առնելով, գաղութին պատկանեալ ազգային մարմինը կը յանձնարարէ չշարժիլ իրենց տեղերէն եւ սպասել, մինչեւ որ յարմարութիւններ ստեղծուին: Նոյն մարմինը կ'աւելցնէ նաեւ, թէ մինչեւ հիմա դիմում կատարող կարգ մը ընտանիքներու պատասխանուած է, բայց հնարաւորութիւն չունենալով բոլորին առանձին պատասխանելու, կը խնդրէ ներկայ յայտարարութիւնը ընդունիլ իբրեւ այդ:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ վարձակալութիւնները պիտի երկարաձգուին մինչեւ 1950 Դեկտ. 31, Ազգ. ժողովին որոշումով:

Արիւնալի կռիւներ Իտալիոյ մէջ

5000 ՑՈՒՑԱՐԱՐՆԵՐ ԿԸ ՊԱՇԱՐԵՆ ՔԱՂԱՔ ՄԸ

Հինգշաբթի օր հինգ հազար համայնավարներ պաշարեցին հարաւային Իտալիոյ Սան Սեվերօ քաղաքը, որ ունի 40000 բնակիչ: Հեռագիրները կ'ըսեն թէ իրապէս ապստամբութեան փորձ մըն էր որ կատարուեցաւ, իբրեւ բողոք բանուորի մը սպանութեան դէմ:

Խռովութիւնը արագօրէն ծաւալեցաւ եւ հինգ հազար ցուցարարներ սկսան կռուիլ ոստիկանութեան եւ զօրքին հետ: Կրակ կը տեղար տանիքներէն եւ եկեղեցիներու գմբէթներէն, տուներու պատուհաններէն եւ դուռներէն: Ցուցարարները փողոցէ փողոց կ'արշաւէին մուրճերով, մանգաղներով եւ երկաթի կտորներով: Քաղաքին 80 հոգինոց պահակազօրքը պաշարուած ըլլալով, օգնութիւն խնդրեց ստիպողաբար: Ցուցարարները պատնէշներ կառուցած էին քաղաքին շուրջը: Զինուորներուն առաջին յարձակումը ետ մղուեցաւ ձեռնառումբերով: Թնդանօթաձիգ խումբ մըն ալ չկրցաւ ներս մտնել:

Զինուորները վերակազմուելով, սպասեցին օգնական ուժերուն: Միեւնոյն ատեն կրակ բացին երկու կէտերէ միանգամայն, դէպի քաղաքին կեդրոնը: Ոչ - համայնավար բնակիչները իրենց տուներուն մէջ փակուած էին խուճապահար:

Այս ամբողջ իրարանցումին մէջ մարդ չսպաննուեցաւ, թէեւ 15 ոստիկաններ եւ 20 քաղաքացիներ վիրաւորուեցան: Ձերբակալուեցան քառասուն համայնավարներ, որոնց մէկը ծերակուտականի մը կինն է: Ոստիկանութիւնը եւ զօրքը գրաւեցին համայնավարներու կեդրոնը եւ Աշխատանքի սակարանը: Զրահապատ կառքեր կը շրջէին ամայի փողոցներուն մէջ:

★ Նոյն օրը անկարգութիւններ պատահեցան նաեւ ուրիշ վայրերու մէջ: Պարիի մօտ, Քասթէլլանի քաղաքապետը հարկադրուեցաւ դիրք բռնել բաղնիքին մէջ, երբ ցուցարարները քաղաքապետարան մտան: Վերջին պահուն օգնութեան հասան ոստիկանները:

Գործադուլները կը շարունակուին Իտալիոյ զանազան մասերուն մէջ: Միեւնոյն ատեն Հռոմի մէջ խորհրդակցութիւններ կը կատարեն արեւմտեան Եւրոպայի ամերիկեան դեսպանները: Իտալական ոստիկանութիւնը կը պաշտպանէ դեսպանատունը: Ժողովը բացարձակապէս գաղտնի ըլլալով, թերթերը չեն կրնար որեւէ տեղեկութիւն հաղորդել:

Եւրոպայի վերազինումը

ԽԻՍՏ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ՁԵՌՔ ԱՌՆՈՒԱԾ ԵՆ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԶԻՆԱՄԹԵՐՔԸ ՊԱՐՊԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ազգ. պաշտպանութեան Նախարարութիւնը կը յայտարարէ թէ ամէն միջոց ձեռք առնուած է, ապահովելու համար ամերիկեան զինամթերքին պարպումը եւ տեղաւորումը: Ամբողջ զինամթերքը պիտի արժէ 470 միլիոն տոլար:

Առաջին զինաբարձ նաւը, «Տիքսմութ», որ 40 օդանաւեր կը բերէ, Պիզերթա (Թունուզ) կը սպասուի այս օրերս: Ազգ. պաշտպանութեան Նախարարութիւնը վստահ է որ եթէ դէպքեր ալ պատահին, հետեւանք պիտի չունենան:

★ Հինգշաբթի օր դէպք մը պատահեցաւ Ռօանի մէջ (Լիոնի մօտ): Համայնավարները թռուցիկներ ցրուած էին եւ 1500-2000 ցուցարարները համախմբուեցան կայարանը, թոյլ չտալու համար որ հրասայլեր բեռցնեն շոգեկառքին մէջ: Ոստիկանութիւնը քարկոծուեցաւ, երբ կը փորձէր միջամտել: Տասնըհինգ հոգի վիրաւորուեցան եւ 23 ցուցարարներ ձերբակալուեցան, բայց բարեկարգութիւնը շուտ վերահաստատուեցաւ:

★ Ազգ. պաշտպանութեան մէկ ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը գաղտնի չի պահեր իր ծրագիրները: Զինաբարձ նաւերը իրենց բեռները պիտի պարպեն զինուորական նաւահանգիստներու մէջ.— Պրէսթ, Շէրպուր, Լօրիան, Թուլոն: Թերթերու թղթակիցները պիտի կրնան ներկայ ըլլալ պարպումի գործողութեանց, մասնաւոր արտօնագիրներ ստանալով: Կառավարութեան վստահութիւնը հիմնուած է դէպի Հնդկաչին կատարուած առաքումներու փորձառութեան վրայ: Նոյն ներկայացուցիչն է որ կը յայտարարէ.— «Համայնավարները երկու ամիսէ ի վեր կը դրդեն նաւահանգիստներու բանուորները որ գործադուլ յայտարարեն եւ խափանեն զինամթերքի առաքումները: Ճիշդ է որ այս արարքները կը յապաղեցնեն փոխադրութիւնը, բայց եւ այնպէս բոլոր նաւերը ճամբայ հանուած են դէպի Հնդկաչին: Երբեմն զինուորներ կը գործածենք, բայց բանուորները մեծ մասով պատրաստ են նաւերը բեռցնելու կամ պարպելու»:

★ Զօր. Այզընհաուըր, Եւրոպայի ազատարար բանակին երբեմնի սպարապետը, որ այժմ նախագահն է Քոլըմպիա համալսարանին, ճառ մը խօսելով Նիւ Եորքի մէջ, դիտել տուաւ թէ Մ.

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅ ՕԳՆ. ԽԱՉԻ (Կ. ԽԱՉ) ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

ԽԱՆԴԱՎԱՌ ՃԱՌԵՐ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 28 Փետրուար (յապաղած).— Ինչպէս ամէն տեղ, Պէյրութի մէջ ալ Փետրուար 26ին փառաւորապէս տօնուեցաւ Հայ Օգնութեան Խաչի (Կ. Խաչ) 40ամեակը, նախաձեռնութեամբ Լիբանանի Շրջ. վարչութեան: Աւելի քան 2000 հանդիսականներ ծայրէ ծայր լեցուցած էին Սինէմա Ռիվոլին:

Տօնակատարութիւնը բացուեցաւ լիբանանեան քայլերգով: Յետոյ Շրջ. վարչութեան նախագահուհին Տիկին Լ. Սասունի կարդաց կազմակերպութեան միամեայ տեղեկագիրը, որ կ՚ընդգրկէր այլազան մասեր — կարօտ աշակերտներու կրթական թոշակի յատկացում, չքաւոր ընտանիքներու օգնութիւն, դարմանատուն, «Պընակ մը կերակուր» եւայլն: Անցեալ տարուան ընթացքին Լիբանանի Հայ Օգնութեան Խաչը իր բոլոր մասնաճիւղերով, կը հաշուէր 2191 անդամուհիներ եւ ունեցած է 75.000 լ. ոսկիի ելեւմուտք:

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ՃԱՌԸ

Առաջին բանախօսն էր ընկեր Լեւոն Շանթ, որ նախ շնորհակալութիւն յայտնեց Հայ Օգն. Միութեան (Հ. Օ. Մ.) կողմէ Հայ Ճեմարանին ընծայուած աջակցութեան համար: «Առանց այդ օժանդակութեան Հայ Ճեմարանը պիտի չկրնար դիմանալ քան տարի»: Յետոյ շարունակեց.

— «Օգնութեան Խաչի գործունէութիւնը երկու գլխաւոր երեսներ ունի.— 1. Օժանդակել զրկուածներուն: 2. Ամէն կերպով օժանդակ ըլլալ հայեցի արժէքներու պահպանման:

Մարդկային հասարակութիւնը միշտ ունեցած է զրկուածներ, անօթիներ եւ հիւանդներ: Այսուհետեւ ալ պիտի ըլլան, որքան ատեն որ մարդկութեան աշխատանքը կը խլուի իր ձեռքէն եւ կը յատկացուի պատերազմական նպատակներու: Ժողովուրդէն կը դանձեն եւ յետոյ այդ գումարներով ժողովուրդները իրարու դէմ կռուել կուտան: Կամ անարդար չըլլալու համար ըսենք՝ ժողովուրդները կը տքնին, կը վճարեն եւ յետոյ իրարու դէմ կը կռուին: Եթէ պատերազմական պիւտճէները մարդկութեան բարօրութեան համար գործածուէին՝ այսօր թշուառներ, անօթիներ եւ զրկուածներ գոյութիւն պիտի չունենային: Բայց քանի որ այս կացութիւնը կը շարունակուի, Օգն. Խաչերը տակաւին երկար ատեն մարդասիրական պարտականութիւններ պիտի ունենան կատարելիք:

Մարդկութիւնը քաղաքական տեսակէտէն ալ հիւանդ է: Խլելու եւ յափշտակելու քաղաքականութիւն մը կ՚որդեգրեն եւ կը հալածեն փոքրերը: Մենք ալ այս վերջիններուն կարգին ենք եւ կը հալածուինք: Գլխացաւանք ենք մեծերուն, որոնք կ՚աշխատին ամէն կերպով ձուլել ու կլլել փոքր ազգերը: Մենք մեծերու աչքին այնքան արժէք ենք, որքան կը ծառայենք իբրեւ հողի պարարտացուցիչ:

Օգն. Խաչի գործը ունի նաեւ երրորդ երես մը: Ան կանացի կազմակերպութիւն մըն է: Մեր կեանքին միակ կանացի կազմակերպութիւնն է, այնքան մեծ եւ այնքան տարածուն: Շատ մեծ է կնոջ դերը ընկերութեան մէջ: Այրերը կը հպարտանան մտածելով թէ իրենք է որ կ՚ապրեցնեն եւ կը ղեկավարեն ընտանիքը քանի որ դրամ կը վաստըկին: Արեւելեան մտայնութեամբ սովորութիւն է կնոջ նայիլ իբրեւ ստրուկի:

Եւ սակայն այս կարծիքը հիմնովին սխալ է: Մեր պատմութեան մէջ մանաւանդ հայ կինը մեծ դեր է խաղացած եւ կը խաղայ այսօր ալ: Կինն է հայութեան նկարագիրը տուողը, որովհետեւ ան է որ իր նկարագրին համաձայն կը ձեւաւորէ եւ կը մեծցնէ իր զաւակը: Հայ կնոջ նկարագրին պըտուղն է այսօրուան հայութիւնը:

Եւ որպէսզի այս բարձր դերը կարենայ կատարել, անհրաժեշտ է որ հայ կինը գիտակցի իր կոչումին: Պէտք չէ ընտանիքով միայն բաւականանայ, այլ պէտք է հոգեկան աւելի բարձր թռիչքներ ունենայ, պէտք է ձգտի դէպի վեր, եւ իր հոգին ու միտքը հարստացնէ:

Օգն. Խաչը կոչուած է ահաւասիկ հայ կինը բարձրացնել, իր կազմակերպած ժողովներով, գիտական ու գեղարուեստական սալոններով, վիճաբանութիւններով ու ձեռնարկներով:

Մենք թիւով եւ նիւթական միջոցներով չենք կրնար տոկալ մեծերուն, որոնք անհուն միջոցներ ունին: Մեր ուժը մեր հոգեկան բարձրութեան եւ արժէքներուն վրայ հիմնուած է: Ասով է որ կրնանք դիմադրել ամէն կողմէ եկող հարուածներուն: Օգն. Խաչը հայկականին պահպանման զօրավիգ ըլլալով, մեզ օժտած կ՚ըլլայ հոգեկան զէնքերով:

Հայ ժողովուրդը ընդունակ ժողովուրդ է — այր թէ կին: Հայ ժողովուրդը քաղաքակրթութիւն ստեղծող ժողովուրդ է — այր թէ կին:

Մենք կրնանք ամէնէն յառաջադէմ, բազմարդիւն եւ բարձր արժանիքներ ունեցող ժողովուրդներու կարգին դասուիլ: Պէտք է գիտակցինք այս ճշմարտութեան:

Վե՛ր, ձգտում դէպի գիտութիւն, դէպի արուեստներ, հոգեկան բարձրութիւն. այս է որ մեզմէ կը պահանջուի — այր թէ կին»:

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ Մ. ԻՇԽԱՆԻ ՃԱՌԸ

— «Հայ Օգն. Խաչը իր հիմնադրութեան քառասնամեակը կը տօնէ տարօրինակ ժամանակաշրջանի մը մէջ. ոչ պատերազմ է, ոչ խաղաղութիւն: «Ջիղերու կռիւ», «պաղ պատերազմ» կ՚անուանեն այս վիճակը:

Հսկայական միջոցներ կը տրամադրուին այս պաղ պատերազմին համար, մամուլի, ձայնասփիւռի քարոզութիւններով: Պայքարող կողմերուն սահմանները որոշ են, երկաթէ կամ տոլարէ պատնէշներով իրարմէ բաժնուած:

Մեր ժողովուրդը 30 տարիէ ի վեր նոյն վիճակը կ՚ապրի: Անարիւն կռիւ՝ գերազանց ուժերու դէմ, մեր ինքնութիւնը պահպանելու նպատակով:

Մեր գոյամարտի ճակատները այնքան ընդարձակ են, որ անկարելի է սահմաններ քաշել: Մերը գիրկընդխառն կռիւ մըն է: Մեր թշնամիները այլազան են.— օտար բարքեր, օտար լեզուներ եւ դպրոցներ, օտար մշակոյթներ եւ փորձութիւններ: Մեր միջոցները չափազանց աղքատ են, կոտորակուած եւ հալածուած ժողովուրդի մը բեկորներն են որ կը մղեն Հայը Հայ պահելու կռիւը գաղութէ գաղութ: Մեր թիկունքն ալ կտրուած է ճակատներէն: Մեր հայրենիքը, դռները ամուր փակած, ոչ նիւթական օժանդակութիւն կը հասցնէ, ոչ բարոյական:

30 տարի է մեր կարգախօսն է դիմանալ, չընկղմիլ օտար քաղաքակրթութեան ծովերուն մէջ: Հայ մնալ եւ նոր սերունդը Հայ մեծցնել:

Ահաւոր այս գոյամարտին մէջ, տարածուն եւ սահմանագերծ այս ճակատներուն վրայ, Հայ Օգնութեան Խաչը անփոխարինելի դեր մը ստանձնած է եւ կը պահէ իր դիրքերը արիաբար, գաղափարապաշտ եւ պայքարող հայ երիտասարդութեան կողքին:

Եթէ ճիշդ է Աւետարանի այն խօսքը թէ կինը կէսն է այր մարդուն, ապա ուրեմն աւելի եւս ճշմարիտ է այս խօսքը ազգի մը համար: Պէտք է այս երկու կէսերը իրար ներդաշնակուին, իրար ամբողջացնեն, որպէսզի ազգ մը կենսունակ մնայ եւ յաղթականօրէն մղէ իր կռիւը: Օգն. Խաչը ահաւասիկ գաղափարի, գործի, ձգտումի եւ իտէալի նոյնութիւն ստեղծած է մեր ժողովուրդի երկու սեռերուն միջեւ:

... Արտաքնապէս, իր ամենօրեայ գործերէն դատելով, բարեսիրական միութիւն մը պիտի նըկատենք զայն: Բայց իրականին մէջ Օգն. Խաչը շատ աւելին կ՚ընէ. ան բարեգործութիւնը հայացուցած է: Եւ այդ պատճառով ալ բարեսիրութիւնը որ պարագայական նշանակութիւն կը ներկայացնէ, Օգն. Խաչի շնորհիւ ստացած է պատմական կարեւորութիւն:

Ահա թէ ինչու Օգն. Խաչի բացած սեղանը օրհնուած է, մեր Հայր Աբրահամներու, մեր նահապետներու օրհնութեամբ: Անոր բաշխած հացը լեղի չէ եւ անոր տուած ջուրը թոյն չունի:

Ահա թէ ինչու Հայ Օգն. Խաչի հայթայթած դեղը քիմիական պարզ բաղադրութիւն մը չէ, այլ հրաշագործ բալասան մը, որուն մէջ հայ հոգիէն շիթեր կան կաթած: Անոր վիրակապերը ոչ միայն մարմնի վէրքեր կը կապեն, այլ նաեւ սրտի:

Օգն. Խաչը կրցած է մեր պատմութեան ոգին վերակենդանացնել, գործի եւ պայքարի վերածել: Այս կազմակերպութիւնը ոսկիէ օղակ մըն է նոյն ատեն հայ սրտերը իրարու կապող: Հայութեան բարեկեցիկ հատուածը չքաւոր հատուածին հաղորդակից դարձնող մեծ ուժը: Ան է որ մեր ժողովուրդը համակեցութեան եւ համազգայնութեան վարժեցուց:

Իր ստեղծած կանացի մեծ կազմակերպութեան շնորհիւ է որ հայ կնոջ բնածին առաքինութիւնները կը դառնան գործօն ազդակ եւ գաղթաշխարհի մէջ հայ տուները կը վերածեն հայրենի օճախներու, հոգեկան արժէքներու պաշտամունքը ներշնչելով նոր սերունդին:

Կ՚ապրինք այնպիսի ժամանակներու մէջ, երբ մեր լեզուէն երկու բառ աւելի գիտնալը երկու օր աւելի դիմանալ կը նշանակէ: Այս գիտակցութեամբ պէտք է կշռել Օգն. Խաչի կատարած մեծ դերը:

Ձեր բոլորի զգացումներուն թարգմանը ըլլալով, պիտի ուզէի մաղթանք մը ընել այս հանդիսաւոր առիթով... պիտի ուզէի մաղթել որ Հայ Օգն. Խաչը իր յիսնամեակին որբեր եւ անկարներ չունենար այլեւս խնամելիք, այլ Ազատ ու Անկախ Հայաստանի սահմաններուն վրայ պահակ կեցող հերոս զինուորներու վէրքերը միայն կապէր:

★ Գեղարուեստական բաժինն ալ բացառապէս ճոխ էր: Ամէնէն տպաւորիչ մասը, իբրեւ գաղափար, կենդանի պատկերներն էին, որոնք առանձին առանձին կը ներկայացնէին Հայոց Պատմութենէն առնուած տասը նշանաւոր կիներ.— Նուարդ (Արա Գեղեցիկի կինը), Տիգրան Ա.ի քոյրը, Սաթենիկ, (Արտաշէս Թագաւորի կինը), Սանդուխտ կոյս, Հռիփսիմէ եւ Գայեանէ կոյսերը, Խոսրովիդուխտ իշխանուհին, Փառանձեմ Թագուհին, Խոսրովանոյշ Թագուհին, Զապէլ Թագուհին եւ Շաքէ Սասնոյ լեռներուն արծիւը, որ իր պատիւը անաղարտ պահելու համար Սասնոյ անդնդախոր ձորերուն մէջ նետուեցաւ:

Ժողովուրդը բաժնուեցաւ խանդավառ տրամադրութեամբ, ինչ որ պիտի մղէ Օգն. Խաչի անդամուհիները աւելի ընդարձակելու իրենց ազգանուէր գործունէութիւնը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ստալինեան մրցանակներ

Ստալինեան մրցանակաբաշխութիւնը տեղի ունեցաւ այս տարի Մարտ ամսուն սկիզբը, փոխանակ Ապրիլին, ինչպէս սովորութիւն էր: Ինչպէս դիտել կուտայ Le Mondeի աշխատակիցը, ռուբլիի արժեզրկման եւ գիներու անկումին պէս, այս արարողութիւնն ալ առիթ մը եղաւ ոգեւորելու համար քաղաքացիները, Գերագոյն Խորհուրդին ընտրութեան նախօրեակին:

Ըստ աւանդութեան, գիտութեան աշխատաւորները աւելի գնահատուեցան քան անոնք որ գրականութեամբ կը զբաղին: 277 պարգեւներ բաշխուեցան պրպտողներու, գիւտարարներու, նորարարներու (անոնք որ նորութիւն կը մտցնեն արտադրութեան մէջ):

Բացի ծանօթ ակադեմականներէ, պարգեւ ստացան նաեւ արհեստագէտներ եւ բանուորներ:

Պարգեւներու ընդհ. գումարը կ՚անցնի քսան միլիոն րուբլին: Վեց գիտուններ հարիւր հազար րուբլի պարգեւ ստացան ջրածինի պրպտումներուն համար, տեւական թէ փորձառական գետնի վրայ: Հայազգի գիտնական Վիքթոր Համբարձումեան 200 հազար րուբլիի պարգեւ մը ստացաւ, իր աստեղագիտական գիւտերուն համար, ինչպէս եւ Խրիմի դիտարանին տնօրէնը: Տասը մասնագէտներ վարձատրուեցան, «բարձր որակ եւ մեծ ճշգրտութիւն ունեցող հեռապատկերի (télévision) նոր դրութեան մը» համար: Պարգեւ ստացողներուն մէջ է նաեւ ծանօթ Սերժ Իլիուշինը, յայտնի օդանաւ շինողը:

Գալով հիւլէական ուժի աշխատանքներուն, կը թուի թէ ոեւէ մէկը արժանի չէ համարուած պաշտօնական վարձատրութեան:

Գրականութեան եւ գեղարուեստի մէջ պարգեւներու արժէքը հինգուկէս միլիոն րուբլին չանցնիր: Առաջին մրցանակը տրուեցաւ Սիմէոն Բաբայեւսկիի՝ իր «Լոյսը Երկրի վրայ» վէպին համար: Այս երիտասարդ Կովկասցին որ Գերագոյն Խորհուրդին անդամ ընտրուած է Պիատիկորսքի մէջ, 1949ին ալ հարիւր հազար րուբլի պարգեւ ստացած էր, իր նախորդ գործին «Ոսկէ Աստղին Ասպետը»ին համար: Բաբայեւսկի կոլխոզներու երգիչն է: Ըստ «Լիտերադուրնայա Կազէտայի», «Ոսկէ Աստղին Ասպետը» գիրքը պէտք է որ նոր կոլխոզեան մտաւորականութեան սնարի գիրքը ըլլայ, երկրագործութեան մէջ ընկերվարութեան զարգացման պայքարով: Այս նոր գործին մէջ, ուր կը տեսնուին առաջին գործին անձերը, ան կ՚ողեկոչէ բոլոր հարցերը որոնք կը դրուին արդի կոլխոզներուն առջեւ. բանուոր գործածութիւնը ելեկտրական ուժին, պայքարը երաշտութեան դէմ, սթալինեան ծրագրին կիրարկումով կլիմային փոխակերպումը, կառուցումը գիւղերու եւայլն: Կուսակցութեան նահանգային կոմիտէի քարտուղարը այս երկրորդ գիրքին մէջ, կ՚առաջնորդէ իր գիւղացի եղբայրները համայնավարութեան փառահեղ ճամբուն վրայ:

Հակաամերիկեան կամ հակարեւմտեան արուեստագէտներուն կամ գրագէտներուն հանդէպ կուսակցութիւնը շատ առատաձեռն եղած է այս տարի: Կոստանդին Սիմոնովի «Օտարին Ստուերը» թատերախաղը կը փառաբանէ սովետական գիտունին հայրենասիրութիւնը եւ կը դատապարտէ ամերիկացի լրտեսները որոնք կ՚ուզեն իւրացնել Խ. Միութեան գիտական գաղտնիքները: Բորիս Լաւրէնիեւ «Ամերիկայի Ձայնը» իր թատերախաղին մէջ, կը պարզէ եղերական վիճակը պարկեշտ Ամերիկացիներու, որոնք «չեն ուզեր խաղալիկ դառնալ պատերազմի հրձիգներու ձեռքը, կը մերժեն խօսիլ «Ամերիկայի Ձայնի» ռատիոյի առջեւ, ըսելու թէ Ռուսերը կ՚ուզեն բնաջնջել Ամերիկացիները»:

Հերոսը, որ ամերիկեան բանակի հրամանատար մըն է, Մոսկուայի կարմիր բանակի թատրոնին մէջ բուռն ծափերու կ՚արժանանայ երբ կը բացականչէ.— «Միայն ռատիօ Մոսկուան կ՚ըսէ ճշմարտութիւնը»:

Ուրիշ պատկաւոր մը՝ բանաստեղծ Սերժ Մի-

ԱՐՄԷՆ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ

Տաղանդաւոր երաժշտագէտ Տիգրանեան, որուն մահը ծանուցած էինք անցեալ շաբթու, ծնած էր Ալեքսանդրապոլ 1879ին։ Շատ կանուխէն մեծ ուէր ցուցաբերած է Հայ ժողովուրդի երաժշտութեան, իսկ յետագային նուիրուեցաւ անոր մշակոյթին։

1908ին կը ձեռնարկէ Յ. Թումանեանի «Անուշ»ը Օփերայի վերածել, որ 1912ին Ալեքսանդրապոլի մէջ, իսկ յետոյ Անդրկովկասի միւս քաղաքներուն մէջ կը ներկայացուի մեծ յաջողութիւն գտնելով։ Անուշի հնչեղ է գեղեցիկ մեղեդիները, որոնք հիմնուած են Հայ ժողովրդական մօթիվներու վրայ, մեծ յաջողութիւն կը գտնէ ներկայիս ալ Երեւանի Սպենդիարեան Օփերայի մէջ։

Տիգրանեան ստեղծած է նաեւ կարգ մը ձայնական եւ գործիքով երկեր, վիպերգներ, խմբերգներ, երգեր։ Վերջին տարիները կ'աշխատէր « Դաւիթ Բէկ » պատմա — հերոսական Օփերայի վրայ, զոր աւարտեց մահէն քիչ առաջ։

Պարգեւադրուած է Լենինի շքանշանով։ Իր գործերը ծանօթ են նաեւ Վրաստանի մէջ։ Հայկական ՍՍՌ եւ Վրացական ՍՍՌ արուեստի վաստակաւոր գործիչի կոչում ստացած է։

Փետրուար 15ին, Թիֆլիզէն Երեւան փոխադրուած է արուեստի վաստակաւոր գործիչ, երաժշտագէտ Արմէն Տիգրանեանի աճիւնը։

Դիմաւորելու համար կայարանը հաւաքուած են Երեւանի կուսակցական եւ հանրային կազմակերպութիւններու, ներկայացուցիչները։ Թաղումը տեղի ունեցած է Փետրուար 16ին։

խաղքով իր Թատերգութեան մէջ «Կ'ուզեմ տուն վերադառնալ» զոր տղոց Թատրոնին մէջ ներկայացուցին, կը մատնանշէ Անգլիացիներու անգթութիւնը։ Կ'ըսէ Թէ անոնք արեւմտեան Եւրոպայի տարագիրներու կայաններու մէջ կը պահեն խեղճ ռուս մանկիկներ։ Անոնցմէ երկուքը կը փախչին իրենց դահիճներէն եւ կ'երթան դէպի Մոսկուա։

Նկարչութեան պարգեւ մը տրուեցաւ Բորիս Բրոտովի, իր «Ահաւասիկ Ամերիկան» ծաղրանկարներուն համար։ Արուեստագէտը ցոյց կու տայ անգթութիւնը, անարդարութիւնը, եւ Թըշուառութիւնը որ կը տիրեն եղեր Մ. Նահանգներու մէջ։ Գործադուլներ որ պոչ կը կապեն, հասարակաց ապուրը, մռայլ ննջարաններ եւ սեւամորթներու լինչը են։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Գիտութիւններու Ակադեմիան լոյս ընծայած է Ակադեմիկոս Գուլքանեանի մէկ ուսումնասիրութիւնը՝ «Միչուրինի եւ Լեսինկոյի ուսմունքի լայն կիրառման համար»։ Հեղինակը կը բացատրէ թէ ինչպէս այդ ուսմունքը օգտագործուեցաւ Խ. Հայաստանի մէջ։ Գրքի նկարները կը ներկայացնեն խաղողի, ճակնդեղի, եւ հացահատիկի զանազան տեսակներ, որոնք ներկայիս մեծ քանակութեամբ կը մշակուին Խ. Հայաստանի մէջ։

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սիրելի ընթերցողներ, երբ «Յառաջ»ը կը ստանաք, անշուշտ առաջին անգամ ձեր ակնարկը կ'ուղղուի մեր սիրելի ընկեր Շ.ի խմբագրականին։ Կարդալով զայն իւրացուցած կ'ըլլաք այդ օրուան «Յառաջ»ի ամբողջ բովանդակութիւնը։ Յետոյ ակնարկ մը կը նետէք օրուան լուրերուն, որոնք յաճախ մռայլ պատկեր մը կը ներկայացնեն։ Ապա կուգան Բ. էջին բովանդակալից յօդուածները։

Ինչ մեղքս պահեմ, ես միշտ կը փնտռեմ Գ. էջը, ուր կ'երեւան հանդէսներու նկարագրութիւնները եւ մանաւանդ «Ջայներ Գաւառէն»ը։ « Յառաջ»ի այդ էջը մեր աշխատաւոր ժողովուրդի հայելին է։ Հոն պիտի տեսնէք, բուն ժողովուրդը իր առօրեայ հոգերով եւ աշխատանքով։ «Յառաջ»ը սեւ աշխատանքի լծուած նուիրեալներու միակ օրկանն է։

Ես իբրեւ այդ էջին սեւ աշխատաւորներէն մէկը, պարտք կը զգամ կատարել իմ դերս։ Եւ նորէն պիտի նկարագրեմ հանդէս մը, սովորական, բայց օրինակելի։

Շատ խօսուած եւ շատ գրուած է «Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ»ի կազմակերպութեան մասին, եւ որքան խօսուի, կ'արժէ։ Իր գլխաւոր նպատակը յատակ բոլորիս համար եւ իր ամենօրեայ աշխատանքն ալ պէտք է քաջալերուի անվերապահօրէն։ Այդ վստահութեամբ էր որ ներկայ եղայ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պօմոնի «Քրիստափոր» խումբի մէկ հանդէսին, շաբաթ գիշեր։ Պօմոնի եկեղեցւոյ յարակից սրահը երբեք չէր տեսած այդքան բազմութիւն, մասնաւորապէս բաղկացած երիտասարդներէ։

Հանդէսը բացուեցաւ « Մշակ բանուոր » խմբերգով, Նոր Սերնդականներու կողմէ։ Ապա երգուեցաւ «Յառաջ Նահատակ»ը։ Յանուն Պօմոնի «Քրիստափոր» խումբի, գրաւոր ուղերձ մը բրաւ Իշխան Քոչոյեան, որ պանծացնելէ վերջ Հ. Յ. Դաշնակցութեան դերը անցեալին եւ ներկայիս, յայտարարեց.— «Միմիայն մեզ Նոր սերնդականներս Հայ պահելու, Հայ մեծցնելու նուիրական առաքելութիւնը բաւ է որ ուխտենք հաւատարիմ ժառանգորդները դառնալ այս մեծ կուսակցութեան եւ ի սրտէ գոչել կեցցէ' Հայ ժողովուրդը եւ կեցցէ անոր հաւատարիմ պահակը, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը »։

Ընկեր Ս. Սարգիսեան, որ իբրեւ երէց ընկեր կը զբաղի Նոր Սերունդով, շեշտեց.

— « Մեր բոլոր ձեռնարկները մէկ նպատակ ունին.— սատարել հայապահպանման գործին եւ պայքարիլ այլասերման դէմ։ Մեր այս տքնաջան աշխատանքները կրնան դիւրանալ դպրոցներու հաստատումով, բայց մինչ այդ մեր կարելին պիտի փորձենք Հայ մը աւելի փրկելու համար։ Մենք կը քարոզենք «մէկ Հայ մէկ ոսկի» նշանախօսքը, ուրիշներ կը ճգնին Դաշնակցական մը աւելի սեւցնել։ Ահա մեր եւ անոնց տարբերութիւնը »։

Արտասանեց Նոր Սերնդական Մանուկ Տատեան։ Հանդէսին փայլը եկան աւելցնել Լա Սիոթայի մեր Նոր Սերնդականները իրենց հայկական պարերով եւ արժանացան բուռն ծափերու։ Կ'արժէ շնորհաւորել նախ Լա Սիոթայի մեր ընկերները, երկրորդ անոնց ծաղիկ երիտասարդութիւնը՝ որ այնպիսի մեկուսացած շրջանի մը մէջ կրցած է կենդանի գործ կատարել, երգերով, պարերով, դասախօսութիւններով։ Կենդանի պատկեր մը «դրօշի յանձնումը» ծափահարուեցաւ խանդավառութեամբ շնորհիւ Օր. Ա. Տէրտէրեանի եւ Լեւոն Գըլըճեանի։ Օր. Լուիզ Հացագործեանի երկու երգերէն վերջ որ ընդունուեցան ջերմ ծափերով, ոգեւորութիւնը կրկնապատկուեցաւ փոքրիկներու Աչրաֆեանի եւ Գարաքէյեանի կովկասեան պարերով։ Երիտասարդ ջութակահարը, Լեւոն Ղեւոնդեան, այս անգամ եւս ջերմապէս գնահատուեցաւ նուագելով «Հայաստան», «Ալագեազ» եւ «Ղայթարման», ի ներկայութեան իր ուսուցչին՝ Պ. Յակոբ Քիւրքճեանի։ Այս առթիւ գեղեցիկ ծաղկեփունջ մըն ալ ստացաւ։

Կէս գիշերէն վերջ սկսան եւրոպական պարեր, ընդմիջուած հայկական պարերով, մինչեւ առաւօտ։— Յովի. Տէօքմէճեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Գրած էինք թէ Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ի երիտասարդ մարզիկներէն Գ. Ագաշեան, Փարիզի Ligueի կրտսերներու (cadet) խումբին անդամակցելու կոչուած էր։ 200 մարզիկներէն զատուեցան 17 հոգի, որոնք վերջնական կազմին պատկանելու համար հետեւեցան մասնաւոր մրցումներու շարքի մր ու նախապատրաստական փորձերու։

Մեր երիտասարդ մարզիկը, դեռ մինիմի, մաս կը կազմէ Փարիզի Լիկի ընտրանի (սէլէկսիօն) խումբին։ Առաջին անգամն է որ այսպիսի պատիւի մը կ'արժանանայ հայ երիտասարդ մը՝ մարզուած հայկ. խումբի մը մէջ։

Գիտենք որ շատ մը ապագայ խոստացող երիտասարդներ քանի մը յաջողութիւններէ վերջ դատապարտուեցան մոռացութեան, որովհետեւ չափազանց վստահ ըլլալով իրենց ուժին, չհետեւեցան մարզական առաջին կանոնին, յարատեւութիւն։ Ագաշեան համեստ ու լուրջ մարզիկ մըն է։ Նոյնպէս իր ղեկավարը՝ Վ. Գոստիկեան, միշտ անձնուէր՝ խումբին հանդէպ։— Ք. Ուզունեան

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Կ'իմանանք թէ «Արմենիա» երգչախումբը որուն Մարսէյլի մէջ տուած վերջին համերգը բացառիկ ուշադրութեան արժանացաւ ու գնահատուեցաւ մամուլին կողմէ, հրաւիրուած է նոր համերգ մը եւս տալ Լիոնի մէջ, հովանաւորութեամբ Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութեան, Կոմիտաս վրդ.ի ծննդեան 80ամեակին առթիւ։ Համերգը տեղի կ'ունենայ յունիս 18ի կիրակին, բոլորովին նոր յայտագրով մը ուր պիտի երգուին վարպետին հոգեւոր թէ աշխարհիկ գործերէն հատընտիր կտորներ, մեծ մասով առաջին անգամ լսելի բազմաձայն խմբերգներ ու մեներգներ, ընկերակցութեամբ մեծ երգէոնի եւ դաշնակի, եւ ղեկավարութեամբ Վ. Սարգսեանի։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (37)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Զ.

Կարծես կիսամեռ երեխան բաւականութիւն էր պատճառում նրան։

— Մեռնում է, ճչաց Փերին եւ մի քանի անգամ կանչեց Նազլուին։

Բայց աղջիկը փախաւ, չուզեց տեսնել թէ ինչպէս են մեռնում։ Փախաւ դէպի բարձր, դէպի այնտեղ, ուր կանգնած էր Շահնազարը։

Զարագործը նոր հասկացաւ Նազլուի դիտաւորութիւնը, փորձեց փախչիլ, բայց վախը բոլորովին կաշկանդեց նրան եւ մի ակնթարթում նա աղջկայ ձեռքն էր։

Առաջին վայրկեանում Նազլուն ոչինչ չարաւ, միայն սկսեց դէպի ցած քարշ տալ նրան։

— Թող, գոռում էր բռնուածը մի կատաղի ձայնով, որ ցոյց էր տալիս թէ որքան յանդուգն է նա։

Եւ երբ տեսաւ որ ուշադրութիւն չեն դարձնում գոռոցների վրայ, սկսեց սարսափելի հայհոյանքներ թափել։ Սովորաբար նա այս զէնքով էր փախուստ դարձնում խեղճ, աղքատ կանաց, երբ կամենում էր ցոյց տալ նրանց իր քաջութիւնը։ Բայց այս անգամ այս միջոցն էլ չօգնեց։ Ընդհակառակն, Նազլուն յետ դարձաւ եւ, բռնելով նրա ականջը, խորին զզուանքով քաշեց։

— Այս դու արիր, փճացած, ասաց նա, ցոյց տալով երեխային, եւ աւելացրեց.

— Եթէ Մարթան մեռնի, դու այստեղից կենդանի չես հեռանայ։

— Շատ լաւ արի, բղաւեց Շահնազարը լացողի ձայնով. հապա ինչո՞ւ էին ինձ հալածում... Ես կրակ էի ընկել եւ սիրտս հովացրի։

Զարագործութեան նպատակը սարսուռ ազդեց Նազլուին. եւ մի լաւ ապտակ իջացնելով նրա կարմրած ու լիքը դէմքին, աղջիկը փչչաց միմիեանց սեղմած ատամների միջով.

— Զզուելի լակոտ... Ես քեզ կը խեղդեմ, եթէ երեխան...

Սարսափելի էին նրա աչքերը, կատաղութիւնից կապտած շրթունքները կծկւում էին։ Շահնազարը վախեց եւ գործի դրեց իր վերջին զէնքը։

— Թող ինձ, ես Մելիքի տղան եմ, ասաց նա հպարտութեամբ։

Դա աւելի վատ յանցանք էր։ Նազլուն նորից խփեց նրան եւ աւելի անգթաբար քարշ տուեց իր ետեւից։

— Գիտեմ, միամիտ եղիր, խօսեց նա դողալով, եւ եթէ քո հայրը Մելիքից վեց աստիճան էլ բարձր լինի, դու իմ ձեռքից չես պրծնի...

Այդ խօսքերից յետոյ Մելիքի տղան սկսեց լաց լինել։ Լաց եղաւ եւ Մարթան։ Ի՞նչպէս էր Փերին հասկացել, որ ջուր պէտք է սրսկել։ Հենց առաջին անգամից ջուրը հրաշք գործեց։ Երեխան բաց արաւ աչքերը, սկսեց դողալ։ Բախտը օգնում էր Շահնազարին։ Բայց այդ միջոցին ձորից դուրս եկան նրա հալածողները եւ խնդրեցին որ չարագործին դատաստանը իրանց յանձնեն։

— Մենք կ'իմանանք... ասաց մէկը, դա միշտ այդպէս է։

— Վախկոտ, գոչեց միւսը խորին արհամարհանքով։

Փերին չգիտէր էլ թէ ինչ են անում իրան շրջապատողները։ Բաւական էր որ Մարթան չունչ էր քաշում եւ տատը կամաց կամաց հանգստանում էր, մինչեւ անգամ սկսեց կամացուկ սուգ առնել...

Բայց Նազլուն ուրիշ կերպ էր հասկանում։ Զարագործութիւնը զզուելի պատճառաբանութիւն ունէր։ Միթէ՞ Աստուած Մարթային ստեղծում է այն մտքով, որ բախտաւորները տանջեն նրանց, երբ իրենք տանջւում են իրենց նմաններից։ Ոչ, այդպիսի օրէնք չկայ եւ չէ կարելի արձակել այդպիսի յանցաւորին։ Բայց ի՞նչ անել։ Երկու տղաները շարունակում էին իրանց պահանջը, իսկ յանցաւորը խղճալի ձայնով աղաչում էր, որ իրան ազատեն նրանցից։

— Նրանք երկու հոգի են, ինձ կը սպաննեն, կանչում էր Մելիքի տղան եւ խոշոր արտասուքներ էր թափում։

Դա ճիշդ էր, ուստի տղաներից մէկը յայտնեց Նազլուին որ ինքը կը հեռանայ, տուն կը գնայ, թողնելով իր ընկերին։

Շահնազարը այդ առաջարկութիւնն էլ չընդունեց։ Այժմ նա մի բան խնդրում էր, որ իրան տանեն իր մօր մօտ։

Լէօ

Նահանգները «զինաթափ եղան ապահովութեան գիծէն ալ անդին»։ Յետոյ բացատրեց թէ «աշխարհի վիճակը շատ աւելի լաւ է քան կ'ենթադրուի», բայց Խ. Միութեան հանդէպ տկարութիւն ցուցնելը «նոյնքան ոճրային է որքան բուն պատերազմը»։

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ

Արհեստակցական Միութիւնները սպասողական դիրք մը բռնած են առ այժմ, թէեւ աշխատանքի վերսկսումը կը շարունակուի։ Պաշտօնապէս դադրած չէ գործադուլը կազի եւ ելեկտրականութեան, շինութեանց եւ մետաղագործական հաստատութեանց մէջ։ Կազի հայթայթումը տակաւին անբաւարար է Փարիզի մէջ, իսկ ելեկտրական հոսանքի տագնապը մեծ նեղութիւն կը պատճառէ կարգ մը քաղաքներու մէջ։

Մասնագէտներ կը քննեն վարչապետին խոստացած պարգեւը, (համաձայն արտադրուած գործին)։ Այս առթիւ իբրեւ օրինակ կը ցուցնեն Մ. Նահանգները, ուր աշխատավարձքը 50էն 185ի բարձրացած է 1914 — 1945, իսկ արտադրութիւնը՝ 50էն 195ի։

★ Հանքածուխը այնքան առատ է հիւսիսային շրջաններուն մէջ որ, շատ մը ածխահանքեր պիտի փակուին երկուշաբթի օր, 24 ժամուան համար։ Դեկտեմբերին 378.000էն 900.000 թոնի բարձրացած էր մթերքը։

★ Մարսէյլէն կը հեռագրեն թէ աշխատանքը հետզհետէ կը վերսկսի մետաղագործական հաստատութեանց մէջ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ արտաքին նախարարը Հռոմ գնաց, բարեկամութեան դաշինք մը ստորագրելու համար։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ մօտ տասը միլիոն տոլար պիտի ստանայ Մ. Նահանգներէն, 27.640.000 տոլարի վարկէ մը որ քուէարկուեցաւ անցեալ Հոկտեմբերին, Իրանի, Քորէայի եւ Փիլիպպեան կղզիներու վերազինման համար։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ նաւային զօրաւոր խարիսխներ պիտի հաստատեն Ատլանտեանի, Խաղաղականի եւ Միջերկրականի մէջ։ Մօտ 235.000.000 տոլար պիտի ծախսուի, նաւային կայաններ կառուցանելու համար Ալասքայէն մինչեւ Ասորեան կղզիները, Լիբիա եւ Սէուտի Արաբիա։ Ատլանտեանի զինակիցները ժողով մը սարքած են Լա Հէյի մէջ, ճշդելու համար իւրաքանչիւրին դերը։

ՊԵԼՃԻՈՅ Թագաւորին վերադարձին դէմ բողոքելու համար ընդհ. գործադուլ սարքեցին 500.000 աշխատաւորներ, Պրիւքսէլի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ։— Արքունի խորհուրդը, որ կը բաղկանայ 28 անդամներէ, չորս ժամ ժողով գումարեց, առանց գործնական ելքի մը յանգելու։ Արհեստակցական Միութիւնները կը սպառնան սաստկացնել գործադուլները, եթէ Թագաւորը վերադառնայ։ Արձանագրուած բանուորներու թիւը կը հաշուեն 1.500.000, որոնց 800.000ը կաթոլիկներ են։

ՓԱՐԻԶԵԱՆ նորաձեւութեանց պատճէնները օրինակելով Լիբանանի, Պրազիլիոյ եւ ուրիշ երկիրներու մէջ կը ծախէր միջազգային խմբակ մը։ Ապահովութեան Տեսչութիւնը կարգ մը ձերբակալութիւններ կատարեց։ Ամբաստանեալներէն մին, Տիկին Ալիս Պառ, կը գտնուի Պէյրութ եւ խոստովանութիւններ կատարած է։ Փարիզեան բարձր նորոյթներու սէնտիքան կ'ըսէ թէ իր անդամները միլիոնաւոր ֆրանք կորսնցուցած են այս խարդախութեանց հետեւանքով։

ՅԱԿՈԲ ԳԷՈՐԳԵԱՆ անուն Հայ մը, որ ծնած է 1914ին, Մատէն, եւ կը բնակի Մարսէյլ, ձերբակալուեցաւ Փարիզի մէջ, իբրեւ մեղսակից խալցի ժոզէֆ Սփանոյի։ Թերթերը կը գրեն թէ Յակոբ, որ վերջերս ազատ արձակուած էր առժամաբար, 2ուկէս միլիոն ֆրանքի գողութեան մը առթիւ (Անիէռ), նորէն ձերբակալուեցաւ, կեղծ տոլարներ պահած ըլլալով Սփանոյի հետ։

ՊՈՆ ՄԱՌՇԷՆ դատական հաշուեյարդարի ենթարկուեցաւ, փոխանակ բոլորովին սնանկ հռչակուելու։ Զորս հազար պաշտօնեաներ անգործութեան պիտի դատապարտուին, եթէ կարելի չըլլայ վերաբանալ վաճառատունը։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՎԱՐԻԶՆԵՐ ՊԱՏՐԱՍՏԵԼՈՒ դասընթացքը կը սկսի այս շաբաթ օր, ժամը 4ին, Սօսիէթէ Սավանթ, 8 rue Danton, մէթրօ Օտէօն կամ Սէն Միշէլ։ Մուտքը ազատ է

ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Սէվրանի Կապոյտ Խաչի, 26 Մարտ ժամը 15էն մինչեւ 24, **Hôtel de France**ի մէջ, 223 Place de la Libération։

Կը ներկայացուի ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը՝

ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ.

եւ ուրիշ անակնկալներ։ Ճոխ պիւֆէ։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Առնել Eglise de Pantin, autobus թիւ 147, իջնել Place de la Libération։

Թատերական ներկայացում

Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, կիրակի երեկոյ, 26 Մարտ, ժամը 8.30ին, Սալ Վօլթէռի մէջ, րիւ Վօլթէռ, Ալֆորվիլ։

Մեծ խնամքով կը ներկայացուի

Սուրէն Պարթեւեանի ԱՆՄԱՀ ԲՈՅԸ

Յուզիչ տռամ երեք արարով

Ինչպէս նաեւ Երուանդ Օտեանի ՉԱԽԱԼԸՆ

Մուտք 150 եւ 100 ֆրանք։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Վարագոյրը կը բացուի յայտարարուած ժամուն։

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Յունիս 4ին։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Փարիզի Հ. Մ. Մ.ի եղանակի վերջին մրցումը տեղի կ'ունենայ S. O. Versaillesի դէմ, իրենց դաշտին վրայ, rue Monbauron (Վէրսայլ)։ Շոգեկառք Montparnasseէն։ Իջնել Վէրսայլ։ Հանրակառք Pont de Sèvresէն։

Պահեստի եւ Ա. խումբերուն ժամադրավայր Porte d'Italieէն ժամը 12.15, métro Mairie d'Issyէն ժամը 12.30։

ԽՆՋՈՅՔ Ի ՊԱՏԻՒ Հ. Մ. Մ.Ի

Հ. Մ. Մ.ի տարուան յաղթանակին առթիւ՝ խնջոյք Ֆ. Կ. Խաչի կողմէ, Վէրսայլի մրցումէն վերջ, այս կիրակի, ժամը 18.30ին Իսիի Խրիմեան սրահին մէջ։

ՀԱՄԱԿՐԱՆՔ «ՅԱՌԱՋ»Ի

Անիէռի Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէն ընկեր Վազգէն Սերէնկիւլեանի նշանախօսութեան առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆ. Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է երկու հազար ֆրանք Տէր եւ Տիկին Ա. Պարսամեանէ, իրենց երրորդ զաւկին ծննդեան առթիւ եւ Պ. Յովակիմ Պօղոսեանէ երկու հազար ֆրանք իր ապաքինման առթիւ։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Երեկոյթ-պարահանդէս

Ապրիլ 2ին ժամը 16էն 24, Salle Jean Goujonի վերի սրահներուն մէջ։

Attractions **Orchestre**

Ճոխ պիւֆէ

Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԲԱԺԱԿԻ ԲԱՅԱՌԻԿ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ

Զատկին կիրակին ու երկուշաբթին, A. S. Amicaleի գեղեցիկ մարզադաշտին վրայ, «Ե. Պապիկեան» բաժակի մրցումները, մասնակցութեամբ ԼԻՈՆ-ՏԷՍԻՆ Հ. Մ. Ը. Մ.ին (ախոյեան 1949ի բաժակին)։ ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ին (ախոյեան Provence, promotion honneur)։ ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ին (ախոյեան Lyonnais, 1ère division)։ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ին (Finaliste championnat de Paris)։

Առաջին մրցումները, երկու օրն ալ, կը սկսին ժամը 2ին։

Հաղորդակցութիւն.— Charenton - Ecolesէն, 181 autobus, իջնել Rouget de l'Isle ճիշդ դաշտին դիմաց։

Ծանօթ.— Մարզադաշտը ունի հազար անձի համար գոց tribunes։

★ Ի պատիւ հիւրերուն, երեկոյթ պարահանդէս մը, կիրակի ժամը 9էն սկսեալ, Ալֆորվիլի քաղաքապետարանին շքեղ սրահին մէջ, (Salle Voltaire, rue Voltaire)։ Հաղորդակցութիւն.— Charenton Ecolesէն, autobus 103, իջնել rue Voltaire։

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ.— Ազգ. Միութեան եւ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան նորընտիր վարչութիւնը, որ ընտրուած էր Փետրուար 17ին, յայտարարուած է պաշտօնաթերթի Մարտ 11ի թիւին մէջ։ Հասցէն.— H. Bichakian, rue de la Poste, Փոն տը Շէրիւ, (Իզէռ)։

Ընդհ. ժողովին մէջ որոշուեցաւ գաղութին մէջ հանգանակուած դրամներու առկախ հաշիւները (Ազգ. Դատի, Ներգաղթի ֆոնտի եւն.) յանձնել Ազգ. եկեղեցական միութեան։— Յ. Պ.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 5.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պօմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ 29 Մարտ, չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Ահարոնեան սրահը, rue des Convalescents։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուալիւզիի «Վարանդեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 3ին, ընկեր Նախագահին բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՍԷՆ ԺԷՌՈՄ.— Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 8.30ին, Խրիմեան դպրոցը։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է.— Մարսէյլ.— Գործադուլներու պատճառով Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Օրը, յետաձգուած է Ապրիլ 9ին։

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻ հերթական հաւաքոյթը այս երկուշաբթի ժամը 8.30ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը։ Կը խօսի Պ. ՉԱՐԵՀ ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ, նիւթը՝ «Նկարչութեան արուեստը»։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Տիկին Եպրաքսէ Տէմիրճեան (Էվէրէկցի) կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Գրիգոր Տէմիրճեան, եւ մօրաքոյրը՝ Գեղանոյշ Գանձապետեան (վերջինը Յունաստանէն Ամերիկա մեկնած է)։ Տեղեկացնել Տիկին Տէմիրճեանի, 14bis Ave. Bosquet, Paris (7)։

Կը խնդրուի Ամերիկայի թերթերէն արտատպել։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Արշալոյս Կիւլէսէրեան (ծնեալ Գրիգորեան) կը փնտռէ իր եղբայրները՝ Արտաշէս, Երուանդ եւ Ռամսէս Գրիգորեաններ, հօրեղբայրը՝ Քրիստափոր Գրիգորեան, հօրաքրոջը զաւակները Լիւսիա եւ Աւետիս Աւետիքեաններ (Մարաշցի)։ Ինչպէս նաեւ Լեւոն եղբօրը աղջիկները՝ Փելա, Սօնա եւ Յասմիկ, Ներսէս եղբօրը տղան՝ Վահրամ, որոնք Անգլիա կը գտնուին։ Ասոնցմէ Երուանդը տեսնուած է Յունաստանի որբանոցներուն մէջ։ Տեղեկացնել Տիկին Ա. Կիւլէսէրեանի, 13 rue Descartes, Անիէռ (Սէն), Ֆրանսա։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Առաքել Ծերիկեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս եւ Աննա Կուտուզեան Տէր եւ Տիկին Լեւոն եւ Նազելի Եկանեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Գարեգին Ծերիկեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Տիգրան եւ Վերգին Սահակեան (Եգիպտոս), Այրի Տիկին Հայկանուշ Պօյաճեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Կարապետ Գոհար Փանոսեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Ղուկաս Ծերիկեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Գեղամ Ծերիկեան, Տէր եւ Տիկին Ղազար Քէշիշեան, Տէր եւ Տիկին Վարդան Քիւփէլեան, խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ, նամակով եւ հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց հօր, մեծ հօր, եղբօր, հօրեղբօր եւ ազգականին Պ. ՓԻԼԻՊՈՍ ԾԵՐԻԿԵԱՆԻ մահուան առթիւ։ (Մեռած 1950 Մարտ 4ին, 78 տարեկան հասակին մէջ, Մարսէյլ)։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Ru eDamesme – (13)
Le Gérant: A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15–70 — Գին 7 ֆր. — C.C.P.Paris 1678–63

Dimanche 26 MARS 1950 — Կիրակի 26 ՄԱՐՏ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6112–Նոր շրջան թիւ 1523

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի ԶՈՒՐ ԿԸ ՄՈԼՈՐԵՑՆԵՆ

Մանծաղամիտ կամ ծածկամիտ մունետիկներ կը շարունակեն սարէն – ձորէն պատմութիւններ հիւսել, ամէն անգամ որ կը յիշեցնենք Երեւանի բարբարոսութիւնները՝ լեզուական ճակատին վրայ :

Անոնք ի յառաջագունէ վճռած են դիրք բռնել այս հիմնական հարցին մէջ ալ:

Ուստի, ոչ եղածը կը տեսնեն: Ոչ մեր ըսածը կ'ըմբռնեն: Ոչ ալ որեւէ բան կը խոստովանին :

Երանի՜ թէ բարեհաճէին ամէն օր քանի մը սիւնակ արտատպել Երեւանի թերթերէն եւ գիրքերէն, առանց սառրակէտ փոխելու :

Այն ատեն իրենք ալ պիտի անճրկէին, եթէ ընթերցողը բացատրութիւն պահանջէր այս կամ այն բառին, պարբերութեան, համառօտագրութեան մասին :

Թերեւս այս է պատճառը որ չատերը կը նախընտրեն սուտ – խենդ ձեւանալ: Եւ կամ խեղաթիւրել, պարտկել, մոլորեցնել :

Ամէն անգամ որ այս խնդիրը արծարծենք, մասնաւորապէս կը յիշեցնենք բանդէտին թէ տգէտին.—

1. Ոչ «լեզուական կուսութիւնը», ոչ խստակրօն հայկաբանութիւնը, ոչ ալ թթու ազգայնականութիւնն են մեր մղած պայքարին շարժառիթները :

2. Կը պահանջենք եւ պիտի պահանջենք՝ ազատ, հարազատ եւ ինքնուրոյն զարգացում, յանուն լեզուի անկախութեան:

3. Կը պահանջենք եւ պիտի պահանջենք նախ սորվիլ եւ տիրաբար գործածել մայրենի բառարաններուն պաշարը: Մանաւանդ Հայկական Արտասահմանի դիզած վաստակը:

4. Մենք երբեք ժխտած չենք բանաստեղծներու եւ կարգ մը արձակագիրներու բաղդատաբար մաքուր եւ հարազատ, ճկուն բարբառը: Ոչ ալ զանազան յաջող գիւտեր — նոր բառեր, որոնց ամբողջական ցանկը չունինք դժբախտաբար :

5. Բայց, ինչ որ կը գործածեն իբրեւ ընթացիկ լեզու, թերթերու եւ գիրքերու մէջ,կը մատնէ կանխորոշ ծրագիր մը՝ լեզուն խաթարելու, աղճատելու, անճանաչելի դարձնելու :

6. Կարճատեսներ եւ մեղսակիցներ ի զուր կը փորձեն մոլորեցնել հանրային կարծիքը, համոզելու համար թէ հայերէնի պակասն է որ կը լրացնէ Երեւանը, թուրք – թաթարական « բուդան»ի մը կամ ռուս բոլշեւիկեան «կոլխոզ»ի մը վերածելով զայն :

7. Եթէ ուզէինք վերլուծել գիտակցաբար կամ բռնօրէն գործածուած բառերը , տասնէն մէկը հազիւ պիտի դիմանար ո'րեւէ քննութեան: Նոյն իսկ հասարակ տրամաբանութեան, քերականութեան, լեզուագիտութեան: (Նոր կ'իմանանք թէ պրոպագանդել ! բառ մը հնարեր են (propager). նաեւ աւանսել (avancer)... Եւ դեռ ի՛նչ անտեղի, տգէտ, ընդվզեցուցիչ «գիւտեր»:

Ցիշեցնելով այս տարրական գիտելիքները, աւելորդ անգամ մը եւս կը յայտարարենք թէ՝ ո եւ է գրոց – բրոց իրաւունք չունի մեկուսանալու՝ այս ճակատին վրայ :

Ընդհակառակն: Աւելի քան երբեք անհրաժեշտ է միացեալ ճակատ կազմել Հայկական Արտասահմանի մէջ, յանուն լեզուի հարազատութեան եւ անկախութեան:

Միեւնոյն ատեն ճակատ՝ անոնց դէմ որ կը փորձեն երեւանեան աղճատումները տարածել արտասահմանի մէջ, մոլորեցնելով, պաշտպանելով, կրաւորական դիրք բռնելով: Եւ կամ պարտադրելով՝ կոնակը տուած օտարին, ինչպէս Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ մէջ :

Միացեալ ճակատ նաեւ անոր համար որ, տակաւին չենք գիտեր թէ ի՛նչ անակնկալներ պիտի բացուին, երբ Մոսկուայի Գիտութեանց Ակադեմիան գլուխ հանէ բառերու «բարեփոխում»ը (ռուսացում):

Անցեալ կիրակի, մենք բարենշան համարած էինք այս որոշումը, այն ենթադրութեամբ թէ վերջ պիտի տրուի անտեղի օտարաբանութեանց :

Եթէ Ռուսը անհրաժեշտ կը գտնէ մաքրել իր մայրենի լեզուն, վտարելով օտար բառերը, ինչո՞ւ մենք ալ ազատ պիտի չըլլանք օգտագործելու մեր հարազատ բառամթերքը :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ո՞ՒՐ Կ'ՈՒԶԷՆ ՀԱՍՆԻԼ ...

Մենք ալ չենք գիտեր: Մարդիկ, չորս հովերուն տարուբեր, խլեակներու են վերածուած պատերազմներու քայքայիչ հետեւանքներով :

Քաղաքական անկայուն վիճակ, տնտեսական փլուզում , ընկերային անարդարութիւններ խուրձի են վերածուած, անդադար մտրակելու համար թշուառ մարդկութիւնը, որ գլուխ կը բարձրացնէ, բռունցք ցոյց կուտայ, ամէն բանի դէմ:

Ինքն ալ չի գիտեր թէ ի՞նչ կ'ուզէ :

Տեղ մը կը բողոքէ թագաւորին դէմ, ուրիշ տեղ մը ծաղիկ կը ցանէ անոր ոտքերուն տակ :

Իր ազգայնացուցած ճարտարարուեստին դէմ է հոս: Անդին կը պայքարի, որւն կը թափէ ազգայնացնելու համար խոշոր գործարանատիրութիւնը:

Զայն – ծպտուն չի հաներ երբ միահեծան նստած է իր վտիտ կուրծքին վրայ անասելի բռնատիրութիւն մը, մինչ աղդին կը կռուի իր բոլոր միջոցներով, իր անգնահատելի ազատութիւնը անճուրդի դնելով :

Ի՞նչ է ուզածը այս օրուան տառապող մարդկութեան: Ինքն ալ չի գիտեր:

Տեւական եւ հոսանուտ դժգոհութիւն մը որ կուգայ տառապանքէն: Խաղաղութեան կը բաղձայ, պարզ է, բայց խաղաղ չէ իր հոգին :

Եւ կը խլրտի անվերջ, ստեղծելով պաղ – պատերազմական վիճակ մը, որ կը քայքայէ իր ջիղերը:

Ու երկինքը կը մթագնի, մթնոլորտը կը խտանայ, խաղաղութիւնը միշտ կը մնայ բաղձալի :

Եւ աղէտը, երդլխանի հրէշը, Պատերազմը, իր սուր ժանիքները կը ցցէ :

Մարդիկ կը տառապին խաղաղութեան ու հացի կարօտէն ,բայց զայն ձեռք բերելու համարամէն օր քիչ մը աւելի կը հեռանան անկէ : Որովհետեւ չեն գիտեր թէ ինչպէս պէտք է հասնիլ անոնց:

ՍՕՍԻ

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԸ տարուէ տարի կը գեղեցկանայ, անճանաչելի դառնալով : Այս տարի քաղաքի կանաչազարդման համար, նախատեսուած է չինել քանի մը նոր այգիներ եւ պուրակներ: Բաղրամեան պողոտայի մօտակայ այգին պիտի գրաւէ հինգ հեկտար տարածութիւն: Քաղաքի Կիրովեան թաղամասին մէջ կը հիմնուի պուրակ մը, մանուկներու համար: Պիտի օժտուի խաղարաններով եւ հանգստի յարմարութիւններով: Պուրակներու եւ այգիներու չինութիւնը կը վարէ Գիտութեանց Ակադեմիայի բուսաբանական կաճառը (ինստիտուտ): Պիտի տնկուին աւելի քան երկու հարիւր հազար ծառեր եւ դեկորատիւ (գեղազարդող) տունկեր, — չոճի, եղեւնի, լորենի եւայլն:

Այս տարի Երեւանի կեդրոնական պուրակը եւ երգապարի թատրոնին շրջապատը պիտի զարդարուին գեղեցիկ ծաղիկներու նորանոր տեսակներով :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ «Կուլտուրա» (Մշակոյթ եւ յառաջդիմութիւն) ընկերութիւնը, վերջերս հրատարակեց գեղարուեստական ստեղծագործութեանց ժողովածու մը, գերմաներէն: Հատորը կը պարունակէ նաեւ կարգ մը հայ դասական եւ ժամանակակից գրողներու գործերը , ինչպէս՝ Նար – Դոս, Յ. Պարոնեան, Թումանեան, Շիրվանզադէ, Ե. Օտեան, Երուխան, Ստ. Զորեան, Դեմիրճեան, Մանուէլեան, Վիգէն Խեչումեան եւ ուրիշներ: Գրքին կցուած են ծանօթութիւններ հայ հեղինակներու մասին:

ԱԶԳ. ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐՈՒ ՓՈԽԱՆՑՈՒՄԸ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ էվգաֆի վարչութիւնը Մարտ 17ին վերջնապէս Բերայի Նորընտիր Թաղ. խորհուրդին յանձնած է 72 կտոր կալուածներ, մէջն ըլլալով Թօքաթլեան պանդոկը : Միեւնոյն ատեն յանձնուած են բոլոր բանալիները եւ պայմանագիրները: Կ'ըսուի թէ կարգ մը փաստաթուղթեր անհետացած են: Նախընթաց տարիներու հաշիւները եւ պատրաստ գումարն ալ (150.000 ոսկի) պիտի յանձնուին մօտերս :

Բանուորական խլրտումներ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ ԿԸ ՎԵՐՋԱՆԱ՞Ն ԹԷ ԿԸ ՎԵՐՍԿՍԻՆ

Վերջին լուրերու համաձայն, կազի եւ ելեկտրականութեան գործադուլը վերջացած պիտի ըլլայ վաղը, երկուշաբթի, շնորհիւ կատարուած բանակցութեանց :

Դարձեալ վաղը դէմ դիմաց պիտի գան գործատիրական եւ արհեստակցական միութեանց ներկայացուցիչները, խորհրդակցելու համար վարչապետին առաջարկած պարգեւներու մասին:

★ Մարսէյլի նաւահանգստի բանուորներու Միութիւնը, որ ենթակայ է Աշխատանքի Դաշնակցութեան, բողոքելով իր քարտուղարներուն ձերբակալութեան դէմ, որոշեց գործադուլ յայտարարել երկուշաբթի օր, Ֆրանսայի եւ Ալժերիոյ բոլոր նաւահանգիստներուն մէջ, 24 ժամուան համար :

Ալժէի ելեկտրականութեան եւ կազի բանուորները անսահման գործադուլ յայտարարեցին շաբաթ օր: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ շարժումին կը մասնակցին աշխատաւորներուն 90 առ հարիւրը: Պարտաւորիչ ծառայութեան հրաման տրուեցաւ :

★ Ընկերային ապահովութեան եւ ընտանեկան նպաստներու Փարիզի պաշտօնեաները գործադուլ յայտարարած ըլլալով, աւելորդ նեղութեանց կը մատնեն նպաստընկալները: Թերթերը կը գրեն թէ առջի օր բանթողները կոպտօրէն խոշտանգեցին ներկայացող մայրերը: Այս վերջինները դիմեցին աշխատանքի նախարարութեան, որ հրամայեց պաշտօնատունէն հեռացնել բանթողները: Երկուշաբթի օր ոստիկանութիւնը պիտի ապահովէ աշխատանքի ազատութիւնը, դիւրացնելով նպաստներու վճարումը :

★ Ռօանի դէպքերուն հետեւանքով , որոնց մանրամասնութիւնները հաղորդած էինք երէկ, քսան ամբաստանեալներ Լիոնի Մոնլիւքի բերդին բանտը փոխադրուեցան, եօթը կիներ ալ՝ Սէն Ժօզէֆի բանտը: Կալանաւորներուն մէջ կը գտնուին Սէնթ Էթիէնի ձախակողմեան թերթին թղթակիցը եւ ուսուցիչ մը: Ամբաստանեալները զինուորական իշխանութեանց յանձնուած են եւ պիտի դատուին համաձայն 76րդ յօդուածին, որ ծանր պատիժներ կը տրամադրէ բռնութեան եւ զինամթերքի փոխադրութեան դէմ կատարուած արարքներու համար :

★ Մարսէյլի աշխատանքի սակարանին մէջ գումարուած ժողովի մը առթիւ, Աշխատանքի Դաշնակցութեան ներկայացուցիչը պահանջեց շարժման մէջ դնել բոլոր ուժերը, խափանելու համար Եւրոպայի վերազինման գործողութիւնները: Ըսաւ նաեւ թէ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը երբեք պատերազմ պիտի չմղէ Խ. Միութեան դէմ :

Այս յայտարարութեան վրայ, մետաղագործական հաստատութեանց քրիստոնեայ աշխատաւորներու սենտիքան եա քաշեց իր պատուիրակը, որպէսզի խառնուած չըլլան քաղաքական ցոյցերու:

★ Վերջին լուրերու համաձայն, 140.000 բանուորներ միայն չեն վերսկսած աշխատանքը , Ֆրանսայի մետաղագործական հաստատութեանց մէջ :

★ Կարգ մը նաւահանգիստներու նաւաստիները ժողով գումարեցին երէկ, քննելու համար ընդհ. գործադուլի խնդիրը: Խլրտումներ կը տիրեն Թունուզի եւ Ալժերիոյ նաւահանգիստներուն մէջ, մօտեցած ըլլալով ամերիկեան զինաբարձնուերու ժամանումը :

Միջադէպ մը ազգ. ժողովին մէջ

Ազգ. ժողովին ուրբաթ օրուան նիստին մէջ , համայնավարներու առաջնորդը, Ժաք Տիւքլօ , բուռն ճառ մը խօսեցաւ կառավարութեան դէմ : Ըսաւ թէ կառավարութիւնը կը հալածէ բանուորները, թէ «զինուորական արշաւախումբ մը» ղրկած էր Ռընոյի գործարանը, թէ բռնաբարած է օրէնքը եւն.: Աջակողմեան երեսփոխանները հեգնական ակնարկներ կ'ուղղէին, երբ Տիւքլօ օրինակներ կը յիշէր Ժոռէսէն, Շէյքսփիրէն եւ... եպիսկոպոսէ մը:

Վարչապետը խօսք առնելով, ըսաւ .

— « Պիտի չպատասխանեմ կառավարութեան դէմ ուղղուած նախատինքներուն: Հաճոյքով լսեցի կարգ մը եպիսկոպոսական մէջբերումներ ... Կ'ըսէք թէ խախտած ենք ժողովրդավար ազատութիւնները: Որո՞նք են այդ ազատութիւնները: Փողոցներու մէջ սարքուած անկարգութիւննե՞րը: Ազգային պաշտպանութեան դէմ կատարուած յարձակո՞ւմը: Աշխատանքը շարունակող բանուորներուն դէմ գործուած բռնութի՞ւնը: Ելեկտրական հոսանքի խանգարո՞ւմը որ պատճառեղաւ տղու մը մահուան... Կ'ուզէի գիտնալ թէ այն երկիրներուն մէջ ուր կը տիրէ ճշմարիտ ժողովրդապետութիւնը, ըստ ձեզ, այս ազատութիւնները արձանագրուա՞ծ են օրէնքին մէջ եւ ի՞նչպէս կը գործադրուին :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԿԱՐԻՉ Մ. ՍԱՐԵԱՆ

Մարտ 12ին ընտրուած, աւելի ճիշդ կը լինէր ասել՝ նշանակուած Գերագոյն Խորհրդի կազմի մէջ են մտնում Խ. Հայաստանից մի քանի անկուսակցական գիտնականներ եւ գեղարուեստագէտներ :

Խ. Միութեան մէջ Գերագոյն Խորհրդի պատգամաւոր լինել՝ չի նշանակում իսկապէս ժողովրդի ներկայացուցիչ, նրա կամքի արտայայտող, օրէնսդիր ու ղեկավար լինել: Հակառակ իր անունին, խորհրդային վարչաձեւն այն միակ ու բացառիկ կարգուսարքն է, ուր երբեք ոեւէ մէկի հետ խորհրդակցութեան չեն նստում երկրի մի տասնեակ տէր ու տիրականները: Գեր. Խորհրդի պատգամաւորութիւնը աւելի պատուաւոր կոչում է, որ հնարաւորութիւն է տալիս մօտ 1200 ընտրեալների տարեկան մէկ կամ երկու անգամ մի քանի օրով համախմբուել Մոսկուայում, արժանանալ պատուաւոր ընդունելութեան եւ անձամբ ծափահարել մահկանացուներին այնքան անմատչելի Առաջնորդին :

Հասկնալի է, թէ համայնավար կուսակցութեան քարտուղարներից դուրս՝ անկուսակցական պատգամաւորներն ինչ արտակարգ խնամքով են ընտրւում — նշանակւում: Սխալուած չենք լինի, եթէ ասենք, որ Երեւանում քուէարկուողները նրանցից՝ մատնանշւում են Մոսկուայից :

Երկու արուեստագէտներ այս տարի պատգամաւոր են Խ. Հայաստանից — բեմադրիչ Գիւլակեան եւ հայ նկարիչների նախագահ Մարտիրոս Սարեան, որ վարձատրուած է Լենինի շքանշանով:

Մ. Սարեան մէկն է այն եզակի հայ մարդկանցից, որոնց վարչաձեւերն ու քաղաքական հոսանքները չեն կարող սեփականացնել: Նա պատկանում է ամբողջ ազգին: Նա մեր ժամանակների մեծագոյն հայ նկարիչներից մին է:

Մենք կտրուած ենք հայրենիքից: Անտեղեակ ենք Սարեանի այսօրուայ կեանքին կամ աւելի շուտ ստեղծագործութեան :

Բայց Սարեանը նոր չէ, որ մեծ նկարիչ է: Նա հասած էր բացառիկ փառքի դեռ բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնից առաջ: Նրա նկարները ցուցադրուած էին Տրետիակովսկի նկարչական թանգարանում: Միայն հին Մոսկուացիները կը հասկանան, թէ ինչ ասել է մի նկարչի համար թէկուզ մի հատ պաստառ ունենալ այդ թանգարանում Վերեշչագինի, Րէպինի, Շիշկովի, Լեւիտանի, Պոլէնովի նկարների կողքին: Տրետիակովսկի մտնելը նկարչի տաղանդի գերագոյն պսակումն էր, այն ատեն:

Հրաշալի է արուեստագէտ Սարեանը: Ափսոս, որ ժլատ: Մոսկուայի հայ հարուստները նկար էին խնդրում նրանից առանց սակարկելու, բայց նա քիչ էր արտադրում: Սարեան նկարում է գոյների այնպիսի ճոխութեամբ, այնքան միաժամանակ թէ իրապաշտ եւ թէ հոգեղէն հրճուանքով լեցուն, որ ահա քառասուն տարի վերջ դեռ աչքիս առջեւն են նրա հայ շինականների խոհուն, սրտակից ու հարազատ դէմքերը:

Մենք ունեցել ենք եւ ունինք տաղանդաւոր հայ արուեստագէտներ միջազգային համբաւով : Բայց գրեթէ բոլորը հենց որ քիչ շատ համբաւի եւ նիւթականի տէր են դառնում, մոռանում են իրենց հերոսական ու տառապած ժողովուրդը, կտրւում են նրանից, օտարանում ու երբեմն անուններն իսկ փոխում, որպէսզի հայերէն «եան»ը չնուաստացնէ իրենց օտարազգիների մէջ: Իբրեւ օրինակ՝ մի յիշողութիւն :

Մոսկուայում, նախայեղափոխական շրջանում, կային երկու մեծ նկարչական թանգարաններ, Րումեանցեւի եւ Տրետիակովսկի: Առաջինը դասական — ռուս եւ օտար — նկարիչների, երկրորդը՝ բացառապէս ռուսական եւ նորագոյն :

Րումեանցեւի նկարաթանգարանին կից էր համանուն պետական գրադարանը, ուր ուսանողներս յաճախ կը լինէինք պրպտումներ կատարելու համար: Հայ տղաներ, կարդալով կամ արտագրելուց յոգնած, երբեմն դուրս կգայինք ընթերցանութեան դահլիճից եւ այցի կ'երթայինք թանգարանի այն յատուկ դահլիճը, որն ամբողջովին յատկացուած էր մեր նշանաւոր հայրենակցին — Այվազովսկիին: Նա նման էր թերեւս Լուվրում Րուբէնսին յատկացուած տպաւորութեամբ, միայն թէ մարդկային դէմքերի տեղ Այվազովսկին պաստերից ծառացնում էր վրադ ծովն իր հազար ու մի երանգներով — մերթ կապոյտ ու անդորր, մերթ մրրկայոյզ ու յորձանուտ :

Նա մեր ցեղակիցն էր, հպարտ էինք նրանով: Բայց մի սեւ ամպ ծածկում էր մեր ոգեւորութեան երկնքի մի մասը: Որքա՜ն Հայ էր Այվազովսկին: Լինելով եղբայրը Գաբրիէլ Այվազեան եպիսկոպոսի, նա իր ազգանունից վտարել էր «եան»ը եւ նրա տեղ դրել երկու ռուսական վերջաւորութիւնները — «ով» եւ «սկի»: Անշուշտ ներողամիտ պիտի լինենք, նկատի ունենալով ժամանակն ու պայմանները: Այնուամենայնիւ մեծ ծովանկարիչը աւելի Ռուսաստանին էր պատկանում, քան Հայաստանին :

Մ. Սարեան բոլորովին ուրիշ է: Նա մեր միս ու ոսկրիցն է: Նա մերն է:

Կեանքումս մի անգամ, հազիւ մի քանի վայրկեան, հանդիպել եմ մեր մեծ նկարչին եւ յարգանքի բուռն զգացմունքով լցուել նրա անձնաւորութեան հանդէպ :

Առաջին համաշխարհային պատերազմի ժամանակ ես ծառայում էի Մոսկուայի Պետական Բանկի փոխադրական բաժնում : Ժամը 19ին սկսւում էին գործողութիւնները, բայց խնդրարկուները աւելի կանուխ ներս էին առնւում: Ծառան հաւաքում էր նրանց դիմումներն ու անցագրերը եւ դասաւորում հերթով: Բացում եմ մէկը նրանցից, Սարեան Մարտիրոս Սարգիսովիչ: Աստուած իմ, մեր սիրելի նկարիչն է: Նայում եմ սպասող բազմութեան եւ տեսնում եմ այնտեղ բնորոշ հայ մարդուն, սեւաթոյր ու համեստ դէմքով: Նշան եմ անում կանչել նրան ներս:

— Որքան հաճելի է անսպասելի հանդիպել մեր մեծ նկարչին: Ձեր գործը կը կարգադրեմ անմիջապէս: Ահա ստացէք ձեր խնդրածը:

— Ես էլ ուրախ եմ տեսնել հայրենակցիս այսպիսի մի հիմնարկութեան մէջ : Ո՞րտեղացի էք: Ո՞ւր էք ուսանել ...

Ի՞նչն է բնորոշ այս հանդիպումի մէջ: Ես Սարեանի նկարներից ոչ պակաս գնահատեցի նրա «նկար – անցագիրը »:

Այդ ժամանակ Ռուսաստանում շատ քիչեր համարձակւում էին իրենց անցագրում պահել անուն-հայրանունի հայկական ձեւը: Ընդհանրապէս այն անունները, որոնք ռուսական ձեւի կարելի էր վերածել, արդէն անցագիր պատրաստող պաշտօնեաները փոփոխում էին, եթէ ենթական չհակառակէր:

Մարտիրոս Սարգիսովիչը բնականօրէն պիտի լինէր Մարտին Սերգեեւիչ: Ազգանունն էլ կարող էր լինել Սարիեւ: Բայց համառուսական արժէք ունեցող մեր նկարիչը յամառ Հայ էր: Նա ոչ միայն Մարտիրոս Սարգիսովիչ Սարեան մնաց, այլեւ եղաւ Երեւանի նկարիչ եւ ո՛չ թէ Լենինգրադի կամ Մոսկուայի :

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

J. DELMELLE

Հաճոյքով ստացանք պելժիքացի գրագէտ Joseph Delmelleի գրական երկու հատորները:

Կը կարծեմ թէ մեր պելժիքացի բարեկամը ծանօթ է հայ ընթերցողներուն: Ամէն պարագայի մէջ, ան յաճախ կ'օգտուի զանազան առիթներէ, յօդուածներ նուիրելու համար հայ գրագէտներու. Տակաւին վերջերս « Յառաջ » տուած էր Պրիւսէլի Le Soir օրաթերթին մէջ հրատարակած գրութիւն մը .— Ecrivains Arméniens d'expression Française:

Ժոզէֆ Տէլմէլ շատ մը հրատարակութիւններու կարգին, արձակ թէ ոտանաւոր, հրատարակած է բանաստեղծական գեղեցիկ գիրք մը, «Ces Temps doux - amers» (1944 – 1945), ուր տաղաչափութեան ամէնէն նուրբ արուեստը այնքան յաջողութեամբ կը ծառայեցնէ պատերազմի, կեանքի եւ խաղաղութեան, բարդ եւ դառն պատրանքներուն, կանչելով դիակներուն եւ զէնքերուն մէջէն, «N'etais – tu pas, ô Paix, le sel de notre vie»?

Ուրիշ հատորի մը մէջ, նուիրուած ֆրանսական արդի բանաստեղծութեան՝ Պելժիոյ մէջ, հեղինակը շատ խղճամիտ եւ նուրբ ձեւով կը ներկայացնէ մեզի տաղանդաւոր դէմքեր — մասամբ ծանօթ Փարիզի մէջ, ուր վերջերս շատ յաջող թատերական ներկայացումներ տրուեցան պելժիքացի գրողներէ (ինչպէս Moginի A chacun selon sa faimը) :

★

LA BEAUTÉ DU DIABLE

Վերջին տասը օրուան ընթացքին ֆրանսական շարժանկարը երկու կարեւոր գործեր տուաւ հասարակութեան: Կարեւոր մասնաւորապէս իրենց բեմադրիչներու պատճառով: René Clairի մը, կամ M. Carnéի մը ժապաւէնները միշտ հետաքրքրութիւն կը շարժեն, որովհետեւ երկուքն ալ միշտ բան մը ունին ըսելիք, ինքնայատուկ ոճ մը եւ կը խուսափին դիւրին բեմադրութիւններէ:

Ռընէ Քլէռ առաջին օրէն իսկ (իր Millionէն) եղած է հազուագիւտ արուեստագէտ մը, միշտ արդիական, պահելով հանդերձ — հակառակ Ամերիկա ապրելուն, զուտ ֆրանսական տաղանդը, եւ բանաստեղծական մեծութիւն մը իր ժապաւէններուն մէջ:

Մեծ գործ մըն է իր La Beauté du Diableը, (Սատանային գեղեցկութիւնը) որ ի հարկին վիճաբանութիւններու ալ առարկայ կրնայ դառնալ, հակառակ իր անժխտելի արժէքին: Կարելի է սիրել կամ չսիրել այս ժապաւէնը: Անկարելի է, սակայն, չգնահատել անոր մէջ որոշ տեսարաններու գեղեցկութիւնը, շարժանկարչական գիւտերը եւ բացառիկ խաղարկութիւն մը:

Դժուար եւ յանդուգն գործ է նորոգել եւ ներկայացնել Ֆաուստի պատմութիւնը: Այդ գործէն անբաժան կը մնան միշտ Կէօթէներու, Մարլօներու, Կունօներու յիշատակը եւ դրոշմը: Փափուկ արուեստ մըն է թէ' ջանալ հաւատարիմ մնալ մէկն ու մէկուն եւ թէ փորձել հեռանալ անոնցմէ: Ռընէ Քլէռ եւ թատերագիր A. Salacrou զգալով այդ դժուարութիւնը, իրենց բոլոր ջանքը ի գործ դրած են յաղթելու համար անոր: Պէտք է ընդունիլ սակայն թէ մասամբ միայն յաջողած են: Այդ ալ, ըսինք արդէն, շնորհիւ Քլէռի բեմական տաղանդին եւ Michel Simonի հոյակապ խաղարկութեան :

Նիւթը՝ ծանօթ է արդէն, եթէ չըլլայ մանաւանդ վերջաւորութեան նորոգումը: Տոքթ. Ֆաուստ (Միշէլ Սիմոն), մեծ գիտնականը, սատանային կը ծախէ իր հոգին, ստանալու համար երիտասարդութիւնը եւ շնորհիւ անոր վայելելու համար կեանքի հաճոյքները: Երիտասարդացած, Ֆաուստ (Ժ. Ֆիլիփ) ունենալով հանդերձ բոլոր փառքերը, կ'ուզէ վերստանալ իր հոգիին անկախութիւնը: Ռընէ Քլէռի շարժանկարին մէջ Սատանան է որ կը պարտուի, մեծ հաճոյք պատճառելով ներկայ հասարակութեան: Մէկ երկու գիւտեր եւ նկարներ կան որոնք ամբողջ ժապաւէն մը կ'արժեն: Յիշենք մասնաւորաբար այն վայրկեանը երբ Տոքթ. Ֆաուստ կը կանչէ Սատանան եւ երբ ան կը ներկայանայ, զարմացած կը դիտէ իր իսկ նկարը :

Յաջող տեսարան մըն ալ երբ Մեֆիսթոֆելէս հայելիի մը միջոցաւ ցոյց կուտայ երիտասարդ Ֆաուստին իր ապագայ կեանքը: Հազուագիւտ որակ ունեցող Prises de vueներու կողքին, մեծ տեղ կը գրաւէ Մ. Սիմոնի եւ Ժ. Ֆիլիփի խաղը: Առաջինը թէ ծեր Ֆաուստի և թէ Մեֆիսթոյի դերին մէջ ունի արտայայտութիւններ, աչքերու խաղեր, եւ նոյնիսկ դաւեշտական կերպարանքներ (մասնաւորապէս երբ կը կանչէ իր տէրը՝ Լիւսիֆեր) որոնք առանձին կրնային փրկել նոյնիսկ տկար ժապաւէն մը: Նոյնը կարելի է ըսել Ժ. Ֆիլիփի համար որ արդէն թէ շարժանկարի (Le Diable au Corps) եւ թէ թատրոնի մէջ (Les Epiphanies) ցոյց տուած է դերասանի մեծ խոստումք մը:

Ընդհանուր առումով, շարժանկարչական ստեղծագործութիւն մը որ պատիւ կը բերէ ֆրանսական արուեստին :

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԵԿԷՔ ՄԻԱՍԻՆ ...

Եկէ՛ք միասին, եկէք որ երգենք,
Ու աէրը խայտայ յանկերգէ յանկերգ ...
Գառագեղներու ոռնումներն անվերջ,
Նօթի իղձեր են արեան խնճոյքին,
Թող մեր ծափերուն թափերէն ուժգին
Ջղերու խտեւ ծիւրի ամէն տենչ ...:

Եկէ՛ք միասին, եկէք որ խօսինք,
Բառերով հոսուն, քաղցր ինչպէս միրգ ...
Բացուին սրտերու էջերը մաքուր,
Ու հոն մտածման անէքն բողբոջէն
Նոր խոհեր ծըլին օծուած նոյն շունչէն,
Մութը բոցելով մըտքերուն իսկ կոյր ...:

Եկէ՛ք միասին, եկէք որ խնդանք,
Թող իրար գրկեն ծիծաղն ու կատակ ...
Ժըպիտներ բըռին շըթունքէ շըթունք,
Ու խինդը յառնէ հոգւոյն յատակէն,
Ո՛չ վիշտ, ո՛չ հեգնանք ծորի կատակէն,
Մաղձն ու նախանձը չարերուն թողունք ...:

Եկէ՛ք միասին, եկէք որ ողբանք,
(Հերի՛ք մեր ճակտին այս գիրը անփառք ...)
Դարերու մէջէն, գլխահակ՝ ուժին,
Քծնանքն է եղած մեր հոգւոյն վահան,
Օտարին կամքին, մեր սիրտն օթեւան,
Յաւերժէն միայն ողբ ինկած բաժին ...:

Եկէ՛ք միասին, եկէք որ սորվինք,
Վակժուժել զիրար, ըլլալ զօրավիգ ...
Անլոյս հոգին է մերժումը կեանքին,
Լոյսին ձգտողը կը նայի միշտ վեր,
Ուր կայ միութիւն, երկինքէն աւեր
Եթէ իսկ տեղայ, ազատ ենք կըրկին ...:

Եկէ՛ք միասին, եկէք որ ապրինք,
Մեր մըտքէն սրբած ամէն արհաւիրք ...
Երթանք խմելու աղբիւրներէն յորդ,
Եղնիկներու պէս, անվախ ու անփոյթ,
Արտերու մէջէն, դաշտերէն անքոյթ,
Անեղծ երազին առ յաւէտ հաղորդ ...:

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

Արդի յունական արուեստը

Յունաստան ազատագրուեցաւ 120 տարի ա–ռաջ: Անկէ ի վեր բոլոր արուեստագէտները, ա–ռանց նկատի առնելու իրենց ձգտումներն ու կա–րելիութիւնները, ուզեցին որ իրենց արուեստը ըլ–լայ հայելին յունական կեանքին եւ նկարագրին :

Նախ փորձեցին յունական կեանքէն նիւթեր տալ, յետոյ հետեւեցան հին յունական արուես–տին, իսկ ամէնէն վերջ այլեւս չուզեցին ձեռք բերել յունական արտայայտութիւնը արտաքին միջոցներով, այլ սկսան հիմնական տարրերէն, հասնելու համար կէտի մը ուր իրենց արուեստին արտաքին ձեւերը պիտի հետեւէին միջազգային ընդունուած արտայայտութեան եղանակներու, մինչդեռ արուեստի գործը պէտք է մնար էապէս յունական :

Յոյն արուեստագէտներ պատերազմի եւ գը–րաւման շրջանին ալ ունեցան ներշնչում, արտա–յայտելու համար յոյն ժողովուրդին պայքարները եւ վիշտերը: Թէեւ ոչ բովանդակութեամբ եւ ոչ ալ ծաւալով արժէք կը ներկայացնենայսգործերը: Ազատագրութենէն վերջ յոյն արուեստագէտներ փորձեցին բարելաւել իրենց արուեստի գործերուն մակարդակը եւ ուզեցին գերազանցել իրենց իսկ գեղարուեստական աստիճանը :

Բացի Փարիզի նշանաւոր արուեստագէտներու գործերէն, եթէ յունական արուեստի գործերը բաղդատուին ուրիշ երկիրներու արուեստի գոր–ծերուն հետ, որոնք արեւմտեան քաղաքակրթու–թեան մաս կը կազմեն եւ որոնք հարուստ եւ ճոխ են, պիտի տեսնուի որ Յունաստան առաջնակարգ տեղ կը գրաւէ անոնց մէջ:

Գեղարուեստական մրցումի մը մէջ Յոյները չեն պարտուիր: Շատերուն համբաւը սահման–ներէն ալ անդին անցած է:

Հաճիքիրիաքոս – Խիկաս, որուն գործերը կը գտնուին շատ մը եւրոպական եւ ամերիկեան հա–ւաքածոներու մէջ, արուեստագէտ մըն է որ աշ–խատած է գտնել միջոցը՝ գործածելու տրամա–դրելի նիւթերը ամէն ուղղութեամբ :

Անոր գործին կառուցուածքը բիւրեղեայ խս–տութիւն մը ունի, սակայն գոյներու եւ յատակա–գծի միջեւ առնչութիւնը, կը ստեղծէ այնպիսի ուժ մը որ համապատասխան է իրական կեանքի արտայայտութեան: Ան սորված եւ գործածած է զանազան արուեստներ, մինչեւ իսկ հին մոմանը–կարչութիւնը: Վերջերս ալ արձանագործութեան սկսելով, իր արուեստը նոր ուժ մը ստացաւ:

Ցարուխիս սկսաւ հին յունական անօթներու նկարչութեամբ: Ան կը ստեղծէ մարդկային այն–պիսի տիպարներ եւ ձեւեր որոնք հարազատօրէն յունական են, ունին այն միօրինակութիւնը զոր հին Յոյները կուտային իրենց արուեստի գործե–րուն :

Յունական արուեստին իւրաքանչիւր շրջանի յատկանիշներէն մէկն է յստակ եւ տեղական գոյն մը, առանց յարափոփոխ ստուերներու :

Շատ մը յոյն նկարիչներ կը հետեւին նման ձգտումներու եւ Հին ու Միջին Դարու Յունաս–տանի ազդեցութիւնը շատ յաճախ բարերար է:

Առանց նկատի առնելու, յոյն արուեստագէ–տին անձնաւորութիւնը, այս ազդեցութիւնը կը նշմարուի ամէն լաւագոյն եւ անկեղծ յոյն ար–ուեստագէտի մէջ: Ուրիշ արուեստագէտներ չեն ուզեր ազդուիլ յունական գեղարուեստական ա–ւանդութենէն, որովհետեւ կը հաւատան որ եթէ աշխատին գիտակցօրէն եւ ըստ համայն աշխար–հի արուեստագէտներու ըմբռնումին, եւ եթէ ծա–նօթ են ժամանակակից հարցերու եւ մեթոտներու, անոնք պիտի կրնան ստեղծել անկեղծ եւ հարա–զատ արուեստի գործեր, առանց նկատի առնելու թէ Յոյն են կամ ուրիշ ազգէ :

Այս արուեստագէտներէն մէկն է Մորալիսը: Իր նկարներուն լոյսը, իր յօրինուածքին դիւրու–թիւնը, ճարտարապետական ձեւը, սերտօրէն հիւսուած, յունական նկարագիր ունին, թէեւ ա–տոր չի ձգտիր գիտակցօրէն :

Նիկոլայու ուրիշ ուղղութեան մը կը հետեւի: Այն մեծ որմանկարը որ վերջերս նկարեց Քաղա–քական գիտութեանց բարձրագոյն դպրոցին մէջ, ցոյց կուտայ թէ ինչ կարելիութիւններ ունի որ–մանկարը արդի ներքին զարդանկարչութեան մէջ:

Կան շատ մը կարեւոր նկարիչներ ալ, որոնց իւրաքանչիւրը կը ներկայացնէ արդի արուեստին զանազան ձգտումները: Փայտի փորագրութեան արուեստը եւ գրքի զարդանկարչութիւնը վերջերս շատ յառաջդիմած են :

Արձանագործութեան մայր հայրենիքին՝ Յու–նաստանի մէջ առնուազն շատ մը նշանաւոր արուեստագէտներ կան: Թ.Ա.Թ.

ՊՈՒՏ'Մ ՏԻՏԱՂ

ԸՆԿԵՐ ԹԱԳԱՒՈՐ ...

Ահագին իրարանցում: Գործադուլ, բողոք : Ցոյց ...

« Նորո՞յթ է» պիտի ըսէք: — Թերեւս :

Ես ալ աշխատաւոր եմ, բայց խելքս չի հաս–նիր սա աշխատաւորական կոչուած կարգ մը երե–ւոյթներու :

Հացի, աշխատավարձքի համար է կ'ըսեն:

Ա՛խ, ինչ հաստ գլուխ եմ: Ե՞րբ պիտի ըմ–բռնեմ այս մենծ խնդիրներու իմաստը:

Ե՞րբ ես ալ, պիտի կրնամ ծափերու մէջ բեմ բարձրանալ եւ մարմնիս ճիւղերը — ձեռք, ոտք, գլուխ շարժելով պիտի պատգամեմ.—

« Ընկերնե՛ր, կապիտալիզմը ձեր ննջարաննե–րուն է հասեր: Սողունի պէս թափանցում է նա ձեր երդիքներուն: Թունաւորում է ձեր աշխատա–ւորի գիտակցութիւնը ... Արթնցէ՛ք, սթափեցէք: Ծզմեցէք սա վիշապին գլուխը եւ դուք պիտի ա–զատուէք: Օր – արեւ պիտի վայելէք եւ ձեր պոր–տը ձեր ձեռքով պիտի կորէք ...»

Եւ այս փրկարար խօսքերէն ետքը, ուսերու վրայ, հուռաներով պիտի առաջնորդուիմ, շքեղ ինքնաշարժի մը մէջ անշուշտ, քանի որ եղի կամ ձիու կառքը նոր պրոլետարներու յատուկ է ...

Այսօր, Պելժիոյ մէջ, ահագին վայնասուն կը փրցնեն: Աշխատանքը կը դադրեցնեն: Փողոցնե–րու մէջ ցուցատախտակներով կը շրջին, գիտէք ինչո՞ւ:

Այս ահագին իրարանցումը, երկու նոր բա–ռերու համար է :

Թագաւորութի՞ւն թէ Հանրապետութիւն:

Ահա ամբողջ ղալմաղալին պատճառը:

— Պզտի՞կ բան կը կարծէք այդ երկուքին տարբերութիւնը:

— Է՛հ, ինծի համար ոչ մէկ տարբերութիւն այդ երկուքին միջեւ :

Անգլիան, իր աշխատաւորական կառավարու–թիւնովը թագաւորական է :

Թուրքիան, Հանրապետութի՛ւն է: Եւ ցկեանս հանրապետական նախագահով, որուն ոչ մէկ հը–րամանագիրը անգործադրելի կը մնայ :

Հոն, այդ «դեմոկրատ» — հանրապետական երկրին մէջ, ոչ – իսլամները, իրաւունք չունին՝ իրաւունք պաշտպանելու: Ժամուն զանձանակին մէջ իսկ դրամ ձգելու իբրեւ իւղագին՝ առանց պետական զիպիտի պաշտօնեայի մը հսկողու–թեան :

Իրաւունք չունին ախոռի վերածուած իրենց եկեղեցիները օգտագործելու : Մկրտուելու, պը–սակուելու, կրօնաւորներ նշանակելու, իրենց փա–փաքած անուն – մականունը կրելու ...

Անգլիոյ մէջ, Թագաւորը, սահմանադրու–թեան պաշտօնեան է: Ժողովուրդին հայրն է, եղ–բայրն է: Զարդն է երկրին: Ոչ մէկ քմահաճ հրա–մանագիր:

Մարդ այդ երկրին մէջ, ինչ կրօնքի ալ պատ–կանի, հաւասար է օրէնքին առջեւ: Իրաւունք ու–նի ամենամեծ պաշտօնատարի դէմ դատ – դա–տաստանի դիմելու :

Ահա ձեզի թագաւորական երկիր:

Անդին, կան «դեմոկրատ» երկիրներ ալ, ուր կը տիրէ աշխատաւորութիւնը:

Հոն, ոչ մէկ անհատ իրաւունք ունի տոմսը գնելով շոգենաւ կամ շոգեկառք բազմիլ եւ ուզած երկիրը երթայ : Նամակով, իր դուրսի բարեկամ–ներուն ողջխութիւնը հարցնել: Ուզած, սիրած աշխատանքին նուիրուիլ: Գործը ձգելով զոքան–չին յուղարկաւորութեան երթալն իսկ արգիլուած է, թերեւս :

Անգլիոյ մէջ մարդիկ ստիպուած չեն, ամէն ժամգլուխ «կեցցէ Թագաւորը» գոչելու, սակայն Դեմոկրատստանի մէջ պարտաւոր են անդա–դար օրհներգել՝ «կեցցէ մե՛ր մեծ ընկերապետը»:

Մէկուն անունին կցուած է «Թագաւոր» ածա–կանը, իսկ միւսին «ընկեր»ը:

Կ'արժէ՞, այս երկու ածականներուն համար խաղաղ Պելժիան խռովել ...

Եթէ, այս ամբողջ իրարանցումը « ընկեր» պիտակին համար է, գոչեցէք ուրեմն՝ — «ընկեր Թագաւոր »...

Որովհետեւ, Թագաւոր մը անպայման յետա–դիմական բռնակալ մը չէ, իսկ «ընկերն» ալ ան–պատճառ յառաջդիմական – ազատականի նշանա–կութիւնը չունի :

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ, ՄԵ–ԼԱՆՈՎ: ԿՏՈՐՆԵՐՈՒ ԶԲԱԺՆԵԼ ՁԵՌԱԳԻՐԸ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (38)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Զ.

— Դա դրսումն է հաւի ճուտ, հեգնութեամբ ասաց նոյն տղան — իսկ իրանց տունը առիւծ է դառնում: Զհաւատաս . այնտեղ ինքը կը սկսէ քեզ խեղդել: Կը կանչէ ծառաներին ...

— Ես սրան կը տանեմ ուղիղ իր մօր մօտ, ա–սաց Նազլուն:

— Մայրը որդուն է պաշտպանում :

— Հիմա՞ էլ կը պաշտպանէ .

— Ամէն ժամանակ պաշտպանում է...

— Օ, դա զարհուրելի կը լինի... Տեսնէք: Բախտաւորներին ցոյց կուտամ թէ ի՞նչ է նրանց պտուղը...

Փերին էլ համաձայն էր, որ պէտք է Մար–թային տանել, ցոյց տալ Մելիքի կնոջը :

— Ես կ'ասեմ, որ այս արիւնը զուր չի անց–նի ...

Թէեւ խեղճ ենք, բայց արիւն է սա... Թող հատուցում տայ ...

Աղքատը գիտէ իր իրաւունքների տեղը, գիտէ որ իր արիւնը գին ունի եւ այդ գինը պահանջե–լու համար նա կարող է նոյնիսկ թագաւորի մօտ գնալ: Փերին արդար կարգ էր համարում, որ Մարթան չզրկուի իր արեան գնից :

Քիչ անցած՝ նրանք ճանապարհ ընկան: Նազ–լուն գնում էր առջեւից, տանելով Շահնազարին, իսկ Փերին խառնել էր Մարթային: Երեխան ու–շադրութիւն չէր դարձնում նրա քաղցր պաղա–տանքների վրայ եւ ձայն չէր հանում: Նա շարու–նակ դողում էր, ինչպէս մի ծիտ, որին նոր էին ազատել բազէի ճանկերից ...

Է.

Գայիանէն յաջողութիւն չունեցաւ եւ Հեղի–նէի մօտ: Պառաւ կոյսը սկզբում քաղցր էր խօ–սում, բայց երբ Գայիանէն վերջացրեց իր պատ–մութիւնը խեղճ, խելագար աղջկայ մասին, նա կիտեց իր սպիտակ յօնքերը, յանդիմանեց եւ մի երկար ու խիստ խրատ կարդաց :

Աշխարհը առանց խեղճերի չէ լինում: Ան–բախտ մարդիկ նրա համար են ծնւում, որ բախ–տաւորները տեսնեն ու փառք տան Աստուծուն : Տեսե՞լ է Գայիանէն, որ թոնրում թխած հացերը միատեսակ լինեն: Ոչ, մէկը շատ լաւ է լինում, միւսը քիչ լաւ, երրորդը այրւում է, անպէտքա–նում, չորրորդին կէսն է միայն դուրս գալիս : Աշխարհն էլ մի թոնիր է: Բայց ի՞նչ գործ ունի Գայիանէն՝ թէ ով ինչպէս է: Դա մեծերի բանն է: Նրանք կը տեսնեն, ողորմութիւն կուտան, ինչպէս հրամայել է Աստուած: Մոռանում է Գայիանէն, որ ամէն ինչ Աստուծու կամքով է կատարւում : Բայց մանաւանդ մոռանում է, որ ինքը մի աղջիկ է, պիտի ապրի իբրեւ աղջիկ :

— Ի՞նչ է աղջիկը :

Այսպէս հարց էր տալիս Գայիանէն մի օր իր դայեակին: Մեհրին ծիծաղեց, բայց աղջիկը հաս–կացրեց, որ ծիծաղելու համար չէր հարցնում: Արեւը ցոյց էր տալիս, որ վաղուց վերջացել է ա–ռաւօտեան ժամասացութիւնը, ուրեմն կոյսը շու–տով կուգար: Եւ սակայն Գայիանէն կիսատ թո–ղեց իր դասը, որ պատրաստում էր, փակեց գիրքը եւ նորից կրկնեց հարցը.

— Ի՞նչ է աղջիկը, սաա, Մեհրի :

— Աղջիկը... դա մի կարմիր խնձոր է, որին նախշում են եւ ուղարկում են մի լաւ, շատ լաւ տղամարդի ...

— Կարմիր խնձոր... լաւ խօսք է... էլ ուրիշ ոչի՞նչ :

— Ոչինչ: Նրան հոտոտում են, պահում են սնտուկի մէջ եւ նա մնում է կարմիր, սիրուն, աչ–քի լոյս :

— Բայց գիտե՞ս, Մեհրի, որ կարմիր խնձո–րը մի միտք ունի իր մէջ...

— Էլի միտք... բաւական է որքան միտք ա–րաւ իմ կարմիր խնձորը, մեռնիմ նրա սիրուն թշերին ...

— Չէ, չէ, այդ չէ : — Հապա ի՞նչ է :

— Կարմիր խնձորը նկարել է ուզում :

Պառաւը ոչինչ չհասկացաւ :

— Զգիտե՞ս ինչ է նկարելը... ծիծաղելով հարցրեց Գայիանէն եւ բաց անելով իր կողքին դրած մեծ Աւետարանը, ցոյց տուեց նրա մէջ նը–կարած գոյնզգոյն պատկերները :

— Հա, դրանցից եկեղեցում էլ կան, արտա–սանեց պառաւը ջերմեռանդութեամբ եւ երեսին խաչ հանեց :

ԼԻՕ

Մարթի (համայնավար) — Աւելի լաւ է որ զօր. Ռըվէռի մասին խօսիք: Ե՞րբ պիտի ձերբակալէք:

Ռամէթ (համայնավար) — Ո՞րքան գումար պէտք է Տիկին Պիտոյի, հաւասարակշռելու համար իր տունին հաշիւը:

Նախագահը — Պ. Ռամէթ, կարգի կը հրաւիրեմ ձեզ:

Պիյու (համայնավար) — Դուք շատ ուտելէն կ'ուռիք, երբ ուրիշներ անօթութենէն կը սատկին:

Ձայն մը աջակողմէն — Խե՜ղճ Տիւքլօ, անօթի մնացեր է:

Պիտօ — Ձեր ուզածը անուանական յաւելում մըն է, կառավարութեան առաջարկածը՝ իրական:

Վարչապետը յետոյ բացատրեց թէ ինչո՛ւ կը կռուին Հնդկաչինի մէջ, ինչու ռազմանիւթ կը ստանան Մ. Նահանգներէն եւն.: (Այստեղ լուտանքներ կը լսուին Ամերիկայի դէմ): Ի վերջոյ ժողովը 179ի դէմ 400 ձայնով մերժեց համայնավարներուն պահանջած հարցապնդումը:

Ծանր դէպքեր Պրիւսէլի մէջ

Ուրբաթ օր, ծանր դէպքեր պատահեցան Պելժիոյ մայրաքաղաքին մէջ, 24 ժամուան ընդհ. գործադուլին առթիւ, որուն կը մասնակցէին մօտ 500.000 քաղաքացիներ:

Տասներկու ժամ տեւեցին Պրիւսէլի անկարգութիւնները, որոնք բոլորն ալ ուղղուած էին Լէոփոլտ Գ.ի վերադարձին դէմ: Թերթերը կը գրեն թէ 200 հանրակառքեր տապալեցան կամ վնասուեցան: Հարիւր ձիաւոր ոստիկաններ ստիպուեցան շարժել իրենց սուրերը, բազմութիւնը ցրուելու համար: Ուսանողներ հանրակառքերուն վրայ յարձակելով կը խորտակէին ապակիները, կը կռուէին կառավարներուն եւ ոստիկաններուն հետ: Շատեր ծանրապէս խոշտանգուեցան: Ցուցարարները փորձեցին Պրիւսէլի սակարանը մտնել, բայց ոստիկանութիւնը ետ մղեց:

Նախորդ վարչապետը, Սփաք (ընկերվարական) ճառ մը խօսելով՝ բարեկարգութեան կոչ մը ուղղեց բանուորներուն: Յետոյ ազդարարեց.— «Լէոփոլտ Գ. այլեւս չի կրնար Պելժիոյ իրական թագաւորը դառնալ»:

Սփաք եւ ուրիշ ընկերվարական վարիչներ կը մասնակցէին Պրիւսէլի փողոցներուն մէջ սարքուած թափորին: Մայրաքաղաքին 1500 հանրակառքերէն 150ը հազիւ կը բանէին: Ինքնաշարժ մը հրջեհլով բռնկեցաւ, երբ կը փորձէր ճեղքել թափորը:

Կառավարական զեկոյցը կ'ըսէ թէ ընդհ. գործադուլը կատարեալ էր Վալոնիոյ ածխահանքերուն եւ մետաղագործական հաստատութեանց մէջ: Երկաթուղիները կը բանէին:

Նոր դահլիճը կազմելու փորձէն հրաժարեցաւ ուեթսունամեայ քաղաքագէտը, կոմս Վիտո: Կը խորհուի լուծել խորհրդարանը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԵՆՑ ԵՐԿՐԷՆ ՓԱԽՉԵԼՈՎ Միւնիխ, արեւմտեան Գերմանիոյ ամերիկեան օդակայանը իջան 85 չեխ երեւելիներ: Փախստականները երեք օդանաւեր ճարած էին, խորհրդաւոր պարագաներու մէջ: Թերթերը կը գրեն թէ կարեւոր դէմքեր, նոյնիսկ պետական պաշտօնատարներ կան փախստականներուն մէջ: Ամէնէն ստուարաթիւ փախուստն է այս եւ կը համարուի հետեւանք նոր եւ աւելի խիստ մաքրագործումներու որոնք յառաջ կը տարուին բոլշեւիկեան իշխանութեան կողմէ:

ԵՐԿՈՒ ԶՕՐԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ հետզհետէ կը բարդանայ, իբրեւ հետեւանք խորհրդարանական քննիչ յանձնաժողովին առջեւ տրուած վկայութեանց: Վերջին լուրի մը համաձայն, յանձնաժողովը խնդրած է ազգ. պաշտպանութեան նախարարէն՝ կարգապահական եւ դատական գործողութիւններ կատարել երկու զօրավարներուն (Ռըվէռ եւ Մասթ) եւ դեր-գնդապետ Պրավլէի դէմ: Եթէ երեքամբաստանեալները յանցաւոր համարուին, կրնան հանգստեան կոչուիլ առանց թոշակի, աստիճան կորսնցնել կամ դատուիլ զինուորական ատեանի մը առջեւ:

ԻՏԱԼԻՈՅ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը չեղեալ հռչակեց այսօրուան (կիրակի) համար ծրագրուած հրապարակային ցոյցը, բաւական համարելով Դչ. օրուանը:— Կառավարութիւնը ծրագիր մը յօրինած է, անմշակ հողերը գրաւելու եւ գիւղացիներուն յանձնելու համար:

ԿՌՓԱՄԱՐՏ.— Երիտասարդ կռփամարտիկ Էտմոն Քոփարանեան, անցեալ Փետրուար 8էն ի վեր մասնակցած է հինգ մրցումներու Փարիզ, Շէրպուրկ, Պօվէ, լաւագոյն կռփամարտիկներու դէմ, եւ բացի մէկէն, ուր հաւասար հռչակուած է Erick Husbergի հետ, միւս չորսին մէջ յաղթական հռչակուած է: Մարտ 27ին պիտի մասնակցի արտակարգ գօտեմարտի մը Palais des Sportsի մէջ, միջազգային ախոյեանի մը հետ եւ եթէ այս վերջին մրցումէն վերջ, ուրիշ երկու մրցումներու ալ յաղթական հանդիսանայ, միջազգային ախոյեան պիտի հռչակուի: Հայ կռփամարտիկը Ամերիկա հրաւիրուած է վեց ամսուան պայմանագրութեամբ մը:

Թատերական ներկայացում

Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, կիրակի երեկոյ, 26 Մարտ, ժամը 8.30ին, Սալ Վօլթէռի մէջ, րիւ Վօլթէռ, Ալֆորվիլ:

Մեծ խնամքով կը ներկայացուի

Սուրէն Պարթեւեանի ԱՆՄԱՀ ԲՈՑԸ

Ցուցիչ տռամ երեք արարով

Ինչպէս նաեւ Երուանդ Օտեանի ՁԱԽԱԼԼԸՆ

Մուտք 150 եւ 100 ֆրանք:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Վարագոյրը կը բացուի յայտարարուած ժամուն:

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՏՕՆԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Յունիս 4ին: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Երեկոյթ-պարահանդէսը

Ապրիլ 2ին ժամը 16էն 24, Salle Jean Goujonի վերի սրահներուն մէջ:

Attractions — Orchestre

Ճոխ պիւֆէ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԳՐՈՂԻ ՄԸ ԱՌԱՋԻՆ ԳՈՐԾԸ

ՕՏԱՐ ԵՐԴԻՔՆԵՐՈՒ ՏԱԿ

(Պատկերներ եւ պատմուածքներ)

Գրեց՝ Յ. ԳԵՂԱՐԴ: Տպ. Համազգային: Գին 250 ֆրանք: Դիմել «Յառաջ»ի:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ԹԱՏԵՐ. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Ապրիլ 1ին շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Patronageի սրահին մէջ, 32 rue Danton, Kremlin Bicêtre:

Կը ներկայացուի ՃԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

Ղեկավարութեամբ ընկեր Զ. Ղարիպեանի

Սիրայօժար մասնակցութեամբ Ադամեան թատերախումբին:

Մուտքը 100 եւ 150 ֆրանք:

Իջնել Փորթ տ'Իթալի:

Տարեկան պարանցիկ ցերեկոյթ

Կազմակերպուած ՀՕՒԸՐՏ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ կողմէ, կիրակի 2 Ապրիլ, ժամը 15.30էն 23.30: SALON DE L'HOTEL DES DEUX MONDESի մէջ, 22 Ավընիւ տը լ'Օփէռա, մէթրօ Փիրամիտ կամ Օփէռա:

Ճոխ պիւֆէ, գեղարուեստական բաժին:

Նուագախումբ՝ JAMES ERIKSSON:

Տոմսերը ապահովել նախկին սաներէն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Մարիամ Գասպարեանի զաւակներն ու քոյրը իրենց մօր հեռաւոր պարագաներով, խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն այն բոլոր հայրենակիցներուն ու բարեկամներուն որոնք իրենց ջերմ զգացումներով մխիթարեցին զիրենք, իրենց մօր եւ քրոջ մահուան առթիւ, որ ի տէր ննջեց Մարտ 8ին, Էքս ան Փրովանսի մէջ, 62 տարեկան հասակին մէջ, երկարատեւ հիւանդութենէ մը վերջ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէսինի Սեբաստիոյ Հայր. Միութեան վարչութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր այն կազմակերպութեանց, որոնք փութացած էին մասնակցիլ անմոռանալի Մուրատի յիշատակին նուիրուած երեկոյթին, նաեւ օրուան բանախօսներուն: Միեւնոյն ատեն ցաւ կը յայտնէ կարգ մը Հայր. Միութեանց բացակայութեան համար:

DISTRIBUTEUR OFFICIEL

PHILIPS RADIO PICK-UP

DISQUES ԱՐՇԱԼՈՅՍ

Ժ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ

30, rue des Dominicaines, Marseille, Tél. Colbert76-33

Հայաստանէն եւ Արեւելքէն ռատիօն լաւ առնելու համար, կը յանձնարարենք PHILIPS վաճառանիշով ռատիօները: Հայերը, իրենց իսկ շահուն համար պէտք է դիմեն մեզի, առանց վարանելու, եւ կատարելապէս գոհ պիտի մնան: Օրինական գիներ, առանց յաւելումի: Վստահելի հայ յաճախորդներուն վճարումի դիւրութիւններ կ'ընծայենք:

Ստացած ենք ՀԱՅԱՍՏԱՆԷ եկած եւ Ֆրանսայի մէջ պատրաստուած 12 նոր սկաւառակներ, ՔԱՅԼԵՐԳՆԵՐ, ԽՄԲԵՐԳՆԵՐ, ՄԵՆԵՐԳՆԵՐ, ՊԱՐԵՐ, եւայլն:

Պատրաստած ենք նաեւ Ֆրանսայի մէջ երգուած ՍՈՆԻԱ ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆԻ հայերէն արեւելեան զուարթ երգերը, ընկերակցութեամբ քանոնի, ուտի, ջութակի եւայլն:

Այս սկաւառակներու վաճառումին համար կը փնտռենք որեւէ քաղաքի մէջ մեծաքանակ ապրանք պրող ներկայացուցիչներ:

Մասնաճիւղ՝ KAPA, 60 rue Lafayette, Paris (9):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ 29 Մարտ, չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Ահարոնեան սրահը, rue des Convalescents: Շատ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻ հերթական հաւաքոյթը այս երկուշաբթի ժամը 8.30ին, Քաֆէ Ռէժանի վերնայարկը: Կը խօսի Պ. ԶԱՐԵՀ ՄՈՒԹԱՖԵԱՆ, նիւթը՝ «Նկարչութեան արուեստը»:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Արշալոյս Կիւլէսէրեան (ծնեալ Գրիգորեան) կը փնտռէ իր եղբայրները՝ Արտաշէս, Երուանդ եւ Ռամսես Գրիգորեաններ, հօրեղբայրը՝ Քրիստափոր Գրիգորեան, հօրաքրոջը զաւակները Լիւսիա եւ Աւետիս Աւետիքեաններ (Մարաշցի): ինչպէս նաեւ Լեւոն եղբօրը աղջիկները՝ Փելա, Սօնա եւ Ցամիկ, Ներսէս եղբօրը տղան՝ Վահրամ, որոնք Անգլիա կը գտնուին: Ասոնցմէ Երուանդը տեսնուած է Յունաստանի որբանոցներուն մէջ: Տեղեկացնել Տիկին Ա. Կիւլէսէրեանի, 13 rue Descartes, Անիէռ (Սէն), Ֆրանսա:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ

Կը խնդրուի որ իրենց հին ու նոր բաժնեգինները վճարեն.—

ՔԱՂԱՔԻՆ ՄԷՋ.— Ընկեր Ա. Քէօսէեանի: ընկեր Ա. Պետիկեանի կամ Պ. Ծերիկեանի:

ՊՈՄՈՆ.— Ընկեր Յովհ. Տէօքմէճեանի:

Ս. ԺԵՐՈՄ.— Ընկեր Գ. Կոփոյեանի:

ՍԷՆ ԼՈՒ.— Ընկեր Միլոյեանի:

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ.— Ընկ. Գ. Միւճէրէտեանի:

ՊՈՒԼ. OSSO.— Ընկեր Ա. Արմաղանեանի կամ Սարգիսեանի:

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Ընկեր Յ. Աճէմեանի:

ԷՔՍ ԱՆ ՓՐՈՎԱՆՍ.— Ընկ. Մկրտիչեանի:

ՆԻՍ.— Ընկեր Շ. Զօտեանի:

ԿԱՐՏԱՆ.— Ընկեր Ասատուրեանի:

Ապրիլի ընթացքին թերթ պիտի չստանան այն բաժանորդները որոնք պարտք ունին 5րդ շրջանէն (1949—1950 ապրիլ):

Envoi sur L'ARMENIE

ՄԻՆԱԿ MORY et CIE. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ Է ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ԾՐԱՐՆԵՐ ՂՐԿԵԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆ, ՈՒՏԵՍՏԵՂԷՆԻ, ՀԱԳՈՒՍՏԻ, ԿԵՐՊԱՍԻ ԵՒԱՅԼՆ, ԻԲՐԵՒ ՆՈՒԷՐ:

Բոլոր ծախքերը կը վճարուին ծրարները ղրկուած ատեն, ՈՉ ՄԷԿ ՁԵՒԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ, ՈՉ ՄԷԿ ԾԱԽՔ ՍՏԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ:

ԴԻՄԵԼ MORY et CIE. (Service VAUQUELIN)

3 rue St. Vincent de Paul, Paris (10)

Tél. TRU. 72-60

Գրասենեակը բաց է ամէն օր ժամը 9էն 11, եւ 14էն 16.30, բացի Շաբաթ եւ Կիրակիէ:

ՀԱՍՑԷ ՄԸ ՄԻԱՅՆ

24 rue St. LAZARE

Métro N. D. de Lorette կամ Trinité

Արդէն գիտէք որ ձեր ծանօթ

Լ Ի Լ Ա Ն Է

Ճաշարաններու ընտիրը եւ ամէնէն մատչելին

ԱՐՓԻՒԵԼԵԱՆ ՆՈՒԱԳ Շբ. Կիր. եւ Երկուշաբթի

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Հայկական հաստատութիւն մը

SOCATEX ձեզի պիտի հայթայթէ ինչ որ կ'ուզէք ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Doublure — Toiles — Mercerie եւն. դերձակի toileի մասնագիտութիւն — բուրդ — ապահովուած Décaties et irretrecissables — marque ELEPHANT

Բաց է ամէն օր: Հեռաձայնով լուր տուէք, անձամբ կը յանձնենք տուներուն:

Առաքում գաւառներ:

10 Rue N. D. de Lorette, Paris (9) — TEL. Tru. 37-92

Métro N. D. de Lorette, St. Georges — Autobus No.

Le Peletier — Cadet — 26, 43, 49, 32, 74,67

Իջնել Carrefour Chateaudun

5 վայրկեան միայն Gare de l'Est, du Nord եւ St. Lazareէն:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Ru eDamesme — (13)
Le Gérant: A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Mardi 28 MARS 1950 Երեքշաբթի 28 ՄԱՐՏ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6113–Նոր շրջան թիւ 1524

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ...

Որքան կրցած ենք հետեւիլ, առաջին օրէն իսկ լայն տեղ բռնած են քաղաքական տեսութիւնները՝ հայկական մամուլին մէջ:

Դեռ համիտեան շրջանին, Պոլսոյ թերթերը տեսակ մը դպրոց բացած էին այս ճակատին վրայ:

Կը ջանային ոչ միայն կարելի եղածին չափ շատ «արտաքին լուր» թխել, «Թայմզ», «Տէյլի Թէլէկրաֆ», «Ն. Ֆ. Փրէսէ» թարգմանել օրը օրին, այլեւ սեւնակներով խմբագրականներ, տեսութիւններ հրատարակել:

Առաջին տեղը կը բռնէր «Բիւզանդիոն»ը, որ ամբողջ էջեր կը լեցնէր:

Իր տէր եւ տնօրէնը, Բիւզանդ Քէչեան, կատարեալ համայնագիտարան մըն էր այս ճիւղին մէջ: Սերտած էր նոյնիսկ արքայական գերդաստաններու ազգականական – ժառանգական կապերը, ինչպէս եւ ելմտական – սեղանաւորական առնչութիւնները:

«Մանզումէ»ի արտաքին քաղաքականութիւնը կը վարէր Եր. Տէր Անդրէասեան, որ վերջին պահուն գերմաներէն ալ սորված էր, ապարէզ կարդալով իր վարպետին:

«Սուրհանդակ» ունէր Լիոնքէն (Քերովբէ Լիմոնճեան), որ 10—15 չարունակելի տեսութիւններ կը հասցնէր Մարոքի կամ Սուտանի մասին: Պարբերաբար կ'աշխատակցէր նաեւ Տիրան Քէլէկեան: (Երկուքն ալ միեւնոյն նիւթերը կը մշակէին հայատառ թրքաբարբառ թերթի մը՝ «Ճէրիտէի Շարգիէ»ի մէջ):

Աւելորդ է բացատրել թէ՝ այս «քաղաքական» համաճարակին գլխաւոր պատճառն այն էր որ, մարդիկ ազատ չէին ամէն նիւթի մօտենալու:

Չափազանց սահմանափակ էր հորիզոնը, իբրեւ հետեւանք բարբարոսական կարգուսարքի մը:

Գրաքննիչները չորս աչքով կը հետեւէին յետին յօդուածին եւ լուրին: Ձեռագիրները տող առ տող կը կարդային, գրաշարին յանձնելէ առաջ:

Հրատարակութենէն վերջն ալ ուրիշ քննիչներ, լրտեսներ, կը մաղէին թերթը: Որեւէ առեն, փորձանք պակաս չէր թերթին կամ խմբագրին գլխուն:

Այնպէս որ, կրթական – եկեղեցական խնդիրներուն, հարս – կեսուրի յարաբերութեանց, Մեծ Պահքի խորհուրդներուն կամ Օրմանեանի քարոզներուն վերլուծումէն վերջ, խմբագիրներուն կը մնար քննել միջազգային կացութիւնը:

Այսպէս ալ շարունակուեցաւ մինչեւ 1908 Յուլիս, երբ Օսմ. Սահմանադրութիւնը որոշ ազատութիւն կ'ընծայէր, արդիացնելու, բարձրացնելու համար մամուլին մակարդակը:

«Ազատամարտ»ն էր որ հարթեց ճամբան, շաբաթաթերթ «Ազդակ»ի թօթովանքներէն վերջ:

Շարժումը ծաւալած էր արդէն, շնորհիւ նորահաս երիտասարդութեան մը, կուսակցական կամ անկախ:

Եւ երբ, 1915 – 1918ի Սարսափներէն վերջ, մնացորդները վերսկսան աշխատանքը Պոլսոյ մէջ, իրենց գլխաւոր ճիգն եղաւ հետզհետէ ընդլայնել, աւելի բիւրեղացնել նոր ուղին:

Դժբախտաբար այս շրջանն ալ երկար չտեւեց:

Չորս տարի վերջ, ազգովին դարձանք տարագիր: Հարկադրուեցանք նոր բոյներ հաստատել, ի սփիւռս աշխարհի: Եւ նոր վառարաններ մշակոյթի,— դպրոց, մամուլ եւն.:

Այսօր չկայ հայկական գաղութ մը որ չունենայ իր թերթը, ամենօրեայ կամ պարբերական:

Շատերը տասնամեակներ բոլորած են արդէն: Ուրիշներ՝ դեռ պատանեկան շրջանի մէջ:

Այստեղ անոնց ուղղութիւնը կամ բովանդակութիւնը չէ որ պիտի քննենք, այլ՝ յատկանշական պարագայ մը, որ ախտանշանի մը տպաւորութիւնը կը գործէ:

Նոյնիսկ հարեւանցի ակնարկ մը պիտի բաւէր, հաստատելու համար թէ նորէն ի պատուի է քաղաքական տեսութիւնը, եւրոպական ափերէն մինչեւ Ծայր. Արեւելք, հիւսիսային կամ հարաւային Ամերիկա:

Հղանքէն վարակուած են ոչ միայն տարէցներ, այլեւ երիտասարդներ: Ոչ միայն պատահական աշխատակիցներ, այլեւ մնայուն խմբագիրներ:

Աւանդութի՞ւն: Սովորամոլութի՞ւն:

Լայնօրէն բացատրենք թէ ի՛նչ ըսել կ'ուզենք:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ամերիկացի բարձրաստիճան այցելու մը Թուրքիոյ մէջ հաւնելիք բան չէ գտեր եւ եկեր գացեր Սահմանադրութեան հաւներ է:

Շատոնց կորսնցուցած ենք զարմանալու ընդունակութիւնը, մանաւանդ երբ խնդիրը կը վերաբերի մեր երբեմնի ծննդավայրին: Բայց այս մէկը բոլորովին բերանը բաց ձգեց անշուշտ:

Մխիթարական կէտ մը գտայ սակայն,— Մեր բարեմիտ Եանքին, թուղթի վրայ կարդացած է թրքական Սահմանադրութիւնը, որ կարծեմ Զուիցերիականէն օրինակուած է: Եւ բերնին ջուրերը վազած է, այս յառաջդիմական օրէնքները տեսնելով, միշտ թուղթի վրայ... այնքան ժողովրդավար ու մարդկային, որ կրնայ նախանձը շարժել Մեծն Ամերիկայի:

Այժմ պաշտօնատարին կը մնայ երթալ իր երկիրը եւ փառաբանել իր կարդացած Սահմանադրութեան շնորհած անսահման ազատութեան եւ ժողովրդապետութեան բարիքները:

Հետաքրքիր ճամբորդը երկու առիթ փախցուցած է սակայն, այդ սահմանադրութեան գործնական բարիքները գնահատելու համար:

Առաջինին, 1915ի Սարսափներուն թերեւս շատ երիտասարդ էր եւ պիտի չկարենար գնահատել այն նուրբ վարպետութիւնը որով «սահմանադրականօրէն» փճացուցին մէկուկէս միլիոնի հասնող փոքրամասնութիւն մը:

Բայց «միլլի» շարժման հետեւանքով Հաճընի, Ուրֆայի, Մարաշի ջարդը եւ մանաւանդ Իզմիրի սպանդը պիտի կարենար արձանագրել իր ճամբորդի յուշատետրին մէջ, մասնաւոր գնահատանքով: Եւ «Վարլըք»ին առեն վազելով պիտի գար Թուրքիա, աչօք-բացօք տեսնելու համար հազարաւոր Հայերու եւ ուրիշ ոչ-իսլամներու գլխուն սարքուած աւարը: Միշտ համաձայն Սահմանադրութեան:

ՍՕՍԻ

ԵՐԵՒԱՆԸ Է ԽՕՍՈՒՄ

ՔՍԱՆ ՆՈՐ ԴՊՐՈՑՆԵՐ պիտի շինուին Հայաստանի մէջ 1950ին, հինգը մայրաքաղաքին, 15ը միւս քաղաքներուն մէջ: Երեւանի համար ծրագրուած դպրոցական շէնքերը պիտի ըլլան բազմայարկ: Շրջաններուն մէջ պիտի կառուցուին նաեւ բնակարաններ՝ ուսուցիչներու համար:

ՃԱՏՐԱԿԻ (շախմատ!) մրցումներ տեղի ունեցան վերջերս Հայաստանի մէջ: Կը մասնակցէին լաւագոյն խաղացողները: Կարգ մը խաղացողներ յետագային պիտի մասնակցին Համամիութենական ճատրակի մրցումներուն:

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ նախարարութիւնը նախապատրաստական աշխատանքներ կը կատարէ գարնանացանը յաջողապէս կազմակերպելու համար: Բոլոր գիւղական վայրերու մէջ պիտի սարքուին դասախօսութիւններ եւ զրոյցներ: Կոլխոզնիկներու համար պիտի ցուցադրուին շարժանկարներ, թատերախաղեր եւ համերգներ: Գիւղերը պիտի երթան գիտնականներ, դերասաններ, երգիչներ ու նուագածուներ, երգահաններ ու գրողներ եւ պիտի հրատարակուին պատի թերթեր:

ՊՈԼՍՈՅ ՎԵՐՋԻՆ ԹՂԹԱԲԵՐԷՆ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՔԱՆԴՈՒԱԾ ԵԿԵՂԵՑԻՆ.— «Մարմարա» (20 Մարտ) կը գրէ թէ վարչապետութիւնը հրամայած է անմիջական քննութիւն կատարել Սեբաստիոյ մայր եկեղեցւոյ քանդումի մասին: Հրամայուած է յետաձգել փլատակներուն եւ հողին վաճառումը որ պիտի կատարուէր Մարտ 30ին:

ՓԱԽՍՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱԴԱՐՁԻ օրինագիծը եթէ վաւերացուէր, Մարտ 24էն սկսեալ պիտի կրնային Թուրքիա վերադառնալ փախստականները, ինչպէս կը գրէ նոյն թերթը (19 Մարտ): Ազգ. ժողովը լուծուեցաւ մարտ 24ին: Տեղեկութիւններ կը պակսին վերջնական որոշման մասին:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Ազգ. ժողովին լուծման առթիւ, նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւ ճառ մը խօսելով, անհրաժեշտ գտաւ Ծերակոյտի մը հաստատումը: Նոր ընտրութիւնները պիտի կատարուին Մայիս 14ին:

Ի՞նչպէս պիտի պարպեն ամերիկեան զինամթերքը

«ԱՄԷՆ ԶԳՈՒՇՈՒԹԻՒՆ ՁԵՌՔ ԱՌՆՈՒԱԾ Է»

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, այսօր – վաղը Պիզերթա (Թունուզ) կը հասնի «Տիքսմուտ» շոգենաւը, քառասուն օդանաւեր բերելով Մ. Նահանգներէն: Եւրոպայի վերազինման ծրագրին համաձայն, Ֆրանսա պիտի ստանայ 200 միլիոն տոլարի զինամթերք եւն., որոնք հետզհետէ պիտի հասնին:

Համայնավար կուսակցութիւնը եւ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը ընդհ. գործադուլ յայտարարած էին երէկ, երկուշաբթի, բոլոր նաւահանգիստներուն մէջ, բողոքելու համար «պատերազմի պատրաստութեան դէմ»: Այս կարգի ցոյցերը պիտի սաստկանան հետզհետէ, ինչպէս կը յայտարարեն համայնավար թերթերը:

Կառավարութեան ներկայացուցիչները կը հաւաստեն թէ «ամէն զգուշութիւն ձեռք առնուած է եւ թէ համայնավարները պիտի չհամարձակին լրջօրէն խանգարել զինաբարձ նաւերու պարպումը»:

Թերթերը կը գրեն թէ ստուարաթիւ զինեալ պահակներ պատրաստ կը սպասեն գլխաւոր նաւահանգիստներուն մէջ կամ շրջակաները: Ամէն տեղ ալ արգիլուած է նաւահանգիստները մտնել առանց զինուորական արտօնագիրներու:

Մինչ այս մինչ այն, խլրտումները կը շարունակուին: Սեթի մէջ (հարաւ. Ֆրանսա) ուր աշխատանքը դադրած է 48 ժամէ ի վեր, սաղաւարտաւոր պահակներ կը հսկեն քարափներուն վրայ: Մարսէյլի մէջ անակնկալ գործադուլ մը անշարժութեան դատապարտեց ութ նաւեր 2250 ուղեւորներով որոնք հիւս. Ափրիկէ պիտի երթային: Ընդհ. գործադուլի առթիւ բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած են նաւահանգստին մէջ: Շաբաթ օր երկու բանուորներ յարձակում կրեցին բանթողներէ, երբ կը փորձէին աշխատիլ: Մէկը վիրաւորուեցաւ դանակի հարուածով մը: Խմթաքի մէջ ալ երկու հոգի վիրաւորուեցան բանթողներու կողմէ:

★ Նախկին ռազմիկները ժողով մը սարքած էին Նիսի մէջ: Յետոյ հրապարակային ցոյց մը սարքուեցաւ Վիքթոր – Հիւկօ պողոտային վրայ, խափանելով երթեւեկը: Ոստիկանութիւնը միջամտեց: Ընդհարումի մը հետեւանքով վիրաւորուեցան ոստիկաններ եւ ցուցարարներ: Համայնավար երեսփոխան Վիրժիլ Պարէլ ծանր հարուած մը ստացաւ գլուխէն:

«Եթէ օգնութիւնը կրճատէք, հետեւանքը՝ պատերազմ»

Նախագահ Թրումըն գիր մը ուղղելով երեսփ. ժողովի արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովի նախագահին, ազդարարեց թէ «որեւէ կարեւոր զեղչ Մարշըլի ծրագրով նախատեսուած վարկերուն մէջ՝ պատճառ պիտի ըլլայ երրորդ աշխարհամարտի մը»: Հետեւաբար կը պահանջէ նոյնութեամբ վաւերացնել կառավարութեան պահանջած գումարը, 3375 միլ. տոլար: Այս առթիւ կը բացատրէ թէ Մ. Նահանգները հարկադրուեցան մասնակցիլ երկրորդ համաշխարհային պատերազմին, որովհետեւ կռնակ դարձուցած էին աշխարհի մնացեալ մասին: Վաւերացնելով կառավարութեան պահանջած վարկը, խորհրդարանը «մեծ հարուած մը իջեցուցած պիտի ըլլայ ի նպաստ խաղաղութեան դատին»:

Թրումըն անհրաժեշտ համարած է այս ազդարարութիւնը ուղղել, նկատելով որ խնայողութեան կուսակիցները կ'ուզեն առ նուազն 500 միլիոն տոլար զեղչել նախատեսուած վարկերէն:

— «Մենք չենք կրնար մեկուսի ապրիլ յարաբերական հարստութեան եւ առատութեան մէջ: Չենք կրնար անտեսել ուրիշ ժողովուրդներու ստիպողական հոգերը, անոնց անկախութեան սպառնացող վտանգները: Մեր զինեալ ուժերը կրնան որոշ չափով ապահովել մեր պաշտպանութիւնը. բայց մեր ազգին եւ բովանդակ մարդկութեան իրական ապահովութիւնը կրնանք ձեռք բերել կառուցանելով աշխարհ մը ուր մարդիկ կարենան միասին ապրիլ խաղաղութեամբ: Եթէ ամբողջութեամբ չգործադրուի նախատեսուած տնտեսական ծրագիրը, անդարմանելի վնասներ յառաջ պիտի գան: Անհրաժեշտ է արագ շարժիլ, նոր յոյս եւ կորով ներշնչելու համար ժողովուրդներուն որոնք ամէն տեղ կը ջանան ապահովել իրենց տնտեսական անկախութիւնը եւ քաղաքական ազատութիւնը: Համայնավարութիւնը կը շահագործէ աղքատութիւնը, թշուառութիւնը եւ անապահովութիւնը»:

★ Զօր. տը Կոլ ճառ մը խօսելով Մարսէյլի մէջ, ըսաւ.— «Ֆրանսան հակառակ չէ ամերիկեան օգնութեան, բայց չուզեր Ամերիկացիներուն գրպանը մտնել: Գտնուելով սովետական զանգուածին եւ ամերիկեան զանգուածին միջեւ, Ֆրանսայի դերը պիտի ըլլայ վերահաստատել հաւասարակշռութիւնը եւ վերակազմել Եւրոպան»:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ՄԻՔԱՅԵԼԵԱՆ

Անցեալ Հոկտեմբերին լրացաւ Քրիստափորի ծննդեան հարիւրամեակը:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան հիմնադիրների, ինչպէս եւ, առհասարակ, հայ յեղափոխականների կեանքը համեմատաբար քիչ է ծանօթ մեր հասարակութեան: Հայ յեղափոխականի առաքինութիւնը միշտ եղել է համեստութիւնը. գործել անաղմուկ եւ զոհուել ժողովրդի համար. նրա եսը, անձնական կեանքը մնացել են ծածկուած դրսի աչքերից: Գործի ընթացքում ո՞վ կարող էր մտածել իր յիշատակի յաւերժացման մասին:

Ի՞նչ գիտենք մենք, օրինակ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան հիմնադիրների կեանքից: Քրիստափորի, Զաւարեանի, Ռոստոմի կեանքն ու գործունէութիւնը շատ քիչ ծանօթ են մեր ընկերների լայն շրջքերին, այս ինչ որքան խրատական, ինչ ուսանելի օրինակներ կան նրանց մէջ. նոր սերնդի դաստիարակութեան ու ներշնչման ինչ հզօր միջոց է նրանց կեանքը: Մանաւանդ, Քրիստափորի կեանքը, որի համառօտ ուրուագիծը կը տանք ստորեւ:

Քրիստափորը ծնուել է Գողթն գաւառի Վերին Ագուլիս գիւղում, 1859 Թ. Հոկտեմբեր 18ին: Չքաւոր ծնողների զաւակ էր, փոքր հասակից՝ որբացած: Եւ մանկութիւնից արդէն ճաշակել էր կեանքի դառնութիւնները:

Մօր եւ ազգականների հոգածութեամբ գիւղական դպրոցն աւարտելուց յետոյ, նրան յաջողուեց մտնել Թիֆլիսի Ուսուցչական Ճեմարանը, ուր եւ ստացաւ առաջին յեղափոխական մկրտութիւնը: Թիֆլիսում այդ ժամանակ կային հռչակաւոր «Նարոդնայա–Վոլեա»յի միջազգային խմբերը. Քրիստափորը դարձաւ նրանց գործօն անդամը: Պարապում էր ինքնազարգացումով, կարդում էր յեղափոխական գրականութիւն, ուսումնասիրում էր ընկերվարական պատմութիւնն ու տեսական հարցերը:

Աւարտելուց յետոյ, 1880ին, Քրիստափորը գնում է հայրենի գիւղը ուսուցչութեան պաշտօնով: Այստեղ պայմանները ուրիշ էին. Թիֆլիսի «միջազգայնական»ը հայկական միջավայրում համակւում է ազգային գաղափարներով եւ երբ 1881ի ամառը, գալիս է Թիֆլիս, իր հայ ու վրացի ընկերներին առաջարկում է ստեղծել «ազգային կազմակերպութիւններ»: Առաջարկը չի ընդունւում, բայց մի տարի յետոյ 1882ին, Թիֆլիսում արդէն առաջ են գալիս ազգային խմբեր «անբախտ, հայ ժողովրդի ազգային շահերին նուիրուելու համար»: 1883 Թուին Թիֆլիսում գոյութիւն ունէր բաւական գործունեայ մի խումբ, որ պարապում էր ինքնազարգացումով, հրատարակում էր Թռուցիկ Թերթեր, զինավարժութեամբ էր պարապում եւ ընկերներ էր ուղարկում Թրքահայաստան ուսումնասիրութեան նպատակով:

Երբ 1884ի աշնանը, Քրիստափորը նորից գալիս է Թիֆլիս, այս կազմակերպութիւնն արդէն սկսել էր քայքայուել: Նա հաւաքում է նրա բեկորները՝ մշեցի բանուորների մի խմբակ եւ մի ամբողջ տարի պարապում է նրանց հետ, սովորեցնում է տարրական գրագիտութիւն եւ զինավարժութիւն: Այս խմբից դուրս եկան հռչակաւոր Աբարօն, Մարգար վարժապետը եւ ուրիշ յեղափոխականներ:

1885ի սկիզբին ռուս կառավարութիւնը փակեց հայկական դպրոցները — 400 դպրոցի դռներ գոցուեցին, 20.000 աշակերտ եւ ուսուցիչներ փողոց նետուեցին: Քրիստափորը եւ ընկերները այս առթիւ բողոքի Թռուցիկ հրատարակեցին, բայց հայ հասարակութիւնը մնաց անշարժ: Զայրոյթի օրը դեռ չէր հասել:

1885 Թ. աշնանից մինչեւ 1887 Թ. ամառը Քրիստափորը Մոսկուայում է՝ ազատ ունկնդիր համալսարանում: Այստեղ նա ամբողջապէս նուիրւում է գիտութեան, տեսական խնդիրների ուսումնասիրութեան: Միաժամանակ գործօն մասնակցութիւն ունի հայ ուսանողական կեանքում: Մոսկուայի ու Պետրոգրադի այն ժամանակուայ ուսանողութիւնը բաժանուած էր երկու հոսանքի՝ ազատամիտներ կամ «կոսմոպոլիտներ» եւ ազգայիններ կամ «շովինիստներ»: Քրիստափորը պատկանում էր առաջին հոսանքին, ինչպէս եւ Սիմոն Զաւարեանն ու Ռոստոմը:

Դառնում էր Թիֆլիս եւ ամբողջ էութեամբ նետւում է յեղափոխական – կազմակերպական աշխատանքի մէջ: Նախկին խմբերը քայքայուած էին: Հարկաւոր էր ամէն բան նորից սկսել: Այստեղ էր նաեւ Ռոստոմը, որի հետ Քրիստափորը փորձում է հիմնել գաղտնի տպարան, բայց դրամ չի ճարւում: Իրենք էլ հազիւ գոյութիւն էին պահում կոպէկանոց դասերով:

Կովկասի հայութիւնը ապրում էր գաղափարական խմորումների օրեր. ամէն տեղ ծնւում էին գաղտնի խմբեր — Թիֆլիս, Երեւան, Բագու, Շուշի, եւ այլուր: Ամէնքի աչքերը յառած էին դէպի սահմանի միւս կողմը. Թրքահայկական հարցն էր բոլորի զբաղումի առարկան: Կովկասահայութիւնը տենդագին հետեւում էր Թրքահայ եղբայրների տանջանքներին եւ միջոց էր փնտռում օգնութեան ձեռք մեկնելու նրանց: 1889ի վերջերը, Թիֆլիսում կազմուեց «Երիտասարդ Հայաստան» գաղտնի ընկերութիւնը, որ յետոյ ընտրեց «Իւժնինոմերայի խմբակ» անունը: Սրա ծրագրի հիմքն էր Թրքահայաստանի քաղաքական եւ տնտեսական ազատութիւնը: 1890ի սկիզբը, այս կազմակերպութեան կողմից Թրքահայաստան ուղարկուեցան Մ. Մարգարեանը եւ Յ. Արղութեանը: Նոյն Թուականի ամառը տեղի ունեցաւ Կարինի ցոյցը, որ անօրինակ խանդավառութիւն առաջ բերեց Կովկասում, «Ձայնը հնչեց Էրզրումի Հայոց լեռներից»... Առաջին անգամ էր, որ Հայը կազմակերպուած դիմադրում էր Թուրք կառավարութեան. առաջին անգամ էր ազատութեան համար արիւն հոսում: Եւրոպական մամուլն ու դիւանագիտութիւնը ուշադրութիւն դարձրին այս դէպքի վրայ: Կովկասը ցնծութեան մէջ էր. Հայաստանի ազատութիւնը համարւում էր մօտալուտ:

Նոյն 1890ի ամառը Թիֆլիս էր հաւաքուած Մոսկուայի եւ Պետերբուրգի ուսանողութիւնը:

Այս դէպքերի տպաւորութեան տակ «Երիտասարդ Հայաստան»ի նախաձեռնութեամբ միտք է առաջ գալիս միացնելու բոլոր յեղափոխական խմբերը ու կազմակերպութիւնները 1 յեղափ. կուսակցութեան մէջ: Տեղի են ունենում ժողովներ, որոնցից ծնունդ է առնում Հայ Յեղափոխականների Դաշնակցութիւնը: Քրիստափորը ոգին էր այդ ժողովների եւ նրա վայելած հեղինակութեան շնորհիւ գլուխ եկաւ պատմական այդ գործը:

Դաշնակցութեան առաջին ձեռնարկներից մէկը եղաւ Կուկունեանի խմբի արշաւանքը, որը զոհ գնաց ռուս կառավարութեան նենգամիտ քաղաքականութեան: Ալեքսանդր Երրորդի խաւար ռէակցիայի օրեր էին: Հայ ժողովուրդն ու հայ մտաւորականութիւնը համարւում էին անբարեյոյս: Սկսուեցին խստութիւններ եւ ձերբակալութիւններ. 1891ին ձերբակալուեց եւ Քրիստափորը եւ մէկ տարիով աքսորուեց Քիշնեւ, ուր աքսորուեցին եւ Ս. Զաւարեանն ու Յ. Արղութեանը: Աքսորի մէջ Քրիստափորը կազմակերպեց «Դրօշակ»ի երրորդ համարի հրատարակութիւնը Ռումանիայում, եւ Զաւարեանի հետ մշակեց Դաշնակցութեան ծրագրի նախագիծը:

1892ին տեղի ունեցաւ Դաշնակցութեան առաջին ընդհ. ժողովը, որ հաստատեց կուսակցութեան ծրագիրը: Քրիստափորը ընտրուեց Բիւրոյի անդամ եւ շարունակեց ղեկավարել կուսակցութեան գործերը, առաւելապէս Ս. Զաւարեանի հետ միասին: Ռոստոմը Ժընեւում էր եւ վարում էր «Դրօշակ»ի խմբագրութիւնը:

1894 Թ. ապրիլից սկսած Քրիստափորը ստանձնում է «Նովոյէ Օբոզրենիյէ» ազատական Թերթի սրբագրիչի պաշտօնը եւ իր ամբողջ ազատ ժամանակը նուիրում է Դաշնակցութեան:

1895ին, Թուրքիայում տեղի ունեցող դէպքերի վրայ, ռուս կառավարութիւնը Կովկասում դիմեց նոր խստութիւնների: Հոկտեմբեր 24ին, շատերի հետ, նորից ձերբակալուեց եւ Քրիստափորը ու հինգ ամիս Բագուի բանտում պահուելուց յետոյ, 1896 Թ. Մարտ 23ին, ազատ Թողնուեց 2000 ր. երաշխաւորութեամբ եւ Թիֆլիսից չհեռանալու պայմանով:

(Մնացեալը յաջորդով)

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Քորթիզոնը

«Հայ – Բոյժ»ի մէջ աշխատակից մը համառօտակի ներկայացուց այս նոր դեղը: Եթէ առայժմ անմատչելի է հասարակ ժողովուրդին իր բարձր գինին ու պատրաստութեան դժուարութեան պատճառաւ, սակայն ի վերջոյ այս ալ փենիսիլինին նման պիտի ընդհանրանայ անտարակոյս:

Ցարդ, յօդացաւերու եւ առհասարակ յօդերու շուրջ զգացուած ցաւերու համար բժիշկներու դերը կը կայանար զանոնք ամոքելուն մէջ: Բժշկութիւնը փորձած է զանազան դեղեր, ծծումբի, (thio – dérivés) ոսկիի բաղադրութեամբ, սալիսիլաթներ, նաեւ հանքային ջուրերու թէ զանազան ցեխերու լոգանքներ որոնք նպաստած են ցաւերը մեղմելու եւ յաճախ զանոնք բուժած ժամանակաւոր կերպով թէ արմատապէս, համաձայն հիւանդութեան հնութեան թէ տեսակին:

Եւ ահա վրայ հասաւ Քորթիզոնը: Այս հրաշալի դեղին պատմութիւնը հետեւեալն է: —

Երկար ատենէ ի վեր բժիշկները դիտած էին որ ամենակատաղի ու յամառ յօդացաւերը երեւութապէս կ'անհետանային կիներու մօտ՝ յղութեան շրջանին: Նոյն երեւոյթը կը պարզուէր նաեւ դալկային (ictèrique) անձերու մօտ: Այսինքն մաղձային նիւթերու արեան մէջ խառնուիլը յառաջ կը բերէր այդ խարուսիկ դարմանումը: Սակայն դժբախտաբար, ծննդաբերութենէ վերջ կամ դալուկի (սարըլըխ) բուժումով ցաւերը դարձեալ կը յայտնուէին: Ո՞րն էր հասարակաց այն նիւթը որ թէ յղութեան շրջանին եւ թէ դալկադէմ անձերու մօտ ցաւերու անհետացման ներքին յեղաշրջում յառաջ կը բերէր:

Ուրիշ պարագայ մը եկաւ բժիշկները առաջնորդելու հետազօտութեան ուղիղ ճանապարհին վրայ: Անոնք հաստատած էին որ զգայազրկութիւնը (anésthesie) կամ գործողութեան հատուած մը (choc operatoire) նոյնպէս կը նպաստեն ցաւերու անհետացման: Այս երկու պարագաներուն ալ անդր – երիկամնային գեղձերու խթանումով հորմօններու գերարտադրութիւն մը յառաջ կուգար: Կը նշանակէր թէ ցաւերու երեւութական բուժման պատճառը այդ գեղձերու արտադրած նիւթն էր: Եւ շնորհիւ Ամերիկացի քիմիագէտ Kendallի 1948–ին գտնուեցաւ Քորթիզոնը որ համառօտագրութիւնն է գործարանային նիւթի մը քիմիական երկար տարազին:

Ամերիկացի գիտունները այս դեղին դարմանական նախնական փորձերը կատարեցին յօդացաւի ծանր եւ հինցած վիճակ ներկայացնող պարագաներու վրայ: Ենթականերէն շատեր տարիներով անկողին գամուած ու անշարժութեան դատապարտուած էին: Արդիւնքը անպասելի ու քաջալերիչ եղաւ: Փորձի ենթարկուած բոլոր հիւանդները մօտաւորապէս քառասուն օրուան դարմանումի շրջանէ մը վերջ բուժուեցան: Դժբախտաբար, շատ շուտ պարզուեցաւ որ, ինչպէս յղութեան կամ դալուկի պարագաներուն, դեղին ազդեցութիւնը դադրելէ վերջ հիւանդները դարձեալ կը դատապարտուին իրենց նախկին անտանելի վիճակին: Կարելի է հետեւցնել որ քորթիզոնը կը կարօտի լայն ուսումնասիրութեան, թերեւս ան բուժիչ հանգամանք մը չի ներկայացներ ու միայն մղիչ ուժ մըն է մարմինը օժտելու ցաւին դէմ պայքարի միջոցներով:

Միւս կողմէ, եթէ շաքարախտաւորը իր հանապազօրեայ էնսիւլինի չափը կը կլլէ իբրեւ դարմանական միջոց, յօդացաւէ տառապողը զրկուած է գոնէ առայժմ նոյն եղանակին հետեւելու: Ոռովհետեւ քիմիագէտները տակաւին կը տարակուսին քորթիզոնին գեղձային բնական նիւթը ըլլալէ: Նկատի ունենալով որ մարմնական ուրիշ գեղձերու ներծորած բնական նիւթերու բուժիչ յատկութիւնը կը կիրարկուի մօտաւորապէս մէկ միլիկրամի չափով մինչդեռ քորթիզոնը կը գործածուի հարիւր կամ 2 հարիւր միլիկրամ համեմատութեամբ:

Այժմ փորձագէտները հարց կուտան թէ կարելի՞ է արդեօք քորթիզոնով դարմանումը երկարել անորոշ ժամանակով ու կարեւոր քանակութեամբ մը: Անոնք կը տարակուսին թէ դեղձերու գերարտադրութիւն մը հետեւաբար նաեւ շնչերակային բարձր ճնշում մը յառաջ գայ ու թերեւս կիներու մօտ գերութեան եւ դէմքի մազերու երեւում:

Հետազօտիչները կը խորհին նաեւ մարդկային մարմինը մղել արտադրելու դարմանումի բնական նիւթը՝ գեղձերու միջոցաւ: Նոյնպէս կը փորձեն քորթիզոնը ստանալ հասարակածային կարգ մը բոյսերէ:

Մօտիկ ապագան ցոյց պիտի տայ թէ այս գիւտը որքան կարելի պիտի ըլլայ օգտագործել յօգուտ մարդկային առողջապահութեան:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ Մատենադարանին մէջ կը գտնուին ամէնէն մեծ եւ ամէնէն փոքր հայերէն ձեռագիրները:

Հսկայ ձեռագիրը որ կը կոչուի «Տօնական Ճառընտիր», գրուած է 1204ին եւ այնքան մեծ է որ սովորական սեղանի մը վրայ կարելի չէ տեղաւորել: Առանց կողքի կը կշռէ 36 քիլօ եւ բաղկացած է 636 թերթ մագաղաթէ: Այդքան մագաղաթ ունենալու համար հարկաւոր է նոյնքան ոչխարի մորթ:

Գիրքը հաւաքածոյ մըն է զանազան ճառերու: Լուսանցքները զարդարուած են մանրանկարչութեամբ: Ձեռագիրը գրուած է Վարդան Կարինեցիի ձեռքով երեք տարուան ընթացքին: Երբ տէրը՝ Աստուածատուր Բաբերդցին կը բանտարկուի, կը բռնագրաւուի նաեւ այս թանկագին ձեռագիրը: Յետոյ բերուած է Մշոյ Ս. Ղազար վանքը:

Ամէնէն փոքր ձեռագիրը տօնացոյց մըն է գրուած 1434ին Կաֆա (Խրիմ): Ձեռագիրը կը բաղկանայ 103 թերթ մագաղաթէ, աւելի փոքր է լուցկիի սովորական տուփէն եւ կազմով միասին կը կշռէ 19 կրամ: Լուսանցքներուն մէջ կան բազմագոյն նկարներ եւ զարդագրեր:

Գաղութէ գաղութ

ՏԱՐՕՆ – ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հալէպի Երիտ. Միութեան անդրանիկ ձեռնարկը տեղի ունեցած է Փետրուար 26ին։ Այս Միութիւնը ունեցած է օգտակար գործունէութիւն մինչեւ երկրորդ աշխարհամարտը։ Որոշ ատեն մը կազմալոյծ վիճակի մէջ մնալէ վերջ, կը վերակենդանանայ։ Նպատակն է տարագիր բազմութիւնները Հայ պահել, իրենց հայրենի յիշատակներով, բարքերով, աւանդութիւններով։ Միութիւնը նախ պիտի ծանօթացնէ բոլոր Տարօնցի երիտասարդները իրարու, խոր կապեր հաստատելով անոնց միջեւ։ Պիտի սորվեցնէ տոհմիկ պարերը, վառ պիտի պահէ Տարօն աշխարհի ոգին, որով ներշնչուեցան եւ գործեցին հայ յեղափոխութեան նուիրական դէմքերը.— Ծերունի Մակարէն մինչեւ Գէորգ Չաւուշ։ Կենդանի պահել Սասնոյ գաւառական բարբառը, սիրցնել Հայաստանեայց Եկեղեցին, հայ լեզուն, մանաւանդ հայ գրականութիւնը կազմակերպելով դասախօսական շարքեր։

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՏՐԻՊՈԼԻՍՈՅ (Թրիփոլի) մէջ Հայերու թիւը կրկնապատկուեցաւ, երբ ամերիկեան քարիւղի ընկերութեան Միջին Արեւելքի կեդրոնատեղին Հայֆայէն փոխադրուեցաւ այդ քաղաքը։ Պէյրութէն եւ Պաղեստինէն պաշտօնէութիւնը հոն փոխադրուեցաւ։ Ներկայիս գաղութը կը հաշուէ 2500 հոգի որ մեծ հոգածութեամբ կը տանի երկու դպրոցներու եւ եկեղեցիի աշխատանքները։ Ինչպէս գրած էինք, վերջերս կազմուած է Եկեղեցիի Շինութեան Յանձնախումբ մը, որուն նպատակն է նիւթական միջոցներ ճարել, սեփական դպրոց եւ եկեղեցի շինելու համար։ Հ. Մ. Ը. Մ.ը հիմնած է «Նաւասարդ» ակումբը քաղաքին մէջ, իսկ ուրիշ մը Մինայի (ծովեզերեայ թաղամասը)։ Հ. Մ. Ը. Մ., Օգնութեան Խաչ, եւ ուրիշ միութիւններ եռանդով կ'աշխատին։ Տեղի կ'ունենան նաեւ դասախօսական հաւաքոյթներ, տեղական կամ Պէյրութէն հրաւիրուած դասախօսներով։ Մշակութային Միութիւնը կը ջանայ սիրցնել հայկ. մշակոյթը օտար վարժարանէ շրջանաւարտ հայ երիտասարդութեան։ Վերջերս տեղի ունեցաւ վիճաբանական հաւաքոյթ մը Հայ կնոջ տունէն դուրս կատարած աշխատանքի մասին։ Ընկեր Գ. Իփէկեան (Պէյրութէն) խօսեցաւ թատրոնի մասին, շեշտելով թէ հայերէն լեզուի ճոխացման եւ զտման մէջ հայկական թատրոնը մեծ դեր կատարած է պայքար մղելով թրքախօսութեան դէմ։ Այսինքն, հայկական թատրոնը դարձած է իմացական բեմ, եւ ոչ թէ միայն թատերական բեմ։ Ներկայացումները առնուած ըլլալով մեր պատմութենէն, զարկ տուած են ազգ. գիտակցութեան։ Երկրորդ դասախօսութեան մը մէջ, ընկեր Իփէկեան շեշտեց արդի երիտասարդութեան անտարբերութիւնը ազգային հարցերու մասին, բաղդատելով իր սերունդի երիտասարդութեան հետ։ Մշակութային միութիւնը կազմակերպած է երգչախումբ մը։ Յաջողած է նաեւ 500 լիբ. ոսկի տրամադրել Թաղ. խորհուրդին։

ՀԱԼԷՊԻ Նահանգապետութիւնը գրութիւն մը ուղղած է առաջնորդ Զարեհ եպիսկոպոսի, որպէսզի հրաւիրէ 18 տարեկանէն վեր հայ այրեր՝ արձանագրուելու թաղապետութեանց մօտ, տիրանալու համար իրենց իրաւունքներուն։ Նկատուած է որ վերջին քանի մը ընտրութեանց հազարաւոր Հայերու անունները պակաս եղած են ցանկերուն վրայ։

ՇԻՐԱԶԻ մէջ (Իրան) Հայերը հաստատուած են Շահ Աբբասի գաղթականութենէն առաջ։ Գաղթականութեան ատեն 500 տուն կը հաշուէին։ Հետզհետէ պակսելով 1850ական թուականներուն ունեցած է 7 տուն (35 հոգի)։ Իսկ 1872ին հինգ տուն վաճառականներ։ Այժմ ունի 36 տուն (100 հոգի)։ Մեծ մասով գործի մարդիկ են։ Ազգային դպրոց չունին։ Ունին միայն հարիւր գիրքերով գրադարան մը Դրօրի տան մէջ։ Ունին հին եւ գեղեցիկ եկեղեցի մը, Ս. Աստուածածին։ Քահանան է Յ. Տէր Յովհաննիսեան։ Կան հին արձանագրութիւններ ինչպէս եւ յախճապակեայ զինանշան մը որուն մէջտեղը քառակուսիի մը վրայ նկարուած եւ առիւծ մը, վիշապ մը, արծիւ մը եւ ցուլ մը, նշան Հայոց թագաւորական չորս հարստութեանց։ Մէջտեղը Ս. Աստուածածինի պատկերն է, իսկ տակը Մասիսը, Նոյեան տապանը վրան։ Քառակուսիի կողմերը կան երկու առիւծներ, վրան հայկական մեծ թագ մը, եւ վրան խաչ։ Թագը ձեռքերով կը պահեն երկու հրեշտակներ։ Քառակուսիին ներքեւ նոյն յախճապակիին վրայ մակագրուած է «նշանք հայ թագաւորաց»։ Կան պարսկերէն եւ ռուսերէն արձանագրութիւններ։ Եկեղեցին շինուած է բարեյիշատակ Յովհաննէս Աւետումեանի կողմէ։ Բակին մէջ կան մարմարէ տապանաքարեր։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԷՆ Հայուհի մը Օր. Ալիս Հիւսիսեան (դուստրը Ծապլին Գարահիսարցի Գառնիկի), Սան Ֆրանչիսկօ հասած է։ Օրիորդը թէ դաշնակահարուհի է եւ թէ երգչուհի։ Կը խօսի սահուն հայերէն, ինչպէս եւ անգլերէն, չինարէն, ֆրանսերէն եւ ռուսերէն։

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. պատրիարքարանը 500 ոսկի նուիրած է Էսկիշէհիրի աղէտեալներուն համար, Յունաց պատրիարքարանը հազար ոսկի եւն.։

ԲԺ. ՎԱՐԴԳԷՍ ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ որ կը պաշտօնավարէր Թէհրանի բժշկական կաճառին մանրէաբանական տարրալուծարանին մէջ, յաջողութեամբ անցընելով մրցումը, ստանձնած է նոյն աշխատանոցի վարիչ պատասխանատու պաշտօնը։

ԻՐԱՆԻ Թէնիսի խոյեան մարզիկ Ժօրժ Աֆթանդիլեան մեծ պատիւներու արժանացած է Փաքիստանի մէջ, ուր կը գտնուէր վերջերս, մրցումներու համար։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ մարմինը ընդլայնուած է Մարտ 5ի ժողովին մէջ, սկաուտ անդամներով (եղբայրներ, Ստեփան Գըլըքեան, Վահէ Մանուկեան, Յարութիւն Տապաղեան, արենուշներու աւագ–խմբապետուհի քոյր Տիրուհի Ընքապապեան), ինչպէս կը հաղորդեն Մարտ 11 թուակիր դեկոյցով մը։ Այսուհետեւ, մանուկի որեւէ խնդիր, կամ ինքնաբերաբար միութեան վերադառնալու ցանկութիւն ունեցողներուն պարագան, նկատի պիտի առնուին միայն դիւանին կողմէ։ Որոշուած է զարկ տալ միջին եւ հարաւային Ֆրանսայի ենթաշրջաններու մէջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտական շարժումին։

Տարեկան ընդհ. բանակում Օգոստոսին, իբրեւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Արիներու երեսնամեակի ճամբար, կը մասնակցին կանոնաւոր սկաուտները եւ այն նորեկները որոնք Մայիսէն առաջ կ'արձանագրուին, իրենց ծնողքին կողմէ ներկայացնելով գրաւոր յանձնառութիւն՝ շարժումին հետեւելու կանոնաւորապէս առնուազն չորս տարի։

Այս բանակումին կը մասնակցին պաշտօնապէս Աղեքսանդրիոյ սկաուտները (Եգիպտոսէն), և սկաուտներ Յունաստանէն։ Պիտի հրաւիրուին նաեւ Լիբանանի, Սուրիոյ, եւ Երուսաղէմի սկաուտները։ Կազմակերպութեան միակ հասցէն.— HOMENETMENE, 8 rue Villebois-Mareuil, Վէնսէն, (Սէն),— հեռաձայն CEN. 71.39։ Թիւ C.C. P. 363.138, Paris։

Դեկոյցը կը հրաւիրէ ծնողները 8էն 16 տարեկան զաւակները յանձնել Հ. Մ. Ը. Մ.ի Արիներուն կազմակերպութեան։ Հայ սկաուտական շարժումը կը շարունակէ, ամուր կառչած «Բարձրացիր, բարձրացուր»ին։ — Ընդհ. քարտուղար՝ Ժ. Մինթանեան

ԴԱՍ ՄԸ՝ 3800 ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

3800 տարի հնութիւն ունեցող մարդասպանութեան դատավարութեան արձանագրութիւն մը գտած են վերջերս ամերիկացի հնախօսներ Պարսկաստանի մէջ, պեղումներու ատեն։ Արձանագրութիւնը գրուած է 2×4 մատնաչափ աղիւսէ պնակիտի մը վրայ։

Պնակիտը որ կը նկարագրէ դատավարութիւնը երեք այր եւ մէկ կնոջ որ սպաննած են կնոջ ամուսինը 1850ին (Ն. Ք.), գտնուած է Նիփուրի մօտ, Պաղտատէն հարիւր մղոն դէպի հարաւ, Շիկագոյի եւ Փէնսիլվանիոյ համալսարաններու հնախոյզներուն կողմէ։

Ահաւասիկ թարգմանութիւնը .—

1850ի (Ն. Ք.) ատենները երեք այրեր սպաննեցին Մեհեանի պաշտօնեայ մը եւ տեղեկացուցին կնոջը՝ Նինա – Տատային։ Կինը տարօրինապէս պահեց անոնց գաղտնիքը եւ լուր չտուաւ իշխանութեանց։ Սակայն մէջտեղ ելաւ սպանութիւնը եւ Ուրինուրթա թագաւորը, որ Իսինի իր մայրաքաղաքին մէջ կ'իշխէր, յղեց խնդիրը Նիփուրի Քաղաքացիներու Ժողովին, որ կը ծառայէր իբրեւ դատական ատեան։

« Դէպքը պատմեցին եւ ժողովին ինը հոգին պահանջեցին մահուան պատիժ երեք այրերուն ինչպէս եւ մեռած մարդուն կնոջ համար։ Երկու հոգի ոտքի ելան պաշտպանելու համար կինը, առարկելով թէ մարդասպանութեան մասնակցած չէր։

« Ժողովը ըստ երեւոյթին համոզուեցաւ։ Մեռած մարդը չէր հոգացած կնոջ ապրուստը, հետեւաբար ինչո՞ւ լուռ պիտի չմնար։ Երեք այրերը գլխատման դատապարտուեցան մեռած մարդուն աթոռին առջեւ եւ Նինա – Տատան ազատ արձակուեցաւ »։

ԷԳ ՇՈՒՆ ՄԸ ՅՕՇՈՏԵՑ քսան ամսուան աղջնակ մը, Սեվռի մէջ (Փարիզ), երբ կը խաղար հարեւանին պարտէզը, որջին մօտ։

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կուսակցութեան նախկին նախագահ, Հէրպըրթ Լասքի, մեռաւ ցնցդատապի մը հետեւանքով։ 56 տարեկան էր, հեղինակ՝ աւելի քան քսան գիրքերու։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (39)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Է.

— Կան, ես մոռացայ այնտեղից սկսել ... Ահա ասում եմ՝ նկարել, ինչպէս այս պատկերներն են նկարել։

— Ցեսո՞յ։ — Գեղեցիկ բան է, չէ՞։

— Սուրբ բան է...

— Ես շատ եմ սիրում ... Մի քանի օր է, ես նայում եմ, նայում եւ սիրտս շատ է ուզում վերցնել ու նկարել։ Դժուար է, ինչ խօսք... Բայց ես գիտեմ, որ անկարելի չէ. օրինակ՝ ինչո՞ւ ես չեմ կարող օրինակել այս պատկերը։

— Ինչո՞ւ չես անում։

— Ամէնից առաջ հարկաւոր են գոյներ։ Մեր տանը մի քանի տեսակ կան, բայց դրանք քիչ են։ Երկրորդ ...

Նա կանգ առաւ, չէր՝ վստահանում շարունակել։

— Ի՞նչ, հարցրեց դայեակը։

— Ես օրինակել չեմ ուզում, այլ նայել ու այնպէս նկարել։ Տեսնում եմ օրինակ, քեզ եւ նկարում եմ քո պատկերը գոյն – գոյն թանաքներով ...

— Դու, ուրեմն, սուրբի պատկեր չես նկարում ...

Մեհրիի այս խօսքերը արտայայտում էին մի տեսակ երկիւղ։ Գայիանէն էլ երկիւղ զգաց, ուստի պատասխանեց դժուարութեամբ, համարեա ամաչելով։

— Ոչ, ես ուզում եմ նկարել կենդանի մարդկանց ...

— Դա մեղք է։ — Մեղք ...

— Այո... կենդանի մարդկանց պատկերները չեն դնում եկեղեցում եւ գրքի մէջ ...

Գայիանէն կանգ առաւ, մտածութեան մէջ ընկաւ։ Բայց յանկարծ գտաւ ելքը։

— Կը հարցնեմ մայր Հեղինէից, եթէ կարելի լինի ...

— Բոլորովին չհարցնես։ Նա կը բարկանայ, նա ինքն էլ քեզ կ'ասէ, որ պատկերը սուրբի պատկեր պիտի լինի... մնացածը սատանայական է։

— Սատանայական... բացականչեց աղջիկը, լայն բաց անելով իր աչքերը։

Նա ապշած էր, բոլորովին չէր հասկանում այդ նոր բանը։

— Այո, միթէ՞ չես հասկանում, որ ինչ որ Աստուծունը չէ, սատանային է պատկանում։

— Բայց ես ոչ եկեղեցու համար եմ ուզում նկարել, ոչ էլ գրքի համար։

— Հապա ո՞ւմ համար։

— Ինձ, քեզ, մայրիկի, Յովսէփի եւ ուրիշների համար։ Կը նայենք եւ կը տեսնենք։

— Եւ ի՞նչ։ — Ախ, Մեհրի ... Գեղեցիկ բանը ինչի՞ համար է... ինչո՞ւ դու գովում ես Սանդուխտին, որ այնպիսի գեղեցիկ ծաղիկներով գորգեր է գործում։ Գիտե՞ս, գոյներ չկան։ Օրինակ, ես ուզում եմ մի գոյն, որ այն մեր տեսած աղջկայ դէմքը նկարէ ...

— Էլի նա՞։ — Միտքս ասում է, որ միայն նրան կարող եմ լաւ նկարել։ Այժմ էլ նա աչքիս առջեւն է։

— Ախ, Գայիանէ, դու կարող ես մարդ սպանել, յանկարծ բացականչեց Մեհրին մի այնպիսի խիստ եղանակով, որ մինչեւ այդ անծանօթ էր Գայիանէին։ Այդ ձայնի մէջ դայեակը խառնել էր բարկութիւնը ղառն զանգատի հետ։

— Ի՞նչ ես քեզ համար ցաւ չինել այդ գժին ..

Աղջիկը չտապեց հանգստացնել պառաւին։ Նա ծիծաղեց ու նրա գիրկն ընկաւ։

— Ցաւ, ասաց նա։ Ես ցաւ չունիմ ... ես ... կարմիր խնձոր եմ։ Բայց տես, Մեհրի։ Ես շատ փորձեր արի եւ ոչ մէկն էլ չյաջողուեց։ Չեմ հաւանում։ Սրանք բոլորովին այն չեն, ինչ ես եմ ուզում։ Զարմանալի է...

Այդ խօսքերի հետ նա համարեա դողալով բաց արաւ մի քանի կտոր թղթեր, որոնց վրայ երեւում էր մի մարդու նկար, ապա խորին երկիւղածութեամբ նայեց Մեհրիին, ինչպէս նայում է աշակերտը, որ իր ստեղծագործութիւնը հանում է խստապահանջ ուսուցչի հայեացքի առաջ։ Եւ կարմրելով շփոթուած, նա շարունակեց թոթովել.

— Զարմանալի է, քանի գրիչը չեմ վերցրած, ինձ թւում է թէ ամէն ինչ կարող եմ շատ հեշտ նկարել։

Պառաւի դէմքը ցուրտ էր, անհրապոյր։ Նա չուզեց էլ երկար նայել միայն նրա շրթունքի վրայ անցաւ մի թեթեւ շարժում, որ հեգնութիւն էր արտայայտում։

ԼԷՕ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ կատարուեցան կիրակի օր, մասնակցութեամբ տասը միլիոն քուէարկուներու։ Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Թիթօ եւ ընկ. յաղթանակը շահած են 95 առ հարիւր համեմատութեամբ։ Իւրաքանչիւր ընտրող իր քուէն կը ձգէր երկու անգամ, մէկը՝ դաշնակցային խորհուրդին (405 անդամ), միւսը՝ ժողովուրդներու խորհուրդին համար (215 անդամ)։ Ամէն ընտրող ձգախէժէ գնդիկ մը կը ձգէր «Ժողովրդական ճակատ»ի տուփին մէջ։ Իսկ եթէ հակառակ էր այդ ցանկին, կը ձգէր ուրիշ տուփի մը մէջ ուր թեկնածուներու ցանկ չկար։ Ընտրական օրէնքին համաձայն, բռունցքը սեղմելով կը կոխէր իւրաքանչիւր տուփին մէջ, յետոյ քաշելով կը բանար ափը, ապացուցանելու համար թէ քուէարկած է։

ՔՍԱՆ ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼՆԵՐ պիտի դատուին համաձայն վնասարարութեան օրէնքին, որ քուէարկուեցաւ վերջերս։ Ամբաստանեալներէն 13ը այրեր են, 7ը կիներ, բոլորն ալ ձերբակալուած՝ Բրոանի մէջ (Լիոնի մօտ), ուր փորձած էին խափանել զինամթերքի բեռնաւորումը։

17 ՀՈԳԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ Կրընոպլի մէջ, կէս գիշերին յարձակած ըլլալով քաղաքապետարանին վրայ, առաջնորդութեամբ համայնավար երեսփոխան Մուսմոյի, որ վերջերս արտաքսուած էր Ազգ. Ժողովէն։ Թերթերը կ'ըսեն թէ ոստիկանները քարկոծուեցան երբ կը փորձէին կասեցնել ցուցարարներու թափօրը։

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ.— Կազի եւ ելեկտրականութեան 70.000 բանուորները վերսկսան աշխատանքը։ Դեռ չեն աշխատիր մետաղագործական հաստատութեանց 150.000,, շինութեանց 40.000, ընկերային ապահովութեան 30.000 եւ հիւսուածեղէնի 4000 բանուորներ։ Օփերայի, Օփերա Քոմիքի եւ միւս երեք ազգ. թատրոններու աշխատաւորներու պայմանագիրները ջնջուեցան։

ԹՐՔԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒ մը ջախջախուելով մոխիր դարձաւ Անգարայի մօտ։ Տասնըվեց հոգի մեռան, մէջն ըլլալով ամերիկացի կին մը եւ իր ճարտարագէտ ամուսինը, որ ձեռնարկած էր ելեկտրական ուժի կայան մը շինելու Զոնկուլտաքէն Իզմիր։

85 ՈՒՂԵՒՈՐՆԵՐ իջած էին Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանը, Միւնիխի մօտ, չեխական երեք օդանաւերով, ինչպէս գրած էինք կիրակի օր։ Վերջին լուրերու համաձայն, այս ուղեւորներէն 58ը կ'ուզեն վերադառնալ, սխալմամբ ճամբէն շեղած ըլլալով, միւս 27ը ապաստան խնդրած են։ Օդանաւերէն մէկը միայն բռնի փոխած էր ճամբան, սպառնալիքի տակ։ Նոյն աղբիւրին համաձայն քաղաքական կարեւոր դէմքեր չկան ուղեւորներուն մէջ։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը արգիլեց սուրիական ապրանքներու ներածումը, նոյնիսկ եթէ մաքսատուրք վճարուած ըլլայ։ Առ այժմ թէ քաղաքական եւ թէ տնտեսական յարաբերութիւնները խզուած են երկու հարեւան երկիրներուն միջեւ։

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ զէնքեր գտնուեցան Ալժերիոյ Կուէլմա, Ֆիլիփվիլ եւ Սուք Ահրազ քաղաքներուն մէջ, խուզարկութեան մը հետեւանքով։ Ձերբակալուեցան քսան կասկածելիներ։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ կիրակի գիշեր հրդեհ ծագեցաւ արքայական պալատին մէջ, բայց կարելի եղաւ անմիջապէս մարել։— Կառավարական տագնապը չէ լուծուած տակաւին։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ խնդիրը քննելու համար, Ազգաժողովին նախագահը, զօր. Ռոմուլօ առաջարկեց գիտնականներու համագումար մը հրաւիրել։ Ընդհ. քարտուղարն ալ կ'առաջարկէ բացառիկ նիստի հրաւիրել Ապահովութեան Խորհուրդը։ — Մասնագէտ մը զեկուցում տալով Մ. Նահանգներու հիւլէական յանձնաժողովին առջեւ, ըսաւ թէ պատրաստ են աւելի քան 300 միլիառ տոլար ծախսել, եթէ կ'ուզեն «բացարձակ ապահովութիւն ձեռք բերել հիւլէական յարձակման մը դէմ»։

ՊԵԼՃԻՈՅ նոր դահլիճը կազմելու պաշտօնը յանձնուեցաւ Պ. Ալպէռ Տըվէզի, որ 68 տարեկան է եւ անդամ ազատական կուսակցութեան։ Խորապէս մտահոգ՝ երկրին կացութեան մասին, Պ. Տըվէզ յայտարարեց.— «Միապետութիւնը վտանգուած է, երկրին ճակատագիրը նոյնպէս։ Տնտեսական հեղինակութիւններ կը թախանձեն ելք մը գտնել, որպէս զի երկիրը տնտեսապէս չմեռնի»։ Ազատական կուսակցութիւնը համաձայն է թագաւորին վերադառնալուն, պայմանաւ որ ինքնաբերաբար հրաժարի գահէն։ Եթէ թագաւորին կուսակիցները յամառին, կը վախցուի որ արիւն թափի։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ, Պ. Ռոպէռ Շուման, ճառ մը խօսելով իր կուսակցութեան ազգ. համագումարին մէջ, յայտարարեց թէ միջազգային կացութեան ներկայ հանդարտութիւնը հետեւանք է արեւմտեան պետութեանց հաստատակամութեան՝ Խ. Միութեան հանդէպ։ Գերմանական հարցին առթիւ ալ ըսաւ թէ կրնայ լուծուիլ միայն եւրոպական շրջանակի մէջ։ «Անհրաժեշտ է բազմապատկել ամէն տեսակ հանդիպումները, բայց գործել աստիճանաբար»։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Երեկոյթ-պարահանդէս

Ապրիլ 2ին ժամը 16էն 24, Salle Jean Goujonի վերի սրահներուն մէջ։

Attractions — **Orchestre**

Ճոխ պիւֆէ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ԹԱՏԵՐ. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Ապրիլ 1ին շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Patronageի սրահին մէջ, 32 rue Danton, Kremlin Bicêtre։

Կը ներկայացուի ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ
Ղեկավարութեամբ ընկեր Զ. Ղարիպեանի
Սիրայօժար մասնակցութեամբ Ադամեան Թատերախումբին։
Մուտքը 100 եւ 150 ֆրանք։
Իջնել Փորթ տ'Իթալի։

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ

10 Ապրիլ, Զատկի Մեռելոցի օրը, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Salle de la Mutualité։ Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Հրայր խումբին։

Տարեկան պարանցիկ ցերեկոյթ

Կազմակերպուած ՀՕՈՒԸՐՍ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ կողմէ, կիրակի 2 Ապրիլ, ժամը 15.30էն 23.30։
SALON DE L'HOTEL DES DEUX MONDESի մէջ, 22 Ավընիւ տը լ'Օփէռա, մեթրօ Փիրամիտ կամ Օփէռա։

Ճոխ պիւֆէ, գեղարուեստական բաժին։
Նուագախումբ՝ JAMES ERIKSSON։
Տոմսերը ապահովել նախկին սաներէն։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՕՐԸ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի կողմէ, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին Սալ ժան տ'Արք։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Առաջին անգամ ըլլալով պիտի ներկայացուին ողբերգութիւն մը՝ ՄԱՀԸ

եւ ԵՐԿՈՒ ՉԱՒԵՇՏՆԵՐ

Կը նախագահէ ընկեր ՅԱԿՈԲ ՊԵՏԻԿԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՉ ՏԱՍՆԱՊԵՏԵԱՆ
Մուտքը հրաւիրատոմսով։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի 1950ի միջմասնաճիւղային մրցումները տեղի կ'ունենան Ալֆորվիլի մէջ (Փարիզ)։

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբը կը մեկնի Ապրիլ 7, ուրբաթ իրիկուն։ Փափաքող անդամները ու հայրենակիցները կրնան ընկերանալ մարզիկներուն, 30 առ հարիւր զեղչով (շոգեկառք)։

Արձանագրուելու համար դիմել Հ. Մ. Ը. Մ.ի հաւաքատեղին, Bar du Globe, 7 Bld. d'Athènes, երկուշաբթի եւ շաբաթ իրիկունները ժամը 20էն 22, եւ կամ եղբայրներ Վահրամ Պապիկեանի, 11 Place des Marseillaises ու Վարդգէս Մրճոյեանի, 6 rue de l'Ecole ամէն օր։

ՀԱՅ ԴԵՐՁԱԿՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Հրատարակութեան համար պատրաստ է
Երկար ատենէ ի վեր սպասուած
«ՀԱՅԵՐԷՆ ՁԵՒԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՄԵԹՈՏ»ը

Անհրաժեշտ հրատարակութիւնը որ գնահատուած է Արհեստակցական շատ մը մարմիններէ եւ պատրաստուած տարիներու փորձառութեամբ եւ պրպտումներով։

Իւրաքանչիւր հայ դերձակ որ կը փափաքի ունենալ հայերէն լեզուով, արդիական եւ դիւրըմբռնելի ձեւագիտութեան մեթոտ մը, այժմէն պէտք է արձանագրուի, առանցկանխիկվճարման, փութացնելու համար անոր հրատարակութիւնը։

Գինը 1500 ֆրանք։
Դիմել հեղինակին.— **P. TOURIKIAN**
133 Bld. de la Liberaton, Marseille C.C.P. 74134

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կը խօսի ընկեր Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Հայ ազգին ծագումը»։ — Հայերէնի դասընթացք ժամը 8էն 9։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ 29 Մարտ, չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Ահարոնեան սրահը, rue des Convalescents։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՓԱՐԻԶԻ Ուս. Միութեան հրաւէրով այս հինգշաբթի ժամը 21ին, Մարի Նուպար Ուսանողական տան մէջ, 57 Պուլվ. Ժուրտան, պիտի խօսի Ճինճեան։ Նիւթը՝ «Յ. Այվազովսքիի կեանքն ու գործը»։ Պիտի ցուցադրուի նաեւ նկարիչին գլուխ գործոցները։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ս. ԽԱՉ ընկերակցութեան կողմէ, ի նպաստ հայ հիւանդներու եւ կարօտեալներու։

Բարձր հովանաւորութեամբ LOUIS MARINի
Maison des Centrauxի մէջ, 8 rue Jean Goujon, mé tro Champs Elysées, կիրակի 16 Ապրիլ ժամը 16էն կէս գիշեր։

Գեղարուեստական բաժին, պիւֆէ, նուագախումբ։ Ձեր տոմսերը ապահովել Ets. Vimax, 25 rue de Trévise կամ Ս. Խաչ եկեղեցիէն, 10bis, rue Thouin, Paris (5)։

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայ երիտասարդ հաշուակալ մը, որ երկար ատեն աշխատած է առեւտրական գրասենեակներու մէջ։ Դիմել Պ. Վարդանեանի, 14 rue Manin, Paris (19)։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Արշալոյս Կիւլէսէրեան (ծնեալ Գրիգորեան) կը փնտռէ իր եղբայրները՝ Արտաշէս, Երուանդ եւ Ռամսես Գրիգորեաններ, հօրեղբայրը՝ Քրիստափոր Գրիգորեան, հօրաքրոջը զաւակները Լիւսիա եւ Աւետիս Աւետիքեաններ (Մարաշցի)։ ինչպէս նաեւ Լեւոն եղբօրը աղջիկները՝ Փելա, Սօնա եւ Յասմիկ, Ներսէս եղբօրը տղան՝ Վահրամ, որոնք Անգլիա կը գտնուին։ Ասոնցմէ Երուանդը տեսնուած է Յունաստանի որբանոցներուն մէջ։ Տեղեկացնել Տիկին Ա. Կիւլէսէրեանի, 13 rue Descartes, Անիէռ (Սէն), Ֆրանսա։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Տիկին Եպրաքսէ Տէմիրճեան (Էվէրէկցի) կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Գրիգոր Տէմիրճեան, եւ մօրաքոյրը՝ Գեղանոյշ Գանձապետեան (վերջինը Յունաստանէն Ամերիկա մեկնած է)։ Տեղեկացնել Տիկին Տէմիրճեանի, 14bis Ave. Bosquet, Paris (7)։

Կը խնդրուի Ամերիկայի թերթերէն արտատպել։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

15էն 18 տարեկան աշկերտ մը (apprenti), տղայ կամ աղջիկ, նպարավաճառատան մը համար։ Բնակութիւնեւ ուտելիք ապահովուած, եթէ Փարիզ չի բնակիր։ Լաւ վճարում։

Դիմել՝ Աղաբեկեան, 38 rue de Varennes, Paris (7)։

Փաստաբան – խորհրդական
ԳՐ. Մ. ԹԷԼԼԱԼԵԱՆ (ԳՐԻՄԻԹԷԼ)

Ամէն տեսակ իրաւագիտական գործեր եւ գրութիւններ, մասնագէտ փողոցի արկածներու եւ ամուսնալուծումի դատերու։

Ժամը 3էն 5 եւ ժամադրութեամբ
Հեռախօս Trudaine 18 - 58
46 rue Lamartine, Paris (9)
métro Cadet կամ N. D. de Lorette

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Ru eDamesme – (13)
Le Gérant: A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 փր., Տար. 1600, արտ. 2500 փր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 փր. C.C.P.Paris 1678–63
Mercredi 29 MARS 1950 Չորեքշաբթի 29 ՄԱՐՏ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6114–Նոր շրջան թիւ 1525 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՑՈՐԵՆԸ ԵՒ ՑԱՐԴԸ

Այո, հարեւանցի ակնարկ մըն ալ պիտի բաւէր, հաստատելու համար թէ նորէն լայն տեղ կը բռնեն քաղաքական տեսութիւնները՝ հայկական մամուլին մէջ։

Ոչ գրաքննութիւն կայ, ոչ ալ զանազան կաշկանդումներ՝ Արտասահմանի մէջ, բաց ի արտակարգ պարագաներէ կամ յետամնաց շրջաններէ։

Ուրեմն կրնանք շօշափել, մշակել ամէն տեսակ նիւթեր։ Ազգային, ընկերային, տնտեսական։ Առանց անտեսելու միջազգային – քաղաքականը։

Ի՞նչ կը տեսնենք, իրականին մէջ։

Իբրեւ ընդհանուր երեւոյթ, շատ քիչեր կը դիմանան «քաղաքական տեսութիւն» գրելու փորձութեան։

Եւ կը գրեն թխելով։ Առանց սերտելու, մշակելու։

Ցաճախ տեսակէտներն ալ մութ են։ Ի զուր կը փնտռէք յստակ ձեւակերպում։

Իսկ արտայայտութեան եղանակները մեծ փոփոխութիւն մը չեն կրած։ Մանաւանդ եթէ յօդուածագիրը տարէց է կամ հնոտի դասընթացքներու հետեւած։ Ամէն պարագայի մէջ, անփոյթ կամ անընդունակ։

Անշուշտ քաղաքական տեսութիւնները, ինչպէս լուրերը, անբաժան մասը կը կազմեն օրագրութեան։ Մանաւանդ մեր ժամանակներուն մէջ։

Օրաթերթ կամ պարբերաթերթ պարտաւոր են, օրուան լուրերուն հետ, լուսաբանել միջազգային անցուդարձը։ Բացատրել «ինչ կ'անցնի կը դառնայ»ն։ Արթուն պահել հանրային կարծիքը։ Այլապէս կորսնցուցած պիտի ըլլային իրենց գոյութեան իրաւունքը։

Ուրեմն ինչո՞ւ կը գանգատինք։

Անոր համար որ, քաղաքական տեսութիւն գրելու, միջազգային լուրեր հաղորդելու եղանակները ընդհանրապէս կը շարունակուին աւանդական դրութեամբ։ Նոյն տժգոյն, ձուլածոյ միօրինակութեամբ։

Միւս կողմէ չափազանց լայն տեղ կը բռնեն։ Մեծ մասով՝ ամբողջ սիւնակներ։ Խառն ի խուռն։ Շռնդալից խորագիրներով, ինչպէս Պոլսոյ մէջ։

Շատ մը պարագաներու մէջ, պիտի կրնայինք ըսել թէ միտք մը չէ որ կը վարէ քաղաքական լրաքաղը կամ տեսութիւնը, այլ ձեռք մը։

Կը թուի թէ տողերը իրարու տակ շարուած, սիւնակներ կազմած են պատահաբար։ Ցորենն ու յարդը իրար խառնուած։

Այնպէս որ, ընթերցողը կամ բան չի հասկընար։ Եւ կամ, փոխանակ ճշդիւ լուսաբանուելու, կը խրի անստուգութեանց մէջ։

Նոյն ձեւով, լուրերն ալ խառն ի խուռն տպաւորութիւն մը կը ձգեն։ Ցաճախ կը հարկադրուիք հանելուկներ լուծել, իմանալու համար կացութեան ընթացքը։

Շատերուն համար, ամէնէն դիւրին սեռն է միջազգային – քաղաքական տեսութիւնը։ Գետին մը որ մասնաւոր ուշադրութիւն չի պահանջեր եւ ուր կրնաս արշաւել առանց աջ – ձախ նայելու։

Մինչդեռ, ամէնէն փափուկ եւ բազմապահանջ ճիւղն է քաղաքական լրագրութիւնը։ Մանաւանդ երբ նկատի առնենք մեր հիմնական պահանջները։

Լուր տալու ձեւն անգամ մասնաւոր աշխատանք եւ հոգածութիւն կը պահանջէ, որպէսզի նպատակին ծառայէ եւ ոչ թէ կեր ճարէ սրճարանային քաղաքագիտութեան։

Ինչպէս որ եւ է տեսութիւն, քաղաքականն ալ կոչուած է ոչ միայն դէպքերու ընթացքը, իմաստը վերլուծելու, բացատրելու, այլեւ նպաստելու ընդհանուր զարգացման։

Մնաց որ, պահանջները կը տարբերին գաղութէ գաղութ։

Պայման չէ որ իրար գերազանցելու փորձեր կատարուին դիւանագիտական անդաստանին մէջ, երբ այնքան անկոխ գետիններ կան, կարօտ՝ ուսումնասիրութեան եւ աշխատանքի։

Կ'ուզէինք առանձին շօշափել այս խնդիրը, որ բախտին ձգուած է, մեր բոլոր գաղութներուն մէջ։

Հարկ է ցանկապատ մը քաշել ինչպէս բանկալին, նոյնպէս դիւանագիտական մարզադաշտին առջեւ, որպէսզի կարենանք լայնօրէն զբաղիլ մեր հիմնական հոգերով։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՅԱՆՈՒՆ ԻՆՉԻ՞

Կ'ըսեն թէ ամբոխներն են որ կը կառավարեն այսօր։

Ո՞րքան ճիշդ է այս տեսակէտը։ Երբեմն հաստատական եւ յաճախ ժխտական պատասխան կը տրուի զանազան բանիմաց մարդոց բերնով, բայց դժուար է ճիշդ եզրակացութիւն հանել։

«Մասսա»ներու ներկայացուցիչներ են անշուշտ Ազգ. Ժողովները, որոնց ընտրութիւնն ալ երկրէ երկիր կը տարբերի։ Բացարձակ եւ միահեծան, միակ կուսակցութեան մը ներկայացուցիչներով ազգին «կամք»ը ներկայացնելը սովորական սկսած է դառնալ։

Նոյնը չէ պարագան Արեւմտեան շարք մը երկիրներու համար, որոնց առաջինը, Ֆրանսան, կը տառապի խմբակցութեանց արտասովոր առատութենէն։

Այս բոլորին մէջ կարծեմ Անգլիոյ կը պատկանի հաւասարակշիռ ժողովրդապետութեան մը ձեւը գտած ըլլալու պատիւը։

Պզտիկ Պելժիան, պատերազմէն վերջ, շատերուն նախանձը կը շարժէր։ «Ի՛նչ շուտ ինքզինքը գտաւ», կ'ըսէին ամէն տեղ։

Եւ ահա ծանր տագնապ մըն ալ ան կ'անցընէ։ Թագաւորական տագնապ, այո, բայց նոյնքան աղետալի որքան միւսները։

Թեր ու դէմ հոսանքները արիւն կը պղտորեն, եւ երկրին հինգ տարուան շահը, տնտեսական, քաղաքական եւ ընկերային, դրած են նժարին մէջ։

— Յանուն ինչի՞, պիտի հարցնէր փիլիսոփայօրէն ծխամորճը բերնէն կախ մեր գիւղացին։

— Յանուն զարմանազան հաշիւներու եւ ագդեցութեանց։

«Թագաւոր չենք ուզեր», — այս է ժողովրդավար հոսանքներու նշանախօսքը։

Եւ մտածել որ կան երկիրներ առանց թագի ու գահի, որոնց պետերը թագաւորէն եւ կայսրէն ալ վեր են, աստուածներու յաջորդները, եթէ ոչ աստուած։

Պատմութեան հեթանոս աստուածները համեստ էին։ Իւրաքանչիւրը ստանձնած էր մէկ պաշտօն, — սիրոյ, գեղեցկութեան պատերազմի, ծովերու, աշխատանքի եւայլն եւայլն։

Այս օրուանները, ամենազօր եւ ամենակալ, խտացուցած են իրենց մէջ բոլոր բարիքներու եւ պատուհասներու զօրութիւնը։

Ես պիտի նախընտրէի խեղօքիկ թագաւոր մը, փոխանակ ահեղ եւ միահեծան Արամազդի մը։

ՍՕՍԻ

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ՀԱՅՊԵՏՀՐԱՏԸ (Պետական Հրատարակչական) Մարտ 27էն մինչեւ Ապրիլ մէկ յայտարարած է «Մանկական Գրքի Շաբաթ»։ Այդ օրերուն, բոլոր գրախանութներու մէջ պիտի ծախուին զանազան գիրքեր, Լենին – Ստալինի գործերէն մինչեւ վերջին երիտասարդ գրողի ստեղծագործութիւնները։ Նոյն առթիւ պիտի հրատարակուին Խ. Միութեան հերոսներու եւ ընկերվարական արդիւնաբերութեան ու գիւղատնտեսութեան առաջաւորներու կեանքին ու գործունէութեան վերաբերեալ շարք մը գիրքեր։ Այս «Մանկական Գրքի Շաբաթ»ը պիտի ծառայէ նաեւ հանդիպումներ սարքելու արուեստագէտներու, դերասաններու եւ գրողներու հետ։ Պիտի ցուցադրուին «Ստալին – կրատ»ի եւ «Պերլինի անկումը» շարժանկարները։

ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ՏՈՒՆ – ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ պիտի կառուցուի Երեւանի Լենինեան պողոտային վրայ։ Նախագիծը մշակած է ճարտարապետ Գրիգոր Ազարաբեանը։ Շէնքը պիտի շինուի երկաթ «պեթոն»է։ Առաջին յարկը պիտի բնակի Յ. Թումանեանի այրին, իսկ երկրորդ յարկը պիտի ծառայէ իբրեւ թանգարան, ուր պիտի դրուի մեծանուն բանաստեղծին մարմարեայ կիսանդրին։ Շինութիւնը պիտի աւարտի Հայաստանի խորհրդայնացման 30ամեակին։

ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ ԱԿԱԴԵՄԻԱՆ հրատարակեց Հայաստանի պատմական թանգարանի աշխատանքներու Բ. հատորը։ Հատորը կը պարունակէ ԺԸ. – ԺԹ. դարերու դէպքերուն նուիրուած աշխատութիւններ։ Գիտական աշխատող՝ Արմենակ Միրզոյեան ուսումնասիրութեամբ մը կը պարզէ հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը ԺԸ. եւ ԺԹ. դարերուն։ Վասպուրական Մելիքսեթեանը գրած է՝ «Զէյթունի ապստամբութիւնը», ուր հեղինակը կը պարզէ Թուրքիոյ կացութիւնը, Թուրքերու վարած հայաջինջ քաղաքականութիւնը, եւ անգլօ-ֆրանսական դիւանագիտութեան հակամարդկային վերաբերմունքը։ Յօդուածներ ունին նաեւ ուրիշներ։

Գ. Ծ.

Ընդհ. գործադուլ նաւահանգիստներու մէջ

Տեղական թերթերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հրատարակեն նաւահանգիստներու գործադուլի մասին, որ սարքուած էր երկուշաբթի օր, 24 ժամուան համար.—

Ազդանշանը տրուած էր բոլոր նաւահանգիստներու 35.000 բանուորներուն (տոքըր)։ Հինգ հազար բանուորներ, որոնք անդամ չէին Աշխատանքի Դաշնակցութեան, շարունակեցին աշխատիլ։ Որ եւ է միջադէպ չպատահեցաւ, բայց անշարժութեան դատապարտուեցան 130 նաւեր։

Մարսէյլի մէջ իբր 2800 կամաւորներ բանեցան քարափին վրայ, ուր գործադուլը կը շարունակուի Մարտ 10էն ի վեր։

Ռուան.— 850 բանուորներէ 118ը միայն աշխատեցան, 17 նաւերէ չորսին վրայ։

Լը Հավր.— Աշխատանքը դադրեցուցին թէ քարափի բանուորները եւ թէ նաւաստիները, ուշացնելով շատ մը նաւերու մեկնումը։

Սէն Նազէրի մէջ նաւ չկար։ Քալէի մէջ անշարժութեան դատապարտուեցան եօթը նաւեր։ Տէօնքէրքի, Նանթի եւ Տիէփի բանուորներն ալ դադրեցուցին աշխատանքը։ Ալժերիոյ «տոքըր»ներն ալ միացան շարժումին, ի նշան համակրութեան։

Ոստիկանութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած էր, բարեկարգութեան համար։

★ Մետաղագործական բանուորներու գործադուլը կը շարունակուի։ Վերջին տեղեկութեանց համաձայն բանթողներուն թիւն է 130.000։ Դեղագործական – քիմիական հաստատութեանց մէջ ալ աշխատանքը դադրեցուցած են 40.000 հոգի։ Մէկ ամսուան դադարին հետեւանքով, ահագին քանակութեամբ ածուխ դիզուած է հիւսիսային շրջանի հանքերուն մէջ։ Երկուշաբթի օր ակամայ աշխատանքը դադրեցուցին 36.000 հանքագործներ։

★ Փարիզի աւելածուները եւ ուրիշ քաղաքապետական պաշտօնեաներ վերսկսան աշխատանքը։ Գործադուլի ընթացքին Ֆրանսական Կարմիր Խաչը գործածուած էր մեռելներու թաղումը, բազմաթիւ կառքեր եւ հարիւր կամաւորներ տրամադրելով։ Բանուորներ, նոյնիսկ ուսանողներ հինգ օր անընդհատ աշխատեցան գերեզմանատուններու մէջ։

Ընկերային ապահովագրութեան պաշտօնեաները կը շարունակեն գործադուլը, թէեւ Մարսէյլի մէջ վերսկսած են աշխատանքը։

★ Մորիս Թորէզ, համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, ճառ մը խօսելով կուսակցական ժողովի մը առջեւ, դիտել տուաւ թէ մեթրոյի եւ հանրակառքի գործադուլը դադրեցաւ առանց բանուորներուն հաւանութեան։ Ապա շեշտեց.— «Մենք կ'ուզենք վարիչներ որոնք արժանի ըլլան զանգուածներու շարժումին բարձրութեան»։ Այս առթիւ քննադատեց Իվրիի շրջանին «պատեհապաշտ ինքնագոհութիւնը»։ Որովհետեւ 60 առ հարիւր մեծամասնութիւն կը վայելենք Իվրիի մէջ, թուլութիւն մը կը տիրէ։ Յեղափոխական բանուորներ կան Իվրիի մէջ, բայց անոնց համար անհրաժեշտ են համապատասխան վարիչներ»։

★ Կազի բանուորներու գործադուլին առթիւ, Սէն Տընիի մէջ ձերբակալուած էին հինգ հոգի եւ փոխ – քաղաքապետը, անսաստած ըլլալով պարտաւորիչ ծառայութեան հրամանին։ Պատժական ատեանը 48 ժամ բանտարկութեան դատապարտեց հինգ ամբաստանեալներ, իսկ ութ օրուան՝ փոխ-քաղաքապետը։ Բայց բոլորն ալ արձակուեցան, նկատելով որ առաջին անգամ կը դատապարտուէին։

Եւրոպայի պաշտպանութիւնը

Ատլանտեանի զինակից պետութեանց մասնագէտները ժողով մը գումարելով Լա Հէյի մէջ, հետեւեալ կերպով բաժնեցին իւրաքանչիւրին դերը.

Ռազմագիտական ամբակօծութիւն.— Մ. Նահանգներ։— Ռմբակոծում կարճ հեռաւորութեան վրայ եւ օդային պաշտպանութիւն՝ Մեծն Բրիտանիա եւ Ֆրանսա։— Ծովային տիրապետութիւն՝ Անգլիա, Ֆրանսա, Մ. Նահանգներ եւ Հոլանտա։ — Ցամաքային ուժեր՝ Եւրոպայի գլխաւոր անդամները։

Այս ծրագրին գործադրութիւնը կրնայ տեւել հինգ տարի (Նախապատրաստական շրջան)։ Զինակից պետութեանց ելմտական նախարարները այս շաբթու ժողով պիտի գումարեն Լոնտոնի մէջ,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ՄԻՔԱՅԵԼԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

1895 – 96ի կոտորածներին յաջորդեցին յուսալքման օրեր: Հայկական շրջանները ընկճուած քննադատում էին յեղափոխականներին: Եւրոպան անտարբեր էր դէպի Թրքահայոց հառաչանքները: Բանկ Օթօմանի դէպքը եւ Խանասորի արշաւանքը 1897ին որոշ չափով բարձրացրին Հայերի ընկած տրամադրութիւնը: Հ. Յ. Դ. հմայքը չատ մեծ էր: Անհրաժեշտ էր ուժերի գերագոյն լարում բարձրացնելու համար հանրային տրամադրութիւնը: Հ. Յ. Դ. երկրորդ ընդհ. ժողովը 1898ին որոշեց յատուկ զարկ տալ պրոպագանդին. Քրիստափորի գաղափարն էր այդ: Եւ 1898 թուի վերջերին նա այլեւս Ժընեւում էր, ուր նրա առաջ բացւում էր գործունէութեան մի նոր ու լայն ասպարէզ:

Ժընեւում Քրիստափորն իր ձեռքն առաւ Արեւմտեան Բիւրոյի ղեկավարութիւնը, ինչպէս նաեւ «Դրօշակ»ի խմբագրութիւնը: Մինչեւ 1899 թ. Նոյեմբերի կէսը նրա անմիջական օգնականն էր Ա. Վռամեանը: Քրիստափորը հիմքից վերափոխեց եւրոպական պրոպագանդի գործը: Նա ահագին նշանակութիւն էր տալիս դիւանագիտութեան. հայկական հարցի լուծումը համարում էր նրանից կախուած: Յեղափոխական գործունէութիւնը, երկրի ներքին կազմակերպութիւնն ու շարժումները նպատակ պէտք է ունենային պետութիւնների միջամտութիւնը առաջ բերել — այս էր Քրիստափորի հիմնական միտքը, եւ այս մտքի շուրջն էին պտտւում նրա յղացած ձեռնարկները: «Ամբոխային տրամաբանութեան» մէջ նա հետեւեալ ձեւով էր բնորոշում հայկական շարժման նպատակը.— «Կազմակերպուած ու բռնի ուժով կռուել, բողոքել Տաճկաստանում տիրող սպանիչ կարգերի դէմ, մինչեւ որ վեց պետութիւնների երաշխաւորուած միջամտութեամբ այդ կարգերը դէպի լաւը կը փոխուեն»:

Այդ նպատակով էր, որ նա գլուխ բերեց կաթողիկոսական պատուիրակութեան առաքումը՝ Լա Հէյի խաղաղութեան վեհաժողովին 1899ին: Նոյն նպատակով էր, որ Եւրոպայի զանազան կենդրոններում, նրա ջանքերով ստեղծւում էին հայասիրական կոմիտէներ, ժողովներ էին գումարւում, բանաձեւեր քուէարկւում, դասախօսութիւններ կազմակերպւում, խորհրդարաններում հարցապնդումներ արւում, մամուլի մէջ հայանպաստ յօդուածներ էին երեւան գալիս, գրքեր լոյս տեսնում: Եւրոպական պրոպագանդի գործը վարում էր բժ. Յ. Լորիս Մելիքեանը՝ Քրիստափորի անմիջական հսկողութեան տակ: Ապա այդ գործին մասնակցեցին Ա. Ահարոնեանը, Մ. Վարանդեանը, Է. Ակնունին:

Եւրոպական պրոպագանդին զարկ տալու նպատակով 1900 թ. Նոյեմբերից, Պիէռ Քիյեարի, Անաթոլ Ֆրանսի, Պրեսանսէի եւ Կլեմանսոյի խմբագրութեամբը սկսեց լոյս տեսնել ֆրանսերէն Pro Armenia թերթը: Անկարելի է նկարագրել Քրիստափորի ուրախութիւնը, երբ ստացաւ «Պրօ Արմենիա»յի առաջին համարը: Նա չտապեց յայտնել խմբագրութեան իր անսահման ուրախութիւնը.— «Մենք համարեա հարբած էինք թերթը ստանալու առաջին օրերը, գրում է նա Արեւմտ. Բիւրոյի կողմից: Մեր ուրախութիւնն այնքան մեծ է եղել, որ թերթը ձեռքներս առնելով առաջին անգամ՝ համբուրել ենք համարը»:

1900ին «Դրօշակ»ում սկսեց լոյս տեսնել Քրիստափորի «Ամբոխային Տրամաբանութիւնը» յօդուածաշարքը, որ յետոյ ամփոփուեց առանձին գրքի մէջ: Հրապարակախօսական ոչ մի երկ մեզ մօտ այնպիսի ուժեղ տպաւորութիւն չի գործել հասարակական մտքերի վրայ, որքան այս գրուածքը: Հայ Երիտասարդութիւնը յափշտակուած էր նրանով, կարդում էր ագահութեամբ: Եւ, իրօք, Հայոց հրապարակագրութեան մէջ դժուար է ցոյց տալ ուրիշ նոյնարժէք մի գրուածք, թերեւս միայն Մ. Նալբանդեանի «Երկրագործութիւնը Որպէս Ուղիղ Ճանապարհ»: Բայց Նալբանդեանի աշխատութիւնը «Ամբոխային Տրամաբանութեան» թողած ազդեցութեան մի հարիւրերորդ մասն իսկ չունեցաւ՝ շնորհիւ այն ժամանակուայ հայ հասարակութեան մտաւոր յետամնացութեան եւ, մանաւանդ, գրաքննական պայմանների:

Նոյն 1900ին լրացաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան տասնամեակը: Ամէն կողմից առաջարկում էին տօնել այդ տարեդարձը, մի տեսակ յոբելեանի վերածել: Քրիստափորը վճռական կերպով հակառակեց: Այդ առթիւ նա գրում էր Ռոստոմին.— «Հայկական կեանքի տասնամեայ անցեալը այնքան տխուր է, որ մեր անելիքները չպէտք է հակասեն այն ընդհանուր սուգին, որի մէջ պէտք է գտան իրենց՝ համայն հայ ժողովրդի հետ, նաեւ յեղափոխական մարմինները»:

Ի՞նչ հանդէս, ի՞նչ յոբելեան, ի՞նչ իրաւունք ունի հայ գործիչը ուրախանալու, յոբելեաններ կատարելու, երբ համայն ազգը սուգի մէջ է:

1901 թուականից Քրիստափորը գլխաւորում է ահարկու «Փոթորիկ» մարմինը, որի շնորհիւ հայ հարուստները բաց են անում իրենց գրպանները յօգուտ յեղափոխութեան:

1901ին «Դրօշակ»ում լոյս տեսան Քրիստափորի «Պատմական Զարիք»ը եւ «Հայ – Քրդական Յարաբերութիւնները» յօդուածները, 1903ին՝ «Կովկասահայ Տագնապը»: Այս յօդուածները «Ամբոխային Տրամաբանութեան» հետ միասին կազմում են մեր յեղափոխական գրականութեան ամէնէն շքեղ էջերը:

1904ին, Հ. Յ. Դ. Երրորդ Ընդհ. Ժողովը Սոֆիայում գծեց յեղափոխական գործունէութեան մի ծրագիր. որոշեց նաեւ ահաբեկումի ենթարկել Եըլտըզի ճիւաղին: Այդ գործի ղեկավարութիւնը, իր իսկ պնդումով, յանձն առաւ Քրիստափորը: Եղան մարդիկ, որոնք բուռն կերպով բողոքեցին այդ քայլի դէմ: Ցանցանք էին համարում կուսակցութեան ղեկավարին նման վտանգաւոր գործի դնել: Ընդհանուր ժողովը, ինչպէս եւ Քրիստափորը ինքը, մնացին անդրդուելի իրենց որոշման վրայ:

Իրեն յատուկ թափով ու կազմակերպական տաղանդով Քրիստափորը ձեռնարկեց գործի: Աւաղ, սակայն, նրան վիճակուած չէր այդ գործը հասցնել իր վախճանին: 1905 թ. մարտ 17ին, Սոֆիայի մօտ, Վիթոշ լերան լանջին, փորձ կատարելու ժամանակ, նա զոհ գնաց ռումբի պայթիւնի: Նրա հետ նահատակուեց եւ իր գործակից երիտասարդ Վռամ Քենդիրեանը ...

Քրիստափորի մահը անփոխարինելի կորուստ էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան համար: Նրա տեղը մինչեւ վերջ էլ մնաց բաց:

Քրիստափորի մահով ծանր կորուստ ունեցաւ եւ, առհասարակ, հայ կեանքն ու մտաւորականութիւնը: Հայկական մտքի զարգացման պատմութեան մէջ Քրիստափորը ամենամեծ դէմքերից մէկն է Նալբանդեանից եւ Արծրունուց յետոյ:

Քրիստափորի թողած գրական ժառանգութիւնը մեծ չէ քանակով, բայց որակով թանկարժէք: Ինչպէս ասացինք, նրա «Ամբոխային Տրամաբանութիւնը» եզակի երեւոյթ է հայ իրականութեան մէջ: Անհրաժեշտ է անպայման, որ իւրաքանչիւր Դաշնակցական, աւելին՝ ամէն հայ մտաւորական կարդայ այդ կուռ տրամաբանութեամբ շաղախուած եւ զարմանալի լաւատեսութեամբ ու հաւատով ներշնչուած գիրքը: Հոյակապ է, մանաւանդ, նրա վերջաւորութիւնը:

— «Այո, գրում է Քրիստափորը, անցեալի կորուստները ճնշում, ճմլում են մեր սրտերն ու մտքերը, բայց չնմանուենք Թուլխդիտէսի այն հերոսին, որ կռուի միջոցին փոխանակ իր հակառակորդի հարուածներին դիմադրելու, փոխանակ աշխատելու նրա մարմնի ամենազգայուն կէտերին հարուածներ տեղալու, ձեռքերը սեղմում էր մարմնի այն տեղերին, ուր ընկնում էին հակառակորդի հարուածները: Կասկած չկայ, որ այդպիսի մի ընթացք մեզ կը տանէր միայն դէպի անպայման կորուստ, այն ինչ՝ յարատեւ կռիւը դեռ շատ բան կարող է խոստանալ մեզ: Եւ ո՞վ գիտէ, թէ ինչ գոյնով պիտի լուսաբանուեն այսօրուայ մեր կորուստները 50 — 100 տարուց յետոյ, երբ դրանք կը կապուեն հետեւողականութեամբ՝ մեր կեանքում տեղի ունենալիք հետագայ երեւոյթների հետ: Ո՞ր ազգը արդեօք — երբեմն ստրուկ, իսկ այժմ ազատ — չէ մոռացել իր կրած զարհուրելի կորուստները: Ո՞րը արդեօք դրանցից կը փոխէր այսօրուայ իր ազատութիւնը նախկին վիճակի հետ եւ անցեալ կեանքի այնպիսի մի ընթացքի հետ, ուր ոչ մի զոհողութիւն, ոչ մի աւերում չլինէր կատարուած: «Չկայ մարդկութեան համար աւելի գեղեցիկ յոյս, քան մի ճնշուած ազգի յարութիւն առնելը»— ստիպուած է եղել խոստովանել նոյնիսկ այնպիսի մի հրէշ, որպիսին էր Դիզրայէլի:

Յարատեւ կռիւ — յաճախ եւ երկար ժամանակ գուցէ անպտուղ՝ չնայած երբեմն նոյնիսկ իր լայն ծաւալին, — ահա թէ ուր է մեր փրկութեան բանալին: Պահպանենք, շարունակենք կռիւը, որպէսզի լայնանայ, ընդարձակուի եւ ընդարձակուելով՝ յարատեւի — ահա դէպի մեր նպատակը տանող միակ ճանապարհը: Չշեղուենք այդ ճանապարհից, որ պատճառների եւ հետեւանքների կապակցութեամբ ունի պատմութեան մէջ հաստատուած օրէնքի ուժ. չշեղուենք այդ միակ ճանապարհից, որ սփռուած է յուսատու ապագայի գրաւիչ ծաղիկներով»...

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

Հայկական կեանքը Իրանի մէջ

«ԻՐԱՆԻ ՀԱՅԵՐԸ» նիւթին շուրջ Տոքթ. Ալէք Ազայեան դասախօսութիւն մը կատարած է «Հիզայեաթ Աֆքար» Իրանեան Մշակութային ակումբին մէջ: Նախագահը խօսած է Իրանի մշակութային առեւտրական, քաղաքական եւ դիւանագիտ. մարզերուն մէջ Իրանահայութեան մեծ եւ գնահատելի դերի մասին: Թուած է հայ ժողովուրդի մասնայատկութիւնները եւ այն դէմքերը որ մեծ դեր կատարած են Իրանի վերելքի մէջ: Տոքթ. Ալ. Ազայեան բացատրած է Հայաստանի աշխարհագրական դիրքը, հայ եւ պարսիկ ժողովուրդներու ցեղային ծագումը, եղբայրակից երկու ազգերուն մշակութային եւ լեզուական սերտ կապերը: Պարզած է նաեւ կրօնի դերը հայ ժողովուրդի ազգապահպանման մէջ: Իրանեան եւ Օսմանեան պետութեանց դարաւոր պայքարի ընթացքին հայ ժողովուրդին բռնած դիրքը ի նպաստ Իրանի: Ներկայացուցած է Հայերուն կատարած դերը Իրանի տնտեսական, պետական, ելմտական, ռազմական, դիւանագիտական մարզերուն մէջ: Կանգ առած է Իրանցի ժողովուրդի քաղաքական մտքի զարգացման եւ վերածնութեան շրջանի վրայ, դրուատելով Մելքոն խանի բացառիկ դերը: Իսկ սահմանադրական շրջանին Եփրեմ խանը: Ցաւ յայտնած է որ Սահմանադրութենէն վերջ Իրանի ժողովուրդի բաղկացուցիչ եւ ընդունակ տարրը, հայ քաղաքացիները դուրս մնացած են պետական ասպարէզէն, հիմնական օրէնքին մէջ նախարարական պաշտօնը վերապահուած ըլլալով մահմետականներուն: Օրինակներով ցոյց տուած է հայ ժողովուրդի օրինապահութիւնը, յիշատակած է Հայերու, (Կովկասահայերու, Արեւմտահայերու եւ Իրանահայերու) նուիրումը իրենց պատկան երկիրներուն մէջ: Յատկապէս յիշած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան գործիչները եւ մասնաւորապէս Արմէն Գարոն: Խօսքն ուղղելով նոր սերունդին, թելադրած է աւելի սերտացնել երկու ժողովուրդներուն բարեկամութիւնը:

Հ.-Օ.-Մ. (Կ. ԽԱՉ) 40ամեակը տօնուած է շքեղ կերպով Ատրպատականի մէջ յունուար 15ին: Պ. Շահէն Բարխուդարեան Հ. Օ. Մ. Տրջ. վարչութեան հրաւէրով խօսած է պարսկերէն, ներկայացնելով Հ. Օ. Մ.ը: Ապա դրուատած է Իրանի բարեխնամ կառավարութեան համակրալից վերաբերումը: Յանուն Տրջ. վարչութեան խօսելով, Տիկին Լուիզ Ստեփանեան ըսած է թէ չորս տարի առաջ հիմը դրած են դպրոցի մը՝ տեղահանուած մանուկներու համար, որոնց հայերէնի յառաջդիմութիւնը այսօր հիացում կը պատճառէ բոլորին: Իսկ ժողովուրդը միշտ ալ իր նուէրներով եւ հետաքրքրութեամբ զօրավիգ եղած է ՀՕՄի ձեռնարկներուն: Ներկաներէն հիւր մը, Պ. Արմէն Սարաֆեան նուիրած է տասը հազար րիալ: Հանդէսէն ընդհ. մուտք եղած է 40 հազար րիալ:

ԱՀՒԱԶԻ հայ համայնքը կը բաղկանայ 70 հայ ընտանիքներէ (250 հոգի) որոնք հաստատուած են երեք վայրերու մէջ — Ահւազ, Քութ Աբդուլլա, Խազալիէ: Շատ քիչ բացառութեամբ, Հայերը Նաւթային Ընկերութեան պաշտօնեաներ են, որոնց տնտեսական վիճակը գոհացուցիչ է: Տարիներ առաջ Ահւազի հայ համայնքը ունեցած է ազգային դպրոց, սակայն փակուելով, հայ մանուկները յաճախած են պետական դպրոցները: 1947ին կը հիմնուի պզտիկ դպրոց մը եւ մանկապարտէզ: Ներկայիս դպրոցին աշակերտներու թիւը կը հասնի հարիւրի: Դպրոցին կից կը գտնուի Ս. Գէորգ եկեղեցին: Հովիւն է Մինաս քհնյ. Աղանեան: Ունին եկեղեցական վարչութիւն մը եօթը հոգիէ բաղկացած: Դպրոցին նիւթական հասոյթներն են թօշակներ եւ թատերական ձեռնարկները: Շուտով գործի պիտի լծուի նաեւ Հայ Երիտ. Մշակութային Միութիւնը: Քանի մը ամիս առաջ Ահւազի հայ համայնքը ունեցաւ թանկագին կորուստ մը յանձինս Մարտիրոս Բուտաղեանի:

ԲՈՒՇԵՐԻ ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔԸ բաւական հին է եւ պատմական հարուստ անցեալ ունի, մինչեւ որ 1856ին իջած է ինը ընտանիքի (65 հոգի): Ներկայիս կան միայն չորս Հայեր, որոնց մէկն է եկեղեցին ժամկոչը, մէկը պետական բժիշկ, կօշկակար մը եւ խոհարար: Բուշերի մէջ կայ հայկական փառաւոր եկեղեցի մը Ս. Գէորգ: Վերջերս կարեւոր սպասներէն մէկը մասը փոխադրեցին Նոր Ջուղայի Ս. Ամենափրկչեան վանքը: Հիմա եկեղեցիին պահպանութիւնը յանձնուած է ժամկոչ Պ. Սեդրակին, որ նուիրումով կը կատարէ իր պարտականութիւնը եւ ամենօրեայ աղօթք – ժամասացութիւնը: Այս եկեղեցին կառուցուած է 1812ին: Բուշերն ունեցած է աւելի հին եկեղեցի մը որ այժմ աւերակ է:

ԵՐԳՉՈՒՀԻ ՕՐ. Լ. ՄՈՎՍԻՍԵԱՆԻ ի պատիւ Հ. Բ. Ը. Միութեան Թէհրանի Կանանց մասնաճիւղը, Թէհրանի Հայ Կանանց Եկեղեցասէր Միութիւնը կազմակերպած են յարգանքի երեկոյ: Երգչուհին 25 տարի շարունակ ունեցած է բեղուն գործունէութիւն: 1936ին երգած է Կալկաթայի ռատիոկայանէն: Ձայնը «Մէցցօ – սօփրանօ» է գեղեցիկ դրոշմով (թէմպր), աշխոյժ եւ կըշռուած: Ժողովրդական երգերուն մէջ հաւատարիմ է ոգիին եւ շեշտին: Մեծ տպաւորութիւն կը գործեն իր եկեղեցական երգերը: Յարգ. անոր երգերէն 22 կտոր առնուած են գերմանական՝ Փարլէֆօն ընկ. երգապնակներու վրայ:

ՆԿԱՐԻՉ Ա. ԳՈՒՐԳԷՆԵԱՆԻ նկարահանդէսը

Իրենց ակնոցով

Հայ ժողովուրդի ազատագրութեան ջատագովներէն ու գործիչներէն Խաչատուր Աբովեանի ու Միքայէլ Նալբանտեանի անուններն ալ կը խառնուին համայնավար քարոզութեանց : Մարքսեան եւ Լենինեան վարդապետութեան կողմնակիցներ կամ քարոզիչներ ցոյց տալով, յիշատակարան ու արձաններ կը կանգնեն: Ըսել կ՚ուզեն թէ անոնք ալ նոյն ոգին կը կրեն: Որո՞ւ տունը կը հարցնեն կամ զո՞վ կը խաբեն:

Որքան կ՚ուզէինք որ այդպէս ըլլար եւ խօսքը համապատասխանէր իրականութեան :

Նոր չէ արդէն որ կ՚ըսեն, կը գրեն սոոր նըման շատ բաներ, միմիայն խաբելու կամ աչքի փոշի փչելու համար նորահաս երիտասարդութեան որ ոչ անոնց կեանքը սերտած կամ կարդացած է, եւ ոչ ալ Հայոց իրական պատմութենէ եւ անցքերէն լուր ունի :

« Վէրք Հայաստանի » հեղինակը Խ · Աբովեան արթննար դէթ մէկ անգամ իր անյայտ գերեզմանէն եւ տեսնէր թէ ինչպէս կը չահագործեն իր անունը, ինչպէս եւ մեծ հայրենասէրը Մ · Նալբանտեան որուն գործերն եւ նամակները միշտ կը յիշեն բացի «Մեր Հայրենիք»էն որ անշուշտ խոտոր կը համեմատի իրենց բիրտ վարմունքին եւ միանողմանի ուղղութեան ...

Անոնք պիտի խռովէին իրենց անդրշիրիմեան քունէն եւ պիտի ապչէին իրենց վերագրուած այդ խորթ գաղափարներէն :

Եւ այսպէս ինչեր չըրին, ինչեր չըսին նաեւ պատերազմի ընթացքին եւ ազատագրութեան առաջին օրերուն:

Ու խաղցուցին կաթողիկոս, տէրտէր, ժամ, աղօթք, կրօնք, հաւատ, իրար անցնելով, մի միայն զանոնք իրենց գործիք ընելու, ծառայեցնելու մինչեւ որ կամուրջէն անցնէին ...

Իսկ հիմակ հայերէնն անգամ կը խարդախեն, կ՚աղճատեն, արդիականացնելու, խեղկատակութեան հասցնելու աստիճան, որպաէսզի հետզհետէ ձուլուի ռուսական կաթսային մէջ:

Կամաւոր կոյրերն անգամ գիտեն որ իրենց աւետարանը, ոչ կրօն, ոչ եկեղեցի կ՚ընդունի, իսկ ազգն ու հայրենիքն ալ ժամանակաւոր երեւոյթներ կը նկատէ, դատապարտուած՝ անհետանալու:

Անոնք որ ազատութեան մասին կը խօսէին եւ կը գործէին եւ այդ երազով մեռան՝ ինչպէս Մ · Նալպանտեան եւ յաջորդներ, ինչպէ՞ս կրնան բարեկամ համարուիլ ստարոտի եւ բռնակալ վարդապետութեան մը:

ՄԷՆ–ՍԷ

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՆՈՅՆ ԵՐԳԸ

Աթէնքի Ազատ Օրը ցաւով կը նկարագրէ, խմբագրականի մը մէջ.—

« ... Հելլէնահայութիւնը նոր է որ սկսած է զգալ սպառնալիքը որ կախուած է առաւելապէս կեդրոնի եւ գաւառներու մէջ ցանուցիր մեր բեկորներու գլխուն :

Ներդաղթը եւ չարունակուող արտագաղթը դժբախտաբար նօսրացուցած են մեր համրանքը բազմաթիւ կեդրոններու մէջ ուր ունէինք եկեղեցի, վարժարան, լսարաններ եւ միութիւններ: Այդ կեդրոններուն մէջ այսօր 5–20 կամ քիչ մը աւելի հայ ընտանիքներ են մնացած, որոնք ոչ վարժարան եւ եկեղեցի պահելու եւ ոչ ալ կազմակերպութիւններ ստեղծելու միջոցները ունին:

Պէ՞տք է զանոնք լքել իրենց բախտին: Թոյլ տա՞լ որ անոնք ժամանակին հետ հալին, անհետանան իրենց շրջապատին մէջ: Իրաւ է անոնց թիւը չանցնիր երեք հազարը, այսուհանդերձ թիւ մըն է կարեւոր ազգի մը համար որ պարտի գուրգուրալ իր ամէն մէկ համրանքին վրայ :

Կեդրոնի մէջ ծայր տուած վիրկարար չարժումը, տարբեր ձեւերու տակ պէտք չէ՞ փորձել նաեւ գոնէ այն շրջաններուն մէջ, ուր կը շնչեն տակաւին 50է աւելի հայ հոգիներ :

Աթէնքի մէջ վերջերս կազմուած Յունահայ Ուսանողական Միութիւնը նուիրուած է իր չուրջ համախմբելու օտար վարժարաններ յաճախող հայ երիտասարդութիւնը, զանոնք կապելու համար հայկական աւանդութեանց, իրենց մայրենի լեզուն եւ Հայոց պատմութիւնը անդիտացող այդ երիտասարդութեան մեծ մասին հնարաւորութիւններ ստեղծելու զանոնք իւրացնելու :

Ինչո՞ւ Քերքիրայի , Փաթրասի, Լարիսայի , Գավալայի, Քսանթիի, Քոմոթինիի եւ Ալեքսանդրուպոլի մեր փոքրաթիւ գաղութները չստեղծեն իրենց յատուկ տեղական փոքր կազմակերպութիւններ, որոնք ազգ. մարմիններու հետ գործակցաբար հիմնեն ծաղկոցներ, հոգ չէ թէ յետմիջօրեայ, ուր հելլէն վարժարան յաճախող մեր փոքրիկները կարենան սորվիլ Հայոց լեզուն եւ պատմութիւնը: Ինչո՞ւ տեղւոյս Ուսանողական միութեան հետեւողաբար չհաստատեն այդ վայրերուն մէջ եւս հայերէն լեզուի եւ Հայոց պատմութեան դիշերային դասընթացքներ :

Այդ շրջաններու մէջ նշանակուած ազգային մարմիններու վրայ կը ծանրանայ լուրջ պատասխանատուութիւն: Անոնք պէտք է ստանձնեն նախաձեռնութիւնը, որ պէտք է քաջալերուի ՀԲԸՄի կողմէ, ի հարկին նիւթական յատկացումներով : Որովհետեւ միակ կազմակերպութիւնը, որ կրնայ այդ ուղղութեամբ օգտակար ըլլալ — եւ պէտք է ըլլայ — ՀԲԸ · Միութիւնն է, որուն ոչ նիւթական եւ ոչ ալ բարոյական միջոցները կը պակսին: Կեդրոնին կողմէ իրեն տրամադրուած աւելի քան 15·000 տոլարի պատկառելի գումարը այդ կազմակերպութիւնը կը դնէ բազմաթիւ պարտաւորութեանց առջեւ, նկատելով որ կրթական նպատակներու համար յատկացուած գումարը չանցնիր իր ստացած գումարին մէկ երրորդէն անդին: ՀԲԸՄի Ֆինանց Օժանդակ Յանձնախումբի վերջին թէյասեղանին առթիւ Պ. Գ. Բարաղամեանի նկատողութիւնը ճիշդ տեղին էր, երբ կ՚ըսէր թէ շատ աւելի ընդարձակ գործունէութիւն կը սպասուի Հ. Բ. Ը. Միութեան Աթէնքի մասնաժողովէն :

Աթէնքի երկու արուարձաններու հովանաւորեալ վարժարաններու տրամադրած 5000է աւելի տոլարներու գումարէն իսկ կարելին պէտք է գեղչել, երբ Հ. Կ. Խաչը, իր կրկնակ թուով աշակերտութեան եւ վարժարաններուն կը բաւեցնէ 3–4000 տոլարը :

Պէտք է փրկել սերունդը, անոր ամենայետին անհատն իսկ մէջն ըլլալով: Հ. Բ. Ը. Միութեան Աթէնքի մասնաժողովի վարիչները պէտք է լրջօրէն որաղին մեր ցանուցիր բեկորներուն պահպանութեան հարցով »:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՆԿԱՐԻՉ ԼԵՒՈՆ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ, ուսուցիչ Ուսթրրի (Մ · Նահանգներ) Արթ Միւզէում դպրոցին մէջ, նկարած է քաղաքին Հայ Առաքելական Ս · Երրորդութիւն եկեղեցւոյ մայր խորանին ճակատը «Աստուածամայրն ու Յիսուս Մանուկը»: Յատկանշական երեւոյթն է այս գործին «թեմբերա» մը ըլլալու պարագան, այսինքն գոյները կազմող իւղերուն մէջ խառնուած է նաեւ հում հաւկիթի դեղնուց, ինչ որ կ՚երկարաձգէ նկարներու կեանքը: Հին վարպետները կը գործածէին զայն:

ՍԹԱԼԻՆ ներկայ չէ եղած իր ամէնէն հին բարեկամին՝ Ալեքսիս Զաքայայի յուղարկաւորութեան, որ տեղի ունեցաւ Թիֆլիսի մէջ: (Զաքայա 85 տարեկան էր եւ ամենահին բոլշեւիկը, տեսակ մը «խորթ հայր» Սթալինի): Նոյն աղբիւրին համաձայն, Սպարապետը վերջին անգամ հրապարակաւ երեւցած էր Փետրուար 16ին, երբ ստորագրուեցաւ բարեկամութեան դաշինքը՝ Չինաստանի հետ: Կը հաւաստեն թէ ներկայ չէ եղած նաեւ կարմիր բանակին 32րդ տարեդարձին, ոչ ալ ճառ խօսած՝ Գերագոյն Խորհուրդի ընտրութեանց առթիւ, Մարտ 12ին:

տեղի ունեցած է Արդահանի մէջ յունուար 6ին : Ցուցադրուած են 38 նկարներ: Մասնագէտներ դիտել կու տան թէ իր արուեստը սովորական նկարչութեան սեռին չի պատկանիր, գրչի եւ վրձինի ջրաներկ մանրանկարչութիւն է: Իր գրիչն ու վըրձինը իրականութեան կը վերածեն երազական տեսիլները: Ան խոր ապրումներու եւ երազի նկարիչ է: Ճշմարիտ բանաստեղծ նկարիչ է, գիծերը կշռուոր են, գոյները վճիտ, անսեթեւեթ եւ գրաւիչ: Եւրոպացի նկարիչ մը, դիտելով Գուրգէնեանի գործը ըսած է թէ հոգիի եւ սրտի արուեստ է: Ան օգտուած է իրանեան մանրանկարչութենէն:

ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ ջութակահար Վանիկ Խոջոյեան, ի ներկայութեան տասը երաժշտագէտներէ (Պարսիկ, Հայ եւ Եւրոպացի) կազմուած քննիչ յանձնախումբի մը յաջողապէս նուագած է Արամ Խաչատրեանի ջութակի Կոնցերտոն, արժանանալով քննիչներու հիացումին: Մարտ 9ին տուած է իր անդրանիկ նուագահանդէսը :

ՏԱՄԸ ՏԱՐԵԿԱՆ ջութակահար մը, Վիլլի Յարութիւնեան, Արդահանի մէջ մեծ յաջողութեամբ նուագած է մեծ երաժշտագէտներու գլուխ գործոցները: Ունի մեծ յիշողութիւն եւ կատարելագործուած թէքնիք: Վիլլի կ՚ուզէ երթալ Անգլիա, կատարելագործելու համար իր արուեստը:

ԹԷՆԻՍԻ ԱԽՈՅԵԱՆ մարդիկ Պ. Ժօրժ Աֆթանդիլեանի ի պատիւ Փաքիստանի դեսպանատան մամուլի կցորդին՝ աղա յէ Արֆանիի կողմէ հիւրասիրութիւն մը կազմակերպուած է: Ներկաները դրուատած են Աֆթանդիլեանը որ բարձր պահած է Իրանի անունը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (40)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Է.

Աղջիկը հառաչեց եւ խորտակուած ձայնով ասաց ·

— Անյաջող է, մայրիկն էլ է ասում ... Նա էլ կրկնեց քո խօսքը:

Մեհրին, լսելով որ Մելիքի կինն էլ համաձայն է իր հետ, հպարտացաւ եւ, դէն հրելով թղթերը, պատասխանեց .

— Ասում էի ... յիմարութիւններ են :

Նա չիմացաւ թէ ինչ խիստ հարուած տուեց իր սանիկին սրտին: Ու չհասկացաւ եւ այն՝ թէ ինչու Գայիանէն յանկարծ բորբոքուեց, ինչու արտասուքը սրբելով, հաւաքեց իր թղթերը, միեւնոյն ժամանակ կարծես ինքն իր հետ խօսելով, ասաց ·

— Դու է՞լ, Մեհրի ... դու է՞լ կարդին խօսք չունես: Շատ լաւ: Ամէնքն ուզում են ինձ յուսահատեցնել, բայց ես չեմ յուսահատուի, ես գիտեմ որ կարող եմ ... օր ու գիշեր մտածել եմ ... իմ սիրտը կապել է, եւ ես կը սովորեմ :

— Ահ, ինչպէս է հառաչում, ասաց Մեհրին խիստ զղջացած .— կարծես թէ աշխարհը կը քանդուի ... Թող այդ բաները, ցաւդ տանեմ. ես լաւ խօսք ունիմ քեզ համար, այն էլ ինչ խօսք ...

Եւ երբ Գայիանէն բարձրացրեց իր խոնաւ աչքերը, նա ծիծաղելով արտասանեց · — Ես ասացի ...

— Ի՞նչ ասացիր: = Առաջ հարցրու թէ ո՞ւմ: Ասացի նրան :

Դայեակի խորհրդաւոր, փորձիչ հայեացքի առաջ աղջիկը կարմրեց, ինչպէս յանցանքի տեղը բռնուած մի երեխայ: Իսկոյն հասկանալի դարձաւ թէ ով է «նա»:

— Ցի՞չո՞ւմ ես՝ ինչ պատուիրեցիր ինձ հարսնաղբիւրի մօտ ... Դու գիտես թէ ուր է նրա սատղը, դու չուզեցիր որ նա յուսահատուած գնայ, եթէ վիճակը ...

— Դա խոստովանմնք էր, վրդովուած ձայնով թոթովեց Գայիանէն:

— Այո ... իմ երեխան սուտ չի խօսում :Բայց ի՞նչ ծածկեմ մեղքս ... Զլահեցի խոստովանանքդ :

— Ինչո՞ւ. միթէ՞ վիճակը ...

— Վիճակը խօսեց, շատ լաւ խօսեց, եւ ես պիտի լռէի: Բայց ներիր: Մեհրին չկարողացաւ լուռ մնալ, նրա սիրտը կը ճաքէր, եթէ յարմար միջոց չը գտնէր եւ չը յայտնէր «նրան» որ զուր ենթադրութիւններ չանէ, զուր չը տանջէ իրան այդ հարցով, թէ որքան իմաստուն է վիճակը: Ինչո՞ւ հազար ու մի միտք անել, երբիմ լեզուն կարող էր հաստատն ասել, երբ նրա որոնածը իմ ձեռքի մէջ էր ...

Աղջիկը այլեւս չբողոքեց: Նա, ուրեմն, համաձայն էր:

— Քո ասածները նա լսեց, ի հարկէ, մեծ ուրախութեամբ, բայց քեզ պէս կարմրեց, քեզ պէս չփոթուեց: Առաջին անգամ չկարողացաւ խօսել, քեզ պէս ամաչում էր: Երկուսդ նման էք, ինչպէս միջից կիսած մի նուռ: Նա չուտով հասկացաւ, որ Գայիանէն իր Մեհրիից ծածուկ բան չունի եւ, վերջապէս նայեց իմ դէմքին :

Պառաւն աշխատում էր շատ համ ու հոտ մտցնել իր պատմութեան մէջ, խօսում էր դանդաղ, իսկ երիտասարդի պատասխանը յայտնելուց առաջ կանգ առաւ: Նրա աչքերը կուլ գնացին այն կնճիռների մէջ, որ կազմեց ժպիտը , խորին հիացմունքի յայտարարը :

Գայիանէն մի կողմ էր թեքել իր դէմքը, իսկ աջ ձեռքը բարձրացրել էր, պահում էր դէմքի մօտ, կարծես պատրաստւում էր պաշտպանել նըրա քնքուշ կաշին մի ջերմութիւնից, որ պիտի գար այրեր նրան :

— Այս խօսքերն ասաց · «Հաւատում եմ, բայց սաս Գայիանէին, որ դոհ չլինի իր սրտից · Նա քիչ բան գիտէ, շատ քիչ, եթէ գոնէ մի ժամ ,մի բոպէ հասկանար թէ ինչեր է տանում իր սիրտը, ինձ մենակ չէր ուղարկի Խաչէն : Այնտեղ ես չեմ ապրում, իսկ այստեղ սպասում եմ թէ կ՚ապրեմ»: Այսպէս ասաց ու գնաց :

Աղջկայ ձեռքը հանդարտ իջաւ դէմքի վրայ: Երեւում էր որ Մեհրիի հաղորդած կրակը արհամարհեց ամէն մի արգելք եւ տեղ հասաւ :

— Ահա ինչեր կան քեզ համար, աչքիս լոյս սարիր վայելիր, բախտաւոր եղիր, աշխարհը քեզ պիտի նայէ նախանձով, բայց դեռ դու ես — անմեղ երեխայ, — աչք դնում աշխարհին եւ ուզում ես ի՛մանալ թէ ինչ կայ այնտեղ :

ԼԷՕ

որոշելու համար թէ ինչպէս պիտի վճարեն այս ծրագրով նախատեսուած գումարները :

Ծրագրին մէջ նկատի առնուած են նաեւ Խ. Միութեան դիտումները եւ հնարաւորութիւնները: Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին :

★ Արեւմտեան ճակատին ընդհ. հրամանատարը, զօր. տը Լաթռ տը Թասինյի Փարիզէն Լոնտոն գնաց օդանաւով, ընկերակցութեամբ Հոլանտայի փոխ-սպարապետին եւ միւս պետութեանց ներկայացուցիչներուն: Անոնք ալ մասնաւոր խորհրդակցութիւններ պիտի կատարեն, զինուորական հարցերու մասին:

★ Փարիզի թերթերը երէկ հրատարակեր էին մառեշալ Թիթոյի մէկ յայտարարութիւնը, որուն համաձայն կարելի է եւ պէտք է ելք մը գտնել, հաշտեցնելու համար Արեւելքն ու Արեւմուտքը : Իր կարծիքով, «քաղաքական եւ տնտեսական դրութիւններ կան, բայց տարբեր աշխարհներ չկան: Եթէ այդպէս ըլլար, անդունդ մը պիտի բացուէր իրենց միջեւ: Եւ այն ատեն անիմաստ պիտի ըլլար համաձայնութեան միջոց մը փնտռել: Նոյնիսկ Արեւելքի մէջ ամէն երկիր նոյն աստիճանով չէ կատարած ընկերվարական նուաճումը : Ոմանք դեռ նոր կը սկսին: Ատիկա պատճառ է որ շփումներ եւ համաձայնութիւններ չփորձուին տարբեր ազգերու յառաջդիմական ուժերուն միջեւ: Քաղքենի եւ ընկերվարական դրութիւնները կրնան գործակցութեան միջոցներ գտնել եւ պէտք է որ գտնեն: Եթէ չփորձեն գտնել, ուրիշ ելք չկայ բայց միայն պատրաստուիլ անողորմ կռիւ մը մղելու»:

★ Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ առաջին զինաբարձ շոգենաւը ճամբայ պիտի ելլէ այս շաբթու, դէպի Ֆրանսա կամ Իտալիա :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ վերջերս որոշեց ջնջել «դիւանագիտական ռուբլին», Յուլիս 1էն սկսեալ : Անգլիա եւ Մ. Նահանգները բողոքեցին այս որոշման դէմ, որ պիտի բազմապատկէ իրենց դեսպանական ծախքերը: (Ամերիկացիները տարեկան մէկ միլիոն տոլարի յաւելուածական ծախք մը կը նախատեսեն իրենց դեսպանատան համար): Իրազեկներ կը կարծեն թէ Ռուսերուն նպատակն է կրճատել տալ օտար դեսպանութեանց պաշտօնեաները :

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կառավարութեան մեծամասնութիւնը երեքի իջաւ, երկրորդ երեսփոխան մըն ալ մեռած ըլլալով :

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔՆԵՐՈՒ յանձնաժողովէն հեռացան Խ. Միութեան պատուիրակները, տեսնելով որ դուրս չեն հանուիր ազգայնական Չինաստանի ներկայացուցիչները : Տասնըութերորդ անգամն է որ Մոսկուայի պատուիրակները կ'առնեն կը քալեն Ազգաժողովին այս կամ այն յանձնախումբէն: Մարդկային իրաւունքներու յանձնաժողովին նախագահն էր Տիկին Ռուզվէլթ, որուն դէմ բողոքեց Խ. Միութեան ներկայացուցիչը, Ցարապկին, ըսելով թէ «կ'օգտագործէ իր դիրքը, Մ. Նահանգներու նպատակներուն ծառայեցնելու համար Ազգաժողովը»: Խորհրդային բանաձեւը մերժուեցաւ 12 ձայնով, ընդդէմ 2ի (Խ. Միութիւն եւ Եուկոսլաւիա):

ՊԵԼԺԻՈՅ վարչապետը, Ալպէռ Տըվէզ (ազատական) կը ջանայ միւս երկու գլխաւոր կուսակցութիւններն համոզել, միջին ճամբայ մը գտնելու եւ թագաւորական տագնապը լուծելու համար: Իր ծրագիրն է Լէոփոլտ Գ.ը ազատել աքսորական վիճակէն եւ Պելժիա հրաւիրել, պայմանաւ որ կարճ գահակալութենէ մը վերջ հրաժարի եւ իրեն յաջորդէ 19 տարեկան տղան, իշխան Պոտուէն: Քրիստոնեայ խմբակցութիւնը կը պահանջէ անպայման վերադարձ, իսկ ընկերվարականները բոլորովին հակառակ են թագաւորին վերահաստատման: Վարչապետ վճռապէս յայտարարեց այս երկու կուսակցութեանց թէ պիտի հարկադրուի լուծել տալ խորհրդարանը, եթէ չընդունին իր առաջարկած լուծումը: Եթէ տագնապը երկար տեւէ, կրնայ վնասել նաեւ Ատլանտեանի դաշինքին գործադրութեան: Ահագին զինամթերք ամբարուած է ամերիկեան նաւահանգիստներուն մէջ, Պելժիոյ համար, բայց Մ. Նահանգները չեն ուզեր ղրկել, մինչեւ որ ստորագրուի զինական համաձայնութիւնը :

ԹՐԸՍԹՆԵՐՈՒ ԴԷՄ օրինագիծ մը պատրաստած է վարչապետը, Պ. Պիտօ, խափանելու համար չարաշահութիւնները: Թերթերը կը գրեն թէ մօտ 3500 «քարթէլ»ներ կան որոնք մեծապէս կ'ազդեն գիներուն վրայ, արգիլելով ազատ մրցակցութիւնը: Փոքր արտադրիչները չեն կրնար դիմանալ հզօր «թրըսթ»ներու մրցումին, որ միեւնոյն ատեն կը բարձրացնէ ապրուստի գինը: Մշակուած օրինագծին համաձայն, եօթը անդամներէ բաղկացեալ տնտեսական ատեան մը պիտի կազմուի, այս հարցով զբաղելու համար: Այն «քարթէլ»ը որ կը մերժէ հպատակիլ լուծման հրամանին, պիտի դատապարտուի 100.000էն մինչեւ 100 միլիոն Ֆր. տուգանքի: Եթէ չվճարեն, քաղաքային դատարանները պիտի բռնագրաւեն անոնց ապրանքները, նշանակուած տուգանքը գանձելու համար:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բշ.) — Սթերլին 890 (855), տոլար 349.60 (360), զուից. ֆրանք 81.35 (84.25), Նափոլէոն 3500, զուից. ոսկի 3370, սթերլին 4130, տոլար (20) 16.600, ձոյլ ոսկի 489.000 ֆրանք:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Երեկոյթ-պարահանդէս

Ապրիլ 2ին ժամը 16էն 24, Salle Jean Goujonի վերի սրահներուն մէջ :

Attractions Orchestre ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ

Ճոխ պիւֆէ

Մուտք 250 ֆրանք :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ԹԱՏԵՐ. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Ապրիլ 1ին շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Patronageի սրահին մէջ, 32 rue Danton, Kremlin Bicêtre:

Կը ներկայացուի ԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

Ղեկավարութեամբ ընկեր Զ. Ղարիպեանի

Սիրայօժար մասնակցութեամբ Ադամեան Թատերախումբին:

Մուտքը 100 եւ 150 ֆրանք:

Իջնել Փորթ տ'Իթալի :

Տարեկան պարանցիկ ցերեկոյթ

Կազմակերպուած ՀՕՈՒԸՐՍ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ կողմէ, կիրակի 2 Ապրիլ, ժամը 15.30էն 23.30:

SALON DE L'HOTEL DES DEUX MONDESի մէջ, 22 Ավընիւ տը լ'Օփէռա, մէթրօ Փիրամիտ կամ Օփէռա :

Ճոխ պիւֆէ, գեղարուեստական բաժին:

Նուագախումբ՝ JAMES ERIKSSON:

Տոմսերը ապահովել նախկին սաներէն :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՕՐԸ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի կողմէ, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին Սալ Ժան տ'Արք: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Առաջին անգամ ըլլալով պիտի ներկայացուին ողբերգութիւն մը՝ ՄԱՀԸ

եւ ԵՐԿՈՒ ԶԱՒԵՇՏՆԵՐ

Կը նախագահէ ընկեր ՅԱԿՈԲ ՊԵՏԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՉ ՏԱՍՆԱՊԵՏԵԱՆ

Մուտքը հրաւիրատոմսով :

Համերգ Մարսէյլի մէջ

ՀԱՅ ՏՈՀՄԻԿ ԵՐԳԵՐՈՒ (մեծ մասով առաջին անգամ երգուած Մարսիլիոյ մէջ):

«Հայ Քնար» երկսեռ երգչախումբի կողմէ

Ղեկավարութեամբ Տիկ. ՄԱՌԻ ԱՇԸԳԵԱՆ – ՆԱԳԳԱՇԵԱՆԻ: Կիրակի 16 Ապրիլ երեկոյեան ժամը 8.30ին Սալ Մազընօ :

Ֆ.Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ԲԱԺԱԿԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ

Զատկին կիրակին ու երկուշաբթին, A. S. Amicaleի գեղեցիկ մարզադաշտին վրայ, «Ե. Պալիկեան»բաժակի մրցումները, մասնակցութեամբ ԼԻՈՆ–ՏԷՍԻՆ Հ. Մ. Ը. Մ.ին (ախոյեան 1949ի բաժակին): ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ին (ախոյեան Provence, promotion honneur): ՎԻԷՆԻ Հ.Մ. Ը. Մ.ին (ախոյեան Lyonnais, 1ère division): ԱԼՖՈՐ – ՎԻԼԻ Ֆ. Հ. Մ. Ը. Մ.ին (Finaliste championnat de Paris):

Առաջին մրցումները, երկու օրն ալ, կը սկսին ժամը 2ին:

Հաղորդակցութիւն.— Charenton - Ecolesէն, 181 autobus, իջնել Rouget de l'Isle ճիշդ դաշտին դիմաց:

Ծանօթ.— Մարզադաշտը ունի հազար անձի համար դոց tribunes :

★ Ի պատիւ հիւրերուն, երեկոյթ պարահանդէս մը, կիրակի ժամը 9էն սկսեալ, Ալֆորվիլի քաղաքապետարանին շքեղ սրահին մէջ, (Salle Voltaire, rue Voltaire): Հաղորդակցութիւն.— Charenton Ecolesէն, autobus 103, իջնել rue Voltaire:

Սակաւաթիւ օրինակներ կան միայն

ՎԱՀԱՆ ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

ԲՈԼՇԵՒԻԶՄԸ եւ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ (Թռուցիկ ակնարկ): Գին 1000 Ֆր.: Գաւառի համար 1100 ֆրանք:

Գ. ԼԱԶԵԱՆԻ ԴԷՄՔԵՐ ՀԱՅ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԷՆ: Գին 800 ֆրանք: Գաւառի համար 900 ֆրանք: Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան եւ Հրանտ Սամուէլ գրատունը, 51 rue Mr. le Prince, Paris:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի ընկեր Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ: Նիւթը՝ «Հայ ազգին ծագումը»: — Հայերէնի դասընթացք ժամը 8էն 9:

Հ. Յ. Դ. ՌՈՍՏՈՄ խումբի ժողովը այս կիրակի, ժամը 9.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին ժողովը՝ այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան Ակումբին մէջ: Ներկայ պիտի ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ 29 Մարտ, չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Ահարոնեան սրահը, rue des Convalescents: Շատ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՓԱՐԻԶԻ Ուս. Միութեան հրաւէրով այս հինգշաբթի ժամը 21ին, Մարի Նուպար Ուսանողական տան մէջ, 57 Պուլվ. Ժուռտան, պիտի խօսի Ճինճեան: Նիւթը՝ «Յ. Այվազովսքիի կեանքն ու գործը»: Պիտի ցուցադրուի նաեւ նկարիչին գլուխ գործոցները :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԷՆ

Կը խնդրուի որ իրենց հին ու նոր բաժնեգինները վճարեն.—

ՔԱՂԱՔԻՆ ՄԷՋ.— Ընկեր Ա. Քէօսէեանի : ընկեր Ա. Պետիկեանի կամ Պ. Ծերեկեանի :

ՊՈՄՈՆ.— Ընկեր Յովհ. Տէօքմէճեանի :

Ս. ԺԵՐՈՄ.— Ընկեր Գ. Կոփոյեանի :

ՍԷՆ ԼՈՒ.— Ընկեր Միլոյեանի:

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ.— Ընկ. Գ. Միւճէրէտեանի:

ՊՈՒԼ. ՕՍՍՕ.— Ընկեր Ա. Արմաղանեանի կամ Սարգիսեանի :

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Ընկեր Յ. Աճէմեանի :

ԷՔՍ ԱՆ ՓՐՈՎԱՆՍ.— Ընկ. Մկրտիչեանի:

ՆԻՍ.— Ընկեր Շ. Զօտեանի :

ԿԱՐՏԱՆ.— Ընկեր Աստուրեանի :

Ապրիլի ընթացքին թերթ պիտի չստանան այն բաժանորդները որոնք պարտք ունին 5րդ շրջանէն (1949—1950 ապրիլ):

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է, գործադուլի եւն. պատճառներով, Մարսէյլի Տարօն – Սալնոյ Զորի Հայր. Միութեան կազմակերպած հանդէսը, ի յիշատակ Աղբիւր Սերոբի, Հրայրի եւ Գէորգ Չաւուշի նահատակութեան 50ամեակին առթիւ :

ՎԵՐՋԻՆ ԱՐԵՒԱԳԱԼԸ ԵՒ ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ

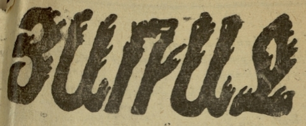
Այս ուրբաթ առաւօտ վերջին Արեւագալ եւ երեկոյեան ժամը 5ին Խաղաղական եւ հսկում Փարիզի Հայոց եկեղեցին:

Ծաղկազարդ, կիրակի 2 ապրիլ, սկզբ. ժամերգ, ժամը 8ին, Ս. Պատ. ժամը 10ին: Երեկոյեան ժամը 16.30ին:

ՀԱՅ ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մարսիլիոյ Հայ Գերիներու Միութեան տարեկան մեծ պարահանդէսը այս շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս Salon de Clubի շքեղ սրահներուն մէջ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Ru eDamesme – (13)
Le Gérant: A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Jeudi 30 MARS 1950 Հինգշաբթի 30 ՄԱՐՏ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6115–Նոր շրջան թիւ 1526

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱԽՏԻՆ ՁԳՈՒԱԾ ՃԱԿԱՏ ՄԸ

Եթէ ուշադրութեամբ հետեւիք, պիտի տեսնէք որ ամէնէն հեռաւոր գաղութին թերթն ալ առիթ չի փախցներ, ճոխացնելու համար քաղաքական լուրերու եւ տեսութեանց բաժինը :

Չկայ դիւանագիտական գետին մը որ անմատչելի համարուի: Մանաւանդ ծայրագոյն աջ եւ ծայրագոյն ձախ ճակատներուն համար :

Եւ այս՝ տարիներէ ի վեր: Այն աստիճան որ, ժամանակ չեն գտներ զբաղելու աւելի հիմնական խնդիրներով: Ներքին թէ արտաքին կեանքի, միջավայրի, շրջապատի ուսումնասիրութիւններով:

Ահա երեսուն տարի կ'ըլլայ որ հայաշատ բոյներ հաստատած ենք բազմազան երկիրներու մէջ: Կրնա՞նք ցուցնել երեսուն լուրջ ուսումնասիրութիւն՝ այս կամ այն երկրի եւ ժողովուրդի մասին: Անոնց քաղաքական, ընկերային եւ տնտեսական կեանքի, մշակոյթի եւ ուրիշ երեւոյթներու մասին:

Մեր խօսքը ընթացիկ, շարժուն կեանքի մասին է եւ ոչ թէ մատենադարաններու մէջ մնալու դատապարտուած հատորներու :

Երբ Թուրքիա կը գտնուէինք, համիտեան, իթթիհատական թէ քէմալական շրջաններուն, օրուան խմբագիրները կը գոհանային պիտանի եւ անպիտան լուրեր թարգմանելով տեղական թերթերէն, ինչպէս օտար մամուլէն: Կը թարգմանէին եւ թերթը մէկդի կը նետէին :

Մինչդեռ, այդ նոյն թերթերը սովորական լուրերէն զատ, կը պարունակէին բազմազան հումնիւթեր: Ցօդուածներ, ուսումնասիրութիւններ, ընկերային եւ քաղաքական տեսութիւններ: Անոնց ընթերցումը, վերլուծումը կրնային բանալ շատ մը բանդէտներու աչքերը :

Օրաթերթերէն զատ, լոյս կը տեսնէին բազմաթիւ գիրքեր եւ պարբերականներ, շատ աւելի [illegible] հեկան բովանդակութեամբ :

Քանի՞ թրքագէտներ բան-գործ ըրին հետեւիլ անոնց: Մանաւանդ Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին, երբ ազատօրէն, լայնօրէն կ'արծարծուէին ազգայնական, համաթրքական, թուրանական գաղափարներ: Երբ կը ձեւակերպուէր նոր վարդապետութիւնը.— միատարր եւ միաձոյլ Թուրքիա, փոխան Օսմանեան կայսրութեան :

Ա՛յս է պատճառը որ, դարաւոր բնիկներ ըլլալով հանդերձ, չկրցանք ճանչնալ մեր դրացիները : Եւ Թուրքիան, օսմանեանը թէ ազգայնականը, մնաց գոց գիրք՝ շատ մը տեսակէտներով :

Նոյն սովորութիւնը չէ՞ որ կը շարունակուի այսօր ալ, ազատ ափերու վրայ: Բոլոր այն երկիրներուն մէջ ուր հոծ գաղութներ ունինք :

Գրեթէ ամէն տեղ, մենք մեր մէջ ամփոփուած, աւելի ճիշդ՝ կղզիացած, հարեւանցի կը ճանչնանք մեր շրջապատը:

Կիսկատար են մեր տեղեկութիւնները, ամէն բանի մասին: Հակառակ տարիներու բնակութեան եւ ուրիշ յարմարութեանց:

Ինչպէս երէկ, այսօր ալ անմիջականը, մեր ամենօրեայ կեանքին կապուած գիտելիքներն են որ կը հետաքրքրեն մեզ: Մնացեալը ձգուած է բախտին :

Եթէ վարդապետ մը կամ գիտնական մը քիչ մը խորանալով, ազգագրական, պատմական կամ տնտեսական ուսումնասիրութիւն մը պատրաստած ըլլայ, կա՛մ հրատարակիչ պիտի փնտռէ, կամ ընթերցող :

Ահա թէ ինչո՛ւ մեր թերթերը յաճախ իրարու կը նմանին բովանդակութեամբ:

Ընդհանրապէս ամէնուն մէջ ալ, նեղ-ազգային կեանքէն, ընթացիկ լուրերէն եւ յօդուածներէն դուրս, դժուար կը գտնէք նիւթեր որոնք տեղական հոտ ունենան: Տեսութիւններ, ուսումնասիրութիւններ, որոնք ծանօթացնեն իրենց ապրած միջավայրը :

Տեղական թերթերն անգամ հարեւանցի կ'օգտագործուին, քանի որ թարգմանութիւնները կը կատարուին օտար աղբիւրներէ :

Միշտ եւրոպականն է որ հմայք ունի, եւ ոչ թէ տեղականը: Քաղքենի-ազնուապետական գայթակղութեան մը, միջազգային աւազակութեան մը պատմութիւնները աւելի լայն տեղ կը բռնեն քան տեղական ուսումնասիրութիւն մը: Կամ թարգմանութիւններ՝ հիւրընկալ ժողովուրդի դրականութենէն :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԱՐԴԱՍԻՐԱԿԱՆ ...

Սխալ վարկածներ կան որոնք ժամանակի ընթացքին ընդունուած են իբրեւ բացարձակ ճշմարտութիւններ: Երբ քիչ մը խորանանք կը տեսնենք որ շատ ջուր կը վերցնեն :

Այսպէս, միշտ կ'ըսեն.— «Որակն է կարեւորը եւ ոչ թէ քանակը»:

Ո՛րքան սխալ: Եթէ մեր ժողովուրդին որակը հինգ անգամ պակսեցնէինք եւ քանակը տասնով բազմապատկէինք, գիտե՞ք թէ ինչե՛ր պիտի փոխուէին աշխարհի երեսին եւ մեր ճակատագրին մէջ:

Ժողովուրդներու ճակատագրին մէջ քանակն է որ դեր կը կատարէ, հաւատացէք:

Առնենք Չինացիները: Վերջին լուրի մը համաձայն առ նուազն տասը միլիոն Չինացիներ սովահար մեռնելու դատապարտուած են: Կը վախցուի նոյնիսկ որ թիւը 25 միլիոնի բարձրանայ, եւայլն եւայլն :

Որո՞ւ հոգին խռովեցաւ այս աննախընթաց աղէտին առջեւ: Քանի մը հարիւր միլիոն բնակչութեան մը համար ի՞նչ նշանակութիւն ունի այդ թիւը որ հայ ժողովուրդին տասնապատիկն է :

Ոչ իսկ Միացեալ Ազգերու ժողովը մտահոգ է այս քստմնելի հեռանկարին առջեւ :

Մօտ վաթսուն ազգերէ բաղկացած այս Արիսպագոսը այնպիսի պատճառ մը կը ցուցնէ իր անզօրութեան որ, նոյնիսկ «քաղաքակրթեալ» խիղճերը լռած են :

Մարդիկը ժողով ժողովի վրայ գումարած են, գէշերը ցերեկին խառնած, որպէսզի Ամերիկայի մէջ փտելու դատապարտուած ցորենը հասցնեն սովահարներուն :

Ի՛նչ խորախորհուրդ մարդասիրութիւն...

ՍՕՍԻ

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ, անոր ստեղծագործութեանց նուիրուած երեկոյթ մը տեղի ունեցաւ Երեւանի Արուեստի տան մէջ: Արուեստի վաստակաւոր գործիչ Սամսոն Գասպարեան դասախօսութիւն մը կարդաց: Այս առթիւ ըսաւ.— «Ն. Տիգրանեան հայկ. երաժշտութեան նշանաւոր դէմքերից մէկն է: Նա իր կեանքը նուիրել է ժողովուրդների արուեստին: Նա մշակել է ոչ միայն հայերէն երգեր, այլեւ՝ վրացերէն, ադրբէջաներէն, քիւրտերէն եւայլն: Նիկ. Տիգրանեան մեծ վարպետութեամբ Եւրոպայի երաժշտութիւնը ներդաշնակել է արեւելեանին, նրա «Զօրան բայաթին», Ջեմուշեմ»ը, «Բայաթի Շիրազը», «Երեւանի Տրընգի»ն եւ ուրիշ գործեր մեծ ժողովրդականութիւն են վայելում :

Սովետական կառավարութիւնը բարձր գնահատելով Ն. Տիգրանեանի արուեստը, զայն վարձատրած է «Աշխատանքի հերոս» շքանշանով եւ «Ժողովրդական Արտիստ» տիտղոսով: Նաեւ կենսաթոշակ սահմանած է:

Հանդէսէն վերջ տեղի ունեցաւ համերգ, ուր արուեստագէտներ նուագեցին ու երգեցին կտորներ Տիգրանեանի ստեղծագործութիւններէն :

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶԱԿԱՆ (Ֆիզկուլտ.) կեդր. վարչութիւնը, օգտուելով գարնանային արձակուրդներէն, Բուհերու (բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւն) մարզական խմբակներու մրցումներ կազմակերպեց: Կը մասնակցէին Հայաստանի 13 Բուհերու լաւագոյն մարզիկները: Մրցումներու մէջ Ա. տեղը շահեցաւ պետական համալսարանի խումբը: Երկրորդ տեղը՝ Պոլիտեկնիկ Ինստիտուտը (բազմարուեստեան ուսումնարան): Վոլի-պոլի խաղերուն մէջ առաջին տեղը գրաւեց գեղարուեստի Ինստիտուտը: Ծանրութիւն բարձրացնելու մէջ առաջնութիւն շահեցան պետ. համալսարանի ուսանողներ՝ Գարուշ Կարապետեանը եւ Մկրտչեանը : Սուսերամարտի մրցումներուն մէջ՝ Իսահակեանը:

ԵՐԵՒԱՆԻ ՇՐՋԱԿԱՅ ԼԵՌՆԵՐՈՒ ԲԼՈՒՐՆԵՐԸ ամբողջապէս անտառապատուած են 1949ի ընթացքին: Դիլիջանի եւ Կիրովականի շրջաններն ալ ծառեր տնկուած են ընդարձակ տարածութեամբ: Ամբողջ տարուան ընթացքին անտառապատուած է 2000 հեկտար տարածութիւն:

Ի՞նչպէս պիտի պաշտպանել Եւրոպան

ՉԸՐՉԻԼ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ԱԼ ՀՐԱՒԻՐԵԼ ՄԱՍՆԱԿՑԵԼՈՒ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ.— ՄՕՏԱԼՈՒՏ ԿԱՄ ԱՆԽՈՒՍԱՓԵԼԻ ՉԻ ԳՏՆԵՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ.— ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔԸ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին Գշ. օրուան նիստին մէջ, Չըրչիլ ճառ մը խօսելով արտաքին քաղաքականութեան մասին, ըսաւ թէ պատճառ մը չի տեսներ որ Գերմանները ալ զինուին եւ մասնակցին Եւրոպայի պաշտպանութեան : Այս առթիւ պատասխանեց վարչապետին, որ մեղադրած էր զինքը նոյնիմաստ յայտարարութեան մը առթիւ:

— «Ես որեւէ բան չըսի Գերմանիոյ վերազինման եւ գերմանական բանակի մը վերահաստատման մասին: Բայց պատճառ չեմ տեսներ որ Գերմանները չօգնեն իրենց երկրին եւ արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան կամ ամերիկացի, անգլիացի, ֆրանսացի եւ գերման զինուորներ ընկերաբար չգործեն, իբրեւ մէկ մասը պաշտպանութեան միացեալ ցանցի մը: Գերման զօրաւորցեղը, որուն դէմ Անգլիա եւ իր Դաշնակիցները երկու անգամ կռուեցան վերջին քառասուն տարիներու ընթացքին եւ յաղթեցին, այժմ պատեհութիւն ունի ահագին ծառայութիւն մատուցանելու մարդկութեան: Կարելի չէ միացեալ Եւրոպա մը կազմել առանց Գերմանիոյ: Եւ Գերմանիան կրնայ կանգուն մնալ միայն ազատ եւ միացեալ Եւրոպայի մէջ»:

Ֆրանքեւգերման յարաբերութեանց խնդիրն ալ արծարծելով, նախկին վարչապետը շարունակեց.

— «Պէտք է մեր կարելին փորձենք, խրախուսելու համար Ֆրանքեւգերման հաշտութիւնը, իբրեւ նախաքայլը միութեան: Ֆրանսա եւ Բրիտանիա, երկուքն ալ խորապէս խոցոտուած, կրնան միանալ եւ բարձրացնել Գերմանիան, հաւասար աստիճանի մը վրայ, տեւական ընկերակցութեամբ: Այն ատեն այս երեք երկիրները իրարու օգնելով, գիտակից՝ իրենց ապագայ միացեալ մեծութեան, մոռնալով հին վէճերը եւ ահռելի ողբերգութիւնները, կրնան կազմել կորիզը, որուն վրայ պիտի համախմբուին Եւրոպայի միւս բոլոր քաղաքակրթուած ժողովրդապետութիւնները, չէզոքական կամ ազատ»:

Անցնելով Խ. Միութեան, Չըրչիլ ըսաւ թէ ինք մօտալուտ կամ անխուսափելի չի նկատեր նոր աշխարհամարտ մը: Եւ նորէն թելադրեց դուռը միշտ բաց թողուլ, բանակցելու եւ լաւագոյն ելքի մը յանգելու համար: Իր կարծիքով, Խ. Միութիւնը շատ աւելի կը վախնայ արեւմտեան պետութեանց բարեկամութենէն քան թշնամութենէն :

Հիւլէական ռումբի խնդիրն ալ շօշափելով, պահպանողական վարիչը բացատրեց թէ Անգլիոյ կացութիւնը «յուսահատօրէն գէշ է», այս ճակատին վրայ : «Եթէ Մ. Նահանգները հազար հիւլէական ռումբ ունին եւ Ռուսիա միայն յիսուն հատ, մե՛ր վրայ պիտի տեղան այդ յիսուն ռումբերը ահռելի հետեւանքներով: Հետեւաբար անհրաժեշտ է նոր ճիգ մը փորձել տեւական եւ խաղաղ կարգադրութեան մը յանգելու համար եւ չվատնել մնացեալ ժամանակը: Մեր պարտականութիւնն է ամէն բան փորձել: Ժամանակը մեզի չսպասեր»:

★ Արտաքին նախարարը, Պ. Պեւին, որ վիճաբանութեանց ներկայ էր հակառակ իր հիւանդութեան, անմիջապէս պատասխանեց Չըրչիլի.
— «Ես նախապաշարում չունիմ Գերմանիոյ դէմ: Բայց հակառակ եմ սակարկութիւն կատարելու անոր հետ: Մենք բոլորս ալ հակառակ ենք Գերմանիոյ վերազինման»:

Չըրչիլ.— Ես վերազինում բառը չգործածեցի:

Պեւին.— Կրնայ վերազինում չըլլալ, բայց երբ զէնք տաք Գերմաններուն, զանոնք վերազինած կ'ըլլաք: Ամէն պարագայի մէջ, եթէ կ'ուզենք մօտեցնել Ֆրանսան եւ Գերմանիան, Գերմանները որեւէ ձեւով զինելու այս խօսքերը պիտի յանգին ժամացոյցը ետ տանելու երկար ժամանակ»:

★ Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները Մայիս 8ին ժողով պիտի գումարեն Լոնտոնի մէջ, քննելու համար շարք մը կարեւոր խնդիրներ: Գլխաւոր տեղը կը բռնեն.— յարաբերութիւնները Խ. Միութեան հետ, գերմանական խնդիր, Ծայր. Արեւելքի կացութիւնը եւն.:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ զինուորական ուժերու մասին լաւատես յայտարարութիւններ ըրաւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Ճոնսըն, առ այժմ բաւական գտնելով զանոնք: Ըսաւ թէ զոր. Այզ[illegible]հաուըր 14—15 միլիառ տոլարի վարկ մը կը պահանջէր, բայց յետոյ հաւանեցաւ 13 միլիառի:

Հ. Օ. Մ.Ի (Կ. ԽԱՉ) ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ ՊՈՍԹԸՆԻ ՄԷՋ

(ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ 170 ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ, 12·000 ԱՆԴԱՄ)

ՊՈՍԹԸՆ, 4 Մարտ.— Հայ Օգն. Միութեան քառասնամեակը տօնուեցաւ Փետրուար 26ին: Այս առթիւ Տիկին Սիրանոյշ Տէստէկիւլ, երկար տարիներու քարտուղարը մանրամասնօրէն պարզեց Միութեան գործունէութիւնը:

— «Հայաստանէն դուրս ուր որ հայ գաղութ կայ եւ ուր կայ հայ կնոջ կազմակերպութիւնը, կը տօնուի, անոր 40ամեակը այս օրերուն: 40 տարիներու նուիրման ու զոհաբերութեան զմայլելի արտայայտութիւն մը եղաւ հայ կիներու այս կազմակերպութիւնը գաղթաշխարհին մէջ: Կարելի չէ խոր յարգանքով չխոնարհիլ մեր կազմակերպութեան հիմնադիրներուն եւ գործը շարունակող աւելի քան տասնեակ հազար անոր անդամներուն առջեւ: Թրքական հալածանքներէն Ամերիկայի ազատ ափերը ապաստանած հայութիւնը չէր կրնար չմտածել երկրին մէջ տառապող հայութեան մասին:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն էր մղիչ ուժը, որ առաջնորդ հանդիսացաւ այս նորաստեղծ կանացի կազմակերպութեան: 1910ին ան հիմնեց այս գործը կոչելով զայն Կ. Խաչ: 1910էն մինչեւ 1919 կազմակերպութիւնը կոչուեցաւ Կ. Խաչ եւ ղեկավարուեցաւ Ամերիկայի Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէի կողմէ: Այդ ինը տարուան միջոցին գումարուած է միայն երկու պատգմ. ժողով, առաջինը 1915ին, երկրորդը 1919ին: 1919ի պատգմ. ժողովը որոշեց վերցնել Հ. Յ. Դ. անունը եւ դառնալ Հայաստանի Կ. Խաչ, քանի որ Հայաստանի հանրապետութիւնը ստեղծուած էր արդէն: Այդ միջոցին կազմուած էին ուրիշ Կ. Խաչեր ալ, Ռամկավար հատուածի կողմէ, Ազգ. Կ. Խաչ, յետոյ Պետ. Կ. Խաչ: 1920ին գումարուած մեր Գ. Պատգմ. ժողովը որոշեց միացնել Ամերիկայի Կ. Խաչերը, ունենալ մէկ Կ. Խաչ: Միութիւնը տեղի ունեցաւ 1921ին եւ որոշուեցաւ ընդունիլ Հայ Կ. Խաչ անունը, յանձնելով գանձին 8000 տոլարը միացեալ կեդր. վարչութեան: Ազգ. Կ. Խաչը գանձ չունէր: Երկու տարի տեւեց այս միութիւնը: 1923ին բաժնուեցան: Մեր անդամները աշխատեցան դարձեալ իրարու մօտ գալ: Այդ թուականներուն Ամերիկա եկած էր ողբ. ընկեր Արշակ Ջամալեան որ իր տաք շունչով ոգեւորեց շարժումը: Այդ թուականներուն էր որ ոչ միայն Ամերիկայի, այլեւ արտասահմանի բոլոր գաղութներուն մէջ դարձաւ ծաւալուն կազմակերպութիւն մը: 1923էն մինչեւ 1944 գործեց Ամերիկայի մէջ իբրեւ Կ. Խաչ (Անգլ. Armenian Relief Corps.): Պատերազմի միջոցին կարգ մը Հայեր կ'առարկէին թէ անունին սկզբնատառերը, A. R. C. շփոթութիւն կը պատճառեն Ամերիկեան Կ. Խաչի սկզբնատառերուն հետ: Այս առթիւ Ուաշինկթընի մէջ տեսնուեցանք Ամերիկեան Կ. Խաչի կեդրոնին հետ: Թէեւ հասկցան որ թիւրիմացութիւն է եւ իրենց սխալ ներկայացուցածեն, սակայն սիրով ուզեցինք A. R. C. փոխել A. R. S.ի (Armenian Relief Society) եւ հայերէն անունն ալ Հայ Օգն. Միութիւն:

Շրջանէ շրջան Հ. Յ. Դ. Կ. Խաչ, Հայ Կապոյտ Խաչ, Հայ Գթութեան Խաչ, եւայլն ոչ մէկ փոփոխութիւն կրցան մտցնել կազմակերպութեան գործին եւ ուղղութեան մէջ: 1910էն ասդին նոյն հաւատքով եւ նոյն նուիրումով մեր անդամները ծառայեցին մեր ժողովուրդին: Առաջին աշխարհամարտէն վերջ նախախնամական եղաւ Հ.Օ.Մ.ի դերը:

Հ. Օ. Միութիւնը ունի այժմ համագումար 12·000 անդամ: Ամերիկայի մասնաճիւղերուն թիւն է 80, աւելի քան 2500 անդամներով: Ամբողջ արտասահմանի մէջ կան ինը Շրջ. վարչութիւններ, 170 մասնաճիւղերով: Բոլոր վերին մարմինները կիներէ կը բաղկանան: Քարտուղարուհիները, գործիչները կիներ են: Կը տեսնուի թէ որքան շուտ հայ կինը կրցաւ մարզուիլ եւ ուժ դառնալ հանրային գործերու մէջ: Ամերիկայի կազմակերպութեան սկզբնական շրջանին վարչական գործերը կը վարէին այրերը:

Հայ Օգն. Միութիւնը հպարտ է իր գործակից կազմակերպութիւններով, որոնք թեւ ու թիկունք եղան քառասուն տարի: Հ. Օ. Մ.ը հպարտ է իր անդամներով եւ հպարտ մանաւանդ հայ ժողովուրդով, որուն համար պատրաստ է քանի մը քառասնամեակներ ծառայել, մինչեւոր ազատ ապրինք մեր մայր հողին վրայ»:

Հայ Երիտասարդաց Դաշնակցութեան Կեդր. վարչութեան կողմէ ուղերձ մը կարդաց Ծորճ Ջէնկէյեան, շեշտելով թէ Դաշնակցութիւնը, Հայ Օգն. Միութիւնը, Հայ Երիտ. Դաշնակցութիւնը երեք կարեւոր ուժեր են որոնք ձեռք ձեռքի պիտի կրնան դեռ մեծապէս ծառայել մեր ժողովուրդին:

Ընկեր Գ. Մխիթարեան խօսեցաւ Հ. Յ. Դ. Ամերիկեան Կեդր. կոմիտէի եւ «Հայրենիք»ներու կողմէ.— «Հ. Կ. Խաչին գործը մարդասիրականի հետ՝ է նաեւ ազգային ու հայրենասիրական: Մենք չունինք պատերազմի ճակատներ, բայց պատերազմը մտած է մեր կեանքին մէջ, իր բոլոր արհաւիրքներով: Անընդհատ պայքարի մէջ ենք, կեանքի բոլոր երեսներուն վրայ: Ապազգայնացման ահաւոր վտանգը կը սպառնայ մեր ցիրուցան բեկորներուն, մեր նորահաս սերունդներուն: Մեր ֆիզիքականին հետ վտանգուած են մեր ազգային գոյութիւնը, մեր լեզուն, մշակոյթը, բարքերը, հոգին: Հ.Օ.Մ.ը օգնութեան հասած է ամբողջ քառասուն տարի ոչ միայն ֆիզիքապէս պահելու մեր ժողովուրդը, այլեւ հոգեպէս ու ազգային տեսակէտով: Ամէն բան հայ ժողովուրդին ու իր ազատութեան, բարօրութեան համար, ամէն բան նոր սերունդին ազգային դաստիարակութեան համար — այս նշանաբանով գործած է ան ու կը շարունակէ գործել: ՀՕՄը հայ կնոջ հանրային գործունէութեան բարձրագոյն արտայայտութիւնն է: Պէտք է արտասահման. ըլլալ, զգալու համար բարիքը Ամերիկահայերու կողմէ Հ. Օ. Մ.ի միջոցով: Վերջին տասնամեակին միայն 511 հազար տոլար հաւաքուած է եւ յատկացուած մեր ժողովուրդի պէտքերուն: Այս գումարը իբր նիւթ չէ որ կը յիշենք, այլ իբրեւ հոգի, խտացումը հայ կնոջ, սքանչելի նուիրումին ու անաղմուկ աշխատանքին:

Մեր ազգային գոյութեան եւ ազատագրութեան պայքարին մէջ, եթէ Հ. Յ. Դ. մէջքն ու բազուկը կը ներկայացնէ հայ ժողովուրդին, անոր աննկուն կամքը, ՀՕՄը կը ներկայացնէ անոր սիրտը: Այս երկու գաղափարակից կազմակերպութեանց սերտ գործակցութեամբը միայն կըրնայ ապահովուիլ մեր ժողովուրդի բարօրութիւնը:

Ապա խօսեցաւ Տիկին Էլլէն Բիւզանդ, որ Ֆրանսայէն հրաւիրուած է իբրեւ գործիչ: Ընկերուհին պարզեց քառասուն տարի առաջուան վիճակը՝ Հայուն, հալածական բայց յուսալից: Ներկայացուց Դաշնակցութեան մեծ գործը հայութեան ծոցին մէջ: «Անոր ներշնչումով հայ կինն ալ գործի մղուած էր, բայց դեռ չէր կազմակերպուած: Կային կանացի խումբեր, բայց ոչ կանոնաւոր կազմակերպութիւններ: Երբ Հայաստանի հանրապետութիւնը խորտակուեցաւ եւ ստեղծուեցաւ Սփիւռք, Դաշնակցութիւնն ուզեց որ հայ կինն ալ կազմակերպուի: Հայ Օգն. Միութիւնը հաւաքական հայ մայրն է, գութի ու բարութեան հրեշտակը: Ան կապող ու համադրող անխորտակելի ուժ մըն է:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Նոր Ջուղան երէկ եւ այսօր

Հ. Համազասպ վրդ. Ոսկեան շարունակելով իր ուղեւորի տպաւորութիւնները, կը նկարագրէ Հին ու Նոր Ջուղան.—

Հայատիպ եւ հայադրոշմ սակայն հիմա անշքացած եւ արդիականացած քաղաք մըն է Նոր Ջուղան: Հոն հին դարերը նոր դարերու հետ միացած կը խօսին: Անցեալը՝ նախ այնքան տխուր, բայց յետոյ՝ արեւաշող եւ հիացում առթող. ներկան՝ որոշ գծերու մէջ աւանդապահ հին փառքերու, Ամենափրկիչ Վանքը կամ մէկը միւսէն աւելի գեղեցիկ եկեղեցիները եւ գերեզմաններուն մէջ ամէն քար ու շէնք կը խօսին:

Հայերէն մաս մը Թրքական լուծէն ազատ մնալու համար 1586ին գաղթեց Պարսկաստան եւ բնակեցաւ Սպահան եւ անոր շրջակաները: Հեռացաւ Արցախէն, Ուտիէն, Շամախիէն, Գանձակէն եւ Դաշտէն ու Պարսկաստանի մէջ կարճ ժամանակ մը բարգաւաճ վիճակ ունեցաւ:

Երկրորդ գաղթը ազատ կամքով չեղաւ: 1603ին Պարսիկները եւ Օսմանցիները պատերազմեցան եւ Շահ Աբբաս յաղթելով Ալի փաշայէն, տիրացաւ բովանդակ Ատրպատականի: Շահ Աբբաս Նախիջեւան այցի ելաւ եւ հանդիպեցաւ Ջուղա: Հոն տեսաւ թէ ինչ ժողովուրդ էր Հայը եւ ատակ ինչպիսի քաղաքակրթութեան եւ մշակոյթի, հարստութեան, եւ ճոխութեան: Ապա մտաւ Նախիջեւան, եւ յետոյ պաշարեց Երեւանը, բանակներ ղրկեց Արարատեան, Բարձր Հայքի եւ Վասպուրական նահանգները ապատակելու եւ Հայերն իսկ գերելու: Շահ Աբբաս Երեւանէն դէպի Պարսկաստան տարաւ բաւական թիւով Հայեր: Ծրագիրն էր երկիրը շէնցնել առողջ եւ կարող տարրով: Սինան փաշան (որ Ջղալ Օղլի կը կոչուէր), երբ տեսաւ որ աստղը կը մարէր, փորձեց Հայաստանը թողուլ, բայց չհրաժարիլ մանաւանդ Հայերէ: Ժողովուրդին մեծ մասը պարսկական բանակին ստիպումներուն վրայ անցաւ Երասխ գետէն: Բաւական թիւով Հայեր մեռան գետին մէջ: Մնացեալը Ջահրամայ, Փերիա, Բուրվար եւայլ քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ տարածուեցան, կամ աւելի ճիշդ նորեր հիմնեցին, բարգաւաճեցան:

Հին Ջուղացիները նուազ նեղութիւն կրեցին, որովհետեւ Շահ Աբբաս համակրած էր անոնց: Հրամայեց Հին Ջուղան կրակի տալ ու քանդել: Անոնք եւս Երասխի վրայէն անցնելով եկան Սպահան կամ Շօշ եւ անոր մօտ հաստատեցին Նոր Ջուղան: Շահ Աբբաս անոնց առանձնաշնորհներ տուաւ: Անոնք կը կառավարուէին Քալանթարով մը:

Հայերու Պարսկաստան գաղթի պատմութիւնը մեզի աւանդած են Առաքել Դաւրիժեցի վարդապետը եւ Հ. Չամչեան իրենց Հայոց պատմութիւններու մէջ, Տէր Յովհաննէսեանց Յարութիւն իր պատմութիւն Նոր Ջուղայի որ յԱսպահան. (Ա. հատոր 1880, Բ. հատոր 1881, երկուքն ալ տպուած Նոր Ջուղայի մէջ). Շարտին, Ճանապարհորդութիւն ի Պարսկաստան եւ յԱրեւելս (Ամստերտամ 1735), Առաքելեան Հ. Պարսկաստանի Հայերը, նրանց անցեալը, ներկան եւ ապագան, (Վիէննա 1911) եւ ուրիշներ, որոնց շարքին եւ ձեռագիրներու յիշատակութիւնները:

Սպահանի մէջ ծնած է մեծ տպագրիչ Ոսկան վրդ. Երեւանցին: Հոն Ալլավէրտիի երկար կամուրջը շինուած է Հայու մը ձեռքով եւ դրամով:

Հայ կաթոլիկները ունին Ս. Վարդարան եկեղեցին, ուր պաշտօնավարած են Դոմինիկեան Հայրերը, Լազարեան կրօնաւորներ Կարմեղեանները, Ցիսուեանները որոնք լայն գործունէութիւն ունեցած են: Սպահանի եւ Նոր Ջուղայի մէջ եօթը կաթողիկէ եկեղեցիներ կառուցուած են:

Ամենափրկիչ հին վանքը կառուցուած է 1606ին Հայոց Նոր Ջուղա հաստատուած ատեն, ի յիշատակ Հին Ջուղայի վանք եկեղեցւոյ: 1654ին կը քանդուի եւ աւելի վայելուչ շէնք մը կը շինուի: Ունի առաջնորդարան, ընդունելութեան սրահ:

Հոն հին տպարանին մէջ Խաչատուր Կեսարացին տպագրած է Վարք Հարանցի (1640–41): Այս հրատարակութեան տառերը ցուցադրուած են Մատենադարան – Թանգարանին մէջ:

Եկեղեցին գմբեթապսակ է եւ խաչով վերջացած: Զարդարուն առաստաղը որմնակից կամարակապ սիւներու վրայ կը հանգչի: Բոլոր պատերը նկարներով բեռնաւորուած են: Նկարներու թանգարան է: Ոսկին առատօրէն գործածուած:

Մատենադարան – Թանգարանը արտաքինով գեղեցիկ, եւ ներքին բաժանումները նպատակայարմար են: Հոն կան հայ եւ եւրոպացի վրձիններու արտադրութիւններ, ձեռագործներ, հրովարտակներ, ձեռագիրներ, հաւաքուած վանքէն եւ Նոր Ջուղայի եկեղեցիներէն: Հոգն ու խնամքը զգալի են:

Մատենադարանին մէջ պահուած են 667 ձեռագիրներ: Այս ձեռագիրները իրենց հնութեամբ եւ նկարներու գեղեցկութեամբ կրնան մրցիլ շատ մը մատենադարաններու գրչագիրներու հետ: Օրինակ թիւ 27ը Աւետարան, գրուած Կիլիկիա 1195ին, թիւ 54 Աւետարան, մագաղաթեայ, երկաթագիր, գրուած Յակոբէ 1196ին: Թիւ 56 Աւետարան, թղթի վրայ Վարդան Մաշկեւոր վանքի մէջ կը գրէ 1187ին եւայլն:

Ս. Մինաս եկեղեցւոյ մէջ գտնուած Աւետարանը, կը կարծուի որ Ժ. դարու գործ է:

Ս. Աստուածածին եկեղեցին շինուած է 1613ին, նկարազարդուած եւ յախճապակիներով ճոխացած: Հիմնադիրն է Խօճա Աւետիք: Այս եկեղեցւոյ փառքն ու հմայքը կը կազմեն ԺԷ. դարուն գծուած մեծադիր, գունագեղ որմնանկարները:

Ս. Գէորգ եկեղեցին որ, Խօջենց ժամ կը կոչուի, որովհետեւ Խօճա Նազարի շինածը կը թուի ըլլալ, ունի այն քարերը զորս Շահ Աբբաս Էջմիածնէն բերել տուած է, Նոր Էջմիածին մը Նոր Ջուղայի մէջ կառուցանելու համար:

Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին ունի մատուռ մը կամ եկեղեցի մը ամառուան համար: Ժողովուրդը բացօթեայ պատարագի ներկայ կ'ըլլայ:

Գրեթէ բոլոր եկեղեցիներն ալ հարուստ են գորգերով, ունին նստարան եւ երդեհոն, կալուած եւ տուն: Ղէոնդրի Կարմեղեան կրօնաւոր Հռոմ 1853 – 57ին իր տպած «Ճամբորդութիւն ի Պաղեստին, ի Պարսկաստան եւ ի Միջագետս» գործին մէջ, կը գրէ թէ Հայերը 48 եկեղեցի ունին Նոր Ջուղայի մէջ, թէ չորս հատը կաթողիկէ Հայերուն կը պատկանին: Կայ նաեւ եպիսկոպոսանիստ Մայր Եկեղեցի մը՝ շինուած Շեհրիմանեան ընտանիքին կողմէ:

Նոր Ջուղայի մէջ կայ Ս. Կատարինէ Կուսանաց Մենաստանը, հիմնուած 1623ին: Այժմ նորաշէն որբանոց մըն է: Աշակերտները կը յաճախեն Նոր Ջուղայի Ազգ. Կեդր. վարժարանը, որ պետական օրէնքներու պարտադրութեամբ շատ հայկական չէ:

Նախորդ դարերուն Նոր Ջուղայի մէջ ուսման եւ գիտութեան մեծ հոգ տարած են: Ամենափրկիչ Վանքի (1630), Յարութիւն Աբգարեանի Հայկեան – հայրենասիրական, Մարիամ եւ Թագուհի Մանուկեան քոյրերու Դուրէժ Թաղի, Մարգար Սուքիասեանի Յակոբջանեանց Թաղի, Մանուկ Յորդանեանէ հիմնուած եւ նպաստաւորուած Ս. Կատարինեան Ազգային Օրիորդաց, 1878ին

Գաղութէ գաղութ

ՈՒՍՈՒՑՉԱՊԵՏ ՅՈՎՀ. ՀԻՆԴԼԵԱՆԻ յուղարկաւորութիւնը ազգային սուգի մը տպաւորութիւնը կը գործէր: Մտաւորականներու, անհամար սաներու, առեւտրականներու եւ ամէն խաւի պատկանող բազմութիւն մը կիրակի, Մարտ 19ին լեցուցած էր Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին: Դագաղին շուրջ կանգնած էին «Նոր Դպրոցին» սաները ինչպէս եւ Ազգ. Հիւանդանոցին գթութեան քոյրերը: Տաճարը լեցնող բազմութեան մէջ կը նշմարուէին կրթական քննիչը՝ Պ. Մուսլիհէտտին, Զանազգալէի երեսփոխանը, Կեդր. լիսէի տնօրէն Ղազարոս Պալճեան, Բանկալթիի Լիսէի տնօրէն Կարապետ Քիւրքճեան, Պէզազեան վարժարանի տնօրէն Պօղոս Պէզազեան, Էսաեանի տնօրէնուհի Օր. Հերմինէ Գայուսեան, Մայր վարժարանի տնօրէն Միսաք Թաթարեան, Կէտիկփաշայի դպրոցին տնօրէն Պօղոս Շապոյեան, Գարակէօզեան որբանոցի տնօրէն Սարայտարեան, Օրթագիւղի վարժարանի տնօրէնուհի Օր. Արշալոյս, բոլորն ալ ընկերակցութեամբ ուսուցիչներու եւ աշակերտական պատուիրակութիւններու:

Յուղարկաւորութեան իրենց մասնակցութիւնը բերած էին Ազգ. Հիւանդանոցի հոգաբարձութիւնը, Մխիթարեան հայրերը, ինչպէս եւ Պոլսահայ բոլոր հանրային հաստատութիւնները:

Դամբանականներ խօսեցան Պ. Պօղոս Պէզազեան, Հմայեակ Ծ. վրդ. եւ Տոքթ. Արտաւազդ: Հանգուցեալին փափաքին համաձայն ոչ մէկ ծաղկեպսակ ղրկուած էր, բացի Նոր Դպրոցի ԼՈՅՍ, ՍԷՐ, ԿԵԱՆՔ վերտառութեամբ ծաղկեպսակէն: Դագաղը վերջին անգամ անցաւ Նոր Դպրոցին առջեւէն: Մարմինը ամփոփուած է Սկիւտար, Պաղլարպաշըի գերեզմանատունը, իր ընտանեկան դամբարանին մէջ:

★ Ամէն կողմէ նուէրներ կը հասնին, Հինդլեանի անունով սրահ մը կառուցանելու համար Ազգ. Հիւանդանոցի հիւծախտաւորներու յարկաբաժնին մէջ:

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՕՐԸ մեծ շուքով տօնուած է Հալէպի մէջ, հովանաւորութեամբ առաջնորդ Զարեհ եպիսկ.ի: Այս առթիւ հոն գացած էին Սուրիոյ եւ Լիբանանի Շրջ. վարչութեան հինգ անդամները: Իր բացման խօսքին մէջ ընկեր Լուտեր Մասպանաճեան ըսած է թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիմնադրութեան 32րդ տարեդարձը կը զուգադիպի այս տարի Հալէպի մասնաճիւղին քանեւհինգամեակին: Խօսած են բանաստեղծ Մ. Իշխան եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շրջ. վարչութեան ատենապետ Տոքթ. Ա. Գապագեան: Տեղի ունեցած է նաեւ գայլիկներու երդման արարողութիւնը:

★ ԺԱՆ ՆԱԼՉԱՃԵԱՆ որ Լիբանանի Հ. Մ. Ը. Մ.ին մէջ տեւաբար պահած է հեծելարշաւի իր ախոյենութիւնը, Ֆրանսայէն հրաւէր ստացած է մասնակցելու Վ. Ս. Լ. Քլիւպին: Ճամբու եւ ապրուստի բոլոր ծախքերը պիտի վճարէ նոյն ակումբը:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ Պ. ԳԵՂԱՄ ՔԷՐԷՍԹԷՃԵԱՆԻ

«Յառաջ»ի ուրբաթ օրուան թիւին մէջ կարդացի ձեր գրութիւնը մեր երգչախումբի փարիզեան ռատիօկայանէն տուած համերգի մասին:

Կը գանգատիք որ երգուած կտորները կապ չունէին հայ ֆօքլօրին հետ: Դեռ աւելին, հայ արուեստը անարգուած կը գտնէք այդ երգերու ընտրութեամբ, որով կ'եզրակացնէք թէ ձեռնարկը արժանի չէր գնահատութեան:

Ձեր յիշողութիւնը թարմացնելու համար կ'օրինակեմ յայտագիրը.— Ինչու Պինկէօլը մտար, Հով լինի (Կ. վարդապետ), Հոգիս մրմուռ, սիրտս փրփուր (ժող. երգ, գրի առած է Սիւնի), Խընձորի ծառի տակին, Ես իմ եարս սիրեցի (Մեհրաբեան), Ծաղիկ տակը կանաչ է (գրի առաւ Դ. Ղազարեան), որոնց քառաձայն դաշնաւորումը իմ կողմէ եղած է, եւ այդպէս ալ յայտարարուեցաւ:

Ցետին հայ անհատն ալ գիտէ որ անոնք հայ աշուղական երգեր են եւ իբրեւ տիպար կրնան ծառայել իրենց մեղեդիական դարձուածքով թէ չափաբերական դրութեամբ:

Օտարամուտ երգ ըլլալով կար միայն Մայր Արաքսի ափերովը: Այդ ալ յայտագրին մէջ դրինք նկատելով որ շատ սիրելի հին երգ մըն է:

Իսկ ֆրանսերէնով երգուած վերջին երգը (Haendel. կազմակերպիչները իրենք փափաքեցան, որպէսզի երգչախումբը ցոյց տայ իր յատկութիւնները, օտար երգերու մէջ ալ:

Ուէլ մասնագէտի առջեւ կարելի է փաստել նախապէս մեր թուած երգերու տոհմիկ նկարագիրը: Բայց պէ՞տք է արդեօք եզրակացնել թէ այն երգը որուն դաշնաւորումը կատարուած չէ Կոմիտաս վարդապետի կողմէ՝ կը դադրի հայկական ըլլալէ:

Իր մասին մեր անսահման եւ խոր յարգանքին հետ չենք կրնար ընդունիլ որ քառասուն տարի վերջը հայ արուեստին նուիրուած երաժիշտներ հրապարակ իջած չըլլան:

Աւելորդ է մասնագիտական այս հարցը երկարել օրաթերթի մը սիւնակներուն մէջ:

Գալով երգչախումբի երգեցողութեան որակին՝ այն երեկոյ 62 հոգիէ կը բաղկանար խումբը: Ներկայ պարագաներու մէջ գրեթէ հրաշք մըն է զանոնք հաւաքելը, եւ կարելի ալ չէ լաւագոյնը ընել, առ այժմ, մեր միջոցներով:

Այս անգամ – անդամուհիները նիւթական եւ բարոյական ծանր զոհողութեամբ գործ մը գլուխ հանելու համար գիշերներ զոհեցին, երբեմն հեռաւոր վերադարձան տուն, գործադուլի օրերուն, երբ ուրիշներ կը քնանային:

Ո՛չ ես, ոչ ալ իրենք յաւակնութիւն չունինք անթերի ըլլալու: Բայց եթէ չհաւնեցաք, հարց կուտամ ձեզի հրապարակաւ.— Ի՞նչ ըրիք անձնապէս, եւ կամ կը փորձէք մղել ուրիշները, որ ընեն, նախանձելի դիրքի մը հասցնելու համար թէ երգչախումբը եւ թէ անոր գործունէութիւնը:

Փոխանակ թեթեւօրէն գետնէ գետին զարնելու ձեռնարկ մը որ ցարդ չէր փորձուած, կըրնայիք բարեացակամ խորհրդածութիւն մը կամ փափաք մը յայտնել, ի հարկին մօտէն ծանօթանալով մեր աշխատանքներուն:

Գալով այն հարցին թէ մեր համերգը արժանի՞ է հետաքրքրութեան թէ ոչ, ստիպուած եմ ձեզի ըսելու թէ ձայնասպնակներր պիտի տրամադրուին Radio Luxembourgի, (իրենց կողմէ է ձեռնարկը), երկրորդ ունկնդրութեան մը համար, եւ թէ կրկին հրաւէր մը պիտի ըլլայ մօտերս երկրորդ համերգի մը համար:

Կը կարծեմ թէ Ռատիօ կայանի սեղաններուն շուրջ գոնէ ձեզի չափ երաժշտագէտներ կան:

Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻ ԱՐԱԴԵԱՆի մասին հետեւեալ տողերը կը գրէ «Նիւ Եորք Թայմզ».— Տիկին Արադեան (ծնած Իզմիր) ունի հարուստ եւ լիալիր սօփրանօ ձայն մը, որ հաւասարապէս գեղեցիկ է իր ամբողջ տարողութեան մէջ, եւ իր լուրջ կեցուածքը, շնորհալի բեմական շարժուձեւերը եւ խոհուն մեկնաբանութիւնները սքանչելի տպաւորութիւն մը գործեցին ըլնքը ունկնդրողներու հոծ բազմութեան վրայ, վերջին նուագահանդէսին ատեն: Տիկին Արադեանի բազմազան ձիրքերուն վրայ, հարկ է աւելցնել օտար լեզուներու համար իր ունեցած դիւրութիւնը: Իր յայտագիրը կազմուած էր իտալերէն, գերմաներէն եւ ֆրանսերէն երգերով: Ինչպէս նաեւ իր մայրենի լեզուով՝ հայերէնով:

Առաջին երեք իտալերէն երգերը եւ յաջորդող գերմաներէնները Տիկին Արադեան երգեց խնամքով, մասնաւոր ուշադրութիւն դարձնելով իւրաքանչիւր երգի ներքին բնոյթին: Տիկինը ինկապէս ինքզինքը գերազանցեց երեկոյթին երկրորդ մասին մէջ, որ ամբողջութեամբ նուիրուած էր հայերէն ժողովրդական եւ այլ երգերու: Բոլորովին թովիչ էր Կաճաւի երգին եւ զուարճալի ժողովրդական պարերգին՝ Ջիմ ու Ջիմին մէջ, այնքան արտայայտիչ որ յայտագրին մէջ թարգմանութիւնը դրուած չէր եւ հարկ ալ չկար:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (41)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

է.

Ոչինչ չկայ, ոչինչ: Ամէն ինչ շատ է ցած ընկած, շատ է դատարկ, ոչ ոք արժանի չէ, որ դու նրան նայես... Նկարել ես ուզում, նայիր թէ ինչ կայ առջեւդ, տես ինչն է քեզ վայել: Նկարիր Խաչենցուն...

— Ինչ ասացի՞ր, ապշած բացականչեց Գայիանէն:

Նա յանկարծակիի եկածի նման էր: Բայց մի վայրկեանում հասկացաւ դայեակի միտքը:

— Մի ասիր այդպիսի բան, դու սրբապղծութիւն ես կատարում, ասաց նա մի կրակոտ ջերմեռանդութեամբ:— Գիտե՞ս թէ եղել է մէկը, որ հնարած լինի այնպիսի գոյներ... Ո՞վ է սրել այն գրիչը, որ կարողանայ դուրս բերել այդպիսի մի յանդուգն միտք: Ես ծոցի քսակ էի ուզում գործել նրա համար: Շատ բան գիտեմ ասեղնագործութիւնից, չէ՞:

— Օ՛, ոսկի են մատներդ, դու մի հատ ես մեր երկրում:

— Մի զովիր. ես սկսեցի, բայց տեսայ որ ոչինչ չգիտեմ, չգիտեմ մի բան, որ արժանի լինէր նրան: Եւ դէն գցեցի... ի՞նչ եմ, ես որ նրան վայել մի գործ կարողանամ ստեղծել մտքիս մէջ: Այդ անկարելի է: Չէ՞ որ նա...

Եւ բռնելով պառաւի գլուխը, բերանը մօտեցրեց նրա ականջին ու վերջացրեց մի զմայլմունքով, որ չշնչաց.

— Նա ամենագեղեցիկն է երկնքի տակ...

Մեհրին սկսեց համբոյրներ դրոշմել նրա ճակատին: Ոգեւորուեց, տաքացաւ եւ նա:

Բայց մի բան ինձ զարմանալի է թւում, աւելացրեց Գայիանէն, ազատուելով նրա գգուանքներից.— ինչո՞ւ նա միշտ այստեղ չէ լինում: Նրանք նայեցին իրար: Մեհրին խղճահարուեց, հասկացաւ, թէ ինչն է մտատանջութիւն պատճառում ջահիլ աղջկան: Այո, հասկանալի է, ուրիշ ի՞նչ ցանկութիւն կարող է ունենալ մի նշանած աղջիկ, որ աշխարհի մէջ միայն իր փեսային է տեսնում: Աստուծոյ գործերը այդպէս հրաշալի են: Խաչենցին, տասը սարերի ետեւից, եկել է եւ մի հատ օրհնած մատանին այսպէս կապել է երկուսին: Բայց Աստուած համբերութիւն էլ է հրամայել... Կանաչ — կարմիր պսակը հեռու չէ..

— Ոչ, ես այդ չեմ ասում, ընդհատեց Գայիանէն, եթէ նա այստեղ լինէր, մենք դուրս կը գայինք տանից: Գեղեցիկ է մեր երկիրը, բայց լցուած է վախով: Ամառն անցնում է, շուտով Աստուածածին կը լինի, բայց ի՞նչ ենք տեսել... կանաչները դեղնեցին, ծաղիկները թառամեցին, երկար սպասեցին մեզ, չիմացան որ մենք վախում ենք: Միթէ՞ նա այդ չի հասկանում, միթէ՞ չգիտէ, որ եթէ ինքը այստեղ լինի, մենք չենք վախենայ...

Միամիտ աղաւնեակ... նա երեխայի հասկացողութիւն ունէր դրսի մասին: Եւ Մեհրին երբեք չէր էլ համարձակուել հասկացնել ամէն բան:

Անզօր էր նրա լեզուն, ինչպէս եւ ամէն մի լեզու ամբողջ տան մէջ: Այդ տկարութիւնը նա նորից փաթաթեց գգուանքների մէջ, սկսեց կամաց կամաց հեռացնել աղունակին դրսի աշխարհից: Այս անցել են ազատութեան օրերը... Գայիանէն այժմ ազատ աղջիկ չէ, որ դուրս գնայ ու ներս մտնէ, երբ կը կամենայ: Ոչ, հարսնցուների համար սահմանուած են խիստ օրէնքներ, պէտք է թաքնուել, չերեւալ մարդկանց աչքին: Հարսնցուի տեղը պուճախն է, իսկ գործը լուռ սպասելը...

Նորից Գայիանէն զգաց, որ դայեակը ծռում է իր լեզուն, նորից նա հասկացաւ, որ պատճառները հնարած են: Բայց այս անգամ էլ նա մի բան չասաց որ հասկացնէր թէ ինքը միամիտ երեխայ չէ, այլ վերջ դրեց խօսակցութեան ու դուրս գնաց, արտասանելով քթի տակ.

— Կարմիր խնձոր...

Ամառուայ օրը տաքացել էր: Աղջիկը նստեց փոքրիկ պատշգամբի շուքում: Ներքեւի յարկի մեծ սրահում լսւում էին վիճաբանութիւններ: Աննախաթունը գիւղացիներուն հարց ու փորձ էր անում տնտեսական գործերի մասին:

Բազմաթիւ դառն գանգատների մէջ նա աշխատում էր անցկացնել իր միտքը — որ մարդիկ չմոռանան Մելիքի տունը եւ հնար գտնեն հողային տուրքերի գոնէ մի մասը տալու: Բայց հակաճառողները այնպիսի զօրեղ փաստեր ունէին, որ այրին հետզհետէ կորցնում էր համոզելու կարողութիւնը:

Ֆրանսայի ներքին կեանքը

Ազգ. ժողովը բանաձեւ մը քուէարկեց, որով կը հրաւիրէ կառավարութիւնը դիւրութիւններ ընծայել եւ արտօնել որ դրամատուները աւելի լայն վարկեր բանան միջին եւ փոքր առեւտրականներուն:

★ Խորհրդարանական քննիչ յանձնաժողովը միաձայնութեամբ վաւերացուց առաջին տեղեկագիրը, որ ծանր մեղադրանքներ կը պարունակէ զօրավարներ Ռըվէռի, Մասթի եւ՛ դեր-գնդապետ Պրալէի դէմ եւ կը պահանջէ կառավարութենէն դատել զանոնք:

Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ փախստական Փէռէ, որ իբրեւ դիմադրական ներկայացած էր, «աւելի չատ դաւաճան մը եւ մատնիչ մը եղած է»: Ան իր յրդարպատիժէն կրցած է խուսափիլ «շնորհիւ մանաւանդ զօր. Ռըվէռի որ չէ վարանած կեղծ վկայութիւն տալ, արձակման վերածելու համար ի բացակայութեան տրուած դատապարտութիւն մը»: Կ'ըսէ նաեւ թէ «անպատուաբեր յարաբերութիւններ ունեցած է Փէռէի հետ, ի նպաստ զօր. Մասթի» եւն.: Այս սպան ալ կ'ամբաստանուի թէ «աններելի յարաբերութիւններ ունեցած է Փէռէի հետ, որոնց շնորհիւ այս վերջինը կրցած է մտնել այնպիսի շրջանակներու մէջ ուր երբեք պէտք չէր ընդունուէր»: Զօրավարը ստացած է Ռըվէռի տեղեկագիրը, եւ բոլոր երեւոյթները կը ցուցնեն թէ զայն հաղորդած է Փէռէի:

Տեղի անձկութեան պատճառով զանց կ'առնենք ուրիշ մանրամասնութիւններ:

★ Ազգ. ժողովը երէկ սկսաւ քննել գինիի գայթակղութեան վերաբերեալ տեղեկագիրը, որ կը բաղկանայ 1900 էջերէ եւ չոնդալից յայտնութիւններ կը պարունակէ ականաւոր անձերու մասին: Տեղեկագիրը 14 կէտեր կը յիշէ, բացատրելով կատարուած չարաշահութիւնները եւ ապօրինութիւնները, որոնց հետեւանքով ժողովուրդը կը զրկուէր գինիէն:

★ Մարսէյլի Քաղաքապետական Խորհուրդին 63 անդամներէն 32ը (համայնավար եւ ընկերվարական) գործադուլ յայտարարեցին:— Ծանր միջադէպեր ծագեցան Պրէսթի քաղաքապետական խորհուրդի ժողովին մէջ: Անդամներէն մէկը խոշտանգուեցաւ, թշնամական ցոյցեր կատարուեցան քաղաքապետին բնակարանին եւ քաղաքապետարանին առջեւ: Համայնավար անդամ մը ժողովրդականի մը վրայ յարձակելով զարկաւ:

Ֆրանսական Միութեան Խորհուրդին մէջ համայնավար անդամ մը, Օր. Օսթիէ բեմ բարձրանալով սկսաւ խօսիլ, հակառակ ժողովին որոշման: Օրիորդը կը մերժէր վար իջնել: Նախագահը հարկադրուեցաւ ընդհատել նիստը: Երբ վերսկսաւ, ուրիշ համայնավար մը շարունակեց իր ճառին ընթերցումը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ յաճախադէպ կը դառնան: Ֆրանսական հսկայ ջրօդանաւ մը առջի օր ծովը ինկաւ Պոռտոյի բացերը, երբ թռիչքի փորձ մը կը կատարէր: Տասը օդաչուները կորան ջրամոյն:

Նոյն օրը Օթավայի մօտ (Քանատա) ամերիկեան օդանաւ մը բռնկեցաւ երբ կը թռչէր: Գլխաւոր զոհը ամերիկեան դեսպանն էր, Լորընս Սթէյնհարթ, որ չատ կարեւոր պաշտօններ վարած է Րուզվէլթի օրով:

Հանգուցեալը Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանն էր 1939 – 42 եւ նախատեսած էր Հիթլէրի յարձակումը Խ. Միութեան վրայ, 1941ին, որովհետեւ իր բարեկամներէն գերման սպայ մը օդանաւով տուն ղրկած էր իր ընտանի չունը, արշաւանքէն չորս օր առաջ: Մոսկուայէն վերջ փոխադրուեցաւ Պոլիս, ուր բուռն պայքար մը կը մղէր գերման դեսպանին՝ ֆոն Փափէնի դէմ:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ համագումարին առթիւ, որ բացուեցաւ Գահիրէի մէջ, Իրաքի ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ Յորդանան պիտի վտարուի կազմակերպութենէն եւ արաբական աշխարհէն եւ պիտի պաշարուի տնտեսապէս, եթէ անջատ հաշտութիւն կնքէ Իսրայէլի հետ: Բայց աւելցուց.— «Դուռը բաց է տակաւին, եթէ Աբտուլլահ թագաւորը փոխէ իր քաղաքականութիւնը»: Վերջին լուրերու համաձայն, Յորդանան տեղի տուած է:

1200 ՔԻԼՈՆՈՑ ռումբ մը, որ գերմանական օդանաւէ մը ձգուած էր պատերազմի ընթացքին, առջի օր ջարդուփշուր եղաւ մասնագէտներու միջոցաւ, Վօ – լը – Փէնիլ գիւղին մէջ (Մըլէօնի մօտ): Նախ փորձեցին քակել, բայց տեսնելով որ կարելի չէ, որոշեցին պայթեցնել: Բաւական տուներ վնասուեցան շրջակաները: Թղթակիցներ, լուսանկարիչներ եւ շարժանկարիչներ կը հետեւէին գործողութեանց, սաղաւարտներով:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Ru eDamesme – (13)
Le Gérant: A. NERCESSIAN

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Երեկոյթ-պարահանդէս

Ապրիլ 2ին ժամը 16էն 24, Salle Jean Goujonի վերի սրահներուն մէջ:

Attractions Orchestre ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ

Ճոխ պիւֆէ

Մուտքը 250 ֆրանք:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ԹԱՏԵՐ. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Ապրիլ 1ին շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Patronageի սրահին մէջ, 32 rue Danton, Kremlin Bicêtre:

Կը ներկայացուի ԶԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

Ղեկավարութեամբ ընկեր Զ. Ղարիպեանի

Սիրայօժար մասնակցութեամբ Ադամեան Թատերախումբին:

Մուտքը 100 եւ 150 ֆրանք:

Իջնել Փորթ տ'Իթալի:

Տարեկան պարանցիկ ցերեկոյթ

Կազմակերպուած ՀՕՒԸՐՏ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ կողմէ, կիրակի 2 Ապրիլ, ժամը 15.30էն 23.30:

SALON DE L'HOTEL DES DEUX MONDESի մէջ, 22 Ավընիւ տը լ'Օփէռա, մէթրօ Փիրամիտ կամ Օփէռա:

Ճոխ պիւֆէ, գեղարուեստական բաժին:
Նուագախումբ՝ JAMES ERIKSSON:
Տոմսերը ապահովել նախկին սաներէն:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՕՐԸ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի կողմէ, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին Սալ Ժան տ'Արք: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Առաջին անգամ ըլլալով պիտի ներկայացուին ողբերգութիւն մը՝ ՄԱՀԸ

եւ ԵՐԿՈՒ ԶԱՒԵՇՏՆԵՐ

Կը նախագահէ ընկեր ՅԱԿՈԲ ՊԵՏԻԿԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՉ ՏԱՍՆԱՊԵՏԵԱՆ
Մուտքը հրաւիրատոմսով:

ՅԱՌԱՋ կը նուիրեն

Մարսէյլէն ընկեր Աստիկ Աչճեան, այս տարի եւս մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր եղբօր, Պ. Զ. Աչճեանի, Hte. Garonne:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղը շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց, որոնք օժանդակեցին Գթութեան Շաբաթի արդիւնաւորման: Նոյնպէս շնորհակալութիւն Պ. Ս. Գալուստեանի որ հազար ֆրանք նուիրեց մեր մասնաճիւղին իր մանչ զաւակին ծնունդեան առթիւ:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇԻ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ

ԼԻՈՆ, ՎԱԼԱՆՍ, ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի 2 Ապրիլ Վալանսի պետական օփերային մէջ, ժամը 2.30ին, մասնակցութեամբ Լիոնի լաւագոյն ուժերու:

ՃԱՐՏԱՐԱԳԷՏ ԱՐՄԱՆԸ (Հարուստին աղջիկը)

Թատ. 8 արար, հեղ. Թրագօշի

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ս. ԽԱՉ ընկերակցութեան կողմէ, ի նպաստ հայ հիւանդներու եւ կարօտեալներու:

Բարձր հովանաւորութեամբ LOUIS MARINի

Maison des Centrauxի մէջ, 8 rue Jean Goujon, mé tro Champs Elysées, Կիրակի 16 Ապրիլ ժամը 16էն կէս գիշեր:

Գեղարուեստական բաժին, պիւֆէ, նուագախումբ: Ձեր տոմսերը ապահովել Ets. Vimax, 25 rue de Trévise կամ Ս. Խաչ եկեղեցիէն, 10bis, rue Thouin, Paris (5):

ԶՈՒԱՐԹ ՃԻԶՄԷՃԵԱՆ
ՅԱԿՈԲ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Ռոման Նշանուած 26 Մարտ 950

Այս առթիւ Ճիղմէճեան ընտանիքը հազար ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կ. ԿՈՄԻՏԷՆ բացառիկ ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր եւ Զաւարեան կոմիտէները, Արամ, Արղութեան, Արծիւ, Ս. Մինասեան եւ Վարդան ենթակոմիտէները՝ իրենց լրիւ կազմով, այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի Է. սրահը:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի ընկեր Վ. ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ: Նիւթը՝ «Հայ ազգին ծագումը»: — Հայերէնի դասընթացք ժամը 8էն 9:

Հ. Յ. Դ. ՌՈՍՏՈՄ խումբի ժողովը այս կիրակի, ժամը 9.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին ժողովը՝ այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան Ակումբին մէջ: Ներկայ պիտի ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը:

ՌՈՄԱՆ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի իրիկուն, ժամը 9ին, ընկերուհի Զապէլ Պիլալեանի բնակարանը:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ հերթական հաւաքոյթը՝ այս ուրբաթ ժամը 8.30ին Café Régentի վերնայարկը: Կը խօսի ընկեր Ս. Տ. Թովմասեան, «Հ.Յ.Դ.Ն եւ Խ.Հայաստանը» (շար.): Միտքերու փոխանակութիւն:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի դասախօսական ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais: Նիւթ՝ «Քրիստոնէութեան մուտքը Հայաստանի մէջ»: Դասախօս Պ. Կ. ԽՐԱՅԵԱՆ:

ՀԱՅ ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մարսիլիոյ Հայ Գերիներու Միութեան տարեկան մեծ պարահանդէսը այս շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս Salon de Clubի շքեղ սրահներուն մէջ:

ՎԵՐՋԻՆ ԱՐԵՒԱԳԱԼԸ ԵՒ ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ

Այս ուրբաթ առաւօտ վերջին Արեւագալ եւ երեկոյեան ժամը 5ին Խաղաղական եւ հսկում Փարիզի Հայոց եկեղեցին:

Ծաղկազարդ, կիրակի 2 ապրիլ, սկզբ. ժամերգ, ժամը 8ին, Ս. Պատ. ժամը 10ին: Երեկոյեան ժամը 16.30ին:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի 1950ի միջմասնաճիւղային մրցումները տեղի կ'ունենան Ալֆորվիլի մէջ (Փարիզ):

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբը կը մեկնի Ապրիլ 7, ուրբաթ իրիկուն: Փափաքող անդամները ու հայրենակիցները կրնան ընկերանալ մարզիկներուն, 30 առ հարիւր զեղչով (շոգեկառք):

Արձանագրուելու համար դիմել Հ. Մ. Ը.Մ.ի հաւաքատեղին, Bar du Globe, 7 Bld. d'Athènes, երկուշաբթի եւ շաբաթ իրիկունները ժամը 20էն 22, եւ կամ եղբայրներ Վահրամ Պապիկեանի, 11 Place des Marseillaises ու Վարդգէս Մրճոյեանի, 6 rue de l'Ecole ամէն օր:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Տիկին Եպրաքսէ Տէմիրճեան (Էվէրէկցի) կը փնտռէ իր եղբայրը՝ Գրիգոր Տէմիրճեան, եւ մօրաքոյրը՝ Գեղանոյշ Գանձապետեան (վերջինը Յունաստանէն Ամերիկա մեկնած է): Տեղեկացնել Տիկին Տէմիրճեանի, 14bis Ave. Bosquet, Paris (7):

Կը խնդրուի Ամերիկայի թերթերէն արտատպել:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Vendredi 31 MARS 1950 Ուրբաթ 31 ՄԱՐՏ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6116—Նոր շրջան թիւ 1527

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄՇԱԿԵԼԻ ԳԵՏԻՆ ՄԸ ԵՒՍ

Ըսինք թէ հարեւանցի տեղեկութիւններ միայն ունինք մեր ապրած երկիրներու, հարեւան ժողովուրդներու մասին: Կը գոհանանք տարրական, անմիջական դիտելիքներով, ինչպէս երէկ, Թուրքիոյ մէջ :

Աւելի բախտաւո՞ր ենք բուն հայկական ճակատին վրայ: Նոյն սովորամոլութիւնը աչքի չի՞ զարներ մեր մամուլին մէջ, երբ կը զբաղին Հայկական Արտասահմանի հոգերով :

Անշուշտ ամէն գաղութ իր տեղական պահանջներն ունի եւ կը ջանայ գոհացնել:

Այսպէս, օրը օրին կ'արձանագրուին ազգային եւ ընկերային կեանքի զանազան երեւոյթները: Բազմազան շարժումներ, ձեռնարկներ, աշխատանքներ: Բարենշան թէ չարաշուք իրողութիւններ :

Այս բոլորին մէջ իրենց տեղն ունին հանդէսներու, տարեդարձներու, տօնակատարութեանց նկարագրութիւնները, որոնք հայելին են օրուան կեանքին: Մանաւանդ եթէ լաւ մշակուած ըլլան:

Իւրաքանչիւր գաղութ իր դրոշմը դրած է այս կարգի հրատարակութեանց վրայ:

Հետեւա՞ծ էք ամերիկահայ մամուլին: Սիւնակներով նշանտուքի, հարսնիքի, յուղարկաւորութեան, հայրենակցական խնջոյքներու նկարագրութիւններ, «ճոխ եւ այլազան» մանրամասնութիւններով:

Եւ այս՝ առանց դաւանանքի խտրութեան: Այնպէս որ, շատ մը թերթեր կը շփոթուին ընտանեկան կամ հայրենակցական յիշատակարաններու հետ :

Միջանկեալ կը յիշենք այս պարագան, որ կը կարօտի մասնաւոր ուսումնասիրութեան մը:

Մեր ըսելիքը ուրիշ բան էր:

Ազգային գետնի վրայ եւս, մեր մամուլը կ'անտեսէ շատ կարեւոր աշխատանք մը :

Հազուադէպ է որ լուրջ ուսումնասիրութիւններ երեւան այս կամ այն գաղութի թերթերուն մէջ, վիճակագրական տեղեկութիւններով: Հում կամ հասուն, մշակուած նիւթեր, որոնք պատկերացնեն տարագիր բազմութեանց երէկուան եւ այսօրուան կեանքը: Անոնց չարն ու բարին :

Ակադեմական մարզանք մը չէ որ կ'առաջարկենք, միշտ յիշեցնելով այս պարագան :

Աւելի քան երբեք անհրաժեշտ է պրպտել, սերտել, երեւան հանել թէ ի՛նչ վիճակի մէջ է այսինչ հայաշատ շրջանը, քաղաք ըլլայ թէ գիւղ կամ թաղ :

Դժբախտութիւն է որ մեր համրանքի մասին անգամ վիճելի տեղեկութիւններ միայն ունինք :

Սակաւաթիւ են այն գաղութները ուր մարդահամար կը կատարուի պարբերաբար: Օրինակ՝ Սուրիա — Լիբանան: (Այստեղ ալ փորձեր կատարուեցան, միշտ կէս ճամբան մնալու համար):

Ստոյգ տեղեկութիւններ կը պակսին, նաեւ, իւրաքանչիւր գաղութի ընկերային — տնտեսական կացութեան մասին:

Բոլորս ալ գիտենք որ 75 առ հարիւր բանուոր էին մեր տարագիրները, երբ այս պողոտաներուն վրայ թափեցան, 1921 — 22ին:

Մենք ալ ունեցանք հիւղաւաններու, գաղթակայաններու շրջան մը:

Իսկ այսօ՞ր: Ապահովաբար 25 առ հարիւր ալ չեն կազմեր բանուորները,— անոնք որ վարձու տուած են իրենց քրտինքը:

Փոխուեցան մեր ընկերային — ընտանեկան պայմաններն ալ: Մանաւանդ մեծ քաղաքներու մէջ, ուր հետզհետէ կ'աճին բազմազան սայթաքումներ :

Երբ համրանքի մասին կը խօսինք, նորէն եւ նորէն մեր աչքին առջեւ կը ցցուի սերունդի փրկութեան խնդիրը: Վրդովիչ հարցական մը, որ նոյնպէս կը կարօտի լուրջ ուսումնասիրութեան:

Որ եւ է ատեն փորձուա՞ծ է վիճակագրութիւն մը կազմել: Գիտե՞նք թէ հարիւրին քանի՞ն կորսուած է, այս կամ այն գիւղին, թաղին, քաղաքին մէջ:

Կարելի չէ համրանք փրկել, առանց աչքի առջեւ ունենալու կացութեան մը իրական պատկերը, փաստերով եւ թուանշաններով :

Ահաւասիկ մշակելի գետին մը եւս :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔԱՆԴԵԼՆ ԱԼ ԱՐՈՒԵՍՏ Է

Քանդել ... Կ'ըսենք ու կ'անցնինք, չենք անդրադառնար որ հոս ալ «արուեստ» կայ, մանաւանդ երբ խնդիրը մեր աննման ու հոյակապ եկեղեցիները եւ վանքերը քանդելու մասին է:

Պատահեցաւ որ 1918ի զինադադարին հոս հոն հրաշքով ողջ մնացած բեկորներ վերադառնան իրենց ծննդավայրը եւ աչօք — բայօք տեսնեն ու «գնահատեն» քանդումի արուեստը :

Կ'արժէր որ այն ատեն հատոր մը հրատարակուէր, պատկերազարդ, ցոյց տալու համար արեւմտեան քաղաքակրթութեան ախոյեաններուն թէ ի՛նչպէս պէտք է քանդել: Այդպէսով մենք ալ կ'ունենայինք կենդանի յիշատակարան մը, առյաւէտ կորսուած մեր ճարտարարուեստի հոյակապ կոթողներուն, ինչպէս կան ու կը մնան Զուարթնոցի կամ Անիի աւերակներու նկարները :

Այդ վկաները կը պատմէին.

— Մեր գիւղը «մուհաճիրներ» դրեր են: Ձմեռը փայտ ունենալու համար քանդեր են իրենց բնակած տան ամէնէն վերի յարկը, յետոյ երկրորդը, երրորդը, աստիճանաբար վար իջնելով մինչեւ գետնայարկ, ու այսպէսով տեսեր են որ տուն չէ մնացեր օրին մէկը :

— Այդ ալ բա՞ն է որ կը պատմես: Մեր Արմաշի հոյակապ տաճարը նախ մզկիթի վերածեր են, քովն ի վեր մինարէ մը տնկելով: Տեսեր են սակայն որ հաւատացեալները չեն կրցած գնահատել այդ նուէրին արժէքը, ուստի ախոռի վերածելու հրաման տուեր են :

— Ի՛նչ ըսել ուրեմն Սիսի մայրաքաղաքին այն անստգիւտ մարմարեայ քանդակազարդ կաթողիկոսական աթոռին որ զոհ գացած է տապարի հարուածներուն: Հնախոյզներ 7000 անգլ. հնչուն ոսկի վճարել ուզած են, իրենց թանգարանը փոխադրելու համար զայն: Օրուան կաթողիկոսը մերժեր է, անշուշտ մտածելով որ մայրավանքին թագաւորական այդ զարդը, Հայուն փառքին ու տաղանդին կենդանի վկան, ծախու ապրանք չէ :

Ու հիմա անկիւն մը մոռցուած Սեբաստիոյ Մայր Տաճարին եկեր է կարգը:

Ինչո՞ւ չէ, քանդելն ալ արուեստ է վերջապէս: Եթէ չէք հաւատար, պարոնայք արեւմտեանք, բարեհաճեցէք գրօսական պտոյտ մը կատարել Թուրքիոյ պատմական վայրերը, դէպի «արեւելեան նահանգները», Մուշի Ս. Կարապետէն Վարագ, Կարինէն Կեսարիա, Արմաշէն Սեբաստիա, լուսանկարի եւ շարժանկարի գործիքներով :

ՍՕՍԻ

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ պաշտպանութեան կոմիտէն մինչեւ այսօր վերանորոգած եւ ցանկապատած է աւելի քան 60 յուշարձաններ, որոնց մէջ են.— Օհանայ վանքը, Թալինի մեծ եւ փոքր տաճարները, Թալիշի տաճարը, որ 7րդ դարու յուշարձաններուն կը պատկանի: Վերանորոգուած են՝ Ապարանի եւ այլ շրջաններու յուշարձանները: Կոմիտէն պատրաստած է Հայաստանի քարտէսը , ուր նշանակուած են բոլոր յուշարձաններու վայրերը: Լուսանկարուած եւ Պատմութեան թանգարանին յանձնուած են բազմաթիւ առարկաներ : Յուշարձաններու պաշտպանութեան կոմիտէն, որ կը վարէ նաեւ պեղումներու աշխատանքները, մինչեւ այսօր թանգարանին յանձնած է 12 հազար իրեր եւ 115 մետաղեայ դրամներ, որոնց մէջ կան Մեծն Տիգրանի դրամները :

ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ քննարկեց Սուրէն Վահունիի բանաստեղծութիւններու ժողովածուն: Բոլոր արտայայտուողները գովեստով խօսեցան գրքի մասին: Յետոյ Էդուարդ Թոփչեանը յայտարարեց.— «Ս. Վահունու գիրքը արժէքաւոր է նրանով, որ նրա մէջ նոր մարդն է իր առօրեայով: Գրքի միւս առաւելութիւնը այն է որ հազարաւոր ընթերցողներ ունի, քանի որ խօսում է բոլորի սրտից »:

ԼՈՒՍԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԻՒՆԸ (կրթական նախարարութիւն) այս տարի պիտի բանայ՝ ուսուցիչներու որակաւորման դասընթացքներ, որոնց պիտի մասնակցին բոլոր քաղաքներու և գիւղերու ուսուցիչները: Վերապատրաստման ենթակայ են՝ պատմութեան, բնագիտութեան, քիմիայի, ֆիզիկայի եւ ուրիշ առարկաներու դասարանները:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ որակաւորման համար բացուած են քանի մը կարճատեւ դասընթացներ, որոնց կը մասնակցին նաեւ հայրենադարձ երիտասարդներ :

Բանուորական խլրտումներ եւ ուրիշ հոգեր

Գործադուլները հետզհետէ կը դադրին, սպասելով բանակցութեանց ելքին, բայց ուրիշ հոգ մը կը զբաղեցնէ կառավարութիւնը: Կարգ մը հաստատութիւններ կա՛մ փակած են իրենց դուռները եւ կամ կ'արձակեն այն բանուորները որոնք մասնակցած էին գործադուլներուն: Եթէ այսպէս շարունակուի, անշուշտ նոր խլրտումներ պիտի ծագին :

Աշխատանքի նախարարը , Պ. Պաքօն, նկատի առնելով այս պարագան, բարեկամական ազդարարութիւն մը ուղղեց գործատէրերուն : Միայն Քրիստոնեայ Աշխատաւորներու Միութիւնը կը յայտարարէ թէ իր անդամներէն 150 հոգի ճամբուած են: Ամէնէն աւելի մետաղագործական հաստատութեան մէջ աչքի կը զարնեն արձակումները: Ռընոյի եւ Ֆորտի բանուորները ազդարարեցին թէ նոր գործադուլ մը պիտի սարքեն, եթէ իրենց պաշտօնանկ վարիչները չվերահաստատուին: Ռընոյի մէջ երեք կարեւոր պաշտօնեաներ վերահաստատուեցան, բանուորներու բողոքէն վերջ:

Կազի եւ ելեկտրականութեան բանուորներուն ազդարարուեցաւ թէ Մարտի աշխատավարձքը մէկ երրորդ համեմատութեամբ պիտի կրճատուի, գործադուլին պատճառով :

Թուլուզի ելեկտրականութեան եւ կազի բանուորներէն երկուքը ճամբուած ըլլալով, նորէն գործադուլ յայտարարուեցաւ :

★ Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, բանթողներու թիւը հետզհետէ կը պակսի: Փարիզեան շրջանին մէջ տակաւին աշխատանքը չեն վերսկսած 100.000 բանուորներ, մեծ մասը՝ շինութեանց ճիւղէն: Պետական թատրոններու եւ ընկերային ապահովութեան պաշտօնեաները դեռ կը շարունակեն գործադուլը: Հացթուխ բանուորները վերսկսան աշխատանքը :

Մասնակի անկարգութիւնները կը շարունակուին երկրին զանազան մասերուն մէջ: Մոնթելիմարի մօտ (արեւելեան Ֆրանսա) 30 բանթողներ աշխատող բանուորներուն վրայ յարձակեցան դանակներով, բիրերով եւ բահերով: Վեց հոգի ձերբակալուեցան: Փերիկոռի մետաղագործական հաստատութեան մէջ համայնավար բանուոր մը գետը նետեց քուէտուփը, երբ քուէարկութիւն կը կատարուէր, աշխատանքը վերսկսելու համար:

★ Թերթերը կը գրեն թէ այսօր — վաղը խորհրդակցութիւն պիտի կատարեն կառավարութեան, գործատէրերու եւ արհեստակցական Միութեանց ներկայացուցիչները, «Նպաստաւոր կլիմայ մը» ստեղծելու եւ աշխատավարձքի խնդիրը խաղաղութեամբ կարգադրելու համար: Այս գործին գլուխն անցած է վարչապետը :

★ Նախարարական խորհուրդը առջի օր զբաղեցաւ ծրագրով մը որ կը սահմանափակէ առեւտրական խմբակցութեանց իրաւասութիւնները : Ծրագիրը կը տրամադրէ «Համաձայնութեանց Գերագոյն Խորհուրդ մը», արգիլելու համար չարաշահութիւնները:

Կառավարութիւնը կը յուսայ 2—8 ֆրանք իջեցնել կաթին գինը (փոքրաքանակ վաճառում) :

★ Թերթերը կը գրեն թէ փարիզեան շրջանին մէջ 25.000 ընտանիքներ չեն ստացած Մարտի նպաստը, իբրեւ հետեւանք ընկերային ապահովութեան պաշտօնեաներու գործադուլին :

Ատլանտեան դաշնակիցներուն ժողովը

Արեւմտեան Եւրոպայի 12 դաշնակից պետութեանց արտաքին նախարարները Մայիս 8ին ժողով մը պիտի գումարեն Լոնտոնի մէջ, ամրապնդելու համար Ատլանտեանի դաշինքը: Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պեւին, այս լուրը ծանուցանելով երեսփ. ժողովին մէջ, յայտարարեց թէ կը յուսայ որ երկարատեւ խաղաղութիւն մը պիտի վայելեն, եթէ Ատլանտեան միութիւնը զօրանայ, «Կը կարծեմ թէ հեռու չէ այն օրը երբ այս ուժին աճումը պիտի ստեղծէ կացութիւն մը ուր տարբեր ելք պիտի չմնայ եթէ ոչ միանգամ ընդմիշտ կարգադրել խաղաղութեան խնդիրը»:

Այս յայտարարութենէն կը հետեւցնեն թէ Խ. Միութիւնը տեսնելով արեւմտեան ճակատին ուժը, պիտի հարկադրուի բանակցիլ անոնց հետ :

Տասներկու արտաքին նախարարները կը կազմեն Ատլանտեանի դաշինքին խորհուրդը , որ նիստի հրաւիրուած է Պ. Էչիսընի կողմէ: Մ. Նա —

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՆՈՐ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄՆԵՐ

Մարտ 5ին (1918) կէսօրէն վերջ, Թուրք, քիւրտ եւ Թաթար զինեալ ուժերը յարձակումի ձեռնարկեցին։

Հայ – ասորական ուժերը հարկադրուած էին բաց դաշտի մէջէն յառաջանալ, առուներու, անտառներու եւ նախապէս պատրաստուած խրամներու մէջ դիրք բռնած թշնամիին հարուածելու համար։

Սմկոյի վրայ մեր կատարած յարձակման ատեն, անոր օգնութեան չհասնող իր գործակից – ները, դաւաճան եւ երկչոտ համարուելով, ցեղապետին յանդիմանութեանց եւ սպառնալիքին ենթարկուած էին։

Թուրքերը այդ ծրուան իրենց յարձակումով կ'ուզէին հասկցնել Սմկոյին թէ՝ իրենք առանձնապէս ալ ուժ են եւ գիտեն զանազանել յարմարագոյն ատենը անյարմարէն։

Այդ պահուն Սմկօն ալ մեր թիկունքէն կրնար յարձակիլ։

Ճարի Գալէի ճամբուն մօտիկ Մահլամ եւ Փաթավուր գիւղերէն հասնող լուրերը մտահոգութիւն չէին պատճառեր։

Կատաղը կռիւները կը շարունակուէին Հաֆթվան եւ Խոսրովայ գիւղերուն քիչ մը հեռու եւ կ'երկարէին մինչեւ Սալրայի ճամբան ու Քիւլթափան։

Կռուի սկիզբը, թշնամին գրաւեց վիրաւորներ փոխադրող մեր մէկ կառքը եւ դիրքերէն դուրս գալով սկսաւ գրոհ տալ։

Եկեղեցիներու զանգակները անընդհատ կը ղօղանջէին, փոխան զինուորական նուագախումբի։

Գործի էին բոլորը։ Կիները մեծ մասամբ հաց թխելով, կերակուր պատրաստելով զբաղած էին։ Տասնեակներով հիւանդապահուհիները կը սպասէին կրակի գծին վրայ։ Պատանի սուրհանդակները դիրքէ դիրք կը թռչկոտէին, արհամարհելով գնդակներու տեղատարափը։ Երկինքը փարատած էր եւ ոչ ոք կը վախնար մահէն, թիկունքն ու ճակատը իրար ընտելացուած, զօրաւոր միութիւն մը կը կազմէին։ Ասորի կիները շալակներով ուտելիք եւ փամփուշտ կը հասցնէին դիրքերը։

Մերթ հեռու եւ մերթ կտրուած Փայաջուկ եւ Ղալասար հայաբնակ գիւղերու կողմէն ալ հրացանաձգութեան թոյլ ձայներ կը լուէին։

Հայաբնակ երկու շրջանները իրարմէ կը բաժնէր Տիլմանի քաղաքը եւ հաղորդակցութիւնն անկարելի դարձած էր։ Կտրուած էր նաեւ մեր հեռախօսի թելը։

Իրիկնապահին՝ թշնամին դիմեց անկանոն նահանջի, կռուի վայրը ձգելով 14 դիակ, 12 հրացան եւ 8 ձիեր։

Նահանջողները Տիլմանի պարսպաղները ամրացուցած էին, անոնց ետեւը քարեր շարելով եւ հսկայ պատեր բարձրացնելով։

Անոնք այս անգամ պարսպի ետեւ դիրք բռնած՝ պաշտպանողական կռիւ կը մղէին։

Սալմաստի տեղացի հայ եւ ասորի բարեկեցիկ տարրերը, իրենց տուները նստած, կը դժկամակէին իրենց անգործութեան դատապարտուած զէնքերը, ախոռը կապուած ձիերը տրամադրել։ Կային նոյնիսկ պատառ մը հաց, աման մը տաք կերակուր զլացողներ։

Ընդհանուր առմամբ, տիրող կարծիքն այն էր թէ նախ պէտք է յարձակել եւ ջախջախել Սմկոյի ուժերը, ապա զինաթափել Տիլմանի մէջ ոչջացած թշնամին։

Սմկօն այդ օրերուն զբաղած էր ուրիշ աշիրէթներ կազմակերպելով, որպէսզի կարենայ Ուրմին եւ Սալմաստը պաշարել եւ քրիստոնեաները բնաջնջել։

Խոսրովայի մէջ տեղի ունեցած խառն ժողովի մը ընթացքին որոշուեցաւ՝ Ուրմիոյ ասորական ուժերով յարձակիլ Սմկոյի վրայ, մանաւանդ որ անոնց հրամանատար «Աղա Պետրոսը» արդէն ինքզինքը պատրաստ կը համարէր։

Երբ՝ մեր սուրհանդակը Ուրմիա կը հասնէր, նոյն օրը Աղա Պետրոս, իր օգնականներով եւ զինուորներով ճամբայ կ'ելլէր դէպի Ճարի – Գալէ։

Մարտ 7ին, Տիլմանի մեր թշնամի ուժերը նորէն դուրս գալով քաղաքէն, երկու թեւերով յարձակում գործեցին հայկական երկու գիւղերու՝ Հաֆթուանի եւ Փայաջուկի վրայ։

Փորձ մըն էր այս, Ասորիները մեզմէ բաժնելու եւ մեզի առանձին – առանձին կոտորելու համար։ Արդէն կողմնակի լուրեր տարածեր էին թէ՝ իրենց թշնամութիւնը ասկէ վերջ միայն Հայերուն հետն է։

Կռիւը հետզհետէ կը տաքնար երկու ճակատներու վրայ։

Թշնամիէն չէինք վախնար, բայց երբ կը մտածէինք թէ՝ մինչ այդ մեզի բարեկամ ու բախտակից Ասորիներն ալ կրնան մեր կողերէն ու թիկունքէն յարձակիլ, խիստ դժուարին կացութեան առջեւ կը գտնէինք մենք մեզ։

Հարկադրուած էինք զօրեղ պահակախումբեր պահել նաեւ ասորական գիւղերու ճամբաներուն վրայ։ Այնուամենայնիւ, մեր յոյսը միայն մեր ուժերուն վրայ դրած, շարունակեցինք կռիւը։

Սիւրմա խանումը հակառակորդի դիտաւորութիւնն ըմբռնելով, շատ չանցած մեզի օգնութեան ղրկեց հարիւր ձիաւորներ։ Ուրիշ երկու հարիւրակներ ալ Ճարի Գալէի ճամբան կտրելու ղրկեց։

Այսպէս, մեր զինուորները ոգեւորուեցան եւ կատղած առիւծներու նման յարձակեցան մինչ այդ, յանդուգն դարձած թշնամիին վրայ։

Փայաջուկի վրայ յարձակող թշնամին նահանջած էր իրիկնապահին, Փայաջուկ եւ Ղալասար գիւղի Հայերու առջեւ, որոնց ղեկավարը կը հանդիսանային Սամսոն խան, Գ. Թադէոսեան եւ Ա. Աղաբէկեան։ Հաֆթուանի մօտակայ դաշտերէն ալ թշնամին փախաւ խուճապահար եւ դարձեալ ամրացաւ Տիլմանի մէջ։

Նկատելի էր, որ՝ երբ Թուրքերը, Թաթարները կը սկսէին իրենց զինուորական գործողութիւնները, Քիւրտերը կը դանդաղէին, իսկ երբ այս վերջինները կը յաւձակէին, Թուրքերը կը անտնային։

Ինչպէս որ Թուրքերու յարձակման ատեն Սմկօն օգնութեան չեկաւ, այնպէս ալ, երբ Աղա Պետրոսը Ճարի Գալէն պաշարեց Թուրքերը օգնութեան չփութալէ զատ, մեր թիկունքէն որեւէ շարժում չփորձեցին, մանաւանդ որ, իրենց յարձակումներէն յաջողութիւն չգտած, կը մտածէին պաշտպանողական վիճակի մէջ մնալ։

Մարտ 8 — կռիւն սկսաւ Ճարի Գալէի առջեւ։ Ասորիները երկու լեռնային թնդանօթներով կը ռմբակոծէին քրտական բերդագիւղը։

Սմկօն թակարդ ինկած էր։ Մօտ երկու հազար Քիւրտեր կը կռուէին եւ յաճախ յանդուգն գրոհներով ետ կը շպրտէին Ասորիները։ Երկու կողմէ ալ կ'իյնային տասնեակներով, հարիւրակներով։

Երեք օր շարունակ, թէ մենք եւ թէ Տիլմանի մէջ ոչջացած մեր բազմահազար թշնամիները ջղագրգիռ եւ սպասողական վիճակի մէջ էինք։ Կը թուէր թէ ճակատագրական դեր վերապահուած էր Ճարի Գալէի կռուին։

Ասորի սուրհանդակները մխիթարական լուրեր կը հասցնէին, իսկ Տիլմանի մէջ ոչջացած թշնամին խաղաղ Պարսիկ գիւղացիներու միջոցով առասպելական քաջութիւններ կը վերագրէր Սմկոյին։

Երրորդ օրը երեկոյեան, երբ մեր ձիաւոր մէկ յիսնեակը Ջիրոյի առաջնորդութեամբ կը մօտենայ Ճարի – Գալէին, Սմկօն հեռադիտակով կը ճանչնայ Ջիրօն եւ իր զինուորները, ծայրայեղ յուսահատութեան մէջ կը պոռայ.— «Ֆրտայինա, ֆրտայինա, ռավրն, (ֆէտայիներ են, ֆէտայիներ են, փախէք)։ Եւ կը փախչի հարիւր յիսուն ձիաւորներ միայն ազատելով։

Սմկոյի վերջին խօսքերը մեզի յայտնողը իր երկրորդ կինը՝ Գիւլֆրտանն եղաւ, որ գերի ինկած էր Ջիրոյի խումբին ձեռքը։

ԱԶԳԻՆ

Յովհ. Հինդլեան

Հինդլեան ոչ եւս է... Շատ բնական վախճան մը պիտի ըսուի, քանի որ երկար տարիներու բեռն ունէր ուսին։ Բայց անոնք որ զինքը ճանչցան, անոնք որ իրեն աշակերտելու բախտն ունեցան, դժուար պիտի վարժուին ըմբռնելու թէ ինչպէս բաժնուեցաւ գործէն, երբ այնքան սերտիւ, ամրապինդ, շաղախուած էին դպրոցը, պարտականութիւնը, աշակերտները եւ ինքը, դարձած մէկ մարմին։

Ցիշողութեան մեծ ոստում մը դէպի ետ, ու կը տեսնեմ ուսուցիչը, որ դասարան կը մտնէ, որքան պատկառազդու, նոյնքան անսեթեւեթ երեւոյթով։ Ուշադիր՝ կ'ունկնդրէ աշակերտին, ժլատ՝ աժան գովասանքներու, եւ լռիկ հաւանութեան ձեւ մը միայն ամէնէն լաւ պատասխանի մը։ Կը բացատրէ դասը, իրապէս կշռելով բառերը, խօսելով ոչ աւելի, ոչ պակաս պէտք եղածէն։

Անզուգական գործակիցին՝ Գ. Մալաթեանի հետ իրենց պատգամն էր փնտռել հիմնականը, էականը, ըլլալ ուղիղ եւ համեստ, խորշիլ մակերեսային, շողշողուն արտայայտութիւններէ եւ գործքերէ։ Եւ անտարակոյս ազդեցիկ կ'ըլլային այս խօսքերը քանի որ իրենց անձին եւ գործերուն օրինակները համաձայն էին այդ սկզբունքներուն։ Բնական է ուսանողական շրջանէն վերջն է միայն որ աշակերտը կրնայ դատել, բաղդատել մարդիկը եւ գնահատել արժէքները։

Պոլսոյ արտագաղթէն վերջ, Հինդլեան մինակ մնացած է։ Դիւրաբեկ արտաքին երեւոյթով մարդը ինչ աննուաճ կամքի տէր պէտք էր եղած ըլլալ որ՝ հակառակ քաղաքական կաշկանդիչ, բուռն սեղմումներու եւ նիւթական անձուկ պայմաններու, միշտ պատնէշին վրայ, կրցաւ կանգուն պահել դպրոցը որուն մտաւորական մթնոլորտը կարծես ապահով պարիսպ մը եղած ըլլար դուրսի ալեկոծ աշխարհին եւ իր միջեւ։ Անշուշտ իր դերը մեծ եղաւ պոլսահայ միջավայրին համար։

Վերջին տարիներու ընթացքին է միայն որ չէ կրցած Եւրոպա անցնիլ, մօտէն հետեւելու համար մանկավարժական հարցերու։ Մենակեացի ապրումով, նուրբ կենցաղագէտ այդ դաստիարակը, իբր իր հարազատ զաւակները, քանի սերունդ իր շուրջը հաւաքեց եւ ուժգին կապեց իր անձին ու գործին։

Կարդացած եմ իր մէկ գրութիւնը, ուր կը պատմէ թէ 1913ին իր մօտ պաշտօնավարող Տ. Քրիսեանին հետ համախորհուրդ, «Ազգ. վերածնունդի կարեւոր ազդակ մը ըլլալուն համոզումով» կազմած են Նոր Դպրոցի աշակերտներէն պօյ – սկաուտներու խումբ մը որ Գր. Յակոբեանի կազմած անջատ խումբին հետ միասին «փորձեր կը կատարեն, ընտելանալու համար ձեռնարկին գործնական ձեւին հետ։ Տ. Քրիսեանի եղերական մահէն չորս տարի վերջ, Գր. Յակոբեան, գործին համակիր ուրիշ ընկերներու հետ, բոլոր խումբերը միացնելով հիմը կը դնեն Հ. Մ. Ը. Մ.ին, որով որոշ կ'երեւայ Հինդլեանի դերը այդ Միութեան սկզբնական կազմաւորումին մէջ։

Քանի մը տարի առաջ իր յոբելեանը տօնեցին փառաշուք եւ արդիւնաւոր կերպով Պոլսոյ մէջ որ իր գործունէութեան կեդրոնն էր։ Աշակերտներէն անոնք որ Ֆրանսայի կամ Ամերիկայի մէջ որոշ դէրք ունին — մէկ քանին կը ճանչնամ — անշուշտ իրենց երախտագիտական տուրքը բերին։ Ձեմ գիտեր կարելի՞ էր Փարիզի մէջ ալ տօնել, ինչպէս դիտել կուտար «Յառաջ»։ Բայց ինչ հարազատ կապ մնաց իր, եւ հոս հաստատուած մտաւորական թէ աշխատաւոր հայ զանգուածին միջեւ որ իր առօրեայ շրջապատէն դուրս շատ մը իրականութեանց — մանաւանդ պոլսականին — անտեղեակ է կամ անտարբեր։ Յարգանքի պարզ յիշատակութիւն մը գոնէ, կ'արժէր կազմակերպել ազգ. դաստիարակութեան նուիրեալ բազմաբեղուն ուսուցիչին, ներկայացնելով մարդը եւ գործը։

Տասնեակ մը տարիներ առաջ, Պոլիս, պտոյտի մը ընթացքին Եալովայի մէջ, հանդիպում մը ունեցայ իրեն հետ, բարձունքին վրայ։ Երբ ուրախութիւնս յայտնեցի, զինքը առողջ եւ առոյգ տեսնելուս համար, ըսաւ.— «Ձեմ ուզեր մոռցած անցնող տարիներուն, ոչ ալ ունեցած տկարութիւններուս, կեանքը այնքան շուտ կ'անցնի։ Երբեմն ինծ կը թուի թէ երէկ էր Պէրպէրեանի ուսանողական շրջանս»։ Եւ սակայն, մէկ տարի առաջուան Թուակիր Նամակով մը, ինծ կը գրէր թէ, ուրախ է որ մաղթանքովս առիթ տուած եմ «արծարծելու Սրբազան հուրը, որ իր մէջ, աւաղ հետզհետէ կը դատապարտուի մարելու»։

Միթէ բաւական չէ՞ր կէս դարէ աւելի ժամանակամիջոցին մէջ, հակառակ ահեղ փոթորիկներուն կանգուն եւ վառ պահել ազգ. մշակոյթի ջահը հոգի եւ միտք կերտել, առաջնորդել սերունդներ։

Յարգա՛նք իր յիշատակին։

ՍԻՐԱՆՈՅՇ ԶԱՔՐԵԱՆ

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդին ձեռնարկները

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Ալֆորվիլահայ թատերական տարեգրութեանց մէջ, անմոռանալի պիտի մնայ Մարտ 26ի կիրակի գիշերուան ներկայացումը։ Ծայրէ ծայր լեցուած էր թաղապետական ընդարձակ սրահը։

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդը ջանաջան պատրաստութեամբ, հանրութեան կը հրամցնէր դժուարին երկ մը, Սուրէն Պարթեւեանի «Անմահ Բոց»ը։ Դժուարին՝ երկու պատճառներով։ Նախ որ թատերախաղին սատանաթեւ չափազանց բանաստեղծական լեզուն իր շունչը կը սպառէ մէկ անգամէն շատ եւ ազդու ըսել ուզելուն համար։ Այս դժուարութեան յաղթելը մայրենիքը կաթին հետ ծծած սերունդի մը համար անգամ պատուաբեր պիտի սեպուէր, ուր մնաց Նոր Սերունդը, որուն անդամները մեծ մասով այս երկնքին տակ ծնած ու մեծցած, հայերէն կը խօսին ուշադրութեան տեւական լարումով եւ փնտռտուքով։

Երկրորդ դժուարութիւնը հոգեբանական է, որ կը բխի թատերախաղին նիւթէն.— տեղահանութիւն եւ աքսոր, եւ յետոյ այսօրուան կացութիւնը օտարութեան մէջ, ուր չափահասներ անգամ կը խրտչին անցեալ արհաւիրքներու արծարծումէն։

Տղաքը ուզած էին ներկայացնել նաեւ անարժէք զաւեշտ մը։ Անշուշտ մեղաւորը իրենք չեն, քանի որ դժուար է լաւագոյնը ճարել։ Ի՞նչ կը բա-

նին մեր երգիծաթանները: Այդքան դժուա՞ր է մեր ժամանակի ոգիին համապատասխան մէկ արարոնոց քանի մը զաւեշտներ յօրինել: Ցաճախ անվրէպ խայծ մըն է նորերուն համար մէկ արարոնոց զաւեշտը, հայերէն սորվելու տեսակէտէն:

« Եօթանասունինոց փեսացու»ին բոլոր դերակատարները, Օր. Ալիս Ուստուլիկեան, իր ճկուն եւ ազատ խաղարկութեամբ, Աւետիս Քիւփէլեան՝ վարժ եւ տիպար ծերուկի բնական շարժումներով, Ցակոբ Ուրբաթեան՝ ծառայի ծիծաղաշարժ դերին մէջ ինքզինքը գերազանցելու ճիգերով, Գրիգոր Տէր Ղազարեան, երիտասարդ սիրահարի վայելուչ երեւոյթով, իսկ Սեդրակ Տէր Խաչատուրեան չահախնդիր պատուելիի աննման արտաքինով եւ առոգանութեամբ յաջողեցան կուշտ ու կուռ խնդացնել մեծէն մինչեւ պզտիկը :

Միջնարարէն վերջ, վարագոյրը բացուեցաւ « Անմահ Բոցը »ի առաջին արարին վրայ: (ԽՄԲ. — Մեր թղթակիցը խաղին նիւթն ալ ամփոփած էր, բայց զանց կ'առնենք, տեղի անձկութեան պատճառով):

Ներկայացման ամէնէն ուշագրաւ պարագան այն էր որ, հակառակ տեղական ուժերով սիրողներէ կազմուած խումբին, խաղարկուները մէկ ներդաշնակ ամբողջութիւն մը կը կազմէին, հասարակութեան վրայ թողլով իրական ընտանիքի մը արենակցական մտերմիկ մթնոլորտի մը շունչը:

Ինչ սքանչելի մայրիկ մը եղած էր Տիկին Ֆիլոր Աստուրեան: Կաթոգին մայր մը, զգացումներու ճիշդ եւ չափուած արտայայտութիւն, զուսպ՝ բայց նաեւ վերին աստիճանի հաղորդական: Ալֆորվիլի հայութիւնը դեռ չէ մոռցած պատերազմէն առաջ, դեռ ծաղկատի օրիորդ, «Անոյշ»ի իր խաղարկութիւնը եւ իր գրաւիչ ձայնը, որ, յայտնութիւն մը եղաւ իր ժամանակին:

Սիրանոյշի դերը բացառիկ յաջողութեամբ կատարեց Օր. Արտեմիս Տէր Նազարէթեան: Երէկ անծանօթ, այսօր բոլորին ջերմ գնահատութեան արժանացած: Պ. Շաւարշ Տէր Պարսամեան, Արսէնի՝ երիտասարդ երաժշտագէտի դերին մէջմարմնացուց, հայած մեղրամոմի գոյնով, մշտական արուեստի մթնոլորտի մը մէջ ապրող արուեստագէտը: Բնական ու սահուն խաղարկութիւն: Պ. Ջօհրապ Մուրատեան իր բամբ ձայնով, վարժ խաղարկութեամբ եւ մանաւանդ փարթամ արտաքինով դիւրութեամբ կը տիրապետէր բեմին : Օր. Թագուհի Համբարձումեան (Զապէլ) յաջողութեամբ մարմնացուց չնորհալի օրիորդ մը եւ իր առոգանութեան բանաստեղծական շեշտով աւելի հմայիչ դարձուց իր տիպարը : Պարոններ Ցակոբ Ուրբաթեան (Շաքիր պէյ), Ժիրայր Մուրատեան (վերապատուելի), Գրիգոր Ղազարեան (դրագիր) եւ Անդրանիկ Ցակոբեան (ոստիկան) իրենց դերերուն մէջ յաջողապէս ամբողջացուցին խաղը :

Վերջին տեսարանին, Սիրանոյշի մահուան տուայտանքին ատեն խումբ մը դեռատի աղջնակներ հրեշտակներու պէս ճերմակ հագուած թեթեւօրէն պարելով եկան հսկել անոր հոգեվարքին վրայ, մինչ բեմին խորէն Շօփէնի մահուան քայլերգը կը բախէր մեր հոգիներուն դռները :

Ներկաները խորապէս յուզուած՝ երկար ծափահարեցին բոլոր դերակատարները, մինչ երեք դերակատարուհիները կը ստանային մէկ մէկ գեղեցիկ ծաղկեփունջեր : Ներկաներէն չատեր սպասեցին անձամբ շնորհաւորելու համար դերակատարները, մանաւանդ փոքրիկն Ժան-Ժագ Աստուրեանը որ Լեւոնիկի դերին մէջ կարծես կը զգար իրմէ սպասուածը :

Ապրին Նոր Սերունդի տղաքը, որոնք մեզի պարգեւեցին գեղարուեստական վայելք մը, ի դին անհաշիւ զոհողութիւններու :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԴԱՒԱՌԷՆ

ՔԱՐԱՓԻ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒՆ ՎԻՃԱԿԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մարսէյլի հսկայական քարափին արձանագրուած բանուորներու թիւն է 7—8000, առանց հաշուելու պաշտօնեաները: Կարգ-կանոն չկայ: Երբ աշխատաւորը կ'երթայ օրապահիկը ճարելու, իր առջեւ կը բացուի բախտախաղ մը: Եթէ հանդիպեցաւ «շէֆ»ի մը բարեհաճ ակնարկին, այդ օրը գործը յաջողած է: Այլապէս յուսահատ տուն կը վերադառնայ:

Կը պատահի որ հանրակառքը ուշանայ, այդ օրը բախտախաղի սեղանին ալ չես հասնիր :

Ամէն ազգէ «շէֆ»եր կան , այնպէս որ ազգային խտրութիւնը արդէն իր գագաթնակէտին հասած է: Այս գործին մէջ առաջին տեղը կը գրաւեն Սպանիացիները եւ Արաբները: Մենք ալ ունինք աղա - պարոններ: Եթէ «դեմոկրատիկ - յառաջդիմական» հոսանքին չես պատկանիր, օտարազգին գործի կ'առնեն, քեզ կը ճամբեն: Երբ գործ փնտռելու կ'երթաս, առջեւդ կը պարզուի Բաբելոն մը, լեզուներու խառնակոյտ մը: Օրավարձքը լաւ է, 990 ֆրանք: Անոնք որ չարունակ կ'աշխատին, կրնան բաւարար ապրուստ ճարել , իսկ անոնք որ չեն կրնար շաբաթը լման աշխատիլ օրական 350 ֆրանք կը ստանան ընկերութիւններու կողմէ: Այս նպաստը օրը օրին չեն տար, այլ ամիսը անգամ մը: Ուրեմն բաղդատելով այլ աշխատաւորներու հետ, քարափի բանուորը բախտաւոր է, թէ օրավարձքը լաւ կը վճարուի եւ թէ նպաստը: Անգործներուն կը տրուի 110 ֆրանք , այն ալ մեծ դժուարութեամբ: Եթէ վարիչները լաւ կանոնագիր մը պատրաստեն եւ գործերը դասաւորեն, բոլորն ալ հաւասարապէս կրնան գործել, բայց կարգ - կանոն չկայ, ցեղային խտրութիւնը եւ խնամիական հաշիւները տեղի կուտան բազմաթիւ անիրաւութեանց :

Գալով գործադուլին, մեծ մասով հակառակ են, բայց կը վախնան: Շատեր թշուառութեան մատնուած են երկու - երեք շաբաթ գործադուլի հետեւելով: Նաւերու պարպումը տեղի կ'ունենայ կամաւորներով եւ զինուորներով :

Վւոարանդի

52 ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ փախստականներ, մեծ մասով Պալթեան երկիրներէ եւ Ուկրայնայէն, որոնք արգելափակուած են Իտալիոյ մէջ, ծոմ կը պահեն Մարտ 18էն ի վեր, իմացած ըլլալով թէ Խ. Միութեան պիտի յանձնուին: (Վերջերս յանձնուած էին 32 փախստականներ, ապահովելու համար իտալացի գերիներու վերադարձը):

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Կիրակի 26 Մարտին Հ. Մ. Մ.ը եղանակի փակման մրցումը կատարեց ի ներկայութեան խուռն բազմութեան մը:

Ժամը 13.45 մեր պահեստին դաշտ եկաւ, աշխոյժ ու խանդավառ, իր վարպետ ու նուրբ խաղարկութեամբ: Հակառակ թափուած ճիգին պարտուեցաւ 2 — 1:

Ժամը 15.45ին Հ. Մ. Մ.ի Ա.ը ճակատեցաւ S. O. Versaillesի դէմ: Մեր տղոց խաղարկութիւնը շատ թոյլ էր: Իրենց վստահութիւնը շատ սուղի պիտի նստէր, եթէ իրաւախոհ հակառակորդի մը դէմ չճակատէր, խաղը վերջացաւ 4—4 :

Վերջապէս մէկ տարուան աշխատանքը պսակուեցաւ յաջողութեամբ: Այս ձեւով Փարիզի Հ. Մ. Մ.ը իր «փուլ»ին մէջ կը հանդիսանայ երկրորդ եւ կ'ունենայ աստիճանի բարձրացում: Հայ Մարզական յանձնախումբը կրնայ հպարտութեամբ ներկայանալ հասարակութեան՝ արդարացուցած ըլլալով իր վրայ դրուած յոյսը :

Հանդիսականներու եւ մարզիկներու վերադարձը եղաւ խանդավառ եւ զուարթ: Իսիի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը պատրաստած էր ընդունելութիւն մը: Խրիմեան սրահը բերնէ բերան լեցուած էր, եւ հայկական շունչով օծուն, մեր անմեհեր հերոսներու հովանիին տակ, սրահը կը թնդար ազգային ու յեղափոխական երգերով: Եղան շնորհաւորական ու քաջալերական խօսքեր , երգեր ու արտասանութիւններ : Պ. Ցակոբ Մենենտեան 500 ֆրանք Կապոյտ Խաչի եւ 500 ֆրանք Հ. Մ. Մ.ի նուիրեց: Ուրիշ նուէրներ ալ եղան: Այս խանդավառ մթնոլորտը տեւեց մինչեւ ուշ ատեն,

Մեր մարզական տարին դեռ չէ վերջացած : Գնդակախաղի մեր խումբերը պիտի ունենան բարեկամական մրցումներ: Ամէնէն կարեւորը մեր Ողիմպիականին նախապատրաստութիւնն է : Ամէն կիրակի առաւօտ աթլէթիզմի փորձերը կը շարունակուին: Մինչ այդ շնորհաւորելով մեր ժրաջան մարզիկներու կորովն ու յաջողութիւնը , կը մաղթենք նոր եռանդ եւ յառաջդիմութիւն, իրականացնելու համար «Բարձրացի՛ր, բարձրացո՛ւր»ը:

Ց. ԴԻՏՈՂ

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ազգայնականները կը հաւաստեն թէ 110 համայնավարական մակոյկներ ընկղմած են Շանկայի մօտ, իրենց մարտանաւերուն միջոցաւ: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Չինաստանի կարմիրները մեծ քանակութեամբ զինուորական պիտոյքներ ստացած են Մոսկուայէն: Ազգայնական հրոսախումբեր կը գործեն կեդրոնական եւ հարաւային Չինաստանի մէջ: Վեց նահանգներու համայնավար հրամանատարը տեղեկագիր մը ներկայացուցած է, որուն համաձայն 150.000 ազգայնական արձակազէններ կը գործեն կարմիր բանակին կռնակը :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐԸ կը զինուին Անգլիոյ միջոցաւ: Մ. Նահանգներու խորհրդարանին անդամներէն 27 հոգի պահանջեցին կառավարութենէն բողոքել այս վերազինման դէմ: Արտաքին նախարարը պատասխանեց թէ «իրար անցնելու պատճառ չկայ» :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (42)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

Է.

Գիւղացիներուց ոչ ոք չէր ուրանում, որ վերջին տարիները Մելիքի տունը բոլորվին մոռացուածի պէս է, որ նա զրկուել է իր հասոյթներից: Ո՞վ չէ հասկանում, որ Մելիքի հարստութիւնը գիւղացիների տուած տասանորդն է: Մարդ չկայ, որ մոռացած լինի թէ Մելիքն է երկրի տէրը, հասարակաց հայրը: Բայց եւ երբեք չէ եղել, որ գիւղացին քաղցած մնայ, երբ Մելիքի հօրերը լիքն էին:

— Գիտէ Սուրբ Գրիգորիսը, վկայ է Սուրբ Ղեւոնդիկը, որ մեղքը մերը չէ, ասում էր մի յաղթանդամ ծերունի: Մեզանում շունչ չէ մնացել: Լսել ենք սորկութիւն, գերութիւն, լսել ենք հին հին պատմութիւններ սովի, ժանտախտի, մարախի մասին, բայց այսպիսի դրութիւն երբեք, երբեք չէ եղել մեր աստղերի տակ: Երկինքը չէ վնասել մեր արտերն ու անդաստանները, բայց մենք տկլոր ենք, մեր չալիկն անգամ մեզ չէ պատկանում: Օր ու գիշեր, չարունակ, անընդհատ, մեզ պլոկում են, սա չափազանցութիւն չէ: Դու պէտք է տեսնես թէ ինչ անմեհի գազաններ են լոյս ընկնում մեր գիւղերում, կշտացնել նրանց անկարելի է դարձել, որովհետեւ մեր տների մէ՛ջ այլեւս չկայ մի նուիրական պուճախ, ուր կարելի լինի մի բան թագցնել: Եւ մենք տուն էլ չունենք. տները պատկանում են զինուորներին, իսկ մենք նրանց ծառաներն ենք, ի՞նչ ծառաներ, անասունն էլ լաւ է մեզանից, որովհետեւ չէ հասկանում, իսկ երբ չատ է տանջւում, ընկնում է ու սատկում: Գոնէ զինուորներին հանէին մեր տներից , պահէին մի առանձին տեղ եւ մեզ հարկադրէին կերակրել նրանց: Ոչ, ամէն մի տան նստացրել են եւ նրանք կտրում են մեր կոկորդը բութ դանակով, չեն սպանում, այլ պահում են կիսամեռ, որ լաւ խորովեն մեր տան մէջ, մեր կրակի վրայ: Վերջապէս, մեր ցաւերը մեր սարերից էլ բարձրացան, էլ ո՞ւր գնաք ...

Քանի այսպիսի մրմունջներ էին լսւում Մելիքի սրահում: Աննա - խաթունը չէր էլ փորձում սփոփել գանգատաւորներին, սփոփել նոյնիսկ մութ բառերով, նոյնիսկ այն յաւիտենական խօսքերով՝ թէ Աստուած ողորմած է: Ի՞նչ հարկաւորութիւն կար: Այլեւս գոյութիւն չունէր մի սփոփանք, որ ազդէր, ինչպէս այլեւս արտասունքը չէր քամում կատաղութեան ծայրին հասած թշուառութիւնը: Ոչ մի պերճախօսութիւն, ոչ մի ողբ չէր կարող հասկացնել տալ այնպիսի մի բան, որ յայտնի չլինէր այրուած, մոխիր դարձած սրտերին: Եւ Մելիքի այրին աշխատում էր չարծարծել այդ մոխիրների տակ թաղուած կայծերը, ընդհակառակն, ջանք էր գործ դնում, որ խօսակցութեան նիւթը մնայ նոյն տնտեսական գործերը:

Ցաջողութիւն նա, ի հարկէ, չունեցաւ: Մերկ ժողովուրդը մերկ ժայռ է, ի՞նչ կարելի է ստանալ: Մնում էր մխիթարուել միայն նրանով , որ գոնէ անվնաս է Մելիք Հիւսէյնի թողած մեծ տնտեսութիւնը, որ մինչեւ այժմ բաւարարութիւն էր տալիս տան բազմաթիւ պահանջներին: Զարմանալի էր, որ արհաւիրքների, կողոպուտների այդ տարիներում մի առանձին բախտ հովանաւորում էր այդ տնտեսութիւնը, նոյնիսկ գազանները չէին պատռում մի հատ ոչխար կամ կով :

Բայց Վարանդայում տեւական ոչինչ չկար : Աննա - խաթունի առաջ կանգնած էր օրհասական այն հարցը՝ թէ մինչեւ ե՞րբ կը շարունակուի այդ բարօրութիւնը եւ արդեօք ժամանակ չէ՞, որ նրա տանն էլ հասնէ կողոպտելու հերթը ...

Գայիանէն համարեա ոչինչ ուշադրութիւն չէր դարձնում այդ խօսակցութիւնների վրայ , թէեւ դրանք երբեմն ընդունում էին աղմուկի ձեւ: Նրա միտքը նորից գրաւել էին լեռների կոյտերը, որոնք անկարգ ցրուած էին Աւետարանոցի հարաւային կողմում :

Կային եւ հարթավայրերի տեսարաններ, որոնք տարածուած էին դէպի հիւսիս եւ արեւելք, բայց դրանք այրել ու դեղնացրել էր արեւը: Այդտեղ էին արտերը, որոնց տէրերը արիւն-արտասուք էին թափում Աննա - խաթունի մօտ, արտեր, որոնք այժմ արեգակի տակ վհատութիւն ու մեռելութիւն էին քարոզում :

Ուրիշ բան էին հարաւային լեռները, միայն նրանց հսկայ լանջերի վրայ փռուած կուսական անտառներն էին, որ անտես էին անում երկնքի կրակը եւ շարունակում էին փայլեցնել նրա տակ իրենց հրաշալի կանաչները:

ԼԷՕ

հանգներուն, Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ արտաքին նախարարները առանձին ալ պիտի խորհրդակցին։

Զինակից երկիրներուն ելմտական նախարարները Դչ. օր ժողով գումարեցին Լոնտոնի մէջ, քննելու համար նիւթական խնդիրները։ Երկրորդ ժողովն է այս։ Առաջինը գումարուեցաւ Փարիզի մէջ, Դեկտեմբեր 19ին։

Զինուորական յանձնախումբը, որ կը բաղկանար ցամաքային եւ ծովային սպաներէ, վերջացնելով իր ժողովը Լա Հէյի մէջ, յայտարարեց թէ կատարեալ համաձայնութիւն գոյացած է արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան մասին։ Վաղը, Շաբաթ, ժողով պիտի գումարեն ազգ. պաշտպանութեան նախարարները, քննելու համար զինուորական եւ ելմտական յանձնախումբերուն տեղեկագիրները։

★ Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ, արտաքին նախարարը հիւլէական ռումբի մասին ալ խօսելով, բացատրեց թէ չեն կրնար առանձին գործել, կարգադրելու համար հիւլէական ուժի հսկողութիւնը։ Հետեւաբար առաջարկած է Պ. Իչիսընի որ այս խնդիրն ալ քննեն Լոնտոնի մէջ։ Այս առթիւ կրկնեց թէ Բրիտանիա տրամադիր է համաձայնութիւն մը փորձելու Խ. Միութեան հետ, այս հարցի մասին։ «Բայց, շատ վտանգաւոր գործ է հիւլէական ռումբի մասին որեւէ յանձնառութեան տակ մտնել, մինչեւ որ լիովին չլուսաբանուի խնդիրը եւ իւրաքանչիւր ազգ պատրաստ չըլլայ յայտնելու թէ ի՛նչ կ՚ընէ»։

★ Զօր. Այզընհաուըր զեկուցում տալով Մ. Նահանգներու ծերակոյտին վարկերու յանձնախումբին առջեւ, խոր մտահոգութիւն յայտնեց համայնավարներու յառաջխաղացութեան մասին՝ Ասիոյ մէջ։ Իբրեւ եզրակացութիւն, առաջարկեց զինուորական եւ տնտեսական աջակցութիւն ընծայել այն ասիական ազգերուն որոնք կը դիմադրեն համայնավարութեան։

Արտաքին նախարարը եւ չրջուն դեսպան Ճէսըփ ալ ստիպողաբար պահանջեցին լայնօրէն օգնել Ծայր. Արեւելքի երկիրներուն, որպէսզի կարենան յաջողութեամբ դիմադրել համայնավարութեան։ Միեւնոյն ատեն քննուեցան զանազան առաջարկներ, նպաստ հասցնելու համար Զինաստանի սովահար շրջաններուն, ուր անօթութեան դատապարտուած են 40 միլիոն բնակիչներ։ Ուրիշ տասը միլիոն Զինացիներ եւս ուտելիք չունին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԿՈՒ ԶՕՐԱՎԱՐՆԵՐՈՒ հարցին քննութեան առթիւ, միշտ նոր ծալքեր կը բացուին։ Խորհրդարանական քննիչ յանձնաժողովը հազիւ հրատարակութեան տուած էր իր տեղեկագիրը, երբ նոր գաղտնիք մը երեւան ելաւ։ Զօր. Մասթի կինը յանձնաժողովին ներկայանալով, յայտնեց թէ փախստական Փէռէն զիրենք ճաշի հրաւիրած էր 1948ին, Մատակասքարի երեսփոխան Քասթէլլանիի հետ։ Այս վերջինը, որ քննիչ յանձնաժողովին անդամ է եւ ստորագրած էր տեղեկագիրը, խոստովանեցաւ անմիջապէս։ Յետոյ ստիպուեցաւ հրաժարիլ յանձնաժողովէն, հաստատուած ըլլալով թէ ոչ միայն Փէռէի մտերիմն է, այլեւ սիրալիր նամակ մը գրած է անոր, անցեալ Յունուար 6ին, հետեւեալ բովանդակութեամբ.— «Պիտոյի կառավարութիւնը պիտի տապալի Յունուարի վերջը։ Կը կարծեմ թէ հսկայաքայլ յառաջ կ՚երթանք դէպի նոր ընտրութիւններ»։— Ռոժէ Փէռէի եղբայրն ալ կարգ մը գաղտնիքներ յայտնեց, աւելի պղտորելով մթնոլորտը։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ դէմ բուռն ճառ մը խօսեցաւ Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան երբեմնի մնայուն խորհրդականը, Լորտ Վէնսիթարթ, Լորտերու ժողովին մէջ։ Մասնաւորապէս ամբաստանեց կարգ մը բարձրաստիճան կղերականներ, որոնց գլուխը կը գտնուին Քէնթրպրիի կարմիր աւագերէցը, Հիւլիըթ Ճօնսըն, Պրէտֆորտի եպիսկոպոսը եւն.։ Լորտը «չարլաթան» կոչեց աւագերէցը, իսկ «մարդասպան» ուրիշ կղերական մը, կանոնիկոս Քոփ, որ գրքոյկի մը մէջ «բացէ ի բաց կը ջատագովէ քաղաքական հակառակորդներու սպանութիւնը եւ անոնց աւարին բաժանումը»։ Այս գրքոյկին յառաջաբանը գրած է Պրէտֆորտի եպիսկոպոսը։ Լորտին յայտարարութեան համաձայն 2000 համայնավար ուսուցիչներ կան, եւ ուղեկիցներ՝ զանազան հաստատութեանց մէջ, թէեւ ընդհ. թիւր 40 հազարը չանցնիր։

41 ՀՈԳԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ Ալժերիոյ մէջ, յանուն պետական ապահովութեան։ Թերթերը կը գրեն թէ զէնքի մաքսանենգութիւն մը հաստատուած էր, Մարսէյլի ճամբով։ Ոստիկանութիւնը առնուազն 80 հոգի կը հաշուէ մեղսակիցներուն թիւը։ Մաքսանենգութիւնը կը շարունակուէր երկու տարիէ ի վեր, աջակցութեամբ Մարսէյլի քարափի բանուորներու։ Ֆրանսայի մէջ տասը հազար ֆրանք արժող հրացանը Ալժերիոյ մէջ կը ծախուէր 50.000 ֆրանքի եւն.։

ՍՈՖԻԱՅԻ մէջ կը դատուին 26 պուլկար եւ սերպ «լրտեսներ», այն ամբաստանութեամբ թէ պիտի սպաննէին մառեչալ Վորոշիլովը եւ պուլկարական դահլիճին անդամները։ Աւելորդ է ըսել թէ բոլորն ալ «խոստովանած են»։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

Երեկոյթ-պարահանդէսը

Ապրիլ 2ին ժամը 16էն 24, Salle Jean Goujonի վերի սրահներուն մէջ։

Attractions . Orchestre ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆ

Ճոխ պիւֆէ

Մուտքը 250 ֆրանք։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.Ի ԹԱՏԵՐ. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Ապրիլ 1ին չաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Patronageի սրահին մէջ, 32 rue Danton, Kremlin Bicêtre։

Կը ներկայացուի ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

Ղեկավարութեամբ ընկեր Զ. Ղարիպեանի

Սիրայօժար մասնակցութեամբ Ադամեան Թատերախումբին։

Մուտքը 100 եւ 150 ֆրանք։

Իջնել Փորթ տ'Իթալի։

Տարեկան պարանցիկ ցերեկոյթ

Կազմակերպուած ՀՕՈՒԸՐՏ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ կողմէ, կիրակի 2 Ապրիլ, ժամը 15.30էն 23.30։ SALON DE L'HOTEL DES DEUX MONDESի մէջ, 22 Ավընիւ տը լ'Օփէռա, մէթրօ Փիրամիտ կամ Օփէռա։

Ճոխ պիւֆէ, գեղարուեստական բաժին։

Նուագախումբ՝ JAMES ERIKSSON։

Տոմսերը ապահովել նախկին սաներէն։

ԱՊՐԻԼ 11–24Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ, 23 Ապրիլին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՕՐԸ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի կողմէ, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին Սալ Ժան տ'Արք։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Առաջին անգամ ըլլալով պիտի ներկայացուին ողբերգութիւն մը՝ ՄԱՀԸ

եւ ԵՐԿՈՒ ԶԱՒԵՇՏՆԵՐ

Կը նախագահէ ընկեր ՅԱԿՈԲ ՊԵՏԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՉ ՏԱՍՆԱՊԵՏԵԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ եւ ՆՈՒԱԳ։

Մուտքը հրաւիրատոմսով։

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇԻ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ

ԼԻՈՆ, ՎԱԼԱՆՍ, ԿՐԸՆՈՊԼԸ

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի 2 Ապրիլ Վալանսի պետական օփերային մէջ, ժամը 2.30ին, մասնակցութեամբ Լիոնի լաւագոյն ուժերու։

ՃԱՐՏԱՐԱԳԷՏ ԱՐՄԱՆԸ (Հարուստին աղջիկը)

Թատ. 8 արար, հեղ. Թրագօշի

Այրի Տիկին Մաքրուհի Քելփեթինճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն, Ժիրայր, Վահէ եւ Իվէթ Քելփեթինճեան, Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Մուրատեան իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, նամակով կամ հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր եւ քեռայրին՝

Պ. ԱՐՍԷՆ ՔԵԼՓԵԹԻՆՃԵԱՆԻ (Կարնեցի)

մահուան առթիւ։ Թաղումը կատարուած է Մարտ 20ին, Տէսինի գերեզմանատան մէջ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղը «Գթութեան Շաբաթ»ին առթիւ հանգանակած ըլլալով 18.800 ֆրանք, շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք իրենց նուէրներով նպաստեցին սոյն բարեսիրական ձեռնարկին։ Անուփիլը մասնակցած է 5500 ֆր.ով։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Ընկերուհի Թագուհի Օհանեանէ՝ 500 ֆր., Լիոնէն Պ. Յակոբ Իսկէնտէրեանէ 500 ֆրանք։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Մեր մասնաւոր եւ խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնենք, բոլոր անոնց, որոնք մեր կրած կառքի արկածին առթիւ, անձամբ եւ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին, ապաքինում մաղթելով։ Տէր եւ Տիկին Կ. Ճըն-կըտըրեան, Vassieux - Caluire

---

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԳՐՈՂԻ ՄԸ ԱՌԱՋԻՆ ԳՈՐԾԸ

ՕՏԱՐ ԵՐԴԻՔՆԵՐՈՒ ՏԱԿ

(Պատկերներ եւ պատմուածքներ)

Գրեց՝ Յ. ԳԵՂԱՐԴ։ Տպ. Համազգային։ Գին 250 ֆրանք։ Դիմել «Յառաջ»ի։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կ. ԿՈՄԻՏԷՆ բացառիկ ժողովի կը հրաւիրէ Քրիստափոր եւ Զաւարեան կոմիտէները, Արամ, Արղութեան, Արծիւ, Ս. Մինասեան եւ Վարդան ենթակոմիտէները՝ իրենց լրիւ կազմով, այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի Է. սրահը։

Հ. Յ. Դ. ՌՈՍՏՈՄ խումբի ժողովը այս կիրակի, ժամը 9.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՌՈՄԱՆ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի իրիկուն, ժամը 9ին. ընկերուհի Զապէլ Պիլալեանի բնակարանը։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆԻ հերթական հաւաքոյթը՝ այս ուրբաթ ժամը 8.30ին Café Régentի վերնայարկը։ Կը խօսի ընկեր Ս. Տ. Թովմասեան, «Հ.Յ.Դ.ն եւ Խ.Հայաստանը» (շար.)։ Մտքերու փոխանակութիւն։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի դասախօսական ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais։ Նիւթ՝ «Քրիստոնէութեան մուտքը Հայաստանի մէջ»։ Դասախօս Պ. Կ. ԽՐԱՅԵԱՆ։

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին թէյասեղանը այս կիրակի կէսօրէն վերջը՝ ժամը 2էն մինչեւ 6։ Cours Gambetta, Brasserie Etoileի վերնայարկը։ Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները, սանուհիները եւ համակիրները։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 3ին, Հայոց մատուռին սրահը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՀԱՅ ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մարսիլիոյ Հայ Գերիներու Միութեան տարեկան մեծ պարահանդէսը այս շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս Salon de Clubի շքեղ սրահներուն մէջ։

ՎԵՐՋԻՆ ԱՐԵՒԱԳԱԼԸ ԵՒ ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ

Այս ուրբաթ առաւօտ վերջին Արեւագալ եւ երեկոյեան ժամը 5ին Խաղաղական եւ հսկում Փարիզի Հայոց եկեղեցին։

Ծաղկազարդ, կիրակի 2 ապրիլ, սկզբ. ժամերգ, ժամը 8ին, Ս. Պատ. ժամը 10ին։ Երեկոյեան ժամը 16.30ին։

ՄԻ ՄՈՌՆԱՔ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ

Ռոմանի Հ. Յ. Դ. Անդրանիկ ենթակոմիտէն ձեռնարկած է գրադարանի մը կազմութեան։

Հայ մամուլէն, հեղինակներէն, հրատարակիչներէն եւ գրասէրներէն կը խնդրուի ղրկել կարգացուած թերթ, հանդէս, գիրք։

Հասցէն.— S. Bilali, 36 rue Bistour Romans (Drôme)։

Արտասահմանի Դաշնակցական թերթերէն կը խնդրուի արտատպել։

Կը գնուին

Ամէն տեսակ ապրանքներ Soldés, նորաձեւութենէ ինկած, նոյնիսկ պակասութիւններով (défauts)։ Դիմել թերթիս վարչութեան ֆրանսերէն ՆԱՄԱԿՈՎ ՄԸ։

ԾԱՂԿԱԶԱՐԴԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմոնի եւ շրջանի Թաղ. Խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի, Ծաղկազարդի առաւօտ Ս. Գ. Լ. Եկեղեցւոյ մէջ կը պատարագէ ՀԱՅՐ ՇԱՀԷ ԱԲԵՂԱՅ ԱՃԷՄԵԱՆ (Պելժիայէն), եւ երեկոյին Դռնբացէքի արարողութեանց ալ պիտի նախագահէ։ Կը հրաւիրենք մեր բարեպաշտ ժողովուրդը ներկայ ըլլալ սոյն հոգեւոր հանդիսութեանց։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Փիւժէ Սիւր Արժանէն Պ. Պետրոսեան շնորհակալութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Կիրակոսեանի, Դաւիթեանի, Թօլլեաններու, Մանասեանի, Նիկողոսեանի եւ Մալօեանի, որոնք բարեկամական ազնիւ վերաբերմամբ իրենց պարտականութիւնը կատարեցին իր կնոջ Մարիամ Պետրոսեանի հիւանդութեան առթիւ, եւ Յառաջի տարածման ֆոնտին կը նուիրէ 500 ֆրանք։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Շնորհակալութիւն կը յայտնեմ Գըլճեան գերդաստանին, այն ջերմ հոգածութեան համար, զոր ցոյց տուին հօրաքրոջս՝ Տիգրանուհի Պօյաճեանի հանդէպ, մինչեւ անոր մահը։ Շնորհակալութիւն նաեւ բոլոր անոնց որոնք թաղումի արարողութեան իրենց ներկայութեամբ յարգեցին հանգուցեալին յիշատակը։— Արմանսպօյ (Էնկիւրիցի)

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Ru eDamesme – (13)
Le Gérant: A. NERCESSIAN